L. Domitii Brusonii Contursini
Lucani, viri clarissimi.

RERUM MEMORABILIUM, INSIGNIUM SENTENTIARUM, HISTORIARUM, miraculorum, apophthegmatum, exemplorum, facetiarumq́; &c.

LIBRI VII.

OPUS QUIDEM EXIMIUM, AC mirabili cùm iucundissimarum, tùm scitu dignissimarum materiarum varietate refertissimum.

NUNC PRIMUM INDICE ALPHABETICO post priorem editionem ab innumeris erratis repurgatum, inque lucem editum

FRANCOFURTI,
Typis Wolffgangi Richteri, impensis Nicolai Steinii
Bibliopolæ, apud quem venale prostat.

ANNO CHRISTI M. DC
I

Admodum

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, AMPLISSIMO VIRO, EXIMIOQVE DOMINO, Dn. HIERONYMO ORDINIS Cistercienſium Abbati & Prælato inclyti Monaſterii Eboracenſis Oſtrofranciæ vigilantiſſimo digniſſimoque, Domino ac Mecœnati meo obſeruandiſſimo, εὖ πράττειν.

ARDVVM ſanè valdéque difficile eſt, Admodum Reuerende in CHRISTO Pater, ac Domine, Dn. Mecœnas mihi obſeruandiſſime, hac noſtra extrema mundi tempeſtate inter tot peruerſos duræq; ceruicis homines, quibus totus fermè orbis vſquè ad guttur quaſi plenus vbique ſcatet, ſanctè piè & religiosè conuerſari, & ab iis non coinquinari ſeu contaminari. Quod etiam regius Pſaltes ſuo tempore expertus probârit, cum dixerit Pſal. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris. Et Rex Salomon ait prouerb. 13. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit, amicus ſtultorum ſimilis efficietur. Et Eccl. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo,

induet ſuperbiam. Nam ſicut pix igne ſoluta eiecta è manu maculam vel malum odorem ibidem relinquit, ita etiam ex conuerſatione cum malis frequenter reportant ii, qui prius boni erant maculā quandam in anima, eò quod ex crebriori conuictu ſæpè mores formari ſolent, ſicut Diuus Paulus teſtatur 1. Corinth. 15. Et modico fermento tota maſſa corrumpitur. 1. Corinth. 5. Ad hoc idem allegari poteſt ius Canonicum, vt patet 23. q. 4. quiſquis: vbi dicitur, quod difficilè eſt incorruptum permanere, qui corrupto ſociatur. Sunt autem bonorum hominum potiſſimum duo genera, quorum quidam boni, ſed quaſi incipientes bonam vitam agere, & illi per conſequens adhuc imperfecti ſunt, & talibus valdè periculoſa eſt conuerſatio cum malis, ne ab illis iterum alliciantur ad malum: Alii ſunt boni ſed perfecti, & qui de malorum conuerſatione facile flecti ſeu ſcandalizari non poſſunt, & tales audacter (cum Dei tamen timore) cum malis conuerſari audent, vt eos Domino lucrifaciant ſuo ſancto exemplō, & ſalutari documento. Quia dicit Gregor. lib. 1. moralium cap. 1. exponens illud Iob. 1. c. Vir erat in terra Hus, &c. Non valdè laudabile eſt bonum eſſe cum bonis, ſed bonum eſſe cum malis, ſicut enim grauioris culpæ eſt inter bonos bonum non eſſe, ita immenſi eſt præconii bonum etiam inter malos extitiſſe.

Deinde difficultas conuerſationis bonorum cum malis probari poteſt per hiſtorias cùm ſacras tùm prophanas: Dina filia Iacob incautè conuerſata cum mulieribus alienigenis oppreſſa eſt, & turpiter corrupta à Sichen. Gen. 34. Thamar quamuis virgo caſtiſſima ex conuerſatione, tamen cum fratre Amon vi virginitate deſtituta eſt, 2. Reg. 13. Petrus Apoſtolus in-

lus intrans atrium Pontificis & calefaciēs se cum impiis impiorum hominum ministris inconsideratè negauit Christum, quem paulò ante Dei viuentis filium confessus fuerat, Matth. 26. Ex quo Iudæi inierunt fœdus cum Romanis gentilibus semper malè successit eis, vt patet in libris Machabæorum. Ideoque admonuit nos Deus, Num. 16. dicens: Recedite à tabernaculis impiorum, ne inuoluamini in peccatis eorum. Sic etiam hortabatur Tobias filium suum Tobiam iuniorem, Tob. 1. cap. Et Christus petenti discipulo, vt abiens parentaret Patri non permisit, ne infidelium cognatorum, quos affore funeri necesse erat consortio macularetur, sine, inquit, mortuis, vt sepeliant mortuos suos, tu me sequere. Quia scilicet ego vita sum, mecum viue, & dimitte mortuos, ne fortè & ipse simul moriaris. Hinc de Arsenio scribit Marullus lib. 3. Qui interrogatus cur tantoperè accessum hominum deuitaret, respondit, non posse se simul cum Deo & hominibus esse. Et Diogenes adolescenti ad conuiuum eunti, deterior, inquit, redibis. Reuersus adolescens, cum Diogeni dixisset, fui nec redii deterior: deterior igitur inquit. Indicans non fieri posse, quin adolescens è temulento conuiuio redeat deterior. Qua de re Nilus rectè dixit: πολλάκις ἄνδρες ἀγαθοὶ κακοῖς προσγινόμενοι, πολλῷ θᾶττον κακίας μετέλαβον ἢ μετέδοσαν ἀρετῆς, id est, Probi viri ad improbos accedentes multo faciliùs vitia trahunt, quàm virtutem impertiunt. Et Æschylus dicebat: ἐν παντὶ πράγει εἶναι ὁμιλίας κακῆς κάκιον οὐδὲν, id est, in omni negotio nullum esse, praua societate maius malum. Nam φθείρουσιν ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί, corrumpunt mores bonos consuetudines prauæ.

 Proba-

Probatur etiam illa difficultas conuersationis bonorum cum malis per similia, quorum aliqua in medium proferam, vtpote de oue sana, quæ si diu conuersata fuerit inter scabiosas tandem inficietur, & quod plus est, ad inficiendum mille sanas sufficit vnica ouis morbida, iuxta illud:

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile, Item;

Vna sola pecus inficit omne pecus.

Vnde ait Iuuenal. satyr. 2.

Dedit hac contagio labem.

Et dabit in plures, sicut grex totus in agris,

Vnius scabie cadit, & prurigine porci,

Vuaq; contacta liuorem ducit ab vua.

Sic etiam ferrum non potest diu in aqua conuersari absq; rubigine. Et homo cum leproso, vel peste infecto cōuersans facile ab eo inficitur, & pomum corrupto pomo appositum corrumpitur: Conuersatio ergò & familiaritas talium summoperè est vitanda, tanquam periculosa, quia non est ouis secura iuxtà lupum, nec stupa iuxtà ignem, nec caseus iuxtà felem. Chrysost. super Matthæum homilia 32. Dat similitudinē de arbore iuxta viam posita, quæ vix potest fructificare, eo quod transeuntes interdum decerpunt flores eius, item si quis fructus affert, nihilominus à transeuntibus capiuntur, & in terram deiiciuntur antequā maturescunt: Sic & boni cum malis in publicum prodeuntes, citò perdunt flores bonarum cogitationū & virtutum. O quam debiles sunt homines ad bonum, & quàm faciles ad malum, vnus enim malus homo potius mille bonos allicit ad peccatum, quam mille boni vnum malum ad pœnitentiam & morum emēdationem, quia sensus & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum ab adolescentia sua.

Proue-

Proueniunt tamen quædam vtilitates ex conuersatione bonorum cum malis, si rectè & legitimè instituatur, nimirum ædificatio proximi, confutatio inimici, & commendatio sui. Boni enim conuersantes cum malis ipsos erudire & peruersos ad virtutes conuertere possunt, præsertim exemplo & doctrina. Nam sicut ignis frigus expellit, & lux tenebras fugat, & carbo ignitus appositus mortuo ipsum inflammat & reaccendit: Ita conuersatio bonorum à malis frigus peccati expellit pariter & tenebras ignorantiæ fugat, atque eos iterum in amorem Dei accendit. Sic Christus cum publicanis & peccatoribus manducauit & bibit, vt ipsos ad pœnitentiam & vitæ emendationem alliceret. Hinc Senec. Epist. 6. ait: nulla res magis animos honestate induit, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quàm bonorum virorum conuersatio. Paulatim enim descendit in pectora, & vim præceptorum obtinet frequenter adspici, frequenter audiri.

Secunda vtilitas proueniens ex bonorum conuersatione, est confutatio inimici. Hoc enim expresse dicit Isid. lib. 2. soliloquiorum: vbicunque enim boni sunt, ibi est Deus. Et vbicunque est Deus indè recedit Diabolus, quia non est cõuentio Christi ad Belial, neque lucis ad tenebras, vt habetur 2. Corinth. 6. Quemadmodum ergò ex mala conuersatione cum malis fugatur Deus, & accedit diabolus, ita & per oppositum ex bona conuersatione bonorum, expellitur diabolus, & accedit Christus, eo ipso testante & dicente, Matth. 18. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, &c.

Tertia vtilitas proueniens ex conuersatione bonorum, est commendatio sui. Maximè enim commendan-

mendandus est, qui scit inter morbidos conuersari, & morbis eorum non infici. Ipsi enim boni sunt inter malos, sicut rosa inter spinas, sicut granum inter paleas, sicut mineria auri inter terram sulphuream. Nunquid laudandus est Loth in Sodomis impollutus habitans? Nunquid commendandus est Tobias inter idololatras Assyrios. Deum colens? nunquid laudibus efferẽda est Iudith in medio exercitus Holofernis, & in lecto eius intacta permanens. Eccles. 31. potuit transgredi & non est transgressus, & facere mala & non fecit, ideò stabilita sunt bona illius in domino.

Circa conuersationem autem habent se homines in triplici differentia. Quidam enim habent conuersationem exteriorem honestam, exemplarem religiosam & compositam, & intus conscientiam mundam, quales sunt virtute & laude præditi, eò quod rem conformant nomini: Nam propter honestam conuersationem exteriorem boni reputantur ab aliis virtuosis, vbi ergò ita est in re, sicut per vocem aliorum significatur, tunc rem dicuntur confirmare nomini: Et conuersatio talium est iusta, vera & bona. Alii sunt, qui habent conuersationem exteriorem apparenter bonam, sed intus conscientiam malam, quales sunt hypocritæ, exterius habentes vestimenta ouium, affabilem sermonem, vultus compositionem, risus moderantiam, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. Tertii sunt qui per oppositum exterius habent conuersationem satis leuem tàm in gestu, quàm in habitu, verbo, aspectu, risu, & familiaritate suspecta, quorum iam hæc tempora in quæ nos incidimus, abundant. Vt autem laudabilis conuersatio cùm in publicis congressibus, tùm etiam specialibus

&ho-

& honestis conuiuiis, rectè conseruetur, multi præclari viri in eum finem laborârunt, & ingenia sua exercuerunt, quidam res gestas, historias, annales conscripserunt, alii exempla honestæ vitæ memorabiles sententias, tàm Christianorum quàm Ethnicorum comportârunt & posteritatis vsui communicârunt, alii insignes & honestas facetias, sales, adagia, paradigmata & apophthegmata collegerũt, & in vtilitatem studiosorũ in lucem ediderunt, inter omnes autem horum variorum generum auctorum non vltimum locum obtinet L. Domitius Brusonius Lucanus, vir de Repub. & bonis literis optimè meritus, quem nunc iterum in lucem producimus, qui conscripsit septem libros rerum memorabilium, insignium sententiarum, historiarum, exemplorum, miraculorum, apophthegmatum, facetiarumque, è quibusque probatissimis auctoribus selectorum, vt omnibus in conuersationibus quasi cornucopiæ omnium materiarum esse possint. Hunc clarissimum auctorem multi eruditi viri post vltimam eius editionem auidè expetierunt, sed nec vlla exemplaria haberi neque inueniri potuerunt. Cum ergò non ita pridem ex structissima Bibliotheca Reuerendi viri D. Val. Leuchthii exemplar vnum prædicti auctoris mihi exhibitum fuerit, noua forma, nouisq; characteribus vt instar Enchiridii esse possit, in multorum vtilitatem eundem auctorem meis impensis emittere placuit.

Hunc disertissimum auctorem, admodum Reuerende in Christo Pater, atque amplissime Domine Dn. obseruandissime Reuerendæ Patern. V. submissè consecro & deuotè offero, eius autem eidem dedicandi occasionẽ præbet summa omnium virtutum

vis, morum honestorum grauitas, integritatis, pietatis & deuotionis & præsertim optimæ conuersationis studium, quibus eadem R. P. V. prædita & ornata est; Istis virtutibus in alma Academia Ingolstadiensi vbi per aliquot annos grauiter liberalibus artibus & Philosophiæ sudando eadem R. P. V. summũ artium & Philosophiæ gradũ magna laude suorum Professorum & competitorum adepta: Istis virtutibus concomitantibus eadem R. P. V. supremam in suo Monasterio Eboracensi Prælaturam & Abbatiam suffragantibus omnium fratrum conuentualium votis nacta est. in qua sanctitatis exemplo, vitæ innocentia, modestiæ, temporantiæ, pietatisq; studio instar lucidissimi sideris fratribus prælucens omnibus prælustre & viuum imitandi specimen exhibet. Quis non summoperè admiretur religiosam illam conuersationem quàm cum viris Principibus, Prælatis, aliisque bonis habet, omnes quotquot Reuerendam Patern. V. conuersatione norunt eandem venerantur, honorant colunt, prædicant.

Altera huius meæ dedicationis causa est insignis beneuolentia, & humanitas, R. P. Vestr. qua omnes doctos, literátos & rei typographicæ cultores amplectitur, quam plerique omnes quibus saltem nomen & auctoritas eiusdem innotuit, præsertim nostrates Bibliopolæ iam nunc experti sunt. Mouit me insuper stimulumq; addidit ad hanc dedicationem Dom. Val. Leuchthius cuius superius mentio facta est, is enim Reuerendam P. V. tanto cordis amôre prosequitur, vt vix vna dies præterlabatur, quin de eadem R. P. V. honorificentissimam apud quosuis bonos mentionem faciat. Accipiat igitur Reuerenda Patern. V. quæso hunc celebrem Auctorem L Domi-

Domitium Brusonium meis quidem Impensis nouiter recusum, sed alterius studio correctum, sereno & beneuolo vultu, & magis animũ à quo proficiscitur dantis, quam munus offerentis intendat & recogitet: conatum & studium meum in re typographica promoueat, meq; suæ tutelæ commendatum habeat. Quod si hoc sicuti certa spe fruor à R. P. V. impetrauero, addet ædepol currenti calcar, vt ad conseruationem & augmentationem Ecclesiæ Catholicæ meis sumptibus plures Auctores in lucem mittantur. Deus æternus R.P.V. ad sui nominis gloriam & multorum hominum salutem, Ecclesiæ verò & sui Monasterij incrementum diutissimè & felicissimè incolumem conseruet & tueatur Amen. Dat. Francoforti ipso Festo Natiuitatis D. Mariæ virginis Anno Christi 1600.

Reuerend. Patern. V.

Deuotiss. seruitor.

Nicolaus Steinius. Not. publ. & Bibliopola.

Persarum regis non plures arcula gemmas
Clausit, quàm hoc Varias nobile clausit opus.
Nulla tibi ad vitam deerunt exempla legenti,
Tristiaq; iuuenes, læta, seuera, iocos.
Munera Pompeius tàm rara Columnius heros
Iure habeat Domiti pignora tanta sui.
Ipsa sibi placeat quantumuis docta vetustas,
Nostra suum retinent hoc duce secla decus.

THAMYRAS.

Et sapida & salsa est omnis tua pagina Luci,
Seria dum misces ingeniosa iocis.
Pondere liber abi lector tot millibus aucte,
Quot cepère prius scrinia pixis habet.
Egregium fuit hoc gyro concludere parco,
Quæ lato in campo grandis aceruus erant.
At tibi pro meritis Domiti debere fatentur,
Priscus auus nostri temporis, atque nepos.

M. ANTON. CASANOVA.

Et Domiti studium, & generosa cura Columnæ,
Vtilis ingeniis omnibus esse solet.
Hæc facit à Culice magnum resonare Maronem,
Arma virum, hæc Domiti gloria magna sui est.
Sed facit vtilitas, superos si sola negabit
Quis geminos meritò me celebrare Deos?

IDEM,

Alludens ad Caput de Miraculis.

Inter tot Domiti miracula, miror amicum,
Tantum vnum ingenti te tacuisse tui.

L. DOMITII BRVSONII LVCANI AD REVERENDVM POMPEIVM CARDINALEM, COLVMNAM Mecœnatem, Principem optimum, Facetiarum, Rerum memorabilium, Sententiarum, Historiarum, Miraculorum, Exemplorumq; Librorum septem Præfatio.

CAIVM *Lucilium, hominem doctum atq; perurbanum dicere solitum legimus, Mecœnas, ea quæ scriberet, neq; se ab indoctissimis, neq; à doctissimis legi velle: quòd alteri nihil intelligerent, alteri plus fortasse quàm ipse. Ego verò ab illo facilè dissentiens, mea scripta à doctissimis legi vehementer exopto: quia si quicquam in iis boni nacti fuerint, pleno ore laudabunt: sin mali, moderatioribus vtentur aculeis, obtusioribusq; obelis. Nam indoctissimi quique quod probandum est, non modò non probant, sed etiam improbãt, adunco suspendunt naso, obganniunt, mordent atq; lancinant: ex hac vna re sibi gloriam aucupantes. Quamobrem cum mecum ipse cogitarem, cui meos Facetiarũ exemplorumq; libros essem destinaturus: ex omnibus te elegi vnum, tùm doctissimum, tùm de bonarum literarum studiosis optimè meritum, atque merentem. Non enim eos modò tua frequentia, tuaq; consuetudine dignaris: sed omneis etiam ornas muneribus officiis & dignitate: omnes rursus te vnum celebrant, conueniunt, obseruant:*

huma-

humanitatis studiiq; tui in illos singularis, omniumque virtutum quæ regiæ appellantur, fortitudinis, iusticiæ, seueritatis, constantiæ, beneficentiæ, liberalitatisq; testes grauissimi, Mecœnatem te vnum non solum appellant, verumetiam sentiunt, vident, experiuntur. Nam quòd me ornasti plurimis muneribus, cum nihil alioqui in te contulerim officii: poterône humanitatis magnitudinisq; tuæ non esse perpetuus buccinator? Sed vt me aliquando recipiam (nam tua virtus transuersum agit) eo studio de Facetiis exemplisq; libros congessi, quòd tibi fore non iniucundos putarem, legendos succisiuis horis, quibus animum tot patrociniis defatigatum possis aliquantulum reficere. Nam quamuis in Columnensi familia viri sunt complures, consilio rebusq; gestis nulli mortalium secundi: te tamen vnum suspiciunt, à te domus omnis penè dependet, in tua basi Columna omnis innititur: tuum optant in consulendo iudicium, tuum in iudicando consilium. Sed quoniam plerosque Theones esse audiui: qui meos labores measq; vigilias frustra susceptas esse arbitrentur: cum nihil à me excussum, nihil esse dicant elaboratum, sed me omnia ex aliorum archetypis deprompta collegisse, ac veluti furacem in vnum locum contulisse: iis zoilis, si qui sunt (nam nullos esse existimo, qui rerum aliquam cognitionem sint assecuti) pro æneo muro Ciceronem, Vergil. Plin. Valerium, mille obiicio. Quod autem fortasse me dilacerabunt, quòd de re tam leuicula, vtpote de Facetiis

cetiis scripserim: sentient defensores mei cataphractos, M. Catonem illum Censorium, qui multorum facetè dicta collegit, quæ vocantur ἀποφθέγματα. Post hunc Domitium Afrum: C. Cæsarem qui librum vnum: Tironem, Ciceronis libertum, qui libros treis de patroni Facetiis composuit: è Græcis Plutarchum, atque (vt arbitror) plerosque alios. Constat enim, Byzantios, Rhodios, Atticos, huiusce rei fuisse studiosissimos. An turpe fuit Gracchis, Luciliis, Crassis, Læliis, Augusto, Vespasiano, Ciceroni, Philippo regi, Demostheni, Lysiæ, Hyperidi, Demadi, cæterisq; viris clarissimis, qui in his libris commemorantur, Facetiis, dicacitate, vrbanitate, iocis, cauillo, & (vt ita dicam) salsitate vti? An nesciunt, vrbanitates facetiasq; oratori esse pernecessarias? An ignorant, Ciceronem (vt de nostris loquamur) L. Flaccum repetundarum reum, iocorum opportunitate criminibus exemptum reddidisse? Quamuis, si inspiciant, in hisce Facetiis totam moralem philosophiam abstrusam esse cognoscent. Exempla verò apposui in vtramque partem, vt contrarium cõtrario magis appareret: mala quidem vt fugeremus, bona vt sequeremur. Quotus enim quisq; est, qui turpibus aliorum fœdisq; exemplis suopte ingenio nõ stomachetur? At quis est, qui optimæ actionis παράδειγμα non laudet modò, sed etiam nescio quo pacto siue æmulatione, siue gloriæ studio inflãmatus amplexetur? Quicquid igitur memoratu dignum in hi-

in historia, humanisq́; literis continetur, in his septem libris pro virili parte complexus sum: atque veluti apes, quæ ex vario succorũ genere mella conficiunt, ex tot authorum floribus decerpentes, Opus confecimus. Si verò quispiam admiretur, quòd eadem exempla sæpè repetierim: ea gratia me fecisse intelligat, quòd viderem variis Capitibus conuenire. Debet igitur boni consulere: nam quicquid expetat, licebit sine labore euestigiò in manibus habere. Multa præterea quæ ad institutum non videntur accommodata, vt lectori prodessem, addidi: sustuli multa, vt breuitati consulerem. inprimisq́; facetiarum genera tacui: quæ qui nosse volet, apud Ciceronem cùm plerisq́; in locis, tùm in Oratore inueniet: inueniet & apud Fabium. Sed iam opus aggrediar, ac primùm de Auaritia, vitiorum pestifera parente, vipereaq́; altrice, quæ corpus animumq́; virilem (vt Crispus ait) effœminat, insinuabo.

L. DOMITII BRVSONII RERVM MEMORABILIVM, HISTORIARVM, EXEMPLORVM MIRAculorum facetiarumque

LIBER PRIMVS.

Cap. I. *De Auaritia.*

QVIDAM se videre ouum somniauerat, extremæ lodicis oræ alligatum: id somnium cum ad coniectorem retulisset, responsum est, thesaurum indicari: proinde eo in loco, vbi somniauerat ouum videre, foderet. vbi fodisset, reperit aurum argento circumiectum. misitque paululum ex argento cõiectori, dissimulans inuentum aurum. Coniector verò argentum accipiens, atque ad ouum alludens: Nihilne, inquit, de vitello?

Cum M. Cicero apud Damasippum cœnaret, & ille mediocri vino posito diceret, Bibite Falernum hoc, annorum quadraginta: subtaxans Cicero auaritiam Damasippi, bene (inquit) ætatem fert, atque veniam dedit vino, vnde gloriam Damasippus aucupabatur.

M. Crassus ad Parthicam expeditionem proficiscens, cum ex itinere Deiotarum Galatarum, qui

iuxta Cappadociam sunt, regem extremo iam senio confectum, nouam vrbem ædificantem offendisset: ô rex, inquit, quid nam negotij hoc est? Quid, cum iam duodecima diei hora tibi adsit, nouam vrbem concedere incipis? Ad hæc subridens Deiotarus, Crassiq; auaritiam subcarpens: Tu verò inquit, Imperator cum sis, haudquaquam (vt videre videor) matutinus (erat enim sexagenarius Crassus) in Parthos cum exercitu festinas. Seneca de Moribus: Mõstro similis est auaritia senilis. Cicero in senectute: Auaritia verò senilis quid sibi velit, non intelligo. Potest enim esse quicquam absurdius, quàm quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere?

Orœtes Persa, cum de Polycrate perdendo, quo cum inimicitiæ intercesserant, cogitaret, sciens Polycratem pecuniarum auidissimum esse, legationem ad eum mittit, vt velit esse fœderis socius contra Cambysem: magno auri pondere promisso. Qui vt fidẽ dicto faceret, rogat, vt aliquẽ è suis fidum mittat ad thesauros videndos. Mittit igitur Polycrates Mæandrum scribam: cui Orœtes octo scrinia quæ saxis oppleuerat, summum verò auro strauerat, ostendit. Polycrates igitur auaritia instigante, quamuis prohibentibus prodigiis, accessit: captusq; ab Orœte, ac cruci suffixus est.

Attalus cum matrem vxoremq; Berenicen à medio sustulisset, paulo pòst tanquam facti pœnitens, squallida veste, barba capilloq; promisso, diu nõ prodiit. Postmodum autem, omissa regni administratione, hortos fodere graminaq; serere cœpit. ab hoc studio, ærariæ artis fabricæ se tradidit. matri deinde sepulchrum facere instituit, cui operi intentus morbum contraxit septimaque die decessit: & ex testa-

mento

mento pop. Romanum hæredem reliquit. Aristonicus verò, Eumenis, Attali patrui, filius ex pellice Ephesia, veluti paternum regnum inuadit. Non latuit res Romanos. Itaq; Licinium Crassum cõsulem in Asiã mittunt: qui intentior Attalicæ prædę quàm bello, ab Aristonico victus pœnas inconsultæ auaritiæ sanguine luit. Lucanus.

Vsq; adeò solus ferrum mortemq; timere.
Auri nescit amor.

Astapanis ad vnum in bello cæsis, in vrbe mulierum impuberumq; non minor numerus cõcidebat: in succensumq; rogum sese præcipites dabãt, ne Romanorum præda fierent. Superuenerunt victores Romani, ac primo conspectu parumper obstupuerunt. Deinde aurum argentumq; interfulgens auiditate humani ingenij cum rapere ex igne vellent, correpti sunt alij flamma, alij afflatu vaporis ambusti.

Semiramis Assyriorum regina, cum viuens sibi sepulchrũ construxisset, in eo inscripsit: Qui regum pecuniis eguerit, demoliens monumentum, quotquot volet sumito. Darius scriptura allectus, cum sepulchrum aperuisset, pecunias quidem nullas inuenit, sed in alias incidit literas, dicentes: Nisi malus & pecuniarum inexplebilis fores, mortuorum loculos nunquam mouisses.

Nero imperator tàm perditę fuit auaritiæ, rapacitatisq;, vt nulli delegarit magistratum, quin addiderit: Scis, quid mihi opus sit.

Cesellius Bassus origne Pœnus, cum Neroni nunciasset, specum se miræ profunditatis in agro suo reperisse, in eoq; thesauri magnã copiam, & fortasse Didonij esse: Nero statim adhibita fide, misit qui velut partam prædam aduehcrent. Dantur triremes,

Interea oratores Neroni applaudebant, dicentes illum esse superis charum, quo regnãte aurum tandiu occultum indicaretur: ipseq́; spe inani veteres opes interim consumebat. Tandem quum ventum est ad agrum, dum hunc vel illum locum promi specus asseuerat, magnaque effodientium multitudo frustra conuenisset, posita vecordia, somniisq́; se falsum tunc primum admirans, pudorem & metum morte voluntaria effugit, inhiantemq; Neronem reliquit.

Timotheus musicus cum ab Archelao minus quàm speraret accepisset, canens subtaxabat Archelaum, dicens. At tu argentum terra genitum laudas? Succinuit illi vrbanissimè Archelaus: Tu verò, inquit, postulas.

M. Cato iunior, Martiam vxorem Q. Hortensio amicissimo roganti tradidit: eo mortuo, illam tradu-xit. Is à Cæsare, cui cum Catone simultates erant, auaritiæ his verbis insimulatus est. Nam si indigebat, inquit, cur eam dimisit? si non indigebat, cur recepit? nisi videlicet illam mulierem tanquam escam à principio posuisset, atque iuuenem dimisisset vt diuitem reciperet. Idem quod fecit Cato de vxore, Tapiros facere scribit Strabo.

Thrasylus Cynicus cum drachma petisset ab Antigono Asiæ rege, post obitum Alexandri magni, authore Iosepho: Regi, inquit Antigonus, hoc dare non conuenit. Sed illo subiiciente, Da mihi talentum: subdit, Atqui hoc Cynicum accipere non decet. Apud Senecam corruptè Tynicus legitur.

Tyberius imperator adeò auaritię obnoxius fuit, vt Galliarum, Hispaniarũ, Syriæque & Græciæ principes confiscarit ob leue impudensq́; calumniarum genus: vt quibusdam non aliud sit obiectum, quàm

quod

quod partem rei familiaris in pecunia haberent.

C. Caſſius tàm nefariæ homo fuit auaritiæ, vt Silum & Calphurnium cum pugionibus occidendi eius gratia deprehenſos, quinquagies ſeſtertium ab il-o, ab hoc ſexagies pactus, dimiſerit.

Cleomenes Anaxandridæ filius, dicente quodam lli, Delicatus es: At melius eſt, inquit, quàm iniutum eſſe. Tu verò pecuniarum es ſtudioſus, quamis quæ tibi ſatis ſint, parau̾eris. Ouid. in Faſtis:

Creuerunt & opes, & opum furioſa libido:

Et quum poßideant plurima, plura petunt.

Ariſtonem philoſophum maximè admiratum feunt, quòd homines potius ſuperuacuis fortunę bois, quàm neceſſariis commodiſque beati eſſent.

Scopas Theſſalus, cum quiſpiam familiaris ab eo ſequi quicquam contenderet, quod neque illi neeſſarium, neque ſatis commodum eſſet: Huiuſmo-, inquit, rebus & fœlix ſum, & locuples. Plin. lib. 33. uæ malum amentia eſt, id in vita cupere, quod aut ruis contigerit, aut etiam ne in regibus quidem inenerit finem?

Socrates apud Platonem in litigioſo ait: Oportet um qui beatus futurus eſt, non ſolum bona huiuſodi poſſidere, ſed etiam vti.

Præneſte, cum ingenti premeretur obſidione, iidam in extrema fame murem captum ducentis nariis maluit vendere, quàm ipſe leniendæ famis atia veſci. Sed auaritiæ pœnas ſtatim pepēdit. nam ui emerat, vixit, venditore fame extincto. Valer. in. dicit, id factum eſſe Caſilini: Strabo verò ait, in ſilino farris modiū drachmis 200. vēditū vēditore tincto, ſuperſtite emptore. Tranquillus verò in alba ait, Militē quendā in arctiſſima annona tritici

Interea oratores Neroni applaudebant, dicentes illum esse superis charum, quo regnãte aurum tandiu occultum indicaretur: ipseq; spe inani veteres opes interim consumebat. Tandem quum ventum est ad agrum, dum hunc vel illum locum promi specus asseuerat, magnaque effodientium multitudo frustra conuenisset, posita vecordia, somniisq; se falsum tunc primum admirans, pudorem & metum morte voluntaria effugit, inhiantemq; Neronem reliquit.

Timotheus musicus cum ab Archelao minus quàm speraret accepisset, canens subtaxabat Archelaum, dicens. At tu argentum terra genitum laudas? Succinuit illi vrbanissimè Archelaus: Tu verò, inquit, postulas.

M. Cato iunior, Martiam vxorem Q. Hortensio amicissimo roganti tradidit: eo mortuo, illam traduxit. Is à Cæsare, cui cum Catone simultates erant, auaritiæ his verbis insimulatus est. Nam si indigebat, inquit, cur eam dimisit? si non indigebat, cur recepit? nisi videlicet illam mulierem tanquam escam à principio posuisset, atque iuuenem dimisisset vt diuitem reciperet. Idem quod fecit Cato de vxore, Tapiros facere scribit Strabo.

Thrasylus Cynicus cum drachma petisset ab Antigono Asiæ rege, post obitum Alexandri magni, authore Iosepho: Regi, inquit Antigonus, hoc dare non conuenit. Sed illo subiiciente, Da mihi talentum: subdit, Atqui hoc Cynicum accipere non decet. Apud Senecam corruptè Tynicus legitur.

Tyberius imperator adeò auaritię obnoxius fuit, vt Galliarum, Hispaniarũ, Syriæque & Græciæ principes confiscarit ob leue impudensq; calumniarum genus: vt quibusdam non aliud sit obiectum, quàm

quod

quod partem rei familiaris in pecunia haberent.

C. Caſſius tàm nefariæ homo fuit auaritiæ, vt Silum & Calphurnium cum pugionibus occidendi eius gratia deprehenſos, quinquagies ſeſtertium ab illo, ab hoc ſexagies pactus, dimiſerit.

Cleomenes Anaxandridæ filius, dicente quodam illi, Delicatus es: At melius eſt, inquit, quàm iniustum eſſe. Tu verò pecuniarum es ſtudioſus, quamuis quæ tibi ſatis ſint, parau eris. Ouid. in Faſtis:

Creuerunt & opes, & opum furioſa libido:

Et quum poßideant plurima, plura petunt.

Ariſtonem philoſophum maximè admiratum fecint, quòd homines potius ſuperuacuis fortunę bonis, quàm neceſſariis commodisque beati eſſent.

Scopas Theſſalus, cùm quiſpiam familiaris ab eo ſequi quicquam contenderet, quod neque illi neceſſarium, neque ſatis commodum eſſet: Huiuſmo-, inquit, rebus & fœlix ſum, & locuples. Plin. lib. 33. Quæ malum amentia eſt, id in vita cupere, quod aut ſeruis contigerit, aut etiam ne in regibus quidem inuenerit finem?

Socrates apud Platonem in litigioſo ait: Oportet eum qui beatus futurus eſt, non ſolum bona huiuſmodi poſſidere, ſed etiam vti.

Præneſte, cum ingenti premeretur obſidione, quidam in extrema fame murem captum ducentis denariis maluit vendere, quàm ipſe leniendæ famis gratia veſci. Sed auaritiæ pœnas ſtatim pepēdit. nam qui emerat, vixit, venditore fame extincto. Valer. Plin. dicit, id factum eſſe Caſilini: Strabo verò ait, in Caſilino farris modiū drachmis 200. vēditū vēditore extincto, ſuperſtite emptore. Tranquillus verò in Galba ait, Militē quendā in arctiſſima annona tritici

modium centum denariis vendidisse, prohibitum ob id à Galba cibos sumere, nec indigenti cibo ab aliquo opem ferri.

Cum Iugurtha pecunia Romanos exagitasset, iussusq; tandem esset à senatu paucis diebus Italia decedere, postquam Roma egressus est, fertur sæpè tacitus respexisse, postremò dixisse: ô vrbem venalem, & maturè perituram, si emptorem inuenerit.

Festiuum est Martialis epigramma in auarum, diuitiis parciorem, Cecilianum:

Cum tibi non essent sex millia Ceciliane,
Ingenti latè vectus es hexaphoro:
Postquam bis decies tribuit dea cæca, sinumq;
Ruperunt nummi, factus est ecce pedes:
Quid tibi pro meritis & tantis laudibus optem?
Di reddant sellam Ceciliane tibi.

Diogenes Cynicus, cum ab auaro quiddam poposcisset, tardaretq; ille:
Ad cibũ homo, inquit, te postulo, ad non sepulchrũ.

Vespasianus imperator tàm indomitæ fuit auaritiæ vt appositis amphoris in viis ad vrinas excipiendas, quæ fullonibus venderentur, vectigal commentus sit: sed increpatus à Tito, conticuit. Mox verò pecuniam ex prima pensione ad nasum filij admouit, sciscitans, nũ odore offenderetur? Illo negante; Atqui a è lotio est.

Eusdem Vesp. bubulcus iam senex, cum post adeptum imperium, vt gratuita libertate donaretur, peteret, atq; non exoraret, prouerbialiter exclamauit, Vulpem pilum mutare, non mores, Seneca in prouerb. Auarus nisi cum moritur nil recte facit.

Martialis in Scæuolam, post opes partas auariorem:

Si de-

i dederint superi decies mihi millia centum,
Dicebas nondum Scaeuola iustus eques,
ualiter ô viuam, quàm large, quamq́; beate?
Riserunt faciles, & tribuere dei:
ordidior multo posthac toga, penula peior.
Calceus est farta terq́; quaterq́; cute.
eq́; decem plures semper seruantur oliuae,
Explicat & coenas vnica mensa duas:
Veientani bibitur fex crassa rubelli.
Asse cicer tepidum constat, & asse venus:
ius ô fallax atq; infi tator eamus:
Aut viue, aut decies Scaeuola redde deis.

Seneca 4. Controuers. ex P. Syro: *Desunt luxuriae multa, auaritiae omnia.* Vespasianus cum interrogaret, uanti funus cuiusdam & pompa constaret? vt ex rocuratoribus audiuit, Sestertiûm centies: exclamauit, Centum sibi sestertia darent, ac se vel in Tiberim deijcerent. Eiusdem epigrammatum poëe festiuum in auarum Epigramma:

ras te victurum, cras dicis Posthume semper:
Dic mihi, cras istud Posthume quando venit?
uàm longè cras istud vbi est? aut vnde petendum est?
Nunquid apud Parthos, Armeniosq́; latet?
m cras istud habet Priami vel Nestoris annos:
Cras istud quanti dic mihi posset emi?
ras viues, hodie nam viuere Posthume serum est:
Ille sapit, quisquis Posthume vixit heri.

Iunius Bassus, quaerente Domitia Passanij, quòd axans eius sordes, calceos eam veteres diceret venere consuesse: Non mehercules, inquit, hoc vnquã ixi: sed dixi emere te solere.

Aspasia, Xenophontis vxor, cum esset (vt mulicre ingenium est) rerum alienarum appetens atque

inuida: interrogata, Si vicina tua melius quàm tu nurũ habeat, vtrum ne illius an tuũ malis? Illius, inquit. Quid si vestes, cæterumq; ornatum muliebrem precij maioris habeat, quàm tu? tuum ne, an illius malis? respondit, Illius. Agesis, si maiorem quàm tu habeat virum, vtrum ne tuum malis, an illius? Erubuit mulier.

Ochus, Artaxerxis Persarum regis filius, tàm inuictæ fuit auaritiæ, vt cum esset mos regibus Persarum ex Cyri decreto, vt quoties irent in Persidem, singulis mulierib. singulos aureos distribuerẽt, nunquam accessit: imò, ob vilissimæ rei parcitatem, se patriæ fecit extorrem.

Perseum, qui rapacitati studens, magnas pecunias cumulauerat, suæ ipsius opes in perniciem impulerunt. Victus enim à Paulo cum in Samothraciæ asylum se recepisset, essetq; à Cn. Octauio conclusus, cum Oroandro Cretense pactus est, vt noctu asportaretur in lembo. Cum igitur aurum argentumq; ad litus esset vectum, Oroander arte fretus Cretica, aurum abduxit: ipsum verò cum liberis, coniugeq; ac necessariis, ad mare certa hora venire iussum, anticipata nauigatione reliquit.

Megadorus cum ab auaro diuite, ac timido Euclione filiam in vxorem vellet expetere, dixissetque, Certe ædepol equidem te ciuem sine omni mala etiam malitia semper sum ratus, & nunc arbitror. Euclio, vt erat, animo de auro semper sollicito, secum Aurum, ait, huic olet. *Ex Plauto in Aulularia.*

Demetrius Antigoni filius, quum Megara potius esset, omneisq; seruos ciuib. abstulisset, Stilponem philosophum vocari iussit, ad eumq; conuersus: Liberam vestram, ait, ô Stilpon ciuitatem relinquo

(nam

(nam libertatem vrbi donauerat) Rectè, inquit Stilpon: nullum enim seruum in vrbe relinquis.

Est & non infacetum Martialis epigrama in Baccharam:

Si quid opus fuerit, scis me non esse rogandum:
Bis nobis dicis, Bacchara, terq́ue die.
Appellat rigida tristis me voce Secundus:
Audis, & nescis Bacchara quid sit opus?
Pensio te coram petitur clareq́ue palamq́ue
Audis, & nescis Bacchara quid sit opus?
Esse queror gelidasq́ue mihi, tritasq́ue lacernas:
Audis, & nescis Bacchara quid sit opus?
Hoc opus est, subito fias vt sidere mutus:
Dicere ne possis Bacchara quid sit opus.

Est & aliud in Gallicum:

Heredem cum me partis tibi Gallice quartæ
Per tua iurares sacra, caputq́ue tuum:
Credidimus (quis enim damnat sua vota libenter?)
Et spem muneribus fouimus vsq́ue datis.
Inter quæ rari Laurentem ponderis aprum
Misimus, Aetola de Calydone putes.
At tu continuò populumq́ue patresq́ue vocasti:
Ructat adhuc aprum callida Roma meum.
Ipse ego, quis credat, conuiua, nec vltimus hæsi:
Sed nec costa data est, caudaue missa mihi.
De quadrante tuo quid sperem Gallice, nulla.
De nostro nobis vnica venit apro?

Midas Phrygiæ rex, cum incredibili amore auri detineretur, deos precatus, vt quicquid attingeret in aurum commutaretur, exorauit. Sed mox cum omnia quæ apponebantur ad mensam, aurum fierent: inedia miserabiliter interiit, vt est in fabulis.

Idem Midas cum Celenum Phrygiæ oppidum

hiaret atq; plures domus cum mortalibus absorptæ essent, monitus oraculo vt res preciosas eò cõijceret (ita enim tellus coitura erat) nihil attulit. Vnde optimè à Platone dictũ:ei q. velit esse diues, nõ cumulandam pecuniam, sed minuendam cupiditatem.

Milesij legati cum auxilij gratia Athenas venissent, verbaq; pro Milesiis in senatu fecissent, Demosthenesq; in illos acriter respondisset: ad eũdem Demosthenem accessisse eos clàm nocte dicitur, accepisseq; illum pactum aurum à legatis: pollicitumq;, postridie non facturum verbum vnum. Veniens ergo in senatum, lana multa collum obuolutus, & ad dicendum lacessitus, anginam se pati respondit. Sed vnus è populo vrbanè, Argentãginam (exclamauit) esse nõ anginã. ex Gellio, siue Agellio: nam inter doctos controuersia est, Agellius, an Aul. Gellius dicat.

Polymnestor, Thraciæ rex, Priami gener, Polydorum Priami filium, à patre cum auri magna copia missum ad se, confecit. Sed cum Polydori mater Hecuba in Thraciam captiua à Græcis ducta esset, Polymnestora sub spe thesauri indicandi ad se vocatũ, ab aliis captiuis adiuta excęcauit. Dictys Cretẽsis ait, Polydorũ à Græcis captũ, lapidibusq; obrutum.

L. Imbricus, spoliante Campanos Annibale, Ruscium filium magnis cum pecuniis penes Valerium Bestiam eius generum, deposuit. sed cum audisset ille, Capuam esse ab Annibale captam, adolescentem conficit. Cum verò Imbricus per suburbanum ambulans, filij cadauer offendisset, accitum generum, vt occultos à se thesauros perdisceret, effossis oculis cruci affixit.

Oppianicus Sassiæ, fœminæ Larinatis Appuli, pecuniarum gratia nuptias petiit. illa abnegauit: quòd

tres

res Oppianicus filios haberet ex alia coniuge. Scęlestissimus ille, confectis filiis, Sassiam ducit. ex Cicerone, in oratione pro Au. Cluentio. Catilinam amoris gratia id fecisse, dicemus alibi.

In VI. libro belli Iudaici ait Iosephus, Iudęos quosdam esse compertos, qui aurũ deuorauerant. omnes idcircò Iudæi, qui captiui in Assyriorum manus veniebant, apertis visceribus necabantur: ita vt vna nocte ob auri spem duorum millium patefacta sint viscera. fuissetq́; sæuitum vsq; ad vnum, nisi Titus graue edictum pronunciari iussisset, ne quis cadem auderet.

In expugnatione Solomonis templi Hierosolymis, cum multi è Romanis templum conscendissent, supposito igni à Iudæis aliquot concremati sunt. Inter eos verò quos ignis obsederat, Argorius quidam appellauit clara voce Lucium quendã commilitonem, contubernalemq́;: Hæredem te (inquit) relinquo totius patrimonij mei, si me exceperis. Cũ autem Lucius spe prædę læto animo accurrisset, ipse, qui se in eum proiecerat, vixit: L. verò pondere oppressus, constratoq́; lapidibus solo illisus, continuò moritur. hoc parit habendi libido.

Caligula imperator tàm auidus pecuniarum fuit, vt super immensos aureorum aceruos patentissimo diffusos loco, & nudis pedibus spaciatus, & toto corpore aliquandiu volutatus sit.

Galba imperator, acceptam à Tarraconensibus coronam XV. librarum, cum conflari in massam iussisset: treis vncias, quæ in conflatura euanuerant, ab artifice exegit.

Pertinax imperator dimidiatas lactucas, carduosq́;, in priuata vita conuiuis apponebat.

C. Fa-

C. Fabius in Africa, ob crudelitatem, auaritiamq;, in prætorio viuus exustus est.

Valerius Flaccus, ob auaritiam inuisus exercitui, à C. Fimbria ipsius legato occisus est.

Pyrrhus Epirotarum rex è Sicilia rediens, cum Locros classe præterueheret, thesauros è tẽplo Proserpinæ eripuit, nauibusq; imposuit: postridie verò, classis fœdissima tempestate lacerata, omneis naueis, in qubus sacra erat pecunia, in litus fluctus eiecit. Italiaq; pulsus, ingressus nocte Argos vrbẽ à muliercula saxo occisus. est Vide exemplum in cap. de pecunia, Antiochus.

Ptolomæus, cum magnam pecuniam quoquo modo cumulasset, propterq; eam se ab hoste peti nouisset, de perdenda ea cogitauit. Non tulit auaritia, cumq; retinuit: sed à Romanis pecunia omnis extorta est, isq; veneno fata præuenit.

Septimuleius, C. Gracchi familiaris, auro repensum caput illius occisi ad Opimium tulit: plumboq; in cauas capitis partes addito, parricidio suo rẽpub. etiam circumscripsit. Mithridates rex, Aquilio duci capto aurum in os fudit: Parthi, Crasso.

Infames etiam auaritia Attici, itẽ Pausanias, Perseus, Patroclus quidam, Cibiotates Aegypti rex apud Aethiopes auaritia signabatur, digitis sinistra compressis.

Alexander Macedo cum audisset Anaxarchum de mundorum infinitate disserentem illachrimatus est. rogatusq; causam ab amicis: At non, inquit dignum est flere, quum infiniti sint mundi, dominus vnius vix factus fuerim? Iuuen. *Totus non sufficit Pelleo iuueni.*

CA-

Cap. II. *De Amore.*

QVid sit amor, Alcesimarchus adolescens in Plauti Cistellaria edocet: ait enim, Credo ego morem primum apud homines carnificinam com-
ıentum: Hanc ego de me coniecturam domi facio,
i foras quæram: Qui omnes homines supero atq;
ntideo cruciabilitatibus: Iactor, crucior, agitor,
imulor, versor in amoris rota miser: Exanimor,
ror, differor, distrahor, diripior, ita Nullam men-
m animi habeo: vbi sum, ibi non sum: vbi non sum,
i est animus: Ita mihi ingenia sunt: quod lubet non
ıbet iam id continuo. Seneca: Amans, ait, iratus
ulta mentitur sibi.

Eunuchus quidam, cum deprehensus esset cum
llice regis Babyloniæ, præsentem Apollonium rex
terrogat, quid de eunucho faciundum indicet? At
e: Quid nisi vt viuat? Admiranti regi, ait: Omne
pplicium, si viuet ob amorem patietur.

Memmius quidam Terracinæ mulierculam de-
ribat, quam & riualis etiamnum Largius adama-
t. Obortis autem aliquando inter illos rixis, eò ira
cundiæ prouectus est Memmius, vt Largij bra-
ium mordicus arripuerit. Quæ res quinque litera-
m versiculo scripta est. L.L.L.M.M. id est, Lacerat
ertum Largij mordax Memmius.

Vespasianus imperator expugnatus à quadam,
asi amore sui deperiret, quum productæ pro con-
bitu sestertia quadraginta donasset, dispensatori
enti, quemadmodum rationibus summam vellet
erri vrbanè, Pro Vespasiano (inquit) adamato.

Catilina cum grauiter deperiret Aureliam Ore-
stillam

ſtillam, eſſetq; vnum impedimentum, quo minus nuptiis inter ſe iungerentur, filius videlicet ſuus, hunc, & vnicum, & ætate iam puberem nefarius pater veneno ſuſtulit.

Phraates Parthorum rex, acceptam inter cætera dona à Iulio Cæſare Thermuſam, venuſtam mulierem, primò pro concubina habuit: ac mox adeò illam ardere cœpit vt ſuſcepto ex ea filio, in coniugem legitimam aſciuerit: Illa, vt legitimos Phraatis filios ex alia vxore, regni hæreditate excluderet, ſuadet Phraati, vti eos Romam obſides deſtinet. Quod cum facile ab amatore vxorioq; impetraſſet, illis abdicatis, ſuum in regno nutrit. qui cum adoleuiſſet adiutrice matre, patri inſidias ſtruit: nam ferebatur etiam cum matre coire. Sed pro parricidio, nefarioq; matris concubitu, genti exoſus factus, ex regni poteſtate deiectus, emoritur.

Argyrippus adoleſcẽs apud Plautum in Aſinaria, cum nimis miſerè, ac non ſine labore lachrymisq; Philenium amicam, qua cum fuerãt inimicitiæ, amplexus eſſet, feſtiuè Leonidas ſeruus: Fumus eſt, ait, mulier quam amplexaris.

Achilles ob raptam Briſeidem præſente matre apud Homerum lachrymatur.

Idem Argyripus cum in vicem equi Libano ſeruo ſe egereret, modò x x. minas amicæ rogãdas tribueret: feſtiuè, cum conſcendiſſet Libanus, Sic (ait) ſolent ſuperbi ſubdomari.

Phædria apud Terentium, cùm dixiſſet, Totus Parmeno tremo, poſtquam aſpexi hanc: excipiens Parmeno, ad tremoreḿq; alludens, Animo (ait) bono eſto, accede ad ignem hunc, caleſces plus ſatis.

Martialis in Ruffum, ab amorem delirantem.

uicqid agit Ruffus, nihil eſt niſi Næuia Ruffo:
Si gaudet, ſi flet, ſi tacet, hanc loquitur.
œnat, propinat, poſcit, negat, innuit, vna eſt
Næuia: ſi non ſit Næuia, mutus erit.
criberet heſterna patri cum nocte ſalutem:
Næuia Lux, inquit, Næuia lumen aue.
æc legit, & ridet demiſſo Næuia vultu:
Næuia non vna eſt, quid vir inepte furis?

Idem in Quintum:

haida Quintus amat: quam Thaida? Thaida luſcam:
Vnum oculum Thais non habet, ille duos.

Cum in Plautino Curculione Phędromus amator nã collocuturus accederet, ac vereretur ꝙ arg.n- non ferret, diceretq; Palinuro ſeruo, Perij hercle, nic quid primũ dicã neſcio: feſtiuè Palinurus, Hem uc (ait) quod mihi dixti. Phædromus verò, Quid nquit) eſt? Palinurtus ſubdit: Vt periſſe te dicas.

Piſtoclerus adoleſcens, cum in Bacchidis amorem cidiſſet, dixiſſetq; Lydo pædagogo audiẽte: Amor, nuſtas, venus, voluptas, gaudium, iocus, ludus, ſer- o ſuauis, ſuauiatio: Quid tibi (ait Lydus) commer- eſt cum diis damnoſiſſimis? ex Plauti Bacchid.

Demipho cum in amoris retia incidiſſet, putaret- ſe eſſe, aut ſaltem videri velle iuuenem, cum ſenex et, dixiſſetq; Lyſimacho amico, Quid tibi ego æta- videor? vrbanè Lyſimachus: Acheruntius, inquit, nex. victus, decrepitus. Ex Plaut.

Calliodorus adoleſcens cum Phœnicium mere- cem deperiret, nec haberet quinque minas quas a petierat: cum Pſeudolo loquitur, auxilium expe- ns his verbis: Nihil ne adiuuare me audes? Pſeud. uid faciam tibi? Calliod. Heu. Pſeu. Heu. id qui- herculè vt par ſis dabo. Callio. Miſer ſum, argen- nũꝗ inuenio mutuũ, Pſeudole. Pſeu. Heu. Caluio

Neq; intus nummus vllus eſt. Pſeu. Heu. Callio. Ille abducturus eſt mulierem cras. Pſeu. Heu. ex Plauto in Pſeud.

Adelphaſium cum oſtẽderet ſe in iratã Agatoſtocli amanti, illeq́; vocaret ſeruum Milphionem, Milphio ait: Ecce odiũ meũ, quid me vis? atq; ille quum dixiſſet. Cur mihi hæc irata eſt? feſtiuè Milphio ſubdit, Cur tibi hæc irata eſt? Plau. in Pœn.

Feſtiuiſſima ſunt in Plauti Pſeudolo Calliodori adoleſcentis verba, & Pſeudoli ſerui. dixerat enim Calliodorus, Quid opus eſt? Pſeudolus ſubdit: Potin aliam rem vt cures? Callio. At. Pſeudo. Bat. Callio. crucior. Pſeudo. cor dura. Callio. non poſſum. Pſeudolo. fac. poſſis, &c.

Apuleius quum Foditem baſiaret, ab illa hoc modo monitus eſt: Heus tu ſcholaſtice, dulce & amarum guſtulũ carpis: caue ne nimia mellis dulcedine, diutinam bilis amaritudinem trahas.

Biblis fratrem Caunum adamãs, ab eo cõtempta, ſequuta fratrem ſororem conſpectum fugientem, in Lyciam Cariamq́; vſq; in fontem ibi conuerſa eſt.

Aſtynomen Chryſæ Apollinis ſacerdotis filiam, captam à Græcis Lyrneſo euerſa, datam Agamemnoni cũ pater repeteret, ac multis lachrymis donisq́; nõ potuiſſet Agamemnonem flectere ad reddendam: multa Græcis imprecatus eſt, breuiq́; peſtis mira Græcorum exercitum inuaſit.

In Pſeudolo Plautino Calliodorus amator Ballionem leonem interrogat: Dic mihi, non habes venalem amicam tu meam Phenicium? Ball. Non ædepol habeo profecto: nam iam pridem vendidi. Call. quomodo? Ball. ſine ornamentis, cum inteſtinis omnib. Call. Meam amicam tu vendidiſti? Ball. valde, xx. minis?

ninis?Call.xx.minis?Ball. Vtrũ vis,vel quater qui-
is.minis.Call Eho Pſeudole,i,gladium affer.Pſeud.
uid opus eſt gladio?Call qui hũc occidam,atq; me.
ſeu quin tute occidas potius, nam fames hunc iam
cciderit. Pſeudolus autem ſeruus erat Calliodori.

Æſacus Priami ex Alixothoe nympha filius, Hy-
eriem nymphã, quam ardebat, dum inſequeretur,
:que illa in fuga à ſerpente ictá mox occubuiſſet:in
ntam amoris dolorisq; veſaniam incidit, vt è ſco-
ulo ſe præcipitem mari dederit.ſed à commiſerante
'ethyde in mergum conuerſus eſt: qui adhuc in di-
natus, quòd mori non licuerit; moriendi gratia ſe
uotidie immergit.

Anaxarete cum ab Iphi Cyprio miſerrimè ama-
etur, illumque omninò contemneret:ad id furoris
mantem induxit, vt ad ianuam illius Iphis ſe ſu-
enderit.funere poſtmodum procedente; cum ea è
neſtra lętabũda ſpecularetur,in ſaxũ cõmutata eſt.

Panætius adoleſcentulo quærenti, an ſapiens a-
aturus eſſet: De ſapiente,inquit,videbimus. Mihi
tibi;qui à ſapiente longè abſumus, nõ eſt commit-
ndum vt incidamus in rem commotam,impoten-
m alteri emancipatam,vilem ſibi.

Plato de amatore dicebat:Animus eſt ſuo quidem
corpore moriens,in alieno viuens.

Venus Cnidia à Praxitele ſculpta, tantæ erat ve-
uſtatis, vt ferant amore eius quendam captũ, cum
elituiſſet noctu,ſimulachro cohæſiſſe: eiusq; cupi-
itatis eſſe indicem maculam.

Piaſus Pelaſgorum dux,Lariſſæ filiæ, quam nefa-
è adamabat, vim intulit:ſed mox meritas pœnas
ependit.Nam cum in vini doliũ pronus inſpiceret,
uella illius pedes tollens,in dolium demiſit.

B Nyctea

Nyctea cum in patris amorem incidisset, ope nutricis Nyctei patris pro amica supposita est. cæterum re intellecta, patre ad vindictam tendente, in noctuã conuersa est.

Myrrha Cynaræ Cypriorum regis filia, cùm patrem adamaret, parique modo patri pro amica supposita esset: vlciscente patre; in arborem Myrrham fuit commutata.

Tarentini præsidij præfectus, à Brutijs Tarentinis datus, ardens mulierculã, cuius frater in Fabij exercitu militabat: ad proditionem à mulieris fratre, tradendumque Tarentum pellectus est. atque hoc modo Tarentum à Fabio est captum. quo tempore ab Annibale dictum est: Et Romani suum Annibalem habent.

L. Quintius Flaminius famosam mulierem Placentiæ in conuiuium accersit: atque ibi cum se iactaret, quòd acriter quæstiones exercuisset: negãte illa, se quenquam vidisse securi ferientem, peruelleq; id videre: tum Flaminius vnum è damnatis coràm adduci iubet, securiq; percutit. Ouid.

Quid deceat, non videt vllus amans.

Alexander, Thaidis gratia & precibus, Persepolim incendit.

Masinissa Numidarum rex, cum victo Syphace, vxorem illius Sophonisbam captiuam in conspectu adductam, ob formæ venustatem arderet. inscio Lelio ducit vxorem: sed castigatus ab illo, factiq; pœnitens, venenum Sophonisbæ, ne in manus Romanorũ deueniret, misit. Quod cum illa aspexisset: Accipio, inquit, nuptiale munus: eoq; hausto, expirauit.

Araspas à Cyro admonitus, ne cum puellis versaretur, quia per oculos paulatim amor irreperet: respondit:

ſpondit, Si ſemper aſpiciat, nō poſſe vinci. Sed cum ulo poſt in amorem incidiſſet, atq; ob pudorem nfunderetur, ridens Cyrus, vocato ad ſe Araſpa: ideo (inquit) Araſpa, te & metuere me, & maximo dore detineri. quieſce igitur. Ego enim ſcio, & os ab amore eſſe ſuperatos.

Iuno apud Homerum, lib. IIII. Iliad. Venerem s alloquitur verbis: Da mihi nunc Amorem & Cudinē, quo tu mortaleis omneis immortaleſq; dotas. At Venus ceſton diſcolorem, balteumq; quē ca pectus gerebat, reuinctum ſoluit: ibi inſunt, arres, cupidines, illecebræ, blandę ſuadelæ: ibi denie omnia amatoria lenocinia, omnia veneficia.

Diotima mulier fatidica, apud Platonē in Amoit: Amorem ex paupertate matre, & Poro abuntiæ deo patre ortum.

Solomon Moſaicas leges præuaricatus ob amon eſt. nam trecentas habens concubinas, ſeptuata vel ſeptingentas vxores duxit, pellicumq; alieum gratia, illarum ſolennitatibus mixtus, deos aos colebat. Anulcium id etiam feciſſe, ob coniuexternæ amorē, memoriæ proditū eſſe legemus. aſon Glaucæ Creontis filiæ amore captus, vxon eam expetit. Ea data, adeò excanduit Medea, vt nparato medicamento bituminoſo in ipſis ſponous accenderit omnem regiam: exuſtoſq; eſſe ontem, Glaucamq;, Iaſonem verò euaſiſſe, fais proditum eſt. Cæterum Medea omneis quos eperat ex Iaſone filios præter vnum qui aufuge-, cōfodit: ad Herculemq; ſe recepit. Iaſon tātis caitatibus cōfuſus, quaſſatuſq;, mortē ſibi cōſciuit. Paulinam mulierem, Romana pudicitia dignitaie perſpicuam ac locupletem, Saturnini coniu-

gem, Mundus nomine quidam ardebat: opulentus & ipse, atque ex equestri familia eam cum neq; precibus nec precio posset pellicere, in morbum incidit, ita vt mortem expeteret: sed hunc liberta Ida refecit. Accessit enim ad Isidis sacerdotes, pecuniaque eos corrupit, vt opem omnem præstare polliciti sint: & cum primis antistes ipse, qui assimulans se ex Ægypto venisse, ab Anubi destinatũ, ad portanda Paulinæ mandata: credulam puellã decepit. eam verò rem Paulina non ad socias modò, sed ad maritũ etiam retulit. Missa est ad templum Isidis, cuius erat diligens cultrix Paulina, à marito, eius pudicitiæ conscio: vbi cum ea cœnasset, quiescendiq; tempus aduenisset, à sacerdote clauduntur portæ: sublatisque luminibus, facto silentio, Mundus, qui intus latebat, ad Paulinã venit. illa Anubim esse reputans, æquo animo comprimi se passa est: atq; ita Mũdus nocte tota per dolũ Paulina potitus est. illa autẽ manè consurgens, Anubis ad se aduentũ nunciat. Tertio verò die Mundus: Seruasti mihi, inquit, ô Paulina xx. myriadas, nam tecum integra nocte fui. At illa vehementi dolore correpta, protinus rem Saturnino nunciat. Saturninus Tiberio: imperator sacerdotes Idamq; in crucẽ iussit affigi, templũ demoliri, Isidisq; statuam in Tyberim abijci: Mundum verò exilio condemnauit.

Ninus conspectam Semiramidem ardens, petit à Memnone, illius viro, vt sibi vxorem condonet, accepturus Sosanem filiam in matrimonio. Renuenti comminatus est, illi se oculos, ni pareret, eruturum. Memnon igitur amore accensus, timoreque perculsus, laqueo vitam finiuit: Ninusq; Semiramide potitus est.

Bubates missus à Megabazo cum copijs cõtra Macedones,

cedones, quoniam legatos Persarum violassent, ante prælium amore Amyntæ, regis filiæ, captus, omisso bello nuptias facit.

Xerxes, cum Amasistis Darij filij vxorem deperiret, vt ea facilius potiretur, illius filiã Arteyntẽ vxorem Dario filio collocat. Sed ex consuetudine in nurus amorem incidit, relicta matre. Potiebatur ergo Xerxes & nuru. Adactus verò à puella sacramento, vt quicquid peteret, daret: petiit illa amiculũ, quod Amestris Xerxi viro texuerat. quod cum ægrè Xerxes dedisset, veritus, id quod accidit, Amestris furorem: illa amiculum induit. Amestris, re cognita, adeò excanduit, vt iras in puellæ matrem, tanquam concubitus authorem, conuerterit. Accitam igitur à satellitibus Amasistis vxorem excarnificat, mammas præcidit, canibusque obiicit: præcidit & aures, labra, linguam: excarnificatamque domum remittit.

Artaxerxes cum Cyrum fratrem, quòd bellum ob regnandi cupiditatem tentasset, occidisset: Aspasiam illius pellicem in matrimonium accepit. Sed cũ Dario filio indulgentissimè regnum viuus contra Persarum morem tradidisset, ingratus impudensq; filius Aspasiam etiam à patre petiit. quam cum pater ob imprudentiam aliquando obtulisset, ac mox negaret se daturum: Sceleratus filius cum quinquaginta fratribus (erant enim Artaxerxi filij centum ac quindecim) in patris mortem coniurat. Sed deprehensus cum sociis, confoditur; coniuges quoque omnium vna cum liberis, ne quod tanti sceleris vestigium extaret, interfectæ sunt.

Ctesipho adolescens apud Terẽtium, patrẽ, quem verebatur ne ab amica abducerẽt, cupit ita defatigari

rure, vt triduo hoc perpetuo prorsus è lecto nequeat surgere.

Commanus rex cum Massiliensibus strueret insidias, multos fortes & strenuos viros Floraliorum die hospitij iure in vrbem misit: plures scirpis latentes, frondibusq; tectos, induci vehiculis iubet: atq; ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit, vt apertis portis noctu vi bẽ ingrederetur. Cæterum insidias mulier quædam regis cognata prodidit; quæ adulterari cum Græco adolescente solita, in amplexu iuuenis, miserata formam eius insidias aperit. Ille ad magistratum tulit. itaq; Ligures comprehenduntur, Latẽtesq; de scirpis protrahunt: atq; in fidijs structis, rex Cõmanus cum septẽ millibus hostiũ cæsus est.

Appius Claudius decemuir, insano amore Verginiæ, Verginij filiæ, accensus, dum dolos vimque puellæ parare intendit, occisa à patre Virginia, à populo Romano magistratu deiectus, in carceremque coniectus, prius quàm dicta iudicij dies adesset, mortem sibi consciuit.

Spatalem amicam hæredem amator instituerat: sed ea annos duodeuiginti nata occubuit. Vrbanissimè. Crispus: O hominem, inquit, diuinum, qui sibi indulsit.

Cato maior mortua vxore, mulierculã Salonini clientis sui filiam amans, ad concubitum quamuis grandæuus alliciebat: quam postea, ne clientelam nomenq; patroni deturbaret, vxorem duxit.

Demetrius, cum nosset Cratesipolim pulchritudine celebrẽ, degentẽ Patris, eius congressum vehementer appetere, relicto circa Megaram exercitu, ad eam cum paucis proficiscens, muliere potiebatur. Ea res cum hostibus cognita esset, adorti Demetrij tentorium

torium, ſe poſitum ab alijs, parum abfuit quin caperent. Sumpta enim raptim ille chlamyde, fuga ſalutem reperit.

Æolus Tuſcorum rex ex Amphicteta filias ſex, totidemque mares ſuſcepit. Machareus omnium ætate minimus, vnam ex illis violauit, ex qua ſuſceptus infans, rem prodidit. Pater filiæ mittit enſem: quo accepto, necem ſibi conſciuit. Pauloque pòſt Machareus idem fecit, vt ait Soſtratus.

Papyrius Volucer ex Iulia Pulchra ſex filios, totidemque filias cum ſuſcepiſſet, natu maior Papyrius, Romanus nomine, Canuleiam ſororem adamatam grauidam fecit. re intellecta, pater enſem miſit, quo vſa eſt ad necem: Romanusq; idem etiam mox peregit.

Ariſtonymus Epheſius, Demoſtrati filius, muliebre genus peroſus, aſinæ ſe miſcuit: quę puellam honeſtiſſimam peperit, cui Onoſcli nomen fuit.

Tullius Stellus, ob idem odium equam inijt: quæ puellam formoſam peperit, & Hipponam appellarunt ex Ageſilao, 11. rerum Italicarum.

Phædra Hippolytum priuignum ardens, cōciliatricem admittit nutricem. Ille verò facinus deteſtatus relictis Athenis, Trœzenam adijt, venationibus ſtudens. Sed illa amorem in odium conuertens, literas Theſeo viro ſcribit, quòd eſſet ab Hippolyto de cōcubitu ſollicitata. Qui impetrauit à patre Neptuno, vt emitteret phocas: quibus, exturbatis equis, laniatus Hippolytus eſt: Illa verò laqueo vitam finijt, Lege cap. de Nouercis.

Gidica Comminij vxor priuignum deperibat: ab eoq; deſpecta, commentitias literas viro deſtinat. Cōminius inuocato Neptuni auxilio, codē, quo Hip-

polytus occiſus eſt modo, filium occidendum exhibuit: Gidica laqueo ſe penſilem fecit.

Ilio capto Agamemnon domum rediens, à Clitēneſtra vxore, & Aegiſtho amāte, vnà cū Caſſandra occiditur. Sed Oreſtes eorū filius apud Strophium enutritus, cū adoleuiſſet, matrē Aegiſthūq; cōfodit.

Fabij Fabriciani vxor, occupato in bello contra Samnites viro, Valentinum adamat. redeuntem igitur Fabium obtrucāt. Fabia verò fratrem paruum Fabricianum, periculo ereptum, educandum aliò deſtinat: qui adultus, matrem adulterumq; conficit.

Apharetus Marpiſſam Eueni & Alcippes filiam amans, viſam ex chorea rapuit. Pater verò fugientem inſequens, cum raptorem aſſequi non poſſet, in Lycorimam fluuium ſe præcipitem dedit.

Catheus adoleſcens cum Saliam, Anij regis filiam, aſpiciens collaudētem arderet, Romam rapuit. pater perſequens, cum prehēdere non valeret in fluuium Parēſium inſiluit: fluuioq; nomē Anienis inditū eſt.

Phineus pulſa Cleopatra vxore, Idæam Dardani regis Scytharum filiam duxit. cuius precibus, filios, quos ex Cleopatra ſuſceperat, flagris cęſos viuos in terram defodiendos deſtinauit. Sed opportunè affuere Argonautæ, auxiliumq; filiis & Cleopatræ attulerunt, occiſo Phineo.

Caligula imperator Cæſoniam mulierem, neq; facie inſigni, neq; ætate integrā, matremq; ex alio viro trium filiarum, ſed luxuriæ, laſciuiæq; perditæ, & ardētius & conſtantius amauit: vt ſæpe chlamyde, peltaq; & galea ornatam, & iuxta ædequitantem militibus oſtenderit, amicis verò etiam nudam. à qua potionatus amatorio medicamento eſt, quo in furorem verſus eſſe creditur.

Calypſo

Calypſo admonita à Mercurio, ne Vlyſſem detineret: Duri,inq̃t,inuidiq́; dij eſtis præter cæteros, q̃ deas admiramini cum hominibus cubare, ſi quando maritum ſibi fortè delegerint: ſic Orionem Aurora, quem ſagittis Diana confixit, ſic Iaſonem Ceres, quẽ fulmine Iuppiter confecit. ex Homer. in Odyſ. Cæterũ Dionyſ.lib.1.Iaſiũ appellat,non Iaſonem.

Cephalus Pterolę amorib.accenſus,è ſaxo Leucadio in mare ꝓſiluit: Sappho ob Phaonis, Deucalion ob Pyrrhæ amorẽ, Hero è turri apud Seſton Phyllis ob mortem Demophoontis laqueo vitam finiit.

Phædria apud Terentium in Eunucho,cum dixiſſet Parmenoni ſeruo, Tu dum eſt tempus etiam,atque etiam cogita: grauiter Parmeno, Here (ait) quæ res in ſe neq; conſilium neq; modum habet vllum, eam conſilio regere non potes. amare & ſapere vix diis conceditur.

Næuus in articulo pueri delectat Alceum. at eſt corporis macula næuus illi tamen hoc lumen videbatur, ait Cicero de Nat. deor.

Amorem, inquit Plin. finit pecoris recenti corio rubeta alligata. Puluerem quoq; in quo ſe mula volutauerit,corpori inſperſum,mitigare ardores amoris aiunt. Cyzici fons Cupidinis vocat̃,ex quo potantes amorem deponere, Mutianus tradit. Radicem herbæ quæ Centum capita dicitur, alterutrius ſexus ſimilitudinem referre proditum eſt: ſi viris contigerit mas,amabiliores fieri ob hoc & Phaonem Leſbium dilectum à Sappho: Pli. Nam quod de hyenæ ait inteſtino, mirum creditu eſt. ait enim: Eius inteſtini cauerna ſiniſtro lacerto religata,ſi quis mulierẽ reſpiciat, amatoriũ eſſe tàm præſens,vt illico ſequat̃.

Aſpides ſemper cum compare viuunt. Itaq; altera

interempta, incredibilis alteri vltionis cura: persequitur interfectorem, vnumq; eum in quantolibet populi agmine notitia quadam infestat.

Byzãtij vinositate deliciisq; infames sunt apud scriptores. sed in eos cum Philippus copias duceret, Leo sophista obuiã illi ꝓcedit, atq; ait: Quid tibi est factũ ô Imperator? quáue à nobis lacessitus iniuria, in nos armatus proruis? Sed Philippus: Quoniam (inquit) patria tua omnium vrbium speciosissima est, in suos me facilè amores pellexit. Tum Leo: Amatores, qui redamari postulãt, armis non grassantur: neq; enim bellica, sed musica expetuntur instrumenta.

Crathis pastor Sybaritanus, capellã cœpit amare: ꝓcedẽteq; libidine, ceu amicã amplexabatᷓ, adhibitis crebris basiationibus oblato ẽt lætiori odoratioriq; pabulo, vt capellæ anima suauius inter suauiationes oleret: nec basiis modo, sed amplexu & cubili eodem prosequutus est. Non lauit res capellæ, virũ hircum. Zelotypia itaque concitus, in dormientem Crathim impetum facit, ac frontem capiti illi sit eo impetu, vt ossibus perfractis Crathis occubuerit, qui & fluuio vicino nomen dedit.

Cap. III. *De Amicitia & Amicis.*

Amicitiæ treis species Plato ponit naturalem qua parentes naturæ instinctu in liberos afficiũtur, aut cognati in cognatos, in cæterosque animantes diffusa: Socialis, quam sine consanguinitatis vinculo sola consuetudo conciliat, cuiusmodi Pyladis fuit & Orestis: Hospitalis, qua ex commendatione vel hospitio iungimur. hæc ille. Amicitia ipsa nihil melius esse tum exempla indicabunt, tum Dion de Regno, qui

qui ait: Soli amicitiæ contingit, vt rerum omnium ſit vtiliſſima atque iucundiſſima.

P. Rutilius, cum amici cuiuſdam iniuſtæ rogationi obſiſteret, atque is per ſummam indignationem dixiſſet: Quid ergo opus eſt mihi amicitia tua, ſi quæ rogo non facis? reſpondit: Imò quid mihi tua, ſi propter te aliquid inhoneſti facturus ſim? Cicero in Amicitia: Hæc igitur prima lex in amicitia ſanciatur, vt ab amicis honeſta petamus, amicorumq́; cauſa honeſta faciamus.

Pericles Athenienſis ab amico rogatus, vt pro re cauſaq́ue eius falſum deieraret: δεῖ με, ait, συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶν id eſt: Oportet me amicis accommodare, ſed vſq; ad aras.

Phocion Athenieñſis cum ab Antipatro rogaretur, vt iniuſtè quippiam faceret: Non pótes, inquit, ô Antipater, Phocione & amico & aſſentatore vti.

Petentibus contra Samnites Campanis auxilia à populo Ro. etſi magnæ parti Senatus, vrbs maxima opulentiſſimaq́ue Italiæ, vberrimusq́ue ager propinquus, ad varietates annonæ, horreum populo Romano fore videbatur: tamen tanta vtilitate fides antiquior, fuit vt reſpōderit conſul ex ſenatus autoritate, Auxilio vos Campani dignos cenſet Senatus, ſed ita vobiſ amicisq́ue inſtitui par eſt, ne qua vetuſtior amicitia ac ſocietas violetur.

Lucilius Bruti familiaris, cū barbaros in Brutum obnixè ruenteis cerneret, Brutum ſe eſſe aſſimulauit. captusq́ue & ductus nimis auidè ad Antonium, cum in Antonij eſſet conſpectu, ait: M Brutum, ô Antoni, nemo cæpit: abſitq́ue, vt ipſum quiſquam capiat hoſtis. Sed exterritis qui adduxerant: Credo, ait Antonius, vos commilitones hunc errorem grauiter

ferre,

ferre eludi existimantes : sed scitote vos meliorem prædam adeptos. Dum enim hostem quæritis, amicum mihi adducitis. Viuo quidem Bruto, ignoro per Deos, qua in re vterer: his verò amicis vtinam magis quàm hostibus potiar. Cum hæc dixisset, Lucilium amplexus est. Plutarchus in Bruto. Valerius verò Terentium vocat, vt infrà dicetur.

Antigono per somnia cum visum esset, campum pulchrum peragrare, aureasque micas serere, ex ijsq; primo auream segetem oriri, moxque nihil ibi præter defectam paleam cerni : perturbatum aiunt ex somnio, audiuisse quosdam, qui interpretarentur, Mithridatem Ponti regem in Euxinum profectum esse pontum, auream messem lecturum. Commotus igitur hoc somnio, vocatum ad se filium Demetrium iureiurando adegit, ne rem proderet, mortemque Mithridati apparabat. Demetrius verò Mithridatis familiarissimus, cum ex sacramento rem nunciare non posset, pulsis arbitris solus cum illo relictus, cuspide teli in puluere inscripsit, Fuge Mithridates.

Philippus Macedo, cum multos captiuos venderet, indecorè tunica contracta sedebat. Vnus autem è captiuis: Parce, inquit, Philippe, vtpote tui patris amico. Percunctantique Philippo causam, propè accedens ille inquit, Dicam. adductusque propius: Dimitte, ait, chlamydem inferius: sic enim sedens indecorè te habes. Tum Philippus: Dimittite hũc, inquit, nam amicus esse mihi ignorabatur.

Rosacem Barbarum è Persis Athenas aiunt cum magna auri copia venisse, Cymonisq; domum adijsse, & ob tutelam phialas duas, alteram Daricis, alterã argenteis plenas obtulisse. Conuersum verò ad eum Cymonem, subrisisse, rogasseque barbarum, vtrum merce-

mercenariumnè Cymonem an amicum habere vellet? cum respondisset, Amicum: Abi igitur, inquit, tuaque istæc tecum munera defer. Ego enim amicitia tua fretus, hisce, cum opus fuerit, liberaliter vtar.

Diogenes Cynicus cum pecunijs egeret, ab amicis repetere se, non petere, dicebat.

Dion Syracusanus admonitus, vt caueret sibi ab Heraclide & Callippo, quorum fidei plurimùm credebat, respōdit: Se malle vita excedere, quàm in metu violentæ mortis amicos inimicosque iuxtà ponere.

Nicias cum ex itinere duo amicorum cadauera insepulta relicta apud hostes meminisset, vniuersum agmen sistere iussit, ad hostesque misit cadauera repetitum: neque legem consuetudinemq; veritus est, victoriam tacito consensu eos tribuere, qui corpora ad sepulturam repetere coguntur.

Scipio Æmilianus non prius è foro discedere studebat, quàm aliquem sibi familiarem quouis pacto fecisset.

Chilo Lacedæmonius quempiam, se nullum habere inimicum dicentem, rogauit, An vllum haberet amicum?

Amicorum paria quæ celebrantur à veteribus, Orestes & Pylades. quorum Orestes cum incidisset in furias, ob matrem Clytemnestrā occisam, ductus est à Pylade in Tauricam regionē, ad Dianæ templum, vbi Iphigenia Orestis soror degebat. is cum sorore adiutrice Palladis simulachrum surripere tentasset, essetque regi Thoanti id nunciatum, comprehensus ad pœnas est: sed cum Pylades asseueranter assereret se esse Orestem, Orestes ita vt erat se esse diceret, magnæ ambo regi fuerūt admirationi. Damon & Pythias

thias Pythagorei, ea iuncti amicitia fuere, vt cum alteri Dionysius tyrannus die͂ necis destinasset, & is qui morti addictus esset, paucos sibi dies cōmendandorũ suorum causa postulasset: vades factus est alter eius sistendi, vt ipsi moriendum esset, si ille non reuertisset. Qui cum ad diem se recepisset, admiratus eorum fidem tyrannus, petiit, vt se tertium in amicitiam ascriberent. Referuntur etiam Achilles & Patroclus inter amicorum paria, item Pelopidas & Epaminundas, Scipio & Lælius, Menedemus & Asclepiades, Crates & Polemon, Nysus & Euryalus apud Vergilium, Hercules & Philoctetes, Sthelenus & Diomedes: Polystratus & Hippoclides philosophi, eodem die nati, eodem præceptore vsi Epicuro, eodemque temporis momento vltima senectute extincti: Tydeus & Polynices, autore Lactan. Tiberius Gracchus & C. Blosius Cumanus: C. Grachus Pomponius & Lectorius: M. Lælius & Menenius Agrippa: M. Lucullus & Volumnius: D. Brutus & Scuruius Terentius, Alexāder & Ephestio: Phocion Nicoclesque, de quibus infrà: M. Lucullus Cassii partes secutus, ab Antonio occiditur: Volumnius verò vociferans, ad Antonium deductus, Iube me, inquit, protinus imperator ad Luculli corpus adductum occidi: neque enim absumpto illo superesse debeo.

Decius Brutus cũ ab Antonii militibus perquireretur ad necem Seruius Terentius, vt pro illo moreretur, se esse Brutum constantissimè dixit: sed tandem inuitus vixit.

Achilles cum à Thetide matre accepisset, occubiturum esse, si Hectorem occidisset: sin minus, in patriam rediturum, & senem moriturum, audacter relegit pro Patroclo mori, vt illius mortem vlcisceretur.

tur. ex Phædro apud Plat. de Amore.

Menedemo & Asclepiadi Archepolis tria millia designauerat: ortaque contentione, vter ex illis secundo loco accepturus esset, neuter accepit.

In Darii sepulchro hoc erat epithaphium: Amicus amicis fui: & eques & sagittator optimus, venatores superaui: omnia facere potui.

Phocione morti destinato, Nicocles eũ rogauit, vt prius sibi liceret haurire venenum.

Cyrus apud Xenophontẽ Crœso ait: At ego, dum amicos diuites reddo, hos mihi thesauros esse puto, & custodes simul tum mei ipsius, tum meorum bonorum longè fideliores, quàm si præsidiarios milites præfecissem. Cambysi verò filio moriens ait: Non est aureum hoc sceptrum, quod regnum seruet: sed amici multi sceptrum sunt regibus verissimum, maximeq; securum.

Aesopus ille è Phrygia fabulator, monet spem fiduciamq; rerũ quas efficere quis per se posset, haudquaquam in aliis collocandã. Auicula, inquit, parua cassida, quæ in segetib. nidulatur, flauescentibus frumentis, cibũ pullis plumantibus ierat quæsitũ. eos in discessu monet, vt si quid nouę rei fieret, diceretur q; animaduerterent, idq; sibi vbi rediisset, renũciarent. Dominus fortè segetũ adolescentẽ filiũ vocat. En vide, ait, has maturuisse, falceq; postulare. proinde crastino diluculo amicos adeas, roga veniãt, operãq; mutuã dẽt. Paret patri filius. Vbi verò redit Cassida, pulli trepiduli circũstrepẽtes orare matrẽ vt aliò asportet, remq; aperiunt. Mater iubet eos ociosos esse. Die postero, mater ad pabulum volat: dominus, quos rogari iusserat, opperitur. nihil fit: amici nulli veniunt. Tum ille ad filium, qui redierat: Quin potius

affines

affines cognatosque nostros adi, ora vt adsint cras tempori ad metendum. Itidem hoc, pulli pauefacti, matri nunciant. Mater hortatur, vt tunc quoq; sine metu sint: affines nullos esse tam obsequibiles, vt ad laborem capessendum nihil cunctentur. Vos modò aduertite, si modò quid denuò dicetur. Postridie ad pastum profecta, affines & cognati operam, quam præstare polliciti fuerant, supersederũt. Tandem dominus filio: Valeant, inquit, amici cum propinquis: afferes prima luce falces duas, vnam ego met mihi, tu capies alteram, & segetem cras nostris metemus manibus. Id vbi ex pullis dominum dixisse Cassita audiuit: Tempus est, inquit, abeundi: atq; ita nidũ transtulit. Qu. Ennius in Satyris apologum his transtulit versib:

Hoc erit argumentum tibi semper in promptu situm,
Ne quid expectes amicos, quod tu per te agere possis.

Martialis conqueritur de amico:

Pallada ne Cilicum timeant pomaria brumam,
Mordeat & tenerum fortiter aura nemus.
Hybernis obiecta notis specularia puros.
Admittunt soles, & sine fece diem.
At mihi cella datur non tota clausa fenestra,
In qua nec Boreas ipse manere velit.
Sic habitare iubes veterem crudelis amicum?
Arboris ergo tuæ tutior hospes ero.

Publius Syrus: Ita, inquit, amicũ habeas, vt posse fieri hunc inimicum putes Chilon: Hoc fine ames, tanquam forte fortuna osurus: hac itidem tenus oderis, tanquam fortasse amaturus.

Bion Borrysthenites dicere solebat: Amicos quales cunque debere seruari, ne videamur vel malis vti, vel deuitare bonos. Seneca li. de Moribus: Honestius

est

est cum iudicaueris amare, quàm cum amaueris iudicare. Idem etiam dicebat Theophrastus. Cic. in lib. de petitione consulatus: Illud teneto, neruos atq; artus esse sapientiæ, non temerè credere: & cũ tuorũ amicorũ studia constitueris, tum etiam obtrectatorũ atq; aduersariorum rationes & genera cognoscito.

Maiores, amicitias renunciabant, si quando in amicos volebant animaduertere. Germanicus Pisoni amicitiam renunciauit, quòd veneficijs ab eo impugnaretur. T. Quintius Crispinus lacessitus à Badio hospite Campano, renunciauit hospitium antè quàm dimicaret.

Androclidas Lacon rogatus, quomodo quis maximè hominibus placere posset? Si cum ipsis, inquit, quàm suauissimè conuersetur, ac vtilissima afferat.

Aristoteles rogatus, quales erga amicos esse debeamus: Quales, inquit, eos erga nos esse optamus.

Namertes Spartiata cum rogaretur, quomodo quis experiretur amicos se multos habere. Aduersa, inquit, fortuna. Ouid.

Cum fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Fugientem Clodij furorem Ciceronem, Vibius eius familiaris domum non admisit, Idem Cicero cum ad Pompeium in Albano degentem confugisset, per posticum villæ egressus Pompeius abijt. Seneca in Moralibus: Amicos secundæ rés parant, aduersæ certissimè probant. Idem ad Lucil. Negociatio est amicitia, quæ ad commodum accedit.

Camillus accusatus à L. Apulcio, cum ad amicos confugisset, auxilium expetens, responderunt, Nullum se auxilium illi præstare posse.

Demetrius Phalereus, Amicos dicebat ſecundis in rebus adeſſe aduocatos oportere: in calamitatibus autem ſua ſponte, atq; non vocatos.

Lacon quidam pridie ab hoſpite declinatus, poſtridiè lectis ſtratiſq; conductis liberaliter exceptus, ſtrata ipſa conſcendit; ac conculcare cœpit, dicens: Propter hæc heri ne in palea quidem dormiui.

Ariſtippus Cyrenaicus Dionyſium cum pro amico oraret, ab eoq; repelleretur, ad pedes eius corruit. Id cũ vitio à quopiã illi daretur: Nõ ego, inq̃t, in culpa ſum, ſed Dionyſius, qui aures habet in pedibus.

Alexander Macedo cum ad Ilium veniſſet, Achilliſq; ſtatuam coronis ornatam reddidiſſet, fœlicem illum appellauit: Quòd viuo quidẽ (ait) tàm fidum amicum, mortuo autem tàm magnum contigit habuiſſe præconem.

Tyberio Graccho & C. Claudio collegis cum Pompilius tribunus pleb. diem dixiſſet, atque Claudius damnandus, Gracchus verò liberandus videretur, clara voce intonuit, iurauitque: Niſi pariter de collega iudicarent, futurum ſe in exilio illi ſociũ.

Craſſo latitanti in iuuenta, Iubius duas ancillas in ſpeluncã, in qua latebat, attulit, octoq; menſibus illic pauit.

Deuoti inter ſe apud Gallos, quos Soldurios appellant, omnibus in vita commodis vnà fruuntur. Si quid aduerſi accidat, aut eundem caſum vnà ferunt, aut ſibi mortem conſciſcunt. Neque adhuc hominum memoria repertus eſt quiſquam, qui eo interfecto, cuius ſe amicitiæ deuouiſſet, mori recuſaret. Catilina apud Saluſt. ait ſocijs: Idem velle, & idem nolle, ea res demum firma amicitia eſt.

Diogenes Cynicus rogatus, quemadmodum amicis

micis vteretur Dionysius? Vt vasculis, ait: dum plena euacuat, & abijcit vacua.

Augustus amicitias non facilè admisit: sed admissas constantissimè retinuit.

Hadrianus & Antoninus Pius amicorum studiosissimi fuerunt. Agesilaus amicis mitissimum, inimicis terribilem se præstabat. In Hipparchi monumento scriptum extat: Ne amicum decipias, ex Socrate apud Platonem.

Apud Scythas is habetur ditissimus, qui optimos habeat amicos. Hispani pro ijs quos amant, morti se deuouent:

Martialis in auarum amicum ita iocatur.

Credere de nostris nulli te dicis amicis.
Sed sit vt hoc verum, quid rogo Crispe facis?
Mutua cum peterem sestertia quinq;, negasti:
Non caperet numos cum grauis arca tuos.
Quando faba nobis modium, farrisuè dedisti;
Cum tua Niliacus rura colonus aret?
Quando breuis gelidæ missa est toga tempore brumæ?
Argenti quando missa selibra mihi est?
Nil aliud video quo te credamus amicum,
Quàm quòd me coràm pedere Crispe soles.

Et aliud Epigramma in Candidum:

Candide, κοινὰ φίλων *hæc sunt tua Candide* πάντα
Quæ tu magniloquus nocte dieq; sonas.
Te Lacedæmonio velat toga lota galeso,
Vel quam seposito de grege Parma dedit:
Et mea, quæ passa est furiosi cornua tauri,
Noluerit dici quam pila prima suam.
Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas,
Non vendes nummis coccina nostra tribus.

Tu Lybicos Indis suspendis dentibus orbes,
Fulcitur testa fagina mensa mihi.
Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta mulli,
Concolor in nostra gammare lance rubes.
Grex tuus Iliaco poterat certare cynaedo,
At mihi succurrit pro Ganymede manus.
Ex opibus tantis veteri fidoq́; sodali
Das nil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Herodes Antonij partes sequutus, victo Antonio Octauium adijt, fassusque est amicitiæ gratia Antonium non deseruisse: nec deserturum, si Cleopatram è medio abstulisset: Nunc verò, ait, ad te venio, spem salutis de virtute præsumens. Ad hæc Octauius: Imò verò saluus esto, inquit, & nunc regnato certius: nam meritus es qui plurimos regas, cum amicitiam tanta fide tuearis.

Moses legibus sanxit, vt nihil apud amicos celetur: Non enim, inquit, amicitiæ sunt apud eum, cui non omnia creduntur.

Capto delphino à rege Cariæ, alligatoque in portu, ingens reliquorum conuenit multitudo, mœstitia quadam, quæ posset intelligi, miseratione͂ petens: donec dimitti rex eũ iussit. conspectiq; etiã sunt delphini, defunctũ portantes, ne laceraretur à beluis.

Cap. IIII. *De Adulterio.*

Adulterium, quòd honestæ vitæ labem affert, animum corpusque inficit, fugiendum esse constat, propter illud saltem, quòd neque cuiquam tutum, neque tectum quidem esse possit. Sed iam exempla subnectam. Hercules cum ad Euenum fluuium venisset, eumque quia excreuisset, non posset tranare, Deianiram vxorem transuectandam

Nesso

Nesso centauro commisit. At ille in altera fluminis parte expositæ cum vim vellet inferre, ab Hercule sagittis confoditur.

Seruilia M Bruti mater, cum preciosum ære paruo fundum à Cæsare dictatore, bona ciuium hastæ subijciente, comparasset, non effugit Ciceronis scomma. Siquidem, ait, quo melius emptum sciatis, comparauit Seruilia hunc fundum Tertia deducta. filia autem Seruiliæ erat Iunia Tertia, eademque Cassij vxor: lasciuiente dictatore tàm in matre quàm in filia.

Faustus Syllę filius, cũ soror eius eodẽ tẽpore duos mœchos haberet, Fuluium Fullonis filium, & Pomponium cognomine Maculam: Miror, inquit, sororem meam habere maculam, cum Fullonẽ habeat.

Geradas Lacedæmonius ab hospite, quem susceperat, rogatus: Qua pœna mulctarentur apud Lacedæmonios adulteri? negauit vllos esse Lacedæmone adulteros. At instans ille: Quid si existerent? Taurũ, inquit Geradas, maximum penderẽt, qui producto vltra Taygetum montem capite biberet ex Eurota. cumque hospes ridens dixisset: Et vnde taurus tàm ingens? Lacedæmonius subdit: Et vnde apud Lacedæmonios adulter?

Thales Milesius dicenti adultero, an iuraret se minimè fuisse adulterum? Nõ est, ait, periuriũ adulterio deterius.

Lais Corinthia ob venustatem, formæque elegãtiam, grandem pecuniam demerebat, conuentusque ad eam diuitum ex omni Gręcia fermè celebres erãt: Poscebat autem nimium. vnde ortum prouerbium, οὐ παντὸς ἀνδρὸς εἰς κόρινθον ἐστὶ ὁ πλοῦν: id est, Non cuiuscunque hominis est Corinthum petere. Ad hanc

Demosthenes clanculum adijt, & vt sui copiam faciat petit. at Lais, μυριὰς δραχμὰς, id est, decẽ drachmarum millia poposcit. Tali mulieris petulãtia atq; pecuniæ magnitudine ictus expauidusq; Demosthenes auertit se, & discedens ait, οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν: id est, Non emo decem drachmarum millibus pœnitudinem.

Minthe Plutonis pellex, à Proserpina zelotypa dolo circumuenta, in mentam herbam conuertitur.

Cercyon Alopem filiam, quæ cum Neptuno cõcubuerat, iugulauit. Cæterum Neptunus cancrum marinum in eum immisit, à quo morsus interijt.

Domitianus imperator Corneliam virginem vestalem, absolutam olim, dein longo interuallo repetitam, atq; conuictam, defodi viuam de more imperauit, stupratoresq; virgis in comitio ad necem cędi.

Augustus Iuliam adulterijs famosissimam, relegauit. Sed cum vna ex cõscijs liberta Fede nuncupata suspendio vitam finisset: Maluisse se, ait, Fedes patrem fuisse.

Claudius imperator adulterijs infamẽ quendam mouit, vt aut parciùs ætatulæ indulgeret, aut certè cautiùs. addiditq;: Quare ego scio, q̃ amicã habeas: Ouid. *Cytherea quidem gaudet sua furta taceri.*

Tereus Pandionis gener, cum Philomelæ, sorori Prognes vxoris suæ, vim attulisset, linguamq; ne facinus proderet excidisset: & occisum Itym filium comedit ab vxore appositũ. & ipse in vpupam conuersus est. Res est fabulis notissima.

Diocles Pisistrati Atheniensiũ tyrãni filius p vim stuprata virgine, à fratre puellæ interficit̃. cuius frater Hippias cum interfectorẽ comprendisset, ac per tormenta conscios cædis nominare cogeret, omneis

tyranni

tyranni amicos insimulauit. Quibus interfectis, querenti tyranno, an adhuc aliqui cõscij essent? Nemo, inquit, superest quẽ amplius mori gestiam, quàm ipsum tyrannum.

Agas Cyrenarũ rex, antequàm moreretur, Beronicẽ vnicam filiã ad finienda cũ Ptolemęo fratre certamina filio eius despondet. Arsinoe virginis mater, misit ad arcessendũ è Macedonia Demetrium, regis Antigoni fratrẽ, & qui ex filia Ptolemæi ꝓcreatus esset, vt illi Beronicen cum Cyrenarũ regno desponderet. Venit Demetrius, socrusq́; amore corripitur: & socrus, illius. quæ res in censum illũ & puellæ & militibus reddidit. Comparantur itaq; insidiæ Demetrio. qui cum ex fuga in socrus lectum concessisset, percussores immittuntur: protectumq́; socrus aliquantisper corpore, occidunt.

Cyanippus Syracusanus cum cæteris dijs præterquàm Baccho sacrificasset, in ebrietatẽ ab illo impulsus, occurrentẽ in tenebris Cyanẽ filiam inuitã violat. Ea verò vt violatorẽ cognosceret, annulũ surripuit. In pestilentia verò vrbis Syracusarũ cum oraculum iuberet, impietatis authorẽ immolari: ignorantibus cunctis oraculũ, conscia rerum Cyane, tractũ capillis patrem mactauit, seq́; superiniecit.

Armitius, quia in Romanis Bacchanalibus Deũ contempserat, in ebrietatem lapsus, filiã Medulinam corrupit in tenebris. ea ex annulo cognouit, patrem fuisse. Itaq; intellecto scelere patrem inebriat, coronatumq́; ad fulguris aram ducit: ibiq́; fusis virginitatis lachrymis, insidiatorem mactauit.

Valeria Tusculana ob iram Veneris patrẽ ardens, rem nutrici nunciat, proq́; amica supponitur. Recognita à patre, nutrix se præcipitat. filia fugiens

Syluanũ peperit:pater ſe dedit in præceps. Par exemplum Cynaræ eſt,in cap.de Amore.

Pſamathe Argiuorum regis filia,cum filium ex Apolline ſuſcepiſſet ex patris iuſſu ſibi mortem conſciuit.

Anchemolus nouercam inceſtauit, occiſus ab Ænea.Vergil.lib.x.

Hinc Sthelenum petit,& Rheti de gente vetuſta
Anchemolum,thalamos auſum inceſtare nouercæ.

Cilix quidam,cum vxoris filiam ex altero viro ſuſceptamq́; ſtupraſſetq́, deprehenſus ab vxore eſt. Cæterum puellæ mater ambos oculos eruit, marito vnum.

Extincto Vria, cum Dauid Berſabeem illius vxorem aſſumpſiſſet,eaque res Deo eſſet nimium moleſta,Nathan prophetam Dauidi miſit, quẽ moneret ſuo nomine, vt illam dimitteret. Sed non auſus Nathan & Regi & amatori rem principio aperto exponere,inſinuatione vſus eſt. Duo,inquit,viri in vna degebãt ciuitate:quorũ alter erat perdiues, duosq́ue iumentorũ, boum, ouiumq́; greges poſſidebat: alter pauperculus, vnam tantùm habebat agnam, quam cum filijs educabat,qua cum cibis etiam communiter veſcebatur. Cumq́; hoſpes eſſet à diuite ſuſceptus, noluit diues de ſuis pecudibus quicquã occidere pro hoſpitali cœna: ſed agnam pauperis occiſam,peregrino miniſtrauit.Hãc rem Dauid magnopere accuſabat,dicebatq́ue, illum eſſe omni dignum mulcta, qui pauperis agnam confoderit. tum Nathan, cum pronunciauit eſſe, qui ſimilia commiſiſſet

M.Tullius Cicero, exprobante ignobilitatẽ Metello,qui malè in matre audiebat, ac dicente, Quis tibi

tibi pater eſt? Scommaticè. Hoc reſponſum (inquit) mater tua difficilius efficit.

Galba in cõuiuijs luxurioſiſſimus, cum in cauſa L. Scribonij tribuni plebis ferret familiares ſuos, Liboque adulteriis inquinatus, ei combibitiones concænationesq; exprobrãs dixiſſet, Quando tãdem Galba de triclinio tuo exibis? Galba retundens: Cum tu, inquit, de cubiculo alieno.

Feſtiuum Martialis expigrama in Galli vxorem:

Gentibus in Libycis vxor tua Galle male audit,
Immodicæ fœdo crimine auaritiæ.
Sed mera narrantur mendacia. non ſolet illa
Accipere omnino, quid ſolet ergo? dare.

Vrbinia Veſtalis adulterio deprehenſa, virgis per vrbem cæſa, viua de more defoſſa eſt. Ex adulteris verò alter ſeipſum confodit: alterum ſacrorum inſpectores in foro afflictum necauerunt. Illud non omittendum, ob Vrbiniam quæ corrupta ſacrificabat, morbum, qui peſtilens dictus eſt, Romam inuaſiſſe. Grauidæ enim, partus mortuos edentes, vnà moriebantur.

Homerus in Odyſſ. Vulcanum ait admodum claudum, cum illi vires non ſuppeterent ad vlciſcendum Martis Venerisque vxoris adulterium, cathenulis ferreis adamantinisq; lectum circumcinxiſſe, atq; in concubitu ſecuros deprehendiſſe. Exemplo admonemur, nullo pacto adulterum eſſe tutum, Quid enim Marte pugnacius? quid Vulcano debilius?

Pontidius interrogatus à quodam, qualem exiſtimaret qui in adulterio deprehenderetur? feſtiuè, Tardum, reſpondit.

Saluſtius domum paternam vendidit, vt ſe adulteriis redimeret.

Cicero in Pletorium, Fonteij accuſatorem, vafrè inuectus eſt. Pletorij mater male audiebat de adulterio. Pletorij matrem, inquit, dum viuebat, ludum: poſtquam mortua eſt, magiſtros habuiſſe. Alluſit ad verbum Vixit. Ad infames enim fœminas, Dũ vixit, dicebant. Dido Vergiliana:

Vixi, (ait) & quem dederat curſum fortuna peregi.

Demoſthenes Demadi oratori, di[illegible] ẽti S[illegible] us Minerruam, per ſcomma adulterium.

Demàdi exprobrans: At iſta Minerua, inquit, nuper in adulterio deprehenſa eſt.

Idem Demoſthenes aduerſus quendam Pheræum nomine, de ſtupro ſuſpectum, cum Pheræus Demoſtheni vigilias lucubrationesque obiiceret: Scio, inquit, tibi moleſtum fuiſſe, quod lucernam per noctem habuerim.

Iulius Cæſar è libertis ſibi chariſſimum, ob adulteratam equitis Ro. vxorem, quamuis nullo querente, capitali pœna affecit. Idem feciſſe Auguſtum in Proculum libertum, legimus.

Opilius Macrinus imperator, adulterij reos ſemper viuos ſimul incendit, iunctis corporibus.

Aurelianus imperator militem, qui adulterium cum hoſpitis vxore commiſerat, ita puniuit, vt duarum arborum capita flecteret, quas ad pedes militis deligaret, eaſdemq; ſubitò dimitteret, vt ſciſſus ille vtrinque penderet.

Apud Germanos, adulteram accìſis crinibus nudatam, coram propinquis expellit domo maritus, ac

per

per omnem vicum verberibus agit: publicatæq; nulla venia est. non forma, non ætate, non opibus maritum inuenit. ex Tacito.

Apud Aegyptios qui mulierem liberam violasset, virilibus priuabatur: quoniam vno crimine tria, nec parua scelera, complexus esset, iniuriam, corruptelam, liberorum confusionem. In adulterio spontaneo deprehensus, virgis ad mille plagas cædebatur: mulier naso mutilabatur. In legibus Mosaicis, adulteri femore dextro disiuncto, vtroque putrefacto moriebantur. Quod si maritus zelotypus volebat vxorem experiri, mulieres ad ianuas quæ essent conuersæ ad templum constituebantur ab aliquo sacerdote: qui velamen capiti detrahens, superscribi in membrana Dei vocabulum iubebat, ipsamque iurare, nihil viro nocuisse. Perfecto iureiurando, nomen Dei diluens è membrana in phialam exprimebat, simensq; terram de templo circa parietem iacentem, & superspargens mulieri dabat bibendam. Illa verò, siquidem iniustè accusata erat concipiebat, partusq; eius nutriebatur in vtero, si autem de toro maritali mentiebatur. femur eius putrescebat, venterque in hydropem vertebatur. Qui puellam corruperit, alij desponsatam, cum ea moriatur: si virginem, eam ducat vxorē: si puellæ non placet, soluat patri puellæ adulter quinquaginta siclos pro iniuria. Ex ijsdem legibus.

Apud Troglodytas, vxores omnes, præterquàm tyranni, sunt communes. Si quis verò tyranni vxorem corruperit, oue mulctatur.

Apud Parthos nullum delictum adulterio grauius vindicatur, cum alioqui ex dulcedine variæ libidinis vxores plures habeant.

Placi

Placiadæ raphanis in adulteros deprehẽsos, apud quos magna est, copia, ludibrij causa vtebantur, impactis in pudendas corporis partes raphanis.

Lata lege, vt de Lentulo, Cethego, aliisque cum Catilina coniuratis supplicium sumeretur, Cæsar D. Syllano metum incussit, adeò vt sententiam lenierit. Cato super ea re orationem habuit, vicitq; tandem Catonis sententia. Sed eadem hora allatæ sunt literæ Cæsari, quas cum recitandas esse publicè Cato diceret (augurabatur enim, ab aliquo cõiuratorũ missas) illas Catoni legendas Cæsar dedit: sed hæ erant exscriptæ à Seruilia Sorore Catonis, nimis impudicæ. Has iterum Cato reddidit Cæsari: Accipe, inquit, ebrie.

Supplicij genere quod paratilmos dicebatur, afficiebantur olim adulteri pauperes. iis enim sedes expilabatur. Immittebatur præterea in sedem raphanus, vt dictum est, & mugil, vt Iuuenalis ait saty. x. Catullus:

Ah tum te miserum, maliq; fati
Quem attractis pedibus patente porta
Percurrent mugilesq; raphaniq;.

Cap. V. *De Aulicorum Officiis, & vita aulica.*

QVI in aliena quadra victuri sunt, his exemplis admoneantur, quales debeant se sub alieno imperio conuictuq; gerere.

Oppido quàm lepida fuit aulici cuiusdam ratio. Aulicum enim quendam iniuriarium Palatinarum

paiien-

patientiſſimum, in cultu regū conſenuiſſe ſcribit Seneca lib.2. de Ira. Cumq́ue ab aliquo rogaretur, quomodo rariſſimam rem in aula conſequutus eſſet? Iniurias (inquit) accipiendo, & gratias agendo.

Ptolomæus rex Arati virtutem admiratus ad ſe illum allexit, decreuitq́ue in omnibus vti adoleſcente. Oborta eſt aliis inuidia, ita vt criminatum Aratum regi omnino alienauerint. Amicitiæ enim regum repentinæ ſunt, amorisq́; ardore ſubitò accenduntur: ſed expugnari labefactariq́ue facilè poſſunt, ait Plut. Tuam verò amicitiam, Mecœnas, neq; tēpus neq; ratio vlla minuere vnquam poſſet. nam bonus bonos in conſuetudinem admittis, neque inuidi tibi poſſunt facilè verba dare.

Iturus Calliſthenes philoſophus ad Alexandrum ab Ariſtotele monitus eſt, vt cum eo aut rariſſimè, aut iucundiſſimè loqueretur. At ille Alexandrum Perſica gaudentem ſalutatione, obiurgat: & ad Macedonicos mores inuitum non ſine aſſidua rep̄hēſione adducere nitentem, Alexander in carcerem coniicit, vbi pediculari morbo conſumptus eſt. Crucifixum alij dicunt: Trogus non crucifixum ait, ſed truncatis manibus, auriculisq́; abſciſſis, naſo, labiisq́; mutilatum, ſpectaculum omnibus fuiſſe deforme: ac inſuper cum cane in cauea clauſum. Seneca ita affectum ab Alexandro ait Teleſphorum Rhodium, eius amicum: lib.3. de Ira.

Prexaſpes à ſecretis Cambyſis, rogatus à Cambyſe, t diceret qualem Perſæ eum cenſerent: Omnes te, it, miris laudibus efferunt: ſed nimis te vino dedium aiunt. Exaſperatus Cambyſes: Intellige, inquit, an Perſæ deſipiant. Nam ſi filij tui, qui in veſtibuſtat, non mediū cor non fruſtrato ictu percuſſero, conſta-

Demetrius Phalereus, Amicos dicebat secundis in rebus adesse aduocatos oportere: in calamitatibus autem sua sponte, atq; non vocatos.

Lacon quidam pridie ab hospite declinatus, postridie lectis stratisq; conductis liberaliter exceptus, strata ipsa conscendit; ac conculcare cœpit, dicens: Propter hæc heri ne in palea quidem dormiui.

Aristippus Cyrenaicus Dionysium cum pro amico oraret, ab eoq; repelleretur, ad pedes eius corruit. Id cũ vitio à quopiã illi daretur: Nõ ego, inq̃t, in culpa sum, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus.

Alexander Macedo cum ad Ilium venisset, Achillisq; statuam coronis ornatam reddidisset, fœlicem illum appellauit: Quòd viuo quidẽ (ait) tàm fidum amicum, mortuo autem tàm magnum contigit habuisse præconem.

Tyberio Gracchо & C. Claudio collegis cum Pompilius tribunus pleb. diem dixisset, atque Claudius damnandus, Gracchus verò liberandus videretur, clara voce intonuit, iurauitque: Nisi pariter de collega iudicarent, futurum se in exilio illi sociũ.

Crasso latitanti in iuuenta, Iubius duas ancillas in speluncã, in qua latebat, attulit, octoq; mensibus illic pauit.

Deuoti inter se apud Gallos, quos Soldurios appellant, omnibus in vita commodis vnà fruuntur. Si quid aduersi accidat, aut eundem casum vnà ferunt, aut sibi mortem consciscunt. Neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitiæ deuouisset, mori recusaret. Catilina apud Salust. ait socijs: Idem velle, & idem nolle, ea res demum firma amicitia est.

Diogenes Cynicus rogatus, quemadmodum amicis

micis vteretur Dionysius? Vt vasculis, ait: dum plena euacuat, & abijcit vacua.

Augustus amicitias non facilè admisit: sed admissas constantissimè retinuit.

Hadrianus & Antoninus Pius amicorum studiosissimi fuerunt. Agesilaus amicis mitissimum, inimicis terribilem se præstabat. In Hipparchi monumento scriptum extat: Ne amicum decipias, ex Socrate apud Platonem.

Apud Scythas is habetur ditissimus, qui optimos habeat amicos. Hispani pro ijs quos amant, morti se deuouent:

Martialis in auarum amicum ita iocatur.

Credere de nostris nulli te dicis amicis.
Sed sit vt hoc verum, quid rogo Crispe facis?
Mutua cum peterem sestertia quinq;, negasti:
Non caperet numos cum grauis arca tuos.
Quando faba nobis modium, farrisuè dedisti;
Cum tua Niliacus rura colonus aret?
Quando breuis gelidæ missa est toga tempore brumæ?
Argenti quando missa selibra mihi est?
Nil aliud video quo te credamus amicum,
Quàm quòd me coràm pedere Crispe soles.

Et aliud Epigramma in Candidum:

Candide, κοινὰ φίλων hæc sunt tua Candide πάντα
Quæ tu magniloquus noctè dieq; sonas.
Te Lacedæmonio velat toga lota galeso,
Vel quam seposito de grege Parma dedit:
Et mea, quæ passa est furiosi cornua tauri,
Noluerit dici quam pila prima suam.
Misit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas,
Non vendes nummis coccina nostra tribus.

Tu Lybicos Indis suspendis dentibus orbes,
Fulcitur testa fagina mensa mihi.
Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta mulli,
Concolor in nostra gammare lance rubes.
Grex tuus Iliaco poterat certare cynædo,
At mihi succurrit pro Ganymede manus.
Ex opibus tantis veteri fidoq; sodali
Das nil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Herodes Antonij partes sequutus, victo Antonio Octauium adijt, fassusque est amicitiæ gratia Antonium non deseruisse: nec deserturum, si Cleopatram è medio abstulisset: Nunc verò, ait, ad te venio, spem salutis de virtute præsumens. Ad hæc Octauius: Imò verò saluus esto, inquit, & nunc regnato certius: nam meritus es qui plurimos regas, cum amicitiam tanta fide tuearis.

Moses legibus sanxit, vt nihil apud amicos celaretur: Non enim, inquit, amicitiæ sunt apud eum, cui non omnia creduntur.

Capto delphino à rege Cariæ, alligatoque in portu, ingens reliquorum conuenit multitudo, mœstitia quadam, quæ posset intelligi, miseratioñe petens: donec dimitti rex eũ iussit. conspectiq; etiã sunt delphini, defunctũ portantes, ne laceraretur à beluis.

Cap. IIII. *De Adulterio.*

ADulterium, quòd honestæ vitæ labem affert, animum corpusque inficit, fugiendum esse constat, propter illud saltem, quòd neque cuiquam tutum, neque tectum quidem esse possit. Sed iam exempla subnectam. Hercules cum ad Euenum fluuium venisset, eumque quia excreuisset, non posset tranare, Deianiram vxorem transuectandam

Neſſo centauro commiſit. At ille in altera fluminis parte expoſitæ cum vim vellet inferre, ab Hercule ſagittis confoditur.

Seruilia M Bruti mater, cum precioſum ære paruo fundum à Cæſare dictatore, bona ciuium haſtæ ſubijciente, comparaſſet, non effugit Ciceronis ſcomma. Siquidem, ait, quo melius emptum ſciatis, comparauit Seruilia hunc fundum Tertia deducta. filia autem Seruiliæ erat Iunia Tertia, eademque Caſſij vxor: laſciuiente dictatore tàm in matre quàm in filia.

Fauſtus Syllę filius, cũ ſoror eius eodẽ tẽpore duos mœchos haberet, Fuluium Fullonis filium, & Pomponium cognomine Maculam: Miror, inquit, ſororem meam habere maculam, cum Fullonẽ habeat.

Geradas Lacedæmonius ab hoſpite, quem ſuſceperat, rogatus: Qua pœna mulctarentur apud Lacedæmonios adulteri? negauit vllos eſſe Lacedæmone adulteros. At inſtans ille: Quid ſi exiſterent? Taurũ, inquit Geradas, maximum penderẽt, qui producto vltra Taygetum montem capite biberet ex Eurota. cumque hoſpes ridens dixiſſet: Et vnde taurus tàm ingens? Lacedæmonius ſubdit: Et vnde apud Lacedæmonios adulter?

Thales Mileſius dicenti adultero, an iuraret ſe minimè fuiſſe adulterum? Nõ eſt, ait, periuriũ adulterio deterius.

Lais Corinthia ob venuſtatem, formæque elegãtiam, grandem pecuniam demerebat, conuentusque ad eam diuitum ex omni Gręcia fermè celebres erãt: Poſcebat autem nimium. vnde ortum prouerbium, οὐ παντὸς ἀνδρὸς εἰς κόρινθον ἐστὶ ὁ πλοῦς: id eſt, Non cuiuſcunque hominis eſt Corinthum petere. Ad hanc

 Demoſthe-

Demosthenes clanculum adijt, & vt sui copiam faciat petit. at Lais, μυριὰς δραχμὰς, id est, decē drachmarum millia poposcit. Tali mulieris petulātia atq; pecuniæ magnitudine ictus expauidusq; Demosthenes auertit se, & discedens ait, οὐκ ὠνῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν: id est, Non emo decem drachmarum millibus pœnitudinem.

Minthe Plutonis pellex, à Proserpina zelotypa dolo circumuenta, in mentam herbam conuertitur.

Cercyon Alopem filiam, quæ cum Neptuno cōcubuerat, iugulauit. Cæterum Neptunus cancrum marinum in eum immisit, à quo morsus interijt.

Domitianus imperator Corneliam virginem vestalem, absolutam olim, dein longo interuallo repetitam, atq; conuictam, defodi viuam de more imperauit, stupratoresq; virgis in comitio ad necem cędi.

Augustus Iuliam adulterijs famosissimam, relegauit. Sed cum vna ex cōscijs liberta Fede nuncupata suspendio vitam finisset: Maluisse se, ait, Fedes patrem fuisse.

Claudius imperator adulterijs infamē quendam mouit, vt aut parciùs ætatulæ indulgeret, aut certè cautiùs. addiditq;: Quare ego scio, q̄ amicā habeas;
Ouid. *Cytherea quidem gaudet sua furta taceri.*

Tereus Pandionis gener, cum Philomelæ, sorori Prognes vxoris suæ, vim attulisset, linguamq; ne facinus proderet excidisset: & occisum Itym filium comedit ab vxore appositū, & ipse in vpupam conuersus est. Res est fabulis notissima.

Diocles Pisistrati Atheniensiū tyrañi filius p̄ vim stuprata virgine, à fratre puellæ interficit. cuius frater Hippias cum interfectorē comprendisset, ac per tormenta conscios cædis nominare cogeret, omneis

tyranni

tyranni amicos insimulauit. Quibus interfectis, quęrenti tyranno, an adhuc aliqui cōscij essent? Nemo, inquit, superest quē amplius mori gestiam, quàm ipsum tyrannum.

Agas Cyrenarū rex, antequàm moreretur, Beronicē vnicam filiā ad finienda cū Ptolemęo fratre certamina filio eius despondet. Arsinoe virginis mater, misit ad arcessendū è Macedonia Demetrium, regis Antigoni fratrē, & qui ex filia Ptolemæi procreatus esset, vt illi Beronicen cum Cyrenarū regno desponderet. Venit Demetrius, socrusq; amore corripitur: & socrus, illius. quæ res infensum illū & puellæ & militibus reddidit. Comparantur itaq; insidiæ Demetrio. qui cum ex fuga in socrus lectum concessisset, percussores immittuntur: protectumq; socrus aliquantisper corpore, occidunt.

Cyanippus Syracusanus cum cæteris dijs præterquàm Baccho sacrificasset, in ebrietatē ab illo impulsus, occurrentē in tenebris Cyanē filiam inuitā violat. Ea verò vt violatorē cognosceret, annulū surripuit. In pestilentia verò vrbis Syracusarū cum oraculum iuberet, impietatis authorē immolari: ignorantibus cunctis oraculū, conscia rerum Cyane, tractū capillis patrem mactauit, seq; superiniecit.

Armitius, quia in Romanis Bacchanalibus Deū contempserat, in ebrietatem lapsus, filiā Medulinam corrupit in tenebris. ea ex annulo cognouit, patrem fuisse. Itaq; intellecto scelere patrem inebriat, coronatumq; ad fulguris aram ducit: ibiq; fusis virginitatis lachrymis, insidiatorem mactauit.

Valeria Tusculana ob iram Veneris patrē ardens, rem nutrici nunciat, proq; amica supponitur. Recognita à patre, nutrix se præcipitat. filia fugiens

Syluanū peperit:pater se dedit in præceps. Par exemplum Cynaræ est,in cap.de Amore.

Psamathe Argiuorum regis filia,cum filium ex Apolline suscepisset ex patris iussu sibi mortem cnosciuit.

Anchemolus nouercam incestauit, occisus ab Ænea.Vergil.lib.x.

Hinc Sthelenum petit,& Rheti de gente vetusta
Anchemolum,thalamos ausum incestare nouercæ.

Cilix quidam,cum vxoris filiam ex altero viro susceptamq́ stuprassetq́, deprehensus ab vxore est. Cæterum puellæ mater ambos oculos eruit, marito vnum.

Extincto Vria, cum Dauid Bersabeem illius vxorem assumpsisset,eaque res Deo esset nimium molesta,Nathan prophetam Dauidi misit, quē moneret suo nomine, vt illam dimitteret. Sed non ausus Nathan & Regi & amatori rem principio aperto exponere,insinuatione vsus est. Duo,inquit,viri in vna degebāt ciuitate:quorū alter erat perdiues, duosque iumentorū, boum, ouiumq́; greges possidebat: alter pauperculus, vnam tantùm habebat agnam, quam cum filijs educabat,qua cum cibis etiam communiter vescebatur. Cumq́; hospes esset à diuite susceptus, noluit diues de suis pecudibus quicquā occidere pro hospitali cœna: sed agnam pauperis occisam,peregrino ministrauit.Hāc rem Dauid magnopere accusabat,dicebatque, illum esse omni dignum mulcta, qui pauperis agnam confoderit. tum Nathan, cum pronunciauit esse, qui similia commisisset

M.Tullius Cicero, exprobante ignobilitatē Metello,qui malè in matre audiebat, ac dicente, Quis tibi

tibi pater est? Scommaticè. Hoc responsum (inquit) mater tua difficilius efficit.

Galba in cõuiuijs luxuriosissimus, cum in causa L. Scribonij tribuni plebis ferret familiares suos, Liboque adulteriis inquinatus, ei combibitiones concænationesq; exprobrãs dixisset, Quando tãdem Galba de triclinio tuo exibis? Galba retundens: Cum tu, inquit, de cubiculo alieno.

Festiuum Martialis expigrama in Galli vxorem:

Gentibus in Libycis vxor tua Galle male audit,
Immodicæ fœdo crimine auaritiæ.
Sed mera narrantur mendacia. non solet illa
Accipere omnino, quid solet ergo? dare.

Vrbinia Vestalis adulterio deprehensa, virgis per vrbem cæsa, viua de more defossa est. Ex adulteris verò alter seipsum confodit: alterum sacrorum inspectores in foro afflictum necauerunt. Illud non omittendum, ob Vrbiniam quæ corrupta sacrificabat, morbum, qui pestilens dictus est, Romam inuasisse. Grauidæ enim, partus mortuos edentes, vnà moriebantur.

Homerus in Odyss. Vulcanum ait admodum claudum, cum illi vires non suppeterent ad vlciscendum Martis Venerisque vxoris adulterium, cathenulis ferreis adamantinisq; lectum circumcinxisse, atq; in concubitu securos deprehendisse. Exemplo admonemur, nullo pacto adulterum esse tutum, Quid enim Marte pugnacius? quid Vulcano debilius?

Pontidius interrogatus à quodam, qualem existimaret qui in adulterio deprehenderetur? festiuè, Tardum, respondit.

Saluſtius domum paternam vendidit, vt ſe adulteriis redimeret.

Cicero in Pletorium, Fonteij accuſatorem, vafrè inuectus eſt. Pletorij mater male audiebat de adulterio. Pletorij matrem, inquit, dum viuebat, ludum: poſtquam mortua eſt, magiſtros habuiſſe. Alluſit ad verbum Vixit. Ad infames enim fœminas, Dū vixit, dicebant. Dido Vergiliana:

Vixi, (ait) & quem dederat curſum fortuna peregi.

Demoſthenes Demadi oratori, dicēti S us Mineruam, per ſcomma adulterium.

Demàdi exprobrans: At iſta Minerua, inquit, nuper in adulterio deprehenſa eſt.

Idem Demoſthenes aduerſus quendam Pheræum nomine, de ſtupro ſuſpectum, cum Pheræus Demoſtheni vigilias lucubrationesque obiiceret: Scio, inquit, tibi moleſtum fuiſſe, quod lucernam per noctem habuerim.

Iulius Cæſar è libertis ſibi chariſſimum, ob adulteratam equitis Ro. vxorem, quamuis nullo querente, capitali pœna affecit. Idem feciſſe Auguſtum in Proculum libertum, legimus.

Opilius Macrinus imperator, adulterij reos ſemper viuos ſimul incendit, iunctis corporibus.

Aurelianus imperator militem, qui adulterium cum hoſpitis vxore commiſerat, ita puniuit, vt duarum arborum capita flecteret, quas ad pedes militis deligaret, eaſdemq; ſubitò dimitteret, vt ſciſſus ille vtrinque penderet.

Apud Germanos, adulteram acciſis crinibus nudatam, coram propinquis expellit domo maritus, ac

per

per omnem vicum verberibus agit: publicatæq; nulla venia est. non forma, non ætate, non opibus maritum inuenit. ex Tacito.

Apud Aegyptios qui mulierem liberam violasset, virilibus priuabatur: quoniam vno crimine tria, nec parua scelera, complexus esset, iniuriam, corruptelam, liberorum confusionem. In adulterio spontaneo deprehensus, virgis ad mille plagas cædebatur: mulier naso mutilabatur. In legibus Mosaicis, adulteri femore dextro disiuncto, vtroque putrefacto moriebantur. Quod si maritus zelotypus volebat vxorem experiri, mulieres ad ianuas quæ essent conuersæ ad templum constituebantur ab aliquo sacerdote: qui velamen capiti detrahens, superscribi in membrana Dei vocabulum iubebat, ipsamque iurare, nihil viro nocuisse. Perfecto iureiurando, nomen Dei diluens è membrana in phialam exprimebat, sumensq; terram de templo circa parietem iacentem, & superspargens mulieri dabat bibendam. Illa verò, siquidem iniustè accusata erat concipiebat, partusq; eius nutriebatur in vtero, si autem de toro maritali mentiebatur. femur eius putrescebat, venterque in hydropem vertebatur. Qui puellam corruperit, alij desponsatam, cum ea moriatur: si virginem, eam ducat vxorē: si puellæ non placet, soluat patri puellæ adulter quinquaginta siclos pro iniuria. Ex ijsdem legibus.

Apud Troglodytas, vxores omnes, præterquàm tyranni, sunt communes. Si quis verò tyranni vxorem corruperit, oue mulctatur.

Apud Parthos nullum delictum adulterio grauius vindicatur, cum alioqui ex dulcedine variæ libidinis vxores plures habeant.

Placi

Placiadæ raphanis in adulteros deprehēſos, apud quos magna eſt, copia, ludibrij cauſa vtebantur, impactis in pudendas corporis partes raphanis.

Lata lege, vt de Lentulo, Cethego, aliisque cum Catilina coniuratis ſupplicium ſumeretur, Cæſar D. Syllano metum incuſſit, adeò vt ſententiam lenierit. Cato ſuper ea re orationem habuit, vicitq́; tandem Catonis ſententia. Sed eadem hora allatæ ſunt literæ Cæſari, quas cum recitandas eſſe publicè Cato diceret (augurabatur enim, ab aliquo cōiuratorū miſſas) illas Catoni legendas Cæſar dedit: ſed hæ erant exſcriptæ à Seruilia Sorore Catonis, nimis impudicæ. Has iterum Cato reddidit Cæſari: Accipe, inquit, ebrie.

Supplicij genere quod paratilmos dicebatur, afficiebantur olim adulteri pauperes. iis enim ſedes expilabatur. Immittebatur præterea in ſedem raphanus, vt dictum eſt, & mugil, vt Iuuenalis ait ſaty. x. Catullus:

Ah tum te miſerum, maliq́, fati
Quem attractis pedibus patente porta
Percurrent mugilesq́, raphaniq́,

Cap. V. *De Aulicorum Officiis, & vita aulica.*

QVI in aliena quadra victuri ſunt, his exemplis admoneantur, quales debeant ſe ſub alieno imperio conuictuq́; gerere.

Oppido quàm lepida fuit aulici cuiuſdam ratio. Aulicum enim quendam iniuriarium Palatinarum

paiien-

patientiſſimum, in cultu regũ conſenuiſſe ſcribit Seneca lib. 2. de Ira. Cumq́ue ab aliquo rogaretur, quomodo rariſſimam rem in aula conſequutus eſſet? Iniurias (inquit) accipiendo, & gratias agendo.

Ptolomæus rex Arati virtutem admiratus ad ſe illum allexit, decreuitq́ue in omnibus vti adoleſcente. Oborta eſt aliis inuidia, ita vt criminatum Aratum regi omnino alienauerint. Amicitiæ enim regum repentinæ ſunt, amorisq; ardore ſubitò accenduntur: ſed expugnari labefactarique facilè poſſunt, ait Plut. Tuam verò amicitiam, Mecœnas, neq; tẽpus neq; ratio vlla minuere vnquam poſſet. nam bonus bonos in conſuetudinem admittis, neque inuidi tibi poſſunt facilè verba dare.

Iturus Calliſthenes philoſophus ad Alexandrum ab Ariſtotele monitus eſt, vt cum eo aut rariſſimè, aut iucundiſſimè loqueretur. At ille Alexandrum Perſica gaudentem ſalutatione, obiurgat: & ad Macedonicos mores inuitum non ſine aſſidua rephẽſione adducere nitentem, Alexander in carcerem coniicit, vbi pediculari morbo conſumptus eſt. Crucifixum alij dicunt: Trogus non crucifixum ait, ſed truncatis manibus, auriculisq; abſciſſis, naſo, labiisq; mutilatum, ſpectaculum omnibus fuiſſe deforme: ac inſuper cum cane in cauea clauſum. Seneca ita affectum ab Alexandro ait Teleſphorum Rhodium, eius amicum: lib. 3. de Ira.

Prexaſpes à ſecretis Cambyſis, rogatus à Cambyſe, vt diceret qualem Perſæ eum cenſerent: Omnes te, ait, miris laudibus efferunt: ſed nimis te vino deditum aiunt. Exaſperatus Cambyſes: Intellige, inquit, tu an Perſæ deſipiant. Nam ſi filij tui, qui in veſtibulo ſtat, non mediũ cor non fruſtrato ictu percuſſero,

conſta-

constabit nihil esse qꝫ Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas vera loqui. Hæc loquutus, arcum intendit puerumq́; percussit, mediumque cor transfixit. quod cum vidisset, lætabundus cachinansq́; ad Prixaspem conuersus: Præxaspes, ait, facta est tibi fides, non me insanire, sed Persas? Verum nunc mihi dicito, quem nam ex omnibus hominibus iam nosti, ad destinatum ita emittere sagittas? Præxaspes de sua etiam vita sollicitus: Ego ne Deum quidem, here, arbitror tàm probè percuttere, ait. Ex Herod. lib. 3. & Senec. lib. 3. de Ira, vbi corruptè Hexaupes legitur.

Agrippa rex cum Matthiæ, Ionæ fratri, Pontificatum contulisset, Sylas Agrippæ præfectus inuidens, quoniam in omni fortuna nunquam regi defuisset, cœpit crebrò seruitia obiicere, efflagitans & sibi munera dignitatesq́; dari. Hæc cum quotidie exprobaret Sylas, regem in iram conuertit, vt etiam præfectura priuaretur, coniectusque in vincula fit in patriam destinatus. Vide exemplum Danielis, in capite de Dolis.

Alexander Seuerus imperator, cum audisset Veronium Turinum imperatoris fauorem venditare, immisit quendam qui à se quiddam publicè peteret, à Turino autem occultè quasi præsidium postularet, vt pro eo Alexandro secretò suggereret. quod cum factum esset, promisissetq́; Turinus suffragium, ac deinde dixisset multa Imperatori se narrasse, cùm nihil dixisset: sed in eo pendêre, vt adhuc impetraret, euentum venditans: Alexander iterum iussit interpellari. Tum Turinus, quasi aliud agens, nutibus annuit, neque tamen interim quicquam dixerat. Impetrato igitur quod petebatur, cum Turinus ingentia præmia ab illo accepisset, accusari eum Alexāder

iussit:

iussit: probatisq; per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus id ꝓmisisset, in foro Transitorio ad stipitem illum ligari præcepit: & fumo apposito, quem ex stipulis atque humidis lignis fieri iusserat, necauit, præcone dicente: Fumo moriatur, qui fumum vendidit.

Lampridius in vita Seueri, ad Constantinum: Notum, ait, est illud pietati tuæ, quod in Mario Maximo legisti: meliorem esse remp. & propè tutiorem, in qua princeps malus est, ea in qua sunt amici principis mali. Siquidem vnus malus potest à plurimis bonis corrigi: multi autem mali non possunt ab vno, quantumuis bono, vlla ratione superari. Et subdit: Aulicos debere esse sanctos, venerabiles, conuenientes, religiosos, amātes principis sui: & qui de illo nec ipsi ridere, nec risui esse vellent: qui nihil venderent, nihil mentirentur, nihil fingerent, nunquam deciperēt æstimationē principis sui: sed amarent. Quod esse verum, exemplum sequens indicat.

Augustus cum Iuliam filiam impudicissimam furore extimulatus relegasset, interposito tempore facti pœnitens, gemensq; quòd non silentio præteriisset, sæpe exclamauit: Horum mihi nihil accidisset, si aut Agrippa aut Mecœnas viuerent.

Æsopus historicus vehementer cum indoleret, Solonem esse inhumaniter à rege exceptum Crœso, quo tempore rex illi iratus fuerat: illumque solans diceret, Regum cōsuetudine aut quàm minimè, aut quàm maximè vti oportere: Imò (respondit Solon) mehercule aut quàm minimè, aut quàm optimè. Græcum est prouerbium πόῤῥω διός τε καὶ κεραυνοῦ. Id est, Procul à Ioue atque fulmine.

Sidonius Appollinaris lib. primo epistolarum, regum

gum consuetudinem flammis esse ait similem: quæ sicut Paulum à se remota illuminant, ita propius admota comburunt.

Philippidi Atheniensi, qui ob virtutem maximè charus ac perquàm familiaris Lysimacho regi erat, Lysimachus cum dixisset: Nunquid aliquid rerum suarum expeteret? respondit: Solum ô rex, ne arcanorum tuorum quicquam mihi credas.

Callisthenem cum quispiam audiente Diogene Cynico beatum dixisset, quòd Alexandri apparatibus exciperetur: At, inquit Diogenes, infœlix est, qui tum prandet ac cœnat, cum Alexandro videtur.

Seianus adeò charus Tiberio imperatori primùm fuit, vt viuentem in senatu æreum statuerit: & decretum ab eo factum sit, vti eius dies natalis publicè coleretur. Itaque Romani per Tiberium Seianumque iurabant: decreuerũtque, eos Coss. per quinquennium designare. Sed Tiberius potentiam illius veritus nimis auctam, dolo aggressus est, scripsitq; è Capreis epistolam ad senatum contra Seianum: atq; ita à Marone per milites dispositos in curia captus est, ac vinctus, à Senatuq; damnatus in scalas Gemonias abiectus, vncoque distractus est. Ex Dione, apudquẽ historia longior est.

Pythius Atys cum Xerxem hospitio suscepisset, magnaque videretur amicitia cum rege coniunctus, petiit, vt vnum è quinque eius liberis primogenitum, quos Xerxes secum in expeditionem accedere iusserat, remitteret, vacationeq; donaret militiæ. At Xerxes adeò indignatus est, vt iusserit filium primogenitum discindi medium, atque discissi dimidium ad dextram, dimidiumque aliud ad sinistram disponi vtque illàc transiret exercitus.

Sera-

Serapioni adoleſcenti, quia nihil popoſcerat, nihil quoq; exhibuerat Alexander Magnus, ſed ludentibus pila ambobus, iacta ad cæteros pila, mihi nequaquam præbes, dicente Alexandro: Non petis, Serapion inquit. Delectatus Alexander illo ſcommate, perquàm multa largitus eſt.

Teribazus cum in venatione veſtem ſciſſam Artaxerxi oſtendiſſet, rogatus quid fieri oporteret? reſpõdit: Aliam ſibi induendam veſtem, & illam Artaxerxi tradendam. Conceſſit Artaxerxes: Dono tibi hanc (ait) veſtem, ſed ferre prohibeo. Teribazum verò quòd illam indutus eſſet, acceptis etiam muliebrib. donis, ægre ferebant ſpectatores. Tum Rex cachinnari cœpit, ad eumq; conuerſus: Tibi, inquit, vt mulieri aurum, & vt in ſano regium amictum geſtandi poteſtatem licentiamq; concedimus.

Opilius Macrinus in aulicos tàm aſper, impius & pertinax fuit, vt non Macrinum, ſed Macellinum appellarent: quòd macelli ſpecie domus eius cruentaretur ſanguine vernularum.

Apud Aethiopes morẽ fuiſſe ſcribit Diodorus, ſi quando rex illorum aliqua corporis parte ex quauis cauſa debilitaretur, domeſtici vt omnes ſua ſponte eandẽ partẽ debilitarent. Turpè enim exiſtimabant, rege claudo, non alios quoque omneis claudos eſſe.

Orta in conuiuio Alexandri quæſtione de laudibus Philippi regis, vnus è ſenibus Clytus fiducia regiæ amicitiæ ductus, Philippi memoriam tuebatur, ea res adeò Alexandrum commouit, vt arrepto à ſatellite telo, patris laudatorem, amicum præter cæteros chariſſimum, Clytum trucidauerit. Sed de hac re infrà quoq; dicetur.

Cap. VI. *De audacia & demeritate.*

ALEXANDER Pheræus, hostis Thebanorum, Athenienfibus, à quib. in amicitiā societatemq; ascitus fuerat, polliceri se cum dixisset, eis carnes quæ mina prius vendebantur, semiobolo præbiturū: audiente Epaminonda: At nos (inquit) Thebani liberaliores erimus, quippe qui ligna ad has carnes coquendas gratis exhibebimus, eorum enim agrum excidemus.

Agesilaus admonitus à suis, ne cum Thebanis, qui numero præstabant, manum consereret: respondit Qui multis vult imperare, non debet multorum timere congressum.

Epaminōdas Thebanus, imminente aduersus Lacedæmonios pugna, cum sella in qua sedebat succubuisset, videretque milites hoc prodigio exturbatos: Imò, inquit, sedere prohibemur, militumq; animos restituit.

Antiochus cum in Ptolomæos, populi Rom. amicos dictos, bellum gereret: Romani Pompilium cum literis miserunt, in quibus, ne pugnaret contra Ptolomæos iubebatur. quibus lectis, cum tēpus ad consultandum exposceret, Pompilius circulū virga conscripsit, dicens: Intra hunc consule.

Fabius Maximus cum Scipioni ardenti in expeditionem proficisci dixisset, Hoc natura prius comparatum est, cū tua defenderis, aliena ire oppugnatum: pax antè in Italia, quàm bellum in Africa fit: Plus animi, inquit Scipio, est inferenti periculum, quàm propulsanti.

Artabanus Xerxi expeditionem in Græciam paranti, ait: Noli tu vllū tale adire discrimen, nulla subsistente

ſiſtente neceſſitate. Vide in capite de Superbia.

Cn. Piſo Manlium Criſpum accuſauerat, quem Pompeij gratia licet nocentem eripi videbat: cœpit itaq; in Pompeium crimina intorquere. Interrogatus igitur à Pompeio, cur ſe quoq; nõ accuſaret? Da, inquit Piſo, vades reip. te, ſi poſtulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum: iam de tuo prius, quàm de Manlij, capite in conſilium iudicis mittam.

Ingreſſo Capuam Annibale, Perolla Calanij filius, neque à patre vinci, neque ab Annibale inuitante ad conuiuium allici potuit. eũque cœna exeuntem ſequutus patrem ad hortum: Conſiliũ habeo (inquit) pater, quo non veniam ſolum peccati, quo defecimus ad Annibalem, impetrare à Romanis poſſumus, ſed multo maiore in dignitate & gratia ſimus. Rogãti patri, quid nam eſſet? toga reiecta ab humero, latuſque ſuccinctum gladio nudans: Iam ego, inquit, ſanguine Annibalis ſanciam Romanum fœdus. atque vix à patre potuit diuerti. Ex Liuio. Plutarchus verò in Anniбale, Pacunij filium vocat, Pacuniumque Annibalis hoſpitem.

Ariſtoteles Celticam audaciam, cum contemptu ſalutis coniunctam, appellat.

Ariſtides cum nunquam ex tempore diceret, ne à Philippo quidẽ rogatus dicere voluit. Dicente poſtmodum illo, ac Philippo ſubridente: Arimaſpos illi monoculos cognatos eſſe (ad oculum videlicet, quo orbatus fuerat, alludens) dicere non expauit.

CAP. VII. *De adulatione atque aſſentatione.*

PERNICIOSOS aſſentatores cercopiſantes, caudaq; blãdiẽtes (quos diuus Hieronymus gladiũ melle

litum appellat) vitandos esse, & sequentia Exempla ostendunt, & Seneca in libro de formula honestæ vitæ. ait n. si cõtinẽs es, adulationes euita: sitq; tibi tàm triste laudari à turpibus, quàm si lauderis ob turpia.

Antisthenes præstare dicebat, necessitate vrgente in coruos, quàm in assentatores incidere: illos quippe mortuos, istos viuenteis deuorare. Dion: Omnium, ait, vt ita dicam, vitiorum nullum inueniri fœdius potest, quàm adulatio.

Timagoras legatus Atheniẽsium, quia inter officia salutationis more Persico adulatus esset Dario, ab Atheniensibus capitali supplicio affectus est.

Tiberius imperator adeò aulationes aduersatus est, vt neminem senatorum aut officij aut negotij causa ad lecticam suam admiserit: consularem verò satisfacientem sibi, ac per genua orare nitentem, ita suffugerit, vt supinus caderet.

Alexander Seuerus imperator, hàc tantum salutatione volebat salutari, Aue Alexander. Si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, vti adolator vel abiiciebatur, si loci eius qualitas pateretur: vel ridebatur ingenti cachinno, si eius dignitas grauiori subiacere non posset iniuriæ.

Chrysippus Passienus adulationibus non claudi ostium, sed aperiri oportere, dicebat.

Alexander Macedo post captam Petram inaccessibilem, quam ob id Aornon incolæ vocabant, in qua erat arx insuperabilis, dicentibus amicis: Herculem rebus gestis ab ipso superatũ: At ego (inquit) mea gesta cum Imperio, nõ vno quidem verbo cum Herculis gestis arbitror conferenda. Ex Plutarcho. Mirum est tamen quòd ita respondit, cum ab adulatoribus penè concultatum constet Alexandrum.

Dioge-

Diogenes Cynicus rogatus, quæ nam perniciosissimè morderet bellua: Ex feris, inquit, obtrectator, ex mitioribus adulator.

Thasij ab Agesilao Lacedæmonio magnis affecti beneficiis, illum in templis ceu deum colere decreuerant, superq; ea re legatos ad illum destinarũt. Sed Agesilaus interrogauit legatos: An ipsorum patria referendorũ in deos hominum facultatem haberet? quibus affirmantibus: Agite, inquit, vos ipsos prius efficite: quod quidem si effeceritis, tunc credam, me quoque à vobis deum fieri posse.

Aul. Sempronius atque M. fratres, candidati magistratus petebant, Vargulamq; suffragatorem amplectabãtur. sed Vargula muscas illos vocauit, quàm festiuissimo ioco. ait enim, Puer abige muscas.

Antonius cum & habitu & comitatu Liber pater videri vellet, atq; ita inscribi in statuis fecisset: Athenienses cum coniugibus liberisque venienti illi prodierunt, Dionysiiq; nomine salutauerunt. dixeruntque præterea, Despondere se illi in matrimonium Mineruam eorum musam: rogaueruntq; vt duceret. Antonius verò, se ducturum ait, seddotis nomine imperare se illis mille talenta.

Artotrogus parasitus militi Plautino cum assentaretur, diceretq; septem millia hominum vno die ab illo esse cæsa: subdidissetq; miles, ædepol memoria es optima: festiuè parasitus respondit, Offa me monet.

Pyrgopolynices miles Plautinus cũ iactuosè apud parasitum Artotrogum se ciuem seruasse diceret, in bello contra Archidem summum imperatorem, Neptunique nepotem: festiuè parasitus, memini, ait. nempe illum dicis cum armis aureis, cuius tu legio-

 nes diffla-

nes difflaiſti ſpiritu. & ſubdit: Aedepol elephāto in India quo pacto ꝑfregiſti brachiũ? & cũ ille dixiſſet, Quid brachiũ? paraſitus. Illud dicere volui, femur.

Alexandro Macedoni cum Corinthij per legatos gratularentur, ob orientales victorias, donarentque ciuitate: riſit Alexander. ſed vnus è legatis, Nulli (inquit) ciuitatem dedimus alij, quàm tibi & Herculi.

Demaratus Oronte in ipſum aſperius locuto, cum quidam dixiſſet, inhumanè tecum ſe geſſit Orontes Demarate: Nihil in me, inquit, peccauit: Qui enim ad gratiam loquuntur, nocent, non qui cum odio.

CAP. VIII. *De Agricultura, ac vita paſtorali.*

AGRICVLTVRÆ ſtudio, qua nihil melius, nihil libero homine dignius, veteres penè omnes delectati ſunt: apudq; Romanos ſatis laudaſſe putabant, quem bonum colonum dixiſſent: agrumque malè colere, cenſorium probrum iudicabant.

Cyrus minor Lyſandro laudanti conſitas arbores in ordinẽ: Atqui, inquit, multæ ex iis mea manu ſunt ſatæ.

Vlyſſes apud Strabonẽ gloriatur, quod longum (ſulcum ducat.

Diocletianus imperator, imperium Herculeio & Galerio ſponte reliquit, ad agriculturamq; ſe contulit. ab iisque cum ad capeſſendum rurſus imperium euocaretur, reſpondit: Vtinam poſſetis viſere olera noſtris manibus inſtituta, profectò nunquam iſtud tentandum iudicaretis.

Cinciñatus cum accepiſſet ſe factum Dictatorem, ex agro diſcedens, ac ſuſpirans ait: Amittitur ergo huius quoque anni fructus.

Oeteus cum Myſonem Cheneum ſe ſapiẽtiorem conueniret, eum reperit æſtate ſtiuam aratro aptantem. Ae

tem, Ac dicente eo, non esse tempus aratri tunc conficiundi: Satis, ait Myson tempestiuum est ad parandum illud.

Laertem Vlyssis patrem agrum colentem, stercorantemq́; facit Homerus, vt filij desiderium leniat.

Antiquis progenitoribus nostris pascere mos fuit, ait Iosephus: eò delectati sunt reges Hiero, Philometor, Attalus, Archelaus: & duces, Xenophon ac Pœnus etiam Mago, Philopæmenes, Augustus. Sed de iis apud Catonem, Columellam, Varronem, Plinium, Palladiumq́; pluribus agitur.

Protagoras apud Platonē ait: Sterquiliniū radicib. vtile, ramusculis verò cauliculisq́; admodū noxium.

Pharaotes Indorum rex, Apollonio de eius victu sciscitanti: Ego, ait, palmarum fructibus aut oleribus pascor, aut quæ præbent mihi arbores, quas ego his manibus colo.

Bos apud Rom. tāti fuit, vt sit inter exempla damnatus à pop Rom. die dicta, qui concubino procaci, ruri omasum se edisse neganti, occiderit bouem: actusq́; in exilium, tanquam colono suo interempto.

Fœnumgręcum seritur sacrificatione, non altiore quatuor digitorum sulco: quantoq́; peius tractatur, tantò prouenit melius. Rarum dictu, esse aliquid cui prosit negligentia.

Scipio Nasica candidatus in ædilitatis petitione, cum adolescentulo competitore descenderat. cuius cum manum rustico opere duratam tetigisset, interrogauit, Num manibus consuesset ambulare? id populo vt cognitum est, repulsam petitionis Nasica tulit.

Cap. IX. *De Abstinentia, Continentia, & Temperantia.*

EPAMINONDÆ, cùm Iason Thessalorum princeps Thebas venisset, nimium indigenti, duo millia aureorum misit. Sed is non modò aurum non accepit, verumetiam cũ primùm nactus est Iasonem: Iniustis inquit, manibus imperas.

Demetrius Cynicus, cum Cæsar ducenta talenta ei attulisset, ridens reiecit: Si tentare, inquit, me constituerat, toto illi fui experiendus imperio.

Phocion Alexandri Magni legatis magnum auri pondus afferentibus, cum dixisset, quamobrem Alexander sibi soli aurum misisset? illiq; responderent, Quia te solum ex omnibus virum probum & honestum iudicat: Sinito igitur, inquit, qualem me iudicat, talẽ & esse & videri perpetuò, aurumq; cõtẽpsit.

Idẽ Phocion munera à Philippo missa repudiauit: legatisq; suadentibus, vt acciperet propter filiorum commodum, respondit: Hic agellus illos alet qui me ad hanc dignitatem duxit. sin dissimiles mei sunt futuri, nolo meis impensis illorum ali augeriq; luxuriam. Vide in cap. de Filiis.

Harpalus ab Alexandro fugiens, magno cum auri pondere Athenas venit. Ibiq; cũ multos muneribus ad se allexisset, ad Phocionem etiam septuaginta talenta destinat. Phocion verò ad nuncios conuersus: Auferte istæc (ait) hominum improbissimi: meoque nomine mœrorem luctumque renunciate Harpalo, nisi à corrumpenda ciuitate manum abstineat.

Cn. Martius, q. Coriolanus postea dictus est, cum à Posthumio Cominio ob edita fortitudinis opera omnib. militaribus donis, centumq; agri iugeribus & decem captiuorum electione, totidemq; equis, centenario

tenario boũ grege,argentoq; quantũ ſuſtinere poſſet.donaretur: repudiatis omnibus, vnius tantum hoſpitis ſalutem equumq; accepit.

Babyloniæ rex Apollonio Tyaneo magnam pecuniarum vim oſtendit.ſed Apollonius: Tibi,inquit, ô rex pecuniæ iſtæ ſunt,mihi autem paleæ.

Diomedon Cyzicenus Artaxerxi magno Perſarũ regi Epaminondam pecunia corrumpere pollicitus, cum Thebas cum auri magno pondere aduenisſet, Michitumq; adoleſcentulum corrupiſſet: Epaminondam quoq; corrumpere tentauit.ſed is Diomedonti ita inquit:Nihil eſt opus attuliſſe pecuniam,ſi enim vult rex quæ huic reipublicæ vtilia ſunt, gratis me polliceor eſſe facturum:ſin contraria,nullis opibus eius obſequar voluntati.Tibi autem Diomedon ignoſco, quoniam me incognitum, tui ſimilem eſſe iudicaſti:ſed abi ꝓperè,ne alios corrũpas,cũ me non potueris. Cum autẽ Diomedon timeret, ne ſibi tutò abire liceret: Noli,ait, timere.te enim tutũ dimittã, nõ tua cauſa tantum,quantum mea:ne quis arbitretur, quã accipere noluerim, tibi eripuiſſe pecuniam.

Xenocrates, cum legati ab Alexandro quinquaginta ei talenta attuliſſent (quæ erat pecunia temporibus illis, Athenis præſertim, maxima) adduxit legatos ad cœnã in Academiã, eosq; nullo excepit alio,q̃ domeſtico apparatu. Sed cũ poſtridie rogarent eũ, cui numerari iuberet? Quid vos,heſterna,inquit, cœnula non intellexiſtis, me pecunia non egere? Quos cum triſtiores vidiſſet,x x x.minas accepit, ne aſpernari regis liberalitatem videretur.

Qu. Tubero vaſa argentea ab Ætolis ſibi miſſa, quia in eius menſa fictilia vidiſſent,remiſit Val.Plin. verò Catum Elium vocat.lib.33.

Cyneas Pyrrhi legat⁹, missus Romã cũ ingentibus donis, neminẽ cui⁹ domũ munerib. peteret, inuenit.

Iulius Græcinus pecuniã ab amicis, ad ludorũ impensam conferentibus, acceperat: sed magnã pecuniã missam à Fabio Persico nõ accepit. Obiurgantibus quòd non accepisset: Ego, inquit ab eo beneficiũ accipiam, à quo propitiationem accepturus non sum? Cumq; illi Rebilius, consularis homo eiusdem infamiæ, maiorẽ summã misisset, & instaret vt acciperet. Rogo, inquit, ignoscas: & à Persico nõ accepi.

Cato iunior, cum à Deiotaro, vt filios filiamq; cõmendaret, vocatus esset, atq; ei dona egregia rex offerret: hac re adeò cõmotus est Cato, vt cũ vespere ad eum venisset, postridie circiter horam tertiã abiret.

Antigonus vbi audiuit, Philippum filium hospitio susceptum domi, vbi tres virgines morabantur: vocato ad se eo qui distribuendis hospitijs præerat, præsente filio sic inquit: Nonnè ex tàm parua, tamq; angusta domo filium meum abducis?

Alexander Macedo vxorẽ Darij, omniũ reginarum formosissimã captiuã, intactã seruauit: sed conclusam cum filiabus in sacris ædibus, castisq; virginũ cubiculis conseruatam, nulliusq; visam oculis viuere permisit. Dicebatq; aliquando per iocum: Dolores oculorum Persicæ puellæ sunt.

Spurina Ethruscus excellentis pulchritudinis, cum mulierum illustrium oculos sollicitaret, essetq; propterea viris parentibusq; earum suspectus: faciei decorem vltro fœdauit.

Xenocrates Platonis auditor miræ fuit continentiæ. Phryne enim meretrix venustissima, deposito cũ iuuenibus pignore, se esse ad concubitum illum allecturam: admissa in lectulum, nullis meretricijs ille-

cebris

crebris, nullo ad concubitũ incitamento relicto, pellicere tamen non potuit. Expoſcentibus pignus iuuenibus, vrbanè Phryne: Se ait cum illis de viro, non de ſtatua certaſſe. ex Valerio. Cæterùm apud alios Phrynem, nõ Phyrnem legi. Idem cum libidine pertentaretur, ſecari pudenda, & vri ſe patiebatur.

Veſpaſianus factus imperator, Beronicẽ ſibi chariſſimam ex vrbe dimiſit, inuitus inuitam.

Valentinus imperator moriens, ſe vna tantum dixit victoria gloriari. rogatus qua? reſpõdit: Inimicorum nequiſſimum deuici, carnem meam.

Araſpas mulierẽ, quã Medi Cyro obtulerant Suſiam, omnium eſſe Suſianarum venuſtiſſimam cum dixiſſet, Cyrus in conſpectum non admiſit: Ne, inquit, cogar relictis opportunis, illã ſæpius repetere.

Mazuſij abſtinent à mulierum cõſuetudine, præterquàm ab illarum quas bello ceperint.

Pompeius è tot pellicibus Mithridatis quæ multis in bellis captæ eſſent, nulli ſe miſcuit, ſed intactas omneis parentibus neceſſarijsq; remiſit.

Gymnetę philoſophi apud Indos nudi degũt: mulieribusq;, quæ cũ illis viuunt, nullo ſe miſcẽt pacto.

Achilles cum viſam Polyxenã regis Priami filiam arderet, ab Hectore etiam illi matrimonio negata eſt. Poſt Hectoris verò mortem veniens pro cadauere ad Achillem infœlix Priamus, eoq; exorato, Polyxenam filiam vti ſuſcipiat, ſibiq; habeat, offert, amplexus etiam illius genua. At Achilles in aliud tempus rem differt, Priamumq; remittit.

Cato ſenior tàm inuictæ vir fuit abſtinentiæ, vt cum illius ſeruus Pachus treis puellas è captiuis, quæ ſub haſta veniebãt, emiſſet, Catoniq; inotuiſſet: veritus Pachus in Catonis cõſpectũ venire ſibi mortẽ cõ

ſciuit

sciuit.seruis deinde venditis, Cato precium in ærarium retulit.

Diuus Hieronymus ait, iussu Decij Valerianique iuuenem quendam ad amœnissimos hortos vectū, atq; inter varia herbarum florumque odoramenta, plumasque etiam collocatum, apposita meretrice satis venusta ad libidinem excitandam, nullis meretricijs illecebris allectum: sed in faciē meretriculæ dissuauiantis, linguam dentibus incisam expuisse.

Idem Cato Canterio vehebatur, impositis etiam hippoperis, pro sarcinis ab vtroq; latere dependentibus, hœdinisque pellibus pro strato vtebatur.

Alexander Macedo ob aquarum defectum in itinere siti laborabat, ei oblata est galea, aqua plena. vbi galeam in manus cæpit, circumspiciens quos circa se habebat equites: demissoq; capite, & fixis in potum oculis, ingustatam reddidit aquam. probatisq; viris dixit: Si solus bibero, hos mœror instigabit. Ouid.

Est virtus, placidis abstinuisse bonis.

Pompeius Magnus, cum ex morbo ad cibos malè se haberet, medicus turdum dari mandauit. Hunc autem cum venalem non inueniret, cognitumque esset, apud Lucullum tantum inueniri posse, noluit: Sine Luculli (inquiens) illecebris ipse non viuam?

Alexander idem Macedo, regina Carię multa obsonia ferculaq; opipara cum ei misisset, solertissimos etiam ad postremum coquos pistoresq; misit. His haud opus esse dixit. ad prandia enim coquos habebat itinera, ad cœnas verò ciborum parcitatem.

Idem cum lectum ingrederetur, vestes accuratè discutiebat, num quicquam superuacanea refertum mollicie mater administrasset.

Cæsar cum vini esset parcissimus, Cato hoc cauillum

lum in eum iactauit.ait enim:|Vnum ex omnibus ad euertendum remp.Cæsarem sobrium accessisse.

Paulus Æmilius tantæ fuit continentiæ, vt cum ex Hispania Macedoniaq; maximas opes in ærariũ retulisset, vix ex auctione bonorum eius relictum est tantum, vnde dos vxori eius redderetur.

Mumius quoq; ex Corinthi opibus, quam euertit, nihil domum retulit.

Idem Paulus victo Perse, multum auri argentique ex regia gaza comparatum, ne quidem aspicere voluit:sed quæstoribus negotiũ dedit, vt in publicum referrent.

Scipio amplissima munera à rege Antiocho missa, pro tribunali se accepturum esse dixit:eaq; omnia referre quæstorem in publicas tabulas iussit.

Agesilaus quicquid vel insipidi apponebatur, bibebat, comedebatq; : ait Xenophon. Probus autem, eum consueuisse sub dio dormire, inquit:stramentis vsum pro lecto, pellibusq; tegi solitum.

Hiero tyrannus, vestibus nõ differebat à subditis.

Legatione à senatu in Ægyptum missa, cum legati ingentia à Ptolemæo munera missa spreuissent, interiectis diebus, ad cœnam inuitatis aureæ coronæ missæ sunt:quas illi honoris causa receptas, postero die statuis regis imposuerunt.

Fabricius Lucinius & Q.Æmilius Pappus, censores, P.Cornelium Rufinum, qui bis consul ac dictator fuerat, senatu amouerunt: quòd comperissent, eum cœnæ gratia decem pondo argenti habere. Est exemplũ hoc in cap. etiam de Luxuria. Apud Liuiũ, pro Lucinio, Luscinio legitur.

Acteius, Fannius, Lisinius, Sylla, Æmilius, Antius, Iuliusq; Cæsar, legem tulerunt de Parsimonia.

Diocletia-

Diocletianus ludos parcissimè edidit, dicens: Castiores oportere esse ludos, spectante censore.

Cato senior: Neq; (inquit) mihi ædificatio, neque vas, neq; vestimentum vllum in manu preciosum, neq; preciosus seruus, neq; ancilla. si q̃d est quo vtar, vtor: si nõ est, ego sum, cuiq; p̃ me vti atq; frui licet.

Sophocles ætate iam senior, quærenti cuidam, an nunc etiam rebus venereis vteretur: Dij meliora, inquit, libenter enim istinc, tanquam à furiosa profugi dominatione. Cephalus hæc eadem ait apud Plat. in Rep.

Sextius latum clauum diuo Iulio dante, non recepit.

Diuus Hieronymus contra Iouianum lib. 11. Legimus quosdã morbo articulari & podagrę humoribus laborantes, proscriptione bonorum ad simplicẽ mensam & pauperes cibos redactos, conualuisse. Et est de consecrat. distinct. 5.

Cyrus apud Xenoph. militibus: Hi, inquit qui repentinis abstinent voluptatibus, non id agunt vt lætentur nunquã: sed vt per hanc continentiam multò maiore in posterum tempus lætitia afficiantur.

CAP. X. *Artem quam quisque norit, in ea se exerceat.*

ANNIBAL cum ad Antiochũ exul Ephęsum venisset, ab hospitibusq; inuitatus ad audiendum Phormionẽ Peripateticũ accessisset, Phormioq; copiosius aliquot horas de imperatoris officio loquutus esset, atq; de re etiã militari multa disseruisset: delectati vehementer qui audierant, cum ab Annibale quererent, quidnã de Phormione iudicaret? respondisse fertur, Multos se deliros senes sæpe vidisse: sed q̃ magis quàm Phormio deliraret, se vidisse neminem.

Iupi-

Iupiter apud Homerum in Iliade. Veneri à Diomede percussæ: Non est, inquit, ô mea filia muneris tui, tractare res bellicas, sed vxorias amatoriasq́; Itaque tu cole amores, amplexus, oscula: pugnas verò bellicas fortis Mars, atque strenua Minerua meditabuntur. Xenophon: Non, inquit, fieri potest, vt qui multis vtitur artibus: omnia pulchrè faciat. Proinde Martialis, Attalum omnia tractantem, ardelionem vocat.

Apelles pictor scriptorum monumentis celebratissimus, perfecta opera proponebat in pergula, trãseuntibus iudicanda: ipseq́; post tabulam delitescens, vitia quæ notarentur auscultabat, vulgum se diligẽtiorem præferens. feruntq́; à sutore reprehensum, quòd in crepidis vna intus pauciores fecisse ansas. Eodẽ postero die superbè emendationẽ pristinæ admonitionis cauillante circa crus, indignatũ prospexisse, ac denunciasse, ne supra crepidam sutor. quod & ipsum in prouerbium abijt.

Zopyrus Physiognomon, qui se profitebatur hominum mores naturasq́; ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere, conspectum Socratem, stupidum bardumq́; esse dixit: quod enim iugula concaua non haberet, obstructas eas partes & obturatas dicebat. Addidit etiam, mulierosum. in quo Alcibiades dicitur cachinnum sustulisse: cæterum, de mulierositate Socratem non negasse ferunt.

C. Iulius Cæsar artium liberalium doctores, quo libentius vrbem ipsi incolerent, & cæteri appeterẽt, ciuitate donauit.

Horatius in Arte poet.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:
Indoctusq́; pilæ, disciue, trochiue, quiescit.

Nesspissa

Ne spissa risum tollant impunè corona.

Ouidij Helena:

Bella gerant alij, tu Pari semper ama.

Turnus Vergilianus:

Arma viri bellumq́, gerant, quis bella gerenda.

Amasis rex Ægypti legem tulit, vt singuli apud præsides prouinciæ demonstrarent, vnde viuerent.

Armonides, faber lignarius celeberrimus, & Oetichius scutarius opt. apud Homerum celebrantur. Apud eundem Sidones in argentaria celebres, in Iliade: & Phæacenses mulieres in textura, in Odyss. Apud Iosephum autem Sidones in lignorum sectione celebres. Apud Arrianum Tyrij adeò nandi periti traduntur, vt in Tyri oppugnatione, Alexandri anchoras sub aqua præciderint. Ctesiphon architectus celebris, æde Ephesiæ Dianæ à se constructa: Philon Atheniensis, armamento mille nauium: Ctesibius, pneumatica ratione & hydraulicis organis repertis: Apollodoro grammatico Amphyctiones Græciæ honorem exhibuerunt. Berosus adeò in astrologia clarus fuisse traditur, vt ob diuinas prædictiones, in publico gymnasio statuam posuerint, lingua inaurata. Thearion optimus pistor fuit, ex Socratis testimonio in Plat. Gorgia.

Posidonius artium genera quatuor ponit: vulgares, sordidas, ludicras, pueriles.

Domitianus adeò sagittandi peritus fuit, vt sæpè centenas vnius generis feras in Albano secessu conficientem spectauerint pleriq;: atque etiam ex industria ita quarundã capita figentem, vt duobus ictibus quasi cornua efficeret. Nonnunquam in pueri procul stantis, præbentisq; pro scopulo dispansam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, vt omnes

mnes per interualla digitorum innocuæ euaderent. Aiax Telamonius apud Homerũ iaculator omnium optimus proditur.

Themistocles Cleophantum filium in equestri facultate adeò strenuum reddidit, vt equis rectus insisteret, rectusq; ex equo iacularetur: ait Socrates apud Platonem.

CAP. XI. *De Aedificandi ratione & magnificentia.*

AEdificandi luxuriem vrbanissimè Cæsar Metello exprobrauit. Nam cum Cęsar in delectu Metelli, oculorum excusationem retulisset, dixissetque Metellus, Tu igitur nihil vides? Ego verò, inquit Cæsar, à porta Exquilina video villam tuam.

Martialis in Gellium.

Gellius ædificat semper, modò limina ponit,
Nunc foribus claues aptat, emitq; seras.
Nunc has nunc illas mutat reficitq; fenestras,
Dum tamen ædificet, quidlibet ille facit.
Oranti nummos vt dicere possit amico,
Vnum illud verbum Gellius, Ædifico.

Romam scandulis fuisse tectã vsq; ad Pyrrhi bellum, annis CCCCLXX. author est Cornelius Nepos.

Vrbes apud veteres crebras, in montibusq; conditas fuisse, ait Dionysius.

Apud Persas maximam auri argentiq; partem in ædificijs esse, in nummis verò perexiguam, memoriæ proditum est: tantumq; nummorum, quantum satis sit ad vsum: tantum verò auri, quantum ad impẽsas sufficit.

Supra Mylesiam vrbem mons imminet præcipitio satis horrendo. vnde dux quidam admiratus, dixisse

xisse traditur: Qui hanc vrbem condidit, si non semper metuebat, nec etiam erubescebat.

Ædificium primus omnium Doxius Calij filius inuenit, hirundinũ nidos imitatus: ait Plinius. Diodorus verò, Palladem fuisse inuentricem inquit.

Ædificia quæ septem mundi miracula à scriptoribus nuncupantur, sunt hæc: Babylonis muri, à Semiramide constructi: Mausoleum, hoc est, Mausoli Cariæ regis sepulchrum, ab vxore Artemisia constructum: tertius, Iouis colossus Rhodi, à Charete Lindio elaboratus, cubitorũ LXX. duæ pyramides Memphi, singulę altitudine stadij figura quadrata: ex Strab. Obeliscum Semiramidis longitudine pedum L. latitudine viginti, Diodorus inter miracula commemorat. Sextum addunt, hortum pensilem Babylonis. Septimum, labyrinthum Ægypti in Nomo Heracleopolite, quod Plin. opus portentosissimum vocat. Antipater verò in Epigramm. hæc ait fuisse: Artemidis templum, Babylonis muros, hortosq; pensiles, duas pyramides Memphi, colossum Iouis Pisæi, Mausoleũ, & colossum Apollinis Rhodi. Alij addunt, Dianæ Ephesiæ templum: Iouis olympici simulachrum ex ebore auroque, Phidiæ opus: Cyri domum: altare factum ex cornibus in Delo insula. Iosephus Solomonis templũ omnia excedere ædificia tradit, cuius porticus parietes CCCC. cubitorũ haberet, ex lapidibus quadratis, quorũ longitudo cubitorũ XX. altitudo verò sex. Nec incelebre opus, antrum quò itur Neapoli Puteolos, à M. Cocceio excauatũ, authore Strabone: quamuis falso aliqui Luculli opus fuisse existiment. Illud etiam addendũ, Pyramides excindi ex monte Arabiæ, exporrecto ab Aquilone ad Austrum, meridiemque, ad mareq; rubrum pertingente, ait

te, ait Herod. lib. 2. Pyramis etiam constructa à Cherope rege, quadratæ formæ, cuius singulæ frontes octogenum erant iugerum, viginti annos constructa, ita vt erogata sint pro apio, cepe, allioq; sexcenta talenta. Cassiodorus, Mausoleum, colossum Apollinis, Iouis simulachrum, muros Babylonicos, pyramides Ægyptij, Cyri domum, septem miracula vocat.

Athlantes, domus ex sale construunt. Romæ domus celebratæ in palatio duæ, altera Crassi oratoris, præstantior altera Qu. Catuli, & C. Aquilij pulcherrima: item Lepidi. domus verò Caligulæ, Neronisque, totam vrbem cinxere. Domus Alcynoi regis Phæacum, parietibus æreis, portis aureis, liminibus argenteis, ab Homero celebratur.

Domus impensa publica constructæ sunt Valerio Maximo, in palatio, & Ciceroni.

Architecti celebres hi traduntur: Pythius vetustiss. Dinocrates metatus Alexandriam, cum ab Alexandro condita est: Diogenes Rhodius: Callias Epimachus: Philon, & multi à Victruuio decantati. Euryalus & Hyperbius fratres, primi apud Athenienses latericias domos construxerunt, cum antea specus essent.

Galba cum domum vndique perstillantem perlucentemq; haberet, cuidam penulam roganti, vrbanissimè ait: Non possum cōmodare, domi maneo.

Ichthyophagi domos ex ossibus cetorum, & ostreorum conchis, magna ex parte faciunt. trabium vsum costæ præstant, portas maxillæ, ex vertebris fiunt mortaria. vide in cap. de miraculis, Amasis.

Cap. XII. *De Anu siue Vetula.*

ELpinice anus, cum Pericles Samum vastasset, in illum his verbis insultauit: Admiranda sunt ista Pericles, & coronis decoranda, qui nos multis & fortibus ciuib. spoliasti: cum nec Phœnicibus, nec Medis bellum intuleris, vt meus frater Cymon : sed vt vrbem sociam & necessitudine nobis coniunctam sub imperium redacturus esses. Hæc dicente Elpinice, subridens Pericles, ad eam sedato animo illud Archilochi dixisse fertur : Haud vnguenti, vetula cum sis, oblita es.

Seneca in Prouer.

Anus, ait, cum ludit, morti delicias facit.

Festiua in vetulas, Martialis epigrammata scripsit. primò Philenis epitaphium:

Sæcula Nestorea permensa Phileni senecta
Rapta es ad infernas tam citò Ditis aquas.
Eubææ nondum numerabas longa Sibyllæ
Tempora, maior erat mensibus illa tribus.
Heu quæ lingua silet? non illam mille catastæ
Vincebant, nec quæ turba Serapin amat.
Nec matutini cirrata caterua magistri,
Nec quæ Strimonio de grege ripa sonat.
Quæ nunc Thessalico lunam deducere rhombo,
Quæ sciet hos illos vendere lana toros.
Sit tibi terra leuis, molliq; tegaris arena,
Ne tua non possint eruere ossa canes.

Aliud epitaphium vetulæ Plotiæ.

Pyrrhæ filia, Nestoris nouerca,
Quam vidit Niobe puella canam,
Laërtes auiam senex vocabit,
Nutricem Priamus, socrum Thyestes,

Iam

Iam cornicibus omnibus superstes,
Hoc tandem sita pruris in sepulchro,
Caluo Plotia cum Melanchione.

Aliud in Vetustinam.

Cum tibi trecenti consules Vetustina,
Et tres capilli, quatuórue sint dentes,
Pectus cicadæ, crusculumq́; formicæ,
Rugosiorem cum geras stola frontem,
Et aranearum cassibus pares mammas,
Cum comparata rictibus tuis ora
Niliacus habeat crocodilus angusta,
Meliusq́; ranæ garriant Rauennates,
Et Adriacus dulcius culex cantet,
Videasq́; quantum noctua videt mane, &c.

Derbices anus, quæ septuagesimum excesserint annum, strangulant.

Talum candidi iuuenci quadraginta diebus noctibusque, donec resoluatur in liquorē, decoctum, & illitum linteolo, candorem, cutisq; erugationem præstare, scribit Plinius libro XXVIII.

Cap. XIII. *De Adolescentia.*

ADolescentiæ imbecillitatem, quæ plures casus quàm nostra ætas, inquit Cicero in Senectute, habet (facilius enim in morbos incidunt adolescentes, grauiùs ægrotant, tristiùs curantur) festiuè grauiterq; Bion Borysthenites taxauit. Is enim cum reprehenderetur quòd adolescentem non sibi vendicasset: Non enim, inquit, possibile est mollem caseum hamo attrahere.

Lycurgus cum nosset adolescentes esse natura loquaciores, impudentesque, constituit, vt in publico

confessu nõ nisi rogati loquerentur, eosq; seniorum consuetudine iussit semper vti.

Antilochus Homericus: Fer, inquit, æquo animo Menelae, longè ego quàm tu sum iunior: tu verò prior, meliorq;, nõ ignoras iuuenũ audaciã: promptior enim ijs animus, sed imbecillius consilium.

Hieronymus Hieronis nepos, vix imperium inua serat, annum XV. ætatis agens, cum omnia cædibus, contumelijs, vestium luxuria pessundedit: tutoresq; ab Hierone sibi datos, aut ad mortẽ voluntariã, aut ad fugam compulit: sed à coniuratis confossus est.

Adolescens ex Asia missus est pro legato, qui per id tempus magistratũ nõ cœperat. Is in lectica ferebatur. Itaq; cum ei obuiam bubulcus ex plebe Venusina aduenisset, & per iocum, cum ignorans qui ferretur, rogasset, num mortuum ferrent: vbi id audiuit, lecticam iussit deponi: stupisque, quibus lectica ligata erat, vsq; adeò verberari, donec animam efflauerit.

Pyrrhi Epiri regis filius Ptolemæus, adeò strenuus, manuq; fortis fuit. vt vrbẽ Corcyram cum LX, viris ceperit. In Spartanorum oppugnatione vsq; in mediã vrbem equo percurrit, ibiq; concursu multitudinis occisus est. Quod cùm patri relatum esset, cum aliquantò tardiùs quàm timuerat ipse, vel temeritas eius meruerat, occisum esse dixit.

CAP. XIIII. *De Alienis rebus.*

DIOGENES Cynicus, rogatus cuiusmodi vinũ libentius biberet: Alienum, inquit.

Arabia, quamuis in ea omnes penè odores sint, ab exteris myrrham petit. Tanta mortalibus suarũ rerum satietas est.

Martia-

Martialis in Ceruinum, qui vxorem quam repudiauerat amabat, ita iocatur:

Mœchus es Aufidiæ, qui vir Ceruine fuisti:
Riualis fuerat qui tuus, ille vir est:
Cur aliena placet tibi, quæ tua non placet vxor,
Nunquid securus non potes arrigere?

Antinous apud Homerum: Res, inquit, largiri alienas res nulla vetat, neq; piget.

Dauus apud Terentiũ in Andria, erat coniectus in carcerem, quia herum Simoni illuserat, vt Pamphilo gratificaretur (compererat enim Dauus Glycerium, Pamphili amicam, Athenienſem eſſe, Chremetisq; filiam) cum autem ad eum liberandũ Pamphilus accederet, diceretq; :neſcis quid mihi obtigerit? reſpondit Dauus, certe neſcio, ſed quid mihi obtigerit, ſcio.

Difficilẽ eſſe curã rerum alienarũ, quas quaſi interiecto videmus interuallo, teſtatur Cicero. Proinde Perſa rogatus, quid equũ maximè pinguefaceret: Oculus domini, inquit. Libycus verò rogatus, quæ ſtercoratio agro foret optima: Domini, inquit, veſtigia. ex Ariſtotele in Oeconomicis.

CAP. XV. *De Ambitione & Cupiditate gloriæ.*

AFER Didio Gallo, qui prouinciam ambitioſiſſimè petierat, deinde impetrata ea tanquam coactus querebatur, vrbanè atq; Ironicè ait: Age, inquit, Didi aliquid, & reipublicæ cauſa labora.

Rutilius & Scaurus cõpetitores erant in cõſulatu. Sed Rutilius tandẽ Scauro ceſſit. Scaurus igitũ ambit' Rutiliũ accuſauit, quoniã in tabulis Rutilianis ſcriptũ eſſet, A.F.P.R. q interpretabatũ Scaur', Actũ fide Publij Rutilij quaſi ſuffragia Ru. corrupiſſet, nec potuiſſet

tuiſſet fieri conſul Scaurus niſi ex renunciatione Rutilij. Rutilius autem rurſus interpretabatur, ante factum, poſtea relatum. Tum C. Caninius eques Ro. cum, Ruffo adeſſet, exclamauit, neutrum illis literis declarari. id enim ſignificat ait Æmilius fecit, plectitur Rutilius: id eſt, Æmilius Scaurus corrupit populum, Rutilius paſſus eſt repulſam.

Q. Coponium inuenimus ambitus damnatum, quia vini amphoram dediſſet dono ei, cuius ſuffragij latio erat.

Caius Cotta in ambitione artifex, dicere ſolebat: ſe operam ſuam in eo quod non contra officium rogaretur, polliceri ſolere omnibus: impartire ijs, apud quos optimè poni arbitraretur. Candidatus quidã, qui coqui filius putabatur in campum deſcenderat. cui, cum à Cicerone ſuffragium petijſſet, in verbo Quoque & Coque vſus ſcommate Cicero, ait: Ego coque tibi fauebo.

CAP. XVI. *De Accuſatione, Maledicentia, & detrectione.*

QVia atra hominũ, vt inquit C. Plinius, ceu ſerpentium lingua vibrat, labesque animi contrectata adurit culpantiũ omnia, viſum eſt ijs Ronchis, Siſennis, Barrisque, oſtẽdere ſequentibus exemplis, quantum ex delatione incommodi aſſequantur: qui dum alijs maledicunt, & habentur deteriores, & ſeipſos ſeruitia faciunt.

Zoilus quidam ſophiſta, auſus pluribus commentarijs Homerum lacerare, Ptolemæo regi Ægypti commentarios obtulit, ingens ſe ſperans munus à rege aſſequuturum. Cum verò nihil mitteretur, penuria coactus miſit, qui peteret. Ibi Ptolemæus ſe mirari

mirari ait, cum Homerus tot annos defunctos, tot millia hominum pasceret, Zoilum Homero doctiorem egere. cumq; occasione oblata supplicio affecit; atque is Homero mastyx dictus est.

Lucius Crassus nullius rei se tàm pœnitere dicebat, quàm quòd Carbonem accusasset.

Memnon pro Dario contra Alexandrũ pugnans, cum militem è suis vnum nefaria cõtra Alexandrum obloquentem audiret, lancea illum percussit, additq; : Ego te pasco vt pugnes contra Alexandrum, non vt maledicas.

Daphitas gramaticus, cum versibus reges incesseret, ab illis crucifixus est in monte qui Chorax dictus est.

Xenophanes Colophonius Homeromastyx cum apud Hieronem Syciliæ regem suam lamentaretur paupertatem, quod vix à se duo famuli possent nutriri: At Homerus, inquit, cui tu detrahis, plusquam decem millia hominum alit vel mortuus.

Timagenes historiarum scriptor, miræ mordacitatis homo, in Augustum, vxoremque eius inuectus est: quare ab Augusto, illi domo interdictum est. Sed ipse Asinio Pollioni, quo cum antea simultates intercesserant, adhæsit. Dicenteque Pollione Cæsari Augusto, Si iubes, Cæsar, statim illum domo exigam. Hoc ne, inquit, Augustus, dicam, cum ego vos in gratiam reduxerim?

Domitianus imperator calumniãtium hostis fuit. ferebaturq; vox eius hęc: Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Melissus Philosophus cum probro illi daretur, quòd maledictis indignaretur: Si delicta, inquit, æquo animo admittam, ne laudes quidem sentiam.

Cæſtius declamator, nullius ingenij homo, Ciceroni fuerat infeſtus. Is aliquando, cum apud M. Tullium, Ciceronis filium, Aſiam obtinentem, cœnaret, Ciceroq́; , cui tum natura, tum ebrietas memoriam abſtulerat, ſæpè rogitaret, quî ille vocaretur qui in imo recumberet? & ſæpè repetitum Cæſtij nomen excidiſſet, nouiſſimè ſeruus, vt aliqua nota memoriam eius faceret certiorem, interroganti iterum domino, Hic eſt, ait, Cæſtius, qui patrem tuum negabat literas ſciſſe. Afferri igitur protinus Tullius flagra iuſſit, & Ciceroni (vt oportuit) de corio Cæſtij ſatisfecit.

Opilius Macrinus imperator delatores, ſi non probarent, capite afficiebat: ſi probarent, delato pecunię præmio infames dimittebat.

Marcianus lib. 49. Digeſtorum: Non tantum, ait, delator punitur, ſi non probauerit: ſed & mandator, quem ipſe exhibere debet delator.

Cicero Cœlium, melius deferentem quàm defendentem crimina, vrbanè bonam dextram, malam ſiniſtram habere dicebat.

Aſinius Pollio, cum orationes condidiſſet in Plancum, quas poſt Planci mortem legendas ſeruabat, audiit à Planco: Cum mortuis non niſi laruas luctari.

Solon legem condidit, quæ prohibebat in defunctos maledicta coniicere.

Ariſtoteles, cum audiſſet à quondam maledictis ſe laceſſitum, vrbanè ſubiecit: Etiam abſentem verberet.

Ariſtippus cum aliquando conuiciis ageretur, tacitus abibat. Inſectatore verò proſequente, ac dicente, cur fugis? Quoniam, inquit, maledicendi tu poteſtatem habes, ego verò non audiendi.

Anti-

Antisthenes cum audisset Platonem illi maledicere: Regium est, inquit, malè audire, cum benefeceris.

Philippus Macedo, conuiciis à Nicandro lacessitus, plurimis cœpit illum donis honestare: quibus acceptis, cœpit Nicander laudare. Ad amicos igitur conuersus Philippus inquit: Videtis ne ergo nostrum esse & bene & male audire.

Alexander Macedo, à conuiciatore plurimis conuiciis affectus, non excanduit: sed tantum dixit: Regium est benefacere, & male audire. Plutarchus verò ait eum dixisse: Regium est, à quibus malè audias, magis esse iis beneficum.

Antigoni milites cum in illum probra iactarent, ignorarentq; Antigonum adesse, tētorio virga patefacto: Flebitis, inquit, nisi longius amoti malè nobis dicatis. ex Plutarchi Apophth. Seneca verò lib. 3. de Ira, ait illum dixisse: Longius discedite, ne Rex exaudiat.

Idem Antigonus, cum per noctem milites omnia sibi mala imprecātes audiret, Quòd Rex in illud iter inextricabileq; lutū adduxisset, accessit ad eos: ignorantesque à quo adiuuarentur, explicuit. Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has calamitates incidistis: ei autem benè optate, qui ex hac miseria vos abduxit.

M. Crassus cum leui momento amorem simul & odium permutaret, eorundemq; hominum & patronum & accusatorem, & legum earundem suasorem & dissuasorem breuis temporis interiecto spacio sese præstaret, solicitudines maximas quamplurimis incutiebat. Itaque Sicinius, multa in quoscunque probra iacere consuetus, aliquādo rogatus, cur soli Crasso in

ſo in conuiciis parceret? Fœnum enim, inquit, in cornu habet.

Demoſthenes iuſſus ab Athenienſibus vt quendam accuſaret, recuſauit. ſed facta in eum populi reclamatione, ſurrexit, ac dixit: Vos me, viri Athenienſes, cõſultorem habebitis etiam inuiti: calumniatorem verò, ne ſi velitis quidem.

Piſiſtratus Athenienſis tyrannus, cum in eius crudelitatem ebrius conuiua multa dixiſſet, irritantibus amicis ad pœnas de conuiua ſumendas, dixiſſe fertur: Non magis illi ſe ſuccenſere, quàm ſi quis obligatis oculis in ſe occurriſſet.

Pyrrhus rex cum audiſſet multa in ſe dicta conuicia, conuiciatores à ſe deduci iuſſit: deductoſque interrogauit, num quæ dicerentur dixiſſe, aduerſus ſe dixerint? reſpondente autem quodam ex iis: Ita eſt, ô rex, & plura etiam dixiſſemus, ſi plus vini affuiſſet: ridens Pyrrhus, eos ſtatim dimiſit.

Dionyſius ſenior à duobus adoleſcentibus laceratus conuiciis, vtrumq; ad cœnam vocari iuſſit: & ex iis alterum vinolẽtũ ebrietatiq; penè obnoxium dimiſit, alterum parciorẽ tanquã formidandũ occidit.

Steſichorus cum Helenam carminibus inſectatus eſſet, in cæcitatem incidit. cum verò re intellecta palinodia eſſet vſus, atque dixiſſet:

Non verus ſermo ille fuit, nec nauibus altis
Exiſti fugiens, nec adiſti pergama Troiæ:

viſum recuperauit: vt refert Socrates in Phædro Platonis.

Deferri nõ poſſe mulieres ob ſexus infirmitatem, nec damnari ob ignominiam, neque milites. neque veteranos, neque viros clariſſimos ob dignitatem, author eſt Marcianus libro 49. Digeſtorum.

Thra-

Thrasippus cum in côuiuio multa in Pisistratum tyrannum opprobria dixisset, in osq; etiam illius expuisset, postridie digesta crapula de inferenda sibi morte cogitabat. Pisistratus verò vt conuicia facilè tulerat, ita data fide, à mortis proposito illum reuocauit. Idem exemplum puto esse cum præcedenti de Pisistrato, ex Seneca.

Aristippus maledico: Vtinam, inquit, tu tuæ linguæ, sicut ego aurium mearum, dominus esses.

Pyrrhus cum à quibusdam rogaretur, vt maledicum quendam ex Ambracia pelleret, respondit: Potius apud paucos illic manens, quàm apud multos, nobis obloquatur.

Alcibiades canem miræ magnitudinis abscissa cauda per vrbem dimisit: hoc verò cum multis stultum atque ineptum visum esset, monentibus eum amicis, ac sermones qui de eo circumferebantur, enarrantibus, ridens Alcibiades: Sic inquit, res vt intenderam successit: hoc enim Atheniensibus loquendi volui præbere argumentum, vt eos à peioribus, quæ de me dicere audireque soliti sunt, nouis his rebus auerterem.

Philippus Macedo amicis suadentibus vt maledicum domo exigeret: Non faciam, inquit, ne circumiens inter plures maledicat.

Cato senior cuiusdam, qui multis intemperantiæ notis iniustus erat, probris vexatus: Impar mihi tecum, ait, certandi conditio est. nam vt male audire, & maledicere tibi facilimũ, simul & promptissimum est. sic & mihi maledicere insuaue est, & insuetum.

Martialis in Mamercum maledicum scripsit hoc Epigramma ad Aulum:

Vt bene loquatur sentiatq́ Mamercus.

Efficere

Effi:ere nullis Aulæ moribus poßis:
Pietate fratres Curios licet vincas,
Quiete Neruas, comitate Drusones,
Probitate Marcos, æquitate Mauricos,
Oratione Regulos, iocis Paulos.
Rubiginosis cuncta dentibus rodit.
Hom:nem malignum forsan esse tu credis?
Ego esse miserum credo, cui placet nemo.

Cleomenes maledicenti vrbanè ait: An propter hoc tu omnibus maledicis, ne tempus de tua loquendi malignitate habeamus?

Plistarchus Leonidæ filius, dicenti cuidam, quòd à maledico laudaretur: Miror, inquit, nisi quis illi dixit me mortuum esse: nam viuentem ille posset laudare neminem.

Augustus cum accepisset, quòd Aemilius Aelianus Cordubensis, præter cætera crimina malè de illo sentiret, conuersus ad accusatorem, commoto similis: Velim, inquit, hoc mihi probes: tum faciam sciat Aelianus, & me linguam habere: plura enim de eo loquar.

Idem Augustus indignanti Tyberio, ac per epistolam etiam conquerenti apud eum de conuiciatore, respondit: Aetati tuæ, mi Tyberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quenquam esse, qui de me loquatur malè: satis est enim si hoc habemus, ne quis malefacere possit.

Tyberius in initio principatus, in conuiciatores dicere solebat: In ciuitate libera linguam quoque liberam esse debere.

Qu. Fabius Maximus, dicente Minutio eum esse cunctatorē ac timidum, (cunctando enim Annibalem domuit) amicis id referentibus respondit: Formidolo-

midolosior quidem nunc videret, si dum scommata conuiciaq; timerem, à meorum ratione consiliorum discederem.

Ciceroni cum testem in Verris iudicio roganti dixisset Hortensius, Non intelligo hæc ænigmata: vrbane Cicero, Atqui debes (inquit) cum Sphingem domi habeas. acceperat enim ille à Verre Sphingem æneam magni precij.

Phauorinus apud Gellium: Turpius est, ait, exiguè atq; frigidè laudari, quàm insectanter grauiterq; vituperari. quia qui maledicit, quantò id accerbiùs facit, maximaq; mole propinquo inimicoq; dicitur, tanto minùs fidem capit. sed qui facundè ieiuneque laudatur, destitui à causa videtur: & amicis creditur eius quem laudare vult, se nihil posse reperire quod iure velit.

Socrates apud Platonē ait: Deum indignari, quoties bonum improbamus, aut improbum laudamus.

Socrati cum nunciatatum esset, se à quopiam maledictis incessi: Bene, ait, loqui non didicit.

Aelianus cum Philostrato roganti quid operis cuderet, dixissetque, opus in tyrannum Imperatorem Romanum nuper mortuum cudere: Admirarer, inquit Philostratus, si viuentem accusasses. superstitem siquidem tyrañum incessere, viri opus est: mortuum verò cuiusque.

Zoilus, qui viros omneis doctos liuore sugillabat, de quo suprà dictum est, promissa barba, capite ad cutem deraso, pallio non infra genua demisso, rogatus cur procliuis in alterius infamiam esset, respondisse fertur: Quòd nequeo, vt cupio male facere.

CAP. XVII. *De Auditu & Auriculis.*

ANNVLOS in auribus gestari apud veteres solitum, & nostra (si Diis placet) ætate repetitum esse, & legimus & scimus.

Apud Plautum in Pœnulo, Pœnus cum Chalcydonem venisset, secumq; duceret seruos, habentes in auribus annulos, festiuè Milphio seruus Agorastocli adolescenti ait.

Viden, homini sarcinatos consequi?
Atq; vt opinor, digitos in manibus non habent:
Quia incedunt cum annulatis auribus.

Plinius li. 12. scribit, vnionem in rubri maris profundo, smaragdum in ima tellure quæri. tum subiungit: Ad hoc excogitata sunt auriū vulnera. nimirum quoniam parum est collo crinibusq; gestari nisi infoderentur etiam corpori.

Et Cleopatra duos illos vniones, omnium qui essent nobilissimos, in auribus gestauit. Idem Plinius libro vndecimo sic scriptum reliquit: Nec alia in parte fœminis maius impendium margaritis dependentibus. In Oriente & viris aurum gestare in auribus, decus existimatur. Iuno apud Homerum laminam in auriculis gestat. Libertinus apud iuuenalem:

Molles quod in aure fenestræ
Arguerint.

Lybe quodam dicente Ciceroni, se non audire illum: Atqui, ait Cicero aures imperforatas nō habes.

Nullum hebetiorem sensum auditu in nobis esse, auditum verò acerrimum, cum Aegyptij significare volebant, leporem pingebant, est enim lepus acerrimi auditus.

CA-

CAP. XVIII. *Bonos paucos esse & de bonis.*

PITTACVS Mitylenæus dicere solebat: perdifficilius nihil quàm bonum esse. Dicteq; Phocaico, quærendum esse studiosum ac frugi virum: Etiam, inquit, si valde quæsieris, non iuuenies. vide exemplum L. Fimbriæ, in capite de Iudiciis.

Protagoras apud Platonem ait, Simonidem solitum dicere, difficile esse virum verè bonum fieri manibus pedibusq; & mente tetragonum: id est absque vituperatione fabricatum.

Diogenes Cynicus rogatus. vbi nam Græcię viros bonos vidisset: Viros quidem, ait nusquam: sed Lacedæmone pueros.

Vir optimus semel à condito æuo iudicatus est Scipio Nasica, à iurato senatu: sicut & Socrates ab Apolline.

Vir bonus aliàs prauus, aliàs bonus est vt inquit Plato in Protagora.

Pedaretus Laconicus, vir vsq;quaq; bon⁹ cũ in numerũ trecẽtorũ nõ esset elect⁹, abibat frõte serẽa, veluti gestiẽs ꝙ ipso meliores trecẽtos haberet ciuitas.

Phocionis altera vxor fuit morum bonorum, virtutisq; amans: & cum mulier quædam nobilis Ionica Athenas profecta, cum illa amicitiam copulasset, aureosq; illi torques, variisq; gemmis distincta monilia, mundum sui corporis ostentasset, tum illa, Meum verò ornamentum (ait) est Phocion.

Apollonius Tyaneus, Philosophus Pythagoreus, vir quidem apprimè bonus, cum in iudicium ad Domitianum apud quẽ accusatus fuerat, adduceretur, nec esset facilis à viro crudeli elapsus, tantum virtuti cõfidebat, vt cũ à ductore quęsiuisset quò duceretur, dicente illo, ad iudiciũ: Contra quẽ, inquit, dicturus.

Socrates dicebat, ad gloriam compēdiaria via peruenire eos, qui tales essent, quales vellent videri.

Idem apud Platonem. 7. lib. ait viros bonos similes Diis esse.

Bonus vir is est, inquit Seneca, qui eò perduxit affectum animi, vt non tantum peccare non velit, sed etiam non possit.

Cicero in quadam epistola ad Qu. fratrē sic scripsit: Nam vt quisque est vir optimus, ita difficilimè alios esse improbos suscipiatur.

Charides Phocionis gener, cum Pithonicæ Harpali filiæ curam bonorumq; tutelam suscepisset, eaq; dilapidasset, Harpalicæ pecuniæ reus accersitus, Phocionis soceri auxiliū implorauit. Ille verò: Ego, inquit, te Phocioni honestis tantum in rebus generum mihi asciui.

Plato de legibus, tria esse quæ ab hominibus bona reputantur, ait: bona animi, corporis & pecuniæ.

CAP. XVI. *De bibendi ratione, atque vini immodica ingurgitatione, ex qua ebrietas oritur.*

LVCIVS Cotta, homo vini appetentissimus, cum censor esset, atq; Ciceroni sitienti in foro ad bibēdum aqua esset oblata, vocatis amicis Cicero: Circuntegite me, inquit, ne si cēsor sciat me aquam potare, senatu amoueat.

Demetrius cum multos dies dedisset operam potui, atq; deinde coram Antigono quereretur se molesto rheumate correptum esse, vrbanè Antigonus: Audiui, inquit: sed illud quæso Thasium an Chium rheuma fuit?

Diogenes Cynicus cū domui cuiusdam luxuriosi inscri-

inſcriptum legeret, Venalis: Sciebam, inquit, quia vini crapula obſeſſa facilè domum euomeres.

TyberiusClaudius bibēdi rationem adeò exceſſit, vt per iocum pro C.Tyberio ClaudioNerone,Biberius Claudius Mero ſit nuncupatus: integroque aliquando biberit biduo, noctēq; cū Pōponio Flacco & L.Piſone: ex Tranquil. Plinius verò ait, potationem cōtinuatā biduo duabusq; noctibus, vt infrà dicetur.

Bonoſus, qui imperator poſtea factus eſt, neque diu tamen imperauit, tantum bibebat, quantum hominum nemo. itaq; hoc dicebat vrbanè Aurelianus: Non vt viuat natus eſt, ſed vt bibat. Is ſuperatus. à Probo imperatore, laqueo vitam finiuit. obiectusq; inde locus: Amphoram pendere, non hominem.

Alcibiades bibendi palmam apud Græcos meruit. apud nos cognomē ēt Nouelli⁹ Mediolanēſis habuit Tricongij: qui ad conſulatū vſq; à prætura honorib. geſtis, tribus congiis epotis vno impetu: ſpectante miraculi gratia Tyberio principe Tricōgius dici cœpit Tricongij rata gloria hæc fuit: non labaſſe ſermone, nec leuatū vomitione, non altera corporis parte titubaſſe: dū biberet matutinas obiiſſe vigilias: plurimum hauſiſſe vno potu: plurimum aliis minoribus addidiſſe: optima fide non reſpiraſſe in hauriendo, neq; expuiſſe, nihilq; ad elidendū in pauimento reliquiſſe: diligenti ſcito legum contra bibendi fallacias.

Ciceronem M. Tullij filium binos congios ſimul haurire ſolitum, Tergilla obiicit. M.q;. Agrippæ à Marcido & temulncto ſcyphū impactum. Sed nimirum hanc gloriā auferre Cicero voluit interfectori patris ſui, M.Antonio. Is enim ante cū auidiſſime apprehenderat hanc palmam: edito etiam volumine, de ſua ebrietate. Ex Pli. lib. xv.

Lucius Piſo, quòd biduo duabusq; noctibus potationem cõtinuaſſet, à Tyberio curator vrbis creatus eſt. Is ebrius factus, ad ſextam diei horam dormiebat, ait Seneca in Epiſto.

Syracuſis quendam repertum eſſe ſcribit Plin. lib. x. tamdiu bibere ſolitum, donec ab eo cooperta in terra fœtum ederent oua.

Cato quoque iunior hoc vitio notatus fuit: hunc enim cum Memmius quidam totas noctes ebrium eſſe dixiſſet, reſpondit Cicero: At non illud addis, totos dies ad aleam ludere.

Plato fomitem incitamentumq; ingenij, vini abundantiam dicebat.

Pacuuius Syriam vſu ſuo fecit, cum vino in cubiculũ ferebatur à cœna, vt inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, *βεβίωται βεβίωται*, id eſt, vixi, nullo non die ſe* efferens. *Forte inebrians.*

Coſſus relictus à Tyberio vrbis præfectus, ſæpè ebrius, ſõnoq; inexcitabili oppreſſus à ſenatu tollebat.

Mulier quædam à Philippo Macedonum rege immerenter ob temulentiam damnata, ebrietatem Philippo obiiciens: Prouocarem (inquit) ad Philippum, ſed ſobrium.

Dionyſius minor ebrius in nonageſimum vſque diem perſeuerabat: ob eamq; rem cæcutientibus oculis fuiſſe dicitur.

Heraclides quidam Pyctes, neminem in potando parem inuenit.

Alexander Macedo bibendi certamen apud Perſas inſtituit: vbi bibaciſſimus omnium Promachus quatuor ingurgitans cãtharos palmam meruit: vniusq; talenti coronam accepit, tribus tantum poſtea ſuperſtes diebus: crateremq; 1. & 40. potãdo ſpiritum

eructa-

eructauit. Medicus verò Tyberij filius omnes superabat, adhibitis prius 6 aut quinq; amygdalis amaris.

Idem Alexander vini appetentissimus, in conuiuio siue inuidia laudis paternæ, siue ob ebrietatem, Clytum amicissimũ confodit: postea verò quam animus quieuit, in locumq; iræ successit æstimatio, pigere cœpit: amicumque & senem occidisse dolebat. Eodemq; furore mortẽ sibi consciscere voluit: fecissetq;, nisi amici interuenissent, cum prius mortuum amplexus esset, vulneraque tractasset: vixq; etiam ad cibos reuocatus est.

Mithridates, quo cum XL. annos à Romanis pugnatum est: & vinolentia notatus, & gulositate est.

Sparamizas Metrodati, qui ob ebrietatem Cyri mortem aperuerat: Rectè, inquit, se habet illud quod crebro vsurpatum à Gręcis, vinum & veritatem esse

Plin. *Vulgoq; veritas iam attributa vino est* (&c.

Horatius, *Quid non ebrietas designat? operta recludit,*

Vlysses apud Homerum in Odyssea, Eumæo subulco ait: vinum enim inuitat blandum: Quod vel prudentissimum ad loquendum, ridendumq; atque etiam ad saltandum impellat, ac tandem ad enunciandum secretum.

Androcydes sapiẽtia clarus, ad Alexandrum scripsit, intemperãtiam eius cohibens: Vinum potaturus rex memento te habere sanguinem terræ. Cicuta homini venenum, cicuta vinum.

Apud Lacædemonios non erant compotationes. ita enim Minos sanxit: Ne inuicem compotetis ad ebrietatem. ex Socrate apud Plat.

Astyages apud Xenophontem in Pædia, cum rogasset Cyrum, quamobrem vinum non absorbuerit: Quod metueram, inquit, medius fidius ne in cratere

mixta venena forent, etenim cum tu in natalitiis amicos adhibuisti, perspicuè didici eum vobis venena infudisse. Et quo pacto, inquit ille, ô fili hoc dignouisti? Quod videbam (inquit) vos neque corporis esse neque mentis compotes.

Dinocrates in conuiuio temulẽtus muliebri saltarat habitu. postera die à T. Quintio petit subsidium: quod animo versarat, Messanam ad defectionem ab Achæorum imperio pellicere. tum Titus: De iis viderimus. tu verò miror, inquit, si huiusmodi res moliri audeas: cum vino saltare & cantare studeas.

Spartiatæ veteres in festorũ celebritatib. consueuere agrestes homines qui dicebãtur Elotæ, quãtum poterãt maximè ad potum crapulamq; compellere, eosq; deindè mero ingurgitatos in cõuiuia iuuenum adhibere: vt illi ebriorum turpitudinem aspicientes, ebrietatem veluti rem deformem abhorrescerent.

Anacharsis interrogat⁹, quo pacto quis abstemius fieret: Si turpes (inquit) ebriosorũ motus sibi ante oculos ponat. Idẽ dicebat vitẽ vuas treis ferre, primam voluptatis, secundam ebretatis, tertiam mœroris.

Democritus quaternos cyathos potãdos vetabat, propter numerumquaternarium inauspicatum.

Heliogabalus in ebrios amicos nocte plerumque leones & leopardos & vrsos immittebat exarmatos: vt expergefacti, in eodem cubiculo feras inuenirent. quo plerique exanimati, fuisse feruntur.

Augustus adeò parcus vini fuit, vt nunquam amplius quàm ter in cœna biberet: immo in Oratione quam habuit de compescenda vinolentia ait: ab Agrippa genero prouisum, perductis plurimis aquis, ne homines sitirent. Item Iulius Cæsar.

Apud veteres duobus vini cyathis tres aquę miscebantur.

bantur. Maronei verò vini vni parti viginti aquæ addebantur. celebratumq; est ab Homero.

Fœminis apud Rom. vino interdictum est. Itaque Egnatius Mecenninus vxorem, quòd vinum bibisset è dolio, confecit: à Romuloq; absolutus est. item matrona quædã, quòd loculos in quib. erant claues cellæ vinariæ, resignauisset, à suis inedia mori coacta est.

Cn. Domitius iudex pronunciauit, mulierem quę visa est plus vini bibisse quàm valetudinis causa postulat, viro insciente, dote mulctari.

C. Censius vinum Chium domum suam illatum dicebat tunc primum, cum sibi cardiaco medicus dedisset.

L. Lucullus puer apud patrem lautum conuiuium nunq̃ vidit, in quo plus semel vinũ Gręcum daretur.

Hecuba cum Hectori filio apud Homerum Iliad. 6. dixisset, Recreabit te, mihi crede, potus. hominis namque defatigati ac defecti suaui vino & animus excitatur, & robur exurgit. huic respondit Hector: Noli vinum veneranda parens offerre, ne me potius eneruès, animusq; mihi roburq; elanguescat.

Plutarchus in Lycurgo ait, apud Spartam infantes vino ablui à mulieribus, periculũ de illis facientibus. Ferunt enim comitiali morbo infantes, aut alij ægritudini obnoxios, admoto mero debilitari ac resolui. Qui autem essent firmæ valetudinis, magis & acuere & firmare habitum.

De vini vsu in corporis partibus sic iudicatur.

Vino modico neruos iuuari, copiosiore lædi: oculos atq; stomachum modico recreari, appętentiam ciborũ vino incitari: tristitiæ curã hebetari: vrinam frigoremq; expelli. somnum conciliari: vomitiones sisti.

Aſclepiades vtilitatem vini æquari vel deorum potentiæ poſſe pronunciauit.

Meracis potionibus 20. diebus ante canis ortum, totidemq́; poſtea, iubet vti Heſiodus.

Diodo. lib. 5. ait: Cum purum in cœnis vinum datur, omnes deum ſoſpitem optare bibenti: cum verò poſt cœnam aqua mixtum ſumitur, Iouem vocari ſaluatorem: Nam puri vini potus ad inſaniam redigit: aqua mixtus voluptatem lætitiamq́; affert, inſaniamq́; prohibet.

Athenienſis hoſpes apud Platonem de Legibus, ait pueris vſq; ad 18. annos vinum interdici oportere: deinde moderatê vtantur concedere vſque ad 31. annum: à quadrageſimo verò conuiuio vinoq́; indulgere, quo reiuueneſcere videantur: & mœſticiæ capiat obliuio.

Idem ait Carthaginenſium neminem in caſtris vinum bibere in omni militiæ tempore, in vrbe ſeruos ſeruaſq́; interdici: atq; magiſtratus omnes toto magiſtratus tempore.

Lycurgus Thrax cum aquam vino miſcuiſſet, à Bacccho in mare præcipitatus eſt.

Cleomenes Spartanus Scythis cõuerſatus: eorumque vinolẽtiam imitatus, in inſaniam verſus eſt: Scythæ enim vinoſiſſimi ſunt.

Perſæ de rebus magnis inter vinum conſultãt: putantes firmiores fore res, quæ inter vina, quàm quæ in ſobrietate decernerentur.

Xenophon in Ageſilao ait: Perſarum reges orbem circuire ad ſuaues potus inueniendos.

Romulum ad cœnam vocatũ non bibiſſe nimium ferunt: quia poſtridie negocium haberet. ei cum dictum eſſet: Si iſtuc omnes homines faciant, vinũ vilius ſit.

lius sit respondit, Imò verò carius, si quantum quisque volet, bibat: ego enim quantum volui, bibi.

Leotychidas primus Spartiata, rogatus quare parum bibant Spartiatæ: Ne, inquit, pro nobis alij consultent.

Cyneas Pyrrhi legatus, miratus vitium altitudinem Aritiæ, facetè ferunt lusisse in austeriorem gustum vini hoc dicto: Meritò matrem eius pendere in tàm alta cruce.

Mezentium Hetruriæ regem, auxilium Rutulis Turnoque contra Latinos tulisse vini mercede, author est M. Varro.

Senonas Gallos vino & caricis ab Italia allatis ad expeditionem Italicam allectos constat.

Iulium Viatorem equitem Rom. è Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis, aquæ subter cutem fusæ morbo potu prohibitum à medicis, naturam fecisse consuetudine relatum est: atq; in senecta caruisse potu.

Concretis qui sunt sine medulla ossibus, nõ bibũt.

Apud Sarmatas belua est quã colon vocant, magnitudine inter ceruum & arietem, naribus potans trahit ad caput aquam, quam postea complures dies ad vsum seruat.

Bibebatur olim in talorũ etiam iactu. vnde Horatius, nec regna vini sortiere talis. & Plinius: Alius quantum alea quæsierit, tantum bibat.

Bibaces, Thericlei amici dicũtur: Thericles enim poculum inuenit.

Potationem à dextra incipere, ait Antinous apud Homerum: & Vinum nigrum in Odyss. celebratissimum. item vinũ heroicis temporibus in vtribus ferebatur, authore eodem.

L. Opimio consule, omnib. vini generibus bonitas fuit.

Æthiopes qui extra Arabicũ sinũ sunt, nunquam bibunt: nullaq; animi perturbatione anguntur, nulloq; aut aspectu aut sermone nauigantiũ mouentur: sed aspiciẽtes im̃obiles stant, percussiq; ense nõ effugiunt. De ijs infra in capite de Patientia.

Cassius, inquit Seneca lib. 12. Epist. tota vita aquã bibit.

Apud Indos si qua mulier ebrium regem occiderit, munus habet, vt cum illius successore iungatur.

Iarchas philosophorum Indorũ præstantissimus, apud Philostratum ait: si oua noctuæ mediocriter elixata comedenda dentur, vini odium fieri.

Cap. XXI. *De Beneficijs & Gratitudine.*

Beneficiis non homines solum, sed feras etiam deuinciri, exemplis sequentibus constabit.

Fama est, celebrẽ fuisse quempiã in vadimonijs faciendis: qui cùm in venatores, qui lupũ irretitum haberent, incidisset, illis per iocum rogantibus, velletnè pro lupo vadẽ se constituere, vt illata ab eo damna persolueret, sic è retibus se belluam demissuros: fideiussit. Ac emissum deinde lupũ, permagnum equarũ armentum agitantem, illæsum ad fideiussoris stabulum adduxisse.

Helpis Samius os à leonis ore detraxit. itaq; tradũt, quamdiu in littore ad quod nauis appulerat, stetit, retulisse gratiam illi leonem venatus aggerando: exemplum est Androdi in cap. de Miraculis.

Philinis philosophi pater in solitudine, catulos pantheræ in foueã delapsos cum extulisset, panthera cũ ijs ꝓsequens illũ vsq; extra solitudines, deduxit læta ac gestiens: vt facile appareret gratiam referre.

Thoas

Thoas admodum puer Draconem domi aluerat. sed deinde pauens serpentis naturam & magnitudinem: in solitudines tulerat: in quibus circumuento latronum insidijs, agnitoq; voce, subuenit.

Est perceIebris apud Seston vrbem gloria aquilæ: quam à virgine educatam retulisse gratiam ferunt aues primo, deinde venatus aggerentem: defuncta postremò, in rogum accensum eius iniecisse sese, & cum ipsa conflagrasse.

Aspis, ait Philarchus, ad mensam Ægyptij cuiusdam alebatur assiduè: ea enixa est catulos, quorũ ab vno hospitis filius, interemptus est. ea reuersa ad cõsuetudinem cibi, vt culpam intellexit, necem catulo intulit: nec postea in tectum reuersa est. vide exemplum Ithacensis in capite de Pecunijs.

Laudentibus quibusdam coram Diogene, virum qui Diogeni erogauerat: vrbane, me autem, ait Diogenes, non laudatis: qui accipere merui?

Sylo son Dario nondum regi amiculũ dono dederat sibi percharum: Nacto autem imperium Dario, rem accedẽs exposuit: libenterq; ab illo exceptus est: itaq; oblatum insuper illi, vt siquid vellet, confidens expeteret. is petijt, vt Samũ sibi restituendam, q̃ fratris Polycratis fuerat, curaret. atq; impetrauit.

Diogenes Cynicus rogatus, cur Cynicus, id est canis vocaretur? Quòd eis inquit, blandior qui dant: in eos autẽ qui nõ dant, oblatro: malos verò mordeo.

Simonides cum ignotũ quendam proiectũ mortuum reperisset, eumq; humasset, haberetq; in animo nauẽ conscendere: moneri in somnis visus est, ne id faceret, ab eo quẽ sepultura affecerat. Si enim nauigaret, naufragio periturum: itaq; Simonidẽ redijsse, & perijsse cæteros qui nauigassent, scribunt.

Aristo-

Ariſtomenes Meſſenius victis Lacedæmonijs, 15. virgines abduxit: quas cum comites vellent violare, ſeruauit, occiſis etiam aliquibus è comitibus. ſed redemptæ à cognatis puellæ, cum viderent Ariſtomenem cædis reum fieri: tandiu ad patriam non ſunt reuerſæ, quandiu iudicum aduolutæ genibus defenſorem pudicitiæ ſuum abſolutum cernerent.

L. Cinna cum in Auguſtum conſpiraſſet, ſuperq; vindicta Auguſtus decerneret, eius vxor Iulia Auguſtum monuit, vt non animaduerteret in Cinnā vindicta, ſed beneficijs potius illum ad ſe deuinciret: vocatoq; Cinnæ cum inſidias ab eo conſtructas inueniſſe Auguſtus diceret, præteritis rebus omnibus omiſſis, rogauit Cinnam, vt mallet in amicitia quàm in huiuſmodi machinationibus perſtare: vltroq; illi nō audenti conſulatum petere, obtulit. ita amiciſſimum deinceps ac fideliſſimum habuit. ex Seneca, de Clementia. Idem in Prouerbijs, Beneficium accipere libertatem vendere eſt.

Archelaus rex Socratem vt ad ſe veniret, rogauit. Sed dixiſſe Socrates traditur: Nolle ſe ad eū venire, à quo acciperet beneficia: quod reddere illi paria non poſſet.

Cęſaris veteranus cauſam obuiam vicinalem cum diceret coram Cæſare: Meminiſti, inquit, imperator talum te extorſiſſe circa Sucronem. dicente Cæſare, meminiſſe: Meminiſti, inquit, ſub quadam arbore minimum vmbrę ſpargente, cum velles reſidere feruentiſſimo ſole, quēdam ex commilitionibus penulam ſuam ſubſtrauiſſe? Et quid ni, inquit, meminiſſem cum ſiti confecto aquā in galea homo ſtrenuus mihi attuliſſet? Potes, inquit, imperator agnoſcere illum hominem aut galeam? Tu vtique, ait Cæſar, non ille

ille es: Merito, inquit, Cæsar me non agnoscis. Nam cum hoc factum est, integer eram: postea ad Mundam oculus mihi effossus est. His auditis, vetuit illi negocium Cæsar exhiberi: ac agellos quibus vicinalis via causa litis fuerat, militi donauit.

Socrati cum multi multa pro facultatibus offerrent, Æschines pauper auditor: Nihil, inquit, dignũ te quod dare tibi possim inuenio: itaque dono tibi quod vnũ habeo, meipsum. Hoc munus rogo, qualecunque est, boni consulas: cogitesque, alios cum multum tibi darent, plus sibi reliquisse. Cui Socrates, quid ni? Tu, inquit, mihi magnum munus dederis: nisi fortè paruo extimas.

Beneficiorum examen ex animo, exque dantis iudicio trutinari, Cicero & Seneca ostendunt. Proinde Chrysippus Pansienus dicebat, quorundam se iudicium malle quàm beneficium: & quorundam beneficium quàm iudicium. malo, dicebat, diui Augusti iudicium, malo Claudij beneficium.

Fabius Verrucosus beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum vocabat.

Seneca de beneficijs, Nil carius emitur, inquit, quàm quod multis precibus comparatur. Quare verissimum extima, quod ille Comicus dixit: Quid tu non intelligis tantum gratiæ demere, quantum moræ adijcis? Martialis:

Munera qui tibi dat locupleti Gauri, seniq;:
Si sapis & sentis, hic tibi ait Morere.

Archelaus latere omni studio beneficium volebat. aliquandoq; ad Ctesibium ægrotum ingressus, videns inopia rerum illum laborare, plenum nummis sacculum clàm eius puluino subiecit.

Aristoteles insimulatus quod improbo viro opẽ tulisset:

lisset: Non, inquit, mores miseratus sum. sed hominem, & aliàs insimulatus, quod stipem petenti non bono animo dedisset, non homini, inquit, dedi, sed humanitati.

Ennius: Benefacta male collocata, malefacta arbitror, ait Cicero libro 3. Off. Philippus in Oratione contra Lepidũ: Nam vbi malos, ait, præmia sequuntur, haud facile quisquam gratuitò bonus est.

Strabo ait, mortales maximè deos imitari, cũ benefici sunt: vnde prouerbium, homo homini Deus, & Seneca lib. de Moribus: Quid est dare beneficium? Deum imitari:

Beneficij accepti nunquam oportet obliuisci, dati protinus: ait Seneca lib. de Moribus.

Simonides apud Xenophontem ait Hieroni: Succurrat tibi quæso, quod nihil vilius emitur, quàm quod prœmio comparatur.

Vespasianus monẽtibus amicis, vt à Metio Pomposiano caueret, quòd vulgo crederetur genesim habere imperatoriam: consulẽ illum fecit, spondens quandoq; beneficij memorem futurum.

Darij regis mater, amisso filio, à fastigio tantæ maiestatis in captiuitatẽ redacta, indulgentiæ victoris Alexandri adeò debebat, vt audita Alexandri morte, sibijpsi mortem consciuerit.

CAP. XXII. *De Basiationibus.*

Festiuum Valerij Martialis epigramma in Linum:

Bruma est, & riget horridus december:
Audes tu tamen osculo niuali
Omnes obuios hinc & hinc tenere,
Et totam Line basiare Romam.
Quid possis grauiusq; seriusq;

Percussus

Percussus facere, atq; verberatus?
Hoc me frigore basiet nec vxor,
Blandis filia nec rudis labellis.
Sed tu dulcior elegantiorq;,
Cuius liuida naribus caninis
Dependet glacies, rigetq; barba,
Qualem forcipibus metit supinis
Tonsor Cyniphio cilix marito:
Centum occurrere malo cunnilingis,
Et gallum timeo minus recentem.
Quare si tibi sensus est, pudorq;
Hybernas Line basiationes
In mensem rogo differas Aprilem.

Oscula venientibus dari cœpta vidētur, cum Romæ sancitum esset ne mulieres vinum biberent: tum enim venientes viri propinquiq; mulieres osculabantur, an temetem olerent, ait Plin. Plutarch. in Problematis alias affert rationes. & in Romulo ait: ex mulieribus Troianis, quæ cum nauem incendissent, placandorum gratia virorum in frontibus eos deosculatæ essent, natū esse, vt cognati iungerent oscula.

Tyberius imperator quotidiana oscula ꝓhibuit edicto. Cato ait: (id quòd & Plin. qui ab eo mutuatur) Vino enim fuerat mulieribus interdictū, vt dictū est. vnde arbitror factū, vt neq; Cereri, neq; Bonæ deæ vino sacrificaret: licet Macrobius aliter dicat.

Apud Persas peculiare erat, osculum dare ijs quos volebant honorare. Numidæ verò nulli mortalium osculum ferebant.

Demetrius cum Lamiam meretricē deperiret, aliquando reuersus domū, Antigonū patrem arctissimis basijs osculatus est. Antigonus igitur filij oscula taxans: Lamiam, inquit, ô fili deosculari videris.

Nausicaa Homerica Vlyssem monet,vt ad matris genua procumbens,manus deosculetur.

Dextræ,ait Plin.etiam religionem esse,quæ osculis auersa appetitur.

Catoni finito prouinciæ tempore milites in itinere vestes sternebant,manusq; deosculabantur: quod non nisi imperatoribus, idque perpaucis dabatur, ait Plutar.

L. DOMITII BRVSONII LVCANI FACETIARVM EXEMPLORVMQVE LIBER II. ad Mecænatem.

CAP. I. *De Constantia & Fortitudine in rebus agendis.*

ABSOLVTO libro primo, Mecænas adsecundū transiturus, principium à Constantia auspicabor: qua nihil est magno viro aptius,nihil pręstantius:& qua tu tantum polles, vt nullis fortunæ irascentis ictibus. nullis rursus arridentis successibus agiteris,quin tui semper sis similis.Taceo munera,magistratus, dignitates, pro quibus homines inter se digladiantur,quàm constanti animo abieceris, ne fidei constantiæque tuæ tantillum deesses Res est notissima, plurimisque poëtarum decantata poëmatibus,à nobisq; non intacta.

Philoxenus poëta, cum iunioris Dionysij tyranni poëmata,vtpote indocta stomacharetur,in lapidicinas detrusus est. sed inde amicorum precibus reuocatus,

ctatus, vbi demum Dionysium sua carmina recitantem audiuit, surrexit,& rogatus à Dionysio quid ita fecisset? respondit, satius suauiusque esse in lapidicinis vitam agere, quàm eius audire poëmata. Atque huc allusit Horat. in Carm. vbi fortem virum his versibus scitè descripsit:

Iustum & tenacem propositi virum,
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis Tyranni,
Mente quatit solida: nec auster,
Dux inquietus Adriæ:
Nec fulminantis magna manus Iouis:
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Cæterum Aristophanes in cõmentario Pluti ait, Philoxenum ideò in vincula à Dionysio cõiectum, quod Galatheã illius pellicem verberauerit: eumq; scripsisse Polyphemum Galatheam arsisse: quoniam Dionysius esset oculis magnis, facie verò obtusa ob ebrietatem, vt antea dictum est.

Lacedæmones vnum legatum ad Demetrium miserant regem: quem stomachato tyranno, ac vociferante, Vnum ad me Lacedæmonij legatum? nihil exturbatum respondisse ferunt: Vnum ad vnum.

Asdrubalem barbarus quidam ob iram palàm interfecti ab eo domini obtruncauit: comprehẽsusq; à circumstantibus, haud alio quàm si euasisset vultu fuit. itaq; tormentis cum laceraretur, eo fuit habitu oris, vt superante lætitia dolores ridentis etiam speciẽ præbuerit. ex Liuio, lib. 1. Dec. tertiæ. Hunc fuisse Hispanum, ait Iustinus lib. 44.

Agesilaus, hortante quodam ac dicente, vt sibi propter incertam fortunam parceret: At ego, inquit,

meipsum sic assuefacio, vt in nulla mutatione quæram mutationem.

Manlius, cum oblatum à Quiritibus consulatum aduersæ oculorum valetudinis excusatione denegaret, instantibus cunctis: Aliũ, inquit, Quirites quærite, ad quem hunc honorem transferatis. nam si me gerere eum coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec vos meum imperium perpeti poteritis.

Cum ex Lycurgi legibus furta permitterẽtur, solusq; qui deprehenderetur pœnas negligentiæ daret: puer quidam vulpeculam furatus aduenientibus qui amiserant ad quærẽdũ, vestibus occuluit. Feram verò sæuientem, ac pueri ipsius latus ad intestina vsque lacerantem, tantisper tolerauit, dum quærentes abirent, reprehensusq; à pueris quibusdam. dicentibus melius fuisse manifestare vulpeculã, quàm vsq; ad mortem occulere: Minimè verò, inquit: sed satius est immori doloribus, quàm furto deprehendi.

Lysimachus Macedo cum mortẽ Theodoro minitatus esset, ac Theodorus vim cantharidis illũ habere dixisset: cruci suffigere minatum irrisit. de quo Cicero li. 1. Tuscula. Quid Cyreneum, inquit, Theodorũ, philosophum non ignobilẽ, nónne miramur? cui cum Lysimachus rerũ potitus crucem minitaretur, Istis quæso, inquit ista horribilia minitare, purpuratis tuis. Theodori quidem nihil, interest humi ne an sublimè putrescat.

Zeno cum in Clearchum tyrannum conspirasset, compertus, comprensus, ac tortus dixit, omneis tyranni amicos in illũ coniurasse. deinde cum diceret, se quædam ad aurem loqui velle: eam mordicus apprehensam non ante dimisit, quàm dentibus perforaret: demũ præcisam linguã in ora tyranni conspuit. ciues autem facto impetu in tyrannum, lapidibus il-

lum obruerunt. Valerius ait Anaxarchum etiam expuisse linguam in faciẽ Nicocreontis Cypriorum tyranni. item Zeno alius Eleates, omneis cruciatus à Phalari constanter tulit, insimulatis tyranni amicis.

Brutus Cæsaris dictatoris occisor, vltimum prælium initurus: cum à quibusdam dissuaderetur: Fidenter, inquit, descendo. hodie enim aut rectè erit, aut nihil curabo.

Aristides cum vnam è filiabus suis Dionysio superiori matrimonio copulasse indoleret, dixissetq́ se potius velle mortem filię imprecari, quàm à tyranno detineri: re intellecta, Dionysius illum morti destinat. sed interrogatus ab illo, nũ de filiæ collocatione, quemadmodum prius, ita nunc sentiat? respõdit, rerum gestarum se mœsticia affici, dictorum autem nulla pœnitentia duci.

Agis à Leonida in carcerẽ coniectus cum multa in illum conuicia iactasset, rogatusq́; num pœniteret rerum actarum, non pœnitere respondit. *Ab Ephoro, legendum ex Plutarcho.*

Decius Brutus M. Bruti patruelis, cùm aduersus Antonium in Hispaniam profectus totam Lusitaniam subegisset, excepta Cynania vrbe, quæ pertinaciter arma retinebat, redemptionẽ tentauit, sed ciues propemodum omnes vno ore Bruti legatis responderunt: sibi à patribus ferrum, quo vrbem tuerentur, non aurum quo libertatem ab imperatore auaro emerent, relictum.

Pelopidas ab Alexandro Phæreo captus, regi nunciauit, absurdum esse miseros ciues (Phæreos intelligebat) insontes occidi quotidie, sibi autẽ parci: quẽ si seruetur, cognoscat vlturũ. admiratus Alexander eius animi magnitudinẽ, loquendiq́; licentiam:

Quidnam, inquit, mortem accelerat Pelopidas? tu autem diis inuisus, inquit ille, perquam celeriter optes.

Thebe Alexandri Phærei vxor, cum ad visendum Pelopidam, qui ab Alexandro in vinculis tenebatur, descendisset, ac dixisset, Pelopida, Miseret me tuæ vxoris: & me, respondit Pelopidas, tui: quod libera cum sis, Alexandrum feras.

Agis Spartanus, de quo suprà, in carcerem qui Dechas dicebatur, in quo morti addictos strangulari fuit consuetudo, à Leonida coniectus: cum lictorem plorantem & circa opus titubãtem animaduertisset. Omitte pro me has lachrymas amice, inquit, fundere: sic enim iniustè contraq; ciuitatis leges, moriens longe melior sum. quàm qui nuper morte damnarunt, atq; hæc dicens, vltro collum laqueo innectendum præbuit.

Pomponius miles Romanus, captus à Mithridate sub Lucullo impetratore, multis saucius vulneribus, rogatus à Mithridate, si curatus ei foret amicus: Ero, inquit Pomponius, si tu Romanis amicus: fuerit. sin autem inimicus, me quoque inimicum habebis.

Brutus victus ab Antonio, Octauioq; cum mortẽ sibi consciscere destinasset, multiq; vt fugeret suaderent: surgens, Nẽpe, inquit, fugiendũ est manibus.

Phocione ab Athéniensibus damnato, cum venenum alij antè sumpsissent, atq; ob id deficisset: carnifexque negasset se aliud daturum, nisi 12. prius drachmas acciperet: tum Phocion ne morti mora fieret, Quandoquidem, inquit, ô amici nisi empta nece Athenis emori non licet, huic quæso precium date.

Rubrius Flauius tribunus, cum Neronis iussu vrgeretur ad confessionem, quibus causis ad obliuionem sa-

nem ſacramenti proceſſiſſet: oderam te, inquit, nec quiſquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruiſti: odiſſe cœpi, poſtquam parricida matris & vxoris, auriga, hiſtrio, & incendiarius extitiſti. & cum Veianius Niger (nam huic mandatum fuerat de Rubrij morte) ſcrobem in proximo agro effodi iuſſiſſet, circumſtantibus militibus increpans, tanquam ſcrobem humilem & anguſtam: Ne hæc quidem, inquit, ex diſciplina. idemq; admonitus fortiter prætendere ceruicem, Vtinam ait, tu tàm fortiter ferias.

Theramenes ab Ephoris morti deſtinatus, ibat ridens. roganti verò cuidam, an Spartæ iura contemneret? Minimè, inquit, ſed lætatus ſum, quia me oportet hanc exoluere mulctam, quam neque à quopiam petij, nec mutuo accepi.

Antipatro petente à Lacedæmoniis obſides quinquaginta, Etheocles Ephorus ſe dixit pueros quidem non daturum, ne paterna priuati educatione malis moribus imbuerentur, qua carentes ne ciues quidē eſſent: ſed ſenes mulieresq; duplo, ſi velit, plures daturum. illi verò grauius, niſi acciperet, minitanti, reſponſum eſt: Si grauiora morte imperites, faciliùs moriemur.

Iphicratis Leęna nobile ſcortum, ac lyrę cantu eximia fuit. ea verò familiaris Harmodio & Ariſtogitoni vſq; adeò fuit, vt cōſilia eorum de tyrannicidio vſq; ad mortem excruciata tyrannis non prodiderit. quamobrem Athenienſes eam in honore volentes habere ne tamen ſcortum colere viderentur, animal nominis eius fecere, atq; vt intelligeretur cauſa honoris, in opere linguam addi ab artifice vetuerunt.

Polemon Athènienſis cum eius ſuram canis morſu diſcerperet, non expalluit quidem. tumultuque

in ciuitate excitato percunctatus, quidnam illi obtigisset? immobilis stetit.

De constantia Æthiopum dictum est in Cap. de Bibendi ratione.

Marius cum varicibus laboraret, medicum adhibuit, solutusq; (quod nemini ante Marium cõtigit) crus alterum secandum præbuit, neq; etiam ingemuit. sed medico volenti alterius cruris varicem secare, curationem ait non esse dignam eo dolore.

Socrates morti destinatus, de cunctis rebus magis quàm de se defendendo cogitare videbatur. quare Hermogenes Hipponici filius, Socratis familiaris: Atqui, ait, par erat ô Socrates: de tua defensione curam habere. Nónne, ait, tibi videor ô Hermogenes, hoc facere, dum quemadmodum vixerim meditor? Aderat etiã Apollodorus quidã Socratis amator, aitque: O Socrates hoc grauissime fero, quòd te iniustè damnatũ video. Socrates verò ait: An tu amicissime Apollodore, malles me iustè quàm iniustè damnatũ videre? atq; in risum solutus est ex Xenophontis apologia, apud quẽ plura de illo. apud Valerium, quæ Apollodoro respondisse ait Xenophon, Xantippæ vxori respondisse legitur. Valerius enim multis in rebus perperam, vt arbitror, à cæteris differt.

Idem Socrates è carcere, cum essent qui permitterent, fugere noluit. Idem in bello quod ab Atheniensibus ad Potideã gestũ est hyeme, quamuis sęua, nudis pedibus incedebat: stabat à crepusculo matutino in altiori cogitatione, eodem innixus vestigio, in meridiem vsque: perseuerabatq; ad primam facẽ. quòd milites admirati, lectulum apposuere: sed statu nihil immutato, perstitit in cógitatione vsq; ad solem orientem. is noctem diemque perstabat in intuitu,

tuitu, nihil conniuens. ex Platone in Sympoſio.

Eundem Socratem è cœna redeuntem, armati facibus laruatiq; iuuenes adorti non terruerunt.

Sulpitius Aſper Centurio percunctanti Neroni, cur in cædem ſuam conſpiraſſet? breuiter reſpondit non aliter tot flagitijs tuis ſubuenire potuiſſem.

Granius Petronius quæſtor deſignatus, captus vnà cum naue in qua vehebatur, à Scipionis Pompei ſoceri militibus, pollicenti incolumitatem Scipioni, conſtanti animo, Cæſareanos dixit milites non accipere ab alijs, ſed præſtare ſolere ſalutem, quo dicto ſe pugione confecit.

Ariſtides qui ob virtutẽ Iuſti cognomentum aſſequutus eſt: cum duceretur ad ſupplicium apud Athenas, quicunq; ei occurebat, oculos in terram deijciebat, ingemiſcebatq;, quòd non in hominem iuſtum, ſed tanquam in ipſam iuſticiam animaduerteretur. inuentus eſt tamen, qui faciem eius inſpueret. quo nihilo magis irritatus Ariſtides, faciẽ abſterſit, ac ſubridens magiſtratui ait: Amoue iſtum, ne poſtea tam improbè obſtitet.

Catilinæ potentia cum Romæ timeretur, Metellusque tribunus plebis ediceret fauente Cæſare, vt Pompeius cum exercitu ad vrbẽ vocaretur, Cato interceſſit. videbat enim id ad Pompeij potentiam augendã pertinere. Sed ſuper ea re cum eſſet poſtridie decernendum, atq; amici domeſticiq; Catonis periculum illi timentes, non cœnarent, vxorq; atq; ſorores luctu ſe affligtarent: ipſe Cato intrepidus cœnauit. Poſtridie verò in forũ deſcendit, vidensq; Caſtoris templũ armis occupatũ, omneisq; aditus gladiatoribus teneri, ipſumq; ſedentem Metellum, atq; vnà Cæſarẽ: conuerſus ad amicos, O timidũ, inquit,

hominem, qui contra vnum, atq; inermem, tantam multitudinem armauit, atque his dictis cum collega Thermo solus exceptus est. Inde se mediũ inter Cæsarem Metellumq; coniecit, vt mutua illorum colloquia impediret. Vt verò minister legem manu tenẽs per Catonem prohibitus esset, & ipse Metellus legere cœpisset, Cato librum è manibus extorsit. Metelloq; verba pronuncianti, Thermus ori manum apposuit. Metellus verò statim iussit armatos qui domi erant, in forum descendere quo facto, omnis multitudo fugit: Cato solus relictus lapidibus fustibusque concidebatur: nisi Murena, qui à Catone aliquando accusatus fuerat, misertus illius, toga protexisset, in Castorisq; templum etiam inuitum adduxisset.

Idem Cato in bello ciuili sæpè dicere solebat: se, si Cæsar vicerit, moriturũ: si Pompeius, exulaturum.

Idem Cato eodem quo repulsus est die, pila lusit in comitio.

Anaxarchus philosoph' captus à Nicocreõte Cypri tyranno, in saxum cõcauum iniectus est malleisque ferreis cædebatur. Sed pœnæ negligẽs, id tantum ingeminauit: Tũde tunde Anaxarchi vasculum, nam Anaxarchum nil teris. iubente verò illo, præcidi ipsius linguã: fama est, præcisam mordicus in faciem eius conspuisse.

Theodorus, vnus ex coniuratis contra Hieronymum, Hieronis nepotem, detecta cõiuratione, captus, tortusq; omneis conscios celauit. Postremo omnibus cruciatus tormentis auertit à consciis in insontes iudicium: Thrasonemque consilij authorem mentitur. qui statim traditur ad supplicium, cum cæteris insontibus. è consciis verò nemo, dum torqueretur, latuit aut fugit.

CumPhilippus Persei pater inÆmathia sæuiisset, Herodiumq; Thessalorum principē occidisset: occidit postea generos. eq; omni familia duæ mulieres Herodij filiæ relictæ sunt, singulos filios paruos habentes: Theoxena, quę omnium nuptias est aspernata: & Archo, quæ Potidi gentis longè principi nupsit: pluresq; enixa partus paruis admodum relictis obiit. Theoxena ob nepotum curam & ipsa Poridi nupsit. sed cum audissentRegis edictum de comprehendendis pueris, nauem conscenderunt, nauigaturi in Eubæam. vento autem aduerso nihil proficientes, prope terram compulsi sunt. missusq; à portus custodibus est lembus, ad capiendos illos armatus. Poris remiges hortatus, precabatur deos, vt opem ferrēt. At Theoxena venenum antea paratum diluit, ferrumq; promit. & posito in conspectu poculo, strictisq; gladiis: Mors, inquit, vna vindicta est. Itaq; cum alij veneno, alij ferro conciderent, illa virum complexa mortis comitem, sese in mare deiecit.

Cato iunior victo Pompeio, ne in manus Cæsaris deueniret, lecto prius Platonis libello de Anima, gladio incubuit. sed cum domestici accurrerent, atque vnà filius, mediciq; vulnus alligassent: quasi seipsum increpitans Cato, quòd vulnus parum profundum egisset: gratias etiam agens medicis, quòd vitæ eius prospicerent, quiescere velle se dixit, solus igitur relictus, vulnus manibus rupit, viscera lacerauit, atq; ita extinctus est.

Portia eiusCatonis filia, auditaBruti cōiugis morte, cum ferrum ablatum sibi esset, carbones ad calefaciendum ardentes petiit: quos allatos auido hausit ore, reclusoq; spiritu occubuit.

C.MæuiusAugusti cēturio captus, ad Antonium-

que perductus, interrogatus quid de eo statui debe-rer: iugulari me, inquit, iube: quia non salutis beneficio, nec mortis supplicio adduci possum, vt aut Cæsaris miles desinam, aut tuus esse incipiam.

Fame vrbe laborante, annonaque è Sicilia allata: agitatum est in senatu, quantum plebi daretur. Multi venisse tempus præmendæ plebis ratiusq; pristinum reuocandi, & cum primis Coriolanus, Annonam, inquit, veterem volunt ius: pristinum reddant. Concitata plebe in Marti Coriolanum à tribunis plebis dies etiã illi dicitur. cui cum patres auxilium non ferrent, agitur in exilium: ipse verò neque casus suos deflens, neq; execrans, neq; quicquam aliud faciens conspectus est. domumq; veniens, nihil vxori matriq; flentibus pectoraq; tundẽtibus dixit: præterquam quòd æquo animo rem ferant. Ipse ad Volscos profectus, instructis copiis ad Fossas Ciuilias quinque ab vrbe millia passuum castris positis, agrum Rom. populabatur. Romæ igitur trepidatum, missi legati, dein sacerdotes: illisq; nihil proficientib. Veturia mater Volũniaq; vxor accedẽtes, vix à ꝓposito abduxerũt.

Python Rheginus exul, cum ad Dionysium tyrãnum confugisset, mentẽq; tyranni, Rhegij potiundi, per literas Rheginis nunciasset, deprehensus ab illo, machinæ, quæ pro expugnando Rhegio parata erat, alligatur, murisq; admouetur: quo machinæ, in qua ciuis de patria bene meritus erat, parceretur. Python verò exclamans ciues hortabatur, vt tela in machinam contorquerent, se enim esse libertatis signum.

Theramenes in carcerem coniectus, triginta iussu tyrannorum, venenum missum vt sitiens ebibit: reliquum sic eiecit, vt resonaret. quo sonitu reddito arridens: Propino, inquit, hoc poculũ Critiæ (is enim

in eum

in eum fuerat deterrimus) nec multo post & ipse Critias est damnatus. author Cicero lib. 1. Tuscu. in Plutar. Apoph. falso Tectamenes legitur. in Nicia enim Theramenem vocat.

Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tantoperè cõtempsit, vt cum adduceretur damnatus ab Ephoris, esse q; vultu hilari atque læto, dixissetque ei quidam inimicus, contemnis ne leges Lycurgi? responderit: Ego verò illi maximam gratiã habeo, qui me ea pœna mulctauit, quam sine mutuatione, sineq; versura possum dissoluere. hæc Cicero. sed is Theramenes dictus est, vt suprà ex Plutar.

Pompeius è Syria Rhodum veniens, Posidonium quãuis ægrũ reuisere voluit. cui data acceptaq; salute, cũ dixisset Pompeius se grauiter ferre quòd eum non posset audire: Tu verò, inquit, potes: neq; cõmittã vt dolor corporis efficiat, vt tantus vir frustra ad me venerit. Cum verò inter narrandũ quasi faces ei doloris admouerẽtur, ferẽ dixisse: Nihil agis dolor, quãuis sis molestus, nunquã te tamen esse confitebor malum.

Cn. Cornelius Lentulus in clade Cannensi tribunus militum, cum equum Paulo Aemilio in saxo sedenti, cruoreq; oppleto offerret: Tu quidem ait Paulus, macte virtute Cornelij esto: sed caue ne frustra miserando, exiguum tempus è manibus hostium euadendi absumas.

Scipio Pompeij socer cum nauem suam teneri ab hostib. vidisset, ferro se transuerberauit: & quærẽtib. vbi imperator esset? Imperator benè, inquit, se habet.

Cæsare consulatum assequuto, adiuuantibus Pompeio & Crasso, cum omnia pro libidine gererentur, ac pauci Senatores in curiam conuenissent:

Consi-

Considius quidam natu prægrandis, idcircò nō venisse senatores dixerat, quoniam illius arma militesque pertimescerent. cui Cæsar: Quid tu, inquit, hoc quoq; reformidans domi te non contines: at Considius, senectus me facit intrepidum.

Cato iunior cum puer domum Syllæ aliquando venisset, aspexissetq; multa clarorū virorum capita ad Syllam deferri: Sarpedonē pædagogum rogauit, cur Syllam nemo occideret? ac respondēte ipso, quia plus timerēt Syllam homines quàm oderint: Quam ob rem igitur, inquit Cato, mihi gladiū non dabas, vt patriam sæuo huius dominatu liberarem.

Idem Cato cum in domo Drusi auunculi, tribuni tunc plebis, educaretur: ad eumq; Drusum, Latini de ciuitate impetranda conuenissent: à Q. Popedio Latinorum principe rogatus, vt socios apud auunculum adiuuaret: constanti vultu, non facturum se respondit. Iterum deinde sæpiusq; interpellatus, in proposito perstitit: tunc Popedius in excelsam ædiū partē eleuatum abiecturū se eum inde, nisi precibus obtemperaret, minatus est. sed nec hac re Cato puer ab incepto moueri potuit. expressa itaq; illa vox hominū: Gratulemur Latini nobis hunc esse tàm paruum, quo senatore ne sperare quidē ciuitatem licuisset. Cæterū Plutarchus in Catone Pompeium Sylonē, non Popediū vocat. sed mēdum in Plutarcho est.

Sylla cum post occupatam Rempub. senatū coegisset, sentētiasq; rogaret, vt Marius hostis Reip. iudicaretur: nullis audētibus obuiam ire, solus Scæuola sententiam dicere noluit. Quinetiam truculentius minitanti Syllæ: Licet, inquit, mihi agmina militum, quibus curiam circumsedisti, ostentes: nunquam efficies, vt propter exiguum senilemque sanguinem

meum

meum, Marium, à quo vrbs & Italia conſeruata eſt, hoſtem iudicem.

Calanus Indus vnus è Magis ſequutus Alexandrum, ægrotans in Perſide non admiſit medicorum curationem, tanquam pertæſus vitæ, Alexander igitur extrui magno apparatu pyram iuſſit: quam cum aſcẽdiſſet Calanus, conſpecto exercitu membra poſuit: atq; accẽſa pyra, ſemper immobilis ſtetit. ex Arriano. Cicero verò in Tuſcul. lib. 2. ſic retulit: Calanus Indus, indoctus, ac barbarus, in radicibus Caucaſi montis ſua voluntate viuus exuſtus eſt.

Diuus Hieronymus ait, Paulũ primum eremitam iuſſu Decij & Valeriani expertum primo, ignitas sartagines: mox melle litũ ſub ardentiſſimo ſole ligatis poſt tergum manibus, vt muſcarum aculeis impeteretur collocatum, omnia conſtantiſſimè paſſum.

Pyrrho Helienſis tanta vlcerum ſectionem vſtionemq; tulit conſtantia, vt ora nequidem cõtraxerit. Idem ſuprà de Mario & Polemone.

Saguntini à Pœnis obſeſſi, omnia perpeſſi ſunt, vt in Romanorum fide perſeuerarent: nouemq; menſibus fame feſſi, dum ſubſidium Rom. moratur, verſa in rabiẽ fide, immanẽ in foro excitant rogum: in quo deſuper opes, ſe ſuosq; ferro & igne corrumpunt.

Lygus fœmina è municipio, Albintimilio cum ab Othonis militibus, putantibus aurum cum filio addito abdidiſſe, rogaretur: vbi nam filium occuluiſſet? vterum oſtendens, hic latêre reſpondit. nec vllis deinde tortoribus, non morte deniq;, conſtantiam vocis egregiæ mutauit.

E Iudęis qui in Alexandriam fugerant, omni tormentorum genere excruciatis, nemo Cæſarẽ dominum vocare voluit. maximè verò puerilis ætas miraculo

culo fuit, nullis pœnis adducta ad vocandum Cæsarem dominum.

Iidem Iudæi à Romanis in Asada obsessi, ne in Romanorum manus peruenirent, omnes sibi mortem consciuerunt

Asinius Pollio eo die quo filium Herium amisit, cœnasse in conuiuio ad Augustum rescripsit. Eundem etiam intra quartum diem declamasse ferunt.

Horatius Puluillus tẽplum in Capitolio, quòd in Tarquiniis Demaratus vouerat Ioui: Tarquinius verò superbus ædificauerat; cum dedicaret: tenenti postem, mors filij nunciata est. audisse se dissimulauit, solenniaq; pontificalis carminis verba concepit, gemitu non interrumpente precationem, ait Seneca de Consolatione ad Martiam. Plutarchus verò ait dixisse hoc tãtum: Cadauer igitur quò vultis ꝓiicite. illumq; de filio rumorem per inuidiã Marium Publicolæ fratrem nunciasse, vt sacrum interrumperet.

Bibulus cum duos filios interemptos audisset, qui toto cõsulatus sui anno ob Cæsaris collegę inuidiam domi latuerat, postero die quàm geminum funus numeratum est, processit ad solida in publicum officia.

Caius Iulius Cæsar agens in Britannia, cum audisset Iuliam filiam, Pompeij vxorem, decessisse, intra tertium diem munera imperatoria obiuit.

Caius Caligula amisso & quem genuerat, & quem adoptauerat filio, pro rostris tamen filium laudauit: flenteq; Romano populo. non flexit vultum.

Pericles duobus intra quatriduum filiis optimis orbatus, in pristina cõstantia perstitit, & concionatus est etiam.

Xenophon nunciata maioris filij morte in sacrificiis, cõ-

ciis, coronam depoſuit: cum autem accepiſſet ſtrenuè pugnantem occiſum coronam reſumpſit.

Quintus Max. ex efferens filium conſularem, L. Paulus duobus intra paucos diebus amiſſis, M. Cato mortuo prætore deſignato filio, non luxerunt.

Anaxagoras filij morte nunciata, Nihil mihi, inquit, nouũ aut inexpectatum nuncias: ſciebam enim ex me natum illum, eſſe mortalem.

Veſpaſianus imperator ne in metu quidẽ mortisque periculo iocis abſtinuit. Nam inter cætera prodigia, cum Mauſoleum Cæſarum repentè patuiſſet, ſtellaq; in cœlo crinita apparuiſſet, alterũ ad Iuliam Caluinam è gẽte Auguſti pertinere dicebat: alteram ad Parthorum regem, qui capillatus eſſet, primaque morbi acceſſione, inquit, puto deus fieri.

Marius cum mille Camertes, qui in bello Cimbrico ſtrenuè pugnaſſent, ciuitate donaſſet, quibuſdam accuſantibus præter legem eum egiſſe: propter ſtrepitum, inquit armorum legem non audiuiſſe.

Alexandro Maced. aſſiſtente Diogeni, ac dicente, Ego ſum Alexander magnus rex: At ego, inquit ille, ſum Diogenes canis. eidem Diogeni ad ſolem aſtanti, cum diceret ille, Pete à me quod vis: Noli, inquit, mihi vmbram facere. ex Laertio & Dione de Regno, apud quem de hoc plura.

Africano 2. ab hoſtibus domitis redeunti occurrit Carbo Tyberij in lege Agraria complex, cumque interrogat quid de Gracchi nece ſentiret (quamuis eſſet Tyberio ſororius) Iure, ait, cæſum videri. Admurmurante autẽ plebe: Taceant, inquit, quib. Italia nouerca eſt. ortoq; murmure: Non efficietis, ait, vt eos vere arquos alligatos adduxi. ſic Val. Plinius verò, quos ſub corona vendidi.

Pyrrhus

Pyrrhus rogauit Fabricium, vt facta cum Romanis pace, vnà secū esse vellet, primus amicorum ducumq; suorū futurus. ad hæc dicitur Fabricius submissa voce respōdisse: At ne hoc quidem tibi, ô Rex, conducit: illi enim qui te nunc admirantur & colunt, si me experiantur, à me potius quàm à te regi optabunt.

Xenocratem philosophum cum Phocion ex inquilinorum ordine ad ciuium numerū redigere vellet: Nunquam, inquit ille, committam, vt eius ciuitatis appeller ciuis, quæ ne talis fieret, omni diligētia legatus elaboraui.

Gelonis principatus cum à Dionysio vetere irrideretur, ipsumq; Gelona Dionysius Gelota, id est Siciliæ risum vocaret; cæteris laudantibus Dionysij dicacitatem, Dion grauiter ferens. Tu autē, inquit, Dionysi, cum ob Gelonē fidem habeas, dominaris: cui verò ꝑpter te fides habeatur, futurus est nemo.

Cleantes, Sositheo poëta in theatro coram se dicente,

Quos Cleantis insania vastat:
Eodem vultu habituq; perstitit.

Apollonij Tyanei constantiam Philostratus mire extollit: interq; cętera ait: cum in iudicium ad Domitianum duceretur, atq; ad fores prætorij quidam dixisset, te ô Tyanee nudum intrare rex iubet: tunc Apollonius intrepidè ait: Loturi ne an dicturi huc accedimus? Tum ille: Non pro vestibus, sed ne aliquid omninò tecum feras scriptum. An etiam, ait Apollonius, ne scuticam ad hos cædendos, qui sibi tam stultè persuaserunt?

Dionysius cum iussisset in conuiuio, vt singuli in veste purpurea saltarent: Platoq; renuisset dicens, nō posse

posse vestem indui fœmineam: Aristippus sumpsit, induitque, & cum saltare inciperet, promptè audacterque dixit, & inter bacchanalia pudicus non corrumpitur.

Horatius, *Omnis Aristippum decuit color.*

Heluidius Priscus à Cornelio Tacito & Iuuenale comparatur Catonibus, Brutisq; constantia.

Fabritius missus ad Pyrrhum pro captiuis redimẽdis, ab eo nunq̃ excussus ad pecuniã amicitiæ iure capiendam: retentus postridie ad visendũ elephantum nunquam antea visum, amotis aulæis sub quibus elephas latitabat, cõspectoq; supra caput eo qui vocem terribilem trucemq; emisit, tranquillè conuersus, leniterque arridens, inquit: Neque heri aurum, nec me hodie bestia permouit.

Decimus Valerius, cum illi iratus esset P. Clodius, quòd petenti nimium non dedisset, ad Ciceronis exilium alludens: Quid, inquit, mihi facturus es, nisi vt Dyrrachium eam, & redeam?

CAP. II. *De Conuiuiis & Commessationibus.*

CÆSAR Augustus, cum penè nulli inuitanti denegaret, exceptus à quodam cœna satis parca, & quasi quotidiana, post exiguum epulum, ac sine vllo apparatu discedens, valedicenti hoc tantum insusurrauit: Non putabam me tibi tàm familiarem.

Philippus Macedo ad cœnam ab hospite inuitatus, cum multos secum adduxisset, hospesque ob id subturbatus videretur ob cœnæ mediocritatem, festiuo commento vsus est. nam amicis omnibus nunciari iussit, vt locum placentæ relinquerent, quã expectantes, ex appositis non multum comederunt.

Socrates cum vocasset ad cœnam diuites, & vxorem Xantippen modici puderet apparatus: Bono, inquit, esto animo nam siquidem modesti erunt, frugi mensam haudquaquam aspernabũtur: sin autem intemperantes, nulla nobis de hisce cura erit.

Timotheum clarum hominem & principem ciuitatis, ferũt cum cœnasset apud Platonẽ, eoq; conuiuio admodum delectatus esset, vidissetq; eum postridie, dixisse: Vestræ equidem cœnæ non solum in præsentia, sed etiam in postero die iucundæ sunt, propter parcitatem videlicet ciborum.

Epaminondas ad cœnã inuitatus, cum bellariorũ, obsoniorum & vnguentorum apparatum inuenisset, è vestigio abijt: dicens, ego te sacrificare, non lasciuire putabam.

Menedemus philosophus ad cœnam vocatus, luxuriem appositorum ciborum tacitus coarguit: solas enim oliuas in cibos sumpsit.

Conuiuiorum tria genera facit Eustathius in primo Odysseias, εἰλαπείνην, quod ad magnificentiam apparatur: γάμον, quod solet etiam esse sumptuosius: ἔρανον, ad quod qui conueniunt, quod secum attulerint, vescuntur. Hoc postremum Hesiodus tanquam minus sumptuosum, magisq; iucundum, laudat. Socrates apud Platonẽ in Symposio, ad bonorum, ait, hominum cœnas boni homines etiam non inuitati accedunt.

Xenophon in Rep. ait, adolescentibus in conuiuio satis esse, si ad interrogata respondeãt. Apud Lacedęmonios verò ex Lycurgi institutis patrium erat, in conuiuijs dici quodcunq; honestè in vrbe quis fecerit. Apud Platonẽ in eodẽ libro inquit Macrobius: Non austeriore aliqua de re sit conuiuarũ sermo. oportet

portet enim versari in conuiuio sermones, vt castitate integros, ita appetibiles venustate.

M. Varro in lib. qui inscribitur, quid vesper serus vehat, ipsum ait conuiuiũ constare ex reb. quatuor: si belli homunculi collecti sint, si lectus locus, si tempus lectum, si apparatus non neglectus, nec loquaces conuiuæ nec muti sint. Illos enim in foro, hos in cubiculo esse decet. sermo verò, ait, non de rebus anxijs, sed iucundis, & cum quadam illecebra sit.

Apud Homerũ conuiuæ à dextra collocabantur. Cyprus verò apud Xenophontẽ lib. 8. à sinistra collocabat, præsertim quos magis honorare vellet, quòd hæc insidijs magis pateat quàm dextra.

Iñ conuiuio publico, quod epulum dicebatur, nõ licebat esse atratos conuiuas, id est, pullam vestẽ habentes. Et propterea Cicero taxat Vatinium, quod in epulo esset cœnatus atratus.

Apud veteres in cõuiuijs imperatorũ discincti comedebãt. sed cum in Galieni imperatoris conuiuio, siue ab ipso imperatore, siue à filio Salonino balthei aurati aut stellati ablati essent, nec redderentur, factum esse deinceps, vt cincti discumberent.

In cõuiuijs adhiberi musicos solitos, ostẽdit Vergilius, q̃ in cõuiuio Didonis Iopã ponit: sicut Hom. in Penelopes procorũ, Phemiũ: in Alcinoi, Polyphemũ: vt ait Macrobius, licet Hom. Demodocũ vocitẽt. Similiter in conuiuio Deorũ apud Æthiopas Apollo citharã pulsat. Plato in Gorgia ait, in conuiuijs hãc cantilenã dici solitã: Optimũ est primò bene valere, secũdo formosum esse, tertio diuitias nulla fraude partas habere. Apud Gręcos in conuiuijs lyra circumferebatur. vnde Themistocles, quòd musicã nesciret, habit⁹ est indoctior. dabatur tamẽ prius ramus myrteus illi, qui cantaturus esset.

Apud Romanos mos fuit, seniores è conuiuio à iunioribus domum reduci: eumq; morem à Lacedęmonijs mutuati sunt.

Conuiuium solenne maiores constituerunt, idq; charistiam appellarunt, cui præter cognatos & affines nemo interponebatur: vt si qua inter necessarios querela intercessisset, inter sacra mensę & amicorum hilaritatẽ deponerẽt. Plato de legib. admonet in cõuiuiũ nuptiale adhiberi tantum quinque amicos, & quinq; amicas, ex latere paterno, ex cognatis totidẽ.

Claudius conuiuia & ampla & assidua agitauit. Conuiuatus super emissarium Fucini penè summersus est, cum emissa impetu aqua redundasset.

Augustus conuiuia serius inibat & maturius relinquebat, cum conuiuæ cœnare priusquàm ille, inciperent, & permanerent digresso eo.

C. Caligula portentosissima ciborum cœnarumque genera commẽtus est, preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorbens, conuiuis ex auro panes & obsonia apponens: dictitans, aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

Clodius Tragœdi Æsopi filius, vt quid saperent margaritæ in palato experiretur, singulos vniones conuiuis sorbendos dedit.

Alexander verò Seuerus cum inter suos conuiuaretur, aut Vlpianum aut doctos aliquos adhibebat: & Hadrianus conuiuijs amicorũ sæpissimè intererat.

Heliogabalus imperator sexcentorum struthionum capita vna cœna, multis mensis ad edenda cerebella apposuit: & conuiuiũ instituit, in quo essent 22. fercula ingentiũ epularũ. Celebrauit & conuiuium tale, vt apud amicos singulos singuli missus appararentur, & cum alter maneret in Capitolio, alter in

Palatio

Palatio, alter ſuper aggerē, alter in Cœlio, alter trans Tyberim, & vt quiſque manſiſſet, tamē per ordinem in eorum domibus ſingula fercula ederentur, ireturq; ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitum eſt, cum & lauarent per ſingula fercula, & mulieribus vterentur: Sybariticum miſſum ſemper habuit ex oleo & garo, quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt.

Vitellius à fratre cœnam, in qua duo lectiſſimorum piſciū millia, ſeptem auium fuerunt, acceptam, appoſita cœna, quam clypeum Mineruæ appellauit, ſuperauit: in hac ſcarorum, iecinorum, faſianorum & pauonum cerebella, linguas ohœnicopteri, murenas, lactes à Parthia vſq; fretoq; Hiſpaniæ per nauarchos ac triremes petitas commiſcuit.

Verus imperator in conuiuio donauit conuiuis pueros decoros, miniſtros: item ſtructores, & lances ſingulis quibuſq;: item viua animalia, vel cicurum, vel ferarum: item calices ſingulis, per ſingulas potiones, murrhinos & cryſtallinos, Alexandrinos: item aurea, argentea, gemmataque pocula coronas etiam, lemniſcis aureis interpoſitis: Itē vaſa aurea, cum vnguentis ad ſpeciem alabaſtrorū: item vehicula, cum mulabus ac mulionibus, cum iuncturis argenteis, vt ita de cōuiuio redirent. Omne autem conuiuium æſtimatū eſt ſexagies centenis millibus ſeſtertiorum, fueruntq; in eo conuiuæ 12.

Tyberius imperator in conuiuio voluit, vt puellis nudis miniſtrantibus cœnaretur.

Lindium conuiuium dici poteſt, in quo conuicia iactantur, tractum à Lindo Rhodi oppido, in quo Herculis ſacra maledictis & execratione celebrātur, eaq; pro violatis habent, ſi quādo inter ſolenneis ri-

tus vel imprudenti exciderit alicui verbum bonum, cuius rei hæc est ratio: Hercules cum eò delatus esset, fame laborans, ab aratore ibi arante petijt, vt sibi vnum venderet bouem. negante illo, quoniam omnis viuendi ratio in illis duobus bobus, ab aratore collocabatur, Hercules vtrunq; sustulit. Infœlix ille, impar viribus, ad maledicta confugit, plurimisq; conuicijs Herculem insectatus est: quod homini eleganti & vrbano gratissimum fuit. nam dum comitibus epulas apparat, dumq; alienos boues deuorat, illū sibi amarissimè conuiciantē cū risu & cachiñis audiebat.

Vrbanum est Valerij Martialis in conuiuatorem auarum epigramma:

Bis tibi triceni fuimus Mancine vocati,
Et positum est nobis nil here prater aprum.
Non qua de tardis seruantur vitibus vua,
Dulcibus aut certant qua melimella fauis.
Non pyra, qua lenta pendent religata genista,
Aut imitata breueis punica mala rosas.
Rustica lactantes nec misit fiscina metas,
Nec de Picenis venit oliua cadis.
Nudus aper, sed & hic minimus, qualisq; necari
A non armato pumilione potest,
Et nihil inde datum est, tantum spectauimus omnes,
Ponere aprum nobis sicut harena solet.
Ponatur tibi nullus aper post talia facta,
Sed tu ponaris, cui Caridemus, apro.

Paulus Æmilius admirantibus Græcis, quòd in magno splendidoq; apparatu curiosus esset, dicere solebat, eiusdem esse animi, & aciem & conuiuium bene struere: illam vt formidolosus hostibus, hoc, vt amicis gratus esset.

Phauorinus in oratione, cœnam lautam esse ait, si cum

cum libētiſſimè edas, tum auferatur,& alia eſca ſuccenturietur. nec vllam auē præter ficedulam totam comeſſe oportere: ſordereq; conuiuium, niſi conuiuæ ſaturi fiant auium cluniculis.

Zeno philoſophus rogatus cur in conuiuio hilaris fieret, cū alioqui ſeuerus eſſet, vrbanè: Et lupini, inquit, cum ſint amari, perfuſi tamē aqua dulceſcūt.

Timon Athenienſis vſq; adeò hominum cōgreſſus vitabat, vt cum aliquando eſſet cum Apemmato ſui ſimili cœnaturus, diceretq; Apemātus, pulcherrimum ô Timon noſtrum cōuiuium eſt: reſpondit, ita, ſi tu non adeſſes.

Eques quidam cum in ſpectaculis biberet, increpatus ab Auguſto per nuncium dicente, ſe ſi prandere vellet, domum ire: equitis carpens importunitatē vrbanè eques: Tu, inquit, non times ne locum perdas?

Theophraſtus ei qui in conuiuio penitus tacebat: Siquidem imperitus es, prudenter facis: ſi verò peritus ſtolidè.

Feſtiuum Valerij Mar. in conuiuam guloſum epigramma:

Quicquid ponitur hinc & inde verris,
Mammas ſuminis, imbricemq́; porci,
Communemq́; duobus attagenam,
Mullum dimidium, lupumq́; totum,
Murenaq́; latus, femurq́; pulli,
Stillantemq́; alica ſua palumbū. Fortaſſis, alica in ſua.
Hæc cum condita ſint madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.
Nos occumbimus ocioſa turba.
Vllus ſi pudor eſt repone cœnam,
Cras te Ceciliane non vocaui.

 M.Var-

M. Varro in lib. qui scribitur, quid serus vesper vehat, vbi disserit de apto conuiuarum numero, dicit conuiuarum numerum incipere oportere à Gratiarum numero, prodiq; ad Musarum: id est, proficisci à tribus, & concludi intra nouem: nec plures nouem fore, nec tribus pauciores. Capitolinus verò ait, cum sit notissimum dictum de numero conuiuarum: Septem conuiuiũ, nouem verò conuicium.

Homerus dorsum suillum laudat, & Demodoco musico datum, & Vlyssi ab Eumæo subulco.

Prandium caninum id dicitur, in quo vinum nõ est, quia vino canes non vtuntur.

Incendio inter epulas nominato, aquam sub mẽsa profundi abominatio est. Recedente autem aliquo ab epulis simul verri solum, aut bibente conuiua mensam vel repositorium tolli, in auspicatissimũ iudicatur: Nam sternutamento reuocari ferculum, mensamue, si non postea gustetur aliquid, inter dira habetur. Quin & repente conticescere conuiuiũ, adnotatũ est. Cibus etiam è manu prolapsus reddebatur, atq; per mensas vetabantur mundiciarum causa deflare. ex Plin.

Verbenaca, quam legatos ad hostes ferre consuetũ est, & qua Iouis mẽsa verritur, domus purgantur, lustranturq;, aiunt; si aqua spargitur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri.

Socratem Aristodemus & lotum & calceis pedes (quæ rarò faciebat) indutũ offendisse dicitur, eumq; interrogasse, quamobrem ita ornatus accederet. cui respondisse Socraté, se promisisse ad cœnã Agathonis, ad quã ab eo fuerat inuitatus, iturũ. atq; ea causa se ornasse, vt pulcher ad pulchrum accederet. Ex Apollodoro apud Platonem in Symposio.

CAP. III, *De Calliditate, astu & Prudentia, in deuincendis hostibus, atque diuersorum Stratagemata.*

LICINIVS Augusti libertus inchoanti opera patrono, cum magnas pecunias conferre soleret, centum promisit Augusto per libellum, in quo virgulæ super inductæ pars vltra pecuniæ defensionem protendebatur, vacante infra loco. Cæsar occasione vsus propriori alt. rum centies sua manu iunxit, spacio diligenter expleto, & affectata similitudine, geminatam accepit summam. dissimulante autem liberto postea cœpto alio opere, leniter factum suum Cęsari obiecit, libello tali dato: Confero tibi domine ad noui operis impensas, quod videbitur.

C. Marij filius Marius Syllæ gladios fugiens, ad soceri sui Mutij rura peruenit, insequentibus cò vsque Syllanis. hi quibus Mutij agrorum esset cura, re cognita, Marium in curru fabas portāte occuluerunt: per mediosque hostes curru in vrbem delatus, domum vxoris venit: sumptisq; necessariis nauem ingressus, in Libyam traiecit.

Augusto è palatio descendenti, solebat epigramma Græculus ferre id cum frustra sæpè fecisset, iterumq; atq; iterū facturum Augustus vidisset, breue græcum & ipse exarauit epigramma, pergentiq; ad se obuiam misit. Ille legendo laudare, mirari tàm voce quàm vultu. cumque ad sellam accessisset, demissa in fundam pauperem manu, paucos denarios protulit, quos principi daret, adiecto hoc sermone, *μὴ κατὰ τὴν τύχην σὴν, σεβαστὲ: εἰ πλεὸν, ἐδίδουν.* id est nō secundum fortunam tuam Auguste, si plus haberem, plus darem: Secuto omnium risu dispensatorem Cæ-

 sar vo-

ſar vocauit, & ſeſtertia centum millia Græculo numerari iuſſit.

Dionyſius ſenior, dicente quodam peregrino, ſe velle oſtẽdere quemadmodum inſidianteis cognoſceret, priuatimq; velle ob id loqui ſecum: priuatim loqui paſſus eſt, loquẽtiq; clam illi, talentumq; petẽti, vt inſidiarũ indicia audiſſe videret, numerari iuſſit

Auguſtus Pacuuio Tauro congiariũ petẽti, ac dicenti, vulgò homines loqui nõ paruã à te pecuniam mihi datã: retruſit ſcõma: At tu, inquit, noli credere.

Idem Auguſtus alium præfectũ equitum ſummotum, & inſuper ſalarium poſtulantẽ, dicentemq;: Nõ lucri cauſa dari hoc mihi rogo, ſed vt iudicio tuo munus videar impetraſſe, & ita officium depoſuiſſe: pari ſcommate vſus, tu te, inquit, accepiſſe apud omneis affirma, & ego dediſſe me non negabo.

Veſpaſianus imperator cum quidam è charis miniſtris munus ab eo pro quodam, quem fratrem eſſe aſſimulauerat, peteret, rem diſtulit, donec ab eo pro quo petebatur, pecuniam extorqueret, quã cum miniſtro fuerat pactus. Qua accepta, interpellãti miniſtro, vrbanè: Alium, ait, tibi quære fratrem: hic quem tuum putas, meus eſt.

Tremellius cum omni familia ſeruiſq; villicabatur. itaq; cùm eius ſerui, vicini ſcrofam aberrantẽ occidiſſent, faciente vicino inquiſitionem, ſcrofæ cadauer ſub centonibus collocat, ſuper quos vxor cubabat. Cum autem eſſet ventum ad cubiculum, ſacramenti verba concepit, nullũ eſſe in villa ſua ſcrofam, niſi illã quæ in centonibus iaceret: lectulumq; in qua vxor iacebat oſtendit. atq; his ſcõmatibus vicinũ eluſit, cognomentumq; ſcrofæ poſtea ipſi eſt inditũ.

C. r. c Syllæ inimicus, cum contra vulpem atque leonem

leonem Syllæ animum incolentes bellum se gerere diceret. Maior, inquit, mihi mœror ex vulpe quàm ex leone infertur.

Qu. Fabius Labeo, victo Antiocho rege, inter ceteras fœderum conditiones pactus est, vt dimidiam nauium partem ab Antiocho acciperet. quibus concessis, medias omneis dissecuit, totaq; classe priuauit.

Idem Fabius, vel si quis alius fuerit, inquit Cicero, datus arbiter Nolanis & Neapolitanis à senatu, de agris terminandis. cum ad locum venisset, vtriq; separatim collocutus est, ne cupidè quid agerent, ac potius regredi quàm progredi mallēt. Id cum vtriq; fecissent, aliquantulum agri quod in medio relictum est, populo Romano adiudicauit.

Torannius M. Antonio iam triumuiro, duos eximia forma pueros, alterum in Asia genitũ, alterum trans Alpeis, vt geminos vendidit, tāta erat similitudo. Postea cum detecta fraus sermone puerorum esset, à furēte increpatus, Antonio inter alia magnitudinem precij requirente (nam 200. erat mercatus sestertijs) respondit, ob idipsum se tanti vendidisse, quoniam non esset tàm mira similitudo in vllis eodem modo editis.

Phocion cum nullo posset modo Athenienses à bello contra Bœotios suscipiendo, illo damnosissimo, deducere, iubet vt statim dimissa cōcione, armati afforent omnes qui intra septuagesimũ annũ pubertatemq; essent, sumpto quinq; dierũ commeatu. Illi ægrè ferentes, ætate confectos adduci, Phocionē incusabāt, sed ille, quid hoc (ait) intemperiei est: quid nam vobis iniuriæ facio, si & ipse octogenarius in armis adero? atq; ita illos ad quietem traduxit.

Alexander Macedo cum eum qui sibi porta egresso prius

prius occurreret interfici iuberet ex oraculo (sic enim Persas vincere posse, dictum erat) asinarium fortè ante omneis obuiam factum ad pœnas arripi imperauit. Eoq; quærente cur ad mortem adduceretur, atq; ille ex oraculo monitum diceret, vt quem primo inuenisset occideret: Alium, inquit, asinarius, ô rex morti sors destinat: nam asinus quem ante me agebam, prior occurrit. delectatus Alexander, Asinum, incolumi agasone, immolauit.

Darius cum Persidem Magorum dominatu oppressam liberasset, pactus cum consortibus eius operis, cum futurum regem, cuius equus in loco constituto prior manè hinnitum ederet: cum ad locum ventũ fuit, siue quia equiso admotã manum in equæ vuluam, equi Darij naribus apposuerit: siue quòd noctu equam equumq; Darij eò adduxisset: illius equus prior hinnitum edidit, Dariusq; à complicibus rex est salutatus.

Alexander Macedo vrbem Anaximenis sui præceptoris Lambsacum euertere cum statuisset, summoq; studio ad eam ferretur, viso Anaximene, qui vltra muros processerat (quia manifestum erat futurum vt preces suas iræ eius opponeret) antequam quippiam ille dixisset, iurauit Alexander non facturum se quod peteret. Tunc Anaximenes: Peto, inquit, vt Lampsacum diruas, atq; ita parsum est vrbi, hæc Valerius. Apud alios verò Aristotelem non Anaximenem fecisse comperio in Stagyra.

Hospites duo cum apud mulierculam pecuniam deposuissent, ea lege vt vtrique vnà peterent, interiecto tempore alius ex iis mortuũ socium assimulãs, omnem à muliercula abduxit pecuniam. Cum verò post dies paucos, alter qui mortuus dictus erat superue-

perueniret, partemq; sibi debitam pecuniæ exposceret, mulier laqueo vitã finire cogitabat. Demosthenes igitur mulierculæ patronus, illius & damno & dolori consuluit petenti enim ait, Alterũ (vt pactum erat) socium vnà adducat.

Atheniensis quidam capitali crimine accusatus, dicturus causam, maximum magistratũ petere cœpit: repulsus atque exsibilatus ab vniuerso comitio, cum ad capitalem pœnam vocaretur, commiserata plebs hominis repulsam, discrimine liberauit.

Tusculani cum sæpius rebellassent, venienti Marco Marcello ad expugnationem cum instructo exercitu, obuiam togati processerunt: commeatusque & cætera munia præstantes, armatumq; in vrbem intrare perpessi, fiducia liberati sunt.

Acidinus, Luciusq; Manlius, consulatũ petebant: Scipio Maluginensis Acidinum consulem ex tribu sua pronunciauit. Prætore verò dicente, Dic de Lucio Manlio: vrbanè, Virum bonum, ait, egregiumq; ciuem esse arbitror. tacuitq; de consule creando.

Pomponius in Antoniana proscriptione, in prætoris formam seipsum adornauit, seruosq; in ministrorum morem. ciuitatemque hoc pacto vt prætor lictoribus stipatus pertransiuit, seruis circumstantibus, occulentibusq;, ne ab vllo dignosci posset. Demum iuxta portas, publicos currus ascendens, peragrata Italia, cunctis illũ suscipientibus vt prætorem, à Triumuiris missum ad inducias ineundas cũ Pompeio, publica etiam triremi ad illum pertransiit.

Apuleius & Aruntius in eadem proscriptione ductores militum se esse simulantes, seruosq; militaribus instructos armis, ad portas veluti proscriptos insequentes properarunt: reliquo itinere, carceratos

soluen-

ſoluẽtes, & qui occurrerẽt colligentes ſ cũ mediocres copias compararunt: quo facto, claſſe delati, alter ad Brutum, alter ad Pompeium venit.

M. Voluſius ædilis proſcriptus à ſacerdote Iſidis, ſtolam accipiens, veſtemq; ad pedes vſq; induens, canem capiti impoſuit: eoq; modo ſacra peragens, ad Pompeium peruenit.

Antiochus cum intercepiſſet calones, è Sueda caſtello Cappadociæ frumentatum euntes, illis occiſis, milites pro calonibus ſuppoſuit: qui recepti à cuſtodibus, arcem inuaſerunt.

Semiramis in expeditione cõtra Indos, vt eos perterrefaceret, elephantorum aſpectu, quos non putabant eſſe alibi quàm apud ſe: multorum bouũ coria in elephanti formã conſui, fœnoq; impleri, intusq; camelum ac ſuprà equitem collocari iuſſit.

Annibal in bello contra Ponticos in lagenas fictiles omne ſerpentiũ genus condidit, in medioq; bello in hoſtium naues inijcit. Id primum Ponticis ridiculum viſum eſt, fictilibus dimicare: ſed vbi ſerpentibus repleri naues cœpere, ancipiti periculo circũuenti, hoſti victoriam ceſſere.

Scipio ſuperior cum in Africã traiecturus eſſet, atq; ei opus trecẽti equites eſſent: vocatis Siculis nobiliſſimis iuuenibus tercentum, iubet totidẽ equos comparare ſibi, vt vſui bello eſſe poſſent. Illis igitur militiam moleſtè ferentibus, Scipio propoſuit, qui nollent accedere, vt equos traderent. tradentibus libenti animo omnibus, equitum numerum citra tyrannidem adimpleuit.

Tullus Volſcorum dux, detrectantibus bellum, pacemq; potius optantibus Volſcis, vt illorũ animos in Romanos incitaret, eos qui ſpectandorũ gratia lu-

dorum

dorũ Romã conuenerãt,in ſuſpicionẽ ſenatus adduxit: pulſi itaq; omnes ante noctem, in Romanos incitantur.

Datames, Camiſſaris filius & Scytiſſæ, Artaxerxis dux, cum Metrobarzanẽ ſociũ ad hoſteis confugiſſe accepiſſet, veritus, ſi in turbã exiſſet ſermo, ab homine tam neceſſario relictum, ne futurũ eſſet, vt cæteri conſilium ſequerentur, in vulgus edit, ſuo iuſſu Metrobarzanẽ profectum pro perfuga. quo facilius receptus hoſtes interficeret: quare nõ par eſſe, eum relinqui, ſed omnes confeſtim ſequi. quod ſi animo ſtrenuo fecerint, futurũ vt aduerſarij cederent. Hac re probata, exercitum adducit: Metrobarzanẽ perſequitur. Piſidæ noua re cõmoti, in opinionemq; adducti, perfugas mala fide compoſitoq; feciſſe vt recepti eſſent maiori calamitate, primùm eos adoriuntur. Illi cum quid agerent, aut quare id fieret ignorarent, coacti ſunt cum eis ad quos tranſierant manum conſerere, ab ijsq; ſtare quos reliquerãt. quibus cum neutri parcerent, celeriter ſunt conciſi. Reliquos Piſidas reſiſtentes Datames inuadit, & ſimul caſtra hoſtium capit. Cæterũ hic Datames quamuis aſtutia rebusq; bellicis præſtaret, captus eſt à Mithridate, ſimulata amicitia: vt in capite de Dolis dicetur.

Adoleſcentuli quidã hoſtium aduentu perterriti, cum ad Thebanos tranſituri, locũ extra vrbem editum cepiſſent: Ageſilaus pernicioſiſſimũ eſſe iudicans, ſi animaduerſum eſſet quenquã ad hoſtẽ transfugere, cum ſuis conuenit, atq; ſi bono animo feciſſent, laudauit conſilium eorum, qui eum locum occupaſſent, & ſe id fieri debere animaduertiſſe, adoleſcentulosque ſimulata laudatione recuperauit.

Eume-

Eumenes bellum contra Antigonum gerens, cum essent totis castris epistolæ abiectæ, quibus iis qui Eumenis caput ad Antigonum detulissent, magna præmia proponebantur: conuocatis ad concionem militibus, primò agit gratias, quòd spem cruenti præmij fidei sacramento anteponerent. tum callidè innectit epistolas à se confictas, ad experiẽdos suorum animos.

Postquam inter Megarenses Athenienséq; de Salamine insula diu ad interitumq; prope dimicatum est, post multas clades capitale erat Athenis, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Sollicitus ergò Solon, ne aut tacendo parum Reip. consuleret, aut censendo periculum sibi afferret, subitã dementiam simulat: deformis autem habitu, more vecordium in medium euolat: factoque hominum concursu, quo magis dissimularet, insolitis sibi versib. suadere populo cœpit, quod verebatur. omniumq; animos ita cæpit, vt extemplò bellum aduersus Megarenses decerneretur.

Bello inter Lacedęmonios Athenienséq; existente, Lacedemonij vt Periclem Atheniensibus suspectum redderent. illius agros in cæterorum vastatione intactos reliquerunt, quod antea ita futurũ Pericles prædixerat. Sed ad inuidiam declinandam agros ipsos dono dedit Reip.

Annibal vt Fabium Ro. po. redderet suspectum, vastatis cæteris, illius agris perpecit. sed is statim agros Ro. po. vendidit.

Martius Coriolanus dum patriæ bellum infert, prędamq; cum sociis Volscis abigit, nobilium agris, cum pauperum deuastasset, pepercit: vt iurgia suspicionesq; inter patres plebemq; orirentur.

Anni-

Annibal bello nauali à Iulio victus, priusquam nuncius Carthaginem deferretur, vnum misit ex amicis qui diceret: Num Annibal esset bello nauali conflicturus? assentientibus omnibus, Conflixit inquit, & superatus est. sic Val. Plinius verò hunc Gisgonem vocat.

Medea cum Peliam vellet vlcisci, pollicita est se illum in iuuentã restituturam: quod cum in se primo ex Peliæ iussu esset experta, eq; anu in iuuenem reddita esset: iussit filiabus Pelias, vti Medeæ in omnibus parẽrent. Dormientem igitur patrem vt in iuuẽtam restituerent Medeæ iussu dilaniant, inq; cacabos coquendum ponunt, atq; ita conficiendum curauit.

Occiso Marcello, Crispinus collega proximas ciuitates de morte illius certiores reddit ac simul scribit Annibalem nactum etiam Marcelli annulum, vt si quid ab illo scriberetur, fidem non haberent. Vix benè nuncius Salapiam attigerat cum ab Annibale allatæ sunt Marcelli nomine literæ, se nocte quæ diem illum sequutura esset Salapiam venturum.

Casilini præsidium ab Annibale obsidione cinctum, longa famæ domitum, muribus etiam ac pellibus è scutis detractis ad cibos assumptis, cum hostes quicquid herbidi terreni extra murum esset arassent, raparum semen iniecit. Tum Annibal, Eò ne vsq; dum rapæ nascuntur ad Casilinum sessurus sum? exclamat. Et quorum nullam ante pactionem admiserat, tum demum secum agi passus est de redẽptione liberorum capitũ, huic Casilino antea à Gracho prospectum fuerat, missis doliis per Vulturnum tritico refertis: quod postquam ab hoste cognitum est, cessauit ab obsidione.

Alyarte Prienem Biantis patriam obsidẽte, Bian-

tem ex induſtria duos ſaginaſſe mulos, eosq́; in caſtra hoſtium impuliſſe, memoratum eſt: quib. conſpectis regẽ obſtupuiſſe, ꝙ bruta quoq; largas obſeſſorum copias pręferẽtẽ cogitantẽq́; de ſoluẽda obſidione explorãdi gratia in vrbẽ dimiſiſſe: Biantẽ verò cõſilio regis explorato magnos arenę cumulos triticio operuiſſe, ominiq́; oſtendiſſe, pacẽq́; percuſſam.

Romani in obſidione arcis Capitolinę feſſi, rerum inopia adducti, è lacte mulierum emulcto caſei maſſam compactam in Gallos Senones iniecerunt. quo viſo, deſperati Galli de victoria, pacẽ percuſſerunt.

Aſſyrij in Darium rebellantes cum Babylonem occupaſſent, æſtuante Dario Zopyrus verberibus toto corpore ſe ſinit lacerari, Babylonemq́; pro trãsfuga proficiſcitur. vbi corpus laniatum oſtendens, regis crudelitatem conqueritur, hortaturq́; bellum ſuſcipiant: quod cũ illi feciſſent, Zopyrumq́; copiis præfeciſſent, ſecunda prælia ſemel atq; iterũ ex conſulto Perſis cedetib. fecit cũ parua manu. ad poſtremũ verò vniuerſũ ſibi creditũ exercitũ regi ꝓdidit.

Sextus Tarquinius aſſimulato ad Gabios transfugio, principatum adeptus ſuñotis ex patris monitu Gabiorum procerib. vrbem prodidit. id ẽt feciſſe Thraſibulum miſſo nuncio à Periandro: monuit enim ſucciſis ſpicis altiſſimis primores è medio tolli, quemadmodum Tarquinius papaueribus decuſſis. Sed hic Sextus dum Petronij Antiſtij ſeruos corrupit qui literas à patre ſimulatas domi reponerent, in concionem lachrymabundus acceſſit, conquerens inſidias ſibi conſtrui ab illis, in quorum fidem ſe dediſſet. Turbata plebs authorem ad pœnas repoſcit. ille igitur Petronium inſimulat, atque compertis ex inquiſitione literis à patre falſis atque à ſcriba lectis à

ctis à turbata plebe lapidibus obruitur.

Seruio Tullio regnante, bos miranda ſpecie magnitudineque in Sabinis orta eſt conſulti vates cecinere, cuius ciuitatis eam ciues immolaſſent Dianæ, ibi fore imperium. Id carmen ad antiſtitem Dianæ Auentinæ peruenit. Sabinus vt primū apta ſacrificio dies viſa eſt bouem Romā deducit, anteq̄ arā Dianæ ſtatuit. Ibi antiſtes Ro. religionem Sabino intulit, ne pri⁹ victimā cæderet q̄ ſe ꝓximi amnis aqua abluiſſet. Illoq; alueū Tyberis petente, vaccā ipſe ĩmolauit.

Phalantus Partheniorum, qui Tarentum occuparunt, incolis pulſis, dux per ſeditionem in exilium actus Brunduſiū ſe contulit, quo expulſi ſedibus ſuis veteres Tarentini cōceſſerant: moriens autē perſuadet vti oſſa, poſtremasq; reliquias conterāt, taciteq; ſpargi in foro Tarentino curent (hoc enim modo recuperare patriam poſſe ex oraculo Apollinis ait) ſed oraculi diuerſa fuerat ſentētia. Id cū feciſſent illi, poſſeſſio Tarētina Partheniis in æternū fundata eſt.

Hiſtiæus Suſius, cum cuperet Ariſtagoram à rege Artapherne deficere, atque vereretur per literas rem indicare, fideliſſimi è ſeruis caput raſit, literasq; impreſſit & hominem retinuit quoad capilli refruticarent. Vbi verò illi renati ſunt raptim dimiſit Miletum, nil aliud mandans, niſi vt cum Miletum perueniſſet, iuberet Ariſtagoram raſo capite inſpicere. Ea verò ſtigmata defectionem ſignificabant.

Lacones veteres occultandarum gratia literarum ad imperatores duos ſurculos eretes adhibebant, quorum alterum præbebāt imperatori, altero apud ſe relicto, Si quid occulti ſcribere volebant, loco ſurculum inuoluebant, literas deinde ꝑ tranſuerſas iuncturarum oras ſcribebant, atque ita lorum ex-

 plicatum

plicatum mittebant quod pari surculo inuoluebant imperatores, atq; ita literas legebãt. q in alio surculo non poterat fieri, cōmissuris literarum nō adaptatis. Hanc scribendi inuentionem Scytalam Laconicam vocabant. ex Gell. qui etiam ait, in Cæsaris epistolis literas sine syllabarum coagmentatione fuisse.

Tithymalli lacte si quis corpus scribat, cũ inaruerit, si cinis inspergatur, apparere aiunt, literas.

Nicias in Egione Siciliæ vrbe primarius, cum diu luctatus esset, ne Egiones ad Annibalem inclinarent, atq; illi Niciam comprehendere tentassent simulato * materarum dearum furore quas deuouerat, concidit: cumq; animaduertisset theatrum illo aspectu admiratum, abiecto amictu, intima abscissa tunica, seminudus in theatro furens se proripit, dicens se materarum furore concitari. Quare cum religionis gratia nemo eum attingere auderet, clàm cum vxore filiisq; ad Marcellum profugit.

Myniis à Lacedæmoniis captis, in carceremque cōiectis, vt de illis noctu supplicium sumeretur (Lacedæmonii enim neminem interdiu occidebãt) Myniarum vxores impetrarunt ab Atheniensibus, vt liceret ante supplicium cum viris colloqui. quo impetrato, in carcerem ingressæ, vestes cum viris commutarunt. illi itaque habitu muliebri pœnas euaserunt.

Meson vt à Siculo bello Athenienses absterreret, vesaniam assimulauit. quoq; fides magis haberetur, facem domui propriæ intulit: atque ita ab instituto illos reuocauit.

Ortis quibusdam contentionibus inter Masinissam ac Carthaginenses de finibus imperii, Senatus ad illas componendas Scipionem, duosq; legatos destinauit: qui cognita causa discordiæ, rem integram suspen-

ſuſpenſamque reliquerunt, vt Pœni domeſticis negociis occupati, ad ſpem nouarum rerum erigere animos non poſſent.

Cacinati gens fuit, ſupra Tegenium amnem, incolentes antra ad boream verſa: inuictiq́; cum ad illa ſe recipiſſent. quod cùm animaduertiſſet Sertorius, qui contra bellum gerebat, iuſſit milites puluerulentam cineroſamq́ue terram (talis enim illic tellus eſt) fodere, contraq́ue ipſum montem cumulum agere, quem Barbari ad expugnationem erigi putantes, deridebant. Sertorius verò poſtridie flante Cæcia, iuſſit militibus, vt puluerem ex aggere quaterent: qui cum ad Cacinatorum antra vento deferretur, eos occluſit. Tertia itaque die ſeſe Sertorio dediderunt.

Pugnantibus contra Myſos Rom. Chonidus centurio, poculum gerens ſuper caſſidem, ſuſcitatã motu corporis flammam velut ardenti capite fundebat, atq; ita maximum Barbaris terrorem immittebat.

Laban mandatum fuerat, vt ſacra erepta inquireret. Rachel id audiens, idola in ſtrato cameli ſuppoſuit: vbi ſedens, menſtruam purgationem cauſans, à Laban non tangitur.

Tito Solomonis templum obſidente, puer ſitiens à Romanis cuſtodibus pacem petebat, ſitimq́ue fatebatur. ſed vbi illi, tàm ætatis quàm neceſſitatis miſerti, dedere ei dexteram, & ipſe bibit: & quam ipſe ſecum lagenam attulerat, repletã ferens, abiit ad ſuos.

Annibal Italia pulſus, in Africaque victus, ad Cretenſes acceſſit: veritusq́; ne Cretenſes ob auri copiam quam ſecum ferebat, manus illi iniicerent, amphoras plumbo aurato refertas, in templo Dianæ collocari iuſſit, ſollicitudinẽ de pecuniis miram oſtẽdens: ſtatuas verò æneas auro refertas iuſſit domũ inferri.

Dido ſacculos arena refertos in mare abiicit, theſaurum, pro quo petebatur à Pigmalione, id eſſe aſſimulans.

Sertorius cum Luſitanos cohibere non poſſet, ne palantes irent contra Romanos, duos equos adduci iuſſit: alterum pinguem ac fortem, cuius caudam ſeni: alterum ſtrigoſum debilemq; cuius caudam iuueni tradidit euellendam. Iuuenis correptis omnibus ſetis, fruſtra in euellendo laborat: ſenex verò ſingulatim euellens, totam penè caudam nudat. hoc exemplo Barbaros patientiores, parētioresq; reddidit.

Veſpaſianus imperator mulionem in itinere ſuſpicatus ad calceandos mulos ideo deſiliiſſe, vt adeunti litigatori ſpacium moramque præberet: vrbanè quanti calceaſſet, interrogauit, pactusque eſt lucri partem.

Heraclides Lycius, licet hebeti eſſet ingenio, ſedulitate tamen magnam in literis gloriam eſt aſſequutus. ſed cum aliquando opus compoſuiſſet, cui titulus eſſet. πόνου ἐγκώμιον, id eſt, laboris præconiū: occurrens Ptolemæus, accipienſque librum, deraſa prima litera, ὀνόυ ἐγκώμιον, id eſt, aſini præconium, reliquit: Accipe, inquit, & lege.

Brutus Lycios captiuos remiſerat. ſed illos pertinaciores factos perſequutus, apud Xanthum obſedit: qui iuxta vrbem labante flumine ſubnatātes, in mœnia quærebant euadere. ſed Brutus retibus appoſitis in flumine, atque in his tintinnabulis, pleroſq; cepit in imis natantes.

Naſica bis conſul, adeò prudētia excelluit, vt Corculum fuerit appellatus. Ælius Sextus ob id Catus dictus. cantatiſſimi prudentia Vlyſſes & Siſiphus, authore Cicerone & Homero: & Ægyptii callidiſſimi.

de

de Astutia verò imperatorum, quæ Stratagemata appellantur, vide Frontinum.

Archidamus Agesilai filius, ad eum qui laudaretur, quòd Arcadas pugna superasset: Melius, inquit, fuisset, si prudẽtia illos potius quàm virib. vicissemus.

Acetum in pectore habere, prouerbii loco Plautus dixit: pro eo quod est, callidum esse.

Perdix, vbi ad nidum auceps accedere cœpit, procurrit ad pedes eius fœta, prægraué aut delumbẽ sese simulans: subitoque in procursu aut volatu cadit ceu fracta aut ala aut pedibus, procurrit iterum, iam iamque præhensurum effugiens, ac spe frustrans, donec in aduersum abducit à nidis. tum ipsa pauore libera, in sulco resupina gleba ac terra se pedibus apprehensa operit. Vide plura infrà in titulo de dolo.

CAP. IIII. *De Concordia.*

PISISTRATVS Athenarum tyrannus, cum filiis suis rectum dando consilium, non obtinuisset assensum, atq; ideò esset in simultate cum illis: vbi hoc inimicis causam fuisse gaudii comperit, ex illa discordia sperantibus in domo tyranni nasci posse nouitatem, vniuersitate ciuium conuocata, ait: succensuisse quidem se filiis, non acquiescentibus patrię voluntati, sed hoc sibi postea visum paternæ aptius esse pietati, vt in sententiam liberorũ ipse concederet. sciret igitur ciuitas: sobolẽ regis cum patre esse concordem.

Demetrius Antigoni patris longè amantissimus, cum aliquando à venatione rediret, ad patrem legationem audientem, succinctus (vt erat) telis accessit: cumq; osculatus, propè consedit. Discedentibusque legatris enunciate, ait Antigon. ô viri, talẽ amorem,

animique pietatem, qualem vidiſtis. vt oſtenderet, concordiam patris cum filiis, poteſtatum ac regum potentiæ maximum eſſe indicium. Ouid.

Et quæ non poſſunt ſingula, multa iuuant.

Scipio Aphricanus cum Numantinos ſæpe victores fregiſſet, obſeſſosque tandem expugnaſſet, Tireſum principem Celticum rogauit, qua de cauſa Numantia aut prius inuicta, aut poſt euerſa fuiſſet? reſpondit Tireſus, concordia victoriam, diſcordia exitium præbuit.

Lycurgus ad ciues, qui ſcripſerant quo pacto hoſtium impetum repellere poſſent: ſi pauperes, ait, manſeritis, & contentiones mutuas deponetis.

Concordiam Diis eſſe periucundam (Homerus in Iliad. indicat. Marte enim querente apud Iouem, quòd à Diomede fuerit vulneratus, toruè intuens) Iupiter: Deſine, inquit aliquando, me querelis tuis toties obtundere: Nam vt ſcias. inter omneis cœlites Mars mihi es maxime inuiſus, quem nihil iuuat niſi rixæ, niſi pugnæ, niſi bella.

Mycipſa apud Saluſtium moriens, filios monet vt ſint concordes: Concordia enim, ait, paruæ res creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.

Hyenæ genitali & articulo ſpinæ cum adhærente corio aſſeruatis, totius domus concordiam conſtare ait Plinius.

CAP. V. *De Clientibus.*

PVBLIVS Catienus Philotimus patronum adeò dilexit, vt hæres omnibus bonis inſtitutus, in eius rogum ſeſe iniecerit.

Zopyrus Darii cliens, cum Babylonios rebelles Dario prodidiſſet, vt ſuprà dictum eſt, tàm fuit illi charus

charus, vt cum malũ punicum aperuisset, atq; præsens quidam rogasset, cuius nam rei tantum habere vellet numerum, respondit, tot Zopyros.

C. Iulius Cæsar in Bithyniam exigendæ pecuniæ causa, quæ clienti debebatur, accessit.

Clientes qui à Romulo instituti sunt, parentũ loco patronos habebant, quin ad patronorum filiarum dotem contribuebant, indigentibus pręsertim, proq; redemptione hostibus pecunias numerabant, siue ipsi patroni, siue ipsorum filij capti essent, proprioq; ære dissoluebant causas quæ pecuniarum haberent æstimationẽ, in republica sumptus & impendiorum participes. hæc & plura apud Dionys.

Gellius de gradibus officij sic ait, iuxta parentes apud Ro. pupilli, post hos locum obtinebant clientes, tertium, hospites.

CAP. VI. *Coturnicum Studiosos fuisse veteres.*

COTVRNICVM ad bella adeò Augustus studiosus fuit, vt Erotem qui res Ægypti curabat, quia coturnicem omneis alias pugnando superantem atq; inuictam assauerat, atq; comederat: vocatum, ac in iudicio confessum, malo nauis affigi iusserit.

Antonius nimium molestè tulit, quòd, cum aut galli aut coturnices ipsius pugnantes cum Octauij gallis coturnicibusúe pugnarent, sæpè essent inferiores.

Herculi conturnicem in delicijs fuisse, fabulæ aiunt: cuius nidore etiam mortuus in vitam sit restitutus. Athenęus autem ait Herculem, Iouis & Astreę filium in Libyam proficiscentem, à Typhone fuisse interemptum: reuocatumq; in vitam coturnicis o-

dore, admotæ ab Iolao. Et ob id Phœnices Herculi coturnicem sacrificare.

Plin. de ijsdẽ ait: Veneni semen illis cibus gratissimus. quam ob rem eas damnauere mensis: simulq; propter comitialẽ morbum, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem. Alij, veratri legunt, pro veneni. Ouidius,

Ecce coturnices inter sua prælia vincunt.

Pugnant autẽ inter se coturnices ob zelotypiam: nec sine querelis minisque. nam non habent nisi in pugna vocem. sunt præterea paruarum virium, vnde conquestio cum labore in volatu expressa.

Socrates apud Platonẽ libro 5. Midiam quendam coturnicum nutritorem vocat.

CAP. VII. *De consuetudine.*

HIppocratidas, cum quidam adolescens, quem amator sequebatur, ei occurrisset, ac se auertisset: Cum illis, inquit, eundum est, quibus cum visus, eundem serues colorem.

Plato cum quendam qui alea lusisset reprehenderet: atq; ille diceret, quàm in paruis me reprehendis? At est, ait, consuetudo res non modica.

Scythæ cum contra Medos octo & viginti annos peregrè abfuissent, vxores illorum ad seruos accesserant, à quibus arcebantur non mediocribus copijs. commissaq; sæpe pugna, cum Scythæ nihil proficerent, ex ijs quidã flagellis in eos vtendum censet, armis omissis. consilium igitur sequuti omnes, seruos flagrorũ aspectu exterritos primo congressu fugant.

Equitem Romanum Iulium Viatorem, è Vocontiorum gente fœderata: in pupillaribus annis aquæ subter cutem morbo, potu fuisse prohibitum narrant,

rant, humoremq; naturam fecisse consuetudine, atque senecta caruisse potu. id exemplum est in Cap. de Bibendi ratione.

Gellius consuetudinē, rerum dominam appellat.

Claudius ex conturbernio sordidissimorum hominum, præter veterem segnitiæ notam, ebrietatis quoq; & aleæ infamiam subijt. Iuuenal.

Aspice quid faciunt commercia. &c.
Vuaq; desecta liuorem ducit ab vua.

Cic. in lib. 2. de natura Deorū: Sed assiduitate quotidiana, inquit, & cōsuetudine oculorum assuescunt animi.

Liuius lib. 5. d. 4. Assiduitas in hominum oculis, minus ferendos magnos homines ipsa satietate facit.

Pausanias Lacedæmonius dux, vt primùm Asiæ moribus se commiscuit, ad mollitiem lapsus est.

Cretenses in acerbissima imprecatione in eos quos oderunt, vt mala consuetudine delectentur, precantur. Ouid.

Si quis amas, nec vis, facito contagia vites:

Euripides, σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. id est, sapientes tyranni sunt congressu sapientum.

In Thurijs legibus Charondas graueis pœnas sanxit in eos, qui cum malis consuetudinem inissent.

Antisthenì probro dabatur, quòd malis congrederetur: & Medici, inquit, inter infirmos versantur, neq; tamen febricitant.

Socrates apud Platon. lib. 9. Theognidis carmina citat in hanc sententiam: Iis obsequere, quorum magna potestas. à bonis enim bona perdisces. quod si malis adhæseris, quam habes mentem, proculdubio perdes.

CAP. VIII.

Cap. VIII. *De Calumnia.*

THEARIDAS Thebanus enſem acuens, cum rogaretur an acutus eſſet, vrbanè: Acutior eſt, inquit, quàm calumnia.

Patacio quidam cum bonis viris calumnias ſtrueret, eoq́; quæſtu rem augeret, tandem deprehenſus, pœnas capitis dedit.

Lucullus cum à Mithridatico bello victor reuertiſſet, inimicorum calumnia triennio tardius quàm debuerat triumphauit.

Sabinus teſtis productus atq; interrogatus, an accepiſſet à patre ſeſtertia, dixit accepiſſe: ſed habere negauit. deinde interrogatus, an calumniã haberet: ipſe, inquit, negligentiam meam noſti, an habeam neſcio: accepiſſe me ſcio.

Lacon quidam, aduerſus quendam maledicta ex calumnia libenter admittentem: Deſine, ait, contra me aureis tuas ſuppeditare.

Ageſilaus maiori odio calumniantes, quàm fures, inſectabatur.

Aduerſus ſycophantæ, id eſt calumniatoris morſum non eſſe remedium, ait Ariſtophanes in Plut. ἀλλ' ὐκ ἔστ συκοφάντου δήγματος. φάρμακον.

Charondas in legibus Thurijs latis, calumniantes deprenſos, myrto coronatos per totam vrbem ire iubebat, ignominiæ nota.

Mydius adulatorum apud Alexandrum princeps, monere ſuos ſolebat, vt audacter perſtringerent, calumniandoq́; morderent. etiamſi enim qui morſus fuiſſet vlcus ſanare poſſet, calumniæ tamen cicatrix extaret. *Huc refer titulum de Detrectatione ac maledicentia.*

CAP. IX. *De Crudelitate & Immanitate.*

TVLLIVS Cicero manu ſua decretum in Antonium ſcripſerat, quod in Roſtris ab eodem pronunciatum eſt: ſed vltor Antonius eodem in loco caput manusq; Ciceronis ſuffigi iuſſit. Tradit autem Dion, Fuluiam Antonij vxorem, Ciceronis in caput gremio ſuo repoſitum multa imprecatam, maledictisq; inſequutam conſpuiſſe, os aperuiſſe, linguãque eduxiſſe, in eamq; aciculas infixiſſe, quibus ad capitis ornatum vtebatur. idem etiam aſſerit Suidas.

Nero imperator cum amicam ex duritie alui cubantem viſitaret, & illa tractans lanuginem eius (vt aſſolet iam grandibus natu) per blanditias fortè dixiſſet, ſimul atq; hanc excepero mori volo: conuerſus ad proximos, confeſtim ſe poſiturum velut irridens ait. præcepitque medicis, vt largius purgarent ægram.

Vitellius imperator quendam in ipſa ſalutatione ſupplicio traditum, ſtatimq; reuocatum, laudãtibus cunctis eius clementiam, etiam interfici iuſſit, velle ſe dicens paſcere oculos.

Idem alterius pœnæ duos filios adiecit, deprecari pro patre conatos.

Philocles claſſis Atticæ præfectus, populo perſuaſit, vt captorũ in pugna hoſtium dextræ manus pollicem præciderent, vt cum haſtam ferre nequirent, remum tamen agitare poſſent.

Lucius Catilina obijcienti Ciceroni, incendium à ſe excitatum: Sentio quidem, ait, & ſi aqua illud non potero, ruina extinguam.

Vitellius de quo ſupra, equitem Romanum, cum raperetur ad pœnam, proclamantem, *Hæres meus*

es. exhiberi testamenti tabulas coegit: vtque legit cohæredem sibi libertum eius ascriptum, iugulari cum liberto imperauit.

Glaucus Sisyphi filius & Meropes, equas carne humana alebat, vt in hostes furiosius irruerent. sed cum alimenta illis deessent, in funeribus Peliæ in herum morsus conuerterunt, dilaniaruntq;.

Caius Fimbria in Syllanos senatumq; debacchãs, Scæuolam in C. Marij funere ceu hostiam iussit iugulari. sed postquam ex vulnere audijt recreatum, illum accusare apud pop. instituit. Interrogatus quid de eo secus dicturus esset, cui pro sanctitate morum satis digna laudatio reddi non posset, respondit, se obiecturũ illi quod parcius corpore telũ recepisset.

Vitellius idẽ postquam occisum Othonẽ in campo Bebryaci cognouit, eoq; venisset, abhorrentibus quibusdam cadauerũ tabem, detestabili voce confirmare ausus est: optimè olere occisum hostem, & melius ciuem. sed hic tandem religatis post terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, veste discissa, seminudus in forum tractus est inter ludibria, per totum Sacræ viæ spacium, reducta coma à capite ceu noxij solent: quibusdam etiam cœno stercoreq; incessentibus. Tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, confectusq; est: indeq; vnco in Tyberim tractus.

In Mariana ꝓscriptione, Q. Ancharius Mariũ in Capitolio sacra facturũ obseruabat, sperans in sacrificio inuentũ facile conciliatũ. ille inchoato sacrificio, ingredientẽ Anchariũ, eumq; appellantem, ab astantibus iussit interfici. eius & Antonij oratoris capita, aliorumq; prætorũ ac consulum in foro appensa: nulli sepulchri honos habitus, auib. & canibus lacerandi relicti sunt.

Apu-

Apuleio à Tribunis occiso, senatus populusque Ro. vna voce Metellũ esse reuocandũ vociferatur. P. verò Furius ex libertino patre natus, trib. pl. audacter perstitit: nec etiam Metelli filij, qui ob id Pius dictus est, precibus lachrymisq; flecti potuit, quamuis ad pedes tribuni etiam prouolueretur. sequenti verò anno C. Cornelius tribunus. Furium ipsum ipsum hanc ob causam in iudicium vocauit, populus non expectato responso, Furium statim comprehensum lacerauit.

Tyberius nepotes ex Germanico Neronem & Drusum sustulit, quia cõperisset pro illorũ salute vota suscepta: Neroni laqueo atq; vnco missis: Druso adeò alimentis subtractis, vt tomentũ è culcitra tentauerit mandere: Amborũ sic reliquas fuisse dispersas, vt vix quinq; colligi possent. Idem paucis diebus cum Capraeas insulã attigit, piscatori qui sibi secretũ agenti grandẽ mullum inopinanter attulerat, perfricari eodem pisce faciẽ iussit, territus quod is à tergo insulae per aspera & deuia repsisset ad se. gratulanti autẽ inter pœnam, quod & nõ locustam, quam praegrandem ceperat, obtulisset, locusta quoque lacerari os imperauit.

Idem Rhodiensem hospitem, quem familiaribus literis Romam euocabat, aduenisse sibi nunciatum, torqueri sine mora iussit, & postea occidi, ne vulgaret iniuriam.

Idem Agrippinam nurũ Pandatariam nulla causa relegauit: conuicianti illi, oculum per centurionem eruit. Rursus mori inedia destinanti, per vim ore diducto infulciri cibum iussit, illiq; per inediam extinctae imputauit, quod non laqueo strangulatam in Gemonias abiecerit. proq; tali clementia interponi

decretum paſſus eſt: quo ſibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui ex auro donum ſacraretur. ex Tranquillo, apud quem & de hoc & de alijs plura: ſed breuitati conſulens, ſummas rerum attingo.

Nero imp. Ruffium Criſpinum priuignum impuberem, quia imperia ridebat, in mare immergi à piſcatoribus iuſſit: Senecam præceptorem falsò ſuſpectum coniurationis occidit. Matrem cum plurimis modis occidere fruſtra tentaſſet, per ſpeciem reconciliationis, literis ad Baias ad quinquatria reuocauit. quibus peractis, in digreſſu papillas quoq; eius exoſculatus, negotium triarchis dedit, qui liburnicã qua aduecta erat, veluti fortuito cõcurſu confringerent. quòd cum feciſſent, mater forte nando euaſit. inops conſilij Lagerinum libertum cum gaudio eam ſaluam nunciantem, confici iuſſit: atq; cum eo mox matrem. cui nullã aliam ob cauſam iratus erat, quàm quòd facta dictaq; turpia illius corrigeret.

Idem Romam iuſſit incendi, atq; ex turri Mecœniana igne delectatus carmina concinebat, inq; eo incendio centum triginta duæ domus, inſulæ quatuor ſex diebus arſere, ſeptimus pauſam dies dedit: ſed in ſuburbano Platonis liberti ſeipſum confodit, coniuratos fugiens.

Domitianus imperator inter lætitiam lenitatemque ſæuitia abutebatur. Auctorem ſummarum pridie quàm crucifigeret, in cubiculum vocauit: aſſidere toro iuxta coegit, hilaremq; dimiſit, partibus etiam de cœna dignatus.

Idem diſcipulum Paridis Pantomini, pauperem adhuc, etiam tum maxime ægrum, quòd arte formaq; non abſimilis magiſtro videretur, occidit.

Idem Flauium Sabinũ alterum è patruelibus occidit,

cidit, quòd eum cõitiorum consularium die præco perperam non consulem ad populum, sed imperatorem pronunciasset.

Idem Hermogenem Tharsensem propter quasdã in historia figuras occidit, librariis etiam qui eam descripserant crucifixis. Metium Pomposianũ, quod habere imperatoriam genesim ferebatur, & quòd orbem terræ in membranis depictum, & conciones regum ac ducum ex T. Liuio circumferret, quodq; seruis nomina Mangonis & Añibalis indidisset, confodit: sed ipse occisus est in cubiculo, Parthenij ope.

Caligula imp. in dedicatione pontis quem construxit à Puteolanis molibus Baias vsq;, triũ millium & sexcentorum ferè passuum, cum multos inuitasset è litore ad se, repẽtè omnes præcipitauit: & quosdam gubernacula apprehendentes, contis remisque detrusit in mare. Item Romæ publico epulo seruum ob detractam lectis argẽteis laminam carnifici confestim tradidit, vt manibus abscissis, atq; ante pectus à collo pendentibus, præcedente titulo qui causam pœnę indicaret per cœtũ epulantiũ circuduceretur.

Idem qui sæpe optauerat, vt vna ceruice pop. Roman. esset, gladiatorio munere reductis interdũ flagrãtissimo sole velis, emitti quemquam vetabat: remotoq; ordinario apparatu rabidis feris vilissimos senio cõfectos gladiatores, pegmates patresfamiliarum nothos, sed insignes debilitate aliqua, subiiciebat, ac nonnunquam horreis præclusis, populo famem induxit.

Idem Ptolemæum regis Iubæ filium, consobrinum suum, & cum primis ipsum Macronem, ipsamq; Eñiam, adiutores imperij, pro necessitudine meritorumq; gratia cruenta morte affecit.

Idem multos honesti ordinis bestiarũ more quadrupedes cauea coercuit, aut medios serra dissecuit. sed occisus est à Chærea Sabinoq; & aliis coniuratis.

Commodi imp. sæuitia hos omneis longè antecellit in deos pariter & homines sæuiẽs. Is enim Bellonæ seruientes, verè exsecari brachium præcepit. Isiacos verò pineis vsq; ad pernicem pectus tundere cogebat. cum Anubim portarent, capita Isiacorum grauiter obtundebat ore simulachri: sacra solis Mithriaca Persarum vocabulo nuncupata, homicidio verò polluit, cum illic aliquid ad speciem timoris vel dici vel fingi soleat.

Idem eum qui, Tranquilli librum vitam Caligulę cõtinentem, legerat, feris obiici iussit: quia eundem diem na talis habuerat, quẽ & Caligula. idem, si quis se mori velle prædixisset, hunc inuitum præcipitari iubebat.

Idem, eum quem videbat albescentes inter nigros capillos quasi vermiculos habere, sturno apposito, qui se vermes sectari crederet, capite suppuratum reddebat.

Idem præpinguem hominem medio ventre dissecuit, vt eius intestina subitò funderentur.

Idem nonnullis cædes suorum inimicorum vendidit. Cubicularios nonnullos occidit libenter: sed vnus ex illis cum Aelio Lęto præfecto & Martia concubina interfuit, qui eum strangularunt, cum veneno parum profecissent.

Seuerus imperator, Albini inimici victi atq; occisi corpus ante domum exponi, diuidiq; iussit, eorumq; qui in bello occubuerãt, cadauera dissipari.

Idem plerosque damnabat, quod iocati essent, alios quòd tacuissent.

Helio-

Heliogabalus imperator humanas hostias cecidit, lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris p omnē Italiam, patrimis & matrimis: credo vt maior esset vtriq; parenti dolor. Hæc Lampridius.

Maximus imperator, quatuor millibus hominum occisis se satiare non potuit.

Dionysius tyrannus cum pila ludere vellet, (nam studiose id faciebat) tunicamq; poneret, adolescentulo quem amabat tradidisse gladiū dicitur. sed cum quidam familiaris iocans dixisset, huic quidem vitam tuam committis? arrisissetq; adolescens, vtrunq; iussit interfici.

Thessalonice regina, Cassandri vxor, occisa est ab Antipatro filio, cum vitam etiam per vbera materna deprecaretur: suspecta, quòd post mortem mariti in diuisione regni inter duos fratres, propēsior fuisset Alexādro visa, quamuis nullum vestigiū extaret.

Cysenis Thraciæ regina homines viuos medios secabat, natos parentibus epulandos dabat.

Eucratides Bactrianorū rex, cum ab India quam vicerat reuerteretur, à filio quem socium regni fecerat, in itinere interficitur. qui nō dissimulato parricidio, per sanguinem patris currum egit, & corpus abiici insepultum iussit.

Gelonij iuxta Neuros sunt, qui ex hostium cutibus sibi indumenta faciunt, equisq; suis tegmina.

Hiberniæ insulæ incolæ sanguine interēptorum hausto, prius victores vultus suos illinunt, fas atque nefas eodem animo ducunt. Puerpera autē si quando marē edidit, primos cibos gladio imponit mariti, atq; in os paruuli sumo mucrone auspiciū alimentorum leuiter infert. & gentilib. votis optat, non aliter quàm in bello & inter arma mortem oppetat.

Herodes cum è medio ſuſtuliſſet omnes filios, atq; tandem in morbum peſtilentem incidiſſet, vt à vermibus viuus exagitaretur, deſperata ſalute, ex omni Iudęa nobiliores concludi iubet. deinde vocatis ad ſe Salome ſorore, Alexandroq; marito: Scio, ait, mortẽ meam feſtis gaudiis celebraturos eſſe Iudęos. proinde hos viuos qui habẽtur in cuſtodia, occidite, vt etiã in vita omnis Iudęa oĩsq; domus illachrymet.

Ptolomæus cum quinquaginta millia Iudæorum prælio occidiſſet, in victoria prouinciam peragrans, militibus iuſſit, vt quotquot Iudæorum inuenirent, dilaniarent in fruſta; quæ in cacabos coquenda iniicerent.

Icetes Arctam Dionis vxorem, ſororemq; Ariſtomacham, & filium adhuc puerum in mare viuos demerſit.

Cambyſes Perſarum rex, ex leuicula cauſa Præxaſpis à ſecretis filium, vt dictum eſt, occidit. poſtridieq;. 12. Perſas è primariis necauit, viuos in capite defodiens.

Scytharum crudelitas immenſa, qui quẽ primum ex hoſtib. capiunt, eius ſanguinem potant: & quoſcunq; interemerint, capita ad regẽ afferunt. nã prædæ particeps fit, qui prior capita attulerit, expers alioqui: caput verò in orbẽ amputat circa aures, verticeq; ſumpto excutit: dein peliẽ detrahit, & vbi manibus ceu bouis corium molliuit, tanquam mantile poſſidet, & habenis equi appendit. ſunt & multi qui cõſuant, & pro amiculis induantur: multi totos homines excoriatos ſupra equos circumferant. ſunt & qui caput hoſtis infra ſupercilia receſum, corio bouis ſi pauperes ſint integant, ſi diuites interiꝰ inaurẽt atque vtantur pro poculo. quod etiã de familiaribus

agunt,

agunt, si inter eos discordiæ intercesserunt, apudq; regem victoria potiti sunt. Ex Herod. lib. 4. Strabo addit, solitos hospites immolare, humanisq; carnibus vesci.

Thraces dum tonat fulguratq;, in cœlum sagittas intendunt, deo minantes, quod nullum alium deum præter suum esse arbitrantur.

Amestris Xerxis vxor bisseptem illustrium Persarum liberos defodit, ad referendam pro se gratiam deo, qui sub terra esse fertur.

Galatæ cum de rebus magnis cõsultabant, hominem iugulabant ense, exque illius casu membrorũq; laniatu, atq; etiam ex sanguine futura cognoscebant.

Annibal cum fossam sanguine humano plenam vidisset, ô formosum ait spectaculum.

Volesus Asiæ sub diuo Augusto proconsul, cum 300. vna die percussisset, incedens superbo vultu intra cadauera: ô rem regiam proclamauit, quis hæc rex fecisset?

Alboinus Longobardorum rex è craneo Commundi Gepidarum regis in Pañonia à se occisi, Scytharum more craterem laminis aureis circundatum parauerat, ibiq; bibeat. misitq; craterem Rosimũdæ Commundi filiæ, vxori suæ, vt cum fratre biberet ea vero adeò excanduit, vt facta Veneris etiam suæ copia Helmelchidi iuueni: virum obtruncauerit.

Pythius Athys cum Xerxem hospitio suscepisset, omnibus filiis ad militiam vocatis: vnius vacationem cum petiisset, eum Xerxes mediũ dissecuit, vt in capite de Aulicis abunde diximus.

Darius cum bellum Scythis intulisset, rogatus ab Oroborto nobili sene, vt ex tribus liberis vnum sal-

tem in solatium patri relinqueret: plus quàm rogabatur pollicitus est. omnes enim se illi dixit remissurum, & occisos in conspectu parentis abiecit.

Constantinus Sextus sumpto imperio adeò teter fuit, atq; crudelis, vt in deliciis habuerit, oculos plurimis eruere: sed illi postea, ab Hyrene matre, quæ filij flagitia detestabatur, à Constantinopolitanisq; agitabatur, eruti sunt oculi. quasq; aliis intulit pœnas, ipse pependit.

Ochus cognomento Artaxerxes, Ochaxim sororem, eandemq; socrum viuam capite defodi iussit, patruumq; cum cetum & amplius filiis nepotibusq; iaculis confixit, fortitudinem apud Persas eam esse existimans.

Domitius Aenobarbus de humanitate malè audiebat. Iocatus igitur vrbanè in eum M. Crassus, mirandum non esse ait, quòd æneam barbam haberet, cum illi os ferreum & cor plumbeum esset.

Timon etiam asper inhumanusq; cum esset, inhospitalis vocatus est.

Mithridates edictum contra Romanos protulit, in quo eodem die sæuiri iussit in eos, Italosq;.

Ephesi etiam eos qui ad statuam confugerant, confecerunt.

Pergameni sagittis confixerunt, qui in Aesculapij templum se receperant.

Adramitani comprehensos vnà cũ impuberibus in mare iecerunt.

Taunij paulo antè à Romanis liberati à tribuẽdis tributis, quæ Rhodiis pendebãt: primum raptorum è templis infanteis. Italorum in conspectum atrum necauerunt, deinde matres super illos: postremò viros addiderunt.

Traliani

Traliani Theophilum quendam, agrestem hominē atq; ferum, conduxerunt, qui in templo congregatos occiderit. occisi igitur Ro. 80. mil. huiusce edicti meminit Cicero, pro Pompeio.

Pherotima traditos sibi à Persis Barcæos, qui faciendæ cædis in Archelaum eius filium authores fuerant, sudibus suffixit per murorum ambitum: Fœminarumq́; desciſſas mammillas circa muros appendit: sed ea vlta Barcæos, celerrime in Aegyptum redit, ac pœnas crudelitatis pependit, viuens namq; vermibus computruit.

Cneus Piso memoria nostra, ait Seneca libro primo de Ira, cum duci a [illegible] pplicium iussisset eum, qui sine commilitone rediisset, tanquam illum occidisset: roganti tempus ad conquirendum, non dedit, damnatus, extra vallum deductus est. Etiam ceruicem porrigebat, cum subitò apparuit commilito. tunc Centurio supplicio præpositus, condere gladium spiculatorem iubet, damnatum ad Pisonem reducit. sed iratus Piso, omneis treis dānauit: Te, inquit, duci iubeo, quia damnatus es: te, quia causa damnationis fuisti: te centurio, quia iussus occidere, imperatori non paruisti.

Sylla septem millia Romanorum occidi iussit. & cum in vicino ad ædem Bellonæ sedens exaudisset exclamationem tot millium sub gladio gementium: exterrito senatu: Hoc agamus, inquit, Patres Cōscripti, seditiosi pauculi meo iussu occiduntur.

Idem. C. Marij sitas reliquias apud Anienem dissipari iussit.

C. Marius ciuili bello iratus Catulo, necessariis eius deprecantibus: non semel, sed sæpè respondit, Moriatur.

Damasippus Syllanorum principum vrbis capita hostiarum capitibus miscuit.

Flaccus Numentinus Pompeianarum partium amator, conclusus à Cæsare, Cæsarianos omneis confossos muris præcipitauit. Fœminas filiosque qui in contrariis castris erant, suspectantib. viris patribusque, occidi iussit.

Carthaginenses, milites Romanos, Martio certamine captos, nauibus substrauerunt: vt carinis elisi, morerentur.

Præter hos, crūdelitate infames Cilices, Centauri, item Bacchus: vel quòd olim homines illi sacrificabantur, vel ob ebrietatem.

Corsicæ insulæ incolæ immanitate feras omneis superant, ait Strabo.

Apud Homer. in Odyss. Penelope Vlyssi ait: Quicumq; fuerit crudelis, ac solū inimicitias amplectitur, hunc & viuum homines oderunt, malaq; imprecantur, & mortuum etiam conuiciis insectantur.

Crudelitatem precibus incrudescere ostendit in Hom. lib. 9. Iliad. Diomedes: Non fuit, inquit, princeps Agamemnon, faciundum tibi vt ad Achillem, mitteres legationē, vt supplicares, vt dona promitteres. Hoc enim modo hominē, alioqui tumidum, tumidiorem fecisti.

Augusto apud Vedium Pollionem cœnante, cum ob effractum crystallinum seruulus morti dānatus esset, mox murenis obiicēdus: ad pedes Cæsaris confluens puer, mortis genus deprecabatur, ne videlicet ad murenas abiiceretur, commiseratus Cęsar ac crudelitatē simul detestatus: emitti puerum imperauit, vasaque eius generis confringi vniuersa mandauit: compleriq; etiam piscinam, in quam mergebat damnata

mnata mancipia. Ex Seneca & Plinio. Apud Senecam Nedius corruptè legitur. Vide titulum de Seueritate.

Cap. X. *De Casu atq; Euentu.*

PHÆREVS iam tum deploratus à medicis vomicæ morbo, cum mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam inuenit ex hoste: ait Plin. in quo corruptè legitur Phalereus. nam Cicero ait id accidisse Phæreo Iasoni, de Natura Deorum: & Valerius.

Q. Maximus Fabius apud flumen Isaram prælio commisso aduersus Allobrogum regẽ, febris quartanæ morbo leuatus est.

Hercules ab Iolæ connubio reiectus, Oechaliam diripuit. Iola sese è muro deiecit: sed seruata est, vestium sinu ventis inflato.

Valerius Torquatus in bello contra Tuscos visam Clusiam regis filiam ardens, vxorem petijt, sed reiectus, oppidum diripuit. Clusia se è turri deijciens, eodem modo quo Iola seruata est, quã cum stuprasset (quamuis imperator) publico decreto in Corsicam in exilium missus est.

Cap. XI. *De Crepitandi Licentia.*

CLAVDIVS imperator edictum edidit, quo venia daretur crepitus ventris emittendi. cum periclitatum quendã præ pudore ex continentia reperisset.

Stoici dicunt, crepitus æquè liberos ac ructus esse oportere: ait Cicero libro nono Epistolarum famil.

Cap. XII. *De causidicis.*

MARCVS Cynthius legem tulit, qua causidici, munera ob agendam causam percipere pro-

Damasippus Syllanorum principum vrbis capita hostiarum capitibus miscuit.

Flaccus Numentinus Pompeianarum partium amator, conclusus à Cæsare, Cæsarianos omneis confossos muris præcipitauit. Fœminas filiosque qui in contrariis castris erant, suspectantib. viris patribusque, occidi iussit.

Carthaginenses, milites Romanos, Martio certamine captos, nauibus substrauerunt: vt carinis elisi, morerentur.

Præter hos, crudelitate infames Cilices, Centauri, item Bacchus: vel quòd olim homines illi sacrificabantur, vel ob ebrietatem.

Corsicæ insulæ incolæ immanitate feras omneis superant, ait Strabo.

Apud Homer. in Odyss. Penelope Vlyssi ait: Quicumq; fuerit crudelis, ac solū inimicitias amplectitur, hunc & viuum homines oderunt, malaq; imprecantur, & mortuum etiam conuiciis insectantur.

Crudelitatem precibus incrudescere ostendit in Hom. lib. 9. Iliad. Diomedes: Non fuit, inquit, princeps Agamemnon, faciundum tibi vt ad Achillem, mitteres legationē, vt supplicares, vt dona promitteres. Hoc enim modo hominē, alioqui tumidum, tumidiorem fecisti.

Augusto apud Vedium Pollionem cœnante, cum ob effractum crystallinum seruulus morti dānatus esset, mox murenis obiicēdus: ad pedes Cæsaris confluens puer, mortis genus deprecabatur, ne videlicet ad murenas abiiceretur, commiseratus Cęsar ac crudelitatē simul detestatus: emitti puerum imperauit, vasaque eius generis confringi vniuersa mandauit: compleriq; etiam piscinam, in quam mergebat damnata

mnata mancipia. Ex Seneca & Plinio. Apud Senecam Nedius corruptè legitur. Vide titulum de Securitate.

Cap. X. *De Casu atq; Euentu.*

PHÆREVS iam tum deploratus à medicis vomicæ morbo, cum mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam inuenit ex hoste: ait Plin. in quo corruptè legitur Phalereus. nam Cicero ait id accidisse Phæreo Iasoni, de Natura Deorum: & Valerius.

Q. Maximus Fabius apud flumen Isaram prælio commisso aduersus Allobrogum regẽ, febris quartanæ morbo leuatus est.

Hercules ab Iolæ connubio reiectus, Oechaliam diripuit. Iola sese è muro deiecit: sed seruata est, vestium sinu ventis inflato.

Valerius Torquatus in bello contra Tuscos visam Clusiam regis filiam ardens, vxorem petijt, sed reiectus, oppidum diripuit. Clusia se è turri deijciens, eodem modo quo Iola seruata est, quã cum stuprasset (quamuis imperator) publico decreto in Corsicam in exilium missus est.

Cap. XI. *De Crepitandi Licentia.*

CLAVDIVS imperator edictum edidit, quo venia daretur crepitus ventris emittendi. cum periclitatum quendã præ pudore ex continentia reperisset.

Stoici dicunt, crepitus æquè liberos ac ructus esse oportere: ait Cicero libro nono Epistolarum famil.

Cap. XII. *De causidicis.*

MARCVS Cynthius legem tulit, qua causidici, munera ob agendam causam percipere pro-

hibebantur. Hanc rem cum C. Cento molestè ferret, prodijssetq; , ac satis contumeliosè dixisset, quid fers Cinthiole? Vt emas, inquit Cai, si vti velis: quasi dicat, quia accipere munera gratis prohiberis.

Festiuum Val. Martialis epig. in seipsum.

Egi Sexte tuam, pactus duo millia, causam:
Misisti nummos quòd mihi mille, quid est?
Narrasti nihil, inquis, & à te prodita causa est:
Tanto magis debes, Sexte, quòd erubui.

Quintilium Varum Germani rebellantes, cum tribus legionibus opprimunt, occiduntq; : sed præcipuè in patronos causarum sæuitum est. cum alijs oculos foderent, alijs manus amputarent, vni lingua recisa est, quam in Manu tenens barbarus, tandem, inquit, vipera sibilare desiste.

Claudius iussit, vt sine patrono vitæ ipse suę rationem redderet vnusquisq;.

Columella in lib. primi præfatione ait: Sine ludicris artibus, atque sine causidicis, olim satis fœlices fuerunt, futuræq; sunt vrbes.

Lampridius in Diadumeni vita ait: Solent deinde pueri pileo insigniri naturali, quod obstetrices rapiunt, & aduocatis credulis vendunt: siquidem causidici hoc iuuari dicuntur. sed plura in capitę de Patronis ac Aduocatis.

CAP. XIII. *De confessione.*

LYSANDER in Samothracia oraculum petens, iussus à sacerdote dicere quid deterrimum in vita egisset: ipse quoq; sacerdotem rogauit, vtrum iussu suo, an Deorum facere oporteret? at illo dicente, Deorum: Tu igitur, inquit, mihi concede: ac illis, si percontentur, dicam.

Stagerius

Stagerius quidam cum eius scelera testibus non potuissent deprehendi, confessus est ea bonis viris subauscultantibus, pariete interposito: quibus patefactis, rei capitalis damnatus est.

Liceat semel impunè peccasse, sit erranti medicina confessio: ait Cicero in epistola ad Octauium.

Vergilianus Priamus Sinoni suadet, vt memoret, quæ sit fiducia capto Seneca in prouerb. Proximum ad innocentiam tenet locum verecundia, & peccati confessio.

Cap. XIIII. *De Cœnis cœnipetisque.*

DIOGENES Cynicus rogatus qua nam hora prandere oporteret: Si diues, inquit, est, quãdo vult; si pauper, cum potest.

Idem intuitus Platonem, oleas ex omni apparatu tãtum gustantẽ: quid, inquit, sapiens vir in Siciliam huiusmodi mensarum gratia profectus, appositis modò non frueris?

Martialis de Selio cœnipeta ad Ruffum;

Quòd fronte Selium nubila vites Ruffe,
Quod ambulator porticum terit seram,
Lugubre quiddam quod tacet piger vultus,
Quod penè terram tangit indecens nasus,
Et dextra pectus pulsat, & comam vellit:
Non ille amici fata luget, aut fratris,
Vterq; natus viuit, & precor viuat:
Salua est vxor, sarcinæq;, seruiq;:
Nil colonus, villicusq; decoxit:
Mœroris igitur causa quæ est? domi cœnat.

Eiusdem aliud epigramma in Menogenem cœnipetam;

Effugere

Effugere in thermis, & circa balnea non est
Menogenen, omni tu licet arte velis.
Captabit tepidum dextra læuaq; trigonem:
Imputet acceptas vt tibi sæpe pilas.
Colliget & referet lapsum de puluere follem,
Et si iam lotus, iam soleatus erit.
Lintea si sumes, niue candidiora loquetur,
Sint licet infantis sordidiora sinu.
Exiguos secto comentem dente capillos
Dicit Achillæas disposuisse comas.
Fumosæ feret ipse tropin de fece lagenæ,
Frontis & humorem colliget vsq; tuæ.
Omnia laudabit, mirabitur omnia, donec
Perpessus dicas tædia mille: Veni.

Clodij Æsopi histrionis patina sestertijs sexcentis taxata est: in qua posuit aues cantu aliquo aut humano sermone vocales, nulla alia ductus suauitate, nisi vt in ijs imitationem hominis manderet.

Athenodorus philosophus dicebat, ne ad cœnam quidem se iturum, ad eum qui sibi nihil per hoc debiturus sit.

Cœnæ tum Rectæ, tum Saliares, opiparæ & adijciales dictæ, quæ lautissimæ essent. Plin. lib. 10. Pauonem cibi gratia Romæ primus occidit Hortensius orator, adijciali cœna sacerdotij. Et Varro lib. 3. Rom. pontificum cœnæ laudatissimæ. Horatius in carminibus. Abstinet hæres Cæcuba dignior seruata centum clauibus: vt mero tingit pauimentum superbo Pontificum potiore cœna.

Macrobius lib. 3. Satur. celebrauit cœnam Lentuli flaminis Martialis: quo die inauguratus est à L. Iulio Cæsare augure. in ea tum patinarum mira copia, ac rerum: tum etiam virorum nobilissimorum, Q. Catuli,

Catuli, M. Æmilij Lepidi, D. Sullani, C. Cæsaris, regis sacrorum, P. Scæuolæ, Sexti, Q. Cornelij, P. Volumnij, P. Albinouani, Popiliæ, Perpeniæ, Liciniæ, Arunciæ virginis vestalis, & eius vxoris Publiciæ Flaminicæ, & Semproniæ socrus eius. Celebratur cœna triumphalis C. Cæsaris, in qua sex millia murenarum apposita sunt. Sed in capite de Conuiuijs plura.

Myconios cænipetas esse, refert Suidas.

CAP. XV. *De cogitandi Ratione & Consilijs.*

PYRRHO Heliensis cum solus loqueretur, in eo deprehensus, rogatus quid ita faceret: Meditor, inquit, bonus esse.

Demosthenes cùm nunquàm diceret ex tempore, sæpeque vt diceret à populo lacessitus, noluit, nisi prius cogitasset. quod cùm videret Pitheas, ait, Demosthenis enthymemata lucernam olere. Huic cõtrà tum Demosthenes: Nõ eandem sibi & illi lucernam constare.

Democritus Ætolorum prætor, apud Liuium, consilijs nullam rem esse tàm inimicam quàm celeritatem, ait. Celerem enim pœnitentiam, sed tandem seram atq; inutilem sequi: cum præcipitata raptim consilia, neque reuocari, neque restitui in integrum possunt.

Artabanus Xerxi expeditionem in Græciam paranti ait, Iterũ dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito, quod optimum esse arbitraberis: Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est. superauitq; fortuna consilium.

Democri-

Democritus dicitur oculis se priuasse, vt quàm minimè animus à cogitationibus abduceretur. Ex Cicer. lib. 5. de Fin. & primo Offic. Omnis autẽ cogitatio, inquit, motusq́; animi, aut in consilijs capiendis de rebus honestis & pertinentib. ad bene beatęq; viuendũ, aut in studijs scientiæ cognitionisq́; versabitur. Seneca in lib. de For. hone. Vitæ cogitationes, ait, vagas & velut somno similes nõ recipias: quibus si animus tuus se oblectauerit, cum omnia disposueris, tristis remanebit. sed cogitatio tua stabilis certaq́; sit, siue deliberet, siue quęrat, aut contempletur, non recedat à vero.

Thales rogatus, an facta hominum Deos fallerent: sapienter, Nec cogitata quidem, ait,

Cap. XVI. *De Caluicie.*

Labieni caluiciem vrbane Valerius Martialis ridet hoc epigrammate:

VIDISSEM *modò fortè cum sedentem*
Solum te Labiene, treis putaui.
Caluæ me numerus tuæ fefellit:
Sunt illinc tibi, sunt & hinc capilli,
Quales nec puerum decere possint.
Nudum est in medio caput: nec vllus
In longa pilus area notatur.
Hic error tibi profuit decembri,
Tunc cum prandia misit imperator;
Cum panariolis tribus redisti:
Talem Geryonem fuisse credo:
Vites censeo porticum Philippi:
Si te viderit Hercules, peristi.

Myconij notantur caluicie, ait Strabo lib. 10. & Plin. lib. 11. cap. de capillis: Quippe carentes eo gi-

gnuntur

gnuntur:ſicut in Cauno lyenoſi. Et quædam animalium naturaliter caluēt: ſicut ſtruthiocameli,& corui aquatici. Defluuium in muliere rarum, ſpadonib. non viſum, nec vlli ante Veneris vſum: nec infra cerebrum, aut circa tempora atq; aures hæc ille.

Orgenipæi ſunt calui omnes, & ipſi & fœminæ, propter aquā, vt aiunt. Iulius Cęſar caluus fuit, ideoque nihil acceptius à Populo Romano accepit laurea. Caluus item Domitianus.

Apud Ægyptios caluicies rariſſima: quia à pueris caput radere incipiunt. Ægyptiorumque capita eſſe duriſſima: quia ob raſitationem ad ſolem reddantur compacta. Perſis verò capita ſua fragilia, quia à pueris pilea thiarasq; geſtent.

Magno tranſmiſſo ſpacio à montoſa ſalebroſaque Scythia, incolunt ſub montium excelſorum radicibus homines: qui ab ipſo natali dicuntur eſſe calui & caluæ, naribus ſimis, ingentiq; mento, nuncupati Agrippæi. Ex Herod.

Apuleius libro ſecūdo: Licet inquam Venus ipſa fuerit, licet omni gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo ſuo cincta: cinnama fragrans, & balſama rorans: calua proceſſerit, placere non poterit nec Vulcano ſuo.

CAP. XVII. *De Conſolandi Ratione.*

CONSOLANDVM eſſe præproperè amicos, oſtendunt Tyberij imperatoris verba. Is enim cum Druſum filium amiſiſſet. Ilienſium legatis paulò ſerius conſolantibus, quaſi obliterata iam doloris memoria, irridens Tyberius reſpōdit: vicem dolere eorum, quòd egregium ciuem Hectorem amiſiſſent.

Solon

Solon cum dolentem adolescentem vellet consolari, in arcem eum produxit, hortatusq́; est, vt per omnes subiectorum ædificiorum parteis oculos circumferret, Quod vt factum animaduertit: Cogita nunc tecum, inquit, quàm multi luctus sub his tectis & olim fuerint, & nunc sint, & posthac sint futuri.

Cap. XVIII. *Difficile quid esset.*

PHILON rogatus quid esset difficile: Arcana, inquit, reticere, ocium rectè disponere, iniuriasque tolerare posse. Pittacus, bonum esse. Bias, ferre fortiter mutationem rerum in deterius. Thales, se ipsum nosse, & tyrannum fieri senẽ. Quid facile? alios monere: Cicero in Oratore: Quid tàm difficile, quàm in plurimorum controuersijs iudicandis ab omnibus diligi?

Aristippus, cum illi ænigma aliquando propositũ esset vt solueret: Quid, inquit, ô stolide vis vt soluã, quod etiam inuolutum nobis negocia præbet.

Cap. XIX. *De Dolis.*

PLANCVS in iudicio amici cum molestum vellet destruere, interrogauit (quia sutorem sciebat) quo artificio se tueretur. Ille verò falsè respondit, Gallam subigo: sutórium hoc habetur instrumentum, quod non infacetè in adulterij exprobationem ambiguitate conuertit. nam Plancus in Mæuia Galla nupta malè audiebat.

Claudius Centumalus iussus, vt domus altitudinem, quam condiderat in Cælio, demoliretur, quia auguria captantibus officeret: statim vendidit Calphurnio lanario. qui edoctus decretum augurũ, rem ad Mar-

ad Marcum Portium Catonem, Catonis inclyti patrem, detulit. Qui ſtatim venditionem vitioſam emendauit, Centumalũq; pecuniam reſti: uere iuſſit.

Horatij Coclitis viri fortiſſimi ſtatua cum de cœlo tacta eſſet, acciti ex Etruria auruſpices, hoſtili in Romanum populum animo, ſuaſerunt ſtatuam illam in inferiori parte poni, quę à ſole nõ repercuteretur. Delati verò ad populũ, & proditi, quod contrarium ſuaſiſſent, necati ſunt. vnde ortũ adagium Malum conſilium conſultori peſſimum.

Nauplius Palamedis pater, dolens filium Græcorum inſidiis factionecque occiſum : cum ſpectaret Græcorum claſſem poſt excidium Troianũ ad Græciam redeuntem, fluctibus quati, Caphariũ Eubœæ montem aſcendit, eleuataq; facula ſignum dedit vicini portus, qua re decepti Græci, inter aſperrimos ſcopulos naufragium pertulerunt.

Appius, victo Antonio ab Octauio, ſeruis bona diſtribuit: & in Siciliam cum ipſis vt tranſiret, nauem aſcendit. Illi inſurgente tempeſtate, auri cupiditate permoti, Appium parua quadam rate quaſi tutiorem in ſpem deponunt, cõtigitq; vt præter omnium opinionem ille euaderet, ſeruiq; perfracta naue ad vnum interirent.

Alcmena pariens, cum Lucinam inuocaſſet, eaq; à Iunone corrupta propter viri cum Alcmena concubitum, ante fores ſederet connexis in genibus digitis, ne pareret: Galantis puella Alcmenæ miniſtra dolum conſpicata, ſedenti vetulæ Alcmenam ait peperiſſe. ſolutis igitur à Lucina digitis, Alcmena, quæ prius parere non poterat, peperit. Dolus igitur cum Lucinæ innotuiſſet, Galantidem in muſtelam conuertit.

Daniel cum in lacum leonib. dilaniandus à Dario esset immissus, leonesq; Danieli omnino pepercissent, quidam è satrapis cum dicerent, leones abstinuisse, vtpote satiatos, iussi sunt ipsi in lacum mitti: qui statim à leonibus sunt deuorati. Passus autem hæc à Dario est Daniel, ob inuidiam accusantium aulicorum.

Perilaus, qui & Perillus ab Ouidio nuncupatur, vt rem gratam Phalaridi tyranno faceret, commentus est nouum mortis instrumẽtum, Taurũ æneum, in quo necandos includebat, atque supposito igne, lõgo & abdito cruciatu, mugitũ resonante, spiritum edere cogebantur, ne eiulatus hominis apud Phalaridem misericordiam inueniret: sed à tyranno ipse artifex prior inclusus, sceleris pœnas luit. Plutarchus Tertium hunc vocat.

Tyberius imperator Seleucum grammaticum ad se præparatum venientem, primùm à contubernio amouit, postea etiam ad mortem compulit.

Gryphus Demetrij filius, recuperato Syriæ regno, externisq; periculis liberatus, insidiis matris appetitur: quæ cum ob cupiditatem dominationis, prodito marito Demetrio, altero filio intercempto, huius quoque victoria dignitatem suam fractam doleret, veniẽti ab exercitatione, veneni proculum obtulit. sed Gryphus prædictis insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam iubet: abnuenti instat. Postremo prelato indice eã arguit, solã defensionem sceleris superesse affirmãs: Si bibat, quod filio obtulit. sic victa regina scelere, in se verso veneno, quod alij parauerat, extinguitur.

Rosimunda Alboini Longobardorum regis vxor, cum virum confecisset adiutore Helmelchide, cui co-

cui copiam sui fecerat, ad Rauennam cum adultero pulsa confugit: honorificentissimeq; à Longino excepta est pertentaq; ab illo, vt sublato Helmelchide eius vxor fieret (ita enim posse in regnum Longobardorum restitui) assensit. Exeunti igitur è balneo Helmelchidi veneni potionem ceu ad reparandas vires propinauit: cuius partem cum ille hausisset, intestinis commotis putauit venenum fuisse. iussit itaque vxori, vt reliquam partem & ipsa biberet: retractanti instat, gladioq; arrepto nisi bibat, necem cominatus, bibere illam coëgit. eodemq; & die & mortis genere ambo adulteri elati sunt.

C. Ticinius Minturnensis Fanniam vxorem impudicissimam de industria duxerat: sperans ea adulterij damnata, dotem extorquere. Cum igitur penes Marium iudicem causa ageretur, dotemq; possideret, admonitus sæpè à Mario, vt ab incepto desisteret, dotemque redderet, cum iussis non obtemperaret, iudicium Marius tulit, vt dos mulieri restituatur, illamq; sestertio nummo ob impudicitiam puniit.

Claudius Gorgonius vir clarissimus vxorem accusans, cum detectus esset vxorem in adulterio deprehensam retinuisse, etiam sine accusatore lenocinio dānatus est à Diuo Seuero: ait Vlpian. li. 48. dig.

Lucius Terentius Pompeij contubernalis, pecuniis à Cinna corruptus est, vt Pompeium occideret. Non latuit res Pompeium. Itaq; vitatis insidiis, circa patrem accubuit: disposito tamen ita lecto, vt homo iacere videtur. Terētius existimans Pompeium esse in lecto vbi cōsueuerat dormire, ense strictō in Pōpeium veluti dormientem, complures frustra adegit ictus.

Cercopes Ephesum incolētes, adeò sunt dolosi, vt

Iouem quoque decipere conati sint: à quo in simias sunt commutati.

Diophantus Herodis regis scriba percallidus, ad cuiuslibet manus literas imitandum, dum falsa scriptura multos apud Herodem damnat, ab Alexandro occiditur.

Gallienus imperator, cum quidam gemmas pro veris vitreas vendidisset vxori, atque illa re prodita vindicare vellet, surripi quasi ad leonem venditorem iussit. Deinde de cauea caponē emittit, mirantibusq; cunctis rem tàm riduculam. per Curionem dici iussit: Imposturam fecit, & passus est.

Darius rex cum iureiurando promisisset non esse occisurum veneno, aut ferro, aut vlla vi, aut inopia alimentorum, Oanem, Itaphernem, Gabriam, Megabizum, Aspitem, Hydarnemq;, qui fuerant socij in opprimendis Magis: nouum mortis commentum excogitauit. nam septum altis parietibus locum cinere oppleuit, suppositoque prominente tigno, benignè cibo potuq; exceptos in eo collocauit, è quo, somno sopiti in illā insidiosam congeriē deciderunt.

Lysander dicere solebat, quò leonis pellis non attingeret, insuendam esse vulpinam.

Pardalisca Stalionis ancilla, vt ludificaret herum amantē, insanire se assimulauit. Vtitur ergo in Plauti Cassina his verbis: Here mi. Stal. Quid tibi est: quid timida es? Pard. Perij, & tu periisti. Stal. Aperi quid tibi. Part. quæ tibi Stal. immo istuc tibi sit.

Dionysio Syracusis pulso, tutelamq; vrbis tenente Dione: Sossis flagitiosissimus, vt populum ad se alliceret, nudus per forum cursitabat capite sanguinolento, dicens se à Dione iniurias perpessum: parumq; abfuit quin in Dionem irrueretur. sed patefacto do-

cto dolo (nam superiorem tantum cutem vulnera fœdauerant, ipseq; Sossis cum nouacula antè visus fuerat) in eum reiectis criminibus, Syracusani supplicio afficiũt. Par exemplum de Pisistrato est in capite de Proditoribus.

Epidicus seruus in Plaut. Epid. cum Tesprio conseruus illi dixisset: Quid istuc ad me attinet, quo intereas modo: festiuè respõdit: Quia perire solus nolo, te cupio mecum, beneuolus cum beneuolente.

Diana in Orionis amorem inciderat, vt penè relicta pudicitia illi nuberet. indoluit Apollo, Orionẽque perdere cogitabat. dolo igitur illum aggreditur. nam cum Orionis natantis tantum caput extaret, contendit Apollo cum Diana, eam non posse sagitta assequi id quod nigrum in mari videretur. ea igitur sagittam dirigit, Orionemq; inscia occidit.

Promerus quidam regius minister, Euripidem tragicum poëtam supra modum exosum habebat. quare canes feros cum in Euripidem immisisset, ab eis ipse deuoratus est, pœnasq; pertinaciæ mansuetis musis exoluit. Valer. verò & Gel. aiunt, Euripidem redeuntem è cœna, Archelai canibus ob inuidiã immissis vulneratũ, atq; ex illis vulneribus mortuum.

Rebulum in Antoniana proscriptione nauta intra nauem suscipiens, quasi in Siciliam deducturus, pecunias ab eo postulauit, eũdẽ indicare velle comminatus, nisi tradidisset: ille Themistoclis in morem effecit, comminatus & illum pariter accusare velle, quòd ob pecunias intra nauem recepisset. conterritus igitur nauta, Rebulum ad Pompeium deduxit.

Datames Camissaris Charis filius, & Scytissæ, astutia singulari prudentiaque vigilanti fuit: ita

vt cum aliquando ab amicis ſibi eſſet nunciatum, inſidias ſibi conſtrui, vt rem experiretur, quempiam è ſuis veſtitum ſuis veſtibus ornatuq; præmiſit, quà inſidiæ parabantur: vbi impetus in Pſeudodatamen factus eſt, accurritur, inſidiatoresque pulſi & occiſi ſunt. Sed pòſt deinde Mithridates, cũ ſimulata amicitia in colloquium laceſſiſſet, collocatis armis occultatiſq; in plurib. locis à Mithridate, miſſis vtrinque perſcrutatoribus nihil armorum inuentum eſt, cumq; diu fuiſſent in colloquio, vtrinq; abſceſſum eſt. ſed cum Mithridates, vbi telum occuluerat reſediſſet, ocium aſſimulans, capto enſe, veſtibusque occultato, Datamen reuocat, tanquam dicturus aliquid quod eſſet oblitus. At ille cum veniſſet improuiſus, à Mithridate occiditur. adeò neminem eſſe tàm ſolertem, qui non poſſet ab inſidiante decipi. Plautus in Rudẽte: ô Grypppe, Gryppe, inquit, in ętate hominũ plurimę ſunt tranſennæ, vbi decipiuntur ſi dolis. atque ædepol plerunque in eſca imponitur. quam quis auidius poſcit, eſcã, auariter decipitur in tranſenna, auaritia ſua.

Xerxem, cum ſuis ob imbecillitatem contemtui eſſe cœpiſſet, Artabanus eius præfectus in ſpem regni adductus, cum ſeptem robuſtiſſimis filiis regiam ingreſſus, primùm obtrũcat, filiosq; etiam regis dolo aggreditur. Deinde Artaxerxi puero ſuadet, Xerxem patrem à Dario adoleſcente, quo maturius regno potiretur, occiſum. Darius igitur dormiens inuentus, occiditur. Sed veritus Artabanus conſilia principum, rem indicat Baccabaſſo, quem in ſocietatem aſſumpſerat, ille verò rem indicat Artaxerxi. quamobrem Artaxerxes iubet in poſterum diem paratum exercitum iri, vt milites recognoſceret: ibiq; cum

q; cum inter cæteros Artabanus adesset, rex simulās se breuiorem loricam habere, iubet Artabanum secum commutare: exuentem illum, ac nudatam gladio, traiecit, dolumq; dolo vindicauit.

Mithridates post multa parricidia, cum instructo exercitu contra Ariarathem, ad colloquia iuuenem euocasset: ferrum inter fasces occultans, scrutatori ab Ariarathe Regio more misso, curiosius imū ventrem pertractanti: Caueret, ait, ne aliud telum inueniret quàm quæreret, atq; in risum conuertit: sed seuocatum illum ab amicis velut in secretū sermonem, expectante vtroq; exercitu, interficit. vide in eodem doli genere duplicē Mithridatis successum.

Ptolemæus Ceraunicus cum pulso Antigono regnum totius Macedoniæ occupasset, pacem cum Antiocho Pyrrhoque facit dolos posthæc Arsinoæ sorori parat, eiusq; nuptias petit, vt illam filiis quos sustulerat è Lysimacho duobus, altero sedecim annos, altero tredecim natis, pariter & Casandra vrbe spoliaret. Non latebat sororem ingenium ferum Prolomæi: sed timens fraternam in se rabiem acuere si denegasset, mittit Dionem ad fratrem: ille verò tangens manu altaria, deorumq; simulachra pului-nariaque vltimis execrationibus adiurat, se syncera fide sororis petere coniugium. Impleta igitur bona spe Arsinoe, in matrimonium consentit, vocatoq; exercitu ad cōcionē capiti sororis diadema imponit reginámq; iubet appellari. Quibus rebus læta Arsinoe, vltro vt Casandram vrbem inuitat. Progressa igitur, domos, tēpla, cæteraq; omnia ob viri aduentū iubet exornari Filios quoq; Lysimachum, minorēq; Philippum, coronatos Ptolomæo occurrere iubet: quos Ptolomæ' vltra modū amplexus, osculis diu fatigat.

vbi ad vrbem ventum eſt, occupari arcem iubet, ac pueros interfici. qui cum ad matrem confugiſſent, in gremio matris inter ipſa oſcula trucidantur. quæ pueros amplexata, corpore vulnera quæ filiis intendebātur excipere fruſtra conata eſt: Ad poſtremum ſpoliata etiam filiorum funeribus, ſciſſa veſte & crinibus ſparſis cum duobus ſeruulis ex vrbe pertracta, Samothraciam in exilium abiit, eo miſerior, quòd mori cum filiis non licuit. Sed nec Ptolomæo inulta ſcelera fuerunt. nam breui pòſt à Gallis ſpoliatus regno, captusq; vitam ferro (vt meruerat) amiſit, caputque, eius amputatum lancea fixum, tota acie ad terrorem hoſtium circumlatum eſt.

Megarenſes matronas Athenieñſium in Eleuſiniis ſacris noctu oppreſſuri, naues conſcendunt. cognita re Piſiſtratus Athenienſium dux inſidias collocat. in quas cum incidiſſent Megarenſes nauibus egreſſi, capti ſunt. protinusque claſſe captia, intermixtis mulieribus vt ſpeciem captiuarum præberent, Piſiſtratus Megăram contendit. Magarenſes verò læti, videndi ſtudio cum ad portam aduolarent, à Piſiſtrato cæduntur: parumq; abfuit, quin vrbs quoque caperetur.

Pruſias Bithyniæ rex cum conſilium cepiſſet, Nicomedem filium occidendi, vt regum cederet minoribus filiis, quos ex ſecunda vxore ſuſceperat, non latuit Nicomedem: hortatusq; ab amicis, vt ſcelus in authorem retorqueret, vt primùm in patris regnum venit, rex appellatus, patrem Pruſiam regno ſpoliat, ac poſtea aſſecutum conficit.

Triptolemus cū ad litus Lyci regis veniſſet, illumque fruges ſerere edocuiſſet. Inuidit Lycus hoſpitisque laudes ad ſe transferre conatus, perdere illum ſtatuit.

ſtatuit. Triptolemus verò re cognita, ſtricto gladio Lycum inſecutus eſt. qui in Lycam feram conuertitur, morumq; varietatem colore præ ſe fert.

Aduatici cum ſe Cæſari tradidiſſent, atq; armorum tertiam partem apud ſe inſcio Cæſare retinuiſſent: dato fœdere, recipiente ſe in caſtra Cęſare, comparatis è viminibus aut cortice ſcutis, contectis pellibus, Cæſarem noctu adoriũtur: à quo repulſi ſunt, oppidumq; captum venditumq; eſt.

Auguſtus Herennium deditum vitijs iuuenem cum caſtris excedere iuſſiſſet, ſupplexq; ille hac vteretur deprecatione, cum ad patrias ſedes reuertar, quid patri dicam meo? vrbanè: Dic, inquit ille, me diſplicuiſſe tibi.

C. Cannius eques Rom. Syracuſas ociandi gratia profectus, dictabat ſe hortulos aliquos velle emere. Pythius quidam dixit ſe hortos venales non habere, ſed licere vti Cannio ſi vellet, vt ſuis: in poſterumque diem Cannium inuitauit. Tum Pythius conuocat piſcatores, oratque vt ante ſuos hortos piſcarentur. Cannius ad cœnam venit: cymbarum ante oculos multitudo pro ſe quiſq; quod ceperat afferebat, ante pedes Pythij piſces afferebãtur. Tum Cannius, quæſo, inquit. quid eſt ô Pythi, tantumnè piſcium? atque ille: Quid mirum, ait: hoc loco eſt, Syracuſis quidquid eſt piſcium. Incenſus Cannius à Pythio contendit, vt venderet. grauatè ille primo: quid multa? impetrat, emit homo cupidus, & locuples quanti Pythius voluit, inuitat Cannius poſtera die familiares ſuos. Venit ipſe mature: ſcalmum nullum videt. quęrit ex proximo, num feriæ quædã piſcatorum eſſent, quod eos nullos videret. Nullæ, quod ſciam, inquit: ſed hic piſcari nulli ſolent. Itaque heri mirabar quid

accidiſſet, atque hoc modo Cannius luſus eſt.

Ageſilaus Mineruæ bouem immolaturus, cum à pediculo morderetur, captum palàm necauit: Per Deosque, inquit, iucundè, vel in ara inſidiatorem occidere licet.

Cleopatra Ægypti regina in apparatu belli Actiaci, gratificationem ipſius reginæ Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumēte, fertur ab ore eius luſiſſe, extremis coronæ floribus veneno illitis, ipſaque capiti impoſita, procedente mox hilaritate inuitauit Antonium, vt coronas biberent: quis iſtas timeret inſidias? Ergo concepta in ſcyphum incipienti haurire appoſita manu: En ego ſum, inquit, illa, chare Antoni, quā tu noua prægustātium diligentia caues. adeò mihi, ſi poſſem ſine te viuere, occaſio & ratio adeſt. Inde eductam è cuſtodia, bibere iuſſit illicò expirantem.

Alcibiades, cum Niciam antea inſimulaſſet, quòd victoriam penè partā reliquiſſet, populoq; Lacedæmonio multum conceſſiſſet: machinatus eſt etiam maius opportuniusq; commentum. nam cum Lacedæmoniorum legati Athenas veniſſent, fœderis gratia percutiendi, amicitiæq; firmādæ, atq; apud ſenatum gratum fuiſſet quòd expoſuiſſent, dolo legatos circunuenit: ad illos enim veniens, perſuaſit ne eandem apud populum orationē haberent, ſed tegerēt poteſtatem ſibi conceſſam, ac frigidè aliquantulum rem enunciarent (facili enim negocio ſenatus populum ad ſuam opinionem deducet) id cum feciſſent legati, proſilijt Alcibiades, ac velut infidam inconſtantemq; legationem in ſenatus populiq; inuidiam adduxit. reiectis igitur legatis, dux militiæ Alcibiades ſtatim decernitur.

Testudo marina insulæ penè magnitudine, cum se emergit, scopuli faciem præ se fert: immobilis quidem, donec alligent nauem nautæ, alligatam trahit. eadem esuriens os aperit, quò ob bonum odorem, pisces qui accesserint, deuorantur.

Famosi insidijs Lusitani, scrutatores, agiles, ex Strabone. Item, Simō quidam, & Nicon, apud Vergilium Sinō. Famosi Æginetæ: Item Eurybates quidam: item Thessali. vnde Aratus Thessalus cum sexcentorum hominum capita Deo sacrificaturū pollicitus esset, ne votis ab aduersario superaretur, vt impetratum est, cunctatus est Apollini sacra persoluere. Adde his titulum de Calliditate & astu.

CAP. XX. *De Dissensione atque Discordia.*

AD plebem quæ à patribus secesserat concilian-dam, mitti placuit oratorem Menenium Agrippam, virum facundum ac plebi charum. intromissus in castra: Tempore, inquit, cùm membra in homine non vt nunc in vnum consentiebant, sed singulis membris suum cuique consilium, suis sermo fuerat: indignatas reliquas partes, sua cura, suo labore ac ministerio ventri omnia quæri: ventrem in medio quietum, nihil aliud quàm datis voluptatibus frui: conspirasse inde ferunt, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes conficerent. hac ira dum ventrem domare vellent, ipsa vnà membra totumq; corpus ad extremā tabem venisse. Hac fabella plebem patribus conciliauit.

Intestina seditio tantò deterior est bello, quantò deterius bellum pace: ait Herodotus.

Pisistratus Orchomeniorum rex plebi fauebat: quare

quare à nobilibus in senatu discerptus, intraq; sinus conditus est. plebe verò aduolante, Imperatus regis filius ætate minor, conspirationis conscius, plebi ait, Patrem à se visum supra mortalem speciem ad Piseũ montem magna velocitate deferri. atq; ita plebs placata est.

Romulus cum plebem summo studio affectaret, atq; etiam complureis plebis gratia supplicio affecisset, à patribus in senatu dilaniatus est, inq; sinu cõditus. Plebs ad curiam cum facibus discursans, à T. Proculo reuocata est, dicente se Romulum in monte augustiore forma vidisse.

Claudius imperator, Lycijs ob exitiabiles inter se discordias libertatem ademit, Rhodijs ob pœnitentiam veterum delictorum reddidit.

Plutarchus in Agidis vita ostendit, quantum mali discordia pariat, ex festiua fabella. ait enim: Serpenti aliquando contigit, vt eius cauda aduersus caput seditionem faceret. petijsseq;, vt viciſſim quandoq; sibi ducem reliqui corporis esse liceret, nec semper caput ducem sequi cogeretur. Igitur accepta ducendi potestate, fiebat vt ipsa sine intuitu sese mouens, grauiter offenderetur, nec minus caput quod cæcum surdumq; ducem, præter naturæ institutum sequeretur, in eandem perniciem traheretur.

Demarathus Corinthius, cum à Philippo Macedonum rege hospitio susceptus esset, qui ob nouas Cleopatræ nuptias, à se Olympiadẽ Alexandrumq; auocauerat: dicenti Philippo, quo pacto Græci inter se mutuã agerent concordiam, respondit: Tua mini mũ interest Philippe, Græciæ curã suscipere, qui tot discordijs ac calamitatib. propriam cumulasti regiã.

Etheocles & Polynices, Oedipi Thebarum regis filij,

filij, adeò de regno inter se disceptarunt, vt mutuis vulneribus cæderentur, quin etiam cadauera eorum eadem pyra imposita diuersum fumum edidere.

Hyenæ tali sinistri cinere decocto cum sanguine mustelæ peruncti, omnibus odio euenere. Chameleontis verò intestina & fimum cum simiarum vrina illita, inimicorum immane odium, omniumq; hominum conciliare, ait Plin.

Apud Hyperboreos nullum est discordiarum genus. Excitantur autem, quocunq; siderites lapillus infertur. Ex Plin. Primum autē bellum in Italia gestum est inter Sicanos Aborigenesq;.

Marcus Agrippa vir ingentis animi, dicere solebat, multum se huic sententiæ debere: Nam concordia paruæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur: ait Seneca in epistolis libro 14. qui & in prouerbijs, auxilia, humilia, firma consensus facit, ait.

CAP. XXI. *De donandi Ratione, atque muneribus.*

ARTAXERXES Persarum rex, cum illi obequitanti in via pauper quidam nihil aliud habens, ambabus aquam è vicino profluente haustam manibus obtulisset, iucundè suscepit, arrisitq;. Vide in capite de Imperatore.

Festiuum Valerij Martialis epigramma in Lupū.

Donasti Lupe rus sub vrbe nobis,
Sed rus est mihi maius in fenestra.
Rus hoc dicere, rus potes vocare,
In quo rura facit nemus Dianæ?
Argutæ tegit ala quod cicadæ?
Quod formica die comedit vno?
Clausa cui folium rosæ corona est?

In quo

In quo non magis inuenitur herba,
Quàm costi folium, piperúe crudum.
In quo nec cucumis iacere rectus,
Nec serpens habitare tota poßit.
Erucam male pascit hortus vnam,
Consumpto moritur culex salicto,
Et talpa est mihi fossor atque arator.
Non boletus hiare, nec mariscæ
Ridere, aut violæ patere possunt.
Fines mus populatur, & colono
Tanquam sus Calydonius timetur.
Et sublata volantis vngue Prognes.
In nido seges est hirundinino,
Et cum stat sine falce, mentulaq́;,
Non est dimidio locus Priapo.
Vix implet cocleam peracta meßis,
Et mustum nuce condimus picata.
Errasti Lupe littera sed vna:
Nam quo tempore prædium dedisti.
Mallem tu mihi prandium dedisses,

Aliud eiusdem vrbanissimum:

De prætoritia folium mihi Paule corona
Mittis, & hoc phialæ nomen habere iubes.
Hac fuerat nuper nebula tibi pegma perunctum,
Pallida quam rubri diluit vnda croci.
An magis astuti derasa est vngue ministri,
Bractea de fulcro quod reor esse tuo.
Illa potest culicem longè sentire volantem,
Et minimi penna papilionis agi.
Exiguo volitat suspensa vapore lucernæ,
Et leniter fuso rumpitur icta mero.
Hoc linitur sputo Iani cariora calendis,
Quam fert cum paruo sordidus asse cliens.

Lenta minus gracili crescunt colocasia filo,
Plena magis nimio lilia sole cadunt,
Nec vaga tàm tenui discursat aranea filo,
Tam leue nec bombyx pendulus vrget opus.
Crassior in facie vetulæ stat certa Fabullæ,
Crassior offensa bulla tumescit aqua.
Fortior intortos seruat vesica capillos,
Et mutat latias spuma bataua comas,
Hac cute ledæo vestitur pullus in ouo,
Talia lunata splenia fronte sudent,
Quid tibi cum phiala, ligulam cum mittere possis?
Mittere cum possis vel cocleare mihi?
Magna nimis loquimur, cocleam cum mittere possis,
Deniq; cum possis mittere Paule nihil.

Epaminondas cum hominem nequã ob mediocre scelus in vincula coniecisset, Pelopidę efflagitanti non dimisit: sed amicæ supplicanti concessit, dicens, scorta decere, non imperatores, eiusmodi dona accipere.

Socrates, cum Alcibiades grandem daret aream ad construendam domum, vrbanè: An verò, ait, si calceamentis opus esset, corium dares, vt calceos mihi ipse conficerem?

Antisthenes Pontico adolescẽte pollicenti, illum fore sibi curæ, si nauis qua salsa veherentur, applicaret. sumpto statim secum illo, vaseque nouo mulierem quæ farinam vendebat adijt, & ea accepta proficiscebatur: illa verò precium petente: festiuè, hic, inquit, adolescens dabit, si salsorum ipsius nauis applicuerit.

Dionysius iunior cum sępe pecuniam Platoni daret, atque is nunquam acciperet: Aristippus qui aderat,

aderat, Tuto, inquit, liberalis & magnificus est Dionysius.

Augustus delectatus inter cœnam symphoniacis Turonij Flacci mangonis, eos frumento donauit, (cum in alia acroamata, id est festiuitates fuisset liberalis nummis) eosdem cum postea peteret, ad frumenti liberalitatē modicam alludens Thuronius, ad molas, inquit, sunt.

Fabius Maximus cum accepisset, militem Marsum strenuissimum ad defectionem tendere, ad se vocatū subaccusauit, quòd nulla in re officium eius exposceret. eumq; equo accerimo, plurimisq; donatum muneribus, sibi conciliauit, ac fidelissimum habuit.

Marcellus Lucium Bandium Nolanum, virum strenuissimum (qui apud Cannas obtruncatis Pœnorum plurimis egregiè dimicauerat: sed eum tandem inter multa cadauera confixum spiculis Annibal admiratus, bene curatum, multisq; donis honestatum domum remiserat) conciliauit hac ratione. nam conspicatus ad Annibalem illum inclinare, laudatum prius summis laudibus, donatum eximio equo, & quingentis argenti drachmis, fidelissimum habuit.

Galba delectatus inter cœnandum tibicine Cano, iussit loculum ligneum ad se afferri. & acceptos nummos in Cani manus imponens, dixit, non ex publicis, sed ex priuatis te dono pecunijs.

Dona dijs esse grata, tum Homerus in plerisq; locis, tum Liuius libro primo decadis 3. indicat. Nam cum populus, ait, Romanus Quintum Fabium Pictorem legatum ad Delphos misisset, ab Apolline accepit, tum victoriā duelli fore, si de manibus spolijsq;

lijsq; ad eum mitterent. Et Crotonienses cum vouissent Apollini decimas ex hostium præda, Locrenses nonas vouerunt: consertoq; bello, Locrenses victoria potiti sunt.

Donandi ratio & cautiones, à Cicerone in Officijs diligentissimè describuntur. Notandum illud ex eodem, libro nono Epistolarũ ad Dolobellam, Munusculum mitti leuidense crasso filo quid sit. eius enim verba sunt hæc: Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, tibi misi: quam velim sic legas, vt causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam. sed ego hospiti veteri & amico munusculum mittere volui leuidense, crasso filo: Leuidensis autem, vestis erat crasso filo, viliq;.

Agamemnõ apud Homerum, Achilli septem tripodas, viginti lebetes, decem auri talenta destinat, duodecimq; equos pro eo placando. Apud eundem Neptunus: Vereor, inquit, ne magnanimus Æneas ab Achille conficiatur. sed quid malo immerito, aliorum gratia afficitur? semper enim dijs grata munera exhibet. Plura in Cap. de Liberalibus dicentur.

Cap. XXII. *De Desperatione.*

VESPASIANVS imper. suadet militibus, vt Iudæorum incursionem facientium impetum vitent, neq; cum hominibus mortis auidis manum cõferant. nihil enim esse fortius desperatis.

Themistocles Græcia pulsus, cum ad regem Persarum perfugisset, ab eoque esset multis muneribus honestatus, ad seruos conuersus vrbanè ait: O pueri, perditi eramus, nisi perijssemus. Plutar. in Apoph. at in Themistoclis vita, filios non seruos dicit.

Iuba rex, qui Pompeianas partes sequutus fuerat,

victore Cæsare, desperata salute, cum Petreio socio, vt virtute interfecti viderētur, decertat. Cadit Petreius, ipse verò cum non posset gladio pectus traiicere, precibus impetrauit à seruo, vt confoderetur: atque obtinuit.

Theogenes Numantinus ciuium præstantissimus, afflictis Numantinorum rebus, è vicu suo omneis inter se decertare iubet: omnibusq; extinctis, in ignem moriturus, ne præda Romanorum fieret, sese immisit.

Locrenses quindecim millia militum, cōtra Crotoniensium 120. millia cum produxissent, tantum ardorem ex desperatione conceperūt, vt dum mori honestè quærunt, felicius vincerent.

Philippo Abydum oppungnante, Abydeni iureiurando coacti sunt, se omnes inter se occisuros, si aciē cæsam suorū pro muro pugnātem vidissent. Aetasq; militaris iurauit, neminē viuum nisi victorem acie excessurū. Atq; adeò pertinaciter pugnauerūt, vt rex tertius eorum rabie, pugna abstiterit.

Cap. XXIII. *De disciplina, atque discipulis.*

ANDROCLIDAS Lacon, cùm Agesilaum in pugna vulneratum aspexisset, Mercedem, inquit, à Thebanis recipis, quos neque volenteis neq; scienteis pugnare docuisti. *Antalcidas, ex Plu. Apophteg.*

Diogenes Cynicus, cū adolescēs quidā apud illū vellet Philosophari, perā dedit deferendā, ac sequi iussit. at ille præ pudore abiectā q̄ ferebat pera, abscessit. sed post aliquātulū tēporis occurrēs illi Diogenes ait: Tuam & meam amicitiam pera dissoluit.

Antisthenes Pōtico adolescēti, qui se illi in disciplinam

plinam dabat, roganti qua nam re sibi opus esset: libro, inquit, nouo, & stylo nouo, nouaq; tabella: animum videlicet significans.

Timotheus tibicen duplicẽ exigebat mercedem, ab eo qui ab altero esset antea edoctus: quia esset illi duplex labor subeundus, & noua docendi, & dedocendi vetera.

Euclides, cum lege cautum esset ab Atheniensibus, ne quis è Megarensibus Athenas vnquam ingrederetur, mulcta capitis indicta: sub muliebri habitu, antequam aduesperasceret, ad Socratem audiendæ Philosophiæ gratia veniebat, & antelucano tempore redibat, viginti millia passuum emensus.

Cato ad discendum tardus erat: cæterum quæ edisceret, memoria continebat.

Epicur' gloriabatũ, se prçceptorẽ habuisse nullũ.

Manlius, senator ille, maximus, nobilis fuit doctrinis, doctore tamen nullo, ait Plinius.

M. Antonius philosophus atq; imperator, eousq; præceptores dilexit, vt Frontonis statuam posuerit Proculum ad consulatum vsquè prouexit: Iunium Rusticum Stoicæ disciplinæ peritissimum, ante prçtorij præfectos semper osculo prosequutus est, cõsulemq; etiam designauit: cui post obitum à senatu statuam postulauit. Tantumq; honoris præceptoribus suis detulit, vt imagines eorum aureas, sepulchraq; eorum aditu, hostiis, florib. semper ornaret.

Camillus mira virtute humanitateq;, Fabrici' & Scipio è Pignatellorum familia nobilissimi adolescentes tres, magno ingenio & elegantia, ea me prosequuntur charitate (à puerilibus enim annis à me sunt eruditi) vt nihil sit quòd ab illis frustra expetã

Aristippus Cyrenaicus, qui primus Socraticorũ

mercedem exegit, quæstuq; philosophatus est: magistrum Socratem pecunijs semper impertiuit.

Criton Atheniensis, adeò vsq; præceptorem Socratem affectu prosecutus est, vt nunquam aliquid ex ijs quæ sunt ad vsum necessaria, sibi deesse pateretur.

Xeniadæ Diogenis heri filij, præceptoris Diogenis curam non habebant vulgarem: imò patri semper reddebant commendatissimum.

Platoni cum Dionysius dixisset, caput tibi quispiam tollet: Xenocrates Platonis discipulus qui aderat, suum ostendens: Nullus, inquit, id prius quàm istud abscindet. Iuuenalis Satyra 7.

Dij maiorum vmbris tenuem & sine pondere terram,
Spirantesq́; crocos & in vrna perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis. Esse loco.

Plinius in Epistolis: est enim benignũ, vt arbitror, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris: Vide in Cap. de Literis, Charondas.

Aristoteles ad Platonem audiendum, decimum & septimum ætatis annum agens, dicitur accessisse: vigintiq; apud eum annos fuisse discipulus: Zenonem etiam 20. annos auditorẽ fuisse constat. feruntque dixisse: Tunc secundis ventis nauigaui, cum naufragium feci. Solon dicebat, tandiu discẽdum, quandiu viuatur.

Idem Aristoteles rogatus, quo pacto discipuli proficerent egregiè: Si excellentiores ait prosequentes, tardiores non attendant.

Isocrates dicebat Ephorum discipulum frenis, Theopompum calcaribus indigere. Cicero ad Atticum. Quintilianus etiam, de Ephoro & Theopompo.

Antima-

Antimachum poëtam legentẽ, cum omnes præter Platonem reliquissent: Legam, inquit, nihilominus: quia Plato mihi vnus instar est omnium.

Cleanthes adeò disciplinæ deditus erat, vt quæ à Zenone audiret, testæ, boumq; ossibus inscriberet, cum pecunijs ad emendas chartas careret.

Heraclitus in iuuenta nihil se dicebat scire: vbi verò ad virilitatis annos euaserat, nihil ignorare.

Cleanthes aquam noctu hauriebat precio, quo sustentabatur: præceptoremque Chrysippum audiens, mirus euasit.

Iulius Florus, cum aliquando adolescentem tristem, eundemq; scholasticum vidisset, interrogauit quę causa frontis esset tàm deductæ? Quia triduò, inquit adolescens, materiæ ad scribendum destinatæ non inueniret exordium. Tum Florus: Nunquid tu, inquit, melius dicere vis quàm potes? Ita res se habet, curandum est, vt quàm optimè dicamus, dicendum tamen pro facultate: ex Quintiliano.

Solon dicebat, Senesco semper plurima discens: ex Platone, 2. de Philosophia.

Zeno cum quendam ex discipulis inflatum turgidumq; esse, nosset percutiens dicebat: Nõ si magnus fueris, bonus eris: sed si bonus, magnus.

Apud Indos scholasticis non licet neq; loqui, neque sternutare, nec etiam excreare, vel die illa è cœtu discedere: & cum 30. annos sic vixerint, in sua secedere. Pythagoræi non minus quàm biennium tacebant.

Hesiodus: Optimus ille quidem est, qui paret ritè docenti. De silentio Pythagoreorum est in cap. de Silentio.

Polyænus, qui magnus mathematicus fuisse dici-

tur: posteaquàm Epicuro assensus est, totam Geometriam falsam esse credidit, vnde illa etiam quæ sciebat, oblitus est.

Cap. XXIIII. *Duces militum quid deceat, & de disciplina militari.*

CICERO in oratione pro Pompeio: Ego enim, ait, sic existimo, in summo imperatore quatuor res inesse oportere: scientiam rei militaris, virtutem, authoritatem, felicitatem.

Xenophon in Cyri prædia libro I. ait, ad habendos obediētes milites nihil esse duci efficati⁹, quàm vt dux subditis prudentior esse videatur. & subdit: At illud certè potest fieri, vt vnà cum iis lætetur, quibus aliquid boni contigerit: & vnà tristetur, si quid acciderit mali: & opem ferre alacriter studeat eorum difficultatibus, præcaueatq; ne quid errent. & paulò post rursus: At norit, qui hoc facturus sit, & insidiatorem esse oportere, & dissimulatorem, & dolosum & deceptorem, & furem & raptorem, & omni in re hostibus præualere.

Paulus Aemilius nocturnas vigilias sine armis fieri iussit, vt attentius excubarent.

Corneli⁹ Tacitus in Iulij Agricolæ vita ait, Imperatoris officium esse, non studiis priuatis, nec ex cōmendatione, aut precibus centurionum milites asscire: sed optimum quenq; fidelissimum putare: omnia scire, non omnia exequi: paruis peccatis veniam, magnis seueritatem commodare: nec pœna semper sed pœnitentia sæpius contentum esse.

Corneli⁹ Scipio, cui postea Africani fuit cognomētū, expugnata Carthagine, cum esset orta inter duos milites contentio de corona murali, donando eo qui primus murum conscendisset, cum vterque se fuisse

se fuisse priorē diceret, vt in certamen penè omnem traxerint exercitum: concione aduocata, compertum se habere dixit, ambos pariter murum ascēdisse: ambosque coronis murilibus donauit.

Idem Scipio dicebat, se malle vnum ciuem seruare, quàm mille hostes perdere. Idem etiam dicebat, in re militari turpe esse dicere, Non putaram.

Lucullus cū pridie nonas Octobris, copias contra Tigranem Mitridatis generum eduxisset, eúque militibus aliqui nefastum diem esse ducerent, ob idq; minus ad bellum capessendum idoneum: Ego verò, ait, commilitiones, ex atro felicissimum hunc diem Romanis faciam. Duces copiarum vrbem ingredi mos non fuit, ait Plutarchus in Pomp.

Non ab re visum est adscribere, quòd Plutarchus in Sertorio recitat, vbi ait: Et hoc adiungamus, qui bellacissimi duces maximè fuerunt, eos altero caruisse oculo: Philippū, qui in Methonæ expugnatione, in trāsitu oculo dextro sagitta immissa ab Astro sagittario, orbatus est: q̃ solo æquauit, vt ait Strabo. Apud Solinū corruptè Othmona legit, ꝓ Methona. Antigonū, q sagitta catapulta à Perinthiis missa. Annibalem, qui in Hetruria locis palustribus, aëris intemperie vigiliisque confectus: & Sertorium, qui in bello Marsico oculū amisit. Sed iis addendam Pseram, mulierem planè virilem, altero oculo captam: cuius memminit Strabo libro decimoseptimo.

Aňibalē in omni fortuna nunquā cœnantē cubasse, aut plus sextario vini indulsisse, ait Iustinus 32.

Clearchus cum fronte hilaritatem in periculis subeundis præ se ferret, ipso aspectu suos ad subeūda discrimina reddebat paratiores.

Cap. XXV. *De diligentia, ac studio.*

DILIGENTIA, vt si quando opportuna est laudi, ita nimia vitio vertitur, quòd hisce exemplis liquebit.

Africanus, centurionem qui in pugna non affuerat, cum increparet, atq; ille diceret se in castris custodiæ gratia remansisse: Non amo, inquit, nimium diligentem.

Apelles, cum Protogenis opus, immensi laboris ac curæ, supra modũ anxiè miraretur: dixit omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora: sed vno se præstare, quòd manũ ille de tabula nesciret tollere. memorabili pręcepto, nocere sępe nimiam diligentiam. hæc Plinius lib. 35. Martialis.

Peccant securæ nimiũ, solicitæq; manus. Horat in Epist.

Insani sapiens nomen feret, æquus iniqui,
Vltra quàm satis est, virtutem si petat ipsam.

Terentius in Phormione:

Nostrapte culpa facimus, vt malos expediat esse:
Dum nimium dici nos bonos studemus.

Rhodienses Lindię Dianæ sacrificantes, conuiuia multos dies in Deæ ara prorogabant. Deumq; cum consuluissent, an matulam essent in sacrificium illaturi: responsum est, vt inferrent. illi verò ambigentes, vtrum æneam an cretaceam essent illaturi, iterum Deum consuluerunt: Deus verò indignatus, neutram inferendam respondit.

L. Tatius Ruffus infima natalium humilitate, cõsulatum militari industria meritus, antiquę alias parsimoniæ, circiter mille siclos liberalitate Diui Augusti vsque ad detractionem hæredis exhausit, agros in Piceno coemendo, colendoque in gloriam. internicionẽ ergo famemq; censemus, imò Hercle iudi-

eo modum rerum omnium vtilissimum, bene colere necessarium, optime damnosum: hæc Plinius lib. 8.

Duilli imper. classis ab arbore excisa, 60. die nauigauit. contra Hieronem regem 220. naues diebus 40. factas Piso narrat.

Secundo bello Punico Sciponis classis 40. die à securi nauigauit.

Diligentia maxima vti prouerbialiter dicitur, omnibus vestigiis inquirere: item manibus pedibusque: item, velis & equis vti.

Cap. XXVI. *De diuitiis.*

ZENO cum sæpè dixisset diuitias esse indifferentes, Antigonus falsò sibi nunciari fecit, prædia illius ab hospitibus esse direpta. & cum tristior effectus esset: Vides, inquit, diuitias non esse indifferentes.

Pompeij milites, cum quidam ex illis in thesaurum incidisset, omnem locum pecuniarũ refertum esse putantes, quas Carthaginenses quodam occuluissent, pluribus diebus ad excauandum agrum incumbentes, per illos dies ne à Pompeio quidem ipso potuerunt à fossione deduci. subridensq; Pompeius, impense laborantes sudantesq; ambibat. Sed tãdem spe elusi, sese vt quocunq; eos ducere vellet obtulere, vt qui stoliditatis suæ pœnas essent pensuri.

Leon Eutycratides interrogatus, quam vrbem quis incolens tutus esset? Vbi, inquit, neque plura, neque pauciora incolentes possiderent. Plin. lib. 33. Illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occuluit natura, atque demersit.

Zeno dicebat, non magis prodesse quàm nocere opes atque sanitatem.

Crates

Crates Thebanus, homo locupletissimus, cum ad discendam philosophiam Athenas concederet, magnum auri pondus abiecit: putans se non posse virtutes simul & diuitias possidere.

Epicurus ad Pytocleam: Si vis, inquit, Pytoclea te diuitem facere, non pecuniæ adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum est. Lucanus:

Sed pars vilißima rerum,
Certamen mouistis opes.

Quando plura quis habet, tum plurimos inuidere illi, insidiari, & hostes fieri, ait Xenophon.

Paria tormenta esse pauperum diuitumq;, ostendit eleganter Bion. ait enim, non minus molestum esse caluis quàm comatis pilos velli.

Plato in rep. ait: nec extrema in aliquibus ciuium inopia sit, nec ingentes diuitiæ:

Nabathæi adeò patrimonij seruatores sunt, vt qui rem paternam diminuerit, publicè damnetur. augenti verò præmium propositum.

Possidonius diuitias causas esse malorum dicebat, non quòd ipsę facerent, sed quod facturos irritarent. ex Seneca lib. 3. epistol. Idem de paupertate ait: Nudum latro transmittit, etiam in obsessa pauperi via pax est.

Cyrus apud Xenoph. Cræso suadenti vt pecunias cumularet, inquit: Ipse mihi iubes vt apud me collectos habeã thesauros, vt ꝓpter eius inuidiæ sim & odio, fidãq; mercenariis custodib. quos iis præfecerim. At ego dum amicos diuites reddo, hos esse puto mihi thesauros & custodes, simul tũ mei ipsi⁹, tum meorũ bonorum. Quod mutuatus Martialis.

Extra fortunam est quicquid donatur amicis.
Quas dederis, solas semper habebis opes.

Idem

Idem Cyrus inferius ait: Non eos ego Crœse felicissimos existimo, qui pecunias plurimas possideant: quemadmodum neque felicissimi sunt, qui muros custodiunt,& ob id quicquid in vrbe est:verùm qui & comparare plurimas pecunias iustè possint, & iis vti honestè.

Pheraulas diues à Saca felix nuncupatus ob diuitias quas pauper acquisierat: Num, ait, existimas Saca me nunc eo iucundius viuere,quò plura possideo?an ignoras me &esse,& bibere,& dormire nullo modo iucundius, quàm tunc cum eram pauper? & subdit: Qui valdè oblectatur pecuniis, certò scito hunc si sumptum faciat, valdè tristari.

Diuitiis celebres: M. Crassus, qui negabat diuitem esse,nisi eum qui redditu añuo regionem tueri posset, vt ait Plinius lib. 33. Cicero in Offic. qui exercitum alere posset.Plutar.verò in Crasso ait, Crassum male sensisse: nulla enim mensura bellum nutriri, teste Archidamo. Hic autem fuit ex ea gente, qua fuerat alius Crassus, diues appellatus. Item tres Claudij principatu, Pallas, Callistus, & Narcissus. Item C. Cælius Claudius.

Isidorus testamento suo dixit, quamuis multa ciuili bello perdidisset, tamē relinquere seruorum quatuor millia centum ac sedecim, iuga boum tria millia sexcenta, reliqui pecoris quinquaginta septem millia:in numerato pondo sexcēta millia. item Sylla, Lucullus.

Ex externis Ptolomæus,qui Pōpeio res in Iudæa agente, octo millia equitum sua pecunia tolerauit. Eundem aiunt mille cōuiuas totidem aureis poculis mutātem vasa cum ferculis saginasse. Itē Pythius Bythiñus, q. platanū aureā, vitēq; nobilē illā Dario regi

regi donauit Xerxis copias, hoc eſt, ſepties octoginta octo millia hominum excepit epulo: ſtipendium quinq; menſium, frumentumq; pollicitus. Pythius, inquit Herodotus lib. 7. Atys filius Lydus, Xerxis exercitum omnium maximum, ipſumq; regẽ, magnificentiſſimo hoſpitio excepit, ſpopónditq; ſe pecuniam ei in bellum ſuppeditaturum. Xerxiq; roganti quantum pecuniarum haberet, ait eſſe ſibi argenti duo millia talentorum, auri verò quadragies centena millia, Daricorum ſeptem millib. minus, quæ ſibi dono daret. item, Crœſus Lydorum rex. item Midas Phrygiæ rex: Tãtalus Phrygius, Pelopsq; filius. item, Attalus Pergami rex, qui opes pop. Rom. legauit hęreditate, diuitẽq; pariter, ac luxurioſum cũ reddidit. item, Callicrates Caryſtius: Cyniras, Lucrius Auernus pater Bititi, qui cum Domitio pugnauit. Solomon, qui ducentas lanceas ſexcentorum ſiclorum pondere aliquando ex auro confecit, trecentaq; ſcuta ſingula ternas minas auri habentia. Homerus Erichthonium Syſiphumq; omnium hominũ locupletiſſimos vocat. celebratur item Mæander Protagoræ pater qui Xerxem omneisque illius copias hoſpitio ſuſcepit.

Romanis addendus Liuius Druſus, qui in tribunatu plebis 11. millia pondo argenti habuit. Demetrium Pompeianum puduit locupletiorẽ eſſe Pompeio.

Celebres diuitiis regiones, in Hiſpania Turdetana, in qua argenteis Turdetani aliquãdo præſepibus doliiſque vſi ſunt: ex Strab. Galatia, à Diodoro ob fluminum auriferorum decurſus, qui aliquando exuberantes cum reſtagnaſſent, in glebis aurum reliquerunt. Vrbes, Corinthus & Thaſiorũ colonia Da-

tus, ob

tus, ob aurifodinas. Tarentum: sed suprà omneis Syracusæ prouerbio etiam celebratæ. Montes Iberi, qui posteaPyrenei sunt nuncupati, quia plures continuos dies ex flamma à pastoribus iniecta arserunt, argento multo abundantes. ex illo enim incendio riuuli argenti fluere per montes visi sunt. ea res ab oppidanis non cognita: sed Phœnices cum rem accepissent, tantum argenti abstulerunt, vt cum onustis nauibus superesset argentum, amoto ab anchoris plumbo argentum suffecerint.

Auriferi fluuij: Pactolus in Lydia, Tagus in Hybernia, Ganges in India, Hebrus in Thracia, Padus in Italia, authore Plinio.

Plutonem diuitiarum deum putabant: cæcumq; hunc pingebant: nec immerito. cæcus enim est, qui diuitiis studet, ait Dion. *vide titulum de auaritia*

CAP. XXVII. *De deorum cultu, & cœlestibus.*

DEI cultus qualis debeat esse, Liuius non discrepans à literis sacris his indicat verbis: Eodẽ, inquit, anno Posthumia virgo vestalis de incestu causam dixit, crimini obnoxia ob suspicionem propter cultum amœniorem, ingeniumq; liberius quàm virginem deceret parum abhorrens, famam ampliauit. deinde absolutam pro collegij sententia pontifex Max. abstinere iocis, coliq; sanctè potius quàm scitè iussit.

Barthabaces magnæ matris sacerdos, Mario contra Teutones bellum gerente, cum vellet ad senatum referre, à matre deûm victoriã sibi nunciatam, ac ob id precaretur templum deæ decerni, prohibitus ab A. Pomponio tribuno, eque ipso pulpito

detur-

deturbatus est. sed dimissa concione, febris statim Aulum inuasit, intraq; septimum diem occubuit.

Alexander Seuerus imp. cum quendam locum qui publicus fuerat Christiani occupassent, contraque popinarij dicerent sibi eum deberi: rescripsit, melius esse vt quomodocunque illic Deus colatur, quàm popinariis dedatur.

Diogenes Cynicus dicenti Lysiæ pharmacopolę, an Deos esse crederet? Quomodo inquit non credo, qui te diis inimicum puto?

Epicurus, inquit Cicero, solus vidit primùm esse Deos, quod in omnium animis eorum notionem impressit natura. Abrahā verò primus dixit, Deum creatorem vnum esse cunctorum.

Thales cum domo exiret inspiciēdorum siderum causa, in subiectam scrobem incidisse fertur. petulantiq; probro dictum ab anu domestica: qua ratione ô Thales quæ in cœlis sunt cōprehēsurū te arbitraris, qui ea quæ sunt ante oculos videre nō vales?

Fabricius, dicente Cynea Pyrrhi legato, deos ab ira longissimè amotos, ex Epicureorum sententia, nec vllam hominū curam suscipientes ociosos esse, exclamans: O vtinā, inquit, hęc Pyrrho & Samnitib. cordi sint, quàmdiu aduersus nos bellum gerunt.

Hiero tyrannus cum à Simonide quæsisset quid aut qualis esset deus, deliberandi causa Simonides vnā diem sibi postulauit, postridie verò ab Hierone idem quærente, biduum petiit. Cùm verò sæpe dierum numerum duplicaret, admiratus Hiero, quæsiuit cur ita faceret: Quia quanto, inquit, diutius condero, tanto res videtur mihi obscurior.

Camillus volētibus Romanis ex vrbe discedere, in oratione quam habuit: Inuenietis, ait, omnia

prosperè euenisse sequentibus Deos, aduersa spernentibus.

Thysetæ ossa diis sacrificant, ipsi autem vescuntur carnibus.

Vide plura infra titulo de Religione.

CAP. XXVIII. *De dolore & cura.*

MARCVS Antonius Antonini Pij imperatoris gener, educatorem suũ mortuum cũ magno defleret opere, auocareturq; à luctu ab aulicis, Antoninus illis dixit: Permittite illi vt homo sit. non enim Philosophia vel imperium tollit affectus.

Seneca de consol. Non sentire mala sua, non est hominis: non ferre, non est viri.

Dionysius Heracleotes laborans ex renibus, in ipso eiulatu clamitabat, falsa esse illa quæ antea de dolore sensisset, quem dum Cleantes discipulus eius rogaret, quæ nam ratio eum de sententia deduxisset? respondit, quia cum tantum operæ philosophiæ dedissem, dolorem tamen ferre non possem.

Ouidius. *Dolor artibus obstat.*

Seneca: *Imperari dolori silentium non potest.*

Pericles licet animo fuerit inuicto, afflictatus tamen longo dolore, incantationes collo alligauit, sibi à mulieribus pro amuleto datas.

Seruius Clodius eques Ro. magnitudine doloris in podagra coactus est veneno crura perungere: & postea omni sensu carere, æquè ac dolore, in ea parte corporis.

Cic. ad Oct. Nulla enim, ait, remedia quæ vulneribus adhibentur, tàm faciunt dolorem, quàm quę sunt salutaria.

M. Agrip-

M. Agrippa doloris pedum impatiens, inſcio Auguſto voluit potius vſu pedum carere, quàm dolorem vlterius perpeti, in feruens acetum pedes immergendo.

C. Proculeius Auguſti familiaris, in maximo ſtomachi dolore, gypſo epoto conſciuit ſibi mortem.

Minos in maximo dolore tibiam coronamque è ſacris abſtulit.

Pſeudolus apud Plautum, cum dixiſſet Ballioni lenoni:

Heu pudet quòd tibi promiſit, quanquam id promiſit dare: Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit. feſtiuè Ballio ſubdit.

Nimio id quòd pudet facilius fertur, quàm illud quòd piget.

Crocodili qui in aqua, & alteri⁹ qui in terra viuit, cinis corij ex aceto illitus iis partibus, quas ſecari opus ſit, aut nidor cremati, ſenſum omnem ſcalpelli aufert.

Achilles Homericus Priamo, qui ad illum noctu pro Hectoris corpore ſe receperat, nimium fletui indulgenti: Age, ait, in hoc ſolio ſedeas. dolores triſti animo premamus: nulli enim vſui nimij fletus ſunt. Niobe eodem tempore nouem filiis orbata, cibo tamen non pepercit.

Solicitudinem animi propitiat ſaliua poſt aurem digito relata. Ex Plinio lib. 28. Lib. 25. verò ait, Herbas, certè Aegyptias à regis vxore traditas, ſuæ Helenæ plurimas, ac nobile illud Nepenthes, obliuionem triſticiæ veniamq; afferens. Apud Homerum hic vt arbitror ſuccus intelligitur, cum Helena iniecit pharmacum vino, quòd omnem irã doloreq́; obliteraret. Aqua mulſa triſtitiã mitigat, ait Plinius.

Euri-

Euripides dicere solebat: Suauis est laborum præteritorum memoria. Et Vergilianus Æneas,

Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Dolorem Zeno dicebat esse irrationabilē animi cōtractionē, cuius species essent, Misericordia, Inuidia, Æmulatio, Zelotypia, Angor, Cōturbatio, Tristitia, Mœror, Confusio. Plinius 20. libro ait: Ad omnes corporis dolores succum è scordio valere.

Anneus Seneca: Nunquam, inquit, lachrymæ opprimuntur imperio, sed irritantur. Nulla flendi maior est causa, quàm flere non posse.

Cap. XXIX. *De Exilio.*

ANAXANDRIDAS Lacedæmonius, ad eum qui ægrè ferebat quòd exularet: O bone, inquit, ne vrbem relinquens horreas, sed iustitiam.

Diogenes Cynicus exprobranti cuidam exilium: At huius causa miser, ait, philosophatus sum. Alioq; dicente, Sinopæi te exilij arguunt: Et ego, inquit, illos moræ.

Teucer rediens ex Troiana expeditione, cum ob Aiacis fratris mortem Telamoni patri esset inuisus, atq; ab eo exilio mulctaretur, ad socios conuersus, ait: Patria est, vbicunque benè est. Ex Cicerone in Tusc. Horatius:

Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro.

Caligula, cum quēdam à vetere exilio reuocatum postulasset, quidnam ibi facere consuesset? atq; ille per adulationem respondisset, consuesse rogare vt (quod euenit) periret Tyberius, vtq; ipse imperaret: suspicans sibi quoq; exules suos mortem imprecari, misit circum insulas, qui vniuersos trucidarent.

Clodius in Ciceronis exilio legem tulit, ne quis

de eo reducendo ad ſenatum referret, ne quis decerneret, nec diſputaret, ne loqueretur, ne pedibus iret, ne ſcribendo adeſſet.

Metellus Numidicus, Apuleio Saturnino Agrariam legem ferente, quòd noluerit iurare, die dicta, cum à bonis viris defenderetur, ne cauſa malorum certaminum eſſet, in voluntarium exilium Rhodum profectus eſt. Rutilius vir ſummæ innocentiæ, inuiſus equeſtri ordini, repetundarum damnatus, in exiliũ mittitur. ex Floro. Seneca lib 3. epiſtolarũ: Exiliũ, ait, Metellus fortiter tulit, Rutilius etiam libenter. alter vt rediret, Reipublicæ præſtitit: alter reditum ſuum Syllæ negauit, cui nihil tunc negabatur.

Idem Rutilius conſolanti eum cuidam, ac dicenti, inſtare bella ciuilia, & ob id breui futurum vt omnes exules reuerterentur: Quid tibi, inquit, mali feci, vt mihi peiorem reditum quàm exitũ optares?

Calliſtratus factus exul ab Athenienſibus, optantem quempiam vt reſtitueretur, abominatus eſt.

Apud Græcos qui mittebantur in exilium, ſeruare bouem dicebantur. In Argiuis enim, quò mittebãtur, bos æneus erat magnitudine conſpicua.

Marcellus iuriſconſultus lib. 48. dig. Exilium, ait, triplex eſt: aut certorum locorum interdictio: aut lata fuga, vt omnium locorum interdicatur, præter certum locum: aut relegatio in inſulam.

Demetrius Phalerius pulſus patria, ac Thebis exul, Cratem obuium iniquo animo vidiſſe, propter abiectam vitam, dicitur. Crates verò licet Cynicus eſſet, benignè hominẽ alloquutus, de exilio diſſeruit: diſputans, nihil in eo mali ineſſe. atq; ob rerum benè geſtarũ conſcientiã cõſideret, hortatus eſt. tum Demetrius ad ſuos conuerſus: Heu inquieta negocia actionesq;

ctionesq; nostras, inquit, quorum causa hactenus virum nosse non licuit.

Cap. XXX. *De exercitatione & vsu.*

Laomedon Orchomenius, ob vitandum splenis morbum, ex consilio medicorum, longissimis cursibus vsus est. exinde recuperata ex habitu currẽdi valetudine, in certaminib. omneis superauit. Iulij Viatoris exemplum est huic cõsimile, in cap. de consuetudine.

Columella magistrum artium vsum appellat: admonetq; , admissarium modica exercitatione concussum, vegetiorem ita factum inungi oportere, vt tacita quadam vi semina ipsa principijs agilioribus figurentur. Plinius libro 28. His remedijs, ait, annumeratur exercitatio: multa adimit, corpus auget modica, in primis ꝓdest ambulatio, gestatio, equitatio, stomacho & coxis vtilissima, phthisi nauigatio. Sed & Galenus cũ cæteris medicis id asserit. corpus enim ait & animam exercitatione leuẽ fieri, partesq; corporis valentiores solidioresq; reddi. Ouidius:

Et non sentitur sedulitate dolor.

Xenophon libro octauo Pędiæ Cyri ait, apud Persas fuisse legem, vt nemo neq; spueret, neq; mucorẽ faceret, Hoc ideo, vt per exercitationem sudoremq; corpora illorum fierent solidiora.

Demosthenem ait Phalereus, cum ꝑ dicere nequiret: exercitatione fecisse vt diceret. Balbus, inquit Hieronym. melius balbi verba cognoscit.

Antonium, cum apud Actium vicisset Octauius, reuertenti inter gratulanteis, occurrit coruũ tenens, quem instituerat dicere, aue Cæsar, victor, imperator. Miratus Cæsar officiosam auem, viginti milli-

bus nummûm emit. Socius opificis, ad quem ex illa liberalitate nihil peruenerat, affirmauit Cæsari, & se habere alium coruum, quẽ vt afferre cogeretur rogauit. Allatus, verba quæ didicerat expressit, aue victor imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donatiuum cum cõtubernali. Exemplum sutorem pauperem sollicitauit, vt coruum ad parem salutationem institueret, qui impendio exhaustus, sæpè ad auem non respondentem dicere solebat, opera & impensa perijt. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam salutationem, qua audita ab Augusto in transitu: Satis, ait, salutatorum talium domi habeo. superfuit coruo memoria, subtexuitq́;, opera & impensa perijt. ad quod Cæsar risit, emiq́; eam iussit, quanti nullam adhuc emerat.

Lycurgus legumlator, vt à mollicie ciues auerteret, duos catulos ex ijsdem parẽtibus ortos, alterum gulæ domi assuefecit, alterum venationibus in agris exercuit. Deinde in concionem adductis canibus, disposuit gulæ irritamenta, postea leporem dimisit. concurrente vtroq; ad consueta, leporemq́; cum venaticus accepisset: Videte, inquit, ô ciues, quàm dissimiles ob educationem solam euaserint: quantoq́; efficacior, quàm natura, ad res honestas sit exercitatio. Seneca ad Lucilium: Non potest athleta magnos spiritus ad certamen afferre, qui nunquam sugillatus est.

Senex quidam exactæ diligentiæ, cum post annum nonagesimum procurationis vacationem vltrò à C. Cæsare accepisset, componi se in lecto: & velut exanimem, à circunstante familia deplorari iussit. Lugebat domus ociũ domini senis. nec finiuit antè tristiciam, quàm labor illi suus restitutus est.

Labores

Labores obſonium ſunt viris bonis, ait Xenophon.

Memorabile eſt quòd Philoſtratus in vita Apollonij ait:in conuiuijs Indorum, menſam in ſemicirculum componi,circa quam conuiuæ coronati epulantur.poſt potationes verò puer in medio conſiſtit, ac ſagittam in ſe miſſam, ſaltu ſupra caput reuolutus vitat.Funda adeo exerciti, vt ſummos capillos glande attingant.ſunt & ſagittarij,qui ſagittarum ictibus lineam ducant. Sed in Cap.de Arte quamplurima.

M.Lepidus,cum cæteri tyrones militesq; in campo ſe exercerent,ipſeq; in herba recumberet:Vellem hoc eſſet,inquit,laborare.

Scipio Aphricanus, exercitus ſub alijs imperatoribus victos,ita exercuit omni opere, foſſisq; faciendis:vt diceret.fodientes luto inquinari oportere,qui ſanguine hoſtium madere noluerint: inuictosq; penè reddidit.

Metellus in Africa, Albino imperante, ſubiugatum accepit exercitum: quem ita emendauit veteribus inſtitutis & diſciplina maiorum, vt poſtea eos à quibus ſub iugum miſſi fuerant,ſuperarent.

Ouid lib 5.de Triſtibus:

Adde quòd ingenium longa rubigine læſum
Torpet,& eſt multo quàm fuit antè minus.
Fertilis aſſiduò ſi non renouetur aratro,
Non niſi cum ſpinis germen habebit ager.

Cicero in Tuſc. Et quemadmodum ager, quantumcunq; fertilis, abſq; cultura fructuoſus eſſe non poteſt:ita ſine diſciplina animus & doctrina.

Marius exercitus victi à Cimbris ſub Cœpione, Manilio,& Syllano reliquias ita erudiuit & exercuit, vt mirabilem multitudinem Cimbrorum Theutonicorumq;

nicorumque & Vngarorum publico marte deleret. Cæterum exercitatio militaris erat eiusmodi, vt tyrones iunioresq; in exercitu, manè ac pòst meridiem exercerentur saltu, cursu, iaculatione, funda plumbata, ad palam, ad scuta. Cogebantur præterea pedites instructi omnib. telis, militari gradu decem millia passuū ire, redireq;. graduq; militari viginti millia passuum, horis quinq; duntaxat æstiuis conficiebant: pleno gradu qui citatior erat, totidē horis passuum viginti quatuor millia, inq; eo gradu cogebātur ferre pondus 60. librarum. Tyrones ante expeditiones in campo Martio exerceri, sudoremq; ac puluerem in Tybrim deponere consueuerant, natandi vsum perdiscentes. Vide in cap. de Militia.

Democrates palæstrita pedibus æger, conatus morbū excutere, eousq; productus est vsu, vt in certamine lineam circunduxerit: iussisq; aduersarijs vt extraherent, illisq; nequeuntibus, coronatum abijsse memorant.

Pòst cœnam deambulatione calorem excitari, quiescere, & statim ad lectum accedere, suffocari Aristoteles vocat.

Addendū illud ex Plin. lib. 28. Capita aperiri aspectu magistratuum, non venerationis causa iussere: sed (vt Varro author est) valetudinis, quo firmiora consuetudine ea fierent.

Cap. XXXI. *De Electione.*

Dionysivs tyrannus tres in conspectum Aristippi simul dari iussit mulieres. eumq; quā ex illis vellet eligere, tum Aristippus tres simul adduxit, dicens neq; Paridi tutum fuisse, quod vnam prætulerit cæteris.

Lysander

Lysander Spartanorum legatus ad Dionysiũ venerat. huic cum Dionysius duas misisset stolas, vt vtram vellet filiæ deferret, ambas accepit: aitq;, ipsam melius electuram.

Cato Hispaniam sortitus, cum hostium audisset miram copiam esse ad bellum paratam, ob idq; decreuisset Celtiberorum ope vti, petentibus illis ducenta talenta subsidij gratia, atq; negantibus alijs cõditionem, ac dicentibus, turpe esse populo Romano auxilia mercede conducere: vrbanè sciteq; Cato, nõ esse graue respondit. nam si vicissent hostium manubijs, satisfactum illis iri si victi essent: nec eos qui peterent, nec à quibus repeti deberet, superstites relictum iri.

Cap. XXXII. *De exercitu, Militia ac Bello.*

PHocion, cum Leosthenis ducis milites concinnè ornatos asp: xisset, rogatus qualis sibi ille exercitus videretur: Bellè mehercule, inquit, ad stadium decurrendum instructus.

Antiochus ostẽdebat Annibali in campo copias, quas bellum populo Romano facturus comparauerat, conuertebatq; exercitum insignibus argenteis aureisq; florentem, inducebatq; etiam currus cum falcibus, & elephantos cum turribus, equitatumq; frenis, ephippijs, phalerisq; præfulgentem. Atq; ibi rex tanto tamq; ornato exercitu gloriabundus, Annibalẽ aspicit, &: Putas ne, inquit, satis esse Romanis hæc omnia? Tum Pœnus ignauiam imbelliamq; militum eludens, preciose armatorum: Plane, inquit, esse satis credo hæc Romanis, etsi auarissimi sint.

Pescennius omne vas argenteum, etiam ad bibẽdum accommodatum, sustulit, dicens, posse fieri vt sarcinæ militares in potestatem hostium venirent, fierentq; barbari argento nostro gloriosiores.

Cabrias Atheniensis dicebat, terribiliorem esse exercitum ceruorum duce leone, quàm leonum duce ceruo. Hunc aliqui Gobriam vocant: Gobrias verò Assyrius apud Xenophontem est.

Apud veteres, exercitus ex duabus tantum legionibus & copijs auxiliaribus constabat: legio verò interdum erat ex sex millibus, aliquando ex pluribus, vt est apud Vegetium. Alexander Macedo, traiecturus in Italiam erat cum triginta millibus Macedonum veteranorum, & quatuor millibus equitum, Thessalorum maximè. nam Persas, Indosuè si adduxisset, impedimentum traheret. Palæstinorum exercitus cõtra Hebręos, ex peditibus trecentis millibus, equitibus sexaginta millibus, curribus triginta millibus. Ninus contra Bactrianos, pedites duxit ad decies septies centena millia, equitum ducenta millia, currus falcatos paulò minus decem millibus & sexcentis. Darius aduersus Sacas, octingenta millia militum duxit.

Eius filius Xerxes in Græciam septingenta millia de regno, trecenta millia ex auxilijs, naues decies centena millia, ait Iustinus. Herodotus plura fuisse ait, remq; longius prosequitur.

Apud Homerum exercitus tacitus, ceu mutus ad bellum incedebat. Moses in legibus, eos qui domum ædificarint, ac non habuerint tempus annuum ad fruendum: & qui arbores seuerint, nec de fructibus freti sint: item qui nuper vxores duxerint, immunes belli fore sanxit.

Scipio

Scipio Aphricanus negabat cum hoste confligi debere, nisi aut occasio aut necessitas cogeret.

Illud notandũ, Iani templum ter obseratũ omnino fuisse, ꝙ symbolũ erat pacis: regnante prius Numa: ac post hunc annos 480. composito bello Carthaginense, C. Attilio Titoq; consulibus: atq; Augusti tempore. Vide titulum de Ducibus.

Cap. XXXIII. *Exitus.*

Cyneas orator, Demosthenis auditor, Pyrrhi familiaris, decernentem Pyrrhum in Italiã nauigare contra Romanos, Tarentinis auxilio futurũ: interrogat, superatis (si dij dederint) nobis Romanis Pyrrhe, quid tum ageremus? Totã, inqt Pyrrhus, haberemus Italiam. Parumper commoratus: Cyneas ait, cum autem Italiam cæperimus, quid tum agemus? Et Pyrrhus: Proxima, inquit, Sicilia est fœlix, captuq; facilis. rectè dicis, inquit Cyneas. sed num finis nobis erit militiæ, Sicilia capta? Deus modò, inquit Pyrrhus, victoriam præstet: nam ijs veluti præludijs vtemur ad res maximas cõficiendas. quis enim se Libya abstineat, & Carthagine? Cui Cyneas: Sed uictis omnibus ac subactis, quid faciemus tandem? Et Pyrrhus ridens: Ocium, inquit, agemus, & quotidiana festiuitate, mutuisq; sermonibus lætitiaq; perfruemur. cum ad hæc Cyneas Pyrrhum adduxisset: At quid vetat, ait, ô Rex, quò minus nunc ista lætitia, festiuitate & ocio perfruamur?

Athenienses, cum inuito Phocione bellum cum Antipatro suscepissent, cumq; Athenas irruentem audissent, Phocioni detulerunt vt pacem ab Antipatro postularet. at Phocion: Tunc ait, cum ociosis vobis consulebam, si mihi creditum esset, haud nunc

profectò tumultuantes cõsuleretis, cui potissimum vos vestraq; credere debeatis.

Epaminondas rogatus, vtrum se meliorem diceret, an Cabriam, an Iphicratem? Difficile est, inquit, donec viuimus, iudicare.

Solon à Cræso rogatus, an eum esse felicem iudicaret? respondit, vsq; ad exitum vitæ iudicari non licere. vt dicam in cap. de felicitate.

Artabanus Xerxem monet, ne Iones secum ducat contra patriam pugnaturos. ait itaque: Hoc vetus prouerbium tanquam optimum mente rex teneto, non statim ab initio exitum omnẽ esse manifestum.

Cap. XXXIIII. *De Filiis, & eorum ingenio atq; educatione.*

SERVILIVS Geminus cum apud L. Manilium, qui optimus pictor Romæ habebatur, cœnaret, filiosq; Manlij deformes admodum conspexisset, nõ similiter, ait, Manli fingis ac pingis. Tum vrbane Manli⁹: In tenebris enim fingo, inquit, in luce pingo.

Hermetias à Democrito appellatur herba ad liberos generandos pulchros bonosq;. item medicamenti compositionem è nucleis pineis tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea mixto Theombrocio & lacte, bibere generaturos iubet: & à conceptu puerperas partum nutriẽtes, ita fieri excellentes animo & forma, atq; bonos Hæc Plinius.

Themistocles, cum illi filius matris auxilio intercessioneq; pleraq; iuberet: ô vxor, inquit, Athenienses Græcis imperant, ego Atheniensibus, tu mihi, tibi filius.

Syrus seruus Clitiphoni filio Chremetis heri suadet,

ſuadet, vt pecuniam à patre, matre adiutrice, extorqueat. ait enim;

Nunc aliud ſpecta:
Matres omnes filijs in peccato adiutrices,
Auxilio in paterna iniuria eſſe ſolent.

Mithridates, cum regnandi ſtudio inſidias patri fruſtra ſtruxiſſet, aperto bello cum illo congredi decreuit. ſed pater morte præuentus, filium inhiantem reliquit.

Ouidius;

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Vide exemplum Nicomedis, in cap. de Dolis.

Antipater, primus ex Caſſandri filijs, Theſſalonicam matrem necauit, Alexandrumque fratrem regno expulit. Vide in cap. de Crudelitate, Theſſalonice & Eucratides.

Galienus capto à Perſis Valeriano patre imperatore, non modò bellum nō intulit: ſed aſſiduis voluptatibus ſingulis diebus deditus, perinde quaſi captiuitatem patris exoptaſſet, vixit.

Euander, ſuadente matre Nicoſtrata, quæ etiam Carmentis eſt dicta, quia carminibus vaticinabatur, patrem occidit: atq; cum matre in Italiam fugit.

Tullij Añalis filius, cum eius pater in campum ad comitia quæſtoria ipſius deſcendiſſet, comperiſſetq; eſſe proſcriptum, ad clientem cōfugit. ſed ſceleratus filius, ductis per veſtigia parentis militibus, cædē patris prophanis oculis ſpectare paſſus eſt.

Cyriades è tyrannis Romanis triginta primus, Cyriadem patrem ſanctum cum ſecum grauaret, direpta magna argenti auriq; parte Perſas petit, Saporiq; regi cōiunctus Romanis bellū intulit, patremq; conficit: ſed ipſe ꝑ ſuorum inſidias poſtea occiſus eſt.

Abſolon

Abſolon Dauidis filius regni cupidus, dum bellũ cum patre gerit, fugiens (mirabile dictu) crinibus ramo appenſus occiditur: quem pater pientiſſimus lachrymis luctuq; proſequutus eſt.

Ariſtobulus Hyrcani filius, mortuo patre, matrẽ, cui omnis poteſtas regni legata fuerat, vinculis fameq; conſumpſit, & cum eo Antigonum fratrem, matri percarum. Vide in capite de Fratribus.

Ariaraſter Tigranis filius, cum audiſſet Pompeiũ regnum patris inuadentem, ad illum confugit, atq; vnà patrem expugnare conatur. Ea res cum Tigrani eſſet nunciata, ad Pompeij genua confugit, à quo benignè ſuſceptus, à dextra locatus eſt, Ariaraſter autem à ſiniſtra, atq; vtriq; regnum partitus eſt. Ariaraſter rem moleſtè ferens, ad Pompeij conuiuium inuitatus noluit accedere, minacibusq; verbis ſibi Pompeio non opus eſſe dixit: ſed ad alium confugiturum Romanum, cui eſſet futurus charior. Pompeius verò ijs verbis irritatus, in carcerem eum coniecit, in triumphumq; duxit. Ex Plutarcho, in Pompeio. Apud Valerium Sariaraſter legitur, mendoſe. alibi Ariaratem legi Cappadocum regem. 4

Gallienus imperator, de quo ſuprà, capto à Perſis patre triumphum aſſimulauit, ac fingebatur eſſe rex Perſarum captiuus, cum alioqui patris captiuitatem floccifaceret. Id autem ridentes ſcurræ, ad eum globum vbi rex Perſarum captiuus aſſimulabatur, eunt, ſcrutanturq; omnia, vniusq; cuiusq; vultum intuẽtur, cumq; ab illis quæreretur quid peterent, quidúe agerent illa ſcurrilitate: reſponderunt, patrem principis quærimus. Gallienus verò indignatus, viuos exuri iuſſit.

C. Turannius patrem proſcriptum ac latentem centurio-

centurionibus ostendit. senex verò non de vita tàm sollicitus quàm de filij salute, rogitabat an Turanius filius incolumis esset. Vide exemplum in capite de crudelitate, in dictione Thessalonice.

Orestes matrem Clytemnestram, quia cum Ægisto adultero Agamemnonem occiderat patrem, cõfodit : quemadmodum Alcmæon matrem Eriphilem, quæ insidias Amphiarao patri struxerat : vt dicemus in capite de Vxoribus.

Blandenius Zeuxides etiam matrẽ occidit, vt est apud Cic. ad Qu. fratrem.

Lotharius Ludouici regis filius, cum nosset Carolum fratrem natu minorem, cui Caluo fuit deinceps cognomentum, paterna beneuolentia sibi præferri, patrem in carcerem conijcit. Exemplum Cyriadis est in capite de Improbis. Tulliæ exemplum in cap. de Mulieribus.

Fredericus secundus imperator, omni labe crudelitateq; inquinatus, filium Henricum scelera patris in Christianos incusantem, in carcerem primùm coniecit, ac mox necari iussit. sed eum postea in Apulia, ex graui morbo cum conualesceret, Manfredus filius ex concubina, compresso ore, iacentem in strato suffocauit. L. Ostius patrem occidit.

Herodes Pacori pater, audita filij morte à Ventidio illata, exercitusque clade, ex dolore ad furorem conuertitur. Post longum deinde luctum alia sollicitudo miserum inuadit, quem ex numero 30. filiorũ quos ex pellicibus genuerat, in locum Pacori regem cõstitueret: exorantibus singulis pro filio pellicibus. sed tandem Phrahatem quendam statuit, qui statim & patrem confodit, & triginta fratres sustulit, adultumq; etiam filium interfici iussit. Est exemplum filij

Antipa-

Antipatri in matrem, & Eucratidis in patrem, in capite de crudelitate.

Idothea Prothei filia, Vlyssem apud Hom. lib. 4. Odyss. docet, quemadmodum patrem sit vincturus, à quo iter edoceatur, ac reditus.

Ptolemæus parentibus occisis, imperandi cupiditate fratrem etiam sustulit: nec multo pòst in libidinem effusus, Euridicen vxorem, eandemq; sororem occidit, captus Agathocleæ meretricis illecebris.

Nero cum matrem sustulisset, vrbanè Africanus, rogant, ait, te Cæsar Galliæ, vt felicitatem tuam fortiter feras.

M Pompeius tribunus plebis diem L. Manlio dixerat, quia T. Manlium filiũ relegauerat. sed T. Manlius amore pietateq; patris concussus, in cubiculum tribuni irrupit, strictoq; gladio coegit in verba sua iurare, nõ perseueraturum in accusatione. ex Liuio, Floroq; apud alios, Pomponius.

Althamenes Catarei Cretensium regis filius, cõsulto oraculo responsum tulit, in fatis esse, vt ab eo pater interficeretur: quod cupiens vitare, Rhodi partem quæ Camiros dicitur, cum aliquot comitibus petijt. Pater verò videndi filij cupidus, præsertim cum nulla alia proles illi esset, soluens è Creta, noctu applicuit ad Camiron. sed orta concione inter suos, accolasque, accurrens Althamenes, patrem inscius confodit. Re postea cognita, fugiens hominum conspectus, in solitudines se recepit, atque ibi vi doloris interijt.

Andromacha apud Euripidẽ: Omnibus, ait, profectò hominibus filij sunt anima.

Humilis è plebe puerpera, supplicij causa carcere inclusam ad matrem cum impetrasset aditũ, à iani-

tore ſemper excuſſa nequid cibi inferret, deprehenſa eſt vberibus ſuis alens eam.

Coriolanus adcò matrem Veturiam dilexit, vt ſua cauſa exercitum ex agro Romano eduxerit, nõ multo tempore pòſt cæde ſubſequuta. Alexander Rom. imperator & Heliogabalus matribus fuere obſequẽtiſſimi.

Cimon Miltiadis filius, vt pater qui ob pecuniæ mulctam in carcere obierat, ſepulturæ mandaretur, captiuum ſe præſtitit.

Ionatas, qui fauum mellis contra patris præceptũ iuſiurandumq́; guſtauerat, minitanti mortem patri, mortem ait illi ſuauem eſſe pro patria pietate, populiq́; victoria.

Fratres duo in Hiſpania tyrannum confoderunt Patietis gratia, cuius tyrannus filios occiderat: ea lege, vt Patietis filij parentẽ eorum decrepitũ alerent.

Filij aut parentes alant, aut vinciantur: prouerbij loco legibus continebatur.

Homerus ait in Iliade: Breuem ætatem contingere illi, qui parentibus nutricationis munus non reddiderit.

Moſes legibus ſanxit, vt qui patribus non paruerint, ſuſpenderentur, perq́; diẽ totum in cruce penderent, noctu ſepelirentur. ſanxitq́;, vt filij parentes alerent: nõ enim ꝓpter aliud pater filiũ generat. Iniquiſſimum enim quis meritò dixerit, patrẽ egere, cũ filius ſit in facultatibus, ait Vlp. 29. digeſt.

Cleobis & Biton matrem, ceu boues ad currum iuncti, ad Iunonis ſacra vexerunt.

Amphinomus & Anapia fratres, cum Catana periclitaretur, parentes humeris baiulantes, ſaluos reddiderunt: ex Strab. 6. apud Valerium Anaphis legitur,

legitur, & patrem ex Ætnæ incendio eripuisse. at Æneas apud Vergilium & Ouid. Anchisem humeris sustulit parentem.

Scipio Aphricanus, Scipionem patrem apud Ticinum fluuium vulneratum in bello contra Annibalem, intercessu suo liberauit.

C. Flaminius trib. pleb. à ferenda lege quum neq; à senatu neque ab aliquo posset abduci, à patre, qui manum iniecit, prohibitus est.

Claudia vestalis triumphum patris, eius interuentu ab hoste tutata est.

Cimoni patri damnato, filia parem lactis pietatem in carcere exhibuit, vt plebeia matri.

Ebutia Menenij Agrippæ vxor moriēs, hæredem Plætoniam filiam reliquit, Affronia altera filia exhęredata: quæ etsi posset testamentum facile rescindere, noluit tamen, vt pietate sua maternam ingratitudinem faceret notiorem.

Metelli filij, qui illis hæreditate excussis Curinatem familiarem reliquerat hæredem, testamēto obuiam non ierunt patris superbissimi.

Icarus acceptum à libero patre vinum, bibendum pastoribus exhibuit. Ex iis alij somno sopiti, alij in aliam partem se reiiciunt, semimortua membra iactantes. ex illis aliqui putantes venenum sibi ab Icaro datum, adorti illum conficiunt.

Erigone filia desiderio parentis extimulata, cum omnia lustrare decreuisset: canis Icari Mæra nomine, apprehendēs illius vestem dentibus, ad patris cadauer traxit. Erigone igitur solitudine pauperieque oppressa, suspendio vitam finiuit ea in arbore, sub qua parens fuerat sepultus.

Alexander magnus missam ab Antipatro contra ma-

matrem epistolā cum legeret: Ignorat, inquit Antipater, quod vnica matris lachryma innumeras delebit epistolas.

Hesiodus ait, primo illo sæculo cētum annis homines sub matris imperio ceu infantes vixisse.

Demodocus apud Platonem libro 3. ait Socrati, Genituram facilem esse, educationem difficilem.

Apud Persas, ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, ne si inter educationem decederet, patri afferret molestiam. ex Herod. lib. 1. Valerius ante septennium ait.

Aristippus castiganti cuidam, quòd filium ex se genitum abiiceret: An verò, inquit, ignoramus & pituitam & pediculos à nobis gigni? quæ tamen veluti inutilia abiicimus.

Caspij parentes septuagenarios inclusos fame necant: Sidones, mortuos deuorant.

Augustus cum Vectius monumentum patris exarasset, vrbanè: Hoc est, inquit, verè monumentum patris colere.

M. Antonius imperator ac philosophus moriens cum quidam quibus filium commendaret, dicerent: Vobis inquit, si dignus est, & diis immortalibus.

Agesilaus Lacedæmonius filiorum amantiss. cum paruis pueris domi colludere, in arundinemq́ue vt equum puerorum more conscendisse esset visus à quodam amicorum, rogauit, ne cui prius id diceret, quam ipse quoque puerorum pater esset.

Moses legibus sanxit, filium non puniri ob parentis delictum. Quod apud Ro. obseruatum quoque est. & Calistus lib. 48. digest. ait, crimen paternum nullam maculam filio infligere posse. idq́; etiam diui fratres Hieropolitanis rescripserunt. apud Græcos

Q verò

verò tyranni filij parentum crimina luebant exilioq́; mulctabantur, aut vita, tanquam non sinente natura à parentibus malis bonos creari posse filios.

Pinensis iuuenis portæ vrbis custos, cum hostes patrem captum illi obtulissent, ac nisi portas aperiret patri mortem minitarentur, irruptione in hostes facta patrem eripuit, atque se à patriæ proditione tutatus est.

Quàm difficile sit oriri bonos filios à magnis viris, ostendit Africani superioris filius, fœdè à paruulo Antiochi præsidio captus. qui etiam præturam petiturus, candidam togam turpitudinis maculis obsolefactam in campum detulit.

Q. Max. Fabij filius tàm perditæ fuit luxuriæ, morumq́; fœdorum, vt Q. Pompeius prætor vrbanus paternis bonis ei interdixerit: publiceq́; sit exhæredatus. & Clodij Pulchri filius eneruem frigidamq́; vitam sub meretricis imperio egit.

Minerua, 2. Hom. Odyss. ait, paucos filios honestos nasci ex honestis parentibus: sed sequens ætas semper peior est priore. Horatius:

Ætas parentum peior proauis tulit nos nequiores:

Sed verba Spartiani super ea visum est reponere. ea enim sunt in vita Seueri in hunc modū: Et reputanti mihi Diocletiane Auguste, nemine propè magnorū virorū optimū & vtile filium reliquisse satis claret. Deniq; aut sine liberis viri interierūt: aut tales habuere pleriq;, vt melius fuerit de rebus humanis sine posteritate discedere. Et vt ordiamur à Romulo, hic nihil liberorum reliquit, nihil Numa Pompilius, quod vtile posset esse reipublicæ. Quid Camillus? nū sui similes liberos habuit? quid Scipio, quid Catones, qui magni fuerunt? Iam verò de Homero, Demo-

sthene.

sthene, Vergilio, Crispo, Terentio, Plauto, cæterisq; alijs quid loquar? quid de Cęsare? quid de Tullio? cui soli melius fuerat non habere. quid de Augusto, qui nec adoptiuum bonum filiũ habuit? cum illi eligendi potestas fuisset ex omnibus. Falsus est etiam ipse Traianus in suo municipe ac nepote deligendo. Sed vt omittamus adoptiuos, veniamus ad genitos. quid Marco felicius fuisset, si commodum non reliquisset hæredem? quid Seuero Septimio, si Bassianum non genuisset? hæc ille.

Demosthenes dicebat, à viris bonis quasi fatis voluẽtibus filios improbos nasci vnde prouerbiũ apud Græcos, ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα id est, heroũ filij noxæ sunt.

Pallas quidã quinquaginta filios dicitur habuisse. Combes heroina centum, filia Æsopi. Scylurus Cheronensium regulus quinquaginta, Apollonides octoginta, Artaxerxes centum ac quindecim, Masinissa quinquaginta: Ægyptus quinquaginta, qui occisi omnes à patruelibus, eisdemq; vxoribus, Danai filiabus, præter vnum Lynceum, ab Hypermnestra miserante seruatum. Gedeon ex vxoribus ac concubinis septuaginta. Roboam ex vxoribus concubinisque, viginti octo filios, filias verò sexaginta. Absanis, pòst Ieptæ mortẽ rex, filios habuit nonaginta.

Crispinus Hilarius, ex ingenua plebe Fesulana, cum liberis nouem, in quo numero filiæ fuerũt duæ, nepotibusq; viginti septem, pronepotibus viginti nouem, neptibus nouẽ, præalta pompa, cum omnibus his in Capitolio fertur immolasse.

M. Æmilius Scaurus repetundarum reus, ob nobilitatem, recentemq; patris memoriam, gloriamq;, absolutus est.

Seruis, quibus essent tres filij, vacatio: quibus plures, libertas contingebat. Iulius Cæsar, quibus essent tres filij, campum Stellatem agrumq; Campanum in consulatu diuisit. Martialis ait se donatum iure trium liberorum. Plinius Secundus petiit per epistolam à Traiano, vt Suetonio Tranquillo præstaret ius trium liberorum, atque impetrauit.

Chrysippus Philosopus: Quis patrem, inquit, laudabit nisi probi filii? Quem Dionysiodorus argués, veram huiusmodi sententiam affert: Quis patrem laudabit, nisi improbi filij? Quoniam qui nulla re præstant, maiorum virtutibus innituntur.

Proinde Iuuenalis:

Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Ordine censeri, pictosq; ostendere vultus.
Maiorum, & stantes in curribus Æmilianos?

Ciconiæ nidos eosdem repetunt, genitricum senectam inuicem educant. Meros vocatur, genitores suos reconditos pascens. Glires genitores fessos alunt insigni pietate. Ex Plin. Vide exemplum Alexis in cap. de Parentum indulgentia.

Cap. XXXV. *De fide & perfidia.*

CICERO, dicente illi Metello, plures testimonio peremisti quam patrocinio seruasti: Nempe, inquit Cicero, plus est mihi fidei quàm eloquentiæ.

Xenocrati tanta fides habita est, vt cum nullius iniurati admitteretur testimonium, illi soli Athenienses remiserint iusiurandum, iniuratoquè crediderint.

Cum Messanæ Antonius, Sextusq; Pompeius ad cœnam se mutuo inuitassent, atque esset conuentum, vt in prætoria naui Sexti cœnaretur, pontemq; ex ag-

ex aggere in nauem fecissent: iactis anchoris feruentibus in locis, Antonij & Cleopatræ, Metadorus pirata adhærens Pompeio, clam cũ illo loquutus: Vis'ne, ait, Sexte anchoras succidam, & te nõ Siciliæ, neque Sardiniæ, sed Romani imperij faciam dominũ? cui Pompeius, cum paulisper secum cogitasset: Oportuit, inq̃t, ô Metadore, hæc per te ipsum, me inscio, fecisse: peierare enim nequaquam meum est.

Cn. Domitius, ait Cic. in oratione pro Deiotaro, ille quem nos pueri consulem, censorem, põtificem maximum vidimus: cum tribunus plebis M. Scaurum principem ciuitatis in iudicium populi vocasset, Scauriq; seruus ad eum clam domum venisset, & crimina in dominum relaturũ se esse dixisset: apprehendi hominem iussit, ad Scaurumq; deduci.

Attilius Calatinus, ob Soranorum oppidi proditionem reus cum esset, Q. Maximus socer illius: Si eum, inquit, sontem cõperissem, affinitatẽ direpturus fuissem. tum vniuersus pop. Ro. fidem Maximo habens, Calatinum absoluit.

Pontius Cæsaris centurio captus à Pompeij socero Scipione, cum vno modo ei salus daretur, si se futurũ Cn. Pompeij militem affirmasset, ita respondit: Tibi quidem Scipio gratias ago, sed mihi vti ista cõditione vitæ non est opus.

Syracusana seditione, cum vniuersa Hieronis regis stirps cladibus exhausta, ad vnicam filiam Harmoniam virginem esset redacta, in eamq; certatim ab inimicis fieret impetus, nutrix puellæ ęqualem illi regio cultu ornatam hostilibus gladiis subiecit puellam, quæ ne cum ferro quidem traderetur, vt cuius esset conditionis ederet, proclamauit. Admirata illi' fidẽ Harmonia, superesse non sustinuit. reuocatosq;

interfectores quę esset professa.in cædem suam convertit.

Tisaphernes cum inducias pactas cum Agesilaō trium mensium non seruaret, quamuis iuratus. Agesilaus re comperta, in fœdere etiam mansit.

Accepta ad Cannas clade, cum quidam qui Romā venerat de redimendis captiuis, fallaci reditu de iureiurando se exoluisset, censuerunt Romani illum comprehendendum, & custodibus publicè datis ad Annibalem deducendum.

Narcissus ab epistolis Claudij potentissimus etiā regum factus, mortuo Claudio, ab Agrippina morti destinatus, omneis secretas illius epistolas ad Agrippinam atque ad alios, priusquam iugularetur, cremauit.

Fides, inquit Iustinus, Parthis nulla est, nisi quantum expedit. Syris rarum est, imò difficile vt fidē seruent, ait Vopiscus in Aureliano. Græcis nullam fidē habendam esse, ex Cicerone pro L. Flacco liquet. Plautus in Aulularia: Cætera quæ volumus, vti Gręca mercamur fide: id est, vt pecunia coràm numeretur. quamuis Attica fides Græcorum testimonio celebretur. Ex ijs Thessali infames, in capite de Dolis. infames Pœni: vnde Plautus elegāter, nemo me Pœnus est Punior. Liuius libro 2. decadis 3. In clade accepta à Flaminio ad Thrasimenum, qui fugerant, assequutus Maharbal, pollicitus est, si se dederint, ire cum singulis vestimentis passurum. quæ fides Punica religione seruata est ab Annibale: atque in vincula omnes coniecti. Her. libro 3. ait, Arabes seruare fidem inter homines.

Fidem canum miram esse, vno hic ostendam exemplo. cū ex causa Neronis animaduerteretur in T.

Sabinum, ac seruitia eius, vnius ex ijs canem nec à carcere abigi potuisse, nec à corpore recessisse aiunt: sed abiecto in gradibus Gemonijs domino, mœstos edidisse vlulatus, magna populi Rom. corona circũstante. Ex qua cum quidam ei cibum obiecisset, ad os defuncti tulisse, atq; innatandoq; identidem cadauere obiecto sustentare conatũ. Celebratus quoque Icari canis, & Vlyssis, qui redeuntem domũ pòst tot annos agnouit.

Equorum penè par fides. Occiso enim Antiocho, Centaretrium è Galathis potitum equo conscendisse ouantẽ dicunt. At illum indignatione accensum, domitis frenis ne regi posset præcipitem in abrupta isse, exanimatumq; vnà.

Alexandri magni equus, quem ex toruo aspectu siue ab insigni taurini capitis in armo impressi, Bucephalum appellatum constat, in Thebarum oppugnatione vulneratus, in alium transire Alexandrum non est passus. Sed operæ precium est ascribere quæ Plutarchus in Alexandro, de equo Alexandroq; recitat. Philonicus hæc ait: Thessalus emerat Philippo Macedoni Bucephalum tribus ac decem talentis. qui ductus in campum, cum neminem admitteret tergo sessorem, tanquam indomitus iussus est à Philippo abijci. sed cum Alexander qui aderat rem grauiter ferret, diceretq; se facile conscensurum equũ, Iouem obtestatus ni id faceret, precium se soluturum, concessissetq; Philippus, festinabũdus Alexander correptũ habenis equũ, contra solẽ conuersum statuit (animaduerterat enim, vmbra sui ipsius soliti um agitari) itaq; blandè iuba attrectata: reiecta, sensim chlamyde conscendit equum, ac mox laxatis habenis, calcibus voceq; ad cursum agitat, lætusque etiam

iam retorſit. Tũ Philippus præ gaudio illachrymaſſe dicitur, deſcendentisq; caput exoſculans dixiſſe: Aliud tibi par iam regnum quære, non enim iam te Macedonia capit.

Non eſſe committendum quicquam niſi notis, oſtendit Plautus in Aſinaria. Ibi enim cum mercator à Leonida ſæpè quateretur, vt pecuniam crederet: reſpondit, Lupus eſt homo homini, non homo, cũ qualis ſit non nouit. huiuſce rei plura exempla in c. de Dolis dicta ſunt. Dionyſius tyrannus cenſebat, vti pueros talis, ita homines iureiurando decipiendos.

Fidei ædes conſecrata fuerat ab Attilio Calatino. poſtquam in Capitolio altera ab Æmilio Scauro dedicata eſt, in qua fuit celebris illa imago ſenis cum lyra, puerum docentis.

Sacrificabatur Fidei capite panno velato.

Horatius in carminibus,

Et Albo,

Rara Fides colitur velata panno.

Vbi Porphirio ait, albo panno coli, vel quia fides à pauperibus magis colatur, vel ob puritatem. Acron verò addit, vel quòd colatur à ſenibus. Vergil. Cana fides.

Sinnidis filia, interempto patre à Theſeo, fugiens delituerat inter dumos. reuocante verò Theſeo, ac fidem dante, nihil detrimenti à ſe paſſuram, exiit, ad illumq; ſe cõtulit, à quo grauida facta, Menalippum genuit. Seneca de fide ait: Vtrumque vitium eſt, omnibus credere, & nulli: ſed alterum honeſtius dixerim vitium, alterum tutius.

Cap. XXXVI. *De felicitate.*

THales Milesius rogatus, qui felix esset: qui corpore, inquit, sanus, fortuna locuples, animoque non ignauus aut imperitus.

Plato in quinq; partes felicitatem distribuit: Primam bene consulere: secundam sensibus bonaq; valetudine vigere: tertiam, in rebus gerendis fortunatum esse: quartam gloria & claritate excellere: quintam, pecunijs rebusq; necessarijs abundare.

Socr. apud Plat. in Gorgia, ait honestum bonumque virum & mulierem esse felicem.

Lacon quidam, ad eum qui Iamben Æginetam beatũ esse dicebat, quia ditissimus esset, multorumq; nauigiorũ dominus: Nihil, inquit, curo felicitatem è funibus dependentem.

Gyges Lydus, qui siue ob inuentum ab eo in Promethei sepulchro annulum, pastor cum esset, cuius ope potitus est vxore Candaulis regis: siue propter Candaulis væsaniam, qui vxorem illi nudam voluit ostentare (vt est apud Iust.) rex Lydiæ factus est: tanto successu elatus Pythium cõsuluit, an aliquis mortalium se felicior esset? sed Deus ex abdito sacrarij specu voce emissa, Aglaum Sophidium prætulit. Arcas is erat, ætate iam senior, pauperculusque, terminos agelli sui nunquam egressus, paruuli ruris fructibus voluptatibusq; contentus.

Anaxagoras philosophus rogatus quis felix esset? roganti respondit: Nemo ex ijs quos tu felices existimas: sed is in ipso numero, quem tu miserum credis.

Antisthenes rogatus quidnã apud homines esset beatius: felicem, inquit, mori.

Crœsus Lydiæ rex omnium ditissimus, accitũ ad

se Solonem in congressu (ita vt fit) rogauit, an quis esset se felicior? Cui Solon, esse Tellum ciuem suum feliciorem, qui filios habuerit probatissimos, isque fuisset vir integerrimus, proq; patria pugnans strenuissimè parata victoria occubuisset. Crœsus putans Solonē omnium vrbanitatum expertē, iterum contendit, num post Tellum, alium beatiorem nosset? Cleobē dixit, & Bitonē, Argiuos. cùm mirifico inter se amori, tum summa in matrē obseruantia: qui tardantibus bobus, ipsi iugum currus subeuntes, ad Iunonis templum matrē traxerunt, lætā, ab omnibusque felicem habitam: deinde peractis sacris epulati; cum accubuissent, nō assurrexerunt, in tantaq; gloria mortem sine vlla molestia oppetierunt. At nos, inquit Crœsus ira incensus, nullum in numerū beatorum reponis? At Solon expectare finem iussit. quare dimissus est Solon inhonoratus. Sed vera oracula esse mox planè ostendit. nam victus captusq; à Cyro, cum viuum comburi iussisset Cyrus, pyræ impositus, Solonis nomen sæpe citauit. quærenti Cyro, rem narrat. quamobrem Cyrus fortunæ varietatem exitusq; rerum humanarum contemplatus, extincto igne, socium consiliorum Crœsum habuit.

Socrates in Platonis Gorgia, cum ab eo quæsitum esset, num felicem putaret Archelaum Perdiccæ filiū, qui tum fortunatissimus habebatur: Haud scio, inquit: nunquam enim cum eo locutus sum.

Martialis ad seipsum, de vita beata.

Vitam quæ faciunt beatiorem
Iucundissime Martialis hæc sunt.
Res non parta labore, sed relicta:
Non ingratus ager, focus perennis:
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,

Vires

Vires ingenuæ, salubre corpus.
Prudens simplicitas, pares amici.
Conuictus facilis, sine arte mensa:
Nox non ebria, sed soluta curis:
Non tristis torus, attamen pudicus.
Somnus qui faciat breues tenebras.
Quod sis esse velis: nihilq; malis:
Summum nec metuas diem, nec optes.

Vatia Romanus prætorius vir, in villa quæ Vatiniana dicta est, prope Cumas, consenuit: habitusq; est felix.

Q. Metellus, qui à victis Macedonibus, Macedonicus nuncupatus est, ab ineunte ætate fortuna fauente ad clariores honores semp elatus: tandē à quatuor filijs rogo illatus est, vno prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, vno censorio. Reliquit ergo sex filios, treis filias nuptas, nepotes vndecim: nurus verò ac generos, & omnes qui illū patris appellatione salutarent, 17. ex Cicerone, Valerioq; Plinius verò 27. nō 17. ait. Fuit autē hic filius Q. Metelli, qui amisit lumina ob raptū Palladij: qui etsi nō infelix dici, tamen nec felix debet, inquit Plinius. Macedonicus etiam fuit consul, censor, & augur. Plutarchus in libro de Fortuna Romanorum, ait duos ex illius generis consulares fuisse.

Datilus apud Athenienses felix, omnibus perfunctus honoribus.

Dionysius Halicarnasseus Numam felicē appellat, regio genere, forma honoreq; potitum, pia eruditione excultum, omni tempore integrum vitæ, in nullo à fortuna conflictatum, quatuor filios, vnamque filiam reliquisse.

Lampido Lacedæmonia, vna (ait Plinius libro 7.) fœmina-

fœminarum in omni æuo refertur fœlix: quæ regis filia, regis vxor, regis mater fuit. vna Berenice, quę filia, ſoror, mater Olympionicarum. vna familia Curionum, in qua tres continua ſerie oratores extiterunt. vna Fabiorum, in qua tres continui principes ſenatus, M. Fabius Ambuſtus, Fabius Rutilianus filius, Q. Fabius Gurges nepos. Lactantius Enhippũ, regem Argiuorum, felicem appellat.

Caſpii, eum qui ſeptuageſimum annum exceſſerit, fame necãt: quo in ſolitudine expoſito, euentum eminus ſpeculantur. Nam quem ab auibus in lectulo diſtrahi viderint, felicem putant: ſi à feris vel canibus, nequaquam: ſi à nullo, infelicem dicunt.

CAP. XXXVII. *De Fortuna.*

DIONYSIVS iunior rogatus à quopiam, cur pater, cum priuatus eſſet, ad tyrannidem ſit euectus: ipſe verò, ex ipſa tyrannide ſit deiectus: Pater, inquit, mihi ſuam reliquit, tyrannidem, non fortunam.

Crœſus conſultus à Cyro, de bello ſuſcipiendo contra Tomirim reginam, à qua occiſus tandem eſt: Si tibi, ait, eſſe videris immortalis, nihil eſt opus vt meam tibi dicam ſententiam: ſi verò te quoq; agnoſcis hominem, illud in primis diſcito, humanarum rerum circum eſſe, qui rotatus, ſemper eoſdem fortunatos eſſe non ſinit.

Polycrates tyrannus Samius adeò erat fortunatus, vt nihil vnquam fruſtra cupierit. vota nuncupabantur, & ſoluebantur, ſemel duntaxat vultum mutauit, perquàm breuis triſticiæ ſalebra ſuccuſſum: idq; tunc, cum admodum gratum ſibi annulum de induſtria, ne fortuna incrudeſceret, abiecit in pontum: quem tamen continuò recuperauit capto qui

deuora-

deuorauerat pisce. Hic tandē cum bellum cum Dario gereret, ab Oronte Darij regis præfecto captus, in excelsissimo Michalesi montis vertice cruci affixus, auibusque laniandus relictus est. Dictum est de hoc in cap. de Auaritia.

Fortunam Seneca in prouerbijs eleganter ait esse vitream, quæ cum tantum splendet, frangitur.

Plinius libro 2. Toto quippe mūdo & locis omnibus, omnibusque horis, omnibus vocibus, Fortuna sola inuocatur, & vna nominatur, vna accusatur, vna agitur rea, vna cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, & cum conuicijs colitur, volubilis à plerisq; verò & cæca etiam existimata, vaga, inconstans, incerta, varia, indignorumq; fautrix. huic omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortaliū sola vtranq; paginam facit.

Idem Seneca in prouerbijs: Ex hominum quæstu facta est Fortuna dea. Atheniensis verò hospes apud Platonem de Legibus, ait: Deum quidem omnia, & fortunam opportunitatemq; simul cum Deo, cuncta humana gubernare.

Ancæus, Neptuni & Astypaleæ Phænicis filius, cū vitem sereret, grauiterq; instaret ministris, quidam tædio operis commotus negauit futurum, vt ex ea vite herus vinum biberet. Pòst vbi vitis prouenisset feliciter, vuæq; maturuissent, herus exultans, seruū eundem accersit, atq; sibi vinum infundi iubet. Deinde cum calicem ori admoturus esset, seruo vanam exprobrans diuinationem: ecce alter minister exterritus, nunciat vinetum ab apro ingenti deuastari. quibus auditis, Ancæus deposito poculo accurrit, in aprum inuehitur, à quo occiditur, vnde ortum prouerbium:

Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.

Leotychidas primus roganti, quomodo quis maximè præsentia bona tueretur: Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit.

Cneus Marius, non sanæ mentis hominem esse aiebat, qui se fortunæ committeret.

T. Aufidius, publicanus primo in Asia, postea proconsul fuit. iterū P. Rutilius minister publicanorū in Sicilia, postea in eadē prouincia proconsul fuit.

Phocionis pater cochlearia conficiebat.

Ventidius humili genere, Picens: cuius mater capta est à Strabone Pompeij patre, capto Asculo: imperator postea factus, Parthos vicit, & triumphauit. Hic mulio castrensis erat, de quo versus factus est. Concurrite omnes augures, portentum inusitatum conflatum est recens: nam mulos qui fricabat, consul factus est.

Perseus rex, patre ignobili ortus.

Æmilius Scaurus ex obscura vita, obscuro genere ortus, nouus homo, & (vt dicitur) terræ filius, à fortuna elatus, princeps senatus reputatus est.

Cornelius Sylla ex Nicopolis meretriculæ sinu assumptus, ad cœlum elatus, septiesq; consul præter dictaturam fuit.

Lucius Lentulus consularis, repetundarum crimine oppressus, censor creatur.

Q. Cæpio prætorius & consularis, & qui maximus pontifex fuerat, in publicis vinculis spiritum deposuit.

Marius Arpini natus, ad tantum honoris euectus est: vt septies consul fuerit.

C. Cæsar à piratis captus & redemptus, eos mox assecutus cruci affixit.

Alcibia-

Alcibiades forma,diuitijs, nobilitate, imperijsq; præstãs,actus in exilium, venditis bonis ad inopiam deuenit.

Dionysius iunior factus est è tyranno ludimagister.

Syphax rex mirabilis & Romanis & Carthaginensibus, catena à Lælio legato ad Scipionem protrahitur.

Æsopus fabulator scribit, cuidam cædenti syluã, prolapsam è manibus esse securim. tum Mercurius inuocatus, reddidit auream. hanc quoq; suã esse neganti, ferream restituit. Alius verò quidam eundem euentum sperans, de industria passus est elabi securim. eam cum Mercurius inuocatus non restitueret, expostulanti, festiuè Mercurius, Non semper secures fert fluuius, inquit.

Hiero natus ex Heroclito nobili viro, & ancilla, cum esset expositus, ab apibus diebus multis alitus est. ea re intellecta, pater receptum ali iussit, qui postea a Siculis rex est creatus.

Pyrrho apud Argos mortuo, Alexander eius filius Antigono à militibus destituto, Macedoniæ regnũ eripit: Demetrius verò Antigoni filius puer admodum, absente patre recuperato exercitu: non solum amissam Macedoniam recepit, verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliauit.

Bonifacius octauus pontifex, cum Petro Morroneo viro sanctissimo pontificatum deponere suasisset, ad quem ex heremo fuerat assumptus, atq; deposito pontificatu, Petrum ad heremum redeuntem, in carcerem compulisset, ac tandem in mortem: Iacobus & Petrus Cardinales Columnenses, viri sanctissimi, mortem Petri Bonifacio per dolum ad pontifi-

catum assumpto obiectabant. Is verò adeò in cardinales excanduit, vt Præneste, Zagarolum & Columnam vrbes, in quas se receperant, solo æquauerit. Quin tanta in Columnenses ira exarsit, vt in die cinerum Christiano Porcheto Genuensi archiepiscopo, Gibellinas partes colenti, ad pedesque de more procidenti, dixerit: Memento quod Gibellinus es, & cum Gibellinis in puluerem conuerteris, & in oculos cinerem iniecit, eodemque die archiepiscopatu priuauit. Sarra autem, qui Cardinales hospitio susceperat, pontificis iram fugiens, in piratas Catalanos incidit, ad remigiumque adactus est: sed cum fortè Catalana triremis Massiliam delata esset Sarra à rege Francorum Philippo, cui inimicitiæ cum Bonifacio intercesserant, redemptus est. Præmisit igitur Sarra Romam Gulielmum Nogaretium, qui ducentos equites Gallos Romæ comparauit, atque ipse habitu seruili ad Ananiã venit, vbi Bonifacius in domo paterna, & eodem quo genitus fuerat cubiculo degebat, adiuuantibusq; amicis Ananinis Pontificem adortus, effractis portis comprehendit. Perductusque Romam, intra vigesimumquartum diem obijt.

Deficiente Argiuis Heraclidarum familia, ex qua mos fuerat reges creari, consultus Apollo respondit: eum crearent regem, cuius domo aquila paucos post dies superuolans sederet. sedit igitur supra Ægonis domum, qui statim rex creatus est.

Cinyrasorũ familia, ex qua reges in Papho creabantur, deficiente, cum rex creandus quæreretur, Halynomum vltimæ sortis hominem, extremæque inopiæ, ac neglectum, ex horto eligit Alexander, vbi aquam elicibus deducentem offenderunt, ductus ergo à militibus, non sine magna trepidatione, statim rex

tum rex creatur interque Alexandri sodales constituitur.

Seleucus, mortuo patre Antiocho Syriæ rege, hortante Laodice matre, nouercam Berenicē. Ptolemæi regis sororem, cum paruulo fratre occidit. sed cum vlturus sororem Ptolomęus bellum Seleuco inferret, omnes penè Syriæ reges Ptolemæo se dediderunt: eo autem reuocato domestica seditione in Ægyptum, Seleucus classem aduersus ciuitates, quæ rebellauerant, compararat. Verùm ingenti orta tēpestate, classem naufragio amittit, vix ereptus cū paucis. Ciuitates verò veluti satisfactū sibi esset, in misericordiam versæ, imperio Seleuci se restituunt. qui contractis copiis, Ptolemæo bellum infert: à quo victus, in Antiochiam confugit, ludibrium videlicet fortunæ.

Demetrius vitam securam ac sine vllis incursionibus, mare mortuum vocabat.

Prompalus extremæ sortis iuuenis, persuasus à Ptolomæo, Attolo, Ariaratheq; regibus, vt Alexandrum filium Antiochi se esse assimularet: id cum fecisset, breui magnis viribus comparatis, Demetrium vincit, occiditq;. sed paulo post à Demetrio, Demetrij filio, primo prælio victus occiditur.

Timotheus Cononis filius, cum multas vrbes imperio Atheniensi subdidisset, eius inuidi præclara illius gesta fortunæ adscribentes, in tabulis dormientem illum fortunamq; vrbibus retia tendentem depinxerunt. Ille verò his rebus irritatus, quasi gloria rerum gestarum priuaretur ab expeditione victor rediens Viri, ait, Athenienses, rerum bellicarum à me gestarum nullam sibi potest fortuna partem vendicare. Itaque iratam dicunt in

illum Fortunam esse redditam, ita vt deinceps nullum facinus egregium bello gesserit, sed aduersis semper auspiciis pugnasse: ac demum populo inuisum, è patria exulem factum. Hunc quidam inuidis illis dixisse aiunt: Si vrbes dormiens capio, quid me facturum putatis, si vigilauero?

Lucret. *Vsq; adeò in rebus solidi nihil esse videtur.*

Admiratus Plutarchus fortunæ potentiam, ait: Ex duobus Actæonibus, quorum alter Syrus, alter Arcas fuit, vtrumque ab apro interemptum constat.

Duorũ item Actæonum alterum à canibus, alterum ab amatoribus discerptum. Duorum Scipionum ab altero victos Carthaginenses, ab altero funditus euersos.

Troiam ob Laomedontis equos primùm ab eo Herculi denegatos, deinde per ligneum equum ab Agamemnone, tertiò propter equum qui in porta consistens Iliensibus claudere volentibus impedimento fuit, à Charidemo duce captam fuisse scribunt. Ad quod prouerbialiter allusit Verg. illo carmine: *Equone credite Teucri.* verba sunt Lacoontis, li. 2

Sergius Galba imperator monile margaritis gẽmisq; consertum, ad ornandum fortunam suam. Tusculanam ex omni gaza secreuerat. Id repentè quasi Augustiore dignatus loco, Capitolinæ Veneri dedicauit. Proxima nocte somniauit speciem Fortunæ querentis fraudatã se dono destinato, minantisq; erepturam & ipsa quæ dedisset. cumq; exterritus, luce prima ad expiandum somnium præmissis qui rẽ diuinam appararet, Tusculum excurrisset: nihil inuenit, præter tepidam in ara fauillam, atratumq; iuxta senem in catino vitreo thus tenen-

tem, &c

tem, & in calice fictili merum. Paucis igitur post diebus iugulatus est ad lacũ Curtij, solusq́; relictus, donec gregarius miles a frumentatione rediens abiecto onere caput ei amputauit, in gremiũq́; addidit, quoniã capillo præ caluitie arripere nõ poterat.

Cleon sutoris filius, fauente fortuna exercitus ductor factus, Pylum cepit, suamq́; patriam Athenas furto spoliauit. factus itaq; diues est. sed variante fortuna, tandem eiectus ab alio, pœnas persoluit. Vide Regiliani exemplum in cap. de imperatore.

Lysimachus, vnus ex Alexãdri magni comitibus, post Alexandri mortem à Dromichete Getarum rege captus, dimissus ab illo est, liberaliterq́; donatus & amicitia & hospitalitate. Idemq́; ab eodem secundò captus in bello, iterum dimissus est. Sed is postea 15. filiis variis casibus amissis, à Seleuco victus occubuit.

M. Fidustius senator proscriptus à Sylla, mortem euasit. seruatusq́; annis sex & triginta, à M. Antonio proscriptus est, nullam aliã ob causam, quàm quòd proscriptus à Sylla fuisset.

Canuleius tribunus plebis, abnuentibus patriciis matrimoniorum copulationem cum plebe, apud consules queritans ait: Numam Pompilium ex Sabino agro accitum regem factum: Seruium Tulliũ patre nullo, matre, serua regnum tenuisse: Tullus Hostilius in tugurio ortum è pastore regem factus: L. Tarquinium: ex Demaratho natum, mercatore Corinthio, atque exule patre.

Terentius Varro, cuius incuria clades Cannensis accepta est, è macellaria patris taberna consul factus est. Sed recensere exempla fortunæ varietatis, immensi esset laboris. Etenim quæ facit magna

gaudia nisi ex malis? aut quæ mala immensa, nisi ex ingentibus gaudiis?

Erichthonium Dardani filium, omnium fortunatissimũ appellat Dionysius Halicarnasseus. Fortunatiores fieri credebantur, qui decumam Herculi soluebãt: vnde Lucullum ob id ditissimum factum, ait Diodorus lib. 5. Item qui capram Amaltheam, Iouis altricem, insidera relatam exorientem aspicerent. Item qui Alexandri magni in argẽto auroue exsculptam imaginem secum haberent. Item qui draconis caput limini ianuarum subditum, propitiatis oratione diis, haberent.

Saligno vimine Aegæum nauigare, de admodum fortunatis prouerbio iactatur.

Fortunæ duæ in Præneste colebantur, authore Papinio: Et Prænestinæ poterant migrare sorores. Plin. lib. 13. vnã tantum ponit: cuius simulachrum crassissima auri lamina cõtectum dicit. ab hoc templo sortes dabantur. Cicero lib. 2. Diuin. Fani pulchritudo & venustas Prænestinarũ etiam nunc retinet sortium nomen. Clitomachus scribit Carneadem dicere solitum, nunquam fortunatiorẽ quàm Præneste vidisse fortunam.

Erat & in Antio templum fortunarum. vnde Caligulam monitum à fortunis Antiatinis, vt à Cassio sibi caueret, scribit Tranquillus. Et sortes ab iis dari: vnde Domitiano sortes Antiatinas, alioqui semper faustas, in obitu semper tristes fuisse.

Romæ duo templa Fortunę Seruius Tullius struxit. vnum in foro Boario, alterum ad Tyberis ripam, quam virilem appellauit: is enim Fortunam per fenestram in cubiculum ad se irrepere dicebat. Extruxit item Fortunæ Primigeniæ fanum in Ca-

pitolio

pitolio: item & obſequentis Fortunæ erat & priuatæ fortunæ delubrum in palatio: item aliud Fortunæ viſitatricis. Ad fontem Parthenium fanũ item fortunæ,& in magno agniportu fortunę Euelpidis. eſt & ad Veneris maſculæ, fortunæ ædicula; & ſexcenta alia fortunæ cognomenta. Item templũ muliebris fortunæ, à matronis ex ſenatus conceſſione extructum,ob conciliatum Coriolanum à Veturia, Volumniaq; in qua ſolæ mulieres litabant. ex Lione & Plutar. Ædem fortunæ in quiriliani Q. Martius Ahala duumuir dedicauit, 10. anno poſtquam P.Sempronius Sophus conſul aduerſus Annibalem certaturus vouit, ex Liuio. Conſtruxit & Lucullus ædem fortunæ,& porticum, in qua ſtatuas à Mummio dono acceptas collocauit. Nero princeps ædẽ fortunæ lapide phẽgite trãſluçẽte cõſtruxit:in qua apertis forib. claritas diurna erat,haud aliter ſpeculariũ modò tanq̃ incluſa luce nõ tranſmiſſa.ex Plin Malæfortunę ara erat in Æſquiliis authore.Cicero. & Plin.bonæ fortunæ ſimulachra erãt in capitolio.

Fortunæ aureæ ſignum in cubiculis principum apponi ſolitum,oſtendit tum Capitolinus in Antonino Pio,vbi ait:Tertia die cum ſe grauari videret, M. Antonio rempub. & filiam præſentibus præfectis commendauit: fortunamq; auream,quæ in cubiculo poni ſolebat, transferri ad eum iuſſit. Tum Spartianus Seuero, vbi ait:Fortunã deinde regiam, quæ comitari principes & in cubiculis poni ſolebat, geminare ſtatuerat, vt ſacroſanctiſſimum ſimulachrum vtique relinqueret filiorum. ſed cum videret ſe perurgeri, ſub hora mortis iuſſiſſe fertur, vt alternis dieb. apud filios imperatores,in cubiculis fortuna poneretur.

Fortunati dies, lapillo cãdido in vrnam iniecto, vel in pharetram, Scytharum more, notabantur: Feliciores vnione, infortunati atro lapillo.

Fortunam Cicero in oratione pro M. Marcello* humanarum rerum dominam appellat. Saluſtius fortunam ait in omni re dominari. Idem Cicero in Paradoxis ait, omnem ſpem, rationem & cogitationem à fortuna pendere.

Curtius eximiam quoq; gloriam dicebat ſæpius fortunæ, quàm virtutis eſſe beneficium.

Conſtantinus dicere ſolebat: Imperatorem eſſe, fortunæ eſt.

Demetrius Phalereus diuitias cæcas, cæcamque fortunam appellabat. inde Martialis ab eo mutuatus ait:

Poſtquam his decies tribuit dea cæca.

Apud Homerum nulla mentio fortunæ eſt, ait Macrobius.

Epicurus dicebat fortunam non eſſe deam, Deos enim nihil temerè facere.

Fortuna à fato ſic differt, vt fatũ ſit ordo ſeriesq; cauſarum, quas fortuna ſubſequatur; vt ſit fortuna concurſus cauſarum ex fato originem trahentium, incertus tamen & inſtabilis. Caſus eſt concurſus cauſarum abſque ratione accidentium in brutis vitaque carentibus.

Latentes cauſæ, ait Cicero in Topicis, ſubiectæ ſunt fortunæ, vt iacere telum volũtatis eſt, ferre eſt fortunæ. in Partitionib. ait: In fortuna eſſe genus, amicitias, liberos, propinquos, affines, opes, honores, & iis contraria.

Agathocles Siciliæ tyrannus, in omni fortuna

nun-

nunquam sine fictilibus, argenteis admixtis vasculis, cœnabat.

CAP. XXXVIII. *De fato.*

ASCLETARIO Mathematic' à Domitiano imperatore interrogatus, quis exitus vitæ ipsum expectaret: affirmauit fore, vt breui laceraretũ à canibus. Domitianus igitur eucstigiò interfici illum imperat atque accuratissimè sepeliri, ad artis derisionem. sed repẽtina tempestate deiecto funere, semiustum cadauer canes discerpserunt.

Tiberio Graccho occiso à Nasica, ob agrariam legem, C. Tiberio fratri vitam ociosam degere cupienti, omnesq; magistratus repudianti, Tiberium in somnis visum dixisse ferunt: Quid tardas Cai? nulla est fuga, sed ambobus vnam vitam & vnam mortem pro populo Romano certantibus fata statuerunt. quòd cum fecisset Caius, à consule Opimio & ipse occisus est.

Zeno philosophus, cum seruum in furto deprehensum cæderet, atque ille diceret, fatale sibi esse furari: Et cædi, inquit Zeno.

Diocletianus, cum apud Tungros in Gallia, in caupona quadam moraretur, in minoribus adhuc locis militans, faceretque rationem conuictus sui cum quadã muliere Druiade, atq; illa diceret, Diocletiane nimium auarus, nimium parcus es: per iocum respondisse fertur? Tunc ero largus, cum imperator fuero. Druias verò tunc dixisse fertur: Diocletiane iocari noli, nã imperator eris cũ aprũ occideris (de Apro Numeriani socero intelligẽs, quem Diocletian' interemit ob cædẽ genero illatã) Dio-

Diocletianus verò omine motus, apros in venatione mirificè insectabatur. plurimosq; cum occidisset, & imperium Aurelianus, Probus, Tacitus & Charus suscepissent: Ego, inquit, semper apros occido, sed alter vtitur pulpamẽto. Cum verò Aprum virum occidisset, imperatorq; creatus esse, dixisset fertur, Fatalem aprum occidi.

Daphytas cum ludendi gratia Apollinem consuluisset: nũ equum posset inuenire, quamuis nullum amisisset? accepit ab Apolline oraculum, se inuecturum equum, sed ex eo deturbatum periturum. inde ludibundus, quasi oraculum lusisset, reuertẽs, in regem Attalum antea semper absentem contumeliis lacessitũ incidit: cuius iussu è saxo, cui eques nomen erat, præcipitatus est.

Gargoris Curetum rex, qui Carchesiorum saltus incoluerunt cum ex filiæ stupro puerum suscepisset, ob flagitij pudorem filium exposuit. quem cum inuenisset vario ferarum genere nutritum, relatum domum in tramite angusto, per quẽ armenta commeare consueuerant, proiici iubet: sic quoq; seruatum canibus, multorum dierum ieiunio cruciatis, ac mox suibus obiici iussit. sed sic quoq; asseruatum, in Oceanum abiici imperat: qui cũ leni salo in litus exponeretur, non multo pòst cerua affuit ad alendum illum. cui conuersatione nutricis eximia pernicitas fuit: interq; ferarũ greges diu montes saltusq; non inferior velocitate peragrauit. Ad postremũ laqueo captus regi offertur: qui & lineamẽtis, notisq; corporis quæ inustæ paruulo fuerãt, nepos agnitus, ab eodẽ regni successor destinatur.

Percosius vates, clarissimos cũ sciret in fatis esse duos filios Adrastum & Amphium in bello Troiano mo-

po morituros, monuit ne accederent: sed trahentibus fatis, cum accessissent, occisi sunt à Diomede. Ex Homero in Iliad.

Hecuba grauida parere se ardentem facem visa, ad virum Priamum rem detulit. Isq; consulto coniectore, quò se verterēt sortes somniorum: accepit puerum videlicet primum qui pòst illa tempora nasceretur, si tollerent, futurum Troię exitium. ortus igitur Paris, exponi à patre iubetur. sed Hecuba venustulum puerum miserata, clam pastoribus regis alendum tradidit: alitus igitur tandem in Troiano agone omnes superat, ipsumq; etiam Hectorem: quem in se irruentem, edocet se esse illius fratrem. Agnitus ergo Paris, inter Priami regis filios recipitur, somniumque non fecit irritum.

Procas succedens in Albano regno, Amulium Numitoremq; filios suscepit, Numitori natu maiori regnum legat: sed Amulius viribus fretus, regnum occupat, filium etiam Numitoris de medio tollit: filiam Rheam Siluiam ne qua proles susciperetur religioni destinat. sed ea siue à milite, siue ab alio compressa, geminos peperit. sacerdos igitur vincta in custodiam datur, & pueri exponendi ad Tybirm decernuntur.

Fortè per id temporis Tybris lenibus stagnis effuso, cum is cui negotium exponendi datum fuerat, ad iustum alueum peruenire non potuisset, & posse infantes quãuis languida mergi aqua putaret, in stagnis abiicit. restagnante autē Tyberi, sub ficu quæ postea Ruminalis dicta est, exponunt cũ alueo. ad quos lupa accedens mammam præbuit, ex eoque Romulus & Remus & Ruminalis ficus dicta: veteres enim mammam rumam vocabant. Superueniēs

deinde Faustulus regius pastor, inuentos pueros vxori Accæ Laurētiæ, quæ de pudicitia malè audiebat, & ob id nata fabula (lupa enim meretricē significat) alēdos dedit. adulti pueri vēationib. studebāt, inq; latrones præda onustos impetū faciebant, magnumq; fortitudinis nomen sibi cōparauerāt. Orta verò cōtentione inter Numitoris Amuliiq; pastores, aduersus Numitoris pastores cedunt. instātibus verò lupercalib. Romulū Remumq; votis attentos, pastores aggrediuntur, Remum capiunt, Numitoriq; vinctum deferunt. sed tum fortè Numitor audaciam Remi admiratus, indolemq; nō popularem, supputat expositionis tēpora: inq; nepotū ob lineamēta etiā oris venit suspicionem. interea Faustulus qui rem omnē sciret, Romulo rem aperit: Romulus collecta iuuenum manu, adiutore ēt Numitore, qui Remum agnouerat, in Amulium impetum faciunt: regēq; occiso, Numitorem auū in regnū restituunt. ipsi verò allecti condendę vrbis desiderio, vbi expositi fuerant, relicta Alba Romam cōdunt. Illud addendum ex Plutarcho in lib. de Rom. Fortuna: Quo tempore cōceptus est Romulus, eclypsim solis fuisse, atque eandem contigisse eclypsim in eius morte. Nec illud tacendū, quod eodem authore, quo tempore à lupa aliti sunt, etiā picus martius vnguiculis ora puerorum diducens cibum infarciebat.

Mandanæ Astyagis filię, visum est per quietē, tantū vrinę facere, vt omnē ipsius vrbē oppleret, Asiāq; totam inundaret. Hoc somnio cōterritus Astyages, filiā Cambysi viro sedati boniq; ingenij, & inter mediocres se gerēti, vxorē dat: sed eo anno ꝑ somnium vidit, ex genitalib. filiæ vitē enasci, quæ omnem occuparet Asiam. Filiam ergo partui vicinam ex Persis accer-

accersit custodesq; pariturę opposuit, volens quòd pareret occisum iri. genitū igitur Cyrū, Harpago familiari fidissimo, additis precib. minisq;, deferēdum domū, ibiq; occidendū tribuit: quo vt venisset, decreuit non esse suis manib. Cyrū occisurū. sed accersito Mithridatis regio pastori Astyagis, nomine, vt puerū in montib. exponat, dedit. ille puerū acceptū domū fert, rē vxori indicat. illa ad pedes prouoluta orat, ne puerū exponat. sed si necessum fuerit aliquē exponere, exponat suū, quē eo die mortuū pepererat: quod ita factū est. Cū igitur adoleuisset puer, à colludentibus pueris rex creatur. Tum quoque Artembaris cuiusdam viri inter Medos spectati puer, cum regi puero non paruisset, comprehēsus verberibus affectus est: accusatur Cyrus, ad Astyagemq; ducitur, quē intuens Astyages. Tu ne, inquit, pastoris filius, ausus es huis viri apud Medos primarij filiū tam indignis concidere verberibus? cui ille: Hoc inquit, here iure feci, pueri enim me regē cōstituerāt, quippe qui videbar eis ad hoc maximè idoneus. at hic, obtēperantib. cæteris pueris, audiens dicto esse nolebat, atq; ob id pœnas dedit: hæc loquēte puero, Astyages tū oris lineamēta, tum tempus expositionis supputans, in suspicionem venit nepotis: quare dimisso Artēbare, Mithridatē bubulcū de puero rogat. neganti minatur: ille timore perculsus, rem vti erat aperit. quare rex Harpagum ad se vocari iussit, rogitat an mandata de puero fecerit. ille verò cum omnia vt gesta erant aperuisset, Astyages iram dissimulās, puerum filium eius vnicum membratim dilaniari iubet, patriq; epulandum apponit. dicente verò post cibos, an satis esset bona exceptus cœna? atq; illo etiā dicente: iis quibus datū erat negotium,

caput,

caput, pedes, manus, reliquiasq; filij velatas detegi, iubet, Cyrumq; in Persidem ad parentes remittit.

Hercules Angeam Alei filiam corruperat, pater grauidam nautæ mergendam dedit. illa cum esset iuxta Parthenium montem, vrgentibus partus dolorib. in proximam syluam, tanquam ad opus necessarium, accessit. ibi infantem peperit; quo intra virgulta abdito, in nauiculam rediit. eã pientissimus nauta quibusdam in Asiam profecturis dono dedit: filius verò inuentus est à pastoribus Corythi regis, à cerua lacte ali. eum ad regem detulerunt: quẽ Corythus Telephũ, quòd esset à cerua nutritus, vocauit.

Laius Thebanorum rex, consulto oraculo an filios esset ex Iocasta vxore suscepturus, responsum tulit, non conducere sibi prolem habere. nã qui ex eo nasciturus esset, aduersa fortuna domum esse funestaturum. Natum ergo infantem traiectum pedibus, ob id postea Oedipum nominatum, exponi iubet. Is, quoniam domestici non exposuerant, clam à Polybia muliere nutritus est. Adultus puer, re cognita parentem inquirebat. obuiis Laio Oedipoq; inter se factis, cum Laius Oedipum cedere de via superb. mãdasset, ab indignato Oedipo incognitus occiditur. fertur eo tẽpore venisse Thebas Sphingẽ biformem, cuius ænigma positum soluenti Iocasta vxor & regnum Thebanorũ exhibebatur. ænigma e at huiusmodi, quod animal bipes dicitur, idẽ tripes, & quadrupes foret. dubitantibus cæteris, Oedipus solus soluit: hominẽ esse, q. infans quatuor iret pedibus, adultus duob. iam senior factus tribus, ob baculũ quo senes fulciuntur. Sphinx victa se præcipitẽ dedit: Oedipus ignotã parẽtem vxorem ducit. de Hierone exposito, dictum est in cap. de Fortuna.

Rheam

Rheam Chrysothei filiam, cum Apollo stuprasset, veritus pater ne ab homine corrupta esset, in arca inclusam in mare deiicit, mulier pręter opinionē salutem est assequuta. nā Delon appulit, vbi Anium peperit: qui ab Apolline altus, doctusq; diuinandi artem magno in honore habitus est.

Acrisius Argiuorum rex, cum vitiatam à Ioue Danaëm filiam nosset, eum in arcam inclusam præcipitauit in mare. quæ delata in Italiam, inuenta est à piscatore, cum Perseo, quem illic enixa fuerat, & regi oblata quam duxit vxorem.

Saturnus Cretensium rex, cum audisset in fatis esse, vt vi à filio pellendus esset è regno omnes filios occidebat. Ceres verò vxor, Iouem Curetib. in Ida monte alendum clam tradidit: atq; ibi lacte capræ Amaltheæ nutritus est, qui iniustum patrem Saturnum regno pepulit.

Vlysses multis somniis exterrefactus, à cōiectoribus accepit, vt insidias sibi à filio caueret. is igitur Telemachum filium in agris quos in Cephalenia possidebat, additis etiā custodib. fidissimis, relegat. ipseq; secedens in alia loca semota, fatum vitare nitebatur. Per idem tempus Thelegonus Vlyssis Circesq; filius, parentē quærens, Thracam venit, gerēs hastile cui sumitas marini turturis osse armabatur: insigne scilicet insulæ eius in qua genitus erat: edoctus vbi Vlysses ageret, ad eum accessit prohibitus à custodibus, se esse Vlyssis filium vociferatur. custodes putantes eum esse Telemachū, acrius resistunt. Thelegonus è resistentib. plures occidit: quòd cum Vlysses audiret reputans quendam esse à Telemacho missum ad eum occidendum, lanceam in Thelegonū iaculatur. quam ille vt vitasset, inq; Vlyssem hastile

hastile contorsisset, vulnerat parentem, qui eo ictu concidit. sed postea cum fateretur se esse Vlyssem, Telegonus vtraq; manu caput, quod patrē occider t, dilaniat. Vide par exēplū Alrhamenis inc. de Filiis.

Atherius Rustius cum per quietem se confossum iri à retiario vidisset Syracusis, posteroq; die rem in spectaculi consessibus narraret, ostenderetq; retiarium à quo confodi somniauerat: volens discede: e à consessoribus, dissuasus retentusq; est. sed retiarius in eum locum compulso mirmillone, dum iacētem ferire conatur, Atherium occidit.

Appius Achaiæ imperator, cum consuluisset Apollinem, an interesse bellis ciuilib. deberet, virgo spiritu afflata: Nihil inquit, ad te hoc Romane bellum, Eubœæ cellāobtinebis. Appius itaq; Eubœam secedere statuit: atque in eam regionem secessit, quę inter Rhamnuntem Charistumq; cella Eubœa dicitur, ibique morbo interiit. ex Valerio. meminit Lucanus & Ouidius.

Philippus Macedonum rex, monitus ex oraculo vt quadrigam caueret, toto regno disiungi currus iussit locumq; Bœotię Quadrigam vocatum semper fugit. Cæterum à Pausania occisus est, qui in ensis capulo quadrigam haberet.

Xerxi ab expeditione in Græciā ab Artabano deterrito, apparuit in somnis vir specie ingenti, qui bis ac secūdo interminatus est, nisi erat, se futurum humilem. hoc cum rex Artabano narrasset, Artabanum etiam in somnis illa imago aggressa est: Tu ne es, ait, ille qui festinantē in Græciam Xerxem detines, tāquam eius curator: Tu neq; in futurum neq; in præsens consideras, qui dissuades, id quod est fatale contingere.

Ouid.

Ouid. *Nam ratio fatum vincere nulla valet.*

Fatum non ignis, non ferrea arcebunt mœnia, ait Pindarus.

Crœso sciscitanti à Pythia, ita responsum est: Sortem fato destinatã defugere deo quoq; est impossibile. Fato omnia fieri, Chrysipp⁹, Possidonius, Zeno in lib. de Fato: item Heraclitus, Empedocles, Aristoteles, Cicero de Diuinatione, & Hom. dicit: qui Iouem etiam inducit quærẽtem, quòd Sarpedonem filium à morte contra fatum eripere non posset. Iupiter apud Ouid. lib. 9. Metam.

Me quoque fata regunt, ait, Virgil. in Aeneid.
Fortuna omnipotens & ineluctabile fatum, ait.

CAP. XXXIX. *De fratribus & sororibus.*

PVBLIVS Rutilius leui morbo occupatus, nũciata fratris repulsa, in consulatus petitione illicò expirauit.

Arthemanes Xerxesq;, duo ex Darij filiis, cũ post patris mortem de regno disceptarent, atque ille maior natu priuilegio ætatis regnũ sibi deberi affimaret, Xerxes verò ad nascendi felicitatem confugeret (nam ortus erat regnante Dario, Arthemanes verò adhuc priuato) ad patruum Anafernem iudicium deferunt: qui re cognita, Xerxem præposuit: sed nec in fratrem victor insultauit, nec victus indoluit: quin ipso litis tempore inuicem munera miserunt, & iucunda quoque inter se conuiuia habuerunt, quod miraculi vicem obtinet.

Proculius eques Romanus, Augusti amicus, rarissimæ pietatis ergà fratres suos Scipionẽ & Murenam

nam fuit adeò vt bona sua cum iis æquis partibus diuiserit, quia illi bello ciuili erant spoliati. Horatius:

Viuet extento Proculeius æuo.

Lucius Lucullus tanta fratrem Marcum prosecutus est beneuolẽtia, vt quamuis maior natu esset, nullum tamen magistratum ante adultam ætatem fratris obire voluerit: tantamq; hac humanitate apud populum sibi gratiam conciliauit, vt vel absens vna cum fratre ædilis creatus sit.

M. Fabius, quia Q. Fabium fratrem in bello contra Etruscos amiserat, de eisdem triumphum delatum renuit.

Cum apud Persas non liceret cuiquam in mensa regia accumbere, præterquam vxori & matri quarum mater supra regem, vxor infra sedebant: Artaxerxes tamen fratres Oxonem & Xanthem, natu iuniores, ad mensam recipit.

Cato cum Cæpionem fratrem mortuum comperisset, lamentis illum, planctu mœstitiaq; incredibili prosequutus est. exactoq; immodico funeris sumptu, sepulchrum è lapide thasio illi construxit. sed cum rediturus in Italiã, Cæpionis cineres secum ferre decreuisset. amicis suadentibus vt in alia naue huiusmodi reliquias poneret, potius animam suam à se separaturum respondit. nauisq; dicitur magno cum periculo traiecisse, aliis ab omni periculo immunibus.

Itapherne capto omni cum familia à Dario, in vinculaque coniecto, Itaphernis vxor ad regias fores assiduè lamentãs, lachrymansque, ad misericordiam Darium induxit. missusque ad eam nuncius: Rex, inquit, Darius offert tibi mulier vnius electionem

nem è vinctis domesticis, quem voles liberari. illa verò, ex omnibus, ait, fratrem eligo. admiranti regi de electione, quòd viro filiisq; fratrem præposuisset, respondit: Maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atq; alii liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest contingere.

Isach Germanico imperatori frater erat Alexius, quem adeò dilexit, vt nihil ad imperii administrationem præter nomen deesse videretur. captumque etiam à Turcis, magna pecuniarum vi redemit. sed Alexius vir temerario ingratoque ingenio, pientissimum fratrem dolo circumuentum, captum occæcatumq; in carcerem trudit.

Cicero Q. fratrem mirificè dilexit. ad Atticum enim ita ait: Q. fratrem meum fac diligas: quem ego miser si incolumem relinquo, me totum perijsse arbitrabor.

Titi duo adolescentuli Hispani, Vergilio se tradiderant. à quo ad Scipionem Pompeij socerum deducti, post diem tertium, quum morti essent destinati, maior Titus petiit à centurionibus, vti se priorem quàm fratrem interficerent: quod impetrasse, atque ita interfectos esse ferunt.

Tyberius Nero adeò fratrem Drusum dilexit, vt ad illum ægrè valentem, in Germania è Ticinio, die ac nocte, mutato subinde equo, ducenta millia passuum emensus, venerit.

Miles Cn Pompeij quum militem Sertorianum occidisset, ac iacentem spoliaret, vt fratrem germanum esse cognouit, raptum ad castra lamentis prosequutus, rogo imposuit: ibique se, eodem quo fratrem, gladio confecit.

Antisthenes dicebat, fratres qui essent concordes victu, omni pariete esse fortiores.

Titus & L. Quintius fratres, mira beneuolentia bellum contra Philippũ gesserunt: P. & Lucius Scipiones contra Antiochum. Scipio enim natu maior legatus fratri esse voluit.

Nitocris Ægypti regina, eos qui fratrem regem occidissent, nouo mortis genere occidit. nam extruxit ædificium subterraneum, ad quod conuocatis cædis fraternæ authoribus, flumen per specum immisit.

Antipater regnandi cupiditate accensus, fratres omnes de medio sustulit.

Cleopatra regni cupiditate incensa, fratrẽ quintumdecimum annum agentem confecit: Arsinoemque sororem Ephesi ad templum Dianæ confugiẽtem, per Antonium extinxit. idem in capite de Mulieribus citatur.

Aristobulus Hyrcani filius, mortuo patre, fratres omnes in vincula coniecit, cumq; ijs matrem etiam, præter Antigonum fratrem, quem postea suspectum confodi iussit. vide exemplum Ptolemæi in cap. de Dolis.

Corbis & Osue fratres singulari certamine, Scipione spectante, de regno pugnauerunt.

Hircanus Iosephi filius, missus à patre ad congratulandum Ptolemæo, Epiphani, ob filij natiuitatem, cum à rege benignè exceptus, tractatusq; esset satis liberaliter, domum redeunti, à fratribus insidiæ struuntur.

Simulus & Rhesus Maximi filij, adeò inter se discordes fuerunt, vt Simulus Rhesum fratrem in venatione confoderit.

Telamon

Telamō Æaci filius, Phocum in venatione etiam fratrem occidit.

Aristot.lib.7.Politicorum: Prouerbio, inquit, iactatum est, fratrum contentiones irasq; esse acerbissimas, & qui nimium amant, hi nimium oderunt.

Abimelech Gedeonis filius ex cōcubina, mortuo patre, ob principatus cupiditatem, cæteros fratres, qui septuaginta fuerant, præter vnū occidit. sed ipse à muliere saxi fragmento occiditur.

Ioseph mercatori Ægyptio à fratribus venundatus, regi Ægyptiorum perquàm charissimus factus est. laborante regione fame, ad Ægyptum venire decernunt. veniunt, à fratre agnoscuntur: qui vt eorū fidē experiretur, clam poculū aureum in saccis Beniamin fecit abscōdi. facta vasis inquisitione, compertoq; eo apud Beniamin: assimulat Ioseph illum vita velle priuare, tanquam furem, remissis cæteris fratribus vtpote innocentibus. Iudas verò qui patri suaserat de mittendo in Ægyptum Beniamin, pro fratris salute caput suū exponere velle dicit. sed tandem cognitus à fratre Ioseph est, & illis parsum est, & in gaudium omnes fusi sunt.

Cato senior L. fratrem, inito cum accusatoribus consilio, grandi ære in publicū referendo mulctauit.

Cambyses cum somniasset, videre nūcium è Perside venientem, qui nunciaret Smerdim fratrem in regio sedentem solio, cœlū contingere capite: statim mittit in Persas, qui fratrem occiderent.

Idem Cambyses cum aliquando catulum leunculumq; committeret, superiorq; esset leunculus, alter catulus catelli frater superuenit, leunculumq; superant. Tum Cambysis soror, eademq; vxor, cœpit illachrymari, rogataq; à Cambyse q̄d illachrymaret.

 dixisse

dixisse fertur, subijsse fratris Smerdis occisi memoriam, cuius nemo foret vltor. indignatus Cambyses, statim illam jussit confodi. vide in cap. de Crudelitate, in dictione Ochus.

Arcesilaus Batti filius ægrotans, epoto medicamento à fratre Learcho strangulatus est. sed & is ab Erixo Arcesilai vxore est confossus.

Euristheus & Procles, fratres gemini, ex Argiua matre orti, patri verò Aristodemo, in omni vita inter se dissenserunt. Eorumq; posteri in dissensione semper perseuerarunt.

Osiris rex Ægyptiorum à Typhone fratre, adiutoribus filijs, occiditur: inq; sex ac viginti partes sectus, cuilibet eorum qui cædis fuerant participes deditur.

Sesosis Ægypti rex, quem Herodotus Sesostrem appellat, quum cœnaret cum vxore filijsq; apud fratrem, insidijs fratris penè combustus est. nam quiescetibus post cibum illis, ignem in cubiculum noctu iniecit: inualescenteque flamma à custodibus regis sublato clamore, vix incendium deuitauit.

Regina Titeæ filia, fratrem Hyperionem virum sumpsit, duosq; ex illo suscepit filios, Solem Lunamque. sed illius fratres siue ob inuidiam, siue ob imperii cupiditatem, Hyperionem fratrem obtruncarût, Solemq; puerum in Eridanum abiecerunt, Luna verò ob fratris interitum se præcipitem dedit.

Butes quum insidias parasset Lycurgo fratri, ex parte duntaxat: cognitis insidiis, coactus à fratre est, vt sumptis nauigiis cum insidiatoribus nouam patriam quæreret, & præter hoc aliud nihil.

Erigona Orestis soror ex Ægistho nata, ubi fratrem ab Areopagitis absolutum, quod matrem Clytemne-

temnestram atq; Ægystum confecerat, comperit. victa dolore immodico, interijt.

Plutus & Philomeis Cereris filij fuere. ex ijs Plutus, cum nihil illi de bonis concessisset paternis, coactus Philomeis est, venditis omnibus quæ haberet bonis, duos boues emere. itaq; ab eo primùm fabricatum plaustrum, arationeq; & agricolatione eum vitam duxisse aiunt.

Atreus & Thyestes odio inter se incredibili, cum vires ad nocendum pares haberent, gratia simulata ad dolos conuertuntur. Thyestes enim cum fratris vxore concubuit. Atreus verò epulandum ei filium apposuit. vt fusius in capite de Improbis dicetur.

Antonius Caracalla, cum fratrem Getam è medio sustulisset, audiretq; facinus posse mitigari, si fratrem diuum appellaret, dixisse fertur: Sit diuus, dum non sit viuus.

Gryphus Cyricœnum fratrem, ex patruo Antiocho regni æmulum, veneno de medio tollere tentauit.

Cap. XXXX. *De Furtis ac Rapinis.*

Æditus arcis Capitolinæ, cum in annulo furtum fecisset, deprehensus annulum in os occuluit. Sed fracta in ore annuli gemma, statim expirauit.

Octauus victo Antonio, At illum illius ex Fuluia filium necari iussit. datum negocium Theodoro pædagogo: qui cum adolescenti ceruix abscinderetur, lapillum preciosissimum quem in collo gestabat, clam subtractum zonæ inseruit: qua de re accusatus, conuictusq; in crucem sublatus est.

Anitus Atheniensis admodum diues, cum Alci-

biadem ad conuiuium, ad quod multi conuenerant, vocasset, denegauit. sed mox facto cum seruis agmine, in domum Aniti irrumpit, abaci supellectilem mediam diripit, raptis vasis argenteis aureisq;. tum Anitus: humanissimè mecum, inquit, Alcibiades egit, quòd mihi alterum dimidium reliquerit.

Eleazarus Dinei filius, cum latronum ordinem apud Iudæam instituisset, felix Iudææ præfectus data fide, nihil mali perpessurum si ad se veniret: ad se flexit, flexumq; & comprehensum Romam mittit. Attende, fidem latronibus non seruandam.

Passalus & Achemō fratres scelerati, à matre Sennone, vt à Melampygo cauerēt sæpè admoniti, cùm Herculem qui illàc iter fecerat, sub arbore recumbentem atq; dormientem, dolis aggredi tentassent, experrectus Hercules, ambos corripit, vinctosq; leporum in modum à tergo de claua appendit. Qui ita penduli, Herculis culum nigris horridum pilis aspicientes, materni memores præcepti colloquebātur. id vt Hercules intellexit, cognomine delectat⁹ (melampygus enim culum nigrum significat) in risum solutus, soluit, dimisitque.

L. Quintius prætor de prouincia nuper reuerterat. is cum esset æger, assidentiq; amico diceret frigidas se habere manus: respondens ille, ait: Atqui eas de prouincia calidas paulò antè reuocasti.

Ominius apud Claudium Cæsarem cœnans, argenteum poculum clàm sustulit. id cum cæsar accepisset, postridie ad cœnā vocato, fictilia apponi iussit: vt ait Plutarchus in Galba. Cæterum Tacitus hūc T. Iunium Seruilium nuncupat, non Ouinium.

Vorannius Catulli libertus furacissimus, cum deprehensus esset à nūmulario, de cuius mensa nūmos

sub-

ſubſtractos in calceos ſibi infarſerat, quidam re cognita, feſtiue: Vę tibi, inquit, ſi nummularius ille excalceauerit: ita enim chalcon, id eſt, æs ablatū excalceato obiecit.

Claudius Nero vrbanè iocatus eſt in ſeruum nimis cupidum, nimisq́; furacem: Solus, inquit, es cui domi nihil ſit nec obſignatum, nec occluſum.

Diogenes Cynicus, cum vidiſſet aliquando magiſtratus, qui Hieromnemones dicebantur, quendam comprehenſum, quòd ex ærario phialā furatus eſſet, adducentes: Magni, inquit, fures paruum ducunt.

Idem Harpalum celebratiſſimum, furem contra Deos teſtimonium dicere aiebat, quòd in illa fortuna tandiu viueret.

Idem cernens veſtimentorum furem in balneis: Num inquit, ad vnguentū, an ad aliud veſtimentū?

Bion cum peſſimis hominibus nauigans, in latrones incidit, dicētibus illis, Peribimus ſi agnoſcamur? at ego, inquit, niſi agnoſcamur.

Marcus Cato in oratione pro præda militibus diſpartienda: Fures, inquit, priuatorum furtorum in neruo atq; in compedibus ætatem agunt, fures publici in auro atq; in purpura.

Lyſander cum in Thraciam nauigaſſet, grandem pecuniam donaq́; recepit: ex quibus quædam per Gylippum, qui in Siciliam ductaret exercitū, Lacedæmona tranſmiſit. Sed Gylippus diſſutis (vt aiunt) ſacculis, non mediocrem ex ſingulis pecuniam ſubducens, cōſuit: ignorans vnicuiq; ineſſe literulas, numerum ſignificantes. Spartam itaq; profectus, cum ea quæ ſubduxerat, domi ſub tegulis clam occultaſſet: ſacculos Ephoris tradit, ſigilla commonſtrans. Atilli cum recluſiſſent, in dubitationem adducti

sunt, quod argenti numerus cum scriptis dissonare visus est. seruus interim Gylippi veniens, factum subambiguè dicit, multas sub tegulis cubare noctuas. eo enim tempore vt plurimum Atheniensium gratia noctuæ nummis insigniebantur.

Festus Pompeius vocabulorum antiquitatumq; studiosissimus, ait, eum qui in alienam domum furtum quærens accederet, licio cingi consuesse, ac lancem ante oculos propter matrumfamilias & virginum præsentiam tenuisse.

Alexander Seuerus imperator adeò vindex furti fuit, vt per præconem sæpe edixerit: Nemo salutet principem, qui se furem esse nosset. vide in capite de Iudicibus.

Rhapsiniticus, qui in regno Ægyptio Protheo successit, tantum habuit pecuniarum, quantum alter Regum nemo. quas vt tutiores haberet, ædificium extruxit è lapidibus quadratis, cuius murus vnus in exteriorem ædium partem pertingebat: in quo pecuniam omnẽ collocauit: sed faber machinatus opportunitatem rapiendi auri, lapidem in muri parte exteriore ita collocauit, vt facilè tolli posset, atq; inde posset aurum per furem arripi. Moriturus igitur filios quos habebat duos ad se vocat, rem aperit. Patre defuncto, haud multum rem differunt filij. Nocte igitur ad locum euntes, amoto leui momento lapide, magnam auri partem expilarunt. veniente autem ad ærarium rege, non inuentis vasis vti erant plenis, admiratus, obstupescensque, cum signa salua ædificiumq; obseratum inuenisset, vbi iterum ac tertio aperienti minor pecunia videbatur, suspicatus fures esse, laqueos quosdam circa vasa collocat. cum igitur noctu vnus è fratribus introgressus, laqueo

queo inextricabili esset irretitus: fratrem orat, vt caput sibi abscindat, ne quis esset cognosceretur. quo facto, frater aptato lapide caput domum abstulit. vbi dies illuxit, ingressus rex expauit, mortuum vbi cernit sine capite, nec aditum vllum in ædificio. Abijt igitur, corpusq; furis è muro suspendi iussit, custodibus appositis, vt si quem transeuntem, plorantem aut miserantem aspicerent, adducant. Cadauere suspenso, mater minitata est filio, nisi corpus alterius resolueret, se rem omnem regi nũciaturam. His angustijs (cum matrem nullis potuisset precibus à proposito diuertere) actus, rem miram est commentus. instratis enim asinis, vtres vini optimi imposuit. vtq; ventum est ad custodes, reuulsis ligaculis duos tresúe vtrium pedes resoluit: tumq; profluente vino vociferatum, caputq; cædentem, quasi nesciret vtri ex asinis se converteret, videntes custodes procurrêre cum vasis, vinumq; collegêre. Ille verò simulans primò iracundiam, postea redijt in gratiã, ac inde profectus donauit illis vinum ex vtribus. eos igitur temulentos sopor inuadit. pòst multam noctem, corpus suspensi dissoluisse, & custodum malas dextras in contumeliam derasisse, atq; asinos imposito cadauere domum versus agitasse ferunt. regi verò cum id esset nunciatum, egerrimè tulisse: ac tandem (si credere dignum est) ad rem inueniendam, filiam scilicet suam domi prostituisse omnibus qui vellent. Sed ante coitum qui accedebant, cogebantur, quicquid callidi egissent in vita, enunciare, ita vt qui narraret ea quæ circa furem facta essent, cum comprehenderent. Hunc itaq; furem tandem, recẽtis mortui amputatam manum sub pallio ferentem isse, atq; ingressum omnia narrasse. Illam manum in furem in-

iecisse. Illum dextram mortui porrexisse, atque per fores se proripuisse muliere delusa. His cognitis, rex fide data per præconem edixit, non veniam modò daturum:sed munera,qui istęc fecisset.quod cum factum esset,admiratus Rhapsiniticus illius prudentiam,filiam illi matrimonio collocauit.

Agamedis,Cercyonis & Trophonij par huic, aut ferè idem est exemplum. Nam cum hi optimi essent artifices, ærarium Augeæ regi construxerunt, lapidemq; de industria commissum submouentes, aurum Augeæ prædabantur. sed laqueo quem Dædalus parauerat, Agamedes illaqueatus est. Trophonius igitur & Cercyon caput Agamedi abstulerunt, atq; in Orchomenium aufugerunt,Agamedes verò & Cercyon fratres fuerunt, Trophonius verò Agamedis priuignus.

Catulus,dicente Philippo,quid latras?festiuè ille? furem se videre respondit.

Isiaci furati cum essent aureum cantharum è Cybelis fano,comprehensi: En,inquiunt,indignæ rei sæuitiam,quam pleriq; insontes periclitantur homines,propter vnicum caliculum, quem Deûm mater sorori suæ Syriæ hospitale munus obtulit. Ex Apuleio lib.9.de Asino aureo.

Famosi furto:Autolycus apud Hom. Vlyssis auus maternus.apud Strabo. Cleon latronum princeps, sequutus Antonij prius partes, dein Augusti,factusque princeps, vt apud nos Viritiatus:item Palfuerius à Probo imperatore occisus. Zenodotus, Harpalus, de quo suprà:item Corcyræi Cirtij,Martij, Paresitaceni,Scenetæ,Arabes,Elymai ici,Coralli,Bessæ,Dãtheletæ.Tapyri, vt ait Strab. Cossei ex Plin. Apud Iudæos latronum princeps Ezechias quidam, Syriam

riam deuastans.item Tytygias, Attabas, Numenius, & Phœnix quidam, cui quatuor fuisse aures fabulæ aiunt, à quo occisi Entimus Cretensis, & Antiphemus Rhodiensis: quamuis essent ab oraculo moniti, vt sibi ab homine quatuor aurium cauerent. Infames Argiui: Cacus Vergiliano carmine notus, occisus ab Hercule iuxta Pallanteum, propter abactas boues. Hunc, ni fallor, Diod lib. 10. Lacinum vocat: Apud Thucydidem Cares & Phœnices: item, Periphatus & Coryneis à Theseo occisi, cum Procuste, Scytone, & Cercyone Arcadico: quorum Procustes longioribus lecto hospitibus pedes amputabat, breuioribus extendebat: Scyron flexis arboribus, hospites alligans, relaxatis arboribus discerpebat: Cercyon verò viatores ad certamẽ apud Eleusinam vocatos, victos conficiebat. P. Cornelius Ruffinus manu quidem strenuus, & bellator bonus, militarique disciplina peritus: sed furax homo. ex Gellio. apud Philostratum famosus Thamus Ægyptius.

Quidam furti damnatus est, quod equum, cuius vsum Aritiam vsque commodatus fuerat, ad vlteriorem municipij cliuum adduxerat: ex Val. Nam vt Paulus Dig. lib 47. ait, qui iumenta sibi commodata longius duxerit, alioúe modo inuito domino vsus sit, furtum facit.

Latronum beneficium est, inquit Cicero in Philippica 2. vt commemorare possint se vitam dedisse, quibus non ademerint.

Laconici pueri ob licentiam adeò erant furaces, ac deprehensionis timidi: vt cum ex illis quidam leonis catulum surripuisset, pallioq; inuoluisset, eius ventre vnguib. dentibusq; à bestia discerpto, omnia

latendi gratia tolerans, obierit. deprehensi enim in furto cædebantur, alias immunes.

Apud Ægyptios verò qui furari volebant, consuesse apud principem sacerdotum nomen suum scribere, factumq; furtum ad eum deferre, inuentoque furto qui rem amisisset, quarta parte mulctabatur, quæ furi daretur.

Cor vulturis qui secum haberet, tutum esse à regum latronumq; ira, ait Plin. lib. 29.

In Sardinia fontes sunt coarguendis furibus apti. nam quisquis sacramento raptum negat, lumina aquis abluit. vbi periurium non est, cernitur clarius: si perfidia abnuit, detegitur facinus cæcitate, & captis oculis admissum tenebris fatetur.

Furti exemplum vide in capite de crudelitate, in dictione caligula.

CAP. XLI. *De Fame & Siti.*

DARIVS cum aquam turbidam, cadaueribusq; etiam inquinatam, admodum sitiens biberet, negauit vnquam se bibisse iucundius.

Socratem ferunt, cum vsq; ad vesperum contentius ambularet, quæsitumq; esset ab eo quare id faceret: respondisse se, quo melius cœnaret, obsonare ambulando famem: optimum enim obsonium, dicebat, est fames.

Ptolemæo peragranti Ægyptum, comitibus non consequutis, cum cibarius panis in casula rustici datus esset: Nil visum, ait, illo pane iucundius. Non habet panem meus pistor, inquit Seneca lib. vlt. Epist. sed habet villicus: sed habet atriensis, sed habet colonius. malum panem, inquis. expecta, bonus fiet. Et eam illum tenerum tibi & siligineum fames reddet.

apud

Apud Laconas ius quod nigrum vocabant, maximè cum celebraretur. fertur Dionysius tyrannus iuris ipsius gratia Laconicum emisse seruum: ac iussisse id sibi præparari, nulla impensæ habita ratione. sed cum gustasset, indignabundus expuisse. Tum verò coquus, ô rex, inquit, hoc ius tibi sumendum est, cum te Laconicè exercueris, in Eurotaq; laueris.

Egio Plautinus in Captiuis, cum Ergasilo parasito dixisset. Esurire mihi videris. festiuè Ergasilus, Mihi equidem esurio, non tibi.

Artaxerxes, cognomento Memor, Cyri frater, cum in fuga eius essent impedimenta direpta, siccisque ficis ordeaceoq; pane tantum vesceretur. Qualis voluptatis inexpertus, inquit, eram?

Diogenes Cynicus in foro manibus operans: Vtinam, inquit, liceret sic perfricato ventre non esurire. Cato in oratione quam habuit ad populum tumultuantem in frumento diuidendo, ait: Difficile quidem est Quirites, ad carentem auribus ventrem verba facere. venter præcepta non audit, poscit, appellat. At non est molestus creditor, paruo dimittitur. Si modo das illi quod debes, non quod potes. Ex Seneca lib.3. epist. ad Lucil.

Syrus Chremetis seruus apud Terentium, cum herum lusisset, Clitiphonis herilis filij gratia, atq; dixisset Clitiphoni: Rogasse vellem. & Clitipho dixisset, Quid? Sy. Vnde mihi peterem cibum, tibi iam esse ad sororem intelligo. Clit. adeón rem redijsse, vt periculum etiam de fame mihi sit Syre? Syr. modo liceat viuere. Est spes. Clitiph. quæ? Sy. nos esurituros satis.

Obsidente Demetrio Athenas, tanta fames vrbem inuasit, vt de mure qui mortuus è tecto deciderat

ciderat, pater & filius inter se decertarint.

Artaxerxis exercitus contra Cadusios adeò fame laborauit, vt asini caput vix sexaginta drachmis venale inueniretur.

Vsipij Britanniam aggressi, conclusi tandem eò redacti sunt, vt infirmissimis suorum sorte ductis vescerentur.

In Hierosolymitana obsidione boum veterum fimum, aliudq; stercus pro alimento habuere. & mater ad cibum filium assauit, præmissis tamen his verbis: Miser fili, in bello, fame, & seditione, cui te seruauero? apud R. etiam si vixeris seruiturus es, fames etiam præuenit seruitutem. his verò seditiosi sæuiores sunt. Esto igitur mihi cibus, & seditiosis furor, & humanæ vitæ fabula. quod etiam Romam obsidente Vtigite, in Italia contigisse, memoriæ proditum est.

Cambyses cum duceret exercitum contra Æthiopes, tanta fame laboratum est, vt sortiti ex se ipsis decimum quenq; comederint.

Othone Henrici filio imperatore Romam obsidente, tanta fames Romæ inualuit, vt modius furfuris triginta aureis sit venditus.

Phraate Parthorũ rege effusuro se in nostras prouincias, in Bosphoranis tanta fames secuta est, vt singula mancipia singulis frumenti modijs permutarẽtur.

Procul Geganio Macerino & L. Menenio Lanato consulibus tanta fuit fames Romæ, vt multi ex plebe obuolutis capitibus se in Tyberim præcipitauerint.

Cretenses obsidente Metello ob penuriam vini aquarumq;, iumentorum vrina sitim sedarunt.

Numantini à Scipione obsessi, carnibus humanis vesci coacti sunt. Plin. ca. 58. viror. illust. Lucan. lib. 4.

Iamq;

Iamq; comes semper magnorum prima malorum
Saeua fames aderat.

Calliguritani vt cineri Sertorij fidem seruarent, obsessi à Pompeio, ex rerum penuria vxores filiosq; ad vsum ciborum verterunt.

Vergilius: *Et malesuada fames.*

Lupus in fame terra vescitur, serpentes annuam famẽ tolerant, algore modo dempto. Chamæleon nullo cibo: sed ore hianti aëre tantum victitat.

In Scythia herbam esse aiunt, quam Spartaniã vocant: eam in ore habentes, famem sitimq; non sentiunt. In Creta herba est quæ Alimos dicitur, ea admorsa diurnam famem prohibet. Hippicem herbam etiam habentes Scythæ, famem 12. diebus perferre traduntur.

In Cephalenia insula pecudes maiore ex parte anni ore aperto ex alto ventos recipientes sitim sedant. Miluos verò semper famelicos esse, Plinius ait.

Plautus in Amphitryone, Fames & mora bilem in nasum conijciunt. Columel. lib. 2. teterrimam mortis comitem famẽ appellat. Homer. lib. 12. Odyss. ait: Miserrimum esse fame mori.

Crates Thebanus dicebat, amorem fame sedari.

Chrysantas apud Xenoph. lib. 8. cum dixisset, non bene cõuenire cœnatum cum incœnato, festiuè Cyrus: Ita mediusfidius, nam plenorum venter fit curuus, incœnatorum autem simus.

CAP. XLII. *De Fuco.*

PHILIPPVS Macedo cum audisset, quẽdam quem iudicium ad numerum cõscripserat, barbam capillosq; infecisse: è munere remouit. Eum enim, inquit, qui in capillis infidus est, non dignum esse cui

in ne-

in negocijs fides habeatur. Vrbanè igitur Seneca: Personam, inquit, vt malis, quàm faciem.

Mulieres fucatas, Aristophanes simias fucis pictas vocat.

Apud Trogloditas mulieres cerussa mirificè faciem illinunt: colloq; conchas suspendunt, contra fascinationes.

Cap. XLIII. *De Fortitudine, animiq; magnitudine.*

TRITANNVS gladiator Samnis, rectis transuersisque neruis toto corpore, omneis aduersarios leuibus atq; plenè securis congressionibus vicit. Filiusque eius pari modo natus Cn. Pompeij miles ita spreuit hostem prouocantem, vt inermi eum dextra superauerit, & captum digito vno in castra imperatoris sui detulerit.

Milon Crotoniata ictu nudæ manus taurum cecidit, eademq; die eum solus sustulit nō grauatim. In Olympijs taurum quadrimum per stadium gestauit.

M. Sergius ter & vicies vulneratus, amissa dextra manu, vno die quater pugnauit: & vicit sinistra. ab Annibale bis captus, refugit ruptis compedibus, catenisq;. Cannensi quoq; prælio solus recepit coronam. idem sibi fecit ferream manum, eaq; religata duodecim castra hostium in Gallia cepit.

Eundem Milonem Pythagoricæ disciplinæ columnam aliquam, in philosophorum contubernio laborantem, adeò subeuntem sustinuisse, donec ereptis cæteris, ipse quoq; periculum euaserit.

Sicinius Dentatus centies & vigesies pugnans, in prælio semper victor, sex & triginta spolia ab hoste retu-

retulit, authore Gellio. Plin. 33. 45. vulnera in pectore excepit, nullum in tergo, donatus coronis aureis 8. ciuicis 14. muralibus 3. obsidionali 1. torquibus 183. Plin. lib. 33. armillis 160. hastis 18. phaleris 25. Achillesq; Romanus vocatus est. ex Gell. Valerioq; Plin. addit, octies victorem fuisse ex prouocatione. Dionys. Hali. L. Siccium dicit centies & vigesies pugnasse.

Aristomenes Messenius 300. occidit Lacedæmonios solus, ipse conuulneratus & captus per cauernam Latomiarum euasit, vulpium aditus sequutus.

M. Servilius vir consularis, vigesies tricies singulari certamine pugnauit, semper hoste occiso.

Alunius Valens centurio in Augusti prætorio vehicula cum culeis onusta, donec exinanirentur sustinere solitus est: carpenta comprehensa vna manu retinere, obnoxius contra nitentibus iunctis.

Fusius Saluius duo centenaria pondera pedibus, totidem manibus, & ducenaria duobus humeris contra scalas ferebat.

Athanathus quinquagenarium thoracem indutus, cothurnisque quingentorum pondo calceatus, per scenam ingrediebatur.

Q. Cotius ob fortitudinem Achilles cognominatus est.

Samson in sacris literis fortitudine celebris, Vergilio autem lib. 4. Æn. Erix, qui cestibus cum Hercule pugnauit. Entellus cum Darete, Epeus & Euryalus apud Homerum cum cestibus: apud quem nouem fortissimi numerantur cum Hectore pugnaturi Agamemnon, Diomedes, Aiax Telamonius, Aiax Oileus, Idomeneus, eiusq; famulus Merion, Eurypilus, Thoas, Vlysses, apud eundem celebratissimus:

gros hostiũ cuneos sæpe solus fugauerit: cum igitur multos Iudæos Scythopolim veniẽtes obtruncasset: atq; aliquãdo Scythopolitani à Iudæis circundati essent, ne in hostiũ manus deueniret, parentes primò occidit, ac pòst hos cõiugẽ liberosq;. quibus occisis, ipse forti manu totum in viscera ensem demergens, super illos occubuit.

L. Siccius qui centies ac vigesies in pugna vicerat, emeritus ꝓpter ætatẽ militia, ad bellũ contra Æquos vltrò accessit cum octingentorũ militũ cohorte: missus ab vno è consulib. ad hostiũ castra, oppugnando vallũ cœpit. rediensq; Romã, multa in duces iactabat, vt pote ignauos, belliq; inexpertos. Molestè tulit rem Decemuir Appius, ac sub honoris specie insidias illi struit. Misit. n. illũ ad consules legatum, ad quos scripserat, vt de perdendo illo cogitarent. Qui vt venit, ostẽdit nõ opportuno loco castra esse posita. sed rogatus vt locũ eligat, secumque ducat quos velit ad locũ eligendũ: assumpsit centũ, quibus negotiũ occidendi eius datũ esset. Erat cum Siccio famulus subscutarius, q suspicatus rem domino indicat: Ille verò descẽdens ex equo (erat enim conclusus in loco difficili) venientes in se expectat. quindecimq́ue ex illis occisis, trigintaq; vulneratis, omneis erat occisurus, si à fronte obuiã irent: sed scelestissimi milites in illũ emin⁹ iacula, fustes, è rupib⁹q; trãsuersis lapides iaculant. atq; ita senẽ illũ de patria bene meritũ cõfodiũt.

Romanus miles in bello Cannensi truncatis manibus, Numidã supereminentem vltus est. complexus enim nasum, oraq; Barbari mordicus dilacerauit

Cassius Scæua pugna ad Dyrrhachium commissa, excusso sagitta oculo, traiectis per humerum crusque iaculis, centũ ac triginta telorũ ictibus acceptis,

in clypeo hosteis perinde atque se dediturus accibat. subeuntibusque duobus, alterius quidem humerum ense cecidit, alterum ore percussum vertit in fugam.

Idem in bello Britannico solus in scopulo cateruas hostium sustinuit: donec traiectus femur tragula, galea ictibus discussa, & scuto crebris foraminibus absumpto, duabus loricis onustus inter vndas enatauit.

Xerxes cum Græciæ bellum intulisset, Athenienses miserunt speculatum Agesilaum Themistoclis fratrem. is vt venit in exercitum, Mardonium quendam è Xerxis stipatoribus pro Xerxe confodit. captus, deductusq; ad regem, cum ad Solis aram immolandus datus esset: in ea dextram imponens ipse, aliquandiu suppliciorum vim, ne ullo quidem emisso suspirio tulit. itaq; vinculis solutus: Vniuersi, inquit, huiusmodi Athenienses sunt. quod si fidem non habes, læuam quoque inijciam. idem fecisse Mutium Rom: præsente rege Ethruscorum Porsenna, legimus.

Præxaspes à secretis Cambysis, quamuis transfixum filium à Cambyse vidisset, extincto Cambyse, sollicitatus à Magis, vt Persis apud quos erat magnæ autoritatis suaderet, Smerdim qui Cambysi successit, non esse Medum: sed fratrem Cambysis, quem occidendum ipsi Præxaspæ mandatum fuerat: cum concionabundus turrim ascendisset, cœpit regum Persarum rationem recensere. ac postea Persis persuasit, vt de Magis pœnas sumerent: seque è turri præcipitem dedit.

Lacon quidam adhuc impuber captus, clamabat, Non seruiam. vtque primum iussus est fungi seruili ministerio (afferre enim vas obscœnum iubebant)

elisum

elisum parieti caput rupit. ex Seneca 11. epist. Plutar. ait, se præcipitem dedisse è tecto.

Alexandro Magno vulnerato in pectore in arcis Mallorum expugnatione, cum ab amicis repræhenderetur, quòd opus militis subijsset, seniorem quendam Bœotum dixisse ferunt: Virorum est, ô Alexander, magna facinora aggredi: sed qui præclarè quicquam facit necesse est & pati.

Iulius Cæsar cum eius acies feroci Neruiorum impetui cederet: arrepto scuto è manu militis, prælium restituit, Neruiosq; fugauit.

Idem aquiliferum terga hosti dantem, faucibus comprehēsum in hostes conuertit, atque subiunxit, Quorsum abis? illic enim sunt quibus cum dimicamus.

Scipio Æmilianus cum Intercallantiam Hispaniæ vrbem obsideret suadentibus quibusdam vt circa mœnia ferreos murices spargeret, omniaq; vada tabulis plumbatis consterneret, clauorum cacumina habentibus, ne subita eruptione hostes in præsidia nostra impetum facerent: respondit, Non esse eiusdem & capere aliquos velle, & timere.

Androcidas Lacon ad eum qui rogabat, cur breuibus Spartiatæ pugionibus in bello vterentur: Quia cum hostibus, inquit, cominus dimicamus.

Manlius Capitolinus ante 22. annos bina cæpit spolia: qui primus omnium eques coronam muralem acceperat, 6. ciuicas, 37. dona, cicatrices aduerso corpore 33.

Leonidas, Cleomenis frater, cum ad illum Xerxes scripsisset, mitte arma: rescripsit ille. Veni & cape.

Callicrates aduersus Mardonium Xerxis ducem pugnaturus, sagitta percussus, ac propemodum exanimatus.

nimatus. Ego, inquit, mortem nihil lugeo, ſcilicet quòd domo proficiſcens, vt pro Græcia morerer huc venerim. ſed angor animo, quòd nec ſtrenuè, nec fortiter dimicans oppeto.

Pythius Iſcenoi filius, in bello nauali contra Perſas, capta naue eouſq; reſtitit, donec tot⁹ dilaniat⁹ eſt.

Miles quiſpiam cum iacentem eum hoſtis trucidaturus eſſet, interrogatus ab hoſte, cur potius in pectore quàm humeris vulnerari vellet: ne, inquit, ſi is qui me amat, terga perfoſſa vulnere reſpexerit, erubeſcat.

Cùm quidam in tabula picta aſpiceret Lacones ab Athenienſibus iugulari, ac diceret præſente Lacone, fortes nimirum eſſe Athenienſes: feſtiuè Lacon, in tabula, inquit.

Diogenes Cynicus in hyeme ſolebat aut niueam imaginem, aut æneam amplecti, cum igitur in magno frigore ſtatuam æneam amplectentem vidiſſet quiſpiam, percontatus à Diogene eſt, an frigeſceret? Quid igitur inquit, magni facis?

Germanus quidam, inquit Seneca libro decimo Epiſtolarum, nuper in ludo beſtiariorum, cum ad ſpectacula matutina pararetur, ſeceſſit ad exonerandum corpus (nullum enim aliud ei dabatur ſine cuſtode ſecretum) Ibi lignum id quod ad emundanda obſcœna adhærente ſpongia poſitum eſt, totum in gulam farſit, & præcluſis faucibus ſpiritum emiſit.

Quidam etiam, inquit Seneca eodem in loco, cum veheretur inter cuſtodias ad matutinum ſpectaculum, tanquam ſomno premente nutaret, caput vſq; eò demiſit, donec id currus radijs inſeruit: & tandiu ſe in ſedili ſuo tenuit, donec ceruicē circumactus rotæ frangeret.

Secundo

Secundo Naumachiæ spectaculo, inquit idem ibidem, vnus è barbaris lanceam quã in aduersarios acceperat, totam iugulo suo mersit. quare, inquit, nõ omne tormentum, non omne ludibrium iamdudũ effugio? quare ego mortem armatus expecto.

In coniuratione, in qua contra Magos à Dario cæterisq; pugnatum est, cum res noctu transigeretur, vnusq; è socijs Gobrias implicitus esset cum Mago, Darius stans hærebat ne Gobriam feriret. ei cum dixisset Gobrias, cur manu nõ vteretur, respondenti Dario, dispicio ne te feriam: Tu verò, inquit, vel per vtrunque exige gladium. cui Darius obtemperans, ictu vibrato Magum casu percussit.

C. Milo athleta cum constitisset, nemo vestigio educebat: malum tenẽti, nemo digitum corrigebat.

Hegesistratus Eleus in vincula à Spartiatis coniectus, ne cruciatib. torqueretur (sciebat enim se multa passurum, cum multa intoleranda illis tribuisset) vt erat ligneis ferreisq; compedibus vinctus, dimidium sibi pedem præcidit, vt reliquum pedis educeret. subrutoq; muro, deceptis custodibus aufugit in Tegæam.

Cæsaris centuriones cum in Britãnia in aquosum palustremq; locum incidissent, irruerunt in eos hostes: tum in Cęsaris conspectu miles quidam medios hosteis irripuit, plurima fortitudinis edẽs opera; versisq; in fugam hostibus, centuriones reduxit incolumeis. Ille verò ęgrè cũctos vitans, in limosam sese iniecit paludem, quam nunc natans, nunc pedib. commeans, vix tandem omisso scuto traiecit. admirante deinde Cęsare, & magna cũ alacritate ac clamore obuiũ excipiente, mœstus ille ante Cæsarẽ cõcidit, deq; ꝓiecto clypeo multis cũ lachrymis veniã postulat.

M. Cato, Catonis ſuperioris filius, in prælio contra Perſeum equo delapſus, ab hoſtium manipulo circumuentus, cum quendam procerum impeteret, gladius è manu elapſus, in mediam hoſtium cohortem decidit: ad quem recuperandum inter hoſtiũ mucrones ſe immergit, collectoque gladio, multis vulneribus acceptis, ad ſuos reuertitur.

Philopæmenes Achæorum imperator, cum in loco iniquo ab hoſtibus Meſſenijs oppreſſus, captus, Meſſenamq; ductus eſſet, nolente turba ob virtutem meritaque virum occidi: factionis authores clam venenum adferendum curarunt. illum autem accepto poculo, nihil aliud loquutum ferunt, quàm quęſiſſe, an incolumis Lycortas (is alter Achæorum imperator erat) equitesq; euaſiſſent? poſteaquam dictum eſt incolumes eſſe: Benè habet, inquit. & poculo impauidè hauſto, expirauit.

Phaſelus, Herodis regis frater, captus ab Antigono, ac manibus vinctus, cum amariſſimum iudicaret ſub inimico perire, caput ſaxo illiſit, ex eoq; vulnere moritur: additis (vt aiunt) ab Antigono venenis. ſed antequam animam eructaret, mirificè aiunt oblectatum, quòd Herodem fratrem ad hoſtium vindictam ſuperuenire audiret.

Victo à Parthis Craſſo, cum illi paſſim Romanos ſternerent, 20. Romani nudatis gladiis per confertiſſimos hoſteis tranſeuntes, incolumes Carras venêre.

Abimelech, qui 69. fratres regnandi cupiditate occiderat, cum turrim in quam Iſrahelitæ confugerant oppugnaret, ſaxi fragmento à muliere grauiter vulneratus: armigerũ rogauit, vt eum occideret, ne à muliere occiſus videretur, quod factum eſt.

Obſidente Perintham Philippo, Antigonus ſagitta oculum eius à catapulta miſſa verberauit. nonnullis eam parantibus eximere, prohibuit Philippus: nec ante pugna exceſſit, quàm fuſum intra mœnia fugaſſet hoſtem.

Ippitas, vnus è tredecim qui in vincula cum Cleomene à Ptolemæo coniecti erant, cum effugiſſet è carcere vnà cum alijs, eſſetq; altero pede claudus. ſociosq; eius cauſa expectandi tardius progredientes videret, rogauit vt ipſum interficerent. neq; enim æquum eſſe dicebat, tantæ rei agendæ occaſionem ob vnius inutilis viri ſalutem amitti.

Pyrrhus à Mamertinis iniquo loco deprehenſus, vulneratus in capite cum paulùm ex pugna ceſſiſſet, vnus ex hoſtibus elatus, regem ſi viueret barbara voce in certamen prouocauit. iratus Pyrrhus, in pugnã redit: Barbarumq; illum aſſequutus, ita caput percutit, vt & Pyrrhi robore & virtute gladij vſque ad parteis inferiores vulnus deſcenderet, inq; duas partes corpus diuiſum ſit. Sunt qui putent, Pyrrhi enſem ad Rolandum perueniſſe.

Alexander Macedo Parmenioni Granicum fluuium tranſire diſſuadenti, ait, futurum vt Helleſpõtus erubeſceret, ſi eo ſuperato Granicum pertimeſcerem.

Fabius Rutilianus magiſter equitum, abſente Papyrio Curſore, dum manum cum hoſte conſerit, noſtriq; cedunt, detractis equorum frenis, calcaribusque extimulantes, in aduerſos Samnites, ſuos egit.

Cæſar dictator, audita Catonis morte in Vtica, Inuideo, ait, mortem tibi Cato: nam & tu mihi ſalutem inuidiſti. Horat. Catonis nobile lethum vocat.

Laconicus quidam adoleſcens, pollicenti cuidam

se Gallos daturum, qui pugnando interirent: vrbanè, Ne tu quidem des istos, sed ex illis potius qui dimicando occidant.

Cleomenes Anaxandridæ filius, rhetore quodam de fortitudine orationem habente, plurimum ridebat. dicente illo, quid rides Cleomenes, de fortitudine verba facientem audiens, præcipuè cum rex sis? Quia, inquit, ô hospes, si hirundo de se ipsa diceret, hoc idem facerem. sin aquila magna, magnam agerem quietem.

Iubellius Taureas Campanus, ob Fuluii crudelitatem, vxorem filiosque confecit: ac demum gladio incubuit.

Philomenes, laudantibus aliis mirum in modum quendã: Quonam, ait, modo eius viri dignè habenda mentio est, qui in hostium potestatẽ viuus peruenit?

Polydorus Alcamenis filius, victis Argiuis, cum socii hortarentur ad inuadendam vrbem, cuius facilè potiretur extinctis viris: Hostes, inquit, pugnãdo ex æquo mihi vincere est honestum.

Pelopidas, cum in Tegyras venisset, eoque etiam Lacedæmonii, accelerans quispiam: ô Pelopida, inquit, incidimus in hostẽ: Quid magis, inquit, quàm illi in nos?

Sinnidas Lacon ante pugnam Leuctricam, quibusdam dicentibus illum ipsum diem ostensurum fortem virum: multi faciendum, vrbanè inquit, diem esse, qui virum fortem saluum monstrare possit.

Pelopidas domo egrediens, lacrymante vxore, ac dicente, vt seipsum saluum redderet: O mulier, inquit, priuatorum semper est admonere, Ducum autem ac imperatorum alios saluos facere.

Argiuo quodam dicente, multa sunt apud nos sepulchra

pulchra Spartiatarum: excipiens Lacon, At apud nos, ait, nullum Argiuorum. quòd videlicet ipsi Argos inuasissent.

Thebani, cum victis Laconibus, ad Eurotam vsq; venissent: ex illisq; iactabundus quidam dixisset, vbi nunc Lacones sunt? Lacon quidã captiuus: Non adsunt, inquit, neque enim vos huc venissetis.

Lacon quidam oculorum morbo laborans, ad bellum proficiscebatur. sed quibusdam dicentibus quò abis, sic effectus, aut quid facturus? quamuis, inquit, nihil aliud egero, hostis saltẽ gladiũ hebetabo.

In India, gentes hi qui sapientes habentur, nudi ætatem agunt, & Caucasi niues hyemalemque vim perferunt sine dolore; cumque ad flammam se applicuerint, sine gemitu aduruntur.

Lysimachus Callisthenis philosophi sortem miseratus, quòd membris turpiter truncatis, labiis nasoq; etiã mutilatus, ab Alexandro magno in caueam cum cane clausus circumferretur, venenum ei in calamitatum remediũ dedit. quod adeò ægrè Alexander tulit, vt eum obiici leoni ferocissimo iuberet. sed cum ad eum leo impetum fecisset, manum manipulo inuolutam in os leonis Lysimachus immisit: arreptaque lingua, feram exanimauit.

Antigonus, cum circa Andrum nauale ageret bellum, dicente aliquo, multo plures esse hostium naueis. Me autem, inquit, aduersus quot opponet?

In bello quod à Spartanis duce Leonida in Persas gestum est, Dieneces vir Spartanus, cum à quodam Trachinio diceretur, barbaros præ multitudine sagittarum solem obducere. Eo melius, inquit. nam in vmbra pugnabimus.

Fortem virum, ait Homerus lib. 13. Iliad. in pugnę

princi-

principio modicè timere. Plin. lib. 18. ait, validiora fieri corpora quæ fermentato pane alerentur.

Apud Iosephũ lib. 11. Antiquit. c. 3. quęstio à Dario proposita est tribus custodibus, quidnam fortius esset vino, muliere, & veritate? dicente pòst alios duos Zorobabele, veritatem, hoc est, Deum esse fortiorẽ, omnes assensere: quæstio est ibi vrbanissima, quam qui videre velit, illic legat.

Brasidas cum in Caricis murem cœpisset, morsus dimisit: ad eos autem qui aderãt inquit, nihil est tàm paruum, quod sé non seruet, dum audeat vlcisci aggredientes.

Aurelianus Probus imperator, à morum probitate dictus, cum equus esset illi oblatus, qui quantum captiui pollicebantur, centum ad diem millibus passuum currere dicebatur, atq; per octo vel decem dies cursum continuaret, credentibus omnibus Probum eum equum empturum, sibiq; seruaturum: fugitiuo, inquit, militi potius quàm forti hic equus conuenit.

Cicero, cum à Cæsaris viri magnanimi partibus discessisset, Pompeijq́ue debilitatem contemneret, vrbanè, quẽ fugiam, inquit, noui: ad quem fugiam, non noui.

Sertorio Laronium Hispaniæ oppidum obsidente, accessit cum omnibus copijs Pompeius, auxilium laturus obsessis. sed cum Sertorius opportunum aduersus vrbem cumulum occupasset, Pompeius oppidanis scripsit, vt bonam haberẽt spem, Sertorium ab illo obsessum esse, non autem obsidentem: interclusum enim mediũ putabat Pompeius Sertorium inter vrbem suasq; copias. Sertorius verò hæc audiẽs risit, & Syllæ discipulo (sic enim Pompeiũ vocabat) se osten-

se ostēsurum inquit, oportere ducem post terga magis quàm à fronte prospicere. reliquerat enim Sertorius sex millia militum post terga, ita vt Pompeius penitus oppidi euersionem aspicere sit coactus.

Androclidas Spartanus increpatus quòd in aciem claudus descenderat: Pugnare, non fugere, propositum sibi esse respondit.

Epaminondæ pugnaturi cum Lacedæmonijs, cū sella succubuisset, militesq; rem malè ominarentur: Imò, inquit ille, sedere prohibemur. animosq; militum restituit.

Brutus pòst Cæsaris cędem periculis circundatus, scribit ad Atticum, optimo in statu mentem suam locatam esse. aut enim victor Romanam Rempublicam liberabo, aut moriens à seruitute euadam, inquit.

Idem Brutus, cum in porticu Pompeij prætor iura diceret, quidamq; iudicum ad Cęsarem prouocasset, multumq; exclamans obtestaretur: Brutus ad astanteis aspiciens, me Cæsar, inquit, facere iuxta leges non prohibet, nec prohibebit.

Portia Bruti vxor, cogitantē sollicitumq; virum de Cæsaris morte, cum non ausa esset compellare, remq; sibi occultari molestè ferret, animi constantiam voluit viro ostendere. nam arripiens cultellum, profundum vulnus in crus sibi intulit. quo vulnere, cum febre laboraret, Brutusq; vehementer indoleret: Ego, ait, Portia Catonis filia, ô Brute, tibi data sum, non vt pellex cubilis mensæque tantùm particeps, sed vt tecum cuncta communicarem. scio muliebrem naturam ad arcana reticenda imbecillem: sed est Brute vis quædam educationis, optimæque consuetudinis, & Catonis filiam, & Bruti coniugem esse.

esse.atque hæc locuta, vulnus ostendit. Plut.in Brut. Valerius verò ait illam dixisse: Ego verò experiri volui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quàm æquo animo me ferro essem interemptura.

Scipio Æmilianus, adolescente pulcherrimum ei scutum ostentante: scutum, inquit, ô adolescens pulchrum est: sed Romanum virum decet magis in dextra spem habere, quàm in sinistra.

Archidamus Lacon Zeuxidami filius, ruentem ad pugnam cum Atheniensibus filium admonuit his verbis: Vel adde virib. vel magnanimitati detrahe.

Philippus Macedo, cum Alexandro filio dixisset, num vellet regiam ędificare domum, ornatam aurò, electro, eboreq́;: Minimè, inquit Alexander, sed potius hostium spoliis.

Alexander Macedo, insultātibus in eum Scythis, conuiciisq́ue trans Tanaim fluuium lacessentib. tranare decreuit. sed dissuadente Aristandro vate, quòd prodigiis prohiberetur, ac periculum sibi imminere dicente: iræ impatiens, Satius est, inquit, periculo me offerre, quàm tota penè Asia subacta, Scythis ludibrio contemptuiq́; esse. flumenq́ue traiicit.

Idem Alexander cuidam ciuitati partē agrorum, & dimidium rerum omnium promittenti: Eo, inquit, proposito in Asiam veni, non vt id acciperem quod dedissetis, sed vt haberetis quod reliquissem.

Aphricanus prior patria cedere maluit, quàm cum tribuno plebis humilimo de innocētia sua disserere.

M. Castritius, cum non obtemperaret Gn. Carboni, de obsidibus Placentinis dandis: atque ille dixisset, multos se gladios habere: at Castritius, Et ego multos annos, ait.

Cæsar

Cæsar signis collatis, quinquagies dimicauit: solus M.Marcellum transgressus, qui dimicauit vndequadragies.

Idem captis apud Pharsaliam Pompeii Magni scriniis epistolarum, iterumque apud Tapsum Scipionis, ea optima concremauit fide, ac non legit.

Cornelia Scipionis filia, duodecim partuum mater, totidem funeribus recognouit. Eam ob occisos Tyberium & Caium Gracchos, atq; etiam insepultos abiectos, miserã vocantibus iis qui consolabantur: Nunquam, inquit, non felicem me dicam, quæ Gracchos peperi. Seneca de consolatione ad Martiam: ad Albidam verò matrem ait, Corneliam decem amisisse filios.

Canus Iulius vocatus à Caio imperatore, cũ post altercationem ab eo discedere vellet: Falleris, inquit Caius, duci te iussi ne abires. Gratias, inquit ille, tibi ago optime imperator: decemq; dies medios vsque ad supplicium sine vlla sollicitudine exegit, ludebatque calculis ac laterunculis. cum centurio agmen piratarum trahens, illum quoque excitari iuberet, vocatus etiam numerauit calculos. & sodali suo: Vide, inquit, ne post mortẽ meam mentiaris, te vicisse tamen. Annuensq; centurio, Testis, inquit, eris vno me antecedere. Atq; cum amici mœsti essent: Quid mœsti, inquit, estis vos? quæritis an immortales animæ sint? Prosequebatur illum philosophus, atque cum ventum esset ad locũ vbi immolandus erat Canus: Quid iam, ait philosophus, nunc cogitas? Obseruare, inquit Canus proposui, illo velocissimo momento, an sensurus sit animus exuere se. promisitq;, si quid explorasset, circumiturum amicos, & indicaturum quis esset animarum status.

Porus

Porus Indorum rex, inuadente Indiam Alexandro, suadentibus amicis vt societatem cum regibus finitimis iniret, ad propulsandam Alexandri inuasionem: Si mihi,inquit,tantæ vires non sunt,vt sine socijs saluus esse non possim,melius profectò est non regnare.

Idem Porus, suadentibus amicis vt flumini sacrificaret, ne postea transitum Alexandro, si secus,fecisset,præstaret: Non est, inquit, arma tentantium supplicare.

Idem,dicẽtibus amicis, si supplex Alexandro cessisses,non esses victus, respondit, si Alexandro supplex cessissem, fore vt ipse me ignauum seruum: sin armatus restitissem,generosum regem iudicaret. Idem pòst ductus ad Alexandrum captiuus, dicente Alexandro, quomodo à se esset tractandus: Regio, inquit,modo.& dicente Alexandro:Ecquo alio modo?Nullo prorsus,inquit.

Bussequa Tritormus Ætolus, virib. adeò claruit, vt à Milone Hercules sit nuncupatus. Is enim lapidem ingentem ad se protraxit, bisq; ac ter propulit, ac demum sustulit ad genua, humeroq; impositum ad quinquaginta tulit vlnas, quem Milo vix tellure mouebat.idemq; Tritormus,tauri omnium maximi atq; ferocissimi pedem constantissimè retinuit: Suspicor Tritannum,de quo antè dixi, prius Tritormum, ob huius similitudinem fuisse nuncupatum, corrupto paulatim nomine.

Alexander cum castra prope Darij castra locasset, eiq; Parmenio è charissimis vnus suaderet, vt noctu hosteis inuaderet:respõdit,turpe esse victoriã furari. Lucanus: *Nescia virtus*

Stare loco, solusq; pudor non vincere bello.

Epami-

Epaminondas, cum circa Leuctricæ pugnæ tempora vir strenuus morbo occubuisset, ô Hercules, inquit, quomodo in tantis rerum momentis otium moriendi vir iste potuerit inuenire?

Idem Alexander, cum ob vulnus ad Triballos acceptum, pater Philippus claudicaret, atq; ob id in publicum prodire non auderet: Sustine, inquit, pater, nec dubites in mediū prodire: ambulando enim virtutis magis memineris.

Idem admodum puer, cum Persarum legati ad Philippum venissent, ac fortè per id temporis Philippus peregrè profectus esset, admodum hospitaliter eos accepit. atq; inter mutuos sermones Alexander cœpit rogare, quantas copias Persarum rex haberet, quauè in classe rex acie instructa cōsuesset dimicare? obstupuere legati, atq; dixerunt, Puer hic rex magnus, noster verò opulentus. fuit enim in Alexandro Cyri spiritus, Agesilai temperantia, Themistoclis solertia, Philippi experientia, Brasidæ fiducia, Periclis dicendi vis.

CAP. XLIIII. *De forma ac pulchritudine.*

CRASSVS cum apud Marcum Perpennam iudicem pro Aculione diceret, aderat contra Aculionem Cratidiano L. Lælius Lamia deformis. qui cum interpellaret odiosè: Audiamus, inquit Crassus, pulchellum puerum. Tum Lamia: Non potui mihi, inquit, formam ipse fingere, ingenium potui. Seneca in Prouerb. Formosa, inquit, facies muta commendatio est.

Zeno dicēti formoso cuidā, non videri sibi amaturū sapiētē: Nihil, ait, vobis formosis est infelicus.

Philopœmē Megalopolitanus, vir illustris, cum mulieris Megarensis hospitium aditurus esset, atque ea venturum Philopœmenem Achæorum imperatorem audisset, animo fluctuabat, præsertim in ipso cœnę apparatu (fortè enim maritus aberat) agitabatur. Interim ipse Philopœmē tenui admodum cum chlamyde subit ædeis: quē mulier, ex ministris quēpiam præcurrentem anteuertisse suspicata, vt ministrāti sibi opē adhiberet, rogat. continuò Philopœmen relicta chlamyde, scindere ligna cœpit. Inter hæc hospes ingressus, vbi rē cōspicatur, quidnā hoc est, inquit, ô Philopœmen? cui Philopœmen quidnam aliud, ait, quàm quòd indecoræ faciei supplicium do? Ex Plutar. in Philop. apud Liuium Philopomnes semper legitur.

T. Flaminius Philopœmenem, aliquando mordens, ô Philopœmen, inquit, quàm pulchras manus habes & crura, cæterum ventrē nō habes erat. (enim mediis ex partibus gracilior) scomma verò Titi in modicas Philopœmenis facultates inuectum est.

Formam dicebat Aristoteles plus quàm epistolas omneis valere ad commendationem.

Socrates vocabat formam modici temporis tyrannidem: Plato, naturæ priuilegiū: Theophrastus, tacitam deceptionem: Theocritus, eburneum detrimentum: Carneades, regnum solitarium. Domitius nec quicq̃ gratius dicebat decore, nec breuius, Hom. formam appellat naturæ dona gloriosa: quod Ouidius æmulatus, forma Dei munus, ait.

Formosi apud Homerū, Idæus virorum omnium excellentissimus forma, & Marpises eius vxor: Nereus, Caropei & Aglees filius: item Lædæ filiæ, vnde formosos ex ouo prodiisse, prouerbio dicitur. item

Æneas,

Æneas, Parisque. Formosissimas verò mulieres in Hellade esse, ait Ouidius 1. Metamorph. si memini; apud Hypepas venustissimas mulieres esse ait. apud Xenophontem lib. 3. Pædiæ, Susia mulier omnium mulierum Asianarum pulcherrima dicitur.

Celebres forma, Claudi' imperator, & Spurinado, quo supra: Alcibiades in omni ætate formosam prætulit speciem: fuisse tamen ei balbutiem, quæ nitorem voci & sermoni venustatē afferebat. Macochir Persa præcipuam habuit laudē, amplissimæ pulcherrimæque corporis formæ, vt ait Probus in Timoleonte. Celebratur & Artemon adolescens. Iupiter apud Homerum capitis forma laudatur, atq; oculorum: pectoris Neptunus. cincturæ atq; ilium Mars. Hebes pedum venustate celebratur à Diodoro libro quinto: fuit autem Iouis filia. Ab eodem Homero Niobe venustissima nuncupatur.

Darij vxorem omnium venustissimam reginarum fuisse, ait Plutarchus: Dariumque formosissimum. formosissimus etiam habitus Phaon, in adulterioq; deprehensus occisus.

Voconio, cum tribus filiabus deformissimis, obuiam factus Cicero, submissa voce ad amicos, Hic, inquit, Phœbo non permittente liberos seminauit. Plutarchus in Apoph. Roman. Deformes fuisse Manilij filios; supra in cap. de Liberis dictum est.

Cap. XLV. *De fuga & fugitiuis.*

FVGITIVVM seruum ad puteum sedentem videns Diogenes Cynicus: caue, inquit, adolescēs ne incidas. ad fugam alludens.

Fabricius cum demisso capite à iudicio recederet, vrbanè Cicero in oratione pro Cluentio ad illius

fugam alludens: Respicite, inquit, hominum fortunam, respicite C. Fabricij senectutem.

Agamemnon apud Hom. in Iliad. lib. 14. consultans cum Hectore de nauibus deducendis, cum murus esset à Troianis dirutus: Neq; enim, ait, perniciẽ fuga vitari crimini dandum est, nocte præsertim: & meliore loco est qui fugiendo euadit malum, quàm qui detrectando fugam malo ipso intercipitur, sed ab Vlysse acriter increpatus est.

Fugitiuus lapis est in Cyzico: quo Argonautæ pro anchora vsi, ibi eum reliquerant. hunc è Prytaneo (ita vocatur locus) sæpè profugũ fixere plũbo.

Vestales nostras, inquit, Plin. lib. 28. hodie credimus nondum egressa mancipia ex vrbe retinere in loco precationis.

Acron illud Hor. in epsti. exponens, *Vtq; fugitiuus sacerdotis liba recuso*: ait, Cum in seruis suspicio furti habetur ducunt ad sacerdotem: qui crustum panis carmine infectum dat singulis. quod cum ederint, manifestum furti reum asserit. nunc quoq; in furtorum suspicione datur panis comedendus hoc carmine inscriptus: cuius maledictione os plenum est, & amaritudine & dolo sub lingua eius, labor & dolor fure non deglutiente.

Diogenes Cynicus, cũ eius seruus Mathen, quem vnicum habebat, aliquando aufugisset, hortareturque vt reduceret, negauit: turpe est, inquit, Mathen sine Diogene viuere posse, Diogenem sine Mathen non posse.

Cap. XLVI. *De fiducia.*

POMPEIVS ad consores equũ adduxerat, de more militum: qui omnia militaria munera cum obiis-

obiissent, equum ad censores deferebant, vt numeratis stipendiis ab imperatoribus, vel laudes vel vituperationes acciperent. quibus percunctantibus, an omnia stipendia fecisset: omnia, inquit, sub meipso imperatore. Vide de hac re in capite de Imperio.

Fabius legatus ad Carthaginenses, in senatu sinu ex toga facto ait: Hic vobis bellum & pacem portamus, vtrum placet sumite. fidenter illi, Daret vtrum vellet, succlamarunt. Et cum ille bellum dare dixisset, accipere se omnes responderunt.

Galli Insubres Britomaro duce, non prius soluturos se baltea quàm Capitolium ascendissent, iurauerũt. sed victi ab Aemilio, ne sacramẽtũ irritum foret, captos in Capitolio Aemilius discinxit.

Herodes apud Ioseph. li. I. belli Iud. Nimis enim confidens, ait, incautus est: metus autem prouidentiam docet. Repete exemplum cap. de Iactantia, in dictione Aug.

Galli Adriæ vicini ad Alexandrum magnũ amicitiæ & hospitalitatis gratia conuenêre. eos cum excepisset rex, rogassetq; comiter in conuiuio, quid nam esset quod maximè pertimescerent? ratus seipsum responsuros: Nihil illi aliud, aiunt, præstantissime rex, quàm ne suprà nos cœlum ruat. ex Arriano & Strab.

Tigranes mittens Metrobarzanem cum tribus equitum millibus, plurimisq; peditib. in Lucullum, impetrat, vt cæteris Romanis conculcatis, solum impetratorem viuum ad se deducat: sed in primo congressu à Sextilio vincuntur Barbari, Metrobarzanesq; occiditur.

Idem Tigranes cum viginti millia funditorum

sagittariorumq;, equitum suprà quinquaginta millia, peditum verò centum quinquaginta millia, item qui viis sternendis & huiusmodi officiis opus essent, trigintaquinque millia haberet: Luculli que copias paruas negligeret: dixisse proditum est, perquam molesto se animo ferre, quod cũ Lucullo solo, non cum vniuersis Romanorum ducibus in vnum collectis decertandum esset: conspectoq; Luculli exercitu, assentatores super spolia Romana sortes miserunt: sed mox consertis manibus ab vniuerso Tigranis exercitu fuga cœpta est, Tigranisque fugientis diadema in Luculli potestatem venit è Romanis vulnerati 100. occisi 5. ex hostibus vltrà cẽtum millia occisa.

Antiochus philosophus nullam stragem ait talem sub sole vnquam visam. In bello tamẽ quod inter Theodoricum Attilamq; gestũ est, centũ, quinquaginta millia: vel secundum alios, centum octoginta millia ceciderunt. vide in capite de Victoria.

Occisis in Hispania cum parte exercitus, P. & Cn. Scipionibus, nullo è Romanis audente ad rem corrigendam accedere: Scipio, qui Aphricanus postea cognominatus est, annum quartum & vigesimum agens, se iterum pollicitus est.

Cato superior tantum fiduciæ in innocentia posuit, vt ad quæstionem deductus, Tyberium Gracchum, quo cũ multũ diffidebat, iudicẽ deposceret.

Mũmio consule bellu cũ Achæis gerente, eius copiæ ab illis despectui habitæ sunt. prædã enim cõgitantes, vehicula ad spolia hostiũ reportãda duxerãt, coniuges liberosq; suos ad spectanda certamina in montibus posuerãt. sed commisso prælio, ante suorum oculos cæsi, spectaculũ lugubre fuẽre coniuges

quoque

quoq; & liberi eorum de ſpectatoribus captiui facti ſunt.

Euripides poeta, poſtulante populo, vt ex tragœdia quandam ſententiam tolleret, progreſſus in ſcenam dixit, ſe vt eum doceret, non vt ab eo diſceret fabulas componere veniſſe.

Diogenes Cynicus cum venalis eſſet (erat enim ex libertate ſeruus factus) velletq; eũ emere Xeniades, percontantiq; quid artificij nouiſſet: Noui, inquit Diogenes, hominibus liberis imperare. Tunc Xeniades reſponſum admiratus, emptum manu emiſit. filiosq; ſuos ei tradens: Accipe, inquit, liberos meos, quibus imperes.

Xerxes cum Atticas ficos venales in Perſid[illegible] nectas vidiſſet, non ante ipſum eſurum affirmau[illegible] quàm regionem illas ferentem ſubdidiſſet.

Antiochus Lacon Ephorus, cum accepiſſet Philippum Meſſeniis agrum dediſſe: vrbanè interrogauit, an enim vim illis dediſſet, qua de agro certantes euaderent victores.

Cap. XLVII. *De fœnore ac vſura.*

AGESILAVS cum Agidi perſuaſiſſet, vt debitorum fœneratorũq; nomina, tabulæq; vna comburerẽtur: apportatæ in forum Clarium, ac coaceruatæ ſuppoſito igni dum concremantur, abeuntibus fœneratoribus ac diuitibus cum triſtitia: Ageſilaus illorum calamitates irridens, nunquam ſe clarius lumen aut ignem puriorem vidiſſe iactabat.

Gnipho fœnerator apud Lucianum in inferis ingemit, quòd Rodochari inceſto prodigoq; bona ſua ceſſerint.

Cato interrogatus nũ liceret fœnerare: q̃d homi-

nem, inquit, occidere? & in lib. rei Ruſt. Maiores, inquit, noſtri ita in legib. poſuere, furem dupli condemnari, fœneratorem quadrupli.

Vſuraria acquiſitio pecuniæ, inquit Ariſt. in Politicis, eſt præter naturam.

Columella in præfatione rei Ruſt. An fœneratio probabilior ſit, etiam iis inuiſa, quibus ſuccurrere videtur.

Veſpaſianus filiorum familias fœneratoribus exigenti crediti ius ſuſtulit, vt ait Tranq.

Macedo fœnerator inter cæteras ſceleris cauſas, quas illi natura adminiſtrabat: cum æs alienum adhibuiſſet, & ſępè materiam peccandi malis hominibus præſtaret: pecuniam nequid amplius diceretur incertis nominibus credebat. ſancitum ob id, ne cui qui filiofamil. mutuam pecuniam dediſſet, etiam poſt mortem patris eius, cuius in poteſtate fuiſſet, actio petitioq́; daretur: vt ſcirent qui peſſimo exemplo fœnerarent, nullius poſſe filijfamil. bonum nomen expectata patris ſui morte fieri. ex Vlp. 14. Dig.

Apud Germanos vſuras nullas eſſe, ait Tacitus.

Ex legib. Moſaicis etiam nō ſunt vſuræ permiſſæ

Alphius fœn. dicebat, optima nomina non apellando fieri mala.

Fœnerator celebris apud Hor. Fuſidius, apud Val. Q. Conſidius, qui furore Catilinæ conſternata rep. fœnus relaxauit. Cecilius adeò durus, vt minoris centeſimis propinqui nūmū mouere nō poſſent.

Vſuræ ſemiſſes apud Rom. graues dicebantur, videlicet cum ex ſorte, id eſt 100. nūmis per ſingulos annos ſex exoluerētur fœneratori: leuiores trientes.

Laudatur Alexander Seuerus, quod fœnus trientarium conſtituerit: & item Antoninus Pius, ex Capitol.

pitol. Plin. Secundus in epist. scripsit ad Traia. de Vsura, non posse reperiri qui velint debere reip. ex duodenis assibus.

Cap. XLVIII. *De frigore vehementi.*

CORBVLONE aduersus Parthos exercitum tenente, tanta fuit frigorum vis, vt quidam inter excubias exanimati sint, annotatusq; miles qui fascem lignorum gestabat, ita præriguisse manus, vt oneri adhærentes truncatis brachiis reciderint.

P. Manlio, & P. Ticinio, P. Melio, L. Furio Medullino, L. Popilio tribunis tantum frigoris niuisq; ea fuit hyeme, vt viæ clausæ, & Tyberis innauigabilis fuerit.

In ore quidē paludis Meoticæ tanta glaciei vis est, vt quo in loco missus à Mithridate imperator equestri pugna barbaros in glacie hyeme superasset: illos ibidem, nauali prælio soluto per æstatē gelu vicerit.

Inter circulum septentrionalem, cardinemq; poli, vbi sol continuis sex mensibus non videtur, in ea oceani parte ne nauigari quidem posse dicunt propter mare cōgelatum. Agrius id ait apud Varronem de re Rust.

Herod. quidem ait mare congelari, Macrobius verò negat. aitq; ideò Cimmerium glaciascere: quia multorum fluuiorum atquæ illuc concurrant.

Vinum congelascere in Alpibus, Plin. ait: ita vt ruptis vasis glaciatæ moles prodigij modo stent. In Germania vinum congelatū non vasis modò ferri, sed etiam canistris & sinu plures sunt qui viderint.

L. DOMITII BRVSONII LVCANI, FACETIARVM, RERVM MEMORABILIVM, historiarum, exemplorum, miraculorumq́;

LIBER TERTIVS ad Mecœnatem.

Cap. I. *De gula.*

PLVRIMVM negotij (vt Plinij vtar verbis, modestissime Mecœnas) humano generi aluus exhibet, cuius causa maior pars mortalium viuit. aliàs enim cibos non transmittit, aliàs non continet, aliàs non conficit: eoq́ue mores venêre, vt homo maximè cibo pereat: pessimum corporum vas, instat vt creditor, & sæpius die appellat. huius gratia præcipue auaritia expetitur: huic luxuria conditur, huic nauigatur ad Phasim, huic profunda vada exquiruntur: quicquid auium volitat, quicquid piscium notat, quicquid ferarum discurrit, nostris sepelietur ventribus: & ideò subitò morimur, quia mortuis viuimus. Sed iam ingluuiei exempla subnectam, vt comedonibus aliquando faciam rem periucundam, & parcis ridiculam.

Geta imperator in mensa sibi apponi iubebat dapes per alphabetum, videlicet anserem, anatem, aprum: aliquando pullum, pauonem, perdicem, porcellum, piscem, pernam: fasianum, farta, ficus & id genus cætera.

Philoxenus Erixius collum longius sibi quàm grui-

gruib. fieri exoptabat, vt in gustu magis oblectaret, ex Arist. in Ethicis. Magis autem sunt cibo:um auidi, quibus ab aluo longius spacium est, ait Plin.

Apitius, ait Anneus Seneca ad Albidiam matrem, nostra memoria vixit: is scictiam popinæ professus, seculum sua disciplina infecit. cum verò sestertium millies in culinam conieciſſet, cum tot congiaria principium & ingens Capitolij vectigal singulares comessationes suaſiſſet: æreali eno oppreſſus, rationes suas tum primum coactus inspexit. super futurum supra sestertium centies computauit: & veluti multa fame victurus, si in sestertio centies vixiſſet, veneno vitam finiuit.

Diuus Bernardus: Voluptas, inquit, gutturis quę tanti emitur, vix duorum latitudinem obtinet digitorum. Apitij extant de re coquinaria libri; Sed iam ante eum Mythecus de Siculorum arte coquinaria scripserat: teste Socr. apud Plat. in Gor.

Festiuum distichon Valer. Martialis in Crispum comedonem.

Quadrantem Crispus tabulis Faustine supremis.
Non dedit vxori, cui dedit ergo? sibi.

Bion Boristhenites cuiusdam comedonis gulam, qui ventris gratia fundos vendiderat, vrbaniſſimè taxauit: Terra, inquit, Amphiaraum absorbuit, sed terram tu.

Cato superior, eum qui agros maritimos vendidiſſet, valentiorem ipso mari nuncupabat: vtpote quod mare vix diluere potuiſſet, ille ingurgitaſſet.

Maximinus imperator triginta libras carniū solus comedebat.

Clodius Albinus imperator quingētas ficus passarias, à Græcis calliſtrutias dictas, ieiunus comedebat:

debat:

debat: centum pesica Cãpana, melones Hostienses decem: vuarum Lauicanarum pondo 20. ficedulas centum, ostrea quadraginta.

Comedo quidam, vt est apud Vopiscum in Aureliani imper. vita, in Aureliani mensa aprum integrum, cẽtum panes, veruecem & porcellũ comedit.

Theagenes Thasius athleta taurum solidum vna cœna comedit. Milon Crotoniata in Olympiis quadrimum taurum ingurgitauit: comedebat aliquando viginti minas carnium, totidemq; panis.

Astydamas Milesius ab Ariobarzane Persa ad cibos aliquando citatus: quicquid omnibus destinatum foret, voraturum se promisit: & promissa impleuit.

Clambis Lydorum rex ad id voracitatis euectus est, vt nocte quadam vxorem deuorauerit. atq; cum summo mane illius dextram in ore comperisset, gladio incubuit.

Taxantur voracitate apud Liuiũ. Papyrius Cursor. apud Tranquillum Galba imperator, & P. quidam Octauius: de quo Seneca in epist. Nam cũ Tyberius mullum quatuor pondo & selibræ vendi iussisset, Amici, inquit, omnia me fallunt, nisi istum mullũ aut Apiti⁹ emerit, aut P. Octauius: vltra spem illi coniectura processit. licitati sunt, vicit Octauius, ac quinque sestertiis emit infamis Timocreon Rhodius.

Lari labracesq; edaces prouerbio dicuntur. piscis enim larus escæ auiditate stupidus, manu capitur: vt labrax deuorato hamo statim cum omni esca.

Percnopterus ex aquilarũ genere ieiunæ semper est auiditatis, & querulæ murmurationis, sola aquilarum exanima fert corpora.

Strutio-

Strutiocameli omnia penè ſine delectu deuorāt. & lupi in fame terram mandunt.

Infamis ēt cognomēto Fabius, qui ob abſumptū patrimonium Gurgitis cognomen accepit.

Proteruia apud maiores ſacrificium dicebatur, in quo mos erat, vt ſiquid ex epulis ſuper fuiſſet, igne conſumeretur. Hinc Catonis eſt iocus in Albidium quendam, qui cum ſua bona deuoraſſet, & nouiſſime domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidiſſet: proteruiam feciſſe dicebat.

Diogenes Cynicus luxurioſum intuitus adoleſcentem, oleas edentem: ſi ſic pranſus eſſes, ait, non ita cœnares.

Zeno philoſophus edaci, ac nihil patinarum ſociis in conuiuiis relinquenti, appoſitum ingentem piſcem ſuſtulit: ſolusq; comedere cœpit. cum verò ille toruè Zenonē intueretur: Quid ergò, ait Zeno, ſocios quotidie pati arbitraris, ſi tu meam edacitatem ſemel ferre non potes?

Gallus teſtis contra Piſonem repetundarum reum, cum magnam pecuniam dixiſſet datam Magio præfecto à Piſone: ne prouincialium iniurias ad ſe delatas aperiret: Scaurusque Magij tenuitatem inopiamq; redargueret, inquit: feſtiuè erras Scaure. Ego non Magium conſeruaſſe dico: ſed tanquam nudus nuces legeret, in ventrem conieciſſe.

Scipio minor, qui poſtea Aemilianus dictus eſt, cenſor declaratus, cum accepiſſet iuuenem quendam placentam ex melle in vrbis ſimilitudinē compactam, Carthaginemque nuncupatam, conuiuis diripiendam dediſſe, equo priuauit. rogatusq; cauſam: quia me prior, inquit, Carthaginem diripuiſti. optimoq; ſcommate gulam illius vindicauit.

Ageſi-

Ageſilao iter per Thaſiorum agrum cum copiis facienti, cùm Thaſij anſeres, bellaria, libaq́; ex melle, atque id genus cibaria vinaq́; item precioſa obtuliſſent: accepta farina reliqua, aſportari retrò iuſſit. precantibus verò Thaſiis, vt omnino illa acciperet, mancipiis accepta diſtribuit. Cæterum illis cauſam rogantibus: Eos reſpondit, qui probitati fortitudiniq́; ſtuderent, non decere huiuſmodi ganeis & gulæ irritamentis delectari.

Et in Perſide, & in Mauritania Cæſarienſi, Getulia contermina Maſſilis. venenati faui gignuntur. Quid ſibi voluit natura, niſi vt cautiorem minusq́; auidum faceret hominem? ait Plin.

Lepidus cenſor cum M. Antiſtio Pigenſi equum ademiſſet, amiciq́; vociferarentur ac dicerent, quid ille patri ſui reſpōdebit? cur ademptum ſibi equum diceret, cū optimus colonus, parciſſimus, modeſtiſſimus, frugaliſſimusq́; eſſet? Me iſtorum, inquit, nihil credere.

Pauſanias cum Medos viciſſet: iuſſit Perſicam cœnam præparatam ſibi apponi. in qua quidem cum magnus ineſſet ſumptus: Per deos, inquit, lucro Perſa erat, qui cum tot haberet, ad noſtram venerit polentam.

Claudius imperator gulæ deditus, vini cibique adeò appetens erat, vt cum in Auguſti foro cauſam cognoſceret, victus nidore prandij, quod in maxima Martis æde Saliis apparabatur: deſerto tribunali, aſcendit ad ſacerdotes, vnaq́; diſcubuit.

Martialis in Calliodorum.

Addiſti ſeruum nummis here mille ducentis,
Vt bene cœnares Calliodore ſemel,
Nec bene cœnaſti: mullus tibi quatuor emptus

Libra-

Librarum, cœna pompa caputq́; fuit.
Exclamare libet, non est hoc improbe, non est
Piscis: homo est, hominem Calliodore voras.

Idem in Tongilium.

Vri Tongilius malè dicitur hemitriteo:
Noui hominis fraudes, esurit atq; sitit.
Subdola tenduntur crassis modo retia ceruis:
Hamus & in mullum mittitur atq; lupum.
Cæcuba siccentur, quaq́; annus coxit Opimi,
Condantur paruo fusca falerna vitro,
Omnes Tongilium medici iussère lauari.
O stulti, febrem creditis esse? gula est.

Cato maior libidinoso inter eius familiares esse cupienti, concessurum se negauit: quoniam eum eo, inquit viuere non posset, qui melius ac subtilius palato quàm corde sentiret.

Epaminondas, cum coquus impensæ rationem collegis redderet, maximum olei sumptum duntaxat ægrè tulit: sed collegis admirantibus, impensam quidem sibi non displicere dixit, sed cum tantum olei intra corpus ipse accepisset.

Augusto obiicienti equiti Rom. quòd patrimonium omne absumsisset, vrbanè eques: Meum, inquit, putaui.

Vitellius imperator diem quadrifariam cibis diuidebat, ientaculum, prandium, cœnam ac comessationem. facilè omnibus sufficiens vomendi consuetudine.

Diogenes Cynicus stomachabatur in eos, qui pro sanitate sacra facerent, inter sacra verò sanitatem cœnarent.

Aristoteles in Probl. prandendum esse largè, cœnandum parcè ait.

Cato

Cato ſenior laborioſiſſimum eſſe dicebat, illam remp. ſaluam eſſe, in qua pluris quàm bos, piſcis venundaretur. Seneca ad Lucilium: Ventri obedictes animalium numero computamus, non hominum.

Cyrus apud Xenoph. cum epularum luxuria Aſtyagem auum ſubtraxaſſet, dixiſſetq; Aſtyages: Si iſta hęc guſtaueris, tibi erunt iucũda. Et quomodo, inquit, ſi has video tibi eſſe faſtidio? nam cũ panẽ attingis, manum non detergis: ſed vbi horum quicquam attigeris, manum protinus purgas.

Iacob, cũ ob certamen factus eſſet illi dolor circa latum neruum, & neruis ipſe abſtinuit, & cæteri Iudæorum poſteri.

Poliadis Mineruæ ſacerdos caſeum recentem attingere prohibita eſt.

Apud Chaldæos in vrbe Borſippa maximi ſunt veſpertiliones: quos in eſum condiunt.

Romani elephantis manum, quæ promuſcis dicitur, mandere cœperunt: item & coſſos vermes.

Iam quidem, inquit Plin. & in hoc luxuria eſſe cœpit, prægrandesq; roborum delicatiore vti in cibo: coſſos vocant. atque etiam in farina ſaginati ij, quoque altiles fiunt.

Cato ſenior cum in populi luxum inueheretur: quàm difficile eſt, inquit, ventri verba facere, aures non habenti?

Vlyſſes Homericus ait, Alcynoo nihil eſſe peius ventre. & Eumeus: Ventrem, ait, fame concitatum nullatenus cælare diſſimulareq; licet.

Aues vuas nõ attingere, ſi vitis radices tactæ ſint ſucco cucumeris ſylueſtris: & vuæ florem in cibis ſi gallinacei edêre, vuas non attingere, ait Plin.

Oua lõga gratioris ſaporis putat Horati' Flaccus.

Vlyſſi

Vlyſſi Homerico in Odyſſ. in commeſſationibus lingua inciſa appoſita eſt.

Indos fame affectos alternis diebus cibos ſumere, atq; interea luſui teſſeriſq; indulgere, aiunt.

Vide titulum de voluptate.

CAP. II. *De Genitura, gentibusq́; miris.*

ARISTOTELES in homine genituram ſeptuageſimo anno ait finiri: conceptum in fœmina quinquageſimo, docetq; ob id hominem trigeſimũ ſeptimum annum agentem ducere vxorem, quæ decem & ſeptem annos nata ſit. Maſiniſſam tamen poſt annos 86. conſtat genuiſſe filium Metimathnum. Catonem exacto octogenario ex filia Salonini genuiſſe filium legimus.

Ad genituram non ebrium accedere, monet Plat. in Legibus.

In genitura à Sole ſpiritum, à Luna corpus, à Marte ſanguinem, à Mercurio ingenium, à Ioue deſiderium, à Venere cupiditates, à Saturno humorẽ dari, docent.

Murium generationem lambendo, non coitu conſtare: author eſt Ariſtot. ex vna tamen genitos 120. tradiderunt. Apud Perſas verò prægnantes in vtero parentis repertas. Ex Plin.

Cicero libro primo Tuſcul. apud Hypanim, inquit, fluuium qui ab Europæ parte in Pontum influit, Ariſtoteles ait beſtiolas quaſdam naſci, quæ vnum diem viuant.

Sepiæ omnibus menſibus pariunt. Elephas autem bienio geſtat in vtero, ait Ariſtoteles.

Sepiæ & loligines, ore pariunt: ait Plinius.

Gorgonas hirti corporis fuisse, Hanno Pœnorum rex putat.

Ægyptijs generandi plures facultates natura dedit: & Afris, quibus gemini partus familiares sunt. ex Columella.

Apud Mandos, fœminæ septimo anno pariunt.

Sylla & Cotta duces, vno cum genitali orti sunt: ait Arrianus in digest.

Mercurialem herbam, inquit Plinius marem esse ac fœminam. mirumq́; est illa mares gigni, hac fœminas: quòd contingere affirmat, si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edanturue folia ex oleo & sale, vel cruda ex aceto.

Festiuissima est illa Luciani conceptio, quæ in sura fiebat: & item alia, cum testiculi plantabantur, ex quibus arbor carnea, quæ fructus produceret cubitales, quos exculpentes in hominem effingerent, nascebatur.

In Lepidorum familia, tres, interuulsa tamen serie, obducto membrana oculo, similes geniti reperiuntur.

Plato ait, simum hominem gratiosum esse: naso incuruo, regalem: nigriorem, virilem: & album, Dei filium: pallidum, amantem.

Thebis quidam sunt qui Sati dicuntur: quibus cognationis signum est lancea quædam in corpore, quam qui non habeat, non videtur esse ex gente Satorum.

Apud Meroem Nili veluti insulam, mulieres pręter cæteras mammosissimæ sunt.

Prusia filius Prusiæ Bythiniæ regis, superiori ordine dentium vnum os æqualiter extentum habuit.

Mithridatis filia, duplicem dentium habuit ordinem.

Trœ-

Trœzenium vinum qui biberint, negantûr generare.

Athlantes in Africa degeneres sunt humani ritus, si credimus. nam neq; hominum vllorum inter eos appellatio est:& solem orientem,occidentemq;,dira imprecatione,vt exitialē illis agris,contuentur. Neque insomnia visunt, qualia reliqui mortales.

Troglodytæ specûs excauant: hæ illis domus. victus serpentium carnes,stridorq;, non vox.

Bacchirij si quando à morbo conualuerint, canibus se laniandos obijciunt.

Blemmijs dicuntur non esse capita:ore,oculis,pectore affixis. Vide in cap. de Miraculis.

Hessenij ab occidentali littore,gens sola, sine fœmina,omni tempore in diem ex æquo,conuenarum turba vita fessorum renascitur, sine pecunia.

Anthropophagi,qui Scythiæ insident, & Indorũ Casiri,humanis carnibus vescuntur, ossibus humanorum capitum bibunt: sicut & Azoliæ populi Eurytanes,cruda carne vescebantur.

Therothoæ, Troglodytarum gentes, natant ceu maris animalia. Nec procul hinc homines sine ceruice,oculos in humeris habentes.

In Æthiopia ab oriente,gētes sine naribus, æquali totius corporis planicie existere aiunt. Alias superiori labro orbatas,alias sine linguis: partem etiam ore concreto,naribusq; carentem, vno tamen foramine spirantem, potumque auenæ calamis trahentem.

Ex Aphrica Ptoembrai Proemphanæ canem pro rege habent,motu eius imperia augurantes.

Ab occidente Nigræ sunt, quorum rex vnum oculũ habet in fronte. Cynamolgi, caninis capitibus.

In Scythicis insulis homines pedibus equinis nascuntur, ob id Hippopodes dicti.

Super Antropophagos in conualle Timaui montis Abarimon regio est in qua viuunt syluestres homines, conuersis post crura plantis eximiæ pernicitatis.

Artabatitæ, in Æthiopia proni, ceu feræ eunt quadrupes.

Supra Nasamonas & Machlias androgynas esse vtriusq; naturæ ferunt, inter se vicibus coeuntes: quibus dextra mamma virilis est, sinistra muliebris.

In Africa familias esse fascinantium aiunt quarũ laudatione intereant probata, arescant arbores.

In Æthiopia genus pharmacum, quorum sudor tabem afferat corporibus tactis.

In India, in monte cui nomen est Milo, homines esse scribunt auersis plantis octo digitos in singulis pedibus habentes. Item esse ibi monosceelos, singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum. Eosdemque Sciopodas vocari, qui in maiore æstu humi iacentes resupini, vmbra se pedum protegant. Plin. Sed Iarcas philosophus Indus apud Philost. ait, istæc in India non esse, quòd sciat.

Sunt apud Indos mulieres quædam, à capite vsq; ad mammas nigræ, infra verò albæ. Ex Philost. in Apoll.

Charamandorum gentem syluestrem, sine voce, stridoris horrendi: hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis.

Ad extremos Indiæ fines ab oriente, Astomorum gens est, sine ore, corpore toto hirta, vestitu frondium lanugine, halitu tantum viuens, & odore quem naribus trahat, è radicibus, floribus, malisque syluestribus. Super hos Pygmæi adeò parui, vt à grui-

à gruibus infestentur. Fama est, insidentes arietum caprarumque dorsis, armatos sagittis, veris tempore vniuerso agmine ad mare descendere, & oua pullosque earum alitum consumere: viuunt autem in cauernis.

In Calignis Indiæ gente quinquennes concipere fœminas, octauum vitæ annum non excedentes.

Apud Ægyptum homines texunt, oneraque viri ferunt capitibus, fœminæ verò humeris. Ibidem fœminæ stantes mingunt, viri sedentes. Domi ventrem exonerant, in vijs comedunt. Nulla apud illos mulier sacerdos.

In Thraciæ parte supra Amphipolim, homines accipitresq; societate quadam aucupantur. hi ex syluis & arundinetis excitant aues, illi superuolantes deprimunt, rursusque captas aues diuidunt cum illis apud Mæotides paludes, lupi nisi partem à piscatoribus suam acceperint, expansa eorũ retia lacerãt.

Iberes alunt greges canum, quos deuorent, ceu ouium nos greges.

Laodicæ Seleuci matri, Antiochi vxori, visum est per quietem, se ex Apollinis concubitu concepisse, munusq; à Deo accepisse annulum, in cuius gemma anchora insculpta esset: ita vt annulus in lecto sit inuentus, & anchoræ figura in femore Seleuci nata, filijque etiam nepotesque eius anchoram in fœmore omnes habuere.

Apud Neuros nascitur Borysthenes flumen, in quo pisces sunt egregij, & quibus ossa nulla sunt, nec aliud quàm cartilagines tenerrimæ: verum Neuri æstatis temporibus in lupos transfigurantur, deinde exacto spacio quod huic sorti attributum est, in pristinam faciem reuertuntur.

Ariſtophanes apud Plat. de Amore ait, olim homines fuiſſe ortos duobus cum capitibus, quatuor pedibus, totidemq́; manibus, auribusq́; oculisque, & in Iouẽ coniuraſſe. quibus cum Iupiter, ne genus humanũ deficeret, parceret, iuſſit tantum vt medij diſcinderentur, atq; ex vno duo fierent: ſed cum genitalia in poſteriori parte haberent, atq; fruſtra ſe amplexarentur, Iouem cõuertiſſe genitalia ad anteriorem. atq; ita inter ſe coeuntes, mundum impleſſe.

CAP. III. *De Gibbo & Gibberoſis.*

GALBÆ, cuius informe gibbo erat corpus, agenti cauſam apud Auguſtum, & frequenter dicenti: corrige in me ſi quid reprehendis. vrbanè Auguſtus, ad Gibbum alludens: Ego te monere, ait, poſſum, corrigere non poſſum. Hic eſt, qui antequã duceret vxorem Liuiam Ocellinam, ne quaſi inſciam falleret, Gibbum illi oſtendit.

Crates Thebanus philoſophus, optanti Hipparchæ mulieri illi nubere, interſcapilium retexit, Gibbumq́; oſtẽdit, peramq́; & pallium cum baculo humi depoſuit: eam ſibi ſuppellectilẽ eſſe dicens, eamque formam: Proinde ſedulò, inquit, conſule ne pòſt te pœniteat. Hipparche verò conditionẽ accipiens: Iam diu, ait, ſibi prouiſum eſſe, ſatisque conſultum, neq; ditiorem maritum, neq; formoſiorem vſpiam gentium poſſe inueniri. Proinde duceret, quò liberet.

Idem Galba, cum Orbilium grammaticũ in reum teſtem vellet confodere, & interrogaſſet diſſimulata eius profeſſione, quid artium facis? ſalsè Orbilius ad Galbæ gibbum alludens, in ſole, inquit, gibbos fricare ſoleo.

Gibbe

Gibberosorum animas malè olere, ait Aristoteles in Problematis, quia ob curuitatē spiritus retineantur, atq; ob id putrescere necesse est. Bubus Syriacis, inquit Plin. non sunt palearia, sed gibber in dorso.

Cap. IIII. *De Humanitate, Mansuetudine & Lenitate.*

HVMANITATEM Plato in treis partes diuidit. vnam, quę per salutationem fiat: alteram, cum ęrumnoso auxilium opemuè ferimus: tertiam, quæ conuiuiorum frequenti congressu constat.

Gobrias cùm Cyro dixisset, præstare quidē ipsum re militari, sed multo magis humanitate: per Iouem, inquit Cyrus, multo mihi est iucundius humanitatis, quàm rei bellicæ opera demonstrare.

Quanto canendus est elogio frater tuus Iulius, & re bellica & humanitate nobilissimus? ô virum illustrissimum. Hieronymus nepos tuus ex fratre, à me edoctus, adolescens est præter rei militaris studium, adeo humanitatis studiosus, vt paucos viderim aut legerim illo humaniores.

Paulus Æmilius, cum ad se captiuus Perses adduceretur, procumbentem illum dextra alleuauit: sermoneq; Græco ad spem exhortatus est, ac etiam dignatus mensæ honore. Quod fecisse Pompeium Tigrani, restituto etiam regno, legimus.

Cæsar cum ex itinere ob vim tempestatis casam pauperis ingressus esset, ibi vnicum lectum, vniusq; vix capacem, inuenit. tum amicis inquit, ex honorato loco cedendum est potentibus, ex opportuno autem ijs qui aduersa tenentur valetudine: simulq; requiescere iussit Oppium.

Idem conſpecto Pompeij capite, illachrymatus plurimum dicitur.

Idem quoque Catonis filijs patrimonium integrum ſeruauit. Huius viri clementiam longum eſſet recenſere. Vide in cap. de imperatore.

Antonius, cum Marci Bruti corpus liberto ſuo ſepeliendum dediſſet, ſuum etiam paludamentum vt honoratius cremaretur, addidit. id cum Libertus intercepiſſet, in eum animaduertit: Quid tu, inquit, ignoraſti, cuius tibi viri ſepulturam commiſerim?

Traianus, qui Neruæ ſucceſſit, officijs, humanitateq́; imperatores omneis anteceſſit. amicis aliquando culpantibus illum, quòd nimis circa omneis comis eſſet: reſpondit, talem ſe imperatorem eſſe priuatis, quales eſſe ſibi imperator priuatos optaſſet.

Phocion morti ab Athenienſibus damnatus, parato cicutę poculo, rogatus à filio nūquid diceret: Ego, inquit, fili tibi mando, rogoq́ue, ne quid Athenienſibus harum rerum memoria iraſcaris.

Cum Romæ contentio eſſet de eligendo nouo magiſtratu, qui poſtea dictator dictus eſt: ierunt omnes in eam ſententiam, vt alter ex duobus conſulibus (erant autem conſſ. Cœlius, & T. Largius) crearetur: omnesq́; rem electionemq́; ad alterū electurū permiſerunt collegam. ſed tanta de ea re humaniſſima amiciſſimaq́; diſceptatio orta eſt, vt diem totum abſumpſerint, in mutuis laudibus, vterque cupiens alterum collegam ſibi præponi: vt vix poſtridie, Cœlius potuerit efficere, vt magiſtratus ad T. Largium deferretur: qui primus fuit dictator, penes quem erat per ſemeſtre omnis imperij ſumma.

Veſpaſianus Licinium Mutianū notæ impudicitię, ſed

ſed meritorum fiducia minus ſui reuerentem, nunquam niſi clàm & hactenus retaxare ſuſtinuit, vt apud communem aliquem amicum querens, adderet clauſulæ: Ego tamen vir ſum.

Ex Tranquil. Sumptũ ex Charilao, qui cum laudes Archelai audiret, quo pacto, inquit, Charilaus vir non fuerit, qui ne etiam improbus moleſtus eſt?

Idem Veſp. Demetrium Cynicum obuium pòſt damnationem in itinere, neque aſſurgere neq; ſalutare ſe dignantem, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit Canem appellare. Idẽ, Vitellij hoſtis ſui filiam ſplendidiſſimè maritauit, dotauitq; etiam & inſtruxit.

Hadrianus imperator, patris patriæ nomen delatum ſibi ſtatim, & iterum poſtea diſtulit.

Idem conuiuijs amicorum intererat, ægros bis ac ter, & nonnullos equites Rom. ac libertinos viſitauit, ſolatijs refouit, conſilijs ſubleuauit.

Alexander item Seuerus, humanitate in amicos, & ægrotantium viſitatione celebratur, & militum curationum impenſa.

Idem apud Tarraconem ſpacians, ſeruum in ſe furioſius cum gladio irruentem, comprehenſum, vbi furioſum eſſe conſtitit, medicis curãdum dedit, in nullo omnino commotus. Hunc Hadrianum Marius maximè crudelem fuiſſe ait, ſed vitium occultaſſe.

Alexander Seuerus, Ouinium Camillum pro imperio in ſe cõſpirantem, in palatio recepit, conuiuio adhibuit, ornamentisq́; imperatorijs & melioribus quàm ipſe vtebatur, affecit. Ab huius latere nemo ſummouebatur, omnibus affabilem ſe præbentis.

Valerius Publicola, cum domum altiſſimam, fo-

num,ait Iust.occiso Pyrrho,Helenum Pyrrhi filium cum Epirotis in regnum remisisse, patrisque ossa ad sepulturam illi tribuisse.

Clarus humanitate Apelles, in artis æmulos etiã benignus: Protogeni dignationem primus Rhodi constituit.sordebat tamen ille suis,vt plerunque domestica.

Alexander Macedo,cum Philotas mulierẽ ardens omnia secreta effutisset:atq; illa ad familiarem quendam,hæc ad Craterum, & ad Alexandrum tandẽ res delata esset,septem annos rem traxit, nec ipsi Ephestioni aperuit,in nulloq; Philotæ visus est iratus.

CAP. V. *De Hospitio & Hospitalitate.*

HOSPITALITATIS nomen sanctissimum Cicero in Verrinis vocat:proinde C. Verrem sacrilegũ appellat:quòd Stenium hospitem amicumq; suum, omnibus signis tabulisq; spoliauit.

Stenius hic accusatus apud Cn.Pompeium, quòd C.Marium hospitio suscepisset : nõ modo ab illo absolutus est, sed etiã in eo ipso iudicio Pompeius hũc hospitio suo dignum statuit. Nihil enim sanctius hospitalitate.

Mannus à Baldis,ciuis Fundanus,vir planè bonus comisq; domi me per plusculos dies ægrum, non solum benigne humaneq; suscepit:sed diu noctuq; vicem parentis gerens,vigilanti labore industriaq; nũquam defuit,donec sanitati fuerim restitutus, suaq; per omne id tempus impensa aluit : vt patri debeam vitam susceptam,illi seruatam, ô virum optimum.

Cn.Domitius M. Syllanum consularẽ virũ accusauit,

sauit, quòd iniurijs Acritomarum transalpinum hospitem affecisset.

Cleomenes Lacedæmoniorum rex amico cuidã subiratus est, quod hospitibus conuiuio susceptis, vinum duntaxat nigrum, & panẽ igni duratum apposuisset: sicut in Lacedæmoniorum celebritatibus, quam fiduciam nuncupabant, fieri consueuerit. Nõ enim, inquit, oportere in hospites tàm exactè Laconicum morem seruare.

Apud Vergilium, Æneas hospes post cœnam ad loquendum inuitatur: & Homericus Telemachus in Odyss. 2. hospitem Pallada primùm iubet cœnare, postea loqui.

Leuita quidam, cum vxorẽ à parentibus, quæ ob contentionem cum viro habitã ad eos confugerat, repeteret: hospitatus Gabaæ à viro bono est. Gabaonitæ iuuenes quidam venustate vxoris Leuitæ capti, in hospitis domũ irrumpunt, eamq; expetunt: restitit precibus, primum hospes: sed cum parum proficeret, filiam propriam illis obtulit, modò hospitem ab iniuria vindicaret.

Euander Argum quempiam hospitio susceperat. ingratus Argus hospiti regnandi caussa struxerat insidias: Euandro insidias ignorãte, socij deprehenderunt, Argumq; occiderunt. Cæterum Euander vt erat humanitate insigni, hospitalitatis gratia illi & sepulchrum construxit, & locum sacrauit, quod Argilætum dictum est.

Tito Quintio Crispino Badius Campanus hospes erat perfamiliari hospitio iunctus: quorum creuerat inde consuetudo, quod æger Romæ apud Crispinũ Badius liberaliter comiterq; curatus fuerat. Badius igitur progressus ante stationes, quæ pro porta stabant

bant (erat enim bellum contra Campanos) euocari Crispinum iussit. cui cum in conspectum ventū est: Prouoco te, inquit, ad pugnam Crispine: conscendamus equos. atq; vter bello melior sit decernamus: Ad ea Crispinus: nec sibi aut illi hostes deesse in quibus virtutem ostendant: se ab eo etiam si in acie occurrat, declinaturum, ne hospitem cæde violet: conuersusq; abibat. Ferocius tum Campanus in illū insultans, hospitalē hostem appellabat: simulantemq; parcere, cui sciat parem se non esse, audientibus ille omnibus, se renunciare hospitium dictitans: ac hostem, non hospitem esse, qui patriam ac penates oppugnatū venisset, clamitans: ait tandem, si vir esset, congrederetur. Crispinus consultis consulibus, impetrataq; venia, equū conscendit: & Badium nomine compellans, ad pugnam euocauit. Nulla mora, Campanus accedit, infestis equis concurrunt: Crispinus supra scutum sinistrum humerum Badio hasta trāsfixit: super quem delapsum ex equo cum desilijsset, vt pedes iacentem obtruncaret, Badius parma atque equo relicto ad suos confugit, hospitijq; contempti pœnas meritas luit,

Menelaus apud Hom. in pugna cum Paride singulari, Deos precatur, vt pœnas de Paride sumat: vt posteri audita illius pœna, deinceps hospitia polluere timeant.

Vlysses in Odyss. 18. in disci ludo superior, in pugilatu cursuq; omneis Phæacenses prouocat: præter Laodamantē, apud quē hospitabatur. Stultus enim, inquit, ille est, qui hospitem in certamen lacessit.

Protheus Ægyptiorum rex, Paridi vento in Ægyptum delato, ita ait: Ego nisi magni interesse arbitrarer de peregrino aliquo suppliciū capitis sumere

ad

ad terram meam ventis appulso: suppliciũ pro Græco illo de te sumerem, omnium hospitum deterrime: scelestissimum facinus admisisti à tuo ipsius hospite erepta vxore Helena.

Celeus Athenarum rex, cum hospitio suscepisset Cererem filiam querentem, omne agriculturæ genus ab illa edoctus est.

Cœnanti apud Valerium Cæsari, cum vnguẽtum pro oleo imprudenter appositum esset, facile comedit: sodalesq; submurmurantes increpuit. Eis enim qui hoc improbant, inquit, ne satis vti esse debuit? quique hanc rusticitatem arguit, non nisi rusticus esse potest.

Antoninus Pius imperator, cum domũ homunculi venisset, columnasque admirans porphyreticas, quæsiuisset vnde habuisset? atq; homunculus dixisset: cum in domum alienam veneris, mutus & surdus esto. patienter tulit.

Lyncus Triptolemum hospitio cum suscepisset, inuidens illius gloriæ, somno oppressum aggreditur. quamobrem Ceres, quæ Triptolemum ad frumenti vsum ostendendum miserat, indignata, Lyncum in lyncem feram commutauit. Fuit autem Lyncus Scytharum rex.

Oenopion rex Iouem, Mercuriũ, Neptunumque hospitio suscepit: à quibus vt filiũ susciperet, cum liberis careret, petijt. Illi intra coriũ immolati bouis vrina facta, præceperunt, vt obrutũ terra, completis maternis mensibus solueret. quo facto, inuẽtus est puer, cui ab vrina datũ nomen οὐρίων, quod Doricè in Orionem cõmutatum est. factus verò venator, hospitio ab Oenopione susceptus, filiam illius voluit vitiare: qui oculos eius eruit.

Busyris

Busyris Neptuni Annippęq; filius, hospites aduenas immolabat. itaque occisus ab Hercule claua est. Statius lib. 12.

Thebani immites citius Busyridos aras.

Faunus, cum aduenas hospites patri Mercurio immolaret, Herculique hospitio suscepto insidias strueret, ab illo occisus est.

Pythius Lydus, cum argenti duo millia talentorum, auri verò quadragies centena milia nummûm, cum Daricorum septem millibus, munus Xerxi obtulisset, eunti in Græciã, hospitioq; suscepto, laudãs illius hospitalitatẽ munificentiamq; Xerxes, hospitẽ suum fecit, atq; inquit: Ne quadragies cẽtena millia sint imperfecta, septem millibus te dono.

Menelaus in Odys. ait Telemacho redire expetẽti: Non placet, si me aut nimis amabit, aut nimis oderit, hospes: medium tamen laudo. nam hospitem semel exceptum vt impellere, sic inuitum retinere est malum.

Nestor in Odyssea, eundem Telemachum hospitem in inferioribus locat domibus.

Scedasi Leuctriani filiæ, absente patre duos iuuenes Spartanos hospitatæ, & ab illis vino venereq; incalentibus violatæ, amissa pudicitia, superuiuere nolentes, mutuis vulneribus concidere.

Saturnus à Ioue filio pulsus, hospitio à Iano in Latio susceptus est, in parteque etiam regni collocatus: quin & in nummis etiam consortem habuit. vnde ortum, vt Ianus bifrons, cum alter ex illis esset Saturnus, insculptus sit.

Cap.

Cap. VI. *De Honoribus.*

Theopompvs Laconicus, cum Pylij ei maiores honores decreuissent, scripsit, mediocres quidē honores tempore augeri: sed excedentes nimiosque euanescere.

Flauius cum ad visendum collegam suum ægrum veniret, neq; à nobilibus consessum reciperetur, sellam curulem afferri iussit. Sella curuli vtebantur, inquit Ser. lib. 11. Æn. qui triumphali curru vecti essent: sed & vsos etiam eos qui non triumphassent, comperio: & dictam curulem à curru, quia maiores magistratus curru sedētes deferebantur in senatum.

Agesilaus in gymnicis ludis cum à chori magistro declaratus tantum non rex, in loco minus honesto collocaretur: Euge, inquit, demonstrabo enim non locis viros, sed viris loca effici honorata.

C. Fuluius Flaccus triumphum sibi à senatu ob res bene gestas decretum, spreuit: vt autem vrbē intrauit, quæstione publica afflictus, exilio mulctatus est.

Honores magni, qui plaudente populo in theatro exhibentur, ab Horatio Tergemini vocantur. Batti silphium à Græcis pro magno honore dicitur.

Simonides Hieroni apud Xenoph. ait, honorem rem esse nobilissimam: Menelaus apud Homerum, honorem & gloriam à Deo esse.

Honoris ædem extra portam Collinam cum ara fuisse, scribit Cicero libro secundo de Legibus: & honoris templum restituenti Vespasiano, Cornelius Pinus & Actius Priscus pinxerunt. Cicero lib. secundo de Natura Deorum: Vides honoris templum à M. Marcello renouatum, quod multis antè annis

erat

erat bello Ligustico à Qu. Maximo dedicatum.

Apud Numidas honoratior in medio collocabatur Apud Salustium Hiempsal Adherbali assedit, ne Iugurtha medius foret. Apud Vergilium media inter Æneam Ascaniumq; se Dido locat.

Cap. VII. *De Inuidia & Odio.*

THALES Milesius rogatus, quo pacto aduersæ fortunæ ictus quispiam ferat facilimè: si inimicos, ait, videat deterius affectos.

Publius Mutium inuidum, in primisq; maleuolum, cum vidisset solito tristiorem: Aut Mutio, inquit, nescio quid incommodi accessit, aut nescio cui aliquid boni.

Agis, dicente aliquo, nonnullos sibi inuidere: igitur & sua, inquit, mala, & tum mea, tum amicorũ bona illos cruciabunt. vt verè sit ab Horat. dictum.

Inuidus alterius macrescit rebus opimis
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.
O miseram inuidorum conditionem.

Caius Furius Ctesinus è seruitute liberatus, cum in paruo admodum agello largiores multo fructus acciperet, quàm ex amplissimis vicinitas: inuidiã concitauit, ceu veneficijs fruges pelliceret alienas. Quãobrẽ à Sp. Albino Curuli die dicta, metuens damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, adduxitq; etiam filiã validam, atq; vt ait Piso, benè curatã ac vestitã: ferramẽta egregiè facta, graues ligones vomeres ponderosos, boues saturos. postea dixit: Veneficia mea Quirites hæc sunt, nec possum osten-

 dere

dere vobis, aut in forum adducere lucubrationes vigiliasq́; , & sudores. sic tandem absoluitur.

C. Caligula tantæ inuidiæ fuit, vt Torquati statuæ torquem, Cincinnato crinem, Cn. Pompeio Magni cognomen abstulerit. Lege in capite de Dolis, Triptolemus,

Idem Ptolemæum accersitũ è regno, exceptumq́; honorificè, non alia causa repentè percussit, quàm quod edente se munus, ingressum spectacula, hominum oculos fulgore purpureæ abollæ conuertisse animaduertit.

Iacob filij, cum ex somno accepissent Ioseph fratrẽ futurum illis feliciorem, illisq́; imperaturũ, diuq́; de nece cogitassent: tandem fratrem Arabibus mercatoribus vendiderunt, vt dictum est.

Domitius Crasso collegæ in censura domum nimis magnificam obijciens, grauiter increpuit tanti censorem habitare, pro domo eius millia nummorũ identidem promittens. Et Crassus, in præsens, ingenuo semper & faceto lepore sollers, concedere se respondit, exceptis sex arboribus. at ne vno quidẽ denario, si adimerentur, emptam volente Domitio: tum Crassus, Vtrum ne igitur ego sum, inquit, quæso Domiti, exemplo graui, & ab ipsa mea censura notandus, qui in domo quæ mihi hæreditate obuenit, comiter habitem: an tu, qui sex arbores extimes?

Valerius Martialis ad Flaccum:

Luce propinquorum qua plurima mittitur ales,
Dum stellæ turdos, dum tibi Flacce paro.
Succurrit nobis ingens onerosaq́; turba,
In qua se primum quisq́;, meumq́; putat.
Demeruisse duos votum est, offendere plures
Vix tutum, multis mittere dona graue est.

Qua

Qua possum sola veniam ratione merebor,
Nec Stellæ tūrdos, nec tibi Flacce dabo.

Aristoteles, cum Isocratem magnam gloriam sibi in dicendo comparasse, magnumq; fieri audientium concursum nosset: Turpe est, inquit, tacere, & Isocratem pati dicere. seq; ad oratoriam tradidit.

M. Antonius cuidam ex amicis dari iusserat millia 25. & decies sextertium: procuratore autem admirante, inuidenteq;, atq; vt magnitudinem donationis ostenderet, in conspectu Antonij pecuniam depromēte, rogauit Antonius quid illud esset? illo autem respondente, eam esse pecuniam, quā dono dari iussisset: cōspicatus hominis improbitatē, equidem, inquit, arbitrabar ampliorē pecuniam decies sestertium continere, hoc verò parū est: itaq; tantundem superadde. O quot sunt huiusmodi inuidi, nepharijque procuratores, qui cum ipsi accipere non mereātur, nolunt dari alijs: principumque liberalitatē, qua principes sunt, comperendinationibus, tacitis dolis, callidisq; diuerticulis in auaritiæ crimē opinionemque conuertunt.

Cassander Demetrium Phalereum Athenis præfecit, qui cum omnia rectè dispoluisset, tātum valuit inuidorum nequitia, vt post Cassandri mortem ad Ægyptum fugere sit coactus, inimiciq; eius statuas conflauêre.

Antiphilus, inuidus æmulusq; Apellis, apud Ptolemæum, cui charus erat Apelles, insimulauit, quòd in Tyro fuisset, atq; Theodoram apud Tyrū ad coniurationem sollicitasset, & Tyri defectionē ab eo ortam. Ptolemæus adhibita calumniatori fide, cœpit Apellem proditorem & coniuratorem appellare. sed vnus è captiuis iurauit, nullius rei Apellē cōiuratori-

busconſortem fuiſſe. Ptolemæus igitur dictorũ pœnitens, centum talentis Apellẽ donauit, Antiphilũq; illi ad ſeruitium tradidit. hic eſt inuidorũ finis. Decet igitur principes bonos non ſtatim fidem improborum verbis adhibere.

M. Craſſus auaros magnis inſectabatur conuicijs, cum alioqui auariſſimus eſſet. Is etiam inuidia ſcatebat: cumq; animo angeret ob honores in Pompeiũ collatos, dixiſſetq; fortè quiſpiam, iam aderit Pompeius magnus: arridens cum indignatione Craſſus, & quantus nam, inquit, eſt?

Valerius Martialis in Otacilium:

Ad lapidem Torquatus habet prætoria quartum,
Ad quartum breue rus emit Otacilius.
Torquatus nitidas vario de marmore thermas
Extruxit, cucumam fecit Otacilius.
Diſpoſuit daphnona ſuo Torquatus in agro,
Caſtaneas centum ſeuit Otacilius.
Conſul Torquatus, vici fuit ille magiſter,
Nec minor eſt tanto viſus honore ſibi:
Grandis vt exiguam bos ranam ruperat olim,
Sic puto Torquatus rumpet Otacilium.

Themiſtocles ob honores Miltiadi collatos, quod barbaros in Marathone ſuperaſſet, tanta inuidia correptus eſt, vt noctes inſomnes exigeret: rogatusque quamobrem ita excitaretur, Miltiadis inquit, trophæis ſe excitari.

Aglauros Cecropis Athenarum regis filia, cum inuideret Herſæ ſorori à Mercurio amatæ, atque eſſet ob inuidiam magno vtriq; impedimento, à Mercurio in ſaxum eſt conuerſa.

Lycij ruſtici cum Latonam Iunonis iram fugientem, cùm infantibus Apolline Dianaq; feſſam itinere, ſi-

re,ſitimq; aqua ſedare cupientem: aquam conculcantes bibere prohiberent, in ranas ab illa commutati ſunt. vtinam inuidos omneis ſic liceret conuertere.

Pompeio ob victam Aphricam triumphum expoſcente, ac Sylla repugnante, veluti nimis iuueni non deberi triumphum: reſpondit Pompeius, plures eſſe qui ſolem orientem quàm occidentem venerentur.

Bion inuido ſubtriſti, neſcio inquit vtrū tibi malum, an alteri bonum contigerit: vt Publius ſuprà.

Manlius Capitolinus Camilli glorię & authoritati inuidens, factiones in vrbe cœpit concitare, atque auras cumprimis populares conciliare: cuius rei accuſatus eſt. ſed viſo omni populo pullato turbatoq; ob Manlij captiuitatem, ne quis tumultus excitaretur, vinculis illum ſenatus ſoluit. non tamen deſtitit Manlius: iterum igitur accuſatus, damnatus eſt: & è rupe Tarpeia, vnde ipſe Gallos expulerat, deturbatus, inuidiæ pœnas perſoluit. Inuidiam ex paritate naſci, prouerbio vulgatum eſt: proinde Heſiodus ait, figulum figulo æmulum, fabrumq; fabro.

Aſinius Pollio Ciceronis gloriæ vehementiſſimè inuidebat: cum ergo Sextilius poeta Cordubenſis in domo Meſſalæ Coruini recitaturus Pollionem aduocaſſet, in principioque poëmatis cœpiſſet, *Deflendus Cicero eſt, Latiæque ſilentia linguæ.* conſurrexit Pollio, atque ait: Meſſala tu quid tibi liberum ſit in domo tua videris: ego iſtum auditurus non ſum, cui mutus videor, atq; abijt. verbum autem cui mutus videor, ad illud reſpexit Latiæq; ſilentia linguæ.

Inter aſinum priapumq; de membri obſcœni magnitudine orta contentio eſt: priapus victus, victo-

rem interemit. cæterum priapus vir fuit Hellespontiacus, omnium hominum mentulatissimus: atq; ob id à scelestis pro Deo cultus.

Thelchines tres fuerunt fratres inuidia notatissimi: qui vicinorum agris prouentu fertilibus naturaq́ue felicibus inuidẽtes: hos aquis stygijs sparsisse dicuntur, vt redderent infelices.

T. Pulsio & L. Varenus Cæsaris centuriones, oppugnantibus Neruijs castra Qu. Ciceronis, vbi ipsi militabant: cùm diu annixi essent, ne alter alterũ rebus bellicis anteiret, datam ostentandæ fortitudinis occasionem vterq; arripuit. Pulsio enim, quid dubitas (ait) Varene, aut quem locum probandæ virtutis expectas? hic dies de nostris controuersijs iudicabit. his procedit extra munitiones: atq; in cõfertissimos hosteis irrumpit, subsequitur Varenus. traiectoq́ue scuto pariter & baltheo ab hostium veruto Pulsioni negatur ensem stringere. circumuenitur ab hostibus: accurrit Varenus Pulsionemq; protegit: circũuenitur & Varenus, atq; in subiectum locum decidit occurrit Pulsio, atque Vareno opitulatur, pluribusq; hostium confossis, incolumes in castra se ambo recipiunt.

M. Marcellum, qui Pompeianas partes fuerat secutus, Magius Chilon contubernalis, quod à Cæsare in gratiam receptus fuerat, ob inuidiam sibi præferri ęgre ferens, gladio confodit, manusque mox in se etiam conuertit.

Metellus cõsul in Hispanijs cum Qu. Pompeium inimicum suum successorem mitti accepisset, milites dimisit: horrea diripi permisit, arcus sagittasq; Cretensium frangi.

Dędalus omnium architectorũ clarissimus, nepo-

tem

tem ex forore Talum erudiebat: is adolefcens rotam figuli, ferrã ac tornum cum reperiffet: ob inuidiam ab auunculo confoffus eft. fed quia ex Palladis arce deturbatus fuerat, miferata Pallas, illum in perdicem conuertit.

Quidam Dionyfius cognomento nuncupatus, apud Ptolemęum regem Demetrium Platonicum infimulauit, quòd aquam biberet: folusq́ue nõ fe componeret ad mores deliciasq́ue regias.

Affyriorum rex Gobriam Affyriorũ principem tanto profequebatur amore, vt filiam filio copulare deftinauerit: mifitq́ue filiũ vnicum propter id negocium ad regem Gobryas. fed cum venatum iffet Gobryæ filius cum regis filio, atque vrfa aduenifset, regis filius iaculum fruftra intorfit: Gobryæ verò filius vrfam proftrauit. indoluit ille, inuiditq́ue. atq; cum paria in leone euenifsent, iratus regis filius, arreptam à venatore lanceam in pectus adolefcentis adegit, eumq́ue vita fpoliauit.

Cafelius confultus à quodam, an nux pinea pomum effet: refpondit, fi in Vatinium miffurus es, pomum eft.

Erinacei in defperatione vrinam ex fe reddunt tabificam, tergori fuo fpinisq́ue noxiam, propter hoc fe capignari. lynces terram effodiunt in qua vrinam faciunt, quam ftatim occulunt: vt lyncurium lapillus, qui ex vrina congelatur occultetur.

Canariam herbam canes inuenere, qua faftidium deducunt. Eam in noftro confpectu mandunt: fed ita, vt nunquàm intelligatur quæ fit. Eft in alia herba malignior: percuffus enim à ferpente, mederi quadam herba dicitur: fed illam homine infpectante non decerpit.

Taxantur inuidia Græci: Achæmenes apud Herodotum: Xerxis frater de Græcis ita ait: his moribus gaudent, vt fortunato inuideant, & meliorem oderint. id esse verum ostendit Vlyssis Palamedisq; exemplum.

Liuius lib. 5 decad. 4. Nulla, inquit, ingenia tàm prona ad inuidiam sunt, quàm eorum qui genus ac fortunam animis non ęquant. Nemo qui suæ virtuti confidit, alijs inuidet, ait Cicero in Philippicis.

Ægyptij cum inuidiam inuidumuè vellent significari in literis sacris, (nam ea signa sacras literas vocabant) Anguillam pingebant: quoniam anguilla similis esset inuido, quia nullam habeat cum piscibus alijs amicitiam. Exemplum mulieris de inuidia est in capite de mulieribus C. Imperator.

Aidona Zeti regis vxor, cum inuideret Amphionis vxori quòd sex filios masculos haberet, filium Ithilum per errorem noctu pro Amaleo Amphionis filio confodit. sed præ dolore conuertitur in carduelem.

Agis Argiuus, donante Alexandro ridiculum hominem & scurram ingentibus muneribus, ô rem absurdam exclamauit. Iratus rex, conuersusq; ad eum, quid ais, inquit. Tum ille: Animo angor, quòd omnes vos Ioue natos, adulatoribus ridiculisq; & hominibus nefarijs gaudere inspiciam.

Themistocli iuniores quidam ob res bene gestas pręferri voleabnt, atq; dicebãt sibi contingere quod diei à festo proximiori, qui sollicitudine angeretur; festus vero dies cum ocio, apparatu perfrueretur. tunc Themistocles ait, vera prorsus posterum diem dicere: sed si non fuissem, vbi nam gentium essetis?

CAP.

Cap. VIII. *De Iustitia.*

IVSTITIÆ Plato tria genera ponit. aliud circa Deos, aliud circa homines, aliud verò circa defunctos. Cic. in Partitionibus ait: Iustitia in Deos religio dicitur, in homines pietas. Symon Oniæ filius, ob pietatem in Deum, Iusti cognomentum accepit.

Thales Milesius rogatus, quomodo optimè ac iustissimè viuatur: sapienter ait, Si quæ in alijs reprehendimus, ipsi non faciamus.

Agesilaus rogatus de fortitudine & iustitia, vtra esset melior? Nihil, inquit, fortitudine indigeremus, si omnes iusti essemus.

Agis quibusdam Eleos laudantibus, quòd in Olympiorum certamine iustissimi forent: Ecquid magnum, inquit, aut mirandum faciunt, si per annos quinq; vno duntaxat die iustitia vtantur?

C. Plotius Plancus, Munatij Planci frater, proscriptus, cum in Salernitana latebra lateret, ac seruos suos mirum in modum torqueri accepisset, cōmiseratus illorum tormenta, processit in medium, iugulumque militibus vltroneum obtulit. ex Val. Plin. verò lib. 13. vocat hunc L. Plotium. ait enim L. Plotium L. Plotij bis consulis censorisue fratrem, proscriptum à triumuiris, in Salernitana latebra vnguenti odore proditum constat.

Pisistratus Athenarum imperio potitus, & Solonem obseruauit, & leges ab illo conditas. quin etiam ad iudicium accersitus, temperatè patienterq; ad ius venit, sed accusator causam destituit.

Seleucus Locrensium princeps, damnato adulterij filio, ob leges quas ipse constituerat, ambos oculos volebat eruere, à populo extimulatus, vt filio

parcereeur: vt legi & populo satisfaceret, vnum oculum filio, alterum sibi eruit.

Charondas Tyrius legem tulerat capitis mulcta, ne quispiam armatus in concionem prodiret. redibat rure, oblitus teli, armatus in concionem descendit. Admonitus ab aliquo fecisse contra legem, gladio incubuit.

Æthiopum Macrobiorum rex, legatis à Cambyse missis, afferētibusq; amiculum purpureum, aureum torquem, armillas, vnguentiq; alabastrum, cadumq; phœnicei vini, gnatus quòd speculandi gratia venissent: Non iustus ille vir est, inquit: si enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset contentus. misitq; Cambysi arcum, omniaq; dona præter vinum contempsit: quod admiratus est. Panem ita damnauit (nam interrogauit, qua alia re vesceretur rex) vt dixerit, se nihil mirari, si stercore vescentes, paucis viuerent annis: nec tot quidem annos victuros, nisi hoc potui acceptum referrent.

Glaucus Spartiata Epicydis filius, celebris iustitia, præterquā in hoc ob quod pœnas dedit. is enim: cum apud eum Milesius quidā pecuniam deposuisset, cum nota, quam repetituri pecuniam ostenderēt parem: interiecto multo tempore, filiis eius qui deposuerant notam afferentibus, depositum reddere negauit, nisi Apollinem cōsuluisset, præstituto quatuor mensium spacio. sed neq; de Glauco soboles aliqua, neque domus superfuit: radicitùs enim omnis extrita est, quòd de deposito cogitarit, ac non statim reddiderit.

Themistocles post pulsum Xerxem, cum in senatu protulisset, Athenienses facile vniuersæ Græciæ potiri posse imperio, si classem Lacedæmoniorum

comburerent: Aristides, qui ob iustitiam Iusti cognomen accepit, tanquam inhonestum consilium respuit.

Hippias Heliensis, cum aliquandiu audisset Socratem multa de iustitia & virtute differentem, & in exemplum, vt solebat, gubernatores, medicos, cerdones ac figulos adducentem, dixisse fertur: rursum eadem ô Socrates? at ille ridens: & de iisdem, inquit: tu enim, vt videris, propter excellentem sapientiam, nunquam de eisdem eadem dicis. nobis quidem hoc ex optimis vnũ videtur, quòd qui mentiuntur, multa ac dissimilia dicunt: qui vera, aliena à veris dicere non possunt.

Cato iustitię custos acerrimus erat, in cęteris verò moribus mitissimus atq; humanissimus. celebrat Iustinus lib. 2. Scythas, à iusticia: Strabo Abios, Thraciæ populos. Iosephus: Esseniorum, qui philosophi erant, secta pro iustitia mortem oppetere decorum esse putabat, ait. Iusticiam à Ique primũ institutam, ait Diodorus libr. 6. Fabius Maximus apud Liuium Paulo & Varroni ita ait: A veritate laborare nimis ius sæpè aiunt, extingui nunquam: gloriam qui spreuerint, veram habebunt.

Ægyptii quoties iusticiam seruatam, totiusq; corporis custodiam notare volebant, oculũ pingebant.

Theombrotion herbam à Persarum regibus cõedi aut bibi, contra omnia corporum incommoda, stabilitatemque mentis & iusticiæ euocari.

Cap. IX. *De ignorantia, inscitia, & vecordia.*

Melitides adeò vecors homo fuit, vt vix summo studio assecut⁹ sit, vt numeraret ad quinq; vsq;

nec

nec vltra numerum hunc produci potuisse dicitur.

Idem omnino vxore quam duxisset abstinebat. verebatur enim, ne si eam attingeret, illa ad matrem deferret. Amphistides adeò vesanus, vt nesciret ex vtro parente natus esset.

Aristippus ab eo qui sibi filium commendarat, quingentas petijt drachmas : cui ille cum dixisset, tanti emere mancipium valeo: Eme, inquit, & habebis duo.

P. Consta professione quidem iureconsultus, cæterum ingenio hebeti, minimæq; scientiæ, testis in quadam causa productus: de re interrogatus, se nihil scire respondit. tum Cicero ad eum: Siste, inquit, tu, fortasse te de iure interrogatum credidisti.

Alcibiades cum statuisset grammaticæ operam dare, nactus magistrum quendam non satis eruditum primum ab eo poëmata Homeri petit. Ille autem cum negasset se Homeri quicquàm habere: non tulit hominis ignorantiam, sed pugno illum percussit ac fugit.

Lacon quidam, cum amygdalas duras duplo vendi accepisset, quàm teneras, vrbanè An rari ait lapides hic sunt?

Aristippus rogatus quo melior esset euasurus filius, si erudiretur: vt nihil aliud inquit, non sedebit lapis supra lapidem.

Plato interrogatus quidnam inter peritum atq; imperitum interesset: quod inter medicum ait, atq; ægrotum. Idē Plato in ijs de quibus gratias dijs agebat, ait quod esset Atheniensis, non Thebanus: quoniam Thebis essent ingenia crassiora. Lactantius rē hanc vt arbitror ignorans, labitur in Platonis reprehensionem: Regionibus enim ingenia constant.

Aristo-

Aristoteles 7. Polit. Nam quæ frigidas regiones incolunt gentes: & quæ per Europam animo quidem abundant: ingenij verò parum habent: qui verò Asiam incolunt, ingenio & arte abundant. vide in capite de Literis.

Diogenes debiles, non surdos aut cæcos, sed imperitos appellabat.

Aristippus præstare dicebat mendicum quàm imperitum euadere. Illic enim pecunijs, hic humanitate indigere.

Corœbus Mygdonius tantę fuit vesaniæ, vt maris fluctus vellet numerare, locumq; prouerbio dederit, κοιρεί βου ἠλιθιώτερ@. Famosi item stultitia Mammachutos & Butalion: ex Aristoph. interprete.

Mitio apud Terentium fratri Demeæ ait: Homine imperito nunquam quicquàm iniustius est: qui nisi quod ipse facit: nunquam rectum putat.

Plistonax Pausaniæ filius, rhetore quodam Atheniense imperitos Lacedæmonios appellante: recte dicis, inquit. soli enim Græcorum nihil à vobis mali didicimus. Ex Plutar. in Lycurgo. in Apoth. verò vocat Antalcidam.

Philosophus quidam, ait Diuus Hieronym. magnum quippiam volebat rustico persuadere: vix dũ dimidium dixerat, atq; ille intellexisse dicebat.

CAP. X. *De Iudicijs iudicibusq́;.*

LICINIVS Fimbria consularis iudex, additus M. Luctatio Pinthiæ, nunquam iudicium pronunciatione finire voluit. Cicero lib. 3. Offic. Fimbriam inquit consularem audiebam de patre nostro puer, iudicem M. Luctatio fuisse equiti Romano sanè honesto: cum sponsionem fecisset ne vir bonus esset. itaque

itaque ei dixisse Fimbriam, se illam rem nũquam iudicaturum, ne aut spoliaret fama probatum hominem, si contrà iudicasset: aut statuisse videretur virum bonum aliquem esse, cum ea res innumerabilibus officiis contineatur.

Philippus Macedo cuiusdam Machetę causam iudicaturus, cum dormiens parum intendisset, illumque cõdemnasset: Machetaq; prouocare se clamanti cum diceret, ad quem prouocas? atque ille, ad te ô rex, si vigilans audieris. experrectus, cognita causa, Machetam cognouit iniuria affectum, iudiciũ non rescidit, sed litis æstimationem ipse persoluit.

Antoninus Pius imperator, vt ab eo si male senserit prouocaretur: sanxit, authore Vlpiano libr. 48. dig. Seneca in Prou. Iudex damnatur, cum nocens absoluitur.

Hippodamus Milesius vnumquemque iudicem tabellam adducere iubebat, in qua simpliciter scriberet, si condemnaret, sententiam: sin absolueret, simpliciter vacuum.

Antonius censor cum in censura aliorum vitia acriter inspiceret, suorumque (vt fit) obliuisceretur, accusatus ambitus à M. Duronio: vrbanè Mancia ait, aliquando Antoni tibi tuum negociũ agere licebit.

M. Flaccus multis probris obiectis Scipioni Nasicæ, cum parum creditus P. Mutium iudicem tulisset: Eiuro, inquit Scipio, inimicus est. cum esset admurmuratum à senatoribus, subdit Scipio: At, inquit, patres conscripti, non ego Mutium illum inimicum mihi adiuro. admirantibus patribus, addit: verùm omnibus.

Alexander Seuerus, vt Encolpius eius familiaris dicere solebat, si vnquam furem iudicem deprehendisset,

diſſet, paratum habere digitum vt ſibi oculos erueret: Fuitq; tanti ſtomachi in eos iudices, qui furtorũ fama laborarent, etiam ſi damnati nõ eſſent, vt ſi eis caſu aliquo occurreret, ſtomachi colerã euomeret: toto vultu excandeſcente, ita vt nihil poſſet loqui.

Cambyſes Perſarum rex, cum accepiſſet iudicem quendam iniuſtum iudicium tuliſſe, pellem illi detraxit: ſellæq;, vbi cæteri iudices eſſent iudicaturi, iudicisq; etiam filius ſeſſurus eſſet. extendere illam iubet. De iudiciis Ægyptiorũ vide in cap. de Magiſt.

Bias philoſophus dicere ſolebat, ſe malle inter inimicos quàm amicos iudicare. nam ex amicis alterum prorſus futurum inimicum, ex inimicis autem alterum amicum fore.

Qu. Calidius M. Calidii oratoris pater, ex prætura Hiſpanienſi accuſatus à Gallis: cum ſenſiſſet iudicibus pecuniam contra ſe datam, in eos iudices qui paruo precio corrupti eum damnauerant, exclamauit: Vel idoneam, inquit, mercedem pro meo capite paciſci debuiſtis. Seneca in Prouerb. Bene perdit nummos, iudici cum dat nocens.

Smyrnea materfamilias, cum virum, filiumq; ex viro ſeq; conceptum confeciſſet, quòd ipſi optimæ indolis iuuenem ex priore marito ortum trucidauerant, apud Dolabellam, qui tum conſul erat in Aſia, accuſata eſt. At Dolabella cauſæ cognitionem, vtpotè ambiguam, ad Areopagum relegauit. Areopagitæ quoque non minus ſapienter egerunt. conſpecta enim cauſa, & accuſatorem & ream poſt centum annos ad ſe reuerti iuſſerunt.

Bunas quidam Athenienſis, cum illi controuerſiam Calydonii & Elei iudicandam detuliſſent, conueniſſentque, vt donec ſententia pronunciaretur

mani-

manibus temperarent: de industria rem distulit, nec vnquam de lite pronunciauit.

Filia quędam matrem fuste occiderat, quia infensa filiæ nepotes veneno sustulerat. accusata apud Popilium Lenatem, neque damnata ab illo, neque absoluta est.

Lysander cum ad Hammonis templum concessisset, sacerdotes gratia corrumpendi, vt aliquid oraculi cõtra Alcibiadem Lacedæmoniis persuaderent: sacerdotibus incorruptis, & ex iis quibusdam ad illum accusandum Spartam missis, absolutus tamen est. & quia erat in fatis, Lacedæmones Libyæ fore aliquando incolas: abscedentes sacerdotes, molesteque ferentes Lysandrum absolutum esse: nos ô Spartani, aiunt, rectius faciemus iudicium, cum apud nos Libyam habitaturi veneritis.

Alexander Macedo, orante accusatore alteram manu aurem solebat occludere, vt ipsa reo conseruaretur.

Hadrianus iudicii adeò studiosus fuit, vt per iudices scrutando semper verum inueniret.

Cygnus Neptuni filius, Hemitheę & Tenæ pater, nouercam liberis induxit. sed tandem insimulatus est Tenes à nouerca, quòd eam de stupro interpellasset. pater vxori credens, Tenem, Hemitheamque sororem quæ fratri comes isse expetiit, in capsam inclusos, in mare abiecit. Ea in insulã Leucophrenem, quæ postea à Tene Tenedos dicta est, delata fuit. sed is Tenes nactus loci imperium, instituit vt in tribunalibus assisteret, qui securim in caput accusantis sustineret, vt calumniantes protinus percuterentur: quod posteri sequuti sunt.

Cyro admodum puero proposita causa fuerat à præce-

præceptore, qui iuſtitiam illum edocebat, in hunc modum. è duobus alter puer maior corpore, cui tunica parua, alterum minorem cui tunica magna eſſet, exuerat: ſuaq; illum induerat, illius tunica ſe induto. Cyrus cum iudicaſſet recte illum feciſſe, qui tunicam commutauerat. vtpote quia vtrique data eſſet recta tunica, à præceptore cæſus eſt, quòd male iudicaſſet: nam in iudiciis ſua cuiq; debent reddi.

Theognis mulier ab adoleſcente quodã in Ægypto miſerè amabatur. quæ cum ab illo, vtpote quem ſui amore irretitũ videbat, multũ auri quotidie peteret, fortè euenit, vt adoleſcẽs in ſomnis illa potiri ſit viſus: atq; omnis illa cupiditas, qua antea vexabatur, illo ſomnio extingui ſit viſa. id cum Theognidi innotuiſſet: ab adoleſcente pecuniam ob libidinem eius expletã petebat. recuſantem dare in iudicium traxit. Bocchores audita cõtrouerſia, ſtatim iubet adoleſcentem tantum numerare auri, quantum illa peteret, atq; in vas inferri: idq; deinde ſpectante Theognide, manibus verſare. nam cenſuit, vt quemadmodum amator cupitę rei opinionẽ tantũ habuerat, ſic mulieri auri imaginẽ referri ſolam. Cæterum hoc Bocchoris iudicium à Lamia meretrice damnatũ eſt, quia cum illud adoleſcentis ſomnium deſiderium abſtuliſſet, non tamen auri vmbra imagoq; Theognidis cupiditatem reſtinxerit.

Cicero interrogatus poſt Cæſaris victoriam, cur in iudicio partiumq; electione erraſſet: præcinctura, inquit, me decepit. iocatus in Cæſarẽ, qui ita pręcingebatur, vt trahendo laciniam veluti mollis incederet: adeò vt Sylla tanquam prouidus Pompeio dixerit, caue tibi illum puerum malè præcinctum.

Apud Aethiopas nemo ẽt damnatus morte puni-

tur. Sed lictor mortis signum ad reum mittit: quo accepto, reus sibi mortem consciscit, nec licet mortem exilio commutare. ferunt quendam misso ad se mortis signo, cogitasse ex Aethiopia fugere. qp præsentiens mater, zona ad filij collũ posita strãgulauit.

Aulus Varus iudex consessori dicere solebat, cum datis testibus alij citarẽtur, aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis.

Quintilianus lib. 6. Inst. Cum irasci iudices, fauere, odisse, misereri cœperunt, agi in rem suam existimant. & sicut amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorũ pręmit amor: ita omnem inquirendæ veritatis rationem iudex amittit, occupatus affectibus.

Iudice, teste Pædiano, in leges iurabant: iudicum album dicebatur tabula alba, in qua iudicum nomina scribebantur, iudicia prius per senatores agitabantur. postea Tyberius Gracchus legem tulit, vt ex ordine equestri iudices trecenti eligerentur, vt par numerus cũ senatorib. esset. Laudatissimi in iudiciis Minos & Rhadamantus: Aeacus, & Bocchyris rex Assyriorũ: Bias Prienensis, & Prodicus quidam. In iudiciis exhibendis infames, Panis rex Chalcidis, qui etiam Hesiodũ nescio quo modo Homero prætulerit, Bœotij Bataui: iudex malus apud Lucill. Lupus, de cuius nece inter deos consultatum est.

Chameleõti viuenti linguam exemptam qui habeat, iudicorum euentum felicem putat Democritus assecuturum.

CAP. XI. *De gratitudine & ingratitudine.*

POMPEIVS Magnus cum Marcellinum ad Cæsarem inclinantem cognouisset, quamuis de eo optimè

optimè esset meritus, multa illo in senatu dicente: Non pudet Marcelline, inquit, malè mihi dicere: per quem è muto eloquēs, è famelico vomens factus es?

Plato cum ab iudice accepisset, Xenocratem disci pulū multa in eum impiè dixisse: instaretq; iudex, respondit, non esse credibile, vt quem tantopere amaret, ab eo inuicem non diligeretur. Aegyptij præter cæteras nationes erga benemeritos de se grati sunt.

Cicero cum in Sicilia quæsturam magna cum integritate ac diligentia administrasset: sibi putabat rumores de nulla re maiores quàm de sua quæstura haberi à Romanis. Veniens igitur è Sicilia Puteolos, quò multi è Romanis conuenerant, putans omneis gratulabundos ad se venturos: egressus è naui, circaq; balnea profectus, ciues Romanos in corona stantes colloquentesq; offendit. Illi statim in eum tunc primùm venientem conuersi, quæsierunt qua die Roma exisset: & nunquid ibi esset noui? quod Ciceroni perquàm fuit molestum.

Eundem Ciceronem Aulus Gabinius repetundarum reus, summo studio ab eo defensus, consul factus vrbe expulit. P. Vatinius duob. iudiciis publicis à Cicerone adiutus, illius dignitati semper fuit infensus. M. Popilius Lenas adiutus à Cicerone in re capitali, nec re nec verbo quidem ab illo læsus: vltro M. Antonium rogauit, vt ad illum proscriptum iugulandum mitteretur. Missus, caput Ciceroni detruncat, Romamq; alacriter aduexit.

C. Cæsar orator Sextilium à Syllanis accusatum defendit. sed is pòstea Cinnanæ proscriptionis profugus, ad Sextilium confugit, à quo proditus est.

Ceretani Romanos, qui ad eos cōfugerant occu-

pata à Gallis vrbe, item Veſtales cum igne perpetuo cum diligentiſſimè ſeruaſſent, Gallos etiam in Sabinis fuderunt: ſed ob incuriam rectorum neque gratiæ illis actæ à ſenatu, neque ciuitate donati ſunt.

Catullus Luctatius Cimbriaco in bello Marij collega, cum aliquando Marium ſaluti etiam reddidiſſet, ab eo poſtmodum proſcriptus eſt.

Caligula Macronem, ipſamq; Enniam adiutores imperij occidit. vt eſt dictum.

Maximinus Thrax cũ ob fortitudinem ab Alexandro Seuero ad magnos paulatim honores euectus eſſet, & Seuerum ingratiſſimus occidit, & imperium ſibi occupauit.

Cleſides pictor, cum nullo honore à Stratonice regina exciperetur, voluptatem cũ piſcatore pinxit: quoniam piſcatorem reginam ſermo erat amare. Eamq; tabulam in portu Epheſi propoſuit, ipſe velis raptus eſt.

Auguſtus æs alienũ cuiuſdam ſenatoris ſibi chari non rogatus exoluerat, numerato quadragies. At ille pro gratiarum actione hoc ſolum ſcripſit, Mihi nihil?

Hamilchar Carthaginenſis cognomento Thodamus, vir facundia ſolertiaq; inſignis, miſſus ad Alexandrum magnum ſub exilij ſpecie à Carthaginenſibus, vt animum regis perſcrutaretur, eumque Carthaginenſibus indicaret: omnia diligenter exequutus, poſt Alexandri mortem Carthaginem reuerſus, à Carthaginenſibus & ingratis & crudelibus necatur.

Ageſilaus ingenti odio inſectabatur, ſi quis beneficiis laceſſitus, ingratus extitiſſet.

Claudius imperator ingratos publicauit: & de

quibus

quib. patroni quererentur, reuocauit in seruitutem. Seneca in prouerb. Ingratus vnus miseris omnibus nocet.

Calliam Antistitem cum barbarus quidam errore comæ coronæq; captum pro rege adorasset, atq; magnum auri pondus à barbaris effossum ostendisset: Callias accepto auro, hominem, ne res ad alios deferretur, immanissimè trucidauit.

Decem prætores Athenienses post partam cõtra Lacedæmones victoriam, apud Arginussas in tempestatis acti, suorum corpora sepulturæ tradere non potuere. sed cum venissent Athenas pro triumpho, damnationem supplicij pertulerunt.

P. Sulpitius adiutus plurimum à Catone rebus in omnibus, in petitione consulatus Catoni competitor adhæsit.

Gn. Carbo cum Gn. Pompeium de paternis bonis dimicantem aliquando protexisset, ab eodem postea occisus est.

Xerxes cum nauigans in Asiam se reciperet, relicto Hydarni exercitu, procella agitatus: gubernatorem rogauit, num aliqua salus esset? Et cum ille dixisset nullam esse, nisi vectores abirent: tum Xerxes, viri Persæ, ait, nunc aliquis vestrûm declaret se curam habere Regis. Hæc vbi dixit, multi ex illis rege adorato prosiluerunt in mare, leuataq; naui incolumis in Asiam Xerxes appulsus: vt primũ è naui descendit, gubernatorem corona aurea donatum obseruatam eius salutem: quod verò multos perdidisset, decollauit.

Pœni sæpè à Romanis superati, præsidium à Lacedæmoniis petierunt: qui Xantippum ducem miserunt, cuius consilio Romanus exercitus fusus est,

Regulusque captus. Cæterum ingrati ducem cum multis militibus merserunt.

Miles Philippi Macedonis ob virtutẽ illi charus, cum ex naufragio in villam Macedonis cuiusdam miser inopsq; se recepisset, à domino domi lectoq; per benignè exceptus, semianimisque recreatus est. qui 30. diebus impensa sua curatum, viatico etiam iuuit: abeuntem ac dicentem, gratiam tibi repẽdam, videre tantum imperatorem meum contingat. narrauit miles naufragium Philippo, subsidium hospitemq; tacuit: quin petiit vt hospitis illius prædia sibi donaret: donauit Philippus. sed mox per literas factus à Macædone de re certior, ita exarsit, vt statim priori domino bona reddi iusserit, militique ingratissimo stygmata inusserit.

Q. Cæcilius à L. Lucullo plurimis muneribus affectus: eum heredem relicturum sæpius iactauerat, annulis etiam suis traditis: cæterum moriens, Pomponium Atticum reliquit hæredem. idem fecit T. Barrul' Lentulo Spinteri, & M. Põpili' Oppio Gallo.

Narcissus, quia Echus amantis amori nõ responderat, in florem commutatus est.

Crocus à Smilace amatus, illam cum contempsisset, in florem & ipse est conuersus.

Cap. XII. *De inertia, ignauia, pigritia, imbelliaq;.*

Tyberivs, cum biennium pedem porta nõ extulisset, præterquam ad propinqua vrbi oppida, per iocum καλλιπέδης, id est, Callipes vocatus est, cum cursitare, ac ne cubiti vnius mensuram excedere, prouerbio græco notatũ sit. Meminit prouerbij Cicero ad Atticum, licet alij καλλιπίδης ... nt,

Lysander Lacedæmoniis segniter Corinthiorum murum oppugnantibus, cum leporem è fossa vidisset exilientem, Eos, inquit, timetis hostes, quorum inertia lepores in muris dormiunt.

Neuius quidam cum iners socorsq; esset, festiuè per annominationem Scipio in illum iocatus est: Quid, inquit, hoc Neuio est ignauius?

Antalcidas Spartanus, cum Atheniensis quidam iactaret diceretq;, sæpè etenim vos à Cæphiso fugauimus: Nos verò, inquit, vos nunquam ab Eurota.

Pompeij imbelliam Cicero vrbanissimè taxauit. Dicentibus enim se sero ad Pompeium venisse, respondit, minimè sero: nam nihil hic paratum video. Idem dicebat: Quem fugiam, habeo, quem sequar, non habeo.

Scipio cum in Alexandriam venisset, pedesq; in vrbem accederet, rexq; cum aliis propter desidiam corporisq; molliciem vix incederet, Scipio ad Panetium murmurans ait: Iam Alexandrini aliquid voluptatis fructusq; ex nostra peregrinatione perceperunt: nostra namque causa regem suum ambulantem viderunt.

Salinator, cum ob eius incuriam Tarentum à Romanis defecisset, arcem tamen retinuit. cum verò aliquot post annos Fabius Maximus oppidum pulso Annibale recepisset, rogaretq; eum Salinator, vt meminisset opera sua se Tarentum recepisse: Quid ni, inquit Fabius, meminerim? Nunquam ego recepissem, nisi tu amisisses. Ex Cic. de Orat. Plutarchus in Fabio M. Lucium vocat.

Empedocles in eum mirmillonem qui retiarum insequebatur, nec feriebat, iocatus: Viuum, inquit, capere vult. in Plutonis æde funarius pictus, quan-

tum funium contorserat, tantum asinus manderet præ ignauia. meminit Plutar. de Tranquil.

M. Militius, Cn. Lollius, L. Sextius triumuiri. cum ad incendium in sacra via ortum extinguẽdum tardius venissent. à tribuno plebis die dicta damnati sunt.

Cic. cum quidam à Cæsare ad Pomp. transfugisset: diceretq; propter celeritatem equum reliquisse, ad Pompeij exercitus imbelliam alludens: Melius, ait, equo consultum est.

Tigranes cum esset à Syris in regnum vocatus, vbi Antiochus Ciricœni filius regnabat: accessit, decemq; & octo annos potitus quiete est. (nam Antiochus in angulum Cilicię se receperat) victo verò Tigrane, Lucullus regnum Antiocho restituit: quod postea Pompeius ademit. Rogitantiq;, se daturum negauit illi, qui 18. annis, quibus Syriam inuaserit, in angulo Ciliciæ latuerit: victoque à Romanis Tigrane, alieni operis præmia postulet.

M. Portius apud Salustium vigilando, ait, agendo, benè consulendo, prosperè omnia cedunt, vbi socordiæ te atque ignauiæ tradideris, nequicquam deos implores: irati infestiq; sunt.

Hercules cum suis sacris Pinarium Potitiũq; pręfecisset, atque peractis ab ambobus matutinis sacris, ad vespertina à Potitio extis iam redditis Pinarius aduenisset, iratus Hercules, sacris Pinarium summouit: statuitq; Potitiorum familiã celebraturam sacra, Pinariorum verò ministram fore sacrorum.

Olor rex cum Dacas aduersum Bastarnas male pugnasse sciret, sanxit: ob segnitiei vltionem, vt Dacæ caperent somnum capita loco pedum ponentes, ministeriaq; vxoribus quæ ipsis antè fieri solebant face-

facerent. Qui locum in acie deseruissent apud Rom. hostique cessissent aut decimabantur, aut ordeaceo ob ignominiam pane vescebantur. Augustus variis ignominiis affecit, vt per totum stare diem iuberet ante prætorium, interdum tunicatos discinctosq;, nonnunquam, cum decempedis, vel etiam cespitem portantes.

Aristogiton sycophanta in sermonibus nihil nisi arma bellaq; sonabat, cũ verò intellexisset, delectum militum haberi: simulata valetudine, crus obligat: baculoq; innixus, ceu vulneratus, claudicans prodit in publicum. Eum Phocion è tribunali prospiciens, voficerans ait: scribe Aristogitonem claudum, & eundem improbum atque mendacem.

Diogenes Cynicus circumstantibus, adolescentibus, ac dicentibus, caueamus ne mordeat nos: Bono, inquit, estote animo filioli: canes bætas minimè mandunt.

Pamphilus apud Terentium cõiectus in nuptias Daui consilio, cum illi irasceretur, diceretq; Dauus, si non successit hac, alia aggrediamur via. Imo, inquit, satis credo, si aduigilaueris, ex vnis binas mihi confeceris nuptias.

Masistes Darij filius, Artayntã mulierẽ ignauiorem appellauit: quod apud Persas summum aiunt esse opprobrium.

Cyrus apud Xenoph. vrbanè ignauos inertesque veluti fucos esse ait, solum impensæ sociis esse detrimento. Ouid. de Remedio, *Languor & immodici sub nullo iudice somni: Aleaq; & multo tempore quassa mero, Eripiunt omnes animo sine vulnere vires affluit incautis insidiosus amor.*

Thericyon Delphis rediens, cum Philippi castra

in Isthmo esse, angustiasq; occupatas vidisset: Malos, inquit, ianitores vos ô Corinthij Peloponnesus habet.

Accessæus quidam nauta ignauus, comperendinãs nauigationem, lunam se expectare dicebat. Cæsar in comment. lib. 3. ait: Nam vt ab bella suscipienda Gallorũ alacer & promptus est animus, sic mollis & nimium residẽs ad calamitates præferendas mens eorum.

Quidam à patre coactus ad agriculturam, adeo illos labores anni circulares stomachat' est, vt laqueo vitam finierit.

Cum ob turbatos ordines in Marcelli copiis victor Annibal extitisset: reuersus in castra Marcellus, conuocato exercitui, ait: multa se Romanorum arma & corpora, Romanum verò videre neminem.

Cap. XIII. *De imperio & imperatore.*

CVm vniuersa mundi huius, quem nos mortales incolimus, Resp. ex imperatorum principũq; dominatu penè constet: operæ precium visum est: hic quoque inserere quales prnicipes esse debeant. de qua re, & si plures abunde scripserint, non tamen visum est alienum, me breuiter summatimq; aliquid esse scripturum. Cicero in oratione pro rege Deiotaro ait: Fortem, iustum, seuerum, grauem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem dici, hæ sunt regiæ laudes. Dicam igitur singulatim de his exẽplaque subnectam.

FORTEM.

Ouinius Camillus, Senator antiquę familiæ, cum rebellare studuisset, (affectabat enim tyrannidem) eaq; res Alexandrum Seuerum imperatorem non latuisset,

ſtatuiſſet, vocato ad palatium Ouinio, gratias primò agit, ac laudat quod curam Reip. quæ recuſantibus bonis adderetur, ſponte reciperet. Alexander patri ait: Homerum duas regias virtutes ponere, fortitudinem & iuſtitiam.

Sylla cum Archelaum Mithridatis præfectum ad proditionem vocaret, atque ille abominaretur, qui antea Syllam corrumpere tentaſſet: vt capiens à Mithridate pecuniam nauesque, bellum Romanis patriæq; inferret, ait: Cum ſis Archelaus Cappadox, & Barbari regis ſeruus, ſeu mauis amicus, ad ea bona acquirenda turpitudinē ſubire denegas. Mihi autem qui ſum & Rom. pop. imperator, & Sylla, de proditione verbum audes facere?

Anteas Scytharũ rex hinniētē equũ potius quàm Iſmeniã canentē percupere ſe audire dixit. Sed exēpla fortitudinis ſunt repetēda è cap. de Fortitudine.

IVSTVM.

Antigonus dicente quopiam, omnia eſſe regibus honeſta & iuſta: Per Iouem, inquit, ita barbarorum regibus: nobis autem ea duntaxat honeſta, quæ honeſta: & ea iuſta, quæ iuſta.

Traianus omni tempore omnibus iura reddebat, audiebatq;. Item Auguſtus, authore Suetonio. Scipio in audiendo benignus, in reſpondendo facundus, in conciliandis hominibus egregius artifex.

Samuel Propheta ex Dei iuſſu in Bethleē venerat, vt Ieſſe filium vngeret, regemq; crearet: atque ille vnum è filiis procerum pulchrumq; regē futurum putabat. conſultus deus reſpondit: ego non corporis pulchritudinem ac ſpeciem apicem facio eſſe regium, ſed animi ſine controuerſia virtutē. Ille ſiquidē perfectè pulcher eſt, q pietate & iuſtitia ſimul, & forti

fortitudine, necnon & obedientia splendidus est. Sed è multis Iessæ filiis Dauid, qui oues custodiebat, regem fecit. Reges, inquit Homerus, non machinas æratasq; naues, sed iusticiam exercere custodireque decet.

Clisthenes Sicyonius, iudicem, qui in victoria sibi contradixerat, coronauit.

Pisistratus tyrannus apud Areopagitas citatus iudicium subiit. vt est in cap. de Iusticia.

Augustus Proculum ex acceptissimis libertis mori coegit, compertum adulterare matronas. Pædagogum, ministrosq; C. filij per occasionem valetudinis mortisq; eius superbè auareque in prouincia grassantes, oneratos graui pondere ceruicibus, præcipitauit in flumen.

Taprobanæ regē, si quid delinquat, morte mulctari, nullo interimente, sed aduersantibus cunctis, & commercia sermonis etiam negantibus. Sed & Iustitiæ exempla ex cap. de iustitia sunt repetenda.

Alexander Macedo, captus Rhoxanes Oxyatræ filiæ amore, cum inter bello captas puellas saltaret vim non intulit, sed vxorem duxit.

SEVERVM.

Alexander Seuerus imperator, aurum & argentum rarò cuiquam nisi militi diuisit: nefas esse dicēs, vt dispensator publicus in delectationes suas suorumq; conuerteret, id quod prouinciales dedissent. idemq; non multum auri ad insignia apparatumq; regium, neque etiam serici deputabat, dicens. Imperium in virtute esse, non in decore.

Idem, quod pedibus æger bellum moraretur, idque milites anxiè ferrent, filiumq; eius Bassianum Augustum facerent, tolli se iussit, atque in tribunal afferri,

afferri, adesseq; omnes tribunos & centuriones, quibus authoribus id acciderat. Sisti deinde filium, qui Augusti nomen acceperat. cumque animaduerti in omneis authores facti præter filium iuberet, rogareturq; omnibus ante tribunal prostratis, caput manu contingens, ait: Tādem sentitis caput imperatoris, non pedes: ad valetudinem s. pedis alludens.

Cleomenes dicente quodam, oportere bonum regem omnino mitem esse: Eò vsq;, inquit, dū contemptui non sit. Sed de ea re in capite de Seueritate, plura exempla inuenies.

GRAVEM.

Lacon quidam, cum Carillus rex à quodam laudaretur: Quonam, inquit, modo bonus esse vir potest, qui ne in malos quidem acerbus est?

Themistocles, parta bello nauali victoria, cum interfectorum cadauera ad mare visenda accessisset, vt armillas passim torquesq; abiectos aspexit, amico quieum sequebatur, Collige tibi, inquit. tu enim Themistocles non es.

Alexander Seuerus nemini quod facturus esset indicabat, atque ita cum silentio fines Barbaricos inuadebat.

MAGNANIMVM.

Agesilaus, cum decem millia hostium occidisset, aduersarios intra Corinthum compulisset, hortantibus multis vt vrbem expugnaret, negauit id suæ virtuti conuenire. se enim eum esse dixit, qui ad officium peccantes redire cogeret.

Anaxilaus rex, quid esset in imperio felicius interrogatus: Beneficiis, inquit, non superrai.

Iulius Cæsar iturus in Afraniū, se ire dixit in exercitū sine duce: in Pōpeiū verò, ad ducē sine exercitu.

Ammia-

Ammianus Marcellinus ait, in imperatore munus animi exigitur, in milite fortitudinis. Cyrus apud Xenophontem 7. Principem, ait, non decere esse inferiorem intelligendo quæ opus sunt, neque gerendo quæ tempus expostulat.

Iulius Cęsar, cessantibus copiis quas subsequi iusserat, frustra sæpè accersitis, noctu clàm paruulum nauigium ingressus est, neq; aduersæ tempestati gubernatorē cedere passus est: dicens, Cæsarem vehis.

Cyr⁹ monit⁹ à Clearcho, ne se in pugnæ periculū admitteret, respōdisse dicit: Quid ais Clearche? iubes ne regnū appetētem, regno me indignū ostendere? Sunt huiusmodi plura exēpla in cap. de Fortitudine.

LARGVM.

Mycipsa apud Salustium ait, Iugurthæ non exercitus, neque thesauri præsidia regni sunt: sed amici, quos neq; armis cogere, neq; auro parere queas: officio & fide parantur. Cyrus verò apud Xenophōtem ait Crœso: At ego dum amicos diuites reddo, hos mihi thesauros esse puto, & custodes tum mei ipsius, tum meorum bonorum longè fideliores, quàm si præsidiarios milites præfecissem.

Dion de regno: Quis enim amico in suspiciendis laboris impigrior? quis prōptius gaudet in prosperitatibus? à quo suauior laus? à quo veritas iucundior? quæ custodia, quod monimentum, quæ arma meliora, firmiora, beneuolorum custodia. Alcamenes rogatus, quomodo optimè regnum seruaretur: Si multi, ait, non fecerint lucrum.

Miserat Darius legatos cum regiis ad Alexādrum literis, pro redimēdis captiuis, quibus decem millia talentorum, cunctam Mesopotamiam, filiamq; mamatrimonium, tum amicum se sociumque futurum

polli-

pollicebatur. quibus inter æquales suos communicatis: Parmenio: Si Alexander, inquit, essem, has conditiones acciperem. cui subridens Alexander: & ego medius fidius, ait, si Parmenio.

BENEFICVM.

Vespasianus imperator, etsi esset non parum auarus, dicebat tamen non licere quendam à vultu imperatoris tristem discedere. idemq; voluit in perducendis columnis plebem pasci, vt infrà dicetur.

Artaxerxes, inopi rustico aquam manibus haustam porrigenti, lætatus phialam auream, ac mille Daricos donauit. Idem cum sibi malũ punicum insignis magnitudinis à paupere datum esset: Per solem, inquit, ciuitatem ex parua magnam, si eius fidei credatur, hic quàm celerrrimè redigere posset.

LIBERALEM.

Alexander Seuerus, thesauros repertos, iis qui repererãt, donauit. Idem vectigalia vrbibus ad proprias fabricas deputauit.

Idem illi qui nihil petebat: Quid est, ait, quod nihil petis? an me tibi vis fieri debitorẽ? Pete, ne priuatus de me queraris.

Cęsar vsus magna liberalitate in veteranas legiones, in pedites singulos super bina sestertia, in equites vicena quaterna millia: Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, trecenos quoque nummos exhibuit.

Alexander Macedo, filiis cæsorum in bello contra Persas agros munerumq; tùm priuatorum tum publicorum immunitatem cõcessit. Idem indoluit vxorem Darij mortuam, quia benignitatis ostẽtandæ argumentum amiserat. Idem renuentibus potius quàm postulantibus munera tristior erat, scripsitq; ad Pho-

ad Phocionem Athenienſem, eum minimè æſtimaturum amicum deinceps, ſi ſua repudiet congiaria.

Idem cum æs alienum quòd Macedones cõflauerant diſſolueret, Tarrias quidam falſum creditorem ſubiiciens, deprehenſus de conſciſcenda ſibi morte cogitabat, niſi Alexander crimine liberaſſet, & inſuper argentum ferendum tradidiſſet.

Seruius Galba in iudicium vocatus quod pro Cn. Pompeio in tertio conſulatu pecuniam ſpopondiſſet, cũ ſedẽti Cæſari dixiſſet: C. Iuli Cæſar pro Pompeio Magno, quondam genero tuo, ſpopondi: Cæſar pecuniam ſoluit.

CLEMENTEM, HVMA-*numque.*

Alexander Seuerus, cum improbantes eius humanitatem, crudelitatemq́;, Mammea mater vxorque Memmia Sulpitij conſularis filia, Catuli neptis, ſæpè dicerent, molliorem tibi poteſtatem & cõtemptibiliorem imperij feciſti: reſpondit, Sed ſecuriorem atque diuturniorem. quod etiam dixiſſe Theopompũ, infrà dicetur. Alexander Macedo ob Epheſtionis clientis mortem triduo abſtinuit cibo.

Arbaces rex, cum Beleſus magnam auri argentique partem in Babylonem cum Sardanapali cineribus miſiſſet, & ob id accuſatus, conuictusque eſſet à iudicibus, mortique deſtinatus, non ſolum Beleſo pepercit: ſed aſportatũ aurum condonans, præfecturam Babyloniorum à principio conceſſam habere iuſſit.

Alexander, cum Poro Indorum regi victo, obtuliſſet ſe daturum quicquid peteret: atq; Porus, vt regiè tractaretur petiiſſet, ſubridens Alexander: Id quidem, ait, tibi vel mea cauſa facturus ſum.

Idem Alexander tantæ fuit clementiæ, vt Darius inuidens precaretur à dijs, vt aut superaturus esset Alexandrum clementia: aut si is regno spoliaretur, solus Alexander in Persarum regno imperaret.

Izates Diabenorum rex, cum ad illum confugisset Artabanus Parthorum rex, in viaq; occurrisse priuatus, pedesque, prosiluit ex equo, atq; illum conscendere iussit, volens ipse pedes ire.

Iulius Cæsar, L. Vibullium Rufum, Pompeij præfectum, bis captum remisit.

Dauid rex, cum peste in Hierosolymas ab angelo immitti cognouisset, ad Dominũ clamauit. rogauitque, vt ipse qui pastor erat, plecteretur: & greges, qui nihil deliquerant, seruarentur. sed pientissimus Dominus & pastori & ouibus pepercit. Martial.

Principis est virtus maxima nosse suos.

Alexander rex, Dario occiso, non statim sacra dijs fecit: ademptaq; sibi chlamyde, defunctum texit.

Iulius Cæsar clementia mira in hosteis rebelleisq; semper fuit vt merito Marius Geminus apud illum dixerit: Cæsar, qui apud te audent dicere, magnitudinem tuam ignorant: qui non audent, humanitatẽ.

Idem C. Memmij, cuius asperrimis orationibus non minore acerbitate rescripserat, etiã suffragator mox in petitione cõsulatus fuit. Idẽ Petreio & Afranio, in Iulianos sæuis atrocissimisq; deprehensis, pepercit. Acie Pharsalica proclamauit vt ciuibus parceretur: acerbè loquentibus, satis habuit pronunciare ne perseuerent.

Scipio, cum Mandonius Indibilisq; ei misissent legatos pacem expetentes, veniamq; deprecantes, quamuis quantum facinoris in populo Romano admisissent intelligeret: tamẽ non minus decorũ putãs

hostem clementia quàm armis superare, regulis pepercit. Celebratur Augustus clementia.

Cicero lib.3. de Legibus: Nam & qui bene imperat, paruerit aliquando necesse est: & qui modestè paret, videtur qui aliquando imperet dignus esse. Itaque oportet & eum qui paret, sperare se aliquo tempore imperaturum: & illum qui imperat, cogitare sibi breui parendum esse.

Hadrianus, cum præter cæteros inimicos quos in priuata vita habuerat, quendam postquam factus est imperator inuenisset, quamuis capitalem, Euasisti, inquit.

Agesilaus, cum accepisset è Lacedæmoniis octo, hostium verò decem millia in prȩlio occubuisse: Hei tibi Grȩcia, inquit, quandoquidẽ ii qui oppetierunt, satis fuerant qui viui omnes pugnando superassent.

Tarquinius Priscus in Latinos rebelles victos clementer egit, neque agris pecuniisve mulctauit. idem in Etruscos clementissimus.

PARCVM.

Repete exempla in cap. de Abstinentia.

SANCTVM, PATIENTEM, SIMPLICEM.

Cicero de Legibus: Ego autem nobilium vita victuque mutato, mores mutari ciuitatum puto, quod perniciosius de repub. merentibus, vitio si principes: quòd non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt, in ciuitatem, plusque exemplo nocent quàm peccato. & ibi L. Lucullum accusat, cui cum probro daretur, quòd nimis magnificè villã in Tusculano ædificasset, duos dixit se habere vicinos, equitem & libertinum: quorum cum essent magnificæ villæ, concedi oportere sibi ait, à Cicerone mutuatam. Claudianus ait:

In commune iubes si quid, censesve tenendum,
Primus iussa subi, tunc obseruantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat. quòd viderit ipsum
Authorem parêre sibi, componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

Agesilaus in publico esse gaudebat. putabat enim turpiter degentem, tenebris gaudere. Pindarus dicebat, morem omnium esse regem.

Porus Indiæ rex, dicenti cuidam, Darium regem appellatum esse: At vir, inquit, appellatus non est.

Plato dicebat beatas esse Respub. quæ ab illis regerentur, qui aut ipsi saperent, aut sapientiæ incumberent.

Antigonus, admirantibus amicis quòd senex mansuetè rebus vteretur, cum aliter iuuenis esset vsus. Prius, inquit, mihi potentia opus erat, nunc verò gloria & beneuolentia.

Iulius Cæsar C. Caluo post famosa epigrammata, de reconciliatione per amicos agenti, vltrò ac prior scripsit. idem Valerium Catullum, de iniuriis satisfacientem, eadem die adhibuit cœnæ.

Vespasianus mechanico grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit: præfatus. sineret se plebeculam pascere in fame.

Ægyptii reges simplici cibo vtebantur, ac nihil nisi vitulo & anseribus, statuta etiam vini mensura.

Tyberius imperator præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus, rescripsit: Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere. Xenophon scribit Cyrum dicere solitum, similia esse opera bo-

ni pastoris & boni regis. vnde mutuatus Tib.

Augustum tãtæ parsimoniæ fuisse, vt ne toro quidem cubuerit, nisi humili & modicè strato.

Manius Curius iurauit se ex præda nihil attigisse, præter guttum faginum, quo sacrificaret.

Fabricius bellicosos imperatores plus quàm pateram & salinum ex argento habere vetabat.

Agesilaus quicquid apponeretur, suauissimè comedebat: & quicquid vini offerretur, quàm iucundissimè bibebat.

Cato senior iter faciens, solo ministro comitatus, qui secum ad victum necessaria ferebat, ibat. Huic vel prandium vel cœnam ministrãti, nunquam succensuisse Catonem aiunt. Is etiam Cato solebat cum suis sedere, atque eodem vti pane, eodemque vino vesci.

Dion de regno: simplicitatem ac veritatẽ, regium quiddam putant: fraudem verò & astutiam, rem stultam ac seruilem, ait.

Ariston laudante quodam Cleomenis respõsum, qui rogatus quid oporteret bonum regem facere: dixerat, amicis quidem benefacere, inimicis malè: Et quanto, inquit, melius est ô bone, amicis benefacere inimicos verò sibi conciliare?

Anicula quadam rogante Demetrium, vt se audiret: & respondente eo, sibi ocium non esse: tum anus in illum alta voce conuersa, ne etiam regat, inquit.

Cicero nuncianti cuidam, amicos Cæsaris tristes esse: vrbanè, Cæsari, inquit, maleuoli sunt.

Theopompus, cũ ab vxore sibi obijceretur, quòd esset humilius regnum filijs traditurus quàm ipse accepisset: Ego igitur, inquit, maius, quo diuturnius. Quod mutuatus Alexander Seuerus, idem dixit.

Antigono, qui animum conuerterat ad liberandas è tyrannorũ manibus Athenas: cum quidam ex amicis dixisset, vt si eam occupet vrbem, validis præsidijs firmet: dixisse illũ ferunt, beneuolentiam semper visum optimum regni fundamentum, verissimumq; præsidium.

Minutius magister equitum, partitus cum Fabio Maximo copias, cum esset ab Annibale circumuentus, accurrens Fabius & Minutium seruauit, & multos ex hostibus occidit. Tum Annibal conuersus ad amicos: Nónne sæpe vobis prædixi, mõtanam illam nebulam, imbrem in nos aliquando emissuram? Sed iam ad reliqua de imperio.

Iulia nouerca Antonij Caracallæ, dicente Antonio, vellem te vxorem ducere, si liceret: respondisse fertur: Si libet, licet. An nescis te imperatorẽ esse, cuius leges est dare, non accipere?

Nero in gymnicis musica decertauerat. rogatus à Tigillino Apollonius, quid de Nerone sentiret. Melius, inquit, sentio quàm vos. Cãtare enim vos dignũ illum putatis, ego autem tacere.

Numantini, cum à Scipione in fugam essent versi, à senioribus castigati, quia quos toties fugassent fugerent, quẽdam è iunioribus dixisse ferunt: Pecora quidem etiamnum eadem sunt, sed mutatus est pastor.

Apollonius rogatus à Babyloniæ rege: quomodo tutò regnare posset: Si multos, inquit, honoraueris, paucis vero credideris.

Antigonus, filio nimis superbè in subditos se gerente, ait, ignoras ô fili regnum nostrum non esse aliud esse, quam seruitutem gloriosam?

Solon in rebus magnis administrandis difficile

dicebat esse, omnibus posse placere. Ex Plutarcho, qui ait in Timolcone: ministri .n. seruiq; multorum sunt, nomen verò duntaxat principum sortiuntur.

Saturninus, hortantibus militibus vt imperium susciperet, ita ait: Nescitis amici, quantum mali sit imperare, gladii vt appendentes ceruicibus immineant: hastæ vndiq;, vndiq; spicula, ipsi custodes timẽtur, ipsi comites formidantur: non cibus pro voluntate, non iter pro authoritate, non bella pro iudicio, non arma pro studio.

Rex subtilis iudicii traditum diadema, priusquam capiti imponeret, retentum diu considerasse, ac dixisse dicitur: O nobilem magis quàm felicem pannum. quem si quis penitus cognoscat, quàm multis sollicitudinibus periculis, & miseriis sit refertus, ne humi quidem iacentem tollere vellet.

Dionysius Syracusarum tyrannus, cum ex eius assentatoribus Damocles commemoraret copias eius, opes, maiestatem, dominatum, negaretque vnquam beatiorem quenquam fuisse: Vis ne igitur, inquit, ô Damocle fortunã experiri meam? cum se ille cupere dixisset, iussit hominem in aureo lecto collocari, ad mensamq; pueros delectos ministrare, mensæ conquisitis epulis exstructæ: in hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari seta equina appensum, demitti iubet, vt impenderet Damoclis beati ceruicibus: sed ille non ministratores spectabat, nõ argentum, non manũ porrigebat in mensam: tyrannumq; exorauit, vt abire liceret, quoniã beatus esse nollet.

Diocletianus dicebat, nihil difficilius, quàm benè imperare. Otho sæpè dicebat: Mihi credite, mori malim quàm imperare.

Simonides apud Xenophontẽ, in tyrannide cum

Hiero-

Hieroni Siciliæ tyranno dixisset, potiorē esse regum vitam quàm priuatam, vtpotè quæ singulis sese expleat cupitis voluptatibus: Hiero respondit, voluptates ipsas melius sentiri in vita priuata. Nam vt de libidinosa voluptate prius dicatur, ostēdit maiorem voluptatem concipi à priuatis, si quando potiuntur amica: quia spontaneus sit atque mutuus amor, non coactus: quam tyrannorum, qui coacto aut empto potiuntur amore. De voluptatibus ciborum ait: regibus nullam vnquam esse famem præ patinarum multitudine, & ob id semper acidis vesci: in vita verò priuata semper subesse famem, delectationemque propterea ciborum maiorem. Addit præterea multa incommoda, regni appetentiam, aliorum inuidiam, suspicionem, metum, angorem, & iis similia, quibus tyranni afflictantur. Tyberius imperator de imperio ad senatū ita scripsit, Quid scribam vobis P. C. quomodo scribam? aut quid omninò non scribam hoc tempore? Dii me deæque peius perdant, quàm quotidie perire sentio. sed Hieronis verba apud Xenophontem sum visus adscribere. Potus, ait, ac somnos non aliter quàm insidias caueo, timeo celebritatem omnium, timeo solitudinem, timeo incustoditos aditus, timeo ipsos custodes: neque inermes illos habere velim circa latus, neq; armatis confido.

Hadrianus dicere solebat, misera est conditio imperatorum, quibus de affectu tyrannidis, nisi occisis, non potest credi. Ex Volcatio in Auidio. Id etiam antea dixisse Domitianum, Tranquillus ait.

Corbis & Orsuę regis filii, vt ait Valer. vt autem Liuius, patrueles, mortuo rege, de regno decertabāt. Scipioni illorum iras lenire, ac regnum cui legitimè deberetur, restituere studenti: Corbis maior natu

facilè assentiebat. Orsue verò viribus maior, regnum appetens, certamine singulari voluit experiri, vtri à fortuna regnum adiudicaretur. Cum igitur manus conferrent, Orsue occiditur, iustasq; pertinaciæ pœnas pependit mitiori fratri.

Darius Persarum rex, alteri ex filijs Artaxerxi regnum, Cyro alteri filio vrbes quibus præfectus erat, legauit. Sed Cyrus imperij cupiditate, occultum bellum fratri parabat. Res non latuit Artaxerxem: sed per dissimulationẽ fratrem accersitum, compedibus aureis vinxit. occidissetque, nisi à matre prohibitus esset. Ex Iust. lib. 5. Sed apud Plut Artoxerxem à Cyro confossum legi. Hom. 2. Rapsod. Non benè, ait, regi posse rempub. multorum imperijs Cicero: quod est apud Ennium, nulla sancta societas, nec fides regni est Quod Lucanus mutuatus:

Nulla fides regni sociis, omnisq́; potestas.
Impatiens consortis erit.

Columella ait: ne in brutis quidem esse regni societatem.

Laborantibus Atheniensibus ex annonæ caritate, Periander quæstor vrbanus, triticum parcè suppeditans, largitionemq; surripiens, regnum affectare visus, à populo saxis obruitur. Quod passum esse Cinnam apud Romanos, ait Plutarchus in Paral.

Arisba Molossorum rex, cum regni incrementa Philippi Macedonum regis affinitate se acquisiturũ speraret, Olympiada sororem dat vxorem Philippo: cæterum ab eodẽ regno pulsus, in exilio consenuit.

Idem Philippus electus à duobus Thraciæ regib' ac fratribus iudex, parato exercitu, ambos regno, de quo certabatur, spoliauit.

Demades orator Atheniensis, nolentibus Athe-

niensibus

niensibus diuinos honores Alexandro præstare, vt fuerãt iussi: Videte, inquit, Athenienses, ne dum cœlum custoditis, terram amittatis: hoc est, dum inficias itis Alexandrum in Deorum referri numerum, vrbs vestra ab illo diruatur.

Iulius Cæsar sterile in Alpibus prætergrediens oppidulum, amicis dicentibus, an illic de principatu contentiones essent? cogitabundus astitit: Postea, Mallem, inquit, hic esse primus, quàm Romæ secundus. Idem dicere solebat, si ius violãdum est, violandum est regnandi causa.

Ægyptij reges suos summa veneratione obseruãt: nam sine diuino numine illos tantum imperium nõ credunt assequutos. Nestor apud Hom. in Iliade monet Achillem, ne cum Agamemnone contendat, cui principatus à Ioue datus sit. Constantinus dicebat: Imperatorem esse, fortunę est. vt ex Regilliani exemplo liquebit.

Imperatorum crebras mutationes nimium obesse, exemplo Iosephi liquet lib. 18. Antiq. Quendam, ait, vulneratum fuisse, ad cuius vulnera cum multæ (vt fit) muscæ accessissent, quidam viator miseratus hominis calamitatẽ, ratusq; quod propter nimiam imbecillitatem non posset à se muscas abigere, alteriusq; ope ob id egere. interrogat, num possit perferre muscarum tędium, an vellet depelli? respondens ille, mihi ait amplius damni importas, si has fugaueris. hæ, inquit, iam sanguine expletæ, non ita mihi sunt molestæ, quin aliquantò remissius insistũt. Si verò his pulsis aliæ famelicæ accedunt, ita illud inuadunt vulnus, vt etiam si intereant, non possint effugari.

Antiochus rex Asiæ cum à Scipione victus Tau-

rotenus mõte regnare iussus esset, omnemq; Asiam quam Romani prouinciam fecerant amisisset, dictare solebat, benignè sibi à pop.Rom. esse factũ, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis frueretur.

Regillianus dux in Illyrico per iocos factus est imperator. nam cum Valerianus tribunus dixisset, Regilliani nomen vnde credimus dictũ? aliusq; respõdisset, à regno: alius verò qui aderat scholasticus, grãmaticè inflectens ait, rex regis regius, Regillianus. milites ergo inquiũt, potest esse rex? item alius, ergo potest nos regere? item alius, Deus tibi nomen imposuit. atq; cum mane illuxisset, creatus est imperator, atq; ex solo nomine fortuna subscribente imperator factus est.

Quæritur inquit Vopiscus in Aureliano, quæ res malos principes faciat? imprimum licentia. deinde rerum copia, amici præterea improbi: satellites detestandi, eunuchi auarissimi: alicui vel stulti vel detestabiles, & quod negari non potest, rerum publicarum ignorantia. Quid multa? vt Diocletianus ipse dicebat: Bonus, cautus, optimus venditur imperator. Tibi verò princeps optime Mecœnas, istæc venditio timenda non est, tum quia omnia singulari calles prudentia tum verò quòd non nisi comites aulicosq; venerabiles adhibes. & vt taceam cæteros, quis modestior, elegãtior, Cæsare imperatore, iuuene extra omnẽ ingenij aleam posito? quẽ tu non immerito diligis. pientissimeq; fones, cum apud se nihil habeat antiquius virtute, nihil iucundius quàm omnia in te officia reddere cumulatissima. is tuo vsus patrocinio, tuo fretus auspicio, ita optimus euasit, vt nihil boni in eo iuuene prorsus desideretur.

Apud

Apud Ægyptios nullus seruus regi astabat, sed nobilium sacerdotũ filij, tum vltra 20, annos nati, tum doctrina præ cæteris eruditi, vt eorũ præsentia motus rex, nihil turpe committeret. Mane surgens rex, omneis epistolas legebat. Homer. in Priami comitatu Vcalegonem & Antenorem senes apponit.

Aratus Philippo respondit, nihil esse fide & beneuolentia firmius. Periander, qui regnare velit, dicebat curare oportere vt magis beneuolentia quàm armis firmetur. Cyrum Cambysi filio in morte id dixisse, ait Xenophon.

Persarum regum mos fuerat, vt ab vno cubiculariorũ summo mane ad torum accedẽte excitaretur, his verbis: Surge rex, & negotia cura. Indorum regẽ dormientem si qua fœmina occiderit, munus habet, vt cum illius successore iungatur. Regi interdiu dormire non licet. Ex Strab. 5. Homerus lib. 2. Iliad Somnum sub Nestoris forma ita Agamemnonem dormientem allocutum ait: Non decet virum primarium, cuius tutelæ populi commissi sunt, in cuius cura tanta pendent rerum momenta, solidam dormire noctem.

Thythraustæ offerente Agesilao quamplurima, si ex Asia decederet: respondit Agesilaus, ô Thythrausta, pulchrius esse ducimus principi exercitũ quàm seipsum locupletari, & ab hostibus prædam potius quàm dona capere conari.

Decet autem principem assentatoribus aures omninò non præstare. Alexander dum adulatoribus aures patefacit, veros amicos Clisthenem, Parmenionem, Philotamque perdidit. Hieron cum aliquot ex amicis occidisset, post paucos dies Epicharmum ad cœnam vocauit, qui assentationis studio ait: At

pridie

pridie cum amicos immolares, me non vocasti.

Sesostris Ægypti rex equorum vice reges ad currum adiungebat, atque per vrbem vectus iter faciebat.

Cyrus dicebat neminē debere imperare, qui subditis nō esset melior: Principemq; nō decere esse inferiorem intelligendo quæ opus sunt, neq; gerendo quæ tempus expostulat.

Minoa, qui in iustitia magnam gloriam sibi comparauit, Iouis familiarem vocat Homerus.

Apud veteres in regum summo sceptro ciconia, in imo hippopotamus pingebatur, vt per ciconiam pietatem in mente habere meminissent: (ciconia enim parentes in senecta alit) per hippopotamū feritatem ac superbiam, quæ sub pedibus essent habendæ.

Ruffus de magistratibus Rom. ait: Regnauerunt Romæ annis 243. reges septem: consules, à primis illis Bruto & Publicola vsq; ad Pansam & Hircium, fuerunt numero 872. Defuerunt Romæ coss. annis duobus sub decemuiris, sub tribunis militaribus annis tribus. Sine magistratibus Roma fuit annis quatuor. ab Octauio Cæsare vsq; ad Iouinianum imperatores fuerunt 43. per annos 407 Imperatores ideò Rom. dictos propter exosum regis nomen, inquit Appianus. Imperium translatum Roma Constantinopolim à Constantino imperatore: atq; deinceps imperante imperatrice Hyrene, diuisum cum Carolo Francorum rege. Sed & Constantinopoli desijt in Roberto, imperante in occidente Othone 3. Illud etiam notandum, Ioannem Hierosolymę regem Federico imperatori filiam matrimonio collocasse, in dotem dato Hierosolymæ regno. Hinc ortum est, vt

reges Neapolitani, qui regnum id ritè habuerint per Federici successionem, reges Hierusalem dicerentur.

Regum Rom. statuas in Capitolio ait Plin. fuisse. imperatoris insigne erat chlamys purpurea, reliqua communia.

Principis genium si quis peierasset, pœna mulctabatur, ait Iurecons. Principes senatum ingressuri statim sacrificabant. vnde Cæsari incuriam ituro sacrificanti, cor in extis defuit.

Reges in fœderibus percutiendis, amicitia societateq; firmanda, consueuerant dextras implicare, pollicesq; inter se vincire, nodoq; perstringere. mox vbi sanguis in artus extremos se suffuderit, leui ictu cruorem eliciebant, inuicemq; lambebant: id fœdus arcanum dicebatur. ait Tacitus lib. 12. Catilinam cum coniuratis sanguinem humanum bibisse, memoriæ proditum est. Lege in capite de iudicijs.

Priscorum hominum tyrannides, inquit Herodotus, erant in re nummaria exiguæ, ita vt ipsi regi sua vxor cibaria coqueret.

Imperatores extra vrbem consueuisse sepeliri, historiæ habent: & propterea solum imperatorem ex omnibus Traianum in vrbe sepultum asserunt. Petituri prouincias imperatores, ab æde Martis deducebantur, ex Augusti sanctione.

Alexander Macedo cum leuitate & cursu plurimum præstaret, hortatus à patre Philippo in Olympijs vt curreret, abnegauit, dicens: Facerem equidem mi pater perlibenter, si cum regibus currendum foret.

Regum eam esse consuetudinẽ ait Probus in Datame, vt casus aduersos hominibus tribuant, secundos fortunæ suæ.

Con-

Constantinus imperator taxatur, quòd delatores omni tempore, vt ait Ammianus, admittebat. De eodem accusatur Domitianus à Tranquil.

Imperator, inquit Dion, ab improbis nunquam dona accipiet, cum sciat nec dijs iniustorũ hominum vota & sacrificia placere. Apud Carthaginem duo reges quotannis creabantur, ait Pro.

Aspidis dentes alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos, potestatesq́; exorabiles: ait Plin. libro 29.

Regnasse primum apud mortales Phoroneum, scribit Lactantius.

Pyrrhus Epyri rex rogatus, num Py hon an Caphisias melior sibi musicus videretur? respondisse dicitur, Polipercon ta ducem meliorem sibi videri. quasi diceret, quò ea duntaxat regem quærere & intelligere decere.

Apud Syracusas principes secundum literarum ordinem eligebantur. Dionysius senior M. literam sortitus est: dicente verò quodam, morio es Dionysi. monarchæ, inquit, erimus, ex Plutarch. Apoph. Apud alios legi, concionaturos literarum characteribus solitos designari.

Atheniensis hospes apud Plat. de Legibus 7. ponit dignitates imperandi. primam, cùm parentes natis imperant: secùndam, cum generosi ignobilibus: tertiam, cum senes iunioribus: quartam, domini seruis: quintam, potentes imbecillioribus: sextam, prudentes ignorantibus: septimam, electi sorte ab ea repulsis.

Cap.

CAP. XIIII. *De Iniurijs & Contumelia.*

INIVRIARVM duo genera ponit Cic. in Officijs: alterum eorum qui inferunt, alterum qui non propulsant si possunt. Item quæ ex ira, & quæ consulto. Apud. Ægyptios si quis iniuriæ quæ à latronibus iter facientibus fieret, non subueniret, si posset, reus erat mortis: si auxilium ferre non posset, accusare latrones tenebatur, iniuriamq; accusatione prosequi: qui ea neglexerit, & plagis ad certum numerum plectebatur, triduoq; carere cibo cogebatur. Sed quia alij vlciscendas, alij ferendas iniurias putant: exempla addam in vtramque partem. sed omnino præstabit non inferre.

M. Cato, cum à quodam in balneo per imprudentiam percussus esset, eidem satis facienti dixisse, **non memini me percussum**, dicitur. Laudat & Tranquillus Vespasianum, offensarum minimè memorem.

Socrates dicebat, peius esse iniuriam facere quàm accipere. apud Plat. in Gorgia: vbi inferre iniuriam maximum esse malorum etiam ait.

Archelaus cum ad vltionē ab amicis incitaretur, contra eum qui resperserat illum aqua: Atqui, ait, nō me respersit, sed quem esse putauit.

Epaminondas ferebat patientissimè iniurias.

Menedemus ab Alexino conuicijs lacessitus, beneficijs illum fouit. Dictum est de de C. Iulij humanitate in capite superiori.

Publius Pulcher incesti crimine à tribus Lentulis accusatus, vnum ex ijs ambitus postulatum, reum patrocinio protexit.

Murena quamuis à Catone fuisset accusatus, tamē à percussori-

à percussoribus in foro toga protexit: vt in capite de Constantia est.

Telecrus ad fratrem ciues criminantem, quòd asperius secum quàm cum illo se gererent: Tu namq; ait, iniurias pati nescis. Demosthenes in eum qui conuitijs lacessebat: Non descendam, inquit, ad id certamen, in quo victus victorem præstat.

Phocioni cum paratum esset venenum, rogareturq; à quopiam, num quid filio dici vellet suo: Volo equidem, inquit, ne illatæ mihi ab Atheniensibus iniuriæ reminiscatur: Seneca iniuriarum, ait, remedium est obliuio. Dixi de Phocione in capite de humanitate.

Thrasibulus cum populum Atheniensem à triginta tyrannis pulsum restituisset, plebiscitum tulit, ne præteritarum rerum fieret mentio, legemq; ἀμνηστίας, id est, obliuionis tulit.

Anacharsis philosophus admirabatur, quid esset, quamobrem Græci aduersus eos qui iniurijs lacessant, legem ferentes vindicent: athletas qui se inuicem feriant, honorent.

Aristippus à Dionysio consputus, patienter tulit. Eam iniuriam cum quidam ægrè ferret: Piscatores, inquit, vt gobium capiant, mari patiuntur aspergi. Et ego vt cetum accipiam, nō patiar exscreationem? Seneca ait, magnarum virium est negligere lædentem.

Iuba, querente quodam, quod ab illius equo esset aspersus, festiuè, quid tu, ait, me hippocentaurum putas? quoniā nō ab illo, sed ab equo esset cōspersus.

Marcellus accusatus à Siculis, cum absolutus esset, rogatus ab illis vt in clientelam eos admitteret, clementer excepit.

Pisistra-

Pisistrati tyranni filiam cum quispiam adolescẽs amore accensus osculatus esset, hortante vxore vt de eo supplicium sumeret, respondit: si eos qui nos amant interficiemus; quid faciemus iis quibus odio sumus?

Cassius Seuerus cũ à prætore obiurgaretur, quòd aduocatus eius L. Varro Epicureo Cæsaris amico conuicium fecisset: ad nomen Epicuri festiuè alludens; Nescio (inquit) qui conuiciati sunt, & puto Stoicos fuisse. Quiquis non tolerat malos, ipse sibi per impatientiam testis est, quia bonus non est: ait diuus Gregorius.

Diogenes Cynicus, ei à quo trabe fuerat percussus, dicenti Caue: Num, inquit, iterum me ferire vis?

Cum Marcianus dixisset Marco: Cæsar vim nullam feci: respondit: Tu vim putas esse solum, si homines vulnerent? Callistratus lib. 4. Digest.

Iniurias à Lacedæmoniis acceptas, Athenienses Periclis consilio ad tempus delatas, nihil tale opinantibus Lacedæmoniis vlti sunt, agrosq; illorum populati.

Dionysius Syracusis potitus, Locrorum ornatis sponsalibus, puellas, cubicula, thalamosq; irrumpẽs vitiabat: formosas maturasq; viro virgines in vnum congregabat: atque demissas columbas illas nudas in circuitu quęritare & captare se spectante iubebat. Sed eiecto postea Dionysio, Locri duas illius filias passim constuprarunt.

Appulus quidam pastor, cum non modò Nymphas fugasset, sed etiam choreas ducentes, contemneret, irrideretq;, ab illis in oleastrum cõuersus est.

M. Decimusq; Bruti patrueles, & Cassius, in Cæsarem dictatorẽ conspirarunt, confoderuntq;, quòd

is Seruilia Catonis sorore, Marciáq; Bruti matre, & Seruiliæ filia Iunia Tertia Cassij vxore potiret. confossus aũt est Cæsar in curia, acceptis 23. vulneribus.

Pæonius Chius Hermotimum Pedasensem puerum castrauerat. sed Xerxi is tandem adductus à Sardibus cum cæteris muneribus est, factusq; super omneis eunuchos regi charus. Sed cum aliquando ad agrum Mysium negociorum gratia venisset, inuentum Pæonium comiter alloquutus est, deinde suadet vt ad se cũ omni domo domesticisq; veniat, reportaturus munera, meritiq; gratiam. Id cum Pæonius fecisset, adductis in conspectum filiis, Hermotimus coegit Pæoniũ genitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij rursus adacti sunt patri virilia abscindere: atq; ita de Pæonio vindicatum est.

In Scyllæ sepulchro, qui innumerabiles sustulit Romanos, ita scriptũ legebatur: Nemo me amicus beneficentia, nemo inimicus in inferenda iniuria superauit.

Adamas, quia in pueritia à Coro exactus fuerat, in eum rebellauit. Megades apud Mitylenem clauis pulsantem aggressus, confecit. Smerdes verberibus cæsus, Pentilon interemit. Ex Aristot. 7. Polit.

Scirapidam Ephori condemnarunt, quòd ì multis iniuria forct affectus. Vt sit verè dictum à P. Nigidio, veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.

L. Philippus consul, cum ignauiam exprobrans, alio senatu opus esse dixisset, lictorem immisit in Crassum virum eloquentiss. summæque dignitatis senatorem. sed Crassus reiecto lictore: Non es, inquit, mihi Philippe Consul, quia nec ego tibi senator sum. Aristot. lib. 4. Ethico. perferre contumelias seruile esse ait.

Anto-

Antonium fugientem in bello Actiaco, cum præter cæteros Euricles Lacedæmonius insectaretur, vehementerq; infestaret, rogatus ab Antonio, quis is esset, qui fortunas suas tàm cupidè insectaretur? Ego sum, inquit Euricles, Lacharis filius, qui Cæsaris fortuna paternas iniurias vlciscor. (Lacharis n. ab Antonio latrocinij dānat*, percuss* fuerat.)

Orta apud Locros contentione inter Plemminij milites ac militum tribunos, cum ad arma esset concursum: expedissetq; deinde virgas Plemminius in tribunos, indignati in Plemminium impetum faciunt, ac lictoribus primùm indignum in modum mulctatis. ipsum à suis seclusum depræhensum hostiliter lacerant, & propè exanguē naso auribusque mutilatis relinquūt. Re intellecta Scipio è Messana Locros venit, atq; audita causa, tribunos in vincula coniectos, vt Romam ad senatum mitterentur reliquit, ipse Messanam rediit. Cæterū Plemminius neglectam à Scipione suā iniuriam ratus, tribunos attrahi ad se iussit, laceratosq; omnibus quæ pati corpus vllum potest suppliciis conficit.

Demiphon rex, cum ex oraculo quotannis virginem nobilem Chersonensem Diis penatibus sacrificaret, Matusius quidam negauit filiam immolatum iri, nisi regis filiæ in sortem conlicerentur. Indignatus Rex Matusij filiam extra sortem iugulauit. sed longo tempore pòst, tanquam iniuriarum oblitus Matusius, Regi se beneuolū ostendebat, rogauitque vt ad solenne sacrum vnà cum filiabus veniret. Tum Rex nihil mali suspicatus, filias pręmisit. quod cū ex optāte Matusio accidisset, filiam regis occidit, sanguinemq; vino mixtum venienti patri propinat.

Aelius Mantia Formianus libertini filius vltimæ

senectutis, L. Libonem apud censores accusabat. in eo certamine cum Pompeius humilitatē ætatemq; ludēs, ab inferis illum ad accusandū remissum dixisset: Non mētiris, inquit, Pompei: venio enim ab inferis. sed cum illic essem, vidi cruentum Cn. Domitium Aenobarbum deflentem, quòd summo genere natus, integerrimæ vitæ, amantissimus patriæ, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. vidi pari claritate conspicuum Brutum ferro laceratum, querentē id sibi prius perfidia, deinde etiam crudelitate tua accidisse. Vidi Cn. Carbonem, acerrimum pueritiæ tuæ, patrisque tui defensorem in 3. Consulatu, cathenis quas tu iniici iusseras vinctū. Vidi eodem habitu & quiritatū tuo prætoriū virū Perpēnā, sæuitiā tuā execrantē. omnesq; eos vna voce indignātes, ꝙ indēnati sub te carnifice adolescētulo occidissent.

Solon rogatus, quæ optime ciuitas habitaretur: illa, in quit, in quà nulla affecti iniuria, non minus quàm iniuria prouocati, præ se ferunt iniuriā: & eorum qui intulerunt, vlciscuntur.

Archidamas, cum quispiam Perillum laudaret, quo in omnes pariter mitis esset: Ecquo, inquit, modo iustus quis habeā, si in improbos quoq; sit mitis?

Pollux quendam Castorem fratrem irridentem pugno occidit: passusq; etiam est, alterna morte fratrem redimere, res est notissima.

Diocles Pisistrati regis Megarensium filius, stuprata per vim virgine, à fratre puellæ occiditur

Iustinian⁹ Cōstantini filius pulsus imperio à Leone, naribusq; etiam detruncatus est. sed is recuperato imperio, quoties defluentem rheumatis guttam naribus detergebat, toties penè ex iis qui cōtra eum fuerant, aliquem iugulari præcipiebat.

Cum

Cum Lucumo Aruntis sui tutoris vxorem vitiasset, factoq; impetu, adiutrice adultera, Aruntem domo expulisset: ille in Galliam fruges vinumque optimum aduexit, alliciendæ in Italiam barbaræ gentis gratia. quod opinionem non fefellit. nam dulcedine potissimum vini Galli capti, alpeis transire, Italiãq; inuasere. Ex Liuio. lib. 5. d. 4. Pli. verò li. 12. cum Eliquo quidam ex Heluetiis fabrilem ob artem Romæ commoratus, ficum siccam, & vuam olei ac vini præmissa remeans secum tulisset Gallias, habuisse causam superfundendi sese Italiæ inquit.

Alexander Seuerus, cum aliquem emẽdaret, dici iubebat: Quod tibi fieri nõ vis, alteri ne feceris. Idem cum aniculam quandam à milite iniuria affectam cõperisset, exauctoratũ eum militia, seruũ aniculæ dedit, qui cũ faber carpentarius esset, eam pasceret.

Brasidas cum aliquando manum in caricas immisisset, atque à mure morsus esset: Papè, inquit, vt nullum est animal tàm pusillum, neque tàm inualidum, quod lacessitum non cupiat se vlcisci.

Agesilaus cum murem qui à puero vinctus trahebatur, conuersum momordisse eum, atq; aufugisse vidisset, astantibus inquit: cum nimium animal iniuria affectum afficientes vlciscatur, quid viris faciendum sit considerate.

Antigono extincto, cum occisores eius omni iniuriarum genere in subditos vterẽtur; agricola quidam agrum fodiẽs, rogatus quid nam faceret? Ego, inquit, suspirans Antigonum quærito.

Egles Samius athleta mutus, cũ ei victoriæ quam adeptus fuerat, titulus & præmium eriperetur: indignatione accensus, vocalis euasit.

Gelon tyrannus Syracusanus Syagro legato ait:

Hoſpes Spartiata, contumeliæ homini factæ ſolent irritare indignationem.

Actius interrogatus, cur cauſas non ageret, cum in tragœdiis eius tanta vis eſſet: vrbanè ait, Quòd illic ea dicerētur, quæ ipſe vellet: in foro eſſent dicturi aduerſarij, quæ minime vellet.

Achilles apud Homerū ita ait Patroclo: Etenim ita natura comparatum eſt, vt prorſus indignè feramus, ac vehementiſſimè conturbemur, quoties quis hoc ipſo quod antecellit poteſtate, alium præmio fraudare velit: præſertim parem genere, conditione, fama, virtute.

Cap. XV. *De Inimicitiis.*

SYLLA interempto Lucretio Ofella inimico, accitis in concionem ciuibus, hac vſus eſt fabella. Pediculi ruſticum arantem momorderant. ille bis aratrum deponēs, veſtem perpurgauit. iterum verò morſus, ne ſæpius ab opere ceſſaret, veſtem igni impoſuit. ſic ergo vti iis perſuadeo, ne tertio ignem experiamur.

Cicero vrbanè Cęſaris parti Pompeij partem imparem eſſe indicauit tum alibi, tum dicente Nonio (cum Pompeius fugiſſet) adhuc aquilas ſeptē apud ſe eſſe, idcirco bono eſſe animo hortante: Bene, inquit, moneres, ſi cum graculis nobis bellum foret.

Catone oſtendente ficum prægrandem atque recentem in Senatu, dicenteq́; tàm propè nobis hoſtes ſunt (venerat enim ficus illa Carthagine) monentéque delendam eſſe propterea Carthaginem, Scipio Naſica interceſſit: nec videri ſibi ait delendam Carthaginem. Romani enim ob felicitatem elati, cum hoſtis deeſſet, futurum vt ad delicias ſeſe applica-

plicarent. quod omen verum fuisse, scripta indicāt.

Metellus Macedonicus audita Scipionis Africani morte (licet essent inter illos testatę inimicitiæ) Cōcurrite, inquit, ciues, mœnia vrbis nostræ euersa sunt.

Sicipio Æmilianus Metello mortuo, quē hostili animo insequebatur, liberis dixit: Ite filij, celebrate exequias, nunq̃ enim ciuis maioris funus videbitis.

Cicero nunciata Vatinij morte, cuius author parū certus dicebatur: Interim, inquit, vsura fruamur.

Laconum rex cū Laconibus polliceretur vrbem se esse euersurum, quæ Lacedęmonios sępè molestia infestasset: non permiserunt Ephori, dicentes, Ne destruas tollas vè iuuenum cotem.

Cicero audita sub obscurè Vatinij morte, cum Ouinium illius libertum interrogasset, rectène omnia? dicente illo, rectè: vrbanè Cicero, mortuus est, ait.

Saul Iudæis omnibus quos cepisset, aut qui fide data ad illum confugissent, dextros oculos eruebat: quod ideo faciebat, vt sinistrā partem vultus scutis celantes, ad bellandum forent inutiles.

Antisthenes dicebat, sollicitè obseruandos inimicos: primi enim peccata nostra sentiunt. Seneca in Prouer. Grauior est inimicus qui latet in pectore, ait.

Diogenes dicebat qui ad bonam frugem studet peruenire, aut beneuolentissimos amicos, aut odio flagrantissimos inimicos habere debet.

Annibal, dum venenum ad vsum, si necessitas ingrueret, præparatū ad mortē sibi inferēdā adhibuisset, dixit: Soluamus ingenti cura populū Romanum.

Scipio Africanus dicere solebat, hosti non solum

dandam esse viam fugiendi, sed etiam muniendamq́ quòd etiam Pyrrhum dixisse legimus.

Item, Aristidem dixisse Themistocli, non esse soluendum põtem, sed alium potius faciendum, vt abeat Xerxes.

Philippo cum Græcis pugnaturo, Diogenes in eius castra peruenit. perductus ad Philippum ac rogatus, num speculator esset: Stultitiæ, inquit Diogenes, vanitatisq́; tuę sum verus speculator, qui cogẽte nullo, de vita & de regno ceu ad casum aleæ periclitaturus venis.

Cum inimicis aperto Marte non esse sæpius dimicandum, edocet Antalcidas: qui Agesilaum reprehendit, quod frequentibus in Bæotiam incursibus Thebanos resistere Lacedæmoniis docuisset, Pulchram, ait, tuæ doctrinæ mercedem à Thebanis recipis, qui nolentes ipsos, neq; scientes, pugnandi peritiam docuisti.

Aristippus iratus Aeschini, non multò pòst, inquit, in gratiam redibimus. an expectamus, donec quisquam de nobis scurra loquatur ad calicem?

Pittacus Alcæum poetam sibi infestissimum assequutus, tyrannidem non læsit, sed tantum quid in eo opprimendo possit, edocuit.

Scipio Africanus, inimicitias cum Tyberio Graccho, in Iouis epulo authore senatu deposuit, filiamque suam Corneliam protinus illi despondit.

Anthistenes dicebat, omnia optanda dari hostibus à diis bona, præter fortudinem.

M. Cœlius Q. Pompeium, quem publica quęstione prostrauerat, infestatũ à Cornelia Gracchorum matre, quę prædia suæ fidei commissa reddere denegabat, absentem protexit.

Mugiles

Mugiles & lupi mutuo odio flagrant: conger & murena, caudam inter se rodentes. Polypum in tantum locusta pauet, vt si iuxta videt, omnino moriatur: locustam conger, rursus polypi congrũ lacerãt.

Cap. XVI. *De impudentia.*

CVMANVS Romanorum in Iudæa præfectus, cum in Hierosolymis Paschatos esset festum, timens ne ob immensam multitudinem, quæ solebat Hierosolymas eo die accedere, aliquid tumultus excitaretur, cohortem militum ad sedandos si qui orirentur destinauit. Sed vnus è militibus insolens, denudãs genitalia populo demonstrabat. vnde orta seditione, plurimi è Iudæis occiduntur.

Minutius, cum Fabium tanquam cunctatorem in senatu insimulasset, quod præ timore pugnã detrectaret, partitusq; esset cum Fabio copias, eoq; inuito prælium cum Annibale inisset, conturbataque esset illius acies: Ita est, inquit Fabius. non celerius quàm timui, deprehendit fortuna temeritatem.

Curius Manius, cum importunè Campatium interrogasset de theatro exeuntem, an spectasset. vrbanè Campatius, ac seuerè, in orchestra, inquit, pila lusi.

Adolescẽs quidam, cum venisset ad Apollonium in carcerem à Domitiano coniectũ, atq; sæpè dixisset se dolere comas Apollonio ab imperatore tonsas, atq; nihil pluris facere ipsis comis videretur: vrbanè Apollonius, Maximum donum ô adolescens consecutus es, quòd vnus ex Achiuis non fuisti, qui ad Troiam expugnandam accessere. grauiter enim tulisses, Achillem in rogo Patrocli comas tondentem. nam si meas canas sordidasque misereris, quo

pacto illas flauas ornatasque tondi ferre potuisses?

Augustus, cum ei Galli torquem aureum cētum pondo dedissent, & Dolabella per iocum (tentans tamen ioci euentum) dixisset, Imperator torque me dona: vrbanissimè Augustus, Malo te, inquit, ciuica donare. ad ornamenta militaria alludens, inter quæ erant torques & ciuica.

Herophilus veterinarius ad tantū felicitatis euectus erat, vt non magis in suis hortis Cæsar receptus, quàm ipse salutaretur. is relegatus est extra Italiam decreto. Interfecto verò Cæsare in vrbē rediēs, consiliumque interficiendi senatus animo cum cœpisset, à patribus in carcerem intrusus est, ibiq; necatus.

Tyberius imperator venerat aliquādo in senatū, vbi vnus ex adulatoribus surgens ait: Oportet, cum liberi simus, etiam liberè loqui. facto itaq; silentio: Audi, inq̃t, Cæsar in quo te omnes accusamus, nullus tamen apertè audet profiteri: Curā tui ipsius habes nullā, semper in labore cogitationeq; nostri causa versaris, nullaq; ad corporis tui quietem tempora adhibes. Tum Cassium Seuerum oratorem dixisse ferunt: Audacia hæc hominem hunc est perditura.

Demarathus, improbo quodam intempestiuis cum interrogationibus cauillante, ac idem sæpius iam rogante, quis optimus esset Spartiatarum: qui tibi, inquit, dissimilimus est.

Archidamidas cuidam intempestiuè roganti, Quot sunt Spartiatæ? Tot, inquit, ô hospes, qui malos sufficiant arcere.

Neuius, patrem quendam qui condemnatus fuerat, plorantem inducit, cui cum filius, quid ploras pater? dixisset: importunam filij interrogationem retundens: Mirum, ait, ni cantem.

Cato

Cato cum percussus esset ab eo qui arcam ferebat, atque ille dixisset, Caue: festiuè Cato rogauit, nunquid aliud ferret præter arcam.

Zeno adolescentem instantius, quàm per ætatem conueniret, quiddam inquirentem: admoto speculo, iussit inspicere. Rogauit deinde, num sibi videretur ei faciei congruere tales quæstiones?

L. Philippus, cũ in Sertorium in Hispaniã Pompeium proconsulem mitti orasset, admiratusq́; quispiam è patribus, interrogaret Philippũ, an dignum existimaret Pompeium proconsulem in Hispaniam mitti? Non proconsulem, inquit, sed pro consulibus. veluti quòd vterque consul nullus esset.

Campani post acceptam cladem Cãnensem, Romam legatos miserunt, postulantes, vt alter consul Campanus fieret, si rem Rom. adiuuari vellẽt. Indignati Romani, submoueri à curia iusserũt. miserũtque lictorem, qui ex vrbe educeret eos, atque eo die manere extra fines Romanos iuberet.

L. Fuluius argentarius, bello Punico secũdo, cum corona rosacea interdiu è pergula sua in forũ prospexisse dictus, ex autoritate senatus in carcerem adductus, non ante finem belli emissus est.

Sextus Annalis testis cum reum læsisset, & instaret identidem accusator Ciceroni, Dic. M. Tulli, inquit, potes de Sexto Annali? Dissimulauit rem intellexisse: atque vrbanè versus, de lib. Ennij Annali Sexto cœpit dicere:

Qui potes ingeniteis causas euoluere belli.

Hadrianus seruum inter duos senatores ambulantem, cædi colapho iussit, vt dictum est. vnde Publius Syr⁹, cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet, ait.

Chij cum in peregrinatione in Ephororum curia euomuissent. inque illorum sellis cacassent, primò cœperunt Ephori rē diligentissimè perscrutari, qui fecissent. sed vt acceperunt Chios fecisse, edixerunt, se Chiis permittere petulantibus esse.

Athenienses cum victori vrbem traderent, petierunt vt Samos illis relinqueretur. responsum est illis à victore. Cum vestri fueritis, tum alios habere postulate.

Carinus apud Terentium, cum Philomenam Pamphilo destinatam vxorem adamaret: decreuerat Pamphilum adire, atq; rogare ne duceret. cū super ea re Byrriam seruum cōsuluisset, dixissetq;, Adeon' ad eum? sapienter Byrria impudentiam heri subtaxans, Quid ni ait? Si nihil impetres, vt arbitretur paratum sibi mœchum, si illam duxerit.

Xenophon li. I. Ingratitudinem verò, ait, potissimum impudentia sequitur, quæ ad omnem turpitudinem maxima dux est.

Megabizus, cum coram Apelle de lineis vmbrisque cœpisset nugari: Vides, inquit Apelles, pueros hos minium terentes, dum taceres, animum intenderant, purpuramq; mirabantur: nunc autem, cum de h s sermonē habere rebus incipis, quas nūquam didicisti, obganniunt.

Lysimachus, qui loca ad Thraciam vergentia obtinuerat, eousque insolentiæ euectus est, vt diceret: Nunc Byzantij ad me veniunt, cum lancea cœlum attigi. ibi præsens Pasiades Byzantius: Maturemus, inquit, ne lanceæ iste mucrone medium cœlum perforet.

CAP. XVII. *De Improbis & Sceleſtis.*

APHRICANVS cenſor cum Aſellum damnaſſet, ærariumq́; feciſſet, luſtrumq́; condidiſſet, eoq́; anno vrbs peſtilentia laboraſſet, ac Mumius Aphricani collega Aſellum ex ærario liberaſſet, obiicienti Aſello, luſtrum illud infelix ciuitati: Noli, inquit Africanus, mirari: is enim qui te ex ærariis exemit, luſtrum condidit.

Miloni cum ab accuſatore obiiceretur, in argumentũ Clodio factarũ inſidiarũ, quod Bouillas ante horam nonam diuertiſſet, vt expectaret, dum Clodius à villa ſua exiret. identidemq́; accuſator interrogaret; quo tempore Clodius occiſus eſſet. Feſtiuè Milo ad Clódij ſcelera alludens: Serò, inquit.

Ariſtogiton damnatus ab Athenienſibus, in carceremq́; coniectus, oratum mittit Phocionem, vt ad ſe veniat, cum eo collocuturus: quod cum Phocion faceret, multiq́; ab itinere incœptoq́; deflectere tenterent, Sinite, inquit: nam vbi iucundius, quàm in carcere Ariſtogionem viderim?

Idem Phocion pacem paciſcendam inter Athenienſes Philippũq́; perſuadebat: cũ ſycophanta quidã, Túne, ait, ô Phocion homo es, q̃ populũ Athenienſem audes conſultò iam captis armis, in hoſtem ruentem retrahere? Audeo, inquit ille, atq; id quidem & volens & prudens facio: tametſi planè intelligo, in bello me tibi, in pace te mihi imperatorem.

Commodus profectus cum patre ad Germanicum bellum, adhibitos cuſtodes vitæ ſuæ, honeſtiores ferre non potuit: peſſimos quoſque detinuit, & ſummotos vſq; ad ægritudinem deſiderauit.

Bias nauigans cum improbis, cum tempeſtate

nauis quateretur, illique deos inuocarent, facetè inquit: Silete, ne vos hac illi nauigare sentiant.

Idem Bias, percunctanti cuidam identidem quid esset pietas: nihil respondit. Silentij causam illo sciscitante, quia inquit, de rebus nihil ad te pertinentibus quæris.

Nereis sola cum ex Pyrrhi genere superesset, atq; etiã Laodamia soror eius. Laodamia multitudinem in se ruentem fugiens, in aram Dianæ se recepit. ibi confossa à multitudinis concursu est. sed homicida Milo in furorem versus, nunc ferro nunc saxo, ad summam dentibus laceratis visceribus duodecimo die interiit.

Improbitate famosus Phryniondas quidã, & Crobylus leno: & Lerij, qui morum adeò fuerunt improborum, vt in prouerbium vitij cesserint.

Philippus Alexandri pater, cum duorum sceleratorum iudex esset, alterum è Macedonia fugere, alterum persequi iussit.

Nero cum omnia cædibus, parricidiis, ignibusq; vastasset, omnesq; milites ab illo desciscerent, ab omnibus relictus, nocte media ad domos amicorum accurrens, cum à nemine reciperetur, reuersus in cubiculum reperit neminẽ. direptis igitur stragulis, acceptaq; veneni pixide, quòd à Locusta acceperat, cum percussorem nullum inueniret: Ergo, inquit, nec amicum habui, nec inimicum.

Bassianus cum fratrem occidisset, Antonino Caracallæ mãdauit, vt in senatu per se, apudq; populũ facinus dilueret. Antoninus verò respõdisse dicitur: Nõ tàm facilè parricidiũ excusari posse, quàm fieri.

Nero post occisam matrem, ceu Orestes, furiis agitabatur.

Celmus

Celmus, cum matri vim intulisset, atque ob id Delphos se contulisset, exclusus illinc, in Idam reuertitur, ac præ mœstitia in ferrum mutatur. Menephron etiam cum matre concubuit.

Lemnij cum Atheniensium vxores diem festum Dianę apud Brauronem celebrantes, cõparata classe rapuissent, proq; concubinis haberent, mulierum filij opem sibi aduersus alios Lemnios pueros ferébant. veriti autem Lemnios, ne adulti quid mali patrarēt, filios, post deinde matres occidūt. sed iis vlciscentibus, neq; tellus fructum reddebat neque pecora mulieresq; cõcipiebant, fameq; pariter & filiorũ orbitate vexabantur. vnde ex hoc scelere, & ex alio quod Lemniæ mulieres fecerãt, necatis viris cum Thoante, omnia teterrima facinora Lemnia dicta sunt.

L. Cornelius Heptachordus à Cornelio Balbo sępè accusatus, exagitatusq;, illum reliquit heredem, nulla patronorum defensorumq; mentione facta.

Atreus Thyestesq; fratres, alternis annis Mycenarum regnum possidebāt. sed cum Thyestes sciret, penes eum fore qui aureum vellus possideret, quod erat apud Atreum, corrumpens Europam fratriam, regnum ad se transferre conatus est. sed regno ab Atreo pulsus est. Per reconciliationē postea reuocato filios edēdos apposuit. Thyestes verò ex oraculo cum Pelopea filia concumbens, filiũ suscepit Ægysthum: qui Atreum patruum, Agamemnonēq; patruelem sustulit. Horat. lib. 1. Carminum, sæuam Pelopis domum vocat.

Carinus Imperator omnium fuit contaminatissimus, adulter frequens, corruptor iuuentutis, ipse quoq; malè vsus genio sexus sui.

Cyriades primus è tyrannis Romanis vnus, patrem Cyriadem occidit: sed ipse per insidias suorum occiditur. vt dictum est in cap. de Filiis.

Quisquis verò malus placere Diis putat, hoc ipso primùm sceleratus est: nam aut stultos, aut iniquos deos existimat. ait Dion de regno.

CAP. XVIII. *De Idolis.*

IDOLORVM irrisor fuit Agesilaus. nam cum oraculum à Ioue in Olympia accepisset, iubentibus Ephoris, vt Pythium consuleret, Delphos profectus, Apollinem irridens interrogauit: An quæ patri, eadem ipsi quoq; viderentur. Cicero ait, lib. I. de nat. Deorum: Quid enim pedibus opus est sine ingressu? quid manib. si nihil comprehendatur? Dionysius tyrãnus, notissimus irrisor in Aesculapij barba aurea, & in pallio Apollini aureo sublato.

Ægyptij cœpas inter Deos in iureiurando, ait Plinius, habent. Iidem Apim bouem mira cum solertia sollicitudineq; inueniũt, qui toto corpore niger est, in fronte habens candorem figurę quadratæ, in tergo aquilam, in palato cantarum, duplices in cauda pilos. hunc aliquando cum sacerdotes adduxissent, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone cum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansq; ad sacerdotes inquit: ô capita nequam, huiusmodi dij vestri sunt sanguine carneq; imbuti.

Idem Ægyptij inuocant ibes suas, contra serpentium aduentum.

Thraces Zamolxim dæmonem colunt, eiq; mittunt delectum quẽdam nuncium. qui ferunt, datur negotium, vt tria iacula teneant, atque ab aliis comprehensus nuncius in sublime iactetur, qui in iacula decidat.

decidat. Is si statim extinguitur: propitiũ sibi Deum arbitrantur: sin minus, alium sufficiunt.

Cyrenaici, Achorem muscarum Deum inuocant, afferente pestilentiam illarum multitudine. quæ protinus intereunt, cum litatum est illi Deo. Ex Plin. sed de ijs in cap. de Religione aliquid dicetur.

Inuisibilium potestatum, quæ dæmones appellãtur, præstare rationem, maius est opus, quàm ferre valeat hominis ingenium. ait Plato in Timæo. Empedocles ait, binos datos vnicuiq; genios: Menander, vnum.

Græci Romaniq; veteres, multos Deorum vocabulo nuncuparunt. inter quos Pilumnum Pitumnumq; fratres coluerunt: ille enim pinsendi vsum adinuenit, & ideo à pistoribus colebatur, & ab eo pilum dictum: hic stercorationem inuenit, & sterquilinus dictus est.

Illud non est illepidum atq; infacetum: Tarquinius superbus, qui vltimus è Romanorum regibus fuit, cum Ioui ex oraculo templum condere vellet in Tarpeio, cæteris dijs abeuntibus, solus Terminus noluit abscedere.

Cap. XIX. *De Ira & Iracundia.*

CATO senior irascentem à furioso, tempore solum distare dicebat. quod mutuatur Horat. in Epist. *Ira furor breuis est.* Achilles Homericus lib. 17. Iliad. ait: ira sapientissimorum pectora deturbari. Cicero pro Marcello ait, Iracundiam esse consilio inimicam.

Charillus Heloto, secũ audacius se gerenti: Nisi, inquit, iratus essem, te occidissem. Architas Tarentinus, cum è Metapõto in patriam reuersus, rura com-

perisset villici negligentia situ obsita: Meritum, inquit, sumerem à te supplicium, nisi tibi iratus essem. Id etiam dixisse Socratem, ait Seneca.

Charilaus ex Plut. Laconicis legendum.

Plato, seruo qui deliquerat, Age diis gratias, inquit: nam ni tibi iratus essem, te concidissem. Cicero 3. Tusc. Nunquam enim sapiens irascitur, ait.

Xenocrates, cum ad Platonem visendi gratia venisset, rogatus ab eo est, vt pœnas de seruo sumat: ait enim: Hunc plagis affilge, id enim ego ne faciam impedimento ira est. Laërt. Seneca lib. 3. de Ira: Speusippo ait dixisse vt cæderet. qui etiam in prouerb. Homo extra corpus suum est, cum irascitur, ait.

L. Gellius, cum de filii stupro cum nouerca commisso, & de parricidio cogitato penè compertũ haberet, illum vocauit in iudiciũ, ne ira pœnæ modum excederet. sed iuuenis, tanquã innocẽs, absolutus est.

Cælium oratorem iracundissimum fuisse constat. cum quo, vt aiunt, cœnabat in cubiculo lectæ patientiæ cliens. sed difficile erat illi in crapulam coniecto, rixam eius cum quo edebat effugere. optimum igitur iudicauit, quicquid dixisset sequi. Non tulit Cælius assentientem, sed iracundè exclamauit, Dic aliquid contra, vt duo simus. Heraclitus dicebat, durum esse contra iram pugnare.

Pyrrho adeò iræ obnoxius fuit, vt aliquando instigatus, sumpto veru cum carnibus coquum in forum vsque insequeretur. Et in Elide discipulorum quæstionibus fatigatum, abiecto pallio Alpheum tranasse fluuium ferunt.

Philagrus Cilix, Lolliani auditor, sophista adeò iracundus fuit, vt dormienti discipulo pugnum in malam impegerit: adeoque intractabilis, vt cum ro-

gare-

caretur, cur filios non placeret suscipere. quoniam, inquit, nec mihi placeo ipsi.

Claudius imperator in ira erat turpissimus, spumante rictu. fuit enim famosus & ira & iracundia, atque vtranque excusauit edicto: pollicitus alteram quidem breuem atq; innoxiam, alterã non iniustam fore. Ouid.

Ora tument ira, nigrescunt sanguine venæ,
Lumina Gorgoneo sæuius igne micant.

In Socrate signum erat iræ vocem submittere, loqui parcius.

Achilles Agamemnoni vulnerato ait, Hectori & Troianis hæc nostra simultas perutilis esset, sed iam iram in pectorib. recondamus. ego enim eam nunc depono. non enim me decet ira semper implacabili excandescere. Ouid.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Arist. verò ait: Iram necessariam esse, nec quicquam sine illa expugnari posse, nisi illa animum impleat, & spiritum accendat.

In fermento iacere, prouerbii loco dicitur: pro eo quod est, in ira esse. Plaut. in Mercatore: In fermento, inquit, iacet vxor.

CAP. XX. *De Induciis.*

CLEOMENES Anaxandridæ filius, cum septem dierum inducias cum hoste pactus esset: captata opportunitate, tertia nocte dormienteis inuadit, multos interficit, alios in seruitutem redigit. Obiurgatus verò, quòd fœderis fidem non seruasset, ad iusiurandum ait noctes additas nõ fuisse. sed is tandem furiosus factus, à talis se vsque ad vitalia membra laniauit, ridensque ac lætabundus animam exhalauit.

Thraces, cum inducias cum Bœotiis pepigissent,

noctu illorum agros populati sunt. quærentibus Bœotijs, quòd inducias violassent: Thraces non violasse dixerunt, quoniam dierum, non noctium pactæ essent induciæ. vnde natum prouerbium, Thracium commentum.

Barcæi cum Persis fœdus ferierunt super occultam fossam, vt quoad humus ea ita haberetur, tamdiu fœdus ea in regione ratum foret: Barcæis quod æquum foret se pensuros Regi promittentibus, & Persis nihil noui aduersus Barcæos esse molituros. Facta igitur copia est Persis Barcam introeundi: sed Persæ rescisso ponte occulto qui supra fossam erat, in vrbem clam prorumpunt, ac populantur: resciderunt autem pontem, vt fœdus iuxta formulam solueretur.

In fœderibus paciscundis, porcus saxo apud Romanos feriebatur, vnde ferire fœdus dicitur. Vergil. *Et cæsa iungebant fœdera porca.* Apud Homerum libro 3. Iliad. agnum agnamq;, illum album, hanc atram adhibebant: è quibus mas Marti, fœmina verò Telluri immolabatur. Suspicor Vergilium sequutũ Homerum in sexu, & porcam, vt ille agnam, statuisse, cum porcus de more cæderetur. Notãdum obiter apud Homerum, vanum fuisse, si inscio patre Paris pactus esset. Ordo verò fœderis inter Priamum Agamemnonemquem fuit in hanc formam. aquæ primùm regnum manibus infusæ: deinde vinum pateræ. Agamemnon correpto cultello qui erat in ensis vagina, è vertice vtriusq; agni pilos dissecuit: quibus inter maximos quosq; Græcorum Troianorumq; distributis, tollens ad cœlum manus, ita orsus est: Iupiter pater, qui huic loco ob montem Idæum præsides, cuius principatus præ cæteris plus dignationis

ac iuris habet:& tu sol, qui vniuersa & vides & audis: vosq; flumina,& tu terra:ac vos inferi,qui post mortem fœdifragos homines supplicio afficitis:testes inuoco horum fœderum, oroq; vt ipsa velitis esse sancta. Si Alexander Menelaum in hodierno certamine vita priuauerit, ipsius sit cuncta gaza, Helena vxor, nosq; ad penates nostros cum classe redeamus. Sin Menelaus Alexandrum, reddant Troiani Helenam cum ipsa gaza:simulq; honorifico præmio Græci remunerentur,quale congruens esse iudicetur, quod in posteros etiam nostros transferatur. quod præmium si donare nobis occiso Alexandro, Priamus eiusq; filij noluerint, iterum eosdem Deos testor,in vltione rupti fœderis perstiturum, nec antè finem belli facturum, quàm aut à nobis aut ab illis fuerit debellatum. His dictis, agnum agnamq; iugulauit. Haud dissimilis fœderum ratio apud Romanos fuit. Nam cum inter Albanos Romanosq; pactum esset, vt Horatij Curiatijq; belli euētum experirentur,atque vt cuius populi ciues eo certamine vicissent,is alteri populo cum bona pace imperitaret: M.Valerius fœcialis Romanus, regem Tullum ita rogauit: Iubesnè me rex cum patre patrato populi Albani fœdus ferire?Iubente rege: Sagmina, inquit,te rex posco rex ait,puram tollito. Fœcialis ex arce graminis herbam puram attulit, postea regem interrogauit:Rex facisnè me tu regium nuncium, populique Romani quiritum, vasa comitesq; meos? Rex respondit, quod sine fraude mea populiq; Romani quiritum fiat,facio. Recitatis deinde legibus: Audi, inquit,Iupiter,audi pater patrate populi Albani,audi tu populus Albanus, vt illa palàm prima postremauè ex illis tabulis cæraue recitata sunt, sine dolo

malo, vtique ea hic hodie rectissimè intellecta sunt: illis legibus pop. Rom. prior non deficiet. si prior defecerit, publico consilio, dolo malo: tu illo die Iupiter populum Rom. sic ferito, vt ego hunc porcũ hodie feriam: tantoq; magis ferito, quantò magis potes pollesque. vbi id dixit, porcum saxo silice percussit. Arabũ sacerdos in fœdere incundo medius stans inter vtrumque, acuto lapide ferit volam amborum iuxta maiores digitos: deinde floccum sumit ex vtroque vestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos: inter vngendum inuocans Dionysium & Vraniam. Scythæ infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent qui feriunt fœdus eorum sanguinem cultello vel gladio è corpore expressum. Deinde in calce tingunt acinacem, sagittas, securim, iaculum. Postea multis verbis se deuouent, pòst vinum epotant & qui fœdus percutiunt. & comites digniss. In Catilinæ coniuratione sanguis humanus circũlatus pateris, qui ab vnoquoq; potus est, fœdus firmauit. Scythæ quidam, inquit Solinus, haustu mutui sanguinis fœdus percutiunt, non suo tantum more, sed Medorum quoque vsurpata disciplina. Addendum illud, in omnibus fœderibus aquam & ignem adhiberi solitum: quemadmodum quos à nostro congressu volumus arcere, aqua & igni interdicimus. Patres præterea patratos & fœciales, per quos bella aut fœdera confirmabantur, non solere vti lineis vestibus. Adhibebant præterea Iouis simulachrum: sed si absentiæ ratio non pateretur, sceptrum adhibebant.

Cap.

Cap. XXI. *De iactantia & ostentatione.*

PHILIPPO minitante per literas Lacedæmoniis, dicenteque, se omnia quæ conarentur, prohibiturum: quæsierunt illi, Num mori etiam eos esset prohibiturus?

Sylla factus prætor, cum indignabundus Cæsari, sua se in illum potestate vsurum esse dictaret: ridens Cæsar, Recte, inquit, tuum putas esse magistratum, quem tuis habes pecuniis comparatum.

Leosthenes cum Athenienses ad inferendum reliquæ Græciæ bellum assiduis stimulis concitaret, de seque multa variaque iactaret: Phocion ait, Cupressis sunt planè similes sermones tui: illi enim magni sunt, nec vllos fructus ferunt.

Peregrinus quidam Spartæ crepidatus in altero pede, stans rectus, ad Laconem dixit: Nequaquam puto te ô Lacon, tantum temporis, quantum ego, in pede perstare posse. Vrbanè excipiens Lacon: Minimè, inquit: sed ex anseribus nullus est qui non.

Val. Martialis in Fabullam iactuosam:

Bella es, nouimus: & puella, verum est:
Et diues, quis enim potest negare?
Sed dum te nimium Fabulla laudas,
Nec diues, neque bella, nec puella es.

Cynaræ, regis Assyriorum filiæ, cum se iactassent esse Iunone venustiores, in gradus sunt conuersæ. Antigone, Laomedontis regis filia, ob eandem iactantiam in ciconiam ab illa fuit commutata.

Marsias tibias inflandi peritus, cum ad certamen Apollinem prouocasset, victus, pelle nudatus est: sed tantus sanguis è corpore eius manauit, vt in fluuium sit conuersus.

Arachne puella Lydia lanificij peritissima, Palladem ad certamen lanificij prouocauit: ab eaq; victa, in araneam conuersa est. Pieri filiæ cum victæ à Calliope, Musis iudicibus, cœpissent in illas conuicia inijcere, in picas conuersæ sunt.

Martialis in Zoilum, qui ægritudinem simulabat vt stragula ostentaret,

Zoilus ægrotat, faciunt hæc stragula febrem:
Si fuerit sanus, coccina quid facient?
Quid torus à Nilo? quid sindone tinctus olenti?
Ostendit stultas quid nisi morbus opes?
Quid tibi cum medicis? demitte Machaonas omnes:
Vis fieri sanus? stragula sume mea.

Aristoteles admonebat de seipsis loqui homines in vtramq; partem: quoniam laudare se vani, vituperare stulti est.

Laudabatur puer apud Diogenem Cynicum, quòd ingenio excelleret, optimisq; esset moribus: Quid ergo, inquit, me indiget?

Martialis in Gelliam, iactantem nobilitatem:

Dum proauos, atauosq; refers, & nomina magna:
Dum tibi noster eques sordida conditio est:
Dum te posse negas nisi lato Gellia, clauo
Nubere, nupsisti Gellia cistiphoro.

Augustus cum per Drusum contra Cheruscos, Sueuosq; ac Sicambros bellum gereret, atq; illi fidēter Cherusci equos, Sueui aurum & argentum, Sicambri Romanos captiuos eligerent: in congressu à Druso victi sunt, quorum pecora torquesq;, ipsosq; etiam præda diuisit ac vendidit.

Democritus Ætolorum dux, cum aliquando esset comminatus Flaminio, se positurum castra iuxta

Tyberim

Tyberim, à Manio, fugato Antiocho, ſeſe occultans capitur.

Leotychidas Ariſtonis filius, cum quiſpiam Philippus, ſacris Orphei initiatus, ſed prorſus mendicus, dixiſſet, omnes apud ſeipſos initiatos poſt vitæ finẽ felices fore: Cur igitur, inquit, ô ſtolide, quamprimum non moreris, vt & infelicitatem & inopiam flere deſinas?

Auguſtus quempiam ſaxo in expeditione percuſſum, ac notabili cicatrice in fronte deformem, nimium tamen ſua opera iactantem, ſic leniter vrbaneq; caſtigauit: At cum fugies, inquit, nunquam poſt te reſpexeris.

Tigranes audito Luculli aduentu, Mitrobarzani duci iubet, vt Lucullum ſolum viuum ad ſe deducat: ſed ipſe à Lucullo occiditur. vt dixi in cap. de Fiducia.

M. Antonius in Cretico bello naucis cathenis plenas, quibus hoſteis vinciret, duxit: ſed temeritatis pœnas luit. nam pleraſq; naues hoſtes intercepêre, captiuaq; corpora religata velis fundiſq; pependerunt. Galatæ famoſi iactantia.

Q. Rhemius Palæmon Vicentinus tanta fuit arrogantia, vt ſecum natas & perituras literas diceret.

Ciceroni iactanti apud Vatinium, quòd humeris Reip. de exilio aduectus ſit: vrbanè ait ille, vnde tibi varices?

Ex muſca elephantem facere, prouerbialiter dictum eſt in eos, qui ex re parua magna conantur efficere.

Cap. XXII. *De Infortunio & Infelicitate.*

CASSIVS cum apud Megarenses multos leones, quos ob ædilitia munera comparauerat, reliquisset, Megaraque ab hoste expugnaretur, carceres ferarum effregêre, vt in hosteis leones irruerent. At illi in ciues conuersi, tot ex illis laniarunt, vt hostib. ipsis spectaculum miserabile fuerit.

C.Helius Cinna ex funere C Cæsaris decorando domum rediens, populi manibus discerptus est pro Cornelio Cinna, in quem sæuire existimabat. Cæterum hic somniauerat, à Cæsare se in conuiuium vocari.

Agesilaus, dicente quodam, Persarum regem beatum esse quia perquam iuuenis esset: Atqui Priamus inquit, ne id quidem ætatis agens infortunium passus est.

Lartes Tolumnius Veientum rex, cum in tesserarum prospero iactu per iocum collusori dixisset, occide: & fortè legati Romanorum interuenissent, satellites eius errore impulsi, interficere legatos cœperunt.

Alexander Macedo ad Antipatrum literas Athenas deferendas Athliæ cuidam tabellario dederat. aderat Diogenes Cynicus, atq; ad vocabulum alludens (athlios enim infelix dicitur) Athlius, inquit, ad Athlium, per Athlium.

Demetrius victus ab Alexandro, cum vndiq; circunstantibus malis premeretur, ad postremum ab vxore etiam filijsque deseritur. Relictis igitur cum paucis seruulis, in Tyrum religione templi se defensurus

surus

ſurus accedens,naui egrediens, præfecti iuſſu interficitur.

Iulius Manſuetus in bello quod inter Galbam Vitelliumq; geſtum eſt, filium impuberem domi reliquerat,ex Hiſpania rapaci legioni additus,ex adulto filio à Galba inter ſeptimanos cõſcripto vulneratur. quẽ dum filius ſemianimem repetit, agnitus, agnoſcensq; exanguem amplexus,voce flebili precabatur placatos patris manes, neuè ſe vt patricidam auerſarentur.

Æſchylus poëta in loco aprico ſedebat aperto capite. cuius eluſa aquila caluitio,ſaxumq; reputans teſtudinem demiſit,eoq; ictu occubuit.

Ictus quidam lapide,oblitus eſt literas tantum. Ex prealto tecto lapſum,matris,affinium &propinquorum cœpit obliuio.ægrotus etiam ſeruorum : Meſſala Coruius orator etiam ſui nominis oblitus eſt.

Oppidum in Hiſpania à cuniculis deletum. Theſſalia à talpis,& ciuitatẽ aliam à ranis, in Africa ab locuſtis,in Gyaro à muribus, Amiclas à ſerpentibus, regionem Æthiopiæ à ſcorpionibus & ſolpugis, Otroricres à ſcolopendris abactos : Abderitæ à ranis muribusq; pulſi,in Macedonia recepti ſunt. vt eſt in capite de Miraculis.

Lartio Licinio prætorio viro iura reddente in Hiſpania,Carthagine mordenti, tuber deprehenſus in eo denarius primos denteis inflexit.

Iepte contra Ammonitas bellum gerente, vouit pro victoria ſacrificaturũ quicquid domi prius occurriſſet. victori itaq; à bello redeunti,filia vnigenita prius occurrit,quam immolauit. Vide in capite de Religione,

Antiochus victus à fratre Seleuco, ad Artamenem

nem Cappadociæ regem, socerumq; suum confugit: à quo cum interiectis diebus insidias sibi apparari animaduertisset, fugiens, ad Ptolemæum hostem venit, cuius fidem tutiorem quàm fratris existimabat. sed Ptolemæus eum arctissima custodia asseruari iussit. Is tamen adiutus cuiusdam meretricis ope, deceptis custodibus labitur: sed fugiens, à latronibus occiditur.

Psammenitus rex Ægyptiorum à Cambyse apud Memphim captus, visa filia captiua cum seruili cultu ad aquam excipiendam missa, humi vultum demisit. visoq; etiam filio ad mortem destinato, atq; ad supplicium eunte, idem fecit. viso autem amico natu grandiore, spoliato bonis mendicare, in ingentem fletum effusus, amicum compellans caput cædebat. Ea res Cambysi delata est. misit ergo qui rogaret, quamobrem neq; in filia, neq; in filio ita affectus, in amico fleuisset? respondit, Domestica mala fuisse maiora quàm vt posset deflere. Eumæus Homericus in Odyss. Dimidium, inquit, ingenij ablatum est illi, qui in miseram nunquam serui fortunam venerit.

Reuocatus Annibal ab Italia, ad opem patriæ ferendam, cum gubernatorem rogitasset, quod esset vicinum promontorium? atq; ille Pelorum Siciliæ diceret, ludi se ab illo reputans, quòd nimis vicinum videretur, occidit.

Albinus ob falsam suspicionem à militibus lapidibus obrutus est, negata etiam dicendæ causæ potestate.

Polirelus, Callimachus, Cynægirusq;, duces ab Atheniensibus contra Dachum præfectum Persarum constituti, collatis signis, Polirelus quendam humana specie augustiorem cōspiciens, cæcus, amisso vi-

ſo viſu, factus eſt: Callimachus compluribus tranſfixus haſtilibus, quanquam animam efflauit, ſtetit: Cynægirus inuectam nauim detinens vtraq; manu, obtruncatur.

Amphiaraus in bello Thebano cum curru abſorptus eſt. Valerius Torquatus in bello contra Pyrrhū, Æmilio duce, terra itidem abſorptus eſt.

Cambyſis exercitus pars, quæ in Ammonios accedebat, emenſa iter medium inter Daſim vrbem & Ammonios, cum eo in loco pranderet, cœpiſſe aiunt flare vehementem Auſtrum, & ingeſtis harenæ cumulis eum obruiſſe.

Hippias Piſiſtrati filius tuſſi ſternutamentoq; adeò concuſſus eſt, vt dëtem vnum exſcreauerit. Quod puto imitatum Martialem fuiſſe:

Si memini, fuerant tibi quatuor Ælia dentes.
Expuit vna duos tuſſis, & vna duos.
Iam ſecura potes totis tuſſire diebus:
Nil iſtic quid agat tertia tuſſis habet.

Anacreon Teius poëta grano vuæ paſſæ ſtrangulatus eſt. Lege exempla in cap. de Morte.

Ægeus Theſei pater, eunte Theſeo ad Minotaurum, mandauit gubernatori, vt ſi incolumis rediret, velis albis vteretur. oblitus velorum, propter Ariadnes dolorem, raptæ relictæq;, eſt: Ægeus ex arce ſe præcipitem dedit.

Epictetus Philoſophus non omnino exoſos dijs eſſe dicebat, qui in hac vita cum ærumnarum varietate luctantur. Demetrius, nihil mihi (dicebat) videtur infelicius eo, cui nihil vnquam aliquicquam euenit aduerſi. ex Seneca de diuina prouidentia.

Nauiganti Alexandro per Babylonias paludes, fertur vi ventorū impulſum diadema in aquam concidiſſe,

cidisse, quod vt nauta recepit, ac ne aqua magis perfunderetur, capiti suo imposuit, donatus ab Alexandro talento est. sed Chaldæis monentibus, haud negligendum esse, quod diadema regium capiti imposuisset: iussus est ab Alexandro necari.

Charinus, cum apud Plautum in mercatore dixisset. nullus sum: Acanthio patris seruus subdit, imò es & cum ille, Scio iam me miserum, dixisset: respondit Acanthio, at tu dixisti, ego taceo.

Alexander Macedo cum Ephestionē amicum inter Deos collocasset, atq; illi templum extruxisset: Agathocles Samius militum eius præfectus, quod ad sepulchrum Ephestionis illachrymasset, Iconib. obijciendus erat, nisi Perdicas opē attulisset. qui iuratus omnes Deos, & Ephestionem: & venanti sibi Deum apparuisse manifeste, & iussisse vt diceret Alexandro, vt Agathocli ignosceret.

Metellus in bello contra Iugurtham; cum copias in Vacenses adduceret: Vacenses Iugurthæ copias esse putantes, quia agris parceretur: & eos qui primi aderant, Numidas esse viderent: obuiam lætabundi procedunt sed repentè signo dato, equites peditesq; Metelli vulgum cædunt, vrbeq; potiuntur.

Bias Prienensis infelicē dicebat, qui ferre nō posset infelicitatem. Qui aurum haberent Tolosanū, & equum Seianum: item qui minxerit in patris ossa, cineresuè: item qui orti essent quarta luna: & qui mustelam domi alerent, infelices infaustiuè prouerbijs nuncupantur. Friderico 2. Romanorum Imp. ecclesiasticam Remp. vastante apud Hetruriam Guelforum, qui ecclesiæ essent studiosi, & Gibellinorū qui imperatoriæ factionis: nomen è barbaris inditum inualuit. quod adeò excreuit, odio etiam excrescente, vt cum

vt cum apud hospitem Bergomensem Calabri Apuliq; viatores allium scidissent gladio, quod hospitis indicio in nucleos natura distinctos scindi oportebat, tanquam diuersarum partium affectatores occisi sint.

Cap. XXIII. *De Intemperantia.*

PHRYNE scortum Venerem auream Delphis obtulit. eam Diogenes Cynicus ita inscripsit: Ex Græcorum intemperantia. Cymon de intemperantia vinositateq; à Plutarcho taxatur.

Cælius testis in meretricem, quæ filium intemperantem expilauerat, cum dixisset, à me pecunia profecta est: vrbanè Antonius illo abeunte, Terentij versum interposuit: Sentin' senem esse tactum 30. minis.

Chrysippi discipulus, medicus non ignobilis, Antigonum regem amicum quendam eius, notæ intemperantiæ mediocriter morbo implicitum, negauit posse sanari, cumq; alter medicus Epirotes Philippus, se sanaturum polliceretur, respondit, illum ad morbum ægri respicere, se ad animum. Ex Celso lib. 3.

Clisthenes Sicyonius tyrannus, cum nubilē filiam haberet, per præconem edici iubet in Olympijs, qui se dignum esse Clisthenis generum putasset, ad sexagesimum diem ad Sicyonem veniret. quò cum multi proci conuenissent, ex omnibus videbatur magis idoneus Hippoclides Atheniēsis, Tisandri filius: sed cū supra mensam Laconicos Atticosq; modos ad tibias saltasset, ac mox capite supra mensam cōstituto, cruribus veluti brachijs modulatus esset, stomachatus Clisthenes: Tisandri, inquit, fili, desaltasti matrimonium.

Menede-

Menedemns Asclepiadis filium intemperatum, nec domum admittebat, nec obuiam factum resalutabat. Vide titulos de Gula & Voluptate.

Cap. XXIIII. *De Inconstantia*.

DOMITIANVS imperator, equitem Rom. ob reductam in matrimonium vxorem, cui dimisſæ adulterij crimen intenderat, erasit iudicium albo. Mecœnas sæpissime fecerat cum vxore diuortium, sæpissimè reconciliatus erat. Quare Seneca cauillo in illum vsus incōstantiam taxans in Moralibus: Hunc, ait esse, qui millies vxorem duxit, cum vnam habuerit. Tanto tu noster Mecœnas illo melior, quanto constantior es.

Isauricus inconstantia famosus erat. in eum ita iocatus est Cicero: Miror quid sit ait, quod pater tuus homo constantissimus, te nobis varium reliquit.

Claudius, cum præter cæteras coniuges quas repudiauerat, Petinam repudiasset: ac pro concione aliquando pronunciasset, quatenus sibi matrimonia male cederent, permansurum se in cœlibatu: ac nisi permansissent, se non recusaturum confodi manibus ipsorum: ne dietare quidem valuit, quin de conditionibus continuò tractaret: etiam de Petina, quam olim exegerat. Ætoli ingenio mobili infidoq; sunt, ait Arrian. lib. I.

Inconstantem variumq; non esse altera duntaxat manu apprehendendum, prouerbio iactatum est. Ex Platone.

Cap. XXV. *De Lingua ratione*.

LINGVAM compescendam, tum multa, tum illud Pollionis edocet. Pollio enim, cum in eum Augustus Fescennios scripsisset. At ego, inquit, taceo.

non

non enim facile est in eum scribere, qui potest proscribere. Ibycus quidam, cum in latrones incidisset, iam occidendus superuolantes fortè grues obtestatus est. Deinde sedentes iidem latrones in foro, cum grues superuolantes aspexissent: per iocum in aurem inter se insusurrantes, ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν, id est, Ibyci vltores adsunt, dixêre. hic sermo suspicionem astantibus ingessit, præsertim desiderato iampridem Ibyco, quamobrem capti, torti, & confessi sceleris pœnas pependere.

M. Cato in oratione quæ incipit, Cælius tribunus: Nunquis, inquit, tacet, quem morbus tenet loquendi: tanquam veternosum bibendi, atque dormiendi? Hesiodus:

Optimus est homini lingua thesaurus, & ingens
Gratia, quæ parcis mensurat singula verba.

Effrenati oris & immoderatæ dementiæ finis est infelicitas, ait Euripides. In Anacharsis imaginibus solitum est scribi: Lingua, ventre, pudendis abstinendum esse.

Solon cuidam dicenti, illum ideo non loqui, quia insanus esset: Nullus, inquit, stultus tacere potest.

Xenocrates philosophus, cum maledico sermoni quorundam summo silentio interesset, vno ex iis quærente, cur solus linguam suam cohiberet: quia dixisse me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse nunquam.

Anacharsis rogatus, quid esset hominibus bonum ac malum? linguam, inquit.

Zeno loquaciori adolescenti, Aures, inquit, tuæ in linguam confluxere. Idem dicebat, melius esse pedibus quàm lingua labi.

Idem adolescentulo inepta plurima loquenti: Id-

circo, inquit, aures habemus duas, & os vnum, vt plura audiamus, loquamur pauca.

Tyberius imperator ſcurram, qui prætereunte funere, clarè mortuo mandarat, vt nunciaret Augusto, nondum reddi legata quæ plebeiis reliquiſſet (Tyberii taxans auaritiam) tractum ad ſe recipere debitum, duciq́ue ad ſupplicium imperauit, & patri ſuo verum referre.

Charillus rex interrogatus, cur tam paucas leges Lycurgus tuliſſet? reſpondit: Eos qui paucis verbis vtantur, haudquaquam multis legib. indigere. Plutar. in Apo. In Lycurgo verò Charilaum vocat. Sic puto factum de Perillo & Perilao.

Agis Archidami filius, Abderitanorum legato, qui multa loquutus rogaret, quidnam ciuibus ſuis renunciaturus eſſet? Te, inquit, mihi tacenti, tantiſper auditum fuiſſe, quantiſper dicendo diem conſumpſiſti.

Ariſtoteles à loquace verbis penè obtuſus cum eſſet, illeq́ue dixiſſet: Num te ſatis obtudi? Hercule, inquit, non tibi animum intendi.

Ariſtippus conuiciis à quopiam actus, abibat. inſectatore, verò inſequente, dicenteq́ue Cur fugis? quoniam, inquit, maledicendi tu poteſtatem habes, ego verò non audiendi.

Dionyſius cum Platoni ſcripſiſſet, orans ne in ſe maledicta intorqueret: reſpondit, non ſibi tantum ocii ſupereſſe, vt Dionyſii meminiſſet.

Notandum obiter ex ſacris, linguas exactas dari ſolitas præconibus. eſſe authore Calliſtrato, ex interprete Homeri.

Metellum pontificem linguæ adeò inexplanatæ fuiſſe accepimus, vt multis mēſibus tortus credatur,

cum meditatur in dedicanda æde, Opiferæ dicere. Vide titulum de Silentio ac taciturnitate.

Cap. XXVI. *De loquacitate.*

ARchelaus loquaci tonsori dicẽti, Quomodo te tondeo rex? vrbanè, Silens, inquit. Aristippus philosophus procaci licentiosoque homini, Vtinam, inquit, tu tuæ linguæ, sicut ego auriũ mearum, dominus sis.

Pacuuius Amphio cum dixisset, quadrupes, tardigrada, agrestis, humilis, aspera, capite breui, ceruice anguina, aspectu truci, euiscerata, inanima, cum animali solo. tum Attici, Non intelligimus, aiunt, nisi apertè dixeris. At ille vno verbo, testudo, ait.

Epaminundas Thebanus Spartiatis, qui multis magnisqué in rebus Thebanos accusauerat, per iocum: Hi nempe vos, inquit, à breuiloquio desistere coegerunt.

Agesilaus Lacedæmonius, laudante quodam oratorem, quòd parua amplificaret: Ego verò, inquit, ne sutorem quidem puto bonum, qui magnos exiguo pedi calceos inducit.

Anaxandridas dicenti cuidam opportuna Ephori, sed pluribus quàm par erat: ô hospes, inquit, non opportunè vteris opportuno.

Achilles apud Hom. cum Æneam post multa verba admonuisset, ne prouocet ad pugnandum, nisi malo velit affici: respondit Æneas, Volubilis est hominum lingua: qualia dixeris, talia audies.

[illegible]nus Neptuni filius, mira in omnes loquendi [illegible] vnde immodesta Bizeni temeritas pro[illegible]: item ranæ, turtures, hirundines, lu[illegible] æs Dodoneũ, prouerbialiter dicuntur.

Thersites nebulo apud Hom. in Iliad. cum multa in Agamemnonem conuicia intulisset, suaderetque Græcis, vt in Græciam reuerterentur: ab Vlysse illius loquacitas verberibus repressa est.

Ceres Proserpinam raptam cum esse apud inferos accepisset, à Ioue impetrauit, vt filiam abduceret, modo quippiam apud inferos illa ne gustauerit. Sequẽte igitur matrem filia, Ascalaphus lingua procax, ait Proserpinam tria mali punici grana degustasse: retẽta igitur Proserpina est. Cæterum Ascalaphus ob linguæ proteruiam à Cerere in bubonem conuersus est.

Gnatena meretrix Attica amatorẽ oppidò quàm loquacem, qui ex Hellesponto illius gratia venerat, vrbanissimè taxauit. An non, inquit, ex Hellesponto dicis te profectum? Eo annuente: Et quo, inquit, modo vrbem illic primariam ignorare videris? Dicente autem illo, quam? Sigeum, inquit: σιγὴ enim silentium significat.

Lucianus in Musca ait, Muscam fuisse venustissimam olim mulierem, sed loquacem, quæ Endymionem vt Luna adamauit: quem cum assidue exagitaret, somnoq; excitaret, loquens cantansq; friuola, & circa illum lasciuiens, à Luna irata in animal conuersa est. Vide titulum de Loquacitate, silentio ac taciturnitate.

CAP. XXVII. *De Litibus atque Contentionibus.*

LITIS dubium esse euentum, ostendit Alcibiades. Is enim, cum è Sicilia citaretur ab Atheniensibus, vt criminibus responderet: sese abdidit, negans litigandum esse, si liceret effugere. subijcientibus a-

lijs,

lijs,non igitur confidis patriæ de te iudicaturæ?Imò, inquit, ne matri quidem. metuerem enim, ne fortè imprudens albi calculi loco nigrum inmitteret. vnde natum prouerbium:Cum licet fugere, ne quæras litem.

Caius Caligula certum statutumque exigi iussit, pro litibus atq; iudicijs vbicunq; conceptis,quadragesimam summæ de qua litigaretur.

Litigator famosus, litiumque nimium appetens. Hyperbolus. infamis Ptolemæis, anus quædam, per omnẽ suæ vitæ tempus litibus obnoxia. apud Rom. Caia Afrania,quæ omnia fora circuiret: quo nomine omnes huiusmodi mulieres notantur. Item Calphurnia & Amesia.

Echeneis piscis infamis est litium mora. Rursus qui aliquãtulum secum habet ex extrema fistula intestini hyenæ,petitionum successus, litiumq; euentus felices fore,promittit Plinius.

Taprobane in insula neq; fora sunt,neq; lites.

Chilonis Lacedæmonij tria præcepta, aureis literis Delphis consecrata sunt, quæ sunt hæc, nosse se quemque,nihil nimium cupere, Comitemq; æris alieni atq; litis esse miseriam.Ex Plinio libro septimo. Cæterum Laertius in Chilone ait, Chilonem dixisse sponsioni non deesse iacturam.

Condemnandi nota apud Rom.erat C.absoluendi A.ampliandi verò N.L id est,non liquet.

Hastam abijcere,& harenæ cedere, dicitur pro eo quod est cedere liti.

Lites adiuuare putatur anguis gestatus: tanta persuasione,vt eques Romanus in lite quoq; in sinu haberet. reuocatus à diuo Claudio principe, hanc ob causam fuit interemptus.

Cap. XXVIII. *De Liberalitate.*

ALEXANDER Magnus interrogatus, vbinam thesaurum haberet: respondit, apud amicos.

M. Antonii filius cum Philotæ magna pocula obtulisset, atque is putaret tanta pocula non posse puerum iniussu patris præstare, atque ob id dantem ministrum repelleret: dixisse aiunt, ô inepte Philota, quid ambigis? an nescis, eum qui dat, filium esse Antonii? sed age, si placet pro his pecuniam accipe: ne fortè ex iis pater quoque desideret.

Titus Vespasianus recordatus, quod toto die nihil cuiquam præstitisset: memorabilem illam vocem edidit: Amici, diem perdidi.

Alcmæon cum à Crœso Lydiæ rege tanto auro donaretur, quantum corpore ferre semel onustus posset: prægrandem tunicam indutus, cothurnis follicantibus calceatus, primùm hos refersit: mox vestis sinus impleuit. quinetiam ramentis aureis capillos implicans, ore quoque repleto, exitque thesauro onustus. Crœsus verò cachinnis diffluens, ea omnia Alcmæoni dat.

Ex nouæ Carthaginis captiuitate venusta puella Lucei Celtiberorum principis adolescentis vxor capta, Scipioniq; adducta est. quam cum intactam restituisset, gratiæq; essent ab eo soceroq; eius Scipioni actæ, eum vt capiat aurum quod redimendæ gratia puellę comparauerant, plurimis orant precibus. Scipio accepturum se pollicitus, poni aurum ante pedes iussit, vocatoque ad se Luceio, Super dote, quam, inquit, accepturus à socero es, hæc tibi à me dotalia dona accedent. aurumque tollere, ac sibi habere iussit.

Idem

Idem Scipio adolescentem Masinissæ regis nepotem cum cepisset, Hasdrubalem benignè comiterq; exceptum ad Masinissam remisit, cum donis magnificentissimis: vt ostenderet, Imperatorem non minus liberalitate & domesticis virtutibus, quàm bellicis artibus ornatum esse oportere. Artaxerxes dicebat, magis regium esse dare quàm accipere.

Dromichetes Getarum rex Lysimachum aduersus se belligerantem, viuum captum hospitalitate, amicitia, comitateque exemptum liberauit.

Perillus Alexandri magni amicus, cum filiabus ab illo dotem petiisset, quinquaginta talenta accipere Alexander iussit. Sed cum ille dixisset decem satis esse. Tibi quidem, inquit, accipere; sed mihi nequaquam satis est dare.

Idem Alexander cum 200. æris alieni talenta sibi conflasset, non ante nauem conscendit, quàm rebus amicorum pessimatis, huic quidem agrum, illi villam, alteri domorum prouentum, alteri portoria elargitus est. Absumptis & ferè distributis regiis opibus, quid tibi superest, Perdicas inquit? cui Alexander, Spes, ait, consueuerat tamen Alexander rogatus dare. Tanto munificentior tu diue Pompei, qui non rogatus tribuis.

Idem Anaxarchum philosophum honorificè prosecutus est. Pyrrhoni Heleo primum sibi obuiam facto, decem millia aureorum dedit: Xenocrati quinquaginta talenta misit: Onesicrito Diogenis Cynici discipulo, præfecturam contulit.

Idem Antigonem inter causarios milites militiam vitantem, rogauit causam: vt comperit in causa esse Telesippem mulierculam, quam deperibat, & quam ad mare proficiscentem decreuerat sequi, vt compe-

rit illã esse ingenuam: Cur, inquit, donis & promissis illam vt resistat non lacessimus?

Idem Alexander cum dilectam ex concubinis suis præcipuè nomine Campaspem, nudam pingi ob admirationem formæ ab Apelle iussisset: cumq; pari captum amore sensisset, dono dedit eam Apelli. magnus animo, maior imperio sui.

Pæonum ductor cum hostis à se obtruncati caput Alexandro obtulisset, dixissetq;, his apud nos donis precium aureum esse solet poculum: ridens Alexander, Vacuum, inquit. at ego id mero plenum tibi propino.

Macedo quidam, cum mulum Regium ferentem aurum ageret, essetq; iumentum defatigatum: sublatum onus humeris ferre cœpit. quem sub pondere pressum conspicatus Alexander, vbi re cognita depositurum pondus videt hominem: Ne reliquo, inquit, itinere fatigeris, hoc ad tuum deferes tabernaculum.

Idem Alexander vrbem donabat. dicente autem cui donabatur, non conuenire fortunæ suæ: Non quæro, inquit, quid te accipere deceat, sed quid me dare.

Idem dotibus plurimis commilitones donauerat: æsq; alienum militibus quod conflauerant cum dissoluere vellet. ac propterea vt darent nomina iussisset, multi ex illis, ne apud regem intemperantiæ vitium subirent, nomina dare sunt veriti. Id cum Alexandro innotuisset, increpata illorum diffidentia: Non decere, ait, regem ementiri in populares suos.

Cyrus offerente Armenij vxore aurum: ô mulier, ait, abi, atq; has pecunias tibi habe, eosq; amplius nolito Armenio defodiendas dare. Idem omnia ab

Astyage

Astyage auo dona accepta, amicis distribuebat.

Largius captiuos Tusculanos, quos Clœlius ceperat, multa in eos prius vsus humanitate, remisit. Pyrrhus offerentibus. Rom. aurum pro captiuis redimendis, dono dedit captiuos, auro non accepto.

Paula Busa mulier Appula, reliquias Rom. cladis Cannensis, quæ Canusium se receperant, frumento, veste, viaticoq; iuuit.

Cymon tantæ liberalitatis vir fuit, vt cum compluribus in locis prędia hortosq; haberet, nunquam eis custodem apposuit, ne quis impediretur qui frui vellet. cumq; semper pedissequi cum nummis sequebantur, vt si quis opis eius indigeret, haberet quod statim daret, ne differendo videretur negare. Sæpè, cum aliquem à fortuna male affectũ videret, maleq; vestitum suum amiculum dedit.

Ptolemæus victo in prælio Demetrio, 8. millia captiuorum cum tentorio regijq; corporis ornamento remisit. atque ait, non de hominibus, sed de gloria regnoque à magnis viris esse certandum. Demetrius benignitaté regi admiratus, precatos est Deos, ne diutius Ptolemæo se debere permitterent, sed occasionem præberent paria reddendi. quod contigit, victo Cilla Ptolemæi duce.

Constantinus qui cum Galerio imperauit, sæpè dicebat: melius publicas opes à priuatis haberi, quàm intra claustra referari.

Artaxerxes Longimanus Xerxis filius, liberalitate conspicuus, cum alteram manum haberet longiorem, dictitabat, Regalius esse addere quàm aufferre. & de eo suprà.

Gensericus Aphrorum dux, cum multas Italiæ vrbes vastasset, atq; inter cęteras Nolam Campaniæ

vrbem:exq; ea omneis penè ciueis abduxiſſet: Paulinus Nolanus epiſcopus multos pecunijs proprijs redemit: ſed cum omnibus pecunijs opibus exhauſtus eſſet, viduaq; quædam aſſiduis precibus rogitationibusq; apud Paulinum de filij captiui redemptione ageret: Paulinus cum eadem in Africam profectus, obtulit ſe vicarium ſeruitio barbaro viro. Cuius bonitas cum barbaricæ genti innotuiſſet, & ipſe & omnes ciues gratis remiſſi domum ſunt.

M. Antonius pater, cum ſuapte natura liberalis eſſet, quiſpiamque è familiaribus pecuniam ab eo rogaret, eamque non haberet, iuſſit puero vt ſcyphum argenteum cum aqua portaret, quo facto, cœpit genas ablüere: quaſi ad radendum ſe præparans. puero igitur è conſpectu remoto, ſcyphum amico tradidit.

Auguſtus regnorum, quibus belli iure potitus eſt, præter pauca, aut ijſdem quibus ademerat reddidit, aut alienigenis tribuit.

M. Antonius dicebat, magnitudinem Romani imperij non propter ea quæ acciperet, ſed propter ea quæ donaret, apparere. Veri liberalitatem lege in capite de Conuiuijs.

Auguſtus, cum Furnius ab eo veniam peteret, quòd Antonij partes eſſet ſequutus: Hanc vnam, ait, habeo iniuriam tuam, effeciſti vt viuerem & morerer ingratus.

Otho imperator, adhibitis loculis, ſæpè pecunias domeſticis impertijt, ſeruata vniuſcuiuſq; dignitate.

Caligula ducenteſimam auctionum Italiæ remiſit: multis incendiorum damna ſuppleuit: ac ſi quibus regnum reſtituit, affecit & fructum omnem vectigaliorum, quod miraculū videtur, cum pecuniarum

rum fuerit auidiſſimus: vt dictum eſt in Auaritia.

Hadrianus amicos ditauit, non petentes: cum petentibus nihil negaret. Muſicos, Tragicos, Comicos, Grammaticos, Rhetoras, omneisq; profeſſores honorauit, diuitesq; fecit: licet eos quæſtionibus ſemper agitauerit, omneisq; reges muneribus vicit. Pauperes innocenteisq; omneis ditauit.

Antoninus Pius & præfectos ditauit, & bona damnatorum repetundarum filijs donauit. M. Antoninus imperator nihil magis timuit, quàm auaritiæ infamiam. Laudatur & Agrippa, Ariſtobuli filius.

Protheas, facetiſſimus in Alexandri magni famulatu, cum illi iratus Alexander videretur, multisq; lachrymis in gratiam redijſſet; Quoddam, ait, mihi fidei pignus da. Tum Alexander, quinque talenta erogari iuſſit.

Celeberrimus apud Val. hoſpitij largitionis, dotium exhibitionis liberalitate refertur Agrigentinus Gillias.

Dionyſius ſenex doluit, Corinthiorum legatos noluiſſe à ſe dona accipere. ad filiumq; ingreſſus, cõſpecta aureorum argenteorumq; copia vaſorum, inclamauit: Proh fili, in te rex non eſt, qui ex tanta vaſorũ copia, quæ à nobis accepiſti, amicum tibi paraueris neminem.

Martialis ad Quintianum:

Quod tibi decembri menſe, quo volant charta,
Gracilesq; ligula, cereiq; mappaq;
Et acuta ſenibus teſta cum damaſcenis,
Prater libellos vernulas nihil miſi:
Fortaſſe auarus videar, aut inhumanus.
Odi doloſas munerum & malas arteis.
Imitantur hamos dona: namq; quis neſcit

Auidum

Auidum vorata decipi scarum musca?
Quoties amico diuiti nihil donat,
O Quintiane, liberalis est pauper:

Idem ad Marianum.

Scis te captari, scis hunc qui captat auarum.
Et scis qui captat, quid Mariane velit.
Tu tamen hunc tabulis heredem stulte supremis
Scribis, & esse tuo vis furiose loco.
Munera magna quidem misit, sed misit in hamo.
Et piscatorem piscis amare potest.
Hiccine deflebit vero tua fata dolore?
Si cupis vt ploret, des Mariane nihil.

Archesilaus ad Apellem Chium ægrum venit: sed vt propè assedit, illud Empedoclis inquit: ætheri, igni, & aquæ datam sedem gratiam: sed tu incommode iaces. atq; puluinum excussit, pecuniamque supposuit, quàm repertam anus cum Apelli nunciasset, ridens Apelles, hoc, inquit, furtum admisit Archesilaus: Nimirum sui similes filios generat philosophia.

CAP. XXIX. *De Libidine.*

TANTÆ libidinis constat teterrimum illum imperatorem Neronem fuisse, vt puerum Porum exectis testibus, etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus sit. Eundemque cum dote & flammeo pro solenni nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro vxore habuit. extatque cuiusdam non inscitus iocus, bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius pater talem habuisset vxorem. Idem virgini vestali Rubriæ vim intulit. Idem suam pudicitiam vsque adeò prostituit, vt contaminatis penè omnibus membris, nouissimè quasi genus lusus ex-

ſus excogitaſſet, quatenus feræ pelle contectus emitteret è cauea, virorumq; ac fœminarum ad ſtipitem deligatorum inguina inuaderet.

Commodus trecentas habuit concubinas ex matronis meretricibusq; electas, trecentumque puberes exoletos. Sorores etiam conſtuprauit: ſinebatque ſub oculis ſuis concubinas ab altero iniri. De hoc in capite de Pedicatione.

Martialis plurima ſunt ſuper ea re feſtiua epigrammata, quæ quia obſcœna ſunt, omiſi, illo contentus Phlogidis & Chiones:

Sit Phlogis an Chione Veneri magis apta requiris?
Pulchrior eſt Chione: ſed Phlogis vlcus habet.
Vlcus habet Priami quod tendere poſſit alutam,
Quodq; ſenem Peliam non ſinat eſſe ſenem:
Vlcus habet, quod habere ſuam vult quiſq; puellam,
Quod ſanare Criton, non quod Hygea poteſt.
At Chione non ſentit opus, nec vocibus vllis
Adiuuat, abſentem marmoreamq; putes.
Exorare Dei ſi vos tàm magna liceret.
Et bona velletis tàm precioſa dare,
Hoc quod habet Chione corpus, faceretis haberet
Vt Phlogis, & Chione quod Phlogis vlcus habet.

Cato ſenior Manlium, virum clariſſimum, conſulem futurum è ſenatorio loco mouit, quia interdiu præſente filia baſiaſſet vxorem. quem etiam increpans, teſtatus eſt, ſe nunquam niſi cum tonaret à ſua complexum. vnde per iocum dixiſſe fertur, ſe tonante Ioue beatum eſſe.

Gordianus Prior 22. concubinas habuit: ex quibus omnibus ternos quaternosq; filios ſuſcepit: appellatusq; eſt ſui temporis Priamus, quem vulgo iocantes pro Priamo ſæpe Priapum vocitarunt.

Tyberius

Tyberius imperator Sexto Claudio libidinoso prodigoq; seni, olim ab Augusto ignominia notato, & à se ante paucos dies apud senatum increpito, cœnam ea lege condixit, ne quid ex consuetudine immutaret aut demeret; vtq; nudis puellis ministrantibus cœnaretur.

In eundem fœdissimis adulterijs scatẽtem, in Attellanico exordio dictum est, hircũ vetulum capreis naturam ligurire, constat enim, omnium libidinum genera fœdissimè in Capreis insula Tyberium exercuisse. Idem greges exoletorum, monstrosiq; concubitus repertores, quos spintrias vocant, triplici serie connexi, vt inuicem se coram ipso incestarent, excogitauit.

Nausimanis Atheniensis vxor, eum filij & filiæ stupro interuenisset, inopinati sceleris perculsa conspectu, in præsens tempus ad indignandũ, & in posterum ad loquendum obmutuit.

Heliogabalus imperator fœdissimæ libidini vsq; adeò obnoxius fuit, vt mentulatiores qui essent in vrbe iusserit exquiri. Idẽ etiam (vt aiunt) autor fuit, vt in vindemiarũ ferijs multa in dominos iocularia etiam audientibus dominis dicerentur. Idem etiam plerunq; mulieres nudas ad currũ iunxit, vt ipsę nudæ traherent nudum.

Idem omnes de circo, de theatro, de stadio, omnibusq; locis & balneis meretrices collegit in ædes publicas, & apud eas concionẽ habuit quasi militarem, appellans eas cõmilitiones, disputauitq; de generib. schematum & voluptatũ. Idem per cuncta caua corporis libidinem passus est. Illud addẽdum ex Seruio, primò Gabalum hunc dictum: sed postea voluit Sol nuncupari, vnde dictus est Heliogabalus.

Opilius

Opilius Macrinus imperator, cum deprehendiſſet per quendam frumentarium, quòd milites ancillas hoſpitũ violaſſent, apertis viuis bobus vaſtis eos incluſit, capitibus exertis, vt vnà colloqui poſſent.

Appij libido notatiſſima apud Liuium in Virginiam puellam, qua potiri non valuit, occiſa prius à patre Verginio.

Agamemnon apud Hom. Iliad, 1. Chryſam patrẽ filiam repetentem repulit, additis etiam minis. vnde Apollo Græcis iratus eſt (erat enim Chryſas Apollinis ſacerdos) & in cauſa fuit, vt exercitus Græcorum & cædibus & peſtilentia laboraret. Idem in cauſa fuit etiam, vt tot Græci occiderentur, ablata Achilli Briſeide.

Hadrianus de libidine taxatur, vt ne amicis quidem fidem ſeruauerit.

Pliſtines impudicitia taxatur à Quintiliano 3. Institut. Et ibidem Perſes, qui deforme exemplum libidinis in muliere Sarnia inſtruere auſus dicitur primus. Claudius in fœminarum libidinem profuſiſſimus, marium verò omnino expers. Numidas in Venerem effuſos eſſe, ait Liuius lib. 9 D. p.

Caligula adeò libidinibus ſcatebat, vt etiam ſororem propriá vitiauerit. Ammon Dauidis filius, ſororem ſuam Thamar per vim conſtuprauit. ſed poſt duos annos ab Abſolone fratre ob id occiſus eſt. Cymonem etiam ſororem ſtupraſſe, memoriæ proditum eſt.

Ptolemæus Phiton ſororem fratri nuptam, ſibi nubere coegit, filiamq́; deinde eius per vim ſtuprauit. P. Clodius ſororem ſtuprauit, L. Luculli vxorẽ.

Sardanapalus Aſſyriorum rex omnium libidinoſiſſ. poſt mortem hoc habuit epigrãma: Sardanapalus Ana-

lus Anacindaraxis filius, Anchialem & Tharsum vna die condidit. Ede, bibe, lude, & cum te mortalem noris præsentibus exple delicijs animum, post mortem nulla voluptas.

Namq; ego sum puluis, qui nuper tanta tenebam:
Hæc habeo quæ edi, quæq; exaturata libido
Hausit. at illa manent multa & præclara relicta;
Hoc sapiens vitæ mortalibus est documentum.

In Bacchi festo apud Ægyptios ficulneorũ Priaporum loco è collo pendentium, sunt excogitatæ statuæ cubitales è neruis compactæ, quas fœminæ circumferunt per pagos: mentula, quæ propemodum instar est reliqui corporis innuente, & tibia præeunte, quam fœminæ Bacchũ canentes sequuntur. De Bacchanalibus, leges in capite de Secretis.

Apud Ægyptios, qui mortuos saliunt, odoribusque farciunt, repertus est quidam cum recenti cadauere mulieris coire: quapropter factum est, vt neque vxores insignium virorum, neque eas quæ venustæ fuerint, tradant statim condiendas, sed triduum atq; quatriduum defunctas.

Periander cum vxore Melissa etiam mortua coijt, ait Herod. lib. 5.

Indorum coitus in propatulo est, sicut pecori. Asamones etiam in propatulo, pluresque vxores habent. Massagetæ etiam montani in vijs passim coeunt.

Gnidanes Macarum finitimi sunt. horum vxores fimbrias pelliceas ferunt, atq; ab vnoquoque stupratore fimbriam extorquent: eaque plures fimbrias habet, clarissima censetur, tanquam à pluribus viris adamata.

Thraces liberos in mercatu vendunt, filias quibus velint

velint prostituunt, vxores asseruant vehementeri magnaq; pecunia á parentibus coemunt. Punctis notis esse fronteis nobile iudicatur, non esse punctis notatas ignobile.

Septem Persæ missi à Dario in Macedoniam, ad Amyntā, petituri terram aquamq; regi, excepti sunt splendida cœna: sed postquam ad potum à cœna ventum est, ô hospes aiūt, nobis est cōsuetudo, cum magnam cœnam exhibuimus, ad assidendum concubinas, vxoresq; adolescentulas adducere. Proinde tu sectare nostram consuetudinem. tum Amyntas: Nobis, inquit, ista consuetudo non est, sed tamen præstabitur. Adductas ergo puellas formosas, cum petiissent vt iuxtà assidere iuberet, effecit Amyntas: at illi tractare mammillas, alij etiam dissuauiari tentauerunt. indoluit Amyntas, non ausus tamen est quippiam mutire. Alexander verò Amyntæ filius, iussit patrem abscedere, ad illosque conuersus: Persæ, inquit, tempus est cubandi: proinde sinite has fœminas lauatum ire, vt lotas ad cubiculum accipiatis. Approbantibus illis, pro mulierib. iuuenes leues muliebri habitu supposuit: additis pugionibus, vt singuli singulos conficerent, quod factum est.

Gaditanæ puellæ lasciuia notatissimæ, molliciaq; fuere. Mart.

Edere lasciuos & Betica crusmata gestus.
Et Gaditanis ludere docta modis.

Lactantius lib. 2. de Origine erroris, ait Deum permisisse angelis, vt commorarentur in terra: sed cauerent, ne terrestrib. maculati, cœlestia amitterēt sed illi paulatim in vita à diabolo pellecti, mulierum congressibus inquinantur: atque ita ad cœlum non sunt recepti. nescio an vera dixerit.

crates, libidinem dicebat morbum esse comitialem leuiorem. Nulli est caluitium, ante veneris vsum.

Plinius libidinem hominibus datam queritur his verbis: Cæteris animalibus stati per tempora anni concubitus: homini omnibus horis dierum, noctium cæteris satietas in coitu, homini prope nulla. Messalina. Claudij Cæsaris coniunx, hanc regalem existimans palmam, elegit in id certamen nobilissimam è prostitutis ancillam mercenariæ stipis, eamq; die ac nocte superauit quinto ac vigesimo cōcubitu. Idem lib.28. ait: In silente luna mulierum coitus maribus exitiales atque pestiferos.

Mulierum libidinem coërceri, inquit, Plin. libro 28. si genitalia cinere lyncis aspergantur?

Libidinosiores homines hirtos esse constat: suea fœminæ tantum efferantur coitus tempore, vt hominem lacerent, candida præsertim veste indutum, hyeme etiam gaudent copia libidinis.

Sempronius Musca, C. Gallum in adulterio deprehēsum, flagellis cecidit. G. Meuius L. Octauium deprehensum contudit neruis. Bibienus Carbonem Accienum, P. Triuius Pontium, depréhensos castrarunt. C. Furius Broccum deprehensum familiæ stuprandum obtulit. Milo Salustium deprehensum cum vxore Syllæ filia, cecidit flagellis. Apud Pisidas adulterio deprehensi, vir mulierq; insidentes asino circumducuntur per vrbem, statis diebus.

Multa morborum genera primo coitu soluūtur, primoq; fœminarum mense: quando à serpente & scorpione percussi, coitu leuari dicuntur. Venerem damnauit Democritus, vt in qua homo alius exiliret ex homine. est hercule raritas eius vtilior. Athletæ torpētes restituūtur. Venere vox reuocatur, cum

ea candida declinat in fuſcam. medetur & lumborum dolori, oculorum hebetationi, mente capitis & melancholicis. Ex Pli.li.28 Celſus li. 1. Cõcubitus verò, ait, neq; nimis cõcupiſcẽdus, neq; nimis pertimeſcendus eſt: rarus, corpus excitat, frequens ſoluit. cum autem frequẽs non numero ſit, ſed natura ratione ætatis & corporis, ſcire licet eum non inutilem eſſe, cum neque languor, neq; dolor ſequitur. idem interdiu peior eſt, noctu tutior: ita tamen, ſi neq; illum cibus, neq; hunc cum vigilia labor ſtatim ſequitur. neq; æſtate verò, neq; autumno vtilis Venus eſt: tolerabilior tamen per autumnum, ęſtate in totum ſi fieri poteſt abſtinendum, in hyeme non æquè pernicioſa eſt, vere tutiſſima.

Pythagoras rogatus, quando eſſet coẽundũ: Cum te ipſo infirmior fieri vis, inquit.

Alexander Macedo, duarum rerũ mortalitatem occaſione potiſſimũ intelligere dicebat, ſoporis ſcilicet & coitus, quos ſola naturæ infirmitas páreret.

Cornelius Gallus prætorius, & Q. Herennius eques Rom. in venere obière. Eſt & alibi Cornelius, in cap. de Pædicatione.

Diuus Hieronymus: Vidi, inquit, duo inter ſe paria viliſſimorum è plebe hominum comparata: vnum, qui viginti ſepeliſſet vxores: alteram quæ viginti duos maritos habuiſſet, & extremo ſibi, vt ipſi putabant, matrimonio copulatos, ſumma omnium expectatione, virorum pariter ac fœminarum, poſt tot rudes vter vtrũ prius efferret: vicit maritus, & totius vrbis populo confluente, coronatus, & palmam tenens, adoransq; per ſingulos ſibi acclamantes, vxoris multinubæ pheretrum præcedebat.

Metella vxor Syllæ, ſatis impudicè vixit. atq; item

filia

filia Mutia. Item vxor Cn. Pompei impudica. Item Cæsaris vxor, & Lucilli. & de Pauli Æmilij vxore suspicamur, & de Olympia vxore Philippi. Pasiphaë Minois vxor à Tauro regis à secretis: Clytemnestra Agamemnonis vxor ab Ægistho: Agidis vxor Timea ab Alcibiade adulterata. Diomedes à Troia rediens, vxorem Aegialam reperit adulterari cum Cylabaro, Stheneli filio, & ob id in Italiam abiit. vide magnorum virorum sceleratas vxores.

Cap. XXX. *De legatis.*

CVM in Bithyniam ad Attalum ac Nicomedem Romani legatos mitterent tres, quorum vnus lapide caput saucius, fœdas præferebat cicatrices, alius podagra laborabat, tertius stultior haberi consueuerat: Cato contemplatus legatos, vrbanè Senatum ait legationem mittere, quæ ratione, pedibus, capiteq; careret.

Lacones olim cum ad Lygdamum tyrannũ issent legati, atq; ille congressus sæpius differret, dicens se molliter habere: vrbanè, Dic, inquiunt legati, per deos non venisse cum illo colluctaturos, sed collocuturos.

Polycratidas, ad duces regios legatus, cum accederet cum aliis quibusdã: interrogatus, vtrũ priuatim venissent, an publicè? Si impetrauerimus, inquit, publicè: sin minus, priuatim.

Dario ingresso in Scythiam, inopiaq; laboranti, Scythæ legatos miserũt cum muneribus, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Darius pro mure terram, pro rana aquas, prò aue equos, pro sagittis seipsos tradere interpretatus est. Gobrias hoc dicere dona coniectabat: O Persæ, nisi vt aues aduoletis, aut vt

mures subeatis terram, aut vt ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis, his sagittis confecti.

Darius etiam cum misisset legatos ad Athenienses, aquam terramq; petituros, cum Athenas venissent, alij in puteos, alij in barathrũ deiecti sunt. sed postea eorum vrbs solumq; vastatum est. Legati Romani apud Tarentum vrina conspersi sunt.

Legatis Romanis, qui ad exteras gẽtes ituri essent, annuli aurei donabantur; quoniam ita exterorum honoratissimi intelligebantur, neque aliis vti mos fuit, quàm ex ea causa publicè accepissent. Ferebãt item verbenas, præsertim cũ ad hosteis clarigatum, id est, res raptas repetitum accedebat. Apud Persas verò latacem herbam; vt quocunq; venirent, rebus omnibus abundarent.

Apud Virgiliũ Æneæ legati de pace, oliuam protulerunt in manibus vittatis. Græci ferebant Hiceteria. Legatis non dicebat arma capere; vnde ait Liuius, legatos Romanos contra ius gentiũ arma contra Gallos pro Hetruscis suscepisse. Legati supplices infulis velati ibant, authore Dionysio. sacrosanctissimum honoratissimumq; apud omnes gentes legatorum nomen erat. Cicero in Verrinis: Etenim, inquit, nomen legati eiusmodi esse decet, vt nõ modo inter sociorum iura, sed etiam inter hostium tela incolume seruaretur. Vnde cum Rom. legati essent superbius à Corinthiis appellati, Corinthum extinxerunt per Murrium, qui legatum violasset. Q. Mutius hostibus dedi iudicauit, ait Pomponius lib. 1. Dig. Quapropter Rom. quidam iuuenes, quòd legatos Apollonatum pulsassent, Apollonatibus dediti sunt. Legatis in exercitu omneis erat post imperatorem potestas. Pompeius primus apud Rom. lega-

tus

tus solus fuit. Legati verò qui fœciales dicebantur, vbi ad fines eorũ, vnde res repetebãt veniebãt: capite velato (filo lanæ velamẽ erat) Audi Iupiter dicebant, audite fines: Ego sum nuncius publicus pop. Rom. iustè p eq;legatus venio. ac postulatis peractis, Iouem testem faciens: Si ego dicebat, iniustè impieque illos homines, illasq; res de lier pop. Rom. mihique exposco: tum patriæ compotem me nunquam sinas esse. hæc dicebat cum fines scandebat, cum occurrebat alicui primo, & cũ portam ingrediebatur, & cum forum. Post 33. dies: Audi Iupiter, & tu Iuno, dicebat, Quirine, Diiq; cœlestes, vosque terrestres, vosq; inferni audite. Ego vt testor, populum hũc iniustum esse. ac Romam rediens consulto senatu per regem, ac rogatas sententias, bellum decernebatur Tum fœcialis hastam ferratam, aut sanguineam præustam ad fines eorũ ferebat: & præsentibus non minus tribus puberibus, Bellum indico, facioque dicebat hastamq; in fines illorum immittebat.

Apud Hom. Iliad. Legati ad Achillem Phœnix Aiax & Vlysses missi sunt, duobus præconibus comitati, Hodio & Eurybate. Exteræ gentes caduceũ in pacis argumentum, circundata effigie anguium fecerunt, propter complexum concordiamque qui legatione functi sunt, biennium vocationem assequuntur: ait Paul. lib. 50. Dig. apud Rom. si quando legati incogniti veniebant, primò, quid venirent ab exploratoribus requirebatur: deinde ad eos egrediebantur minores magistratus, & tum demum extra vrbem postulata senatus noscebat: & si visum esset, admittebantur.

CAP. XXXI. *De Literis, Eruditione, ac artium omnium vtilitate atq; vsu.*

ALEXANDER contra Darium militans, scripsit Aristoteli, se non rectè fecisse, quòd disciplinas auscultatorias, quibus ab eo ipse eruditus esset, libris foras editis diuulgasset. nam qua, inquit, alia re præstare cæteris poterimus, si ea quæ ex te accepimus, omnium prorsus fient communia? quippe ego doctrina malim anteire, quàm copiis atque opulentiis.

Dionysius Senior non multi fecit quòd omnium sui temporis tyrannorum esset maximus. sed indoluit, Philoxeno poëtæ esse in poëticis secundum, in philosophia Platoni: atq; ira percitus, illum in Latomias coniecit, hunc in Aeginã venditum ablegauit.

Aristippus philosoph⁹ naufragio reiect⁹ ad Rhodiẽsiũ littus, vt in gymnasiũ venit, deq; philosophia disputauit, plurimis muneribus donatus est. Dicentibus verò comitibus, qui vellent domũ reuerti, num quid vellet domum nunciari? mãdauit dicere, eiusmodi possessiones & viatica liberis oportere parari, quæ ẽt cum naufragio possent vnà enatare. Ex Vitruuio lib. 5. Id dixisse Antisthenem, ait Laërtius.

Theophrastus doctum dicebat ex omnibus solum, neque in alienis locis peregrinum, neq; amissis familiaribus & necessariis inopem amicorum: sed in omni ciuitate esse ciuem, difficilesque fortunæ sine timore posse despicere casus.

Idem moriens accusasse naturam dicitur, quòd ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset: hominibus verò, quorum maximè inter-

interfuisset, exiguam dedisset; quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisset, vt omnib. perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur.

Themistocles, expletis centum & septem annis, in morte dixisse fertur: Se dolere, quòd tunc egrederetur de vita, quando sapere cœpisset.

Antipatri Cyrenaici oculorum orbitatem cum mulierculæ lamentarentur: Quid agitis, inquit? An vobis nulla videtur voluptas esse nocturna?

Diogenes dicebat disciplinam esse iuuenibus sobrietatem, senoribus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornatus. Socrates apud Platonem lib. 6. ait Alcibiadi scientias omnes sine optimi cognitione, obesse potius, quàm prodesse.

Cn. Aufidius prætorius, oculorum ministerio captus, & in senatu sententiam dicebat, nec amicis deliberātibus deerat, & græcam scribebat historiam, & videbat in literis.

Asclepiades philosophus, quærentibus quibusdam, quid ei cæcitas attulisset? respondit, Vt puero essem vno comitatior.

Demetrius Antigoni filius, cum cepisset Megaram, domum Stilphonis seruari, cūctamq; substantiam restitui curauit. vbi cū ea quæ amiserat in scriptis ostenderet, nihil ille suum se amisisse respondit: quippe doctrinā & eruditionē ademisse neminem.

Bias Prienem eius patriam hostibus inuadētibus, omnibusq; qui poterāt ciuibus preciosarum rerum pondere onustis fugientibus, rogatus cur nihil ex bonis suis ipse asportaret? Ego verò, inquit, omnia mea mecum porto. ex Cicerone. Seneca verò ad Lucilium ait: Stilpon capta patria, amissis liberis vxo-

vxoreq; , rogatus à Dionysio Polyorcete, nunquid perdiderit omnia, ait, bona mea mecum sunt.

Dionysius iunior pulsus à tyrãnide, rogatus quid illi Plato Philosophiaq; profuisset: Vt tãtũm, inquit, fortunæ mutationem æquo animo feram. Idemque regno pulsus, vt imperium in pueros teneret, factus est ludimagister.

Idem vittatam nauem obuiam Platoni venienti misit, ipse cum albis quadrigis egredienti occurrit. Ad Titũ Liuiũ ex vltimis Galliarum atq; Hispaniæ finibus, multi illius eruditione allecti, cõuenerunt.

Aristoteles rogatus, quid ex philosophia lucratus esset: Hoc, inquit, vt iniussus ea faciam quæ plerique per legum metum operantur.

Cn. Pompeius intraturus Possidonij domum, vetuit fores à lictore de more pulsari. victorq; Mithridatis orientisq; cessit, sẽtẽtia propria ianuæ literarum. Aristot dicebat, aspectus à cõtinenti aëre lumẽ accipere, animum autem à disciplinis liberalibus.

Idem Aristoteles rogatus, quo differrẽt docti ab indoctis: Quo, inquit, viuentes à mortuis.

Posthumius Labienus, cum Romanas historias Græcè scripsisset, ab auditoribusq; veniam contenderet: illudens Cato senior, Veniam, inquit, dandam esse, si Amphyctionum decreto coactus, Græcè scripsisset. Simile exemplum apud Gellium libro 9. cap. 8. Auli Labieni videtur esse cum idem sit. ait enim: Albinus, qui cum Lucio Lucullo consul fuit, res Romanas Græca oratione scriptitauit, in eius historiæ principio scriptum est in hanc sententiam: Neminem succẽsere sibi conuenire, si quid in his libris parũ compositè aut minus elegãter scriptum foret. Nam sum, inquit, homo Rom. natus in Latio. Græca ora-

ca oratio à nobis alienissima est. Ideoque veniam, si quid erratum esset, postulauit. Fam cum legisset M. Cato; ne tu, inquit, Aule nimium nugatores, cũ maluisti culpam deprecari, quàm culpa vacare. Nam petere veniam solemus, aut cũ imprudentes errauimus, aut cum compulsi peccauimus. Te, inquit, quis perpulit, vt id committeres, quod prius quàm faceres, peteres vt ignosceretur. hæc ex illo. Quare reponendum est apud Plutarchum, Postumius Albinus. fuêre autem Aulus Posthumius Albinus, & L. Lucinius Lucullus, consules: quo tempore Catone suadente, vt bellum Carthagini rebellanti indiceretur, cum delectum seuerè agerent, nec quenquam gratia demitterent, à tribunis plebis, qui pro amicis suis vacationem impetrare non potuerunt, in carcerem coniecti sunt. Illud præterea non est sine admiratione, quod cum sexagenarius Grecas literas didicisset, adeò postea perosus illas est, vt scripserit ad Catonem filium: Dicã de istis Græcis suo loco Marce fili, quid Athenis exquisitũ habeam, & quod bonum sit eorum literas inspicere nõ perdiscere; vincam nequissimum & indocile genus illorum, & hoc puta vatem dixisse: quandocunque ista gens suas literas dabit, omnia corrumpet. Plin. Plutarchus verò ait dixisse, tunc Romanum imperium spoliatum iri, cum se Græcis literis dedissent. Nec Græcos philosophos solum Romæ, sed medicos etiam odio suspicioneq; prosequutus est. ex Plinio & Plutarcho. Marius quoq; fertur neq; literas Græcas didicisse, neq; vllis in studiis Græcis præceptoribus vti voluisse è Romanis præter Albinum Græce scripserunt Q. Fabius & L. Cincius. ex Dionysio.

Protogenes, oppugnante Rhodũ Demetrio rege, in sub-

in suburbano suo inchoata opera non reliquit. sed accitus à rege, interrogatusq;, qua fiducia extra muros ageret: respondit, Scire se illis cum Rhodiis bellum esse, non cum artibus. apposuitque tum rex in tutelam eius stationes, interq; arma murorumque ictus spectauit artificem.

Ptolemæus Philadelphus literarum studiosissimus fuit, bibliothecamq; miram Alexandriæ comparauit. interrogauitq; aliquando Demetrium Phalereum bibliothecæ præpositū, quot millia voluminum comparasset: 20. inquit ille, millia, sed paruo pòst tempore vsq; ad 50. millia comparaturum. Sextus Aurelius bibliothecas Rom. incendio absumptas, Alexandrinis reparauit exemplis.

Imperatores veteres omnes literarum penè fuêre studiosi. Cęsar edidit commentarios elegantissimos. Alexander Seuerus 18. ætatis anno publicè declamauit. Agesilaus erudito sermone vtebatur. Indi literas non norunt, ait Strabo. Ægyptij primi per figuras animalium, sensus mentis effingebant, seq; inuentores literarum perhibent: inde Phœnicas quia mari præpollebant, in Græciam attulisse, ex Tacito. Xenoph. ait fuisse 16. Galatarum & Mæonum persimiles, eas in Italiam aduectas. vide Pli. lib. 7. Literas lino solidas alligari, pluribus in locis Cic. ostendit.

Octauius cum victo Antonio Alexandriam ingressus esset, atq; Sostratus vir doctus per Ariū philosophum, Octauij amicum, salutem ab illo expeteret, cum non exorasset, mutata veste, Ariū quacumque incedebat sequebatur, hunc versum identidem in ore habens: Docti doctos seruabunt, si erūt docti.

Demetrius Cynicus dicebat, plus ꝓdesse, si pauca præcepta sapientiæ teneas, si illa tibi in promptu

in vſu ſint, quàm ſi multa didiceris, ſed illa non habeas ad manum.

Querenti apud Antiſthenē familiari, quòd commentaria perdidiſſet: Atqui oportebat, inquit ille, iſta potius animo quàm chartis ſcribere.

Sulpitius Gallus Pauli legatus in bello cōtra Perſem, cum luna ſereno aëre ſubitò defeciſſet, & ob id milites territi eſſent, de ea re accuratiſſimè diſputās, militum animos confirmauit. Pericles, Athenienſes defectu ſolis conſternatos, refecit.

Cicero ad Atticum: Sed me hercule, vt à cæteris oblectationibus deſeror, & voluptatibus propter Remp. ſic literis ſuſtentor & recreor.

Charondas, præceptores Thuriis adhibuit, vt & literas & bonos mores edocerent. putabat n. homines plus debere literis quàm parentib. aut naturæ: his enim viuimus, illis autem benè viuimus. id ēt dixiſſe de præceptoribus Alexandrum Magnum aiūt.

Plato circa id temporis quo defunctus eſt, genio ſuo atq; fortunæ gratias egit, primùm quòd homo & non bellua: ſecundò, quòd Græcus, non barbarus: tertiò, quòd viuente Socrate ætatem ageret. alij addunt dixiſſe, quòd Athenienſis, non Thebanus. Laërtius ait Thaletem dixiſſe, quòd homo non bellua, vir non mulier, Græcus non Barbarus fuerit.

Cap. XXXII. *De Libertate.*

ANdron Laodicenus, cum Romam veniſſet, à Cæſare impetraturus patriæ libertatem: Cicero alludens ad Cæſaris tyrannidem, Vide, ait, ſi poſſis pro hac etiā exorare. Macrob. Si compos voti es, pro nobis ſis legatus. ἐὰν ἐπιτύχῃς, καὶ περὶ ἡμᾶς πρέσβευσον.

Anti-

Antigonus, cum Antagoras poëta patellam tenens congrum elixaret, post illum stans: Putasne, ait, Homerum, ô Antagora, cum Agamēmonis gesta scriberet congrum elixasse, Tum Antagoras: Et tu rex, putasne Agamemnonem talia gerentem curasse, num quis in exercitu congrum coqueret?

Meron Tarentinus, quo die decretum de Pyrrho vocando sciri per populum Tarentinum debebat, & multitudo in concione sederet, accepta corona & lampade, quasi ebrius, tubicine ducēte, ludibundus in concionem peruenit. & vt fit, in turba populari aliis applaudētibus, vtq; procederet in medium inuitantibus: processit ille, & quasi cantaturus astitit. sed vbi silentium nactus est: Viri, inquit, Tarentini, benè facitis, qui iocari & ludere volētibus, dum licet permittitis: si tamen sapitis, cuncti hac ludorum libertate fruemini, antequàm Pyrrhus adueniat. nec fuit mendax. nam statim vt venit Pyrrhus, ludis & tripudiis Tarentinis interdixit.

Agesilaus ad eum, qui cum aliorum Lacedæmoniorū, tū eius vestis cibiq; mediocritatem mirabatur: Propter hunc, inquit, frugalem hospes viuendi modum, metimus libertatem. Seneca lib 18. Epist. Aurum & argētum, & quicquid aliud felices domos onerat, relinquat: nō potest gratis cōstare libertas.

Aristippus, dicente Dionysio, qui ad tyrannum proficiscitur, illius seruus est, quamuis liber fuerit: Non est, inquit, seruus, si liber venit. Libertas ad tempus dari non potest: ait Paulus lib. 40. Dig.

Buris & Spartis Lacedæmonij, cum sponte ad Persarum regem vt cruciarentur ex oraculo, quod caduceatores per illos Lacedæmonij occidissent, accessissent: vbi ad Xerxē venerunt, hortati sunt, vt quo-

quoquo modo vellet, pro patria occiderentur. at ille vi. tutem eorum admiratus, viros absoluit: rogauitque, vt apud eum manerent. Ecquo nam, inquiunt, modo h c viuere possemus, patria, legibusq; relictis, & iis viris pro quibus tantum itineris confecimus mori turi? sed Indato præfecto magis magisq; rogãte ac dicente, ipsos futuros in pari honore iis qui regis a ici maximè dignitate præstarent: Nobis, inquiũt illi, ignorare videris, quantum sit libertatis bonum, q̃ nemo cõpos mẽtis cum Persarũ regno cõmutarit.

C. Manlius apud Salustium ait, Libertatem petim s quã nemo bonus nisi cũ anima simul amittit.

Priuerno capto, interfectisq́, qui oppidum incitauerant ad rebellandum: cum eorum princeps in Romana curia interrogaretur, quã pœnam mererentur? respondit, Quam merentur, qui cum se dignos libertate iudicarent, arma sumpserũt. rursusq; cum rogaretur, qualem cum eis pacem habituri Romani essent, impunitate donati? respõdit: Si bonam dederint, perpetuam: si malam, non diuturnã. Seneca in Prouerb. inuitum cum retineas, exire incitas. Cli ipho apud Terentium Heautont. *Nulla est tàm facilis res, quin diffi ilis sit, cum inuitus facies.*

Arenius à Cyro captus, cũ ab illo rogaretur, Cur tributum non tulisset, vrbemq; muro cinxisset: Libertatem, inquit, cupiebat. Pulchrum enim mihi videbatur, & me liberum esse, & liberis meis libertatem relinquere. Titus Largius in oratione pro Latinis, Omnibus in natũ esse, ait libertatis, desiderium.

Cleom nes dux Laconicus, cũ è carcere ereptus ad occidendũ Ptolemæũ plebẽ sollicitasset, neminẽq; audentẽ inueniret: Non mirũ est, ait, si talib. viris, qui libertatem negligunt, mulieres ẽt dominantur.

Agis

Agis Archidami filius, dicente quodam de Græcorum libertate, sermonem nõ ignobilem quidem, sed effectu difficilem: Tua, inquit, ô hospes verba & virium indigent & pecuniarum.

Romani Cappadocibus, extincta regia stirpe, cõcesserunt, vt in libertate essent. at illi libertatem recusarunt. admirati Romani, quem vellẽt sibi regem eligerent, concesserunt. Illi itaque Aribarzanem eligerunt.

Libertatem designabant Ægyptij dextrâ manu, digitis passis apud Rom. seruorum quibus libertas concedebatur, lictor virgam, quam vindictam vocabant, supra caput tenẽs, eos cedebat. Erat prætereà in seruis libertatis signum, caput rasum cum pileo. Plautus in Amph. *Iupiter ille faciat, vt hodie raso capite caluus capiam pileum.* Suetonius de Tiberij patre. Primo Præneste deinde Neapolim euasit: seruisq; ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit. Appianus lib. 2. Ex iis quidam pileum in hasta ferebant, libertatis signum. sumebant autem pileum raso capite in templo Feroniæ, illorum deæ. Sed de ea re latius in Institutionum commentariis diximus.

Brutus in Tarquiniorum eiectione, ait è duobus alterũ eligendum: aut vita libera, aut mors gloriosa.

Sextus Aelius Pætus, & C. Cornelius, censores atrium Libertatis refecerunt: ait Liuius lib. 4. d. 4. Suetonius ait, Asinium Pollionem, suadente Augusto, atrium Libertatis condidisse.

Marsias Bacchi minister pingebatur in libris vrbibus, in libertatis signum: quoniam Bacchus libertatis erat deus: ob idque Liber etiam nuncupatus. Vide titulum de Muneribus.

CAP. XXXIII. *De Luxuria.*

LYSANDER Lacedæmonius preciosas à Dionysio tyranno vestes filiabus missas non accepit, dicens se vereri, ne illis indutæ, turpiores viderentur.

Heliogabalus imperator, cum à quopiam sibi priuato diceretur, non times pauper fieri? Quid melius, inquit, quàm vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ? Idem etiam dicebat, se nolle filios, ne quis frugi sibi nasceretur.

Lentulus Spinter primus vsus est dibapha purpura prætexta in ædilitate, quæ non poterat emi denarijs mille in libras. Idem scenam fecit argentatis choragijs.

Antonius triumuir aureis vsus est vasis in omnibus obscœnis desiderijs, pudendo etiam crimine Cleopatræ.

Faustus Syllæ filius, cum supellectilem propter æris alieni magnitudinem proscripsisset, vrbanè Cicero: hanc, inquit, magis amo quàm patris eius proscriptionem.

Iulius Cæsar cũ magna vteretur in vnumquemq; liberalitate, eos q incredibili crimine siue inopia siue luxuria perditos esse videbat, iis planè bello ciuili opus esse dicebat. Sumptum ex illo Cratis, qui cum ob immodicam luxuriem sumptusq;, tyrannides in ciuitatibus excitari cognosceret, facetè dicebat, ollam cum assiduè immoderatè impleas lentibus, vide ne nos in seditionem conijcias.

Agesilaus cum in Asia domus cõtignationem ex quadratis trabibus factam aspexisset: ædium herum rogauit, num apud illos quadrata nascerentur ligna:

eo negante, sed rotunda dicēte: Quid igitur, inquit, si quadrata essent, rotunda faceretis?

Agon Teius Alexandri Magni præfectus, aureis clauis suffigere crepidas voluit.

Cæsar in funere L. Cæsaris patris omni apparatu harenæ argento vsus est, ferasque argenteis vasis incessere tum primum visum. C. Antonius & Murena ludos scena argentea fecerunt. C. princeps in circo pegma ex argento duxit.

Lolliā Paulinā, C. principis matronam, nec serio quidem aut solenni ceremoniarum apparatu, sed mediocrium etiam sponsalium cœna, vidi smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus toto capite crinibus, spiris, auribus, collo, manibus, digitisq;: quæ summa 400. sestertium colligebat, ait Plin. lib. 9.

Poppea Neronis coniunx delicatioribus iumentis suis soleas ex auro quoq; induere solebat. Spurius Carbilius primus tricliniis addidit argentum.

Iulia Augusti filia licentiore vestitu patris oculos offenderat. tacuit pater: sed mutauit cultus sui, postero die morem, & lætum patrem affectata seueritate complexa est. at ille qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit: Et quantum hic, ait, in filia Augusti probabilior est cultus, Non defuit patrocinio suo Iulia: Hodie enim, ait, patris oculis me ornaui, heri viri.

Brutus cum balneas patrimoniumq; omne penè vendidisset, diceretque sine causa sudare: vrbanè excipiens Crassus orator: Non mirum, inquit, modò enim existi de balneis.

Testudinum putamina secare in laminas, lectosq; & repositoria his vestire, Carbilius Pollio instituit, prodigi

prodigi & ſagacis ad luxuriæ inſtrumenta ingenii.

Idem Craſſus orator in cauſa contra Brutum, cum eius ingluuiem vellet taxare, efferreturque anus Iunia, feſtiuè, inquit Brute quid ſedes? quid illā anum patri nunciare vis tuo?

M. Æmilius Porcina accuſatus à L. Caſſio, quòd villam nimis ſublimem extruxiſſet, graui pœna mulctatus eſt.

Demetrius Phalereus, cum vidiſſet iuuenem luxurioſum: Ecce, inquit, quadratam ſtatuam habentem ſyrma, ventrem, pudenda, barbam.

Cato ætate adhuc iunior in Antiochiam profectus, cupidus abſente Pompeio diligenter ciuitatem inſpicere, pedes, (vt ſemper conſueuerat) tunc quoque ibat. cum autē ante eius vrbis portas hominum cohortes in niueis aſtare veſtibus vidiſſet, & à parte altera ephebos, ab altera pueros inter ſe lectos: rem moleſtè ferebat: putabat enim ſibi illos dari honores. cum vero appropinquaſſet, tum iuuentutis illius magiſter, qui ea omnia componebat, coronam virgamq; gerens, factus obuiam veniētibus, vbi Demetrium (is enim erat Pompeii libertus) dimiſerint rogat & quando ipſe venturus ſit? tum Catonis beneuoli in riſum omnes effuſi ſunt. Cato vero, ô miſeram, inquit, ciuitatem. ac præteriit.

L. Lucullus, cum de victoriis in oriente partis triumphaſſet. ocioque ſe dediſſet, ædificiisq; plurimis circa Neapolim conſtructis, ædes etiam in Tuſculano haberet ſpacioſis thalamis deambulacriſque perornatas, ex quibus ceu è ſpeculis vndiq; circumſpici poterat: accuſante Pompeio, quòd æſtate optimè accommodatas, inhabitabiles hyeme feciſſet: rīdens Lucullus, Num tibi, inquit, Pompei, minus quàm

grues aut ciconiæ mentis habere videor, vt non pariter cum tempore habitationem quoque permutem?

Nemine apud eundem cœnante, dapibusq; non in Apolline, vt dicebat: sed modestè paratis à dispensatore, eum ad se vocatum obiurgauit. Cui ille, non putabã, inquit, cum solus cœnaturus esses, sumptuoso tibi opus esse conuiuio. quid ais? Lucullus inquit an ignorabas: penes Lucullum hodie cœnaturum esse Lucullum?

Mithridates Eupator currus aureos argenteosque habuit, translatos Romam in triumpho Pompeij.

Verres ideo ab Antonio proscriptus est, quòd Corinthijs ei cessurum negauisset. Cyrus apud Xenoph. cum in mensa Astyagis aui multas patinas vidisset, ô aue inquit, quot negotia habes in cœna?

Antonio in cœnis luxuriante, ac dicente Cleopatræ, quid magnificentius astrui posset? respondit illa, vna se cœnam sestertium centies absumpturam: cupiebat videre id Antonius. sponsionibus igitur factis, cœnam quotidianam Antonio apposuit. sed irridente illo, solam se mox 100. sestertia cœnaturam pollicetur. inferri igitur mensam secundam iubet, atq; vas, in quo ex præcepto acetum esset: detraxitq; vnionem è duobus omnium nobilissimum, maximumq;, quos in auribus gestabat: atq; aceto liquefactum absorbuit. iniecit alteri manum: sed L. Plautius iudex victum Antonium pronunciauit.

L. Lucullus exciso etiam monte iuxta Neapolim maiore impendio, quàm villam ædificauerat, Euripum & maria admisit. qua de causa Magnus Pompeius Xerxem togatum eum appellabat. quadraginta mil-

ta millibus illius piſcinæ, defuncto illo, venire piſces.

M. Lælius Strabo equeſtris ordinis, primus Brunduſij auiaria inſtituit, incluſis omnium generum auibus. ex Plin. apud Varronem Lenius legitur.

Lucullum eundem tunc forte per ocium in foro ſedentem, Cicero Pompeiusq; conuenere. Salutato igitur illo: Volumus, ait Cicero, apud te cœnare hodie, ea conditione, vt nihil noui noſtra cauſa parari iubeas. ſubrecuſabat Lucullus, in poſterumq; diem conuiuium differebat. Illi verò cum neq; dilationē, neq; cum ſuis collocutionem Lucullo permitterent, vocato cuidam à familiaribus: in Apolline, inquit, hodie cœnabitur (id enim erat vnum ex maximis Luculli cœnaculis) cum igitur Pompeius Ciceroq; ad cœnam veniſſent, obſtupuerunt ob tantam epularum copiam, obq; celeritatem apparatus.

Seruilius Rullus, ſolidum aprum primus Romanorum in epulis appoſuit.

Diogenes Cynicus à luxurioſo minam petebat. à quo cum rogaretur, cur ab alijs obolum, ab ſe minam peteret: Quia, inquit, ab alijs omnibus denuò me accepturum ſpero: à te verò an rurſus accepturus ſim, in Deorum ſitum eſt poteſtate. Epicurus dicebat, viue hodie. quod mutuatus Martialis eſt.

Scaurus in ædilitate theatrū fecit, opus omnium maximum: ſcena ei triplex altitudine 360. columnarum: pars ſcenæ è marmore fuit, media è vitro, ſummæ tabulis inauratis columnæ, vt diximus: imæ duodequadragenum pedum. Signa ærea inter columnas tria millia fuere. Cauea cepit hominum 80. mil. Fuit autem hic Scaurus Syllæ priuignus, filius Metellæ.

Gemmasque plures, quod peregrino appellant nomine Dactylothecam, primus habuit Romæ.

C. Curio in patris funere theatra duo fecit amplissima è ligno, cardine singulorum versatili suspensa libramento: in quibus vtrisque antemeridiano ludorum spectaculo inter sese auersis, ne inuicem obstreperent scenæ, & repentè circumactis vt contrà starent: postremo iam die discedentibus tabulis, & cornibus inter se coeuntibus, faciebat amphitheatrum, & gladiatorum spectacula edebat, populum Rom. circumferens. Plin.

Iuliæ Augusti filię vir grauis, suadebat, vt ad patris exemplū se componeret. cui illa ait: Ille obliuiscitur se Cæsarem esse, ego memini me Cæsaris filiam.

Cum lupus piscis commendaretur, qui in Tyberi inter duos pontes tantum caperetur, M. Philippus apud hospitem Cassini cœnans, appositum è vicino flumine lupum degustauit, expuitq́;, probrū factum dicto etiam prosequutus. Peream, inquit, nisi piscem putaram.

Verus imperator tàm perditæ luxuriæ homo fuit, vt etiam postquam redierat è Syria, popinam domi instituerit, ad quam post conuiuium Marci diuertebat: ministrantibus omni genere turpium personarum. Fertur & nocte perpeti alea lusisse.

Maximinus iunior imp. aurea lorica exēplo Ptolemæorum vsus est: item argentea, clypeo gemmato, inaurato, & hasta inaurata. fecit spatas argenteas & aureas, & galeas gemmatas.

Luxu taxantur Milesii. Apicius, de quo dictum est. Æsopus tragœdus, & filius, de quo suprà. Apud Græcos Abron: item persæ Horat. *Persicos odi puer apparatus.* Caligula imperator in vestitu calceatuque luxu-

luxuriosi. Luxuriæ peregrinæ origo ab exercitu Asiatico in vrbem inuecta est, ait Liuius.

Ephesii Hermodorum, qui frugi erat, expulerunt dicentes: Nemo nostrûm frugi esto, alioqui cum aliis eiiciatur. Quam ob rem Heraclitus dignos esse Ephesios omnes strangulari, qui Hermodorum frugi eiecerunt dicebat.

Aristippus aliquando delectatus vnguento: Male, inquit, istis effœminatis eueniat, qui rem tàm bellam infamauerunt.

Q. Catulus primus, spectantium consessum velorum vmbraculis texit. Claudius Pulcher primus scenam varietate colorum adûbrauit. C. Antonius argento, Petreius auro, Q. Catulus ebore, L & Cinna versatiles fecerunt. M. & Decius in funere patris primi gladiatores ediderunt. Statuam auratam primus M. Attilius Glabrio patri erexit.

Fabricius Lucinius Cornelium Rufinum duobus consulatibus & dictatura speciosissimè functũ, quòd decem pondo vasa argentea comparasset, senatu priuauit. M. Antonius & L. Flaccus Duronium senatu mouerunt, quòd legem de coërcẽdis conuiuiorum luxibus latam tribunus plebis, abrogauerat.

C. Licinius Hoplomachus à prætore petiit, vt bonis interdiceretur patri, tanquam illa dissipanti, post patris verò mortem breui omnia luxu perdidit.

Antiochus rex Syriæ luxuriam eius exercitus imitatus, magna ex parte clauos aureos crepidis subiectos habuit, argenteaq; vasa ad vsum culinæ comparauit. Meritò igitur Lucanus ait: *O prodigia rerum.*

Luxuries, nunquam paruo contenta paratu.
Et quæsitorum terra pelagoq; ciborum.
Ambitiosa fames, & lautæ gloria mensæ.

Discite, quàm paruo liceat producere vitam:
Et quantum natura petat. non erigit agros
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus:
Non auro murrhaq; bibunt: sed gurgite puro
Vita redit, satis est populis fluuiusq; Ceresq;.

Heraclius imperator cum esset Hierosolymis cum expeditione, crucē Christi ferens eo vico, per quem Caiphæ prætorio Iesus à Pharisęis satellitibusq; fuerat attractus, venit ad portam, quæ exitus est ad Caluariæ locum. turba quæ Heraclium præcedebat, exierat: ipse verò nullo nixu potuit porta exire. Tum patriarcha, qui lateri adhærebat, suasit, vt depositis iaspidibus ornatuq; imperatorio, Christum in vestibus æmularetur vilioribus. Id cum fecisset, pedibus nudis facili negocio transit, crucemq; in Caluariam detulit. Hinc factum est, vt omni deposito ornatu discalceati, crucem in commemoratione passionis Dominicæ Christiani adorent.

Cœlius quidam adeò fuit intemperans, luxuriosusq;, vt ex omnibus bonis venditis, dilapidatisque, vix tantum soli possidendum sibi reliquerit, quantum ad sepulchrum sufficeret. Vide titulos de Gula ac Voluptate.

Cap. XXIIII. *De Legibus.*

PAVSANIAS Plistoanactis filius, cuidam interroganti, cur ex priscis legibus nullam mouere Spartiatis liceret: Quia leges, inquit, hominum, non homines legum dominos esse oportet.

Anacharsis non magis festiuè quàm verè leges aranearum telas vocabat: vtpote qui infirmiores muscas detinerent, maiores aues transmitterent: hoc

est,

est, quia inopes tãtum legibus puniuntur, diuitibus potentibusq; pecuniarum vi elabentibus.

Draco Atheniensis, quod leges nimis asperas Athenis sanxisset, vt etiam capite puniretur, qui ocij damnatus esset, aut qui olera fructusq; surripuisset: Demades facetè, Dracoñe ait non atramẽto, sed sanguine leges descripsisse. Cato apud Liuium: Nulla lex satis commoda omnibus est. Plato dicebat, virorum bonorum causa leges factas, ne ipsis iniuria inferatur, cum ipsi non inferant.

Massilienses, ait Strabo lib. 4. Geograph. omneis mortales legum æquitate superant, consilium ex cẽtumuiris constituentes.

Solon, qui Draconis leges emendauit, legem tulit, vt si vir ad rem veneream non esset idoneus, liceret vxori maritos propinqui admittere. dicam diffusius in capite de Vxoribus.

Idem Solon versibus leges conscripsit. Turduli antiqui Hispaniæ populi, leges versibus conscriptas, sex annorum millium habuisse traduntur. Hæc ideo apposui, vt si qui sunt leguleij, qui poëtas dilacerant, intelligant poëticæ dignitatem, atq; oratoriæ. Pragmaticos appellatos comperio, qui parua mercede iura oratoribus suggerebant. Cic. lib. primo de Orat. Itaq; non vt apud Gręcos infimi homines mercedula adducti, ministros se prębẽt in iudicijs oratoribus, ij qui apud illos pragmatici vocantur.

Illo seculo, inquit Seneca, quod aureum perhibetur penes sapientes fuisse, regnum Possidonius iudicat: ij continebant manus, & infirmiores à validioribus tuebantur. & subdit: sed postquam subrepentibus vitijs in tyrannidem regna conuersa sunt, opus esse cœpit legibus. De regibus Cic. à Possidonio

 mutuatus,

mutuatus, idē ait in Officijs: Addam illud, ne videar iurisperitos odisse tantam autoritatem datam esse apud Rom. Mutio Scæuolæ, vt nemo penè Romæ auderet eo inconsulto testamentum condere. Vitium igitur nō est artium, sed artificum: nec odi in ea eruditione doctos modestosq́;, sed audaculos quosdā, nimium sibi assumentes, humanasq́; literas non lacessitos dilacerantes. Nam vt cæteros taceam, quos diligo: Antonium ciuē meum iureconsultissimum, dimidium animæ ita amo, vt nulla prorsus ad beneuolentiam fieri posset accessio: nec iureconsulti nos lacerant, sed inconsulti & indocti, qui nesciunt artes literarias inter se connexas esse, & gyro quodam contextas.

Legumlatores. Draco apud Athenienses. post hunc Solon. Apud Lacedæmonios verò, Lycurgus: nec scriptas, quas rhetras dixerunt. Tulit apud Locros leges Zaleucus: Charundas Catinensis ciuibus suis Thurijs, cæterisq́; Chalcidicis ciuitatibus, quæ sunt circa Italiam Siciliamq́;: Philolaus Corinthius Thebanis, item Pittacus: item Androdorus Rheginus Chalcidensibus, qui sunt in Thracia: item Phidon Corinthijs. Moses Iudæis leges, quas sacras vocarunt. Sed de sacris legibus non esse mentionē habendam, optimè ostendit exemplum Theopompi historici, Theodectiq́; poëtæ: quorum ille cum in historia vellet legum sacrarum meminisse, triginta diebus mente consternatus est: hic verò nisus in aliquo drachmateorum meminisse, quæ in diuino volumine continentur, oculis obscuratis causam cæcitatis cognouit. Sed de legumlatoribus abundè in commentarijs diximus Institutionum: quos Scipioni nepoti tuo, adolescēti elegantissimo, & bonorum studio-

ſtudiorum diligentiſſimo cultori, qui ab ineunte ætate ſpem magnam de ſe pollicitus eſt, atq; in omni ætate maiorem nobis pollicetur, dedicamus.

Cap. XXXV. *De Luſcis*

APPIVS in Sextium Luſcum ita iocatus eſt: Cœnabo, inquit, apud te: vni enim locum eſſe video. ſcomma in oculum fuit. Retorſit Sextius in Appium repetundarum reum: manus, inquit, laua & cœna.

Timon Niceus luſcus erat, & luſcus item Dioſcorides eius diſcipulus. ad eum qui aderat, cunctaq; admirabatur, feſtiuè, quid, ait, non miraris, quia tres cum ſimus, quatuor tantum habemus oculos.

Philippus Macedo luſcus fuit. Annibal, Sertorius, & Antigonus. cuius oculi amiſſi deformitatem vt cælaret Apelles, illius imaginem latere tantum altero oſtendit.

Theocritus Chius, cum ad Antigonum quaſi puniendus raparetur, ſolantibus amicis, ac pollicentib. ſpem, quòd omninò regis clementiam eſſet experturus, cum ad eius oculos veniſſet: vrbanè, ad Antigoni luſcitiem alludens ille, ergò ait impoſſibilem mihi dicitis ſpem ſalutis.

Cap. XXXVI. *De Laudibus & Gloria.*

PESCENNIVS Niger imperator, quendam panegyricum recitare volentem inhibuit: Scribe, inquit, laudes Marij, vel Annibalis, vel alicuius optimi ducis mortui, atq; q̃d illi fecerint explica, vt nos imitemur nã viuentes laudare irriſio eſt, præſertim imperatoris à qui-

ris à quibus ſperatur, qui timentur, qui præſtare publicè poſſunt, necare, proſcribere.

Themiſtocles verò theatrum petens, cum ex eo quæreretur, quod acroama aut cuius vocem libentiſſimè audiret? eius, ait, à quo ſua virtus prædicaretur.

Antiſthenes, cũ ei à quodã diceretur? quod à multis laudatus eſſet: Quid, inquit, mali feci?

Archidamus Ageſilai filius, cum à Philippo poſt pugnam Cheronnenſem aſperiorem accepiſſet epiſtolam, reſcripſit: Si vmbram tuam metitus fueris, nequaquam inuenies maiorem illam factam, quàm eſſet antequam viceris.

Demetrius Phalereus, dicenti cuidam, Multi te laudant: reſpondit, id quod Antiſthenes ſuprà.

Veſpaſianus imperator triumphi die defatigatus tarditate & tędio pompæ, non reticuit: merito ſe plecti dicẽs, quòd triumphum quaſi aut maioribus ſuis debitum, aut ſperatum vnquam, ſibi tàm ineptè ſenex concupiſſet.

Alexander Macedo in Phrygiam vectus, Achillis ſepulchrum nactus, coronis ornauit: felicemque Achillem vocauit, quòd viuo quidem tam fidum amicum, mortuo autem tam magnum contigit habuiſſe præconem, vt dixi in cap. de Amicitia. Horat. *Tu ſola animos mentemq; peruris. Gloria.* Silius. *fax mentis honeſta.* Simonides apud Xenoph. Eas ait laudes dulciſſimas eſſe arbitror, quæ ab homine libero proficiſcuntur. Theophraſtus ait, honeſtatis innatam cupiditatem laudibus confirmari. Ouid. *Laudataq; virtus creſcit.* Cicero ad Brutum: Præclara quidem ſunt illa ingenia, quæ gloria excitantur.

Antiocho vadum fluminis experienti, renuit alioqui elephantorum agminis dux ſemper tranare: tum

tum pronunciatum, eius fore principatum qui transisset. ausum Patroclum, ait Plin. de Eleph.

Columbis quidã est gloriæ intellectus. suos enim colores varietatemq; dispositam mirantur: atque in cœlo ex volatu plaudunt, varieq; sulcant: qua ostentatione præbentur vt victæ accipitri, implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur. alioqui subito volatu multo velociores, speculatur occultus fronde latro, & gaudentes in ipsa gloria rapit.

Laudum quidam appetentissimus, vt omnibus hominibus se notum faceret, Dianæ Ephesiæ templum incendit. sed Ephesij decreto sanxerunt, ne quis eius nomẽ memoriamuè vnquam referret. Super ea re iocus inualuit, cuius Cicero meminit. ait enim: Timæum quendam dixisse, ea nocte qua incensum est templum, natum esse Alexandrum: addidisseque, non esse mirandum quòd Diana cum in partu Olympiadis adesse voluisset, domo abfuisset.

Labienus exerceri in declamationibus volebat, gloriari fastidiebat. Cicero de Finibus: Quid turpius, quàm sapientis vitam ex insipientium sermone pendere?

Martialis in iactuosum vestiumq; ostentatorem:

Vndecies vna surresti Zoile cœna,
Et mutata tibi synthesis vndecies:
Sudor inhæreret madida ne veste retentus,
Et laxam tenuis redderet aura cutem.
Quare ego non sudo: qui tecum Zoile cœno?
Frigus enim magnum synthesis vna facit.

Apud Græcos polion herbam inclytam Musei & Hesiodi laudibus ad omnia vtilem prædicantium, superq; cætera ad gloriam & dignitatem. Euplea etiam

iam perunctos tradunt commendatioris esse famæ. ex Plin. His adde titulum de Ambitione.

Cap. XXXVII. *De Lenocinio.*

PHiloxenus maritimę oræ præfectus, Alexandro Maced. scripsit, puerum in Ionia esse incredibili formæ venustate, ac ætatis flore excellenti. rogat igitur, num vellet vt puerum ad se mitteret. tum Alexan. rescripsit: Hominum scelestissime, ecquid vnquam quicquam huiusmodi in me animaduertisti, qui mihi hisce lenocineris obsequijs?

Ballio leno in Plauti Pseudulo, cum suasisset Calliodoro, vt viginti minas patri surriperet, amicè Phœnicio erogandas, dixissetq; Calliodorus Egon' patri surripere possum quicquam, cauto seni? atque adeò si facere possem, pietas prohibet. Facetè Ballio respondit, audio: pietatem istam amplexator nocte pro phœnicio.

Crobilus leno, duo scorta domi habens, non modò lenocinijs adolescẽtes compilabat, sed etiã furto.

Vetilius leno, hæres relictus à nobili adolescente, hæreditatem à Q. Metello prætore, prohibitus est sumere.

Glossopetra linguæ similis humanæ, in terra non nasci putatur, sed deficiente luna cœlo decidere: hæc lenocinanti necessaria est. Plinius.

Lenocinij quidem crimen lege Iulia de adulterijs præscriptum est, cum sit in eundem maritum pœna statuta, qui de adulterio suæ vxoris quid acceperit, & in eũ qui adulterio deprehensam retinuerit: ait Vlpian. lib. 48. Digest. Ad quod allusit Iuuenalis: Vbi nunc lex Iulia, dormis? licet ad omnia adulteria se extendat.

Cap.

Cap. XXXVIII. *De Ludis & spectaculis.*

LVDVS etsi ab omnibus bonis viris damnatur, tamen si citra auaritiam, seruatoque & tempore & modo exerceatur, nō omninò damnandus est: quod tum Horat.

Qui non lusisse pudet, sed non incidere ludum.

Ait, ostendit: tum virorum bonorum exempla, quæ sequuntur.

Socrates literariæ disciplinæ quietem aliquando interponebat. Is enim supposita cruribus arundine, puerorum equitem imitantium more iuuentus, ab Alcibiade risus est. Agesilaum id etiam fecisse, in capite de filijs dictum est.

Cæsar pila lusit. vnde cum eo aliquando Cæcilius ludens, cum ab eo quinquaginta sestertia tantum accepisset, collusoribus alijs donatis centum: quid, inquit, Cæsar est? an vna ego manu ludo? Scæuola pila optimus lusor: Trigonalis verò Polybius quidam ex Martiale. Cicero etiam Ticinium quendam studiosè pila lusisse ait. Mecœnas & Q. Galba. latrunculis lusores, Nouius, Publius & Paulus. ex Martiale. ex Seneca, Canus Iulius. Alea Cato Portius lusit, Domitianus, & Claudius, qui etiam librum huius artis emisit: item Verus imperator. Augustus, qui ad Tyberiū in hunc modum scribit: Inter cœnam heri & hodie lusimus. Talis enim iactatis, vt quisq; canem aut senionem miserat, in singulos talos, singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat vniuersos, qui Venerem iecerat. Et alijs literis. In quinquatrijs, ait lusimus per omnes dies. ego perdidi 20. millia nummûm. sed cum effusè in lusu liberalis fuissem, vt soleo plerunque: nā si quas manus remisi, cuiq; exegissem,

ſem,aut retinuiſſem,quòd cuiq; donaui,viciſſem vel 50.millia:ſed hoc malo. Dionyſius tyrannus ſtudioſè etiam pila ludebat.

Lydi ob rerum caritatem,quo facilius famem tolerarent, alcam inueniſſe traduntur, & pilæ luſum præter talos.

Ludorum autem gladiatoriorum originem hanc fuiſſe comperio,ait Capitolinus in Max.multi aiunt apud veteres hanc deuotionem contra hoſteis factã, vt ciuium ſanguine litato, ſpecie pugnarum ſe Nemeſis,id eſt,vis quædam fortunæ ſatiaret.Alij, quod veriſimilius credo, ituros ad bellum Rom.debuiſſe pugnam videre,& vulnera,& ferrum, & nudas inter ſe cohorteis, ne dimicantes in bello armatos hoſtes timerent, & vulnera & ſanguinem perhorreſcerent. Cæterum pòſt in funeribus alijsq; ludis adhibebantur ad ſpectacula gladiatores, qui non ex ciuibus Rom.ſed ex ſeruis emptis conſtabãt: nam empti ſerui alebantur, docebanturque à laniſtis in Rauenna: quoniam is locus ad erudiendum viſus eſt laniſtis aptior,ſed alibi quoq; alebantur. Ex ijs alij Thraces,alij Samnites,quòd illi Thracia,hi Samnitica vtebantur armatura: alij qui Gallica,mirmillones nuncupati.de ludis verò Circenſibus,alijsq;, nihil apponere libuit,ne eſſem longior inſtituto.

Diocletianus imperator,dicente quodam à rationibus eius, Chari editionem theatralium ludorum multum placuiſſe: ergo,inquit,benè riſus eſt imperio ſuo Charus.

Scæuola in ludo 12.ſcruporum,cum prior calculũ promouiſſet,eſſetq; victus,dum rus tendit, repetito totius certaminis ordine,quo dato erraſſet recordatus, re-

tus, redijt ad eum qui cum luserat, isque ita factum confessus est.

Senatusconsultum vetuit in pecunia ludere, præterquam si quis certet hasta, vel pila, iaciendo, vel currendo, saliendo, luctando, vel pugnando, quod salutis causa fiat: ait Paul. libro II. Dig.

Cap. XXXIX. *De Licentia.*

PVBLIO Nasicæ consuli, Granius præco medio in foro cum edicto iustitio domum descendens, interrogasset Granium, quid tristis esset, an quod auctiones essent? licenter Granius, quòd legiones, inquit.

Idem Granius tribuno plebis potentissimo homini M. Druso, sed multa in Rempublicam molienti, cum ille cum salutasset (vt fit) dixissetque, quid agis Grani? respondit: imò verò Druse quid agis?

Appius maior, cum ageretur in senatu de agris publicis, deque lege Thoria, & premeretur. Lucilius ab ijs qui à pecore eius agros publicos depasci, & de lege dicerent: facetè, non est inquit, Lucilij pecus illud, erratis: ego liberũ puto esse, qua lubet pascitur.

L. Lucullus obiecta sibi magnificentia villæ Tusculanæ, duos se habere vicinos respondit: superiorem equitem Romanum, inferiorem libertinum.

Demochares Atheniensium legatus, cum alijs ad Philippum Macedonem venerat. audita benignè legatione, Philippus ait, dicite legati, facere quid possum, quod sit Atheniensibus gratum? excepit, vt erat procaci lingua Demochares. te, inquit, suspende. pepercit Philippus, eumq; dimisit. commotis autem legatis ob intempestiuam linguam, ait Philippus: nunciate Atheniensibus, multo clariores videri, qui ob

ingenii impotētiam his non parcunt quàm qui impunè dici ſinant. Is Demochares ob linguæ procacitatem Therſites vocabatur.

Cum aliquando coram Dionyſio quæreretur, quale eſſet optimum genus æris: Illud, inquit Antipho, ex quo Harmodii & Ariſtogitonis ſtatuas erexerant Athenienſes: ſed is à Dionyſio cæſus eſt.

L. DOMITII BRVSONII RERVM MEMORABILIVM, HISTORIARVM, EXEMPLORVM, miraculorum, facetiarumque.

Liber IIII. ad Mecœnatem.

CAP. I. *De Mulieribus.*

MVLIERVM ingenia ſi velim Mœcenas ſcriptis complecti, opus in immenſum excreſceret. Itaq; viſum eſt paucula quædam exempla, eademq; (vt mos illarum eſt) in vtramq; partem varia adducere: ſi prius illud addiderim, illis, ſi bonæ ſint (ſi qua fortè inueniri poteſt) nihil elegantius: ſin malæ, nihil peſtilentius eſſe. De iis Anneus Seneca ait: Apertè cum mala eſt mulier, tum demum eſt bona.

Siculus quidam, dicente familiari, vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu: facetè, Amabò, inquit, da mihi ex iſta arbore quos feram ſurculos.

Diogenes Cynicus, mulieres quæ ex oliua ſe ſuſpenderant cum vidiſſet: Vtinam, inquit, arbores cęteræ fructum huiuſmodi tuliſſent. Idem

Idem intuitus mulierem in lectica: Non secundum feram ait esse caueam.

Cæsar cum ad Cleopatram in Ægyptum accessisset, eaque solo Apollodoro Siculo comitata, paruulam ingressa lẽbum, regiam adnauigasset: nullaq; se alia via occultare posset, nouũ sceleris genus cõmenta est. nam in culcitra loris circumligata se occulens, ab Apollodoro per fores ad Cæsarem perducta est.

Helenam præ sentibus Græcorum legatis illam repetentibus dixisse aiunt: se non inuitam nauigasse, neque sibi cum Menelai matrimonio conuenire. ex Dycti Apud Homer. rursus illi incessit cupido Menelai.

Senatoribus mos olim fuit curiam cum prætextatis filiis introire. cum verò in senatu res maior quæpiam consultaretur, eaq; in diem posterum prolata esset, placuit vt nemo quam rem tractassent pronũciaret, priusquam decreta esset, mater Papyrii pueri, qui cum parente in curia fuerat, percontatur filium, quidnam patres in senatu egissent, respondente illo, rem tacendam esse, nec pronunciari licere: fit audiendi auidior. Silẽtium pueri animum euerberat: rogatur compressius. tum puer, vrgente matre, lepidi ac festiui mendacij consilium capit. Actum in senatu ait, vtrum videatur vtilius, magisque è Republica esse, vnusnè vt duas vxores haberet, an vna duobus nupta esset. Hoc vbi illa audiuit, animo pauens, domo egreditur, cæteras matronas conuenit, rem nunciat. Postridie ad Senatum copiosæ matrumfamilias cateruæ confluunt, lachrymantes atque obtestantes orant, vna potius vt duobus nupta fieret, quàm vni duæ. Senatores ingredientes curiam, quid illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio

iſtæc vellet mirabantur. Papyrius re patefacta, à ſenatu deoſculatus eſt: ac poſthac ſancitũ, ne cui prætextato poteſtas, præter quàm Papyrio, curiam eſſet ingrediendi.

Dyrce Lyci Thebanorum regis vxor, priorem viri vxorem Antiopam, ne fortè in Lyci gratiam rediret, in Cytherone claudi cuſtodiriq; iuſſit. ſed à Zeto Amphioneq; filijs liberata eſt, Lycusq; occiſus, Dyrce cauda indomiti tauri alligata eſt.

Cybele Atyn puerum ardens monuit, ne cum alia congrederetur. qui cum forte coiſſet cum Sagarithide nympha, ab irata Cybele primò caſtratus eſt, deinde in pinum conuerſus.

Ptolemæus moriens vxori Cleopatræ regnum, & alteri ex filijs quẽ mater elegerit, legat: mater ad minorem natu, vt fit, inclinans, à populo tamen maiorem cõſtituere compellitur. cui priuſquam regnum daret, iubet repudiare vxorem Cleopatram illi chariſſimam, eandemq; ſororem, atq; minorẽ ſororem Seleucem ducere. Cleopatra verò Cyricœno in Syria nubit: ad maritumq; exercitum Cypri ſollicitatũ adducit. Cyricœnus verò in bello victus, Antiochiã confugit. tum Gryphus Antiochiam, in qua erat Cleopatra, obſedit: ea capta, Gryphina Gryphi vxor nihil habuit antiquius, quàm ſororem Cleopatram nanciſci. & quanquã repugnante oranteq; Grypho, ne id faceret, im̃iſit milites, qui ſororẽ in templo cõfoderent (nam ad aras confugerat) qui veniẽtes cum euellere eam non poſſent, manus Deæ ſimulachrũ amplexantes præciderunt. ſed nec multo pòſt Cyricœnus reparato bello victor, Gryphinam comprehenſam, Cleopatræ vxoris manibus parentauit. Cauſa autem qua inducta Gryphina in ſororem eſt, ea

fuit:

fuit: quoniã Cyricœno hosti Grypho marito, quamuis fratri, nupserat, exercitumq; parauerat. Quanta igitur laus debẽ Mecœnas fratriæ tuæ, Margarithæ à montibus, quæ quatuor filiorum mater neminem in amore præponit, sed parilem vnicuiq; præstat patriam pietate. Possum tacere huius matronæ cæteras animi dotes: sed quis tacebit singularẽ prudentiam, honestatem, pudicitiam, & (quod est in muliere rarissimum) liberalitatem, animiq; magnitudinem? ea est, cui meritò illa Enniana virago attribui debet.

Poppea, quæ postea Neronis vxor fuit, quærens sibi matrimonium, & Octauiæ dissidium fieri, quod fieri nõ speraret incolumi Agrippina, crebris in eam criminibus vsa est. aliquando per facetias principem Neronem pupillum vocabat: qui iussis alienis obnoxius, non modò imperij, sed etiam libertatis indigeret.

Cleopatra Demetrium virum Seleucumq; filium indignata, quod occiso eius patre, ab illo iniussu suo diadema sumpsisset, occidit. Augustinus: *Mulier*, ait, *est muscipula animæ, latro vitæ, suauis mors, blanda percussio, pernicies delicata, rosa fœtens, malum libens.*

Parisatis Artaxerxis mater, cum inuisum haberet Metasabatem. qui mortis Cyri particeps fuerat, occasionem perdendi eunuchi nacta est. cum Artaxerxe enim ludens, pacta est, vt victori liceret quem vellet expetere. cadentibus igitur ex voto talis, victoria potita, Metasabatem accepit. atq; priusquàm rex in suspicionem incideret, tortoribus ad supplicium tradens, viuum pelle nudari, ac tribus palis affixum, corpus diuaricari iussit, & in alio palo seorsum pellem suspendi.

Antipater constitutus ab Alexandro Macedoniæ

præfectus, cum ad Alexādrum ſcripſiſſet Olympiadis matris ineptias atque importunitates: commotus Alexander, ait: grauem penſionem pro menſibus decem, quibus in vtero eius fuiſſet, matrem à ſe exigere.

Septitia filiis irata, Publio ſeni admodum nupſit, vtroſq; teſtamento pòſt præteriit. ſed Auguſtus hæreditatem filiis reſtituit, dotemque viro tribuit, quia non creandorum gratia filiorum nupta erat.

Meſſalina Claudii vxor, cum Siliũ palàm adamaret, Claudiuſque Hoſtiam ob timorem ſe recepiſſet, donec proſpiceret rebus ſuis, & adulteris pœnas intenderet: illa adulto autumno ſimulachrum vindemiæ per donum celebrat, vrgeri præla, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ aſſultabant, vt inſanientes Bacchæ. Ipſa crine fluxo thyrſum quatiens, iuxtaq; Silius hedera vinctus, gerere cothurnos, iacere caput: ſtrepente circum procaci choro.

Dibutadis Sicyonij figuli filia: iuuenis amore capta, illo peregrè abeunte, vmbram ex facie eius ad lucernam in pariete lineis circumſcripſit, quibus pater eius impreſſa argilla typum fecit.

Symiamira Heliogabali mater ab Antonio Caracalla ſtuprata, cũ Heliogabalo filio meretricio more viuens, omnia in aula turpia exercebat. ſed occiſi vno eodemque tempore ſunt.

Pheron rex viſu orbatus, ex oraculo monitus, vt vrina mulieris quæ virum ſuum tantùm experta eſſet, oculos lauaret, ita videndi vſum recepturus: cum vxoris ſuæ, plurimarumque vrinas ad oculos adhibuiſſet, nihilo magis cernebat: quibus concrematis in vrbe Erythrabolo, vnius expertus vrinam, cernēdi ſibi vim reſtitutā ſenſit, eamq; duxit vxorem. ex Herodoto

rodoto lib. 2. Fuit autem Sesostris regis filius. Diodorus verò lib. 1. Sesosis Ægypti regis filius amisso oculorum vsu, decem post annos somnia expertus, responsum accepit, vt placato Deo qui in Heliopoli coleretur faciem mulieris inspiceret, quæ nullũ nisi propriũ nosset virum. ab vxore primum incipiẽs, cũ multas expertus esset, nullam reperit incorruptam, præter hortulani cuiusdam. quam viso restituto, vxorem duxit, reliquas verò omneis viuas combussit.

Sabini vxor mala cupidine videndi castrorum situm per noctem militari habitu ingressa, cum vigilias & cætera militiæ munera eadem lasciuia tentasset, in ipsis principiis stuprum passa est.

Sassia Appula mulier in Melini generi amorem incidit victaque tandem ardoribus, in concubitum appetiit. pauloq; post tempore gener repudiata Cluentia Sassiæ filia, socrum duxit vxorem.

Medæa Iasonem ardens, & thesauros patri abstulit, & fratrem vnà adductum in frusta dissecuit, atque membra qua parens persequeretur dissipauit: vt eorum collectio dispersa, mœrorque patrius, celeritatem persequendi retardaret.

Terentia post Cicer. repudium nupsit Salustio, illi inimico: & demum Messalæ.

Beronice, post Herodis viri patruique mortem, cum fratre coiisse insimulata est: copulatumque matrimonio Palemonem Lyciæ regem, paulo pòst quia libidini non satisfaceret (vt aiunt) dimisit.

Augustus cum deprehendisset ornatrices canos è capite Iuliæ filiæ legentes, vidisse dissimulauit. post paulum verò filiam interrogat: Vtrum post aliquot annos cana esse mallet, an calua? respondente illa, se malle esse canam: quid ergò, ait, hæ te caluã faciunt.

Idem Augustus conscius adulterij eiusdem Iuliæ, admiratus quomodo similes Agrippę viro filios procrearet, quæ tàm vulgo potestatem corporis sui faceret: Nunquam enim, ait illa, nisi naui plena tollo vectorem.

Populia Marci filia miranti cuidam ac dicēti, quid esset in causa, quod bestiæ nunquam iniri cuperent, nisi statis temporibus? respondit, bestiæ enim sunt.

Dionysius tyrannus senior matri, quæ quamuis anus, marito tradi vellet: Ciuilia, inquit, iura violari possunt naturæ non possunt. Seneca de Remed. fortunæ. *Nihil tàm mobile, quàm fœminarum voluntas: Nihil tàm vagum.* Nouimus veterum matrimonia, repudia, & fœdiores diuortio malè cohærentium rixas. quam multæ quos in adolescentia amauerunt, in communi reliquerunt senectute? quoties anile diuortium risimus?

Pisistratus Atheniensium tyrannus, cum à quopiā accepisset, matrem ardere adolescentem, illum alioqui timidum pauidumq́; , ac ob facti conscientiam renuentem, ad cœnam vocauit: cœnatumq́ue interrogauit, quomodo fuisset acceptus? illo autem, Opiparè dicente: Talia, inquit, quotidie tibi erunt, si matri meæ rem gratam feceris.

Val. Martialis:

Quæro diu totam Sophroni Ruffe per vrbem,
Sique puella negat, nulla puella negat:
Tanquam fas non sit, tanquam sit turpe negare:
Tanquam non liceat, nulla puella negat.
Casta igitur nulla est casta sunt mille. quid ergo
Casta facit? non dat, non tamen illa negat.

Phanius quidam cum vxorem parum pudicā haberet, adulterijq́; suspectam, fores ita occlusit, vt nō sine

ſine ſtrepitu poſſent aperiri:ſed bona mulier adulterum per tectum admittebat.

Apuleius lib.7.ait,puellam virginem raptam à latronibus, primùm pauefactam, mox venerem expertam,inter latrones ipſos ſcortari,ac ſponte laceſſere.

Eurydice Amyntæ vxor, non modò ob generi concubitum de perdendo viro cum adultero cogitauit:ſed paulo pòſt Alexandrum, Alexandri Magni patruum,ſuum filium per inſidias occidit. nec multo pòſt alium Perdiccam, propter idem libidinis inceſtusq; ſcelus.

Laodice ſoror vxorq; Mithridatis magni, abſentē diutius virum cum obijſſe putaret, in amicorum concubitus proiecta,venientem virum poſt longam peregrinationem veneno conficere tentauit.ſed deprehēſo ab ancilla ſcelere,Mithridatiq; patefacto,in authorem facinoris vindicatum eſt.

Quartilla apud Arbitrum Petronium ait, minor eſt quàm ego fui,cum virum paſſa ſum: Iunonem meam iratam habeam, ſi me vnquam meminerim virginem fuiſſe: nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis maioribus me pueris applicui.

Iuno,quo die Græci Troianiq; pugnaturi erant, mediata quo pacto Iouem falleret, compta ad maritum in montem Idæum agentem accedit:ſi fortè captus ille formæ venuſtate,cum vxore coëat, & inter amplexus animo oculiſq; irriget ſoporem.quo facto Iuno Troianis infeſta,magnam attulit calamitatem. vt verè dictum ſit ab Ouid. nulla penè pacto odium mulierum poſſe ſatiari,illo carmine, *Vix Priamus tanti.* In quo interpretes viri quidā literati multa enar-

rant,quæ mihi non placent: ſed vnius commatis interpoſitione locus ſit clarior. Sic enim diſtiguendum puto: *Troia iacet, certe inuiſa Danais* hoc eſt, Græcis ipſis propter diuturnum bellum: puellis verò adeò inuiſa, vt quamuis Priamus obierit, Troia euerſa fuerit, nondum inuidiæ ſatisfactum ſit. atque illa dictio Puellis ſit emphatica. quod ita eſſe interpretandum, illa dictio certe admonet: quæ ſi aliter legatur, ineptam eſſe omnes intelligent. Iuno apud Vergilium libro ſeptimo, *Num capti potuere capi?* & ſubdit *Odijs aut exaturata quieui.*

Amata Latini regis vxor, ob promiſſam Lauiniã filiam Æneæ: non modo per vrbem vagata eſt ceu Baccha, ſed duos etiam filios qui Æneæ aſſentiebãt, occidit.

In oratione quam habuit Cato apud Liuiũ in mulieres, ornatum priſtinum ex lege Oppia ſublatũ repoſcentes: Maiores quidẽ noſtri, ait, nullam ne priuatam quidẽ rem agere fœminas ſine autore voluerunt: in manu eſſe parentũ, fratrum, virorum: nos, ſi dijs placet, iam Remp. etiam capeſſere eas patimur. date frenos impotenti naturæ & indomito animali.

Sampſon cum Dalidi puellæ atq; amicę multis lachrymis roganti oſtẽdiſſet, ſe vires habere in coma: ſceletata mulier vt amatorem hoſtibus proderet, dormienti comam totondit: vnde captus Sampſon occæcatus eſt.

Duæ ad Solomonem mulieres ſociæ de conuerſatione cõuenerant, atq; ex illis altera incipit: Habitamus, ô Rex, ego & hæc vnà in domo, contigit autẽ ambabus vt eadem hora pareremus. exacto triduo dormiens hæc, filioq; incubans ſuffocauit: meumq;
tollens

tollens viuum, suum mihi dormienti mortuum apposuit. repetens ego mane filiū proprium, ac nō recipiens, ad tuam opē aduolaui. his dictis, quæsiuit ab altera, an velit quippiam allegare? qua negante quid fecisse: dicenteq; filiū viuere: qui aderant, admirantibus, reiq; euentū expectātibus, rex viuū mortuumque adduci ad se iussit: vocatoq; milite, mandauit in duas partes vtrumq; dissecari, vt vtraq; dimidiū haberet. quæ viuentis mater non erat, consiliū approbat. vera autē mater exclamat, ne id fiat, sed vt potius infantulus viuus sociæ dedatur. Rex huic viuum tradit, explosa altera matre suppositítia.

Tullia, Seruij Tulli regis filia, Tarquinij Aruntis vxor cum diutius virum sollicitasset, vt parentem eius occideret, tandē vxorijs exagitationibus victus Tarquinius socerum occidit. vt sciuit Tullia, festinabunda ad virum euolans, carpento vehebatur: sed is qui iumenta agebat, succussis frenis cum constitisset: requisita causa moræ à Tullia, vt cōperit in causa fuisse deprehensum in via parentis cadauer: scabellū vbi sedebat, in aurigam impegit, iussitq; vehiculum supra parentis corpus deduci, vt ad parricidę cōplexum celerius veniret.

Obsidentibus Capuam Romanis, in qua Annibalis erat præsidium, quidam Numidæ transfugas se esse assimulantes, ad castra Romanorum venerunt, redituri cum literis ad Annibalem. sed vnius transfugæ scortum in castra Romanorū veniens, impatori rē indicat: atq; transfugæ pœnas dāt, ꝑcisis manibus.

Fuluia nobilis Romana, qua cum Q. Curius consueuerat adulterari, exagitata tum adulteri inopia, tum ferocia atq; insolentia, consulibus Catilinæ cōiurationem, cuius Curius complexerat, indicat. atque

que per huius indicium, ſupplicum de coniuratis ſumptum eſt.

Conſſ. M. Claudio Marcello & T. Valerio, ingenti peſtilentia Romæ laborante, ancilla quædam Q. Max. Fabio ædili cauſam peſtis indicaturã affirmat. data fide ancillæ, ex venenis, inquit, quę mulieres cõcoquant, peſtem oriri. quod ſi inueſtigent, extemplò deprehendent. ſecuti indicem, & coquentes medicamenta, & recondita alia inuenerunt: quibus in forum delatis, ex 20. matronis, apud quas deprehenſa erant, per viatorem accitis, duæ ex illis Cornelia & Seruilia, vtraq; patriciæ gentis, cum medicamẽta ſalubria eſſe contenderent: ab confutante indice bibere iuſſæ: repentè interierunt. Comprehenſæ extemplò comites, magnum matronarum numerum indicauere: ex quibus ad 170. damnatæ.

Pontia duos filios, quo adultero ſatisfaceret, veneno ſuſtulit. meminit Iuuenalis ac Martialis.

Mileſiam quandam mulierem memoriæ teneo, inquit Cicero pro A Cluentio, quod ab hæredibus ſecundis accepta pecunia, partum ſibi ipſam medicamentis abegiſſet, rei capitalis eſſe damnatam. meminit Tripho. lib. 10. digeſt.

Pagana lege in pleriſq; Italiæ populis cauetur, ne mulieres per itinera ambulantes, torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant: quoniam aduerſatur id omnium ſpei, præcipue frugum: ait Plin.

Mulier menſtruata Moſaicis ex legibus ſeptem diebus arcebatur à templis: itemque & parturiens. Fœminarum teſtimonium, propter leuitatem procacitatemq; nullum eſſe voluit. Fœminas omnes quæ duplices pupillas habent, viſu nocere.

Non procul à Ligeris amnis exitu, inſulã paruam eſſe

esse in pelago: eam Samnitarum mulieres habitare, Bacchi numine afflatas. insulam virum nullum ascēdere: cæterum mulieres ipsas traijcientes viris commisceri, rursusq; reuerti. ex moreq; templum eodem die detegunt. iterumq; tegunt ante solis occasum. vnaq; pondus efferente, cuius verò pondus exciderit eam ab reliquis dilacerari ait, Strabo lib. 4.

Derbices fœmininum nullum edunt, anus strangulant. Euripidem mirum in modum mulieribus exosum fuisse aiunt.

M Antonius cum Cleopatra piscans, iusserat vrinantibus, vt hamo Cleopatræ piscem affigerent. non latuit res illam. iubet igitur vrinanti, vt Antonij hamo piscem fumo saleq; asseruatum suffigerēt. Arundinem itaq; Antonius cum sustulisset, piscem illum sustulit non sine omnium risu. Tum Cleopatra comiter: Relinque, ait, imperator calamū nobis Canopeis & Pharijs regibus. non enim hæc est tua præda: sed vrbes, littora, reges, nationes.

Non magis lepidè quàm verè apud Plautinā Aulullariam Eumoniæ Megadoro fratri dicenti, da mihi optima fœmina manum: respondit, Vbi ea est? quis est optima?

Idem Megadorus eidem sorori suadenti, vt vxorē duceret: cum dixisset occidi: atq; illa subdidisset, quid ita? quia misero, inquit, cerebrum excutiunt tua dicta soror: lapides loqueris.

Lycurgus legumlator, cum virginum corpora cursibus, luctis, iaculorum discorumq; iactibus exercenda censuisset, rogatus quid ita instituisset: vt stirps, inquit, eorum qui gignerētur, validum in valentibus corporibus principium sumens, bene germinaret.

Gorgo

Gorgo Leonidæ Spartani vxor, dicente hoſpite quadam: ſolæ vos Lacænæ viris imperatis: reſpondit, nos equidem ſolæ viros parimus.

Damatria Lacæna, cum audiſſet filium & timidũ, & ſe indignum aduenisſe, necauit. Altera Lacæna filium qui ex acie fugerat necauit: dicens, non eſt meũ hoc germen. Altera, cum filium in acie cecidiſſe audiſſet, conſtanti animo: Timidi, ait lugeantur: ego verò te fili ſine lachrymis ac læta ſepelio, & meum, & Lacedæmonium. Altera aduenienti filio, quidnam, ait, in patriam facturus venis? dicente illo, omnes perijſſe: correptam teſtam in ipſum immiſit, occiditque, dicens: Ergo te malum nuncium miſère nobis? Alia, filio iniuriarum accuſato, fili, inquit, aut crimine aut vita teipſum abſolue. Gorgo Cleomenis regis filia, cum Ariſtagoram à famulo calceari vidiſſet: pater, inquit, hoſpes iſte manus non habet? Alia filio dicenti, ſe paruum habere enſem: Adde, inquit, greſſum.

Cimbris à Mario victis, ad Caudium locũ in Venetia, eorum vxores cum miſſa ad Marium legatione libertatem ac ſacerdotium non impetraſſent: ſuffocatis, eliſisq; paſſim infantibus ſuis, aut mutuis vulneribus concidêre: aut vinculo è crinibus facto, in arboribus iugisq; plauſtrorum pependerunt.

In vltimo Carthaginis excidio, cum Aſdrubal Scipioni ſe dediſſet, vxor eius quæ paucis ante diebus de marito minimè impetrare poterat, vt ad victorem transfugeret: ſe flagrantis in medium vrbis incendium duobus cum liberis ex arce præcipitauit. Hippo Græca, ne in hoſtium ditionẽ veniret, capta claſſe in mare proſiluit.

Aquileia ab Attila capta, Dugna mulier in vrbis angulo

angulo habitans, ne in hostium manus perueniret, turrim domui imminentem, à flumine Vatissa in radicibus verberatam, conscendit, atque obuoluto capite in fluuium se dedit præcipitem.

Laurum vrbẽ Sertorio oppugnante, mulier comprehensa militi digitis in obscœna immissis oculos eruit: ex Appiano. Plutar. verò in Sertorio, Latonium vrbem appellat.

Nero recordatus, Volusij Proculi indicio Epicharim libertinam attineri: ratusq; muliebre corpus impar dolori; tormentis dilacerari iubet: at illam non verbera. non ignes, non ira, eo acrius torquẽtium ne à fœmina spernerentur, peruicêre, quin obiecta denegaret. sic primus quæstionis dies contemptus. postero, cum ad eosdem cruciatus traheretur, gestamine sellæ (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinculo fasciæ, quam pectori detraxerat in modum laquei, ad arcum sellæ restricto indidit ceruicem, & corporis põdere connixa, tenuem iam spiritum expressit.

Quintilia venusta, amicaq; multorum, cum iussi Caligulæ torqueretur, vt coniurationis in se habitæ complices patefaceret, antequam ad tormenta duceretur, vnius ex conscijs pedem calce premens, vt confiderent ostendit, neq; tormentis timerent. laudatur Leena in cap. de Constantia.

Victis ab Alexandro Thebanis, dum ciuitas grauissimis agitatur calamitatibus: miles quidam excisa Timocliæ domo, clarissimæ sanè pudicæque matrisfam. fortunas diripit: illorum verò dux ipsam per vim constupratam diligenter interrogat, sicubi aurum argentumuè defossum haberet. Ea verò se habere confessa. cum in hortum adduxisset, & puteum ostendens,

ostendens,ibi vrbe capta ait opes preciosissimas deposuisse: inclinatum militem, locumq; accuratius considerantem,ponè constituta mulier voluit in caput,eumq; saxis occidit.

Monima Milesia Mithridatis regis vxor vitã tristem duxerat:vtpotè quæ superbum pro marito dominum,pro regia barbaram sibi custodiam ac propè carcerem comparauerat.ad eam Mithridates rex fugiens,ad Lucullũ victorem misit Bacchidem eunuchum, monens vt antequam in Luculli potestatem veniret, occideret vnà cum altera vxore Veronice Chia Monima auulsum à capite diadema cum collo alligasset, misera se appendit: sed cum ex corporis grauitate ille laqueus confringeretur, ô execrãdum, inquit,diadema, ne quidem in tàm tristi ministerio mihi profuisti,atq; super id despuens, Bachidi præbet se occidendam. Veronice verò venenũ paratum cum matre partita,quæ supplex partem petierat. parum proficiẽte ad mortem veneno, extincta matre, à Bacch.suffocatur.

Semiramis audita Babylonis defectione, vt erat circa cultum capitis occupata, parte crinium soluta accurrit.nec prius decorem capillorum in ordinem, quàm vrbem in potestatem redegit.

Lacæna mulier proficiscenti ad bellum filio, scutum tradens:Hoc,inquit,tibi pater semper seruauit.

Cum quidam Lacænæ sorori mortem filij generosam nunciasset:quantum, ait, ex ipso gaudij concepi,tanto propter te dolore afficior,quod tàm præstantem comitem reliqueris.

Pyrrho oppugnanti Spartam, ad vrbis tutelam tanta mulierum multitudo conuenit,vt non fortius victus quàm verecundus recederet.

Mulie-

Mulieres babaræ, Senonum Vindelicorum Brennorumq; vxores à Claudio victorum, deficientibus telis, infantes afflictos humo in ora militum aduersa miserunt.

Mulieres Scythicæ, rem ipsæ rusticam exercent, ipsæq; viris ministerium exhibent. item & in Hispania. Possidonius tradit hospitem suum Carmoleum ei commemorasse, virum quēdam genere Massiliensem, homines fœminasque in agro Ligustico data mercede ad agri fossionem vnà cōduxisse. vnam autem, vt partus dolores vexare cœperunt, non procul ab opere discessisse: enxiamq; confestim opus repetisse, ne mercedem amitteret. ipsum verò soluisse mercedem, operisq; fecisse immunem. Elatū igitur tollens illa infantulum, fonticuli cuiusdam lauit aquula. Mulieres Tapyriatræ, vestes gerunt & comas breues. Sauromatæ, mulieribus ceu dominis obsequūtur. Lycij non à patribus sed è matribus cognomenta assumunt.

Apud Baleares adeò sunt in precio, vt mulierem à prædonibus captam tribus aut quatuor redimant viris.

Hector Homericus Andromachæ vxori ne concederet ad pugnam dissuadenti: Tu verò quod, ad te attinet, ait, abi domū, & quę tibi curāda sunt cura: telam & colum, ancillasq; exerce.

Hecuba apud Homerum, Hectorē lactauit: Andromacha Helenaq; textrices, apud eundem. regis Lestrygonum filia aquatum it. quanto nostris moribus meliores?

Pyrrho grauiter vrgente Spartam, Lacedæmonij per noctem mulieres in Cretam mittere decreuerant: sed ipsæ contradixerunt. quarum Arahidamia

cum gladio in senatum venit, viros oblocuta: An viuendum illis foret, Sparta euersa? Deinde contra hostium castra vallum ex curribus faciunt: vt impetui elephantorum resisterent. Eos verò qui pugnaturi erât, iubent corpora curare: Cleonis autem seorsum ab aliis laqueum parauerat, ne vrbe capta in Cleonymi potestatem viua veniret.

Orgiagontis Gallogræcorum regis vxor, à centurione stuprum passa, custodiam euasit, reuulsumq́; militis caput ad maritum retulit. ex Floro. apud Liuium Orilgentem legimus.

C. Imperator regem Agrippam constituit tetrarchiæ Philippi scilicet, & alterius Lysaniæ Herodias soror Agrippę inuidere cœpit. Herodemq́; maritum Galileæ tetrarcham verbis, precibus, st mulis, lachrymisq́; agitat, vt Romam accedat, si possit regnum sibi fortè adiudicari. Annuebat Herodes, & impensas damnaque anteponebat. Herodias verò vrgebat etiam atq; etiam: deberi enim sibi dicebat regnum, quia regis filius fuisset, & frater eius q tetrarchiam tenebat, ac iure sibi poti' deberi quàm fratri Mouerunt vxoris stimuli Herodem. Romam itaque cum vxore nauigat. Res non latuit Agrippam. misit igitur libertum Fortûnatum cum literis ad Caium, in quibus scriptum erat: Herodem habuisse consiliũ cum Seiano contra Tyberium, & cum Artabano Partho contra Caium. Indicia esse armorum maximam copiam, quæ in armamento Herodis erant. Vocatur Herodes: fatetur de armis, priuatur tetrarchia sua quæ attribuitur additurq́; Agrippæ: atque ipse cum Herodia vxore mala consultrice in exilium agitur, in Galliam Lugdunensem. Merito Homerus, nihil esse muliere pestilentius ait.

Lacon quidam, cum vxorem satis perpusillam duxisset, rogatus quid ita fecisset? facetissimè, è malis inquit, quod minimum esset, esse eligẽdum. Archidamus verò rex pecunia mulctat⁹ est, quòd vxorem pusillam duxisset.

Mart. in tonstricem amatores expilantem.

Tonstrix Suburæ faucibus sedet primis,
Cruenta pendent qua flagella tortorum,
Argiq́; letum multus obsidet sutor.
Sed ista tonstrix Amiane non tondet:
Non tondet, inquit. quid ergo facit? radit.

Æneas apud Hom. Achilli ait: Sed quid nobis contentione & iurgiis opus est, mulierum more, quæ perturbatrice animi ira in media vicinia vera simul & falsa obiicientes contendunt?

Siginnorum mulieres in aurigatione à pueris se exercent. quæ optimæ sunt, cuicunq; volũt nubunt: ferũtq́; nonnullas earum curare, vt capite longissimo fronteq; exporrecta videantur.

Cum aliquando quadraginta virginibus Lacedęmoniorum Messenij vim inferre tentassent, nulla ad stuprum consensit: sed omnes pro pudicitia libentissimè occubuêre.

Nicanor, obtritis Thebanis, captiuã amans coniugem expetebat: sed illa manu sibi mortem consciuit.

Thebana virgo Macedonem militem, à quo fuerat stuprata, paulisper dolorem dissimulans, iugulat dormientem, atque in se lætabunda ferrum vertit.

Nicerati cõiunx, occiso viro, ne à triginta tyrannis violaretur, mortem sibi consciuit.

Mulieres quæ causam dixerunt, hæ sunt: Arnesia, quæ adulterij postulata, causam suam ipsa in foro dixit. Laronia, apud Iuuenalẽ. Hortensia, Hortensij

oratoris filia. Item. C. Afrania, quæ improborum morum mulieribus C. Afraniæ nomẽ commodauit. Cicero de claris oratoribus: Legimus, inquit, epistolas Corneliæ matris Gracchorum. auditus est nobis Leliæ C. filiæ semper sermo: vidimus filias eius Mutias ambas, & neptes Licinias ambas. Sempronia Catilinę fautrix, latinè & græcè erudita, psallere & saltare, quàm deceret, elegantius edocta: cui nihil minus charum fuit, quàm decus aut pudicitia. Philosopha verò mulier Areta, Aristippi Cyrenaici filia. Leontium meretricula contra Theophrastum scripsit. Sappho poëtria, Corynna quæ Pindarũ lyrica certamine superauit. Itẽ Erinna Teia poëtria, Sappho contemporanea. Charixena, Theano apud Locros: item Mœro, Telesilla, poëtriæ: & Cornificia Romana, poëtria: Agallis grammatica, Lasthenia & Axiothea Phliasia Platonis discipulæ. Dama Pythagoræ filia, Aspasia, Diotima, Targelia. lege in cap. de Oratoria. Ausonius Sabinam poëtriã celebrat. Diodorus Socratic⁹ quinq; filias habuit dialecticas. Fuit & Musea poëtria insignis, cuius meminit Lucianus.

Xerxes Græciæ bellum illaturus erat. Demaratus Lacedæmoniorum rex, qui apud illum exulabat. Græciæ magistratus, omnia in tabellis ligneis perscripsit, easdemq; cera inducta operuit, fidoq; seruo Lacedæmoniis offerendas dedit: quæ diu quæstionem omnibus attulêre. Hærentibus igitur omnibus in ea re viris, soror Leonidæ regis cõsilium scribentis inuenit, erasa cera. Mẽdum est in Iustino, Demactus pro Demaratus.

Antea Prœti vxor, cum Bellerophontem ardens, ad concubitum pellicere non potuisset, amorem in odium vertens, apud maritum questa est, quòd esset

esset à Bellerophonte de stupro interpellata. Prœtus igitur ad Eurien socerum conficiẽdum destinat.

Senis cuiusdam concubina, cum filium illius ad stuprum allicere non posset, apud senem questa est de stupri interpellatione. Amator credul⁹ vesanusque filium è tecto præcipitat. sed mox pœnitens, laqueo vitam finiuit, concubina in puteum se deiecit.

Peleus, cum fratrem Phocum occidisset, ob patris seueritatem ad Magnetas profugus, ab Acasto cęde fraterna expiatus est. sed cum Hippolyte Acasti vxor Peleum arderet, frustraq; illum de stupro interpellasset, apud virum insimulauit: quare Acastus in Pelio monte, Peleum reliquit à cẽtauris occidendum. sed adiutus est à Chirone. quamobrem comparato exercitu, Acastum regno spoliauit, vxoremque supplicio affecit. de Phędra lege in cap. de Nouercis.

Ioseph ab Ægyptiis negociatoribus venditus, Putiphari ab epulis regis Pharaonis amatus, à Putipharis vxore non potuit allici ad concubitum: iniustum putãs esse domino, à quo benè ageretur cum eo, iniuriam facere. eo vehementius cœpit mulier ardere. tandemq; cum neq; precibus neq; lachrymis pellicere illum posset, vim parat. sed in complexu vestem ille fugiens reliquit. mulier igitur verita, ne apud virũ quereretur Ioseph, ipsa conqueritur de concubitus interpellatione: vestẽ, quo fidem dicto faceret, ostendens. quam ob rem Ioseph in carcerem coniectus est.

Timasion Ægyptius, cum nollet nouercæ amori facere satis, insimulatus ab illa apud patrem est.

Mulierum pudicarum officium silentio præterire, ingrati omnino esset animi. adãd igitur exempla pauca. Fatua Fauni vxor tantæ pudicitiæ fuit, vt eam

nemo quoad vixerit, præter virum suum, mas viderit. ex Lactantio.

Zenobia ne virum quidẽ nisi propter conceptum admittebat: expectabatq; post coitũ, conceptionis signum. quod si non sequutum esset, alteram quærendis liberis copiam dabat. Pudicissima fœmina semel iudicata est matronarum sententia, Sulpitia Paterculi filia, vxor Fuluij Flacci, electa ex centũ præcipuis è populo, quę simulachrum Veneris ex Sibyllinis libris dedicaret. Iterum religionis experimento Claudia, inducta Romam deorum matre.

Rhadamistus victus ab Heluidio Prisco cum fugeret, secumq; vxorem grauidam haberet: illa continua festinatione ex vteri concussione, viscerumq; vibratione defatigata, maritum orat, vt morte honesta captiuitatis contumeliis eximatur. Ille primò amplecti, alleuare, adhortari, modò virtutem admirans, modò timore æger, ne quis relicta potiretur. Postremò distringit acinacem, vulneratamq; ad ripã Araxis trahit: flumini tradit, ne corpus auferatur.

Antonia Drusi vxor, post viri mortem cum socru Liuia vitam constantissimè duxit.

Melanion quidam ob mulierum odium in solitudinem, vno comitatus cane, secessit, atque per nemora feras insectatus, nunquam ad reditum in patriam persuasus est.

Menon apud Platonem lib. 4. Mulieris, inquit, virtus est, domum rectè gubernare, dũ custodit domestica, viroq; obedit.

Theoxenę exemplum est in capite de Constantia, Cum Philippus: & Portiæ, & Lygus.

Strato Sidonis regulus, ne à Persis imminentibus captus ludibrio foret, ferrum strinxerat, vt in se cõ-

ueite-

uerteret. ſed pauidus hoſtium videbatur aduentum expectare. quod conſpicata vxor, acinacem extorſit, ac latus confodit. compoſitoq; cadaueri, ferrum in ſe quoque vertens ſuperiniecit.

Lucianus in aſinum conuerſus, à muliere pluribus noctibus in concubitũ productus eſt. poſtea verò quàm in hominem eſt reſtitutus, vt nudus in lectulo ab illa viſus eſt, expulſus atq; contemptus eſt. atq; querenti cauſam Luciano ait: Equidem arbitrabar te aſini ſpeciem ſolam depoſuiſſe, inſigne illud quòd dilexeram retinuiſſe: tu verò in ſimiã conuerſus, quod ſolum pulchrum videbatur, amiſiſti. atq; illum in malam crucem abire iuſſit.

Cap. II. *Mala ſibi apportans.*

CAMARINA palus cum olim exiccata, peſtilentiam vrbi proximæ Camarinę attuliſſet, conſuluerũt oppidani oraculum, an illam penitus exiccarent. prohibente quãuis oraculo, exiccarũt. ſed mox hoſtes ea parte qua vrbs palude tutabatur ingreſſi, vrbem capiunt.

Carpathiorũ in inſula lepores non erant, importarunt accolæ aliunde. ſed tanta mox leporũ multitudo excreuit, vt inſulæ fruges omnes ſint populati.

Aquila ſagitta vulnerata, aſpiciẽs calamum pennis ipſius armatum, dixiſſe fertur: hæc non ab aliis, ſed pennis propriis capimur. Simile in Platonis eſt Hippia, vbi Socrates ait: ſapientem in primis ſibiipſum ſapere oportere. Ẽnius prouerbialiter: Sapiẽs, ait, qui ſibi ipſi prodeſſe nequit, nequicquam ſapit. Seneca in Prouerbiis: Bis interimitur, qui armis ſuis perit. Phyllis Ouidiana ait,

Heu patior telis vulnera facta meis.

Triorchim è genere centaureæ, qui ferat, rarum est vt se non vulneret.

C. Licinius Stolo à M. Popilio Lenate sua lege decem millibus æris dãnatus est, quòd mille iugerum agrum cum filio possideret, eumque emancipando fraudem legi fecisset.

Q. Varius contra eos qui ad arma socios incitassent, grauem legẽ tulit. sed ille post seditiones concitatas, laqueo appensus est.

Solon dicebat, si vnum in locum cuncti mala sua cõtulissent, futurum vt propria deportare domum, quàm ex omni miseriarum aceruo portionẽ suam ferre mallent. Id mutuatus Herodotus, lib. 7. recitat.

CAP. III. *Maioribus cedendum.*

NON esse cum maioribus contendẽdũ, Aesopus fabulator admonet in apologo qui est huiusmodi: Leo, asinus & vulpes societatem inierant, vt quod venatu cepissent, in commune partirẽtur. nactus prædam leo, iubet asinum partiri. asinus (vt est asinus) in tres partes portiones diuidit indignatus leo, illum dilaniat: vulpẽq; partiri iubet, illa omnem ferè prędam leoni attribuit, sibi paucula seruans. leo comprobata partitione, rogat, à quo partiendi illam artem esset edocta. & vulpes, Ab asini, inquit, calamitate. Seneca in libro 2. de Ira ait: Nam cum pari contẽdere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum.

Augustus Fescenninos versus in Pollionem scripserat. at ego, inquit Pollio, taceo: non enim est facilè in eum scribere, qui potest proscribere. vt est etiam dictum in cap. de Linguæ ratione.

Laberium asperæ libertatis equitem Rom. Cæsar quin-

quingentis millibus inuitauit, vt produceret in scenam, & ipse ageret mimos, quos scriptitabat. sed potestas nō solum si inuitet, sed etiam si supplicet, cogit. Seneca in Prouerb. Fulmen est, vbi cum potestate iracundia habitet.

Hadrianus imperator, cum esset oratoria versuque doctissimus, professores tamē omnium artium risit, tanquam doctior, & obtriuit. Fauorinus philosophus cum Hadriano cessisset verbum reprehendenti, arguentibus amicis quòd malè cessisset illi in verbo quod idonei authores vsurpassent, respondit: Non rectè suadetis familiares, qui non partimini me illum doctiorem omnibus credere qui habet triginta legiones.

Afer egerat causam contra Claudij Cæsaris libertum. è diuerso quidam conditionis eiusdem, cuius erat litigator, exclamasse fertur: Tu semper in libertos Cæsaris dicis. nec me hercule, ait ille, quicquam proficio. prouerbiū est in expuentis excidit barbam, quod in cœlum expuitur.

Dion in dialogo Philippi & Alexandri, ait Philippum ad Alexandrum dixisse: Atqui poëtas bonos & graues rerum scriptores offendere non debemus, quod de nobis dicendi quæ volunt habent facultatem. non omnem, inquit Alexander. nam Stesichoro, quod de Helena mentiretur, non fuit vtile.

Thamitio cantandi peritus, Musas ausus prouocare, à stomachatis musis, & voce & cātandi peritia, & communi etiam sensu priuatus est. ait Hom.

Iupiter apud Homerum, Iridem misit Neptuno Troianis infesto, vt nunciaret, vt à bello abiret, nec eius intercederet voluntati. Neptunus verò nuncio commotus, Iridi ait, vt Ioui nunciet, terram esse

omnibus communem: ne velit timorem mihi incutere, sed isto imperio in filios filiasuè vtatur, velint nolint imperaturo obedient. sed respondēs Iris, Visnè, ait, vt istæc Ioui renunciem, an sententiam retractas? retractāt enim bonorū mentes sententias suas. rectè, inquit Neptunus, Iri mones.

Cleones in oratione apud Athenienses: Et alioqui natura comparatum est, vt obnoxios sibi quisq; contemnat, non obnoxios admiretur. ex Thucydide.

Artaxerxes Aclidæ Lapsoni multa in eum licenter dicenti, respōdit: Licere illi quæ vellet in regem dicere, sibi verò dicere ac facere.

Cap. IIII. *De Memoria.*

CYrvs rex omnibus in exercitu suo militibus nomina reddidit. L. Scipio pop. Rom. Cyneas Pyrrhi legatus, senatui & equestri ordini: Romæ postero die quàm aduenerat, & circumfusæ etiam senatui plebi. Themistocles omnium ciuium nomina perceperat, ait Cato apud Cicer. in Senectute. Mithridates duarum & 20. gentiū rex totidem linguis iura dixit: pro concione singulas sine interprete affat⁹. Charmidas q dā in Græcia quę quis exegerit volumina in bibliothecis modo legētis repræsentauit. Hadrianus nomina plurimis sine nomenclatore dixit. Crassus ait: Quintus ille diues, cum Asiæ præesset, quinque Græci sermonis sic tenuit differentias, vt qua quisque apud eum lingua postulasset, eadem ius sibi redditum ferret. Theodectes semel auditos, quamlibet multos versus, protinus reddidit. Cic. in Tuscul. Simonidem Theodectem Metrodorū Hortensium laudat. Memoriæ ars ab Simonide inuenta est, cōsummata à Metrodoro. Apud Plin. Carmides legitur

legitur pro Carneade. Seneca in declamationibus gloriatur se vsq;ad miraculum memoria vsum,nam duo millia hominum recitata,quo ordine erãt d.cta referebam, ait:& ab iis qui ad audiendum preceptorem nostrum conuenerant, singulos versus ad singulos datos:cum plures quàm ducenti efficerentur, ab vltimo incipiens, vsq; ad primum recitabã Hortensius prouocatus in auctione,persedit dič totum, & omneis res & precia & emptores ordine suo recẽsuit,argentariis recognoscentibus ita vt in nullo falleretur. Portius latro,quæ scribebat cum impetu,omnia pòst referebat: In historiis aliquem iubebat nominari ducem, cuius acta statim cursu reddebat. Iulius Cæsar scribere, legere,simul dictare,& audire solebat, epistolasque tantarum rerum quaternas librariis dictabat, aut si nihil aliud ageret, septenas Hippas apud Plat. quinquaginta nomina semel audita se recitaturum pollicetur.

Appius Claudius, cum se apud Scipionẽ iactaret omnes Rom. posse memoriter nominatimq; salutãre: at ille, benè inquit,narras:ego enim non vt multos cognoscerẽ:sed ne ab vllo ignorarer adnix⁹ sum.

Themistocles Atheniensis,pollicitante quodam, se artem memoriæ edocturum : doctorem rogauit, quidnã illa ars efficere posset,dicẽte illo,vt omnium meminisset: gratius sibi, ait, illum esse facturum, si se obliuisci quę vellet, quàm si meminisse docuisset.

Memoriæ autẽ obliuiosæ legim⁹ fuisse Claudium imperatorẽ, q occisa vxore Messallina, paulò pòst q̃ in triclinio decubuit, cur domina non veniret requisiuit:Multos ex iis,quos capite dãnauerat,postero statim die & in cõsiliũ & ad aleæ lusum admoueri iussit, & quasi morarẽt,vt somniculosos p nũciũ increpuit.

Vale-

Valerius Martialis in Rhetorem Apollonium, nullius memoriæ virum.

Quintum pro decimo, pro Craſſo Regule Macrum,
Ante ſalutabat rhetor Apollonius.
Nunc vtroq; ſuo reſalutat nomine, Quintum
Cura laborq; poteſt, ſcripſit & edidicit.

Curio pater cum tria propoſuiſſet, aut quartum addebat, aut tertium quærebat. Idemq; cũ pro Seruio Neuio contra Ticinium Cottam dicere vellet, ſubitò totã cauſam oblitus eſt: idq; veneficiis, cantionibusq; Ticiniæ factum eſſe dicebat

Caluiſio Sabino memoria tàm mala fuit, vt illi modò Vlyſſis, modò Achillis, modò Priami nomen excideret. Atq; in multos ſeruos emit, quorum alter Homerum, alter Heſiodũ memoria teneret: nouẽq; lyricis nomen ſeruos aſſignauit, vt per illos aliquid ſcire poſſet.

Atticus Herodis philoſophi filius, tàm memoria nulla fuit, vt oportuerit patrẽ viginti pueros ſecum educare, quibus literarum ſingulis ſingula nomina impoſita erant, vt illo modo literas diſceret.

Auguſtus nomenclatori ſuo, ſed nullius alioqui memoriæ, dicenti, nunquid ad forum mandas? accipe, inquit, commendaticias, literas, quia illic neminem noſti.

Lacertis nullã eſſe. memoriam. Lupus ceruarius quamuis in fami mandens, ſi reſpexerit obliuiſcitur ciborum, digreſſusque alium quærit. Picas conſtat victas emori, difficultate verbi: ac niſi ſubindè eadẽ audiant memoria falli. in aure ima locus memoriæ eſt: quẽ tangentes atteſtamur. In Bœotia ad Trophoniũ deum, iuxta flumen Orchomenũ, duo ſunt fontes, quorũ alter memoriam, alter obliuionem affert.

Cap. V. *De Magistratibus ac Reipub. administratione.*

SCipio Æmilianus, cum in censura Mumium effœminatum virum collegam haberet, festiuè grauiterq; pro rostris dixit, se ex maiestate Reipub. omnia gesturum, si sibi quirites vel dedissent collegam, vel non dedissent.

Chrysippus rogatus, quare ad Rempub. non accederet: quia, inquit, si malè administrauero, deos: si benè, ciues habebo iratos. Dromoclides verò & Stratocles, mutuò se ad messem auream inuitabant. sic enim vocabant tribunal atque curiam.

Pericles cum Sophoclem in prætura collegã haberet, ac simul aliquando nauigassent, collaudassetque Sophocles formosum puerum, Non solum, inquit, ô Sophocles, prætorem manus, sed oculos etiam decet habere continentes. Cic. in Epist. ad Q. Fratrem: *Constantia, ait, est adhibenda, & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, verum etiam suspicioni. adiungenda etiam est facilitas in audiendo: in satisfaciendo & disputando diligentia.*

In Simandij regis monumento admirabili, circunstantibus triginta, prætor indicandi princeps in medio sedebat, à cuius collo suspensa veritas penderet, oculisque esset subclausis, vtpote in pectus spectantibus. huiusmodi pictura prætor iudexque admonebatur, solam veritatem esse spectandam. ex Diod. lib. 1. In Ægyptiorum verò iudiciis, ait, eligebãt principẽ è triginta, qui donabatur aurea à rege cathena: & qui signũ variis ornatũ lapillis, collo suspensum, quod veritatem appellabant, haberet.

Epaminondas dicebat, non modo magistratu virum ostendi: sed magistratum viro.

Carneades cum in senatu dixisset, neminem consulem, neminem prætorem, imperatorem esse, nisi sapientem. Aulo Albino, qui tum prætor erat, audiente, subridens Albinus: Ego tibi Carneade prætor esse non videòr, quia sapiens non sum? Democritus dicebat, melius esse regi, quàm regere malos homines.

Fabius cum legatus ad Suessulam venisset filio Fabio consuli, obiamq; patri filius progrederetur, lictoresq; verecundia maiestatis eius anteirent taciti: prætor 12. fasces equo prouectus senex, vt consul animaduertit, proximum lictorem misit, & vt is descenderet ex equo conclamauit: qui desiliens. Experiri, inquit, volui ô fili, satin' scires consulem te esse.

Videtis, inquit Cicero lib. 3. de Legibus magistratus hâc esse vim, vt prosit, præscribat quę recta sunt, & vtilia, & coniuncta cum legibus. vt enim magistratibus leges, ita populo præsunt magistratus: vereq; dici potest, magistratum legem esse loquentem, legem autem esse mutum magistratum.

Anaxilaus Lacedæmonius rogatus, cur Ephori non assurgant regibus, pręsertim ab ipsis constitutis: Eadem, inquit, causa qua Ephori sunt.

Vespasianus ex Africę magistratibus nihilo rediit opulẽtior. M. Lollius infamatus regum muneribus, in toto oriente interdicta amicitia, à C. Cæsare Augusti filio venenum bibit.

Caninius creatus est cõsul pridie calendis Ianuarij, mortuo altero ex consulibus, De more: non enim licebat etiã diem vnum esse sine Cos. Ad quem cõgratulandi gratia euntibus multis, per iocum Cicero: Maturemus, inquit, vt hominem ante sui consulatus exitum præueniamus. Illud addendum

ex Vl-

ex Vlpiano 2. Digest. pridie Calend. Ianuarij magistratus nec ius dicere, sed nec sui potestatem facere consueuerũt quod si ita est, superuacuum erat consulem eligere, & tanto magis ridendus Caninius.

In eũdem Cicero ita iocatus est. Proh dij immortales, quàm vigilantem consulem habemus, qui in cõsulatu suo ne semel quidem somnum cepit. Creabantur enim consules calendis Ianuarij.

In Vatinium, qui paucis diebus gessit consulatum, Cicero vrbanissimè iocatus: Magnum ostentum, inquit, anno Vatinij factum est, ꝙ illo consule, nec bruma, nec ver, nec æstas, nec autumnus fuit.

Eodem Vatinio, apud Ciceronem querẽte, quod grauatus esset domum ad se infirmum venire: volui in consulatu tuo venire, sed nox me cõprehẽdit, ait.

In Caninium eundem, qui vt dictum est, vno die consul fuit. M. Voracilius iocatus est. Ante inquit flamines, nunc conss. diales fiunt.

Alexander Seuerus imperator, magistratus nunquam vendi passus est, addens illud: necesse est, vt qui emit vendat.

Antisthenes rogatus, quomodo ad Remp. capessendam sit eundum: velut, inquit, ad ignem, ne nimis admotus exuraris, procul amotus, frigescas.

Pythagoras à fabis abstinendum esse censebat, id est, non esse in re ciuili exercendum, propter suffragia quæ fabis dabantur: ait Plut. Licet Gellius aliter dicat: sed operę precium esse inserere, Pythagoræ mystica dicteria, haud dandam vnicuiq; dexteram, id est, ne statim amicitias admittamus. Ignẽ non esse ferro feriẽdum, id est, non esse furentẽ irritandum. Cor non edendum, id est, tristitiæ non succumbendum. Cibos in matulam non collocandos, id est, non

non eſſe vtendum eruditis ſermonibus apud homines rudes improbosq́;.

Plutarchus in libello de Ciuili inſtitutione, monet celeritate vtendum ad comparandam authoritatem atq; potentiam, ita enim liuorem effugi. Ariſton dicebat nec ignis concipit fumum, nec gloria parit inuidiam, ſi vtrumq; celeriter emicuerit.

Scipio, cum ab eo quidã vetus affectator è numero amicorum non impetraret, vt præfectus in Africam mitteretur, idq́; ferret moleſtè: noli inquit, mirari, ſi tu hoc à me non impetras. Ego iampridem ab eo, cui meam æſtimationem charã eſſe putabam, diu peto vt præfectus proficiſcatur, & adhuc impetrare non poſſum.

Petente conſulatum Catone, Seruius Sulpitius erat competitor, admirantibus cunctis Seruij ingratitudinem, ob plurima à Catone beneficia accepta. Non admirandum, inquit Cato, ſi quòd quis maximum bonum eſſe putet, alteri non concedat.

Ab Appio proconſule, cum quo in Cretam Sabinus venerat, in Theatro Græci poſtulare cœperunt, vti Sabinus maximum magiſtratum gereret (Mos autem erat barbam & capillos, magiſtratui Cretenſium ſubmittere) ſurrexit Sabinus, & ſilentio manu facto: Hũc magiſtratum, inquit, ego Romæ bis geſſi, per ſcõma luſit, nã bis reus cauſam dixerat Sabinus.

Magiſtratũ petituri apud Rom. toga candida induti, in campum deſcendebãt. huius rei referta ſunt omnia. Plutarchus in Coriolano ait, abſque interiore tunica in forum opertos veſte deſcendere, ſiue vt eo habitu ad ſupplicandum humiliores accederent, ſiue vt qui cicatrices haberẽt, manifeſta ſigna fortitudinis aperirẽt. Lex antea ſanxit, vt q̃ magiſtratus.

eſſet,

esset, magistratumuè capturus, ne quò ad cœnam, nisi ad certas personas itaret. Apud Thebanos lex fuit, vt nemo habilis esset ad honores Reipub. suscipiendos, nisi decem annos à mercatura destitisset. Plinius secundus, Pompeia ait lege, quæ Bithynis dada est, cautum est, ne quis magistratum capiat, neuè in senatu sit minor annorum triginta. Augustus dein permisit minores magistratus ab annis duobus & viginti capere.

Poplites alternis genibus imponi in consilio ducum potestatumuè vetuere maiores, velut omnem actum impedientes.

Addubitante senatu è duobus conss. Seruio Sulpicio Galba, & Valerio vter esset mittendus contra Viriatum. Scipio Æmilianus neutrum mittendum censuit: Quia alter nihil haberet, alteri nihil esset satis.

Apollonius cum vidisset in Domitiani ædibus senio confectum quẽdam magistratum inhianter affectare, atq; imperatori, ceu seruum se submittere: Huic, inquit, ô Damis non persuasit Sophocles, vt agrestem dominum furiosumq; aufugeret.

Cap. VI. *De Mollicie.*

VERRES, cuius filius corpore abutebatur, adolescentiamq; mollem præstabat: cum Ciceronem mollem cynedumque nuncupasset: falsè Cicero ad Verris filij impudentiam alludens, ignoras, inquit, liberos intra fores increpandos esse.

Archesilaus vocem infractam capillum arte compositum, & oculos ludibundos illecebrisq; voluptatis plenos in quodam diuite cum animaduertisset, qui tamen castus dicebatur: Nihil interest, inquit,

quibus membris cynedi sitis, prioribus an posterioribus.

Scipio Æmilianus P. Sulpitio Gallo homini delicato inter plæraq; alia id quoq; probro dedit, quod barba vulsa fœminibusq; subuulsis ambularet. Cato dicebat auersum & aduersum impudicum.

Vespasianus adolescentem fragrantem vnguento cum sibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, voce etiam grauissima increpuit: Maluissem, inquit, allium oboluisses; literasq; reuocauit. Vnguentatos ab apibus pungi odioq; haberi ait Val. lib. 3. rei Rust.

Afer cum in causa subinde dicentibus Celsinam dicere intellexisset. quod erat potēs fœmina, assimulauit sibi virum videri, quis est, inquit iste, Celsina?

Q. Opimius consularis, qui in adolescentia malè audierat, festiuo homini Ægilio qui videretur mollior, cum dixisset: quid tu Ægilia mea, quando ad me venis cum tua colu & lana? vrbanè Ægilius crimen retorsit: Nō pol, inquit, audeo: nam me ad famosam vetuit mater accedere.

Aristippo cum vitio daretur, quod preciosè & exquisitissimè viueret. si vituperandum ait, hoc esset, in celebritatibus Deorum, profectò non fieret. Diogenes verò Cynicus pedibus vnguenta apposuit: à capite, inquit, in aërem ascendere vnguentum, à pedibus autem ad nasum.

Idem Diogenes vnguentis delibuto: vide, ait, ne fragrantia capitis fœtorem vitæ præstet. Idem adolescenti delicato quippiam roganti: non ante, inquit, tibi respondebo, quàm apertè habeam exploratum, virnè sis an mulier. Idem cuidam vnguentis fraganti, Quis, ait, mulierem olet?

Deme-

Demetrius Phalereus cuidam delicias laudanti: Inimici, ait, delicatè viuant.

Zeno, cum mollis adolescens vehiculum quoddam lentè segniterq; transcenderet: meritò, inquit, suspectum habet lutum. non enim in illo velut in speculo licet se intueri.

Idem Diogenes plaudēti lasciuius in balneo adolescenti, quantò, inquit, melius, tantò deterius.

Nicagoras Messanus, cum in Ægyptum venales equos optimosq; adduxisset, factus obuiam Cleomeni Lacedæmonio antè sibi cognito: salute data atq; accepta, quæ nam illum causa in Ægyptum adduxisset rogāti: cum ille equos optimos, belloq; idoneos adduxisse responderet: subridens Cleomenes, mallem, inquit, mimos & cynædos attulisses. Ptolemæus enim inter mulieres lasciuijs & vnguentis deditus viuebat.

Martialis in Cottam:

Inuitas nullum nisi cum quo Cotta lauaris,
Et dant conuiuam balnea sola tibi:
Mirabar quare nunquam me Cotta vocasses:
Iam scio, me nudum displicuisse tibi.

Ceus quidam ætate vir matura, canos inficiebat, ætatemq; obscurare nitebatur. is cum Lacedæmona venisset, atque in concione dixisset causam quæ venerat, surrexit Archidamus Lacedæmoniorum dux: Ecquid nam, inquit, salubrè hic dixit, qui non in anima modo mendacium circumfert, sed in capite?

Augustus mollicie notatus est, is cum cœnam apparasset aliquando, in qua idem in Apollinis habitu, conuiuæq; in Deorum dearumq; discubuerant: ac eo forte tempore Roma penuria atque fame laboraret, postridie in illum acclamatum est, non sine lepi-

da mordacitate, frumentum omne Deos comedisse.

Gallo Cybelis sacerdote tympanizante, in ludis quibus Augustus aderat: hic versus est in illum pronunciatus: Videsnè vt cynædus orbem digito temperet.

Mecœnas mollicie etiam notatus est, is cum ad Augustum scripsisset molli remissoque stylo, Augustus in illum ita iocatus est: *Vale mel gentium, metuelle: ebur ex Etruria, lasar Aretinum, adamas supernas, Tyberinũ margaritum, Cilneorum smaragdes, iaspis figulorum berille, Porsenæ carbunculum, habeas ἵνα συντέμω πάντα μάλαγμα mœcharum.* ex Macrob. Cilneorum cum nusquam Cilneos legerim, puto aut Cliternorum legi debere, aut Cillonum, ex Cicerone, qui in oratione contra Salustium ait, quicquid impudicorum cillonum, parricidarum &c.

Plato discipulo nimium lauto, curandæque cuti deditissimo, subridens: quousq; ait, tibi carcerem ædificare perges?

Cęsari dictatori, qui Nicomedi Bithyniæ regi pudicitiam prostituisse dictus erat, in Gallico triumpho milites inter cætera carmina, qualia in triumphis ioculariter canebantur, etiam vulgatissimum illud obiecerunt: *Gallias Cæsar subegit: Nicomedes Cæsarem:* Ecce *Cæsar nunc triumphat, qui subegit Gallias: Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarem.*

Sextus Titius, cum insidias ab Antonio instructas quasi diuinãs obijceret, atq; diceret, Cassandra sum: per scomma impudicitiã illi retorquens Antonius, atq; prostitutionem: Multos, inquit, possum tuos Aiaces Oileos nominare.

Cicero, cum Cæsari per epistolas pudicitiam prostituisse sæpè obiecisset: defendenti etiam Nicome-

dis

dis filiæ causam, beneficiumque regis in se commemoranti: Permoue, inquit, istæc oro, quoniam notum est quid ille tibi, & quid tu illi dederis.

Sybaritæ mollicie perditissimi erãt. Ex ijs quidam cum Spartam concessisset, Lacdæmoniorumq; exactos durosq; mores aspexisset, quasi illorum vitam damnaret: non admirandum est, inquit, si in bellis ne ita viuerent moriuntur.

Speusippus cum vehiculo ferretur in Academiã, obuium habuit Diogenem. cui cum salue dixisset: At tu, ait ille, nequaquam salue: qui eiusmodi cum sis, viuere festinas.

Phocionis filius in equestri ludo victor daturus epulum, cum magno ad cœnam luxu vteretur: vinis etiam vsus aromatibus mixtis ad pedes abluendos: à superueniente patre ita increpitus est: Quid sinis, inquit, ô fili architriclinum hunc hoc luxu fœdare victoriam?

Piso Ciceronis gener mollius incedebat, Tulliola concitatius. vnde iocus Ciceronis in filiam extitit: Ambula, inquit, filia tanquam vir.

Dion ait, qui semper in delicijs est, laboremque nunquam attingit, laborem nullum potest tolerare: voluptatemque nullam, quantumcunq; maximam, sentit.

Caligula super omnia muliebria oculos induebat è margarithis. Cæterũ Tranquillus, ait, quoties pulchris comatisque occurreret, eos occipitio raso deturpabat.

Metellus Pius in eam molliciem lapsus est, vt sedenti victoriæ simulachrum cum machinato strepitu tonitruum coronam imponebat, venientique

thure ceu Deo supplicabatur, Epulæ trans maria ex Mauritania volucrum & ferarum.

Minutia vestalis propter mundiorem iusto cultum insimulata: Deinde apud pontifices indice seruo accusata, viua ad portam Collinam defossa est.

Otho faciem assidue rasitare, & pane madido lenire consueuit. Augustus & Scipio Africanus quotidie nouaculam experiebantur.

Cn Pompeio digito vno scalpere caput, quod prouerbium in molles erat, obiectatum est.

Ælius imperator lectum eminentē quatuor anaclinterijs fecerat minuto reticulo vndique inclusum, cumq; folijs rosæ, quibus demptum esset album replebat: iacensq; cum concubinis velamine è lilijs facto se tegebat, vnctus odoribus Persicis.

Heliogabalus, cum audisset se violēta morte periturum: parauit sibi funcis è cocco & serico intortos, quibus si necesse esset se pensilem faceret. item & gladios aureos. item in lapillis venena. item altissimam turrim substratis aureis gemmatisq; ante se tabulis, vnde se præcipitem daret, dicens etiam mortē suam preciosam esse debere.

Hortensius orator mollicie famosus, is primus pauonem in augurali cœna apposuit. Idem in actione precario à Tullio Cicerone petijt, vt dicendi locū mutaret. Abire enim, in villam necessario se velle, vt vinum platano quam in Tusculano posuerat, ipse suffunderet. Idem fuit vestitu ad mūdiciem curioso: & vt bene amictus iret faciem in speculo quærebat, vt rugas & sinus ex composito haberet Is quondam cum elaboratus ad speciē incederet: de Iniurijs diem dixit, qui sibi in angustijs obuius offensu fortuito stricturam togæ destruxerat: & capitale putauit, q̄ in hume-

humero suo locum ruga mutaret. Idem murenam adeò dilexit vt extinctam fleuisse dictus sit.

Mollicie notati Arabes à Plin. Vergilioque: item Sippus quidam apud Plut. In Catone minore Clisthenes. à Suidia, Iones. Medi à Xenophonte: Tarẽtini, Galathæ, Scytharũ reges ab Aristotele lib. 7. Ethi. Nireus corpore venustissimo. Sardanapalus inter mulieres muliebri habitu colum tenens, in cuius statuæ titulo inscriptum fuit: ede, bibe: veneri indulge: nam cætera prorsus nihil omnia.

Nero princeps sceptra personis histrionum, & cubicula viatoria vnionibus consternebat.

Non infacetum est quod Plin. lib. 28. de Hienæ intestino ait. Eiusdem loci pilorum cinerem ex oleo illitum viris qui sunt probrosæ mollicici non modo pudicos, sed etiam securos mores inducere.

Salmacis filij dicuntur molles effœminatique, ac facili negocio superabiles. vnde prouerbialiter in imbelles dicebatur, vt spoliarent Salmacidas. Cicero in Offic. Salmacidas spolia, qui faciunt ibi spolia nomẽ, & Salmaci quinto casu cõstituunt, ipsi videant: nam Salmacidas quartus casus est & spolia verbum.

Alexander cum per diuturnam potationem prouocanti ad bibendum, non parere erubuisset, bibit atq; mortem accelerauit.

Regulus à Tito Cæsare, ad balneum summo mane inuitatus, cum accessisset, ac postea semel bibisset, neruorum resolutione correptus, illico perijt.

Cap. VII. *De Moribus.*

EVTHYDAMAS rhetor, cum ob oratoriam clarus atq; vtilis Reip. esset: ad tyrannidẽ aliquãdo inclinabat. Eius amic⁹ Hibreas, illo mortuo: Euthydame,

ait, malum es ciuitatis pernecessarium. nam nec tecum viuere possumus, nec sine te.

Portius latro, cum se ad scribendum concitauerat, iungebantur noctibus dies, & sine interuallo grauius sibi instabat, nec desinebat, nisi deficeret: rursus cum se dimiserat, in omnes luxus & in omnes iocos resoluebat.

Cleomenes Anaxandridæ filius morbo vexatus, cum expiatoribus vatibusque mentem præter morem adhiberet, quodam admirante: quid miraris, inquit. neq; enim nunc idem sum, qui tunc eram: sed cum idem non sum, ne eadem quidem probo.

Seuerus imperator mores habuit adeò malos cum bonis mixtos, vt de eo dixerit senatus, aut nasci non debuisse, aut non mori. Pythagoras prouerbialiter penè dicebat, quæ nigrantes haberent caudas, gustari non oportere. ad mores prauos, qui homines denigrant alludens.

Annibali plurimum audaciæ ad capessenda erat pericula, caloris frigorisq; patientia par, cibi potusq; parcus: somnus illi quòd superesset à gerendis rebus. neque molli strato, multi sæpè militari sagulo opertum humi iacentem inter custodias stationesq; militum conspexerunt. vestitus nihil inter æquales excellens: primus prælium inibat, vl imus excedebat. Cæterum has virtutes vitia quoque deturpabant. Inhumana crudelitas, perfidia plus quàm Punica, nihil veri, nihil sancti, nullius Dei metus, nullum iusiurandum, nulla religio. ex Liuio libro 1. decadis 3. vt meritò Plato dixerit: Præclara ingenia, quemadmodum virtutes maximas, eodem quoque modo vitia maxima producere solent. Plut. in Nicia ait de Alcibiade: quemadmodum Ægypti regio, cum sit feracissima,

ſima, medicamenta profert ſaluberrima, venena etiam pernicioſiſſima fundẽs: ita Alcibiadis ingenium. Idem in Dione de Athenis ait: Sed id verè dictum extitiſſe videtur, excellentiſſimos virtute eos eſſe viros, quos bonos ciuitas illa protulit: quos autem malos, eos quàm ſceleſtiſſimos: quemadmodum eorum tellus & mel optimum, & ocyſſimum ad necandum aconitum parturit. In libro de ciuili Inſtit. ait, Athenienſem populum facilè ad iram concitari, facilè ad miſericordiam, celeriter ſuſpicari, perleniter doceri, promptum ad opitulandum humilibus, clementem hoſtibus, gaudere laudibus iociſque, triſtari reprehenſione. Alcibiadi dicenti in frequenti ſenatu de rebus ſerijs, coturnix euolauit è ſinu: eam perſequẽtes Athenienſes, capienteſq; reddiderunt. Carthaginenſes acerbi, triſtes, ſubditis moleſti, ira perciti, truces, ignaui ad pericula, facile parent magiſtratibus, pertinaces in ſententijs. Hannonẽ virum inſignem, quod leone ad vtenſilia conuectanda vſus eſſet in expeditione, tyrannidis affectatæ inſimulantes, exilio condemnarunt.

Aufidius Caſſius nonnunquam trux & aſper videbatur, aliquando mitis ac lætus: ſæpè religionis cultor, alias ſacrorum cõtemptor, auidus vini, itemque abſtinens, cibi appetens & inediæ patiens, veneris cupidus, caſtitatis amator.

C. Flaccus ob negligentem luxurioſamq; adoleſcentiam L. Flacco fratri germano etiam inuiſus erat: ſed creatus flamen à P. Licinio pontifice max. ita repentè exuit antiquos mores, vt nemo tota fuerit iuuentute probatior.

Manlius in iuuentæ initio adeò hebes obtuſuſq; viſus eſt, vt à patre rus relegatus ſit ad operam ruſti-

cam: sed is postea admirabilis euasit. Scipio superior, Q. Max. Fab. Allobrogicus Q. Catulus, & L. Sylla, parem adolescentiam paremq; virtutẽ assecuti sunt.

Themistocles in adolescentia adeò moribus turpibus fuit, vt à patre sit abdicatus: materq; etiam ob filij scelera laqueo vitam finiuit. cæterum postea celebratissimus euasit: qualis etiam Cimon, qui in pueritia stolidus putatus est.

Agathocles ortus à patre figulo, perq; omnem ætatem vitijs dehonestatus, factus Syracusarum tyrannus, obsessis Syracusis ab Hamilchare Carthaginensium duce, cum mille & sexcentis noctu discessit: Carthaginẽsibus bellum intulit, magnamq; Aphricæ partẽ subegit. Non mirum si fictilibus semper vsus est, si figuli filius fuit.

Darius accitos qui in sua ditione erant Græcos, percontatus est, quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci. illis negãtibus vlla se facturos pecunia, Indos interrogat, qui parentibus vescebantur, quantum accipere pecuniarum vellẽt, vt patres defunctos igne comburerẽt. illi vehementer reclamãtes, meliora illum ominari iubebant. Recteque mihi videtur Pindarus fecisse, vt diceret, morem omnium esse regem: ait Herodot.

Britañi moribus simplices integriq; existunt, longè à nostrorum hominum versutia remoti.

Caluino grauiter claudicante, vrbanè ad pessimos Clodij mores alludens Glaucia, Claudicat, inquit, an Clodicat Caluinus?

Vtcunq; temperatus sit aër, ita pueros orientes animari, atq; formari ex eoq; ingenia, mores, animũ, corpus, actionẽ vitæ, casus cuiuscunque euentusque fingi: ait Cicero lib. 2. de diuin. Vergiliana Dido:

Duris

Duris genuit te cautibus horrens
Caucasus.

Philinus quidam, tota vita nullo vsus est potu, vel cibo, prǣterquam lactis. Moschus & Anchimolus sophistæ, semper aqua sunt vsi & caricis.

Mores cum fortuna commutari, indicat Cic. ad Atticum: Non vides, ait, ipsum illum Aristotelis discipulũ, summo ingenio, summa modestia: postquã rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? Tu verò diue Mecœnas in omni ætate semper idem ipse es: & quod magnum est, crescente dignitate, crescit humanitas. Dij te nobis seruent, & nos tibi.

Sylla ab ineunte ætate risibus ac misericordiæ ita fuit deditus, vt ei facilè lachrymæ oborirentur: sed nactus potentiam, mores cum fortuna cõmutauit, magnisq́; imperij calumniam impressit: quippe quę mores in pristino viuendi ritu permanere non sinant.

Cyrus, cupientes Persas è montanis in planas descendere regiones, prohibuit. vt enim plantarum semina, inquit, sic hominum vita regionibus similis fieri solet.

Cap. VIII. *De Medicis & Medicina.*

PAVSANIAS Lacedæmonius, qui sine medicis valetudinem curabat: cum medicus illi dixisset, quomodo senex factus esset? facetè ait: quia non vsus sum te medico.

Hadriano moriente dictari solitum est: turba medicorum regem perdidit.

Idem Pausanias, dicente medico, nihil mali habes? te, inquit, medico non vtor. Plin. Itaque in hac artium

artium sola euenit, vt cuicunque medicum se profitenti, statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacio maius. Nulla est præterea lex, quæ puniat inscitiam capitalem: nullum exemplum vindictæ. discunt periculis nostris, & per experimenta mortes agunt: medicoque tantum, hominem occidere summa impunitas est. Quinimò transit in conuicium & intemperantiam vtroque qui periêre, arguuntur. Sola artium imperatoribus quoq; imperat.

Valerius Martialis in malum medicum Hermocratem:

Lotus nobiscum est, hilaris cœnauit, & idem
Inuentus mane est mortuus Andragoras.
Tam subitæ mortis causam Faustine requiris:
In somnis medicum viderat Hermocratem.

Menechmus rogatus à medico, qui putabat eum falsò insanire, dicente, dic mihi hoc, num solent illi aliquando oculi duri fieri? vrbanè respondit, quid me locustam censes esse homo ignauissimè? ex Plauto in Menechmis.

Pausanias dicebat optimum esse medicum, qui tabescere non sineret ægrotantes.

Ephestion, cum ex Glauci medici absentia, incuriaque, caprum assatum, vinumq; immodicè assumpsisset, ob idq; moreretur, tantopere Alexander excanduit, vt medicum cruci suffixerit.

Idem Alexander, cum Taurũ montem, celeri itinere transcendisset, Tharsumq; venisset, Cydni fluuij amœnitate captus, per mediam vrbem influẽtis, plenus pulueris ac sudoris, exutis armis in præfrigidam nudus vndam se immergit. Vnde tantus rigor eius artus repentinus occupat, vt interclusa voce mortem accelerari putaretur. Tum autem vnus è medicis

medicis Philippus ſolus ſalutem pollicebatur: ſed & ipſum Parmenionis acceptæ literæ ſuſpectum faciebant, qui ſcripſerat, vt à Philippo medico caueret: corruptum enim illum eſſe à Dario ingenti pecunia. Tutius tamen Alexander ratus eſſe dicitur, dubiæ ſe fidei medici credere, quàm morbo indubitato perire. Accepto igitur poculo, epiſtolas medico legendas tradidit, atq; inter bibendum oculos in vultum legentis intendit, vt ſecurum cõſpexit, lætior factus, hauſto poculo ſanitatem quarta die recepit.

Philippus illius pater, cum in pugna ei clauicula fracta eſſet, medicusq́; ab eo quotidie aliquid peteret: Sume, inquit, quodcunq; vis, clauem enim in manu habes.

Eraſiſtratus Chryſippi diſcipulus, Ariſtotelis ex filia nepos, Antiocho rege ſanato, centum talentis donatus eſt à rege Ptolemæo illius filio. Caſſijs, Carpitanis, Aruntijs, Albutijs, 250. ſeſtertia annua mercede fuêre apud principes. Q. Stertinius, quòd ſeſtertijs quingentis annuis contentus eſſet, ſexcena ſibi quæſtu vrbis fuiſſe, quadragena Aruntius hæredi reliquit.

Hippocrates venientem ab Illyrijs peſtilentiam prædixit, & diſcipulos ad opem ferendam circa vrbes dimiſit: cui ob meritũ honores illos, quos Herculi, decreuit Græcia.

Apollo apud Ouidium ſe inueniſſe medicinam gloriatur.

Inuentum medicina meum eſt, opifexq́; per orbem
Dicor, & herbarum ſubiecta potentia nobis,

Gellius hunc ſolem Oceani filium vocat.

Ægyptij apud ſe aiunt repertam: alij per Arabum, Babylonis & Apollinis filiũ. Diodorus Mercurium

ais

ait inuentorem fuisse Apollinis filius Æsculapius celeberrimus, cuius filij Podalirius & Machaon, clari bello Troiano. ex Æsculapij stirpe Critodemus, clarus in vulnere Alexandri apud Mallos accepto, cum primus arcem ascendisset. ex Arriano. Clarus item Critobolus, extracta à Philippi regis oculo sagitta, citra deformitatem oris curata orbitate luminis. Item Asclepiades, qui Mithridatis pollicitationes spreuit: relato è funere homine, & conseruato. sed maxime sponsione facta cum fortuna, ne medicus crederetur, si vnquam inualidus fuisset ipse: qui victor supre ma in senecta lapsu scalarum exanimatus est. Item Pythagoras, Empedocles, Democritus, & eius discipulus Hippocrates Cous, vt suprà. Diocles, Praxagoras, Chrysippus, Erophilus, Erasistratus, Serapiõ, Glaucias, Heraclides, Asclepiades, Themison, Creon. Antonius Musa, clarus in Augusti valetudine, quam lactucis restituit. Vectius Valens, Critias Massiliensis: Pæon Deorum apud Homerum medicus dictus, clarus in Plutonis vulnere. Democedes Crotoniata apud Herodotum, clarus in luxatione tali Darij, à quo donatus multis muneribus, captus cum Polycrate, quẽ sequutus erat. Præter hos clari etiam in chirurgia, Philoxenus, Gorgias, Sostratus, Hierõ, Apollonij duo, Hammonius Alexandrinus, Triphõ, Euelpistus, Meges ex Cornelio: Chiron inuentor, ac Achillis præceptor.

Asclepiades arguit medicamentorum potus stomacho inimicos. Celsus Medicamentis vti, nisi vehementibus malis, superuacuum.

Roma sexcentis annis fuit sine medicis.

Hippocrates dicebat, medicũ oportere scire quæ sint, quæ fuerint, & quę mox futura sequentur.

Apud Ægyptios singulorũ morborum sunt medici: alij enim curandis oculis, alij capiti, alij dentibus constituti.

Cap. IX. *De Miraculis, Prodigijs, atq; portentis.*

CVm omnia debeantur Christo Deo miracula (nihil enim illo inuito mortale mouetur, neq; stat, neq; viuit) idcirco aliqua per speciem apposui, ne nihil omninò attingerem è tot rebus, quot vix tanta capiunt volumina.

Attilam Hunnorum regem, cum Italiam omnem peruastasset, Leo pontifex in agro Mantuano occurrens, rogauit, vt Italia cederet: quod facile à truci barbaroq; rege est impetratum. admirantibus autem suis, regemque culpantibus, quod vni sacerdoti inermi cessisset, Attilam respondisse ferunt: Vidi ad latus illius virum stantem miræ magnitudinis, in veste candida, ense stricto, mortem mihi continuò minitantem nisi paruissem.

Sed postquàm in Christi Opt. Max. mentionem incidimus, visum est apponere verba Iosephi historici, alioqui, Iudæi, de illo ita dicentis libro 18. antiquit. cap 9. Fuit autem ijsdem temporibus Iesus, sapiens vir, si tamen virum eum nominare fas est: erat enim mirabilium operum effector, & doctor omniũ eorũ hominũ qui libenter audiunt quæ vera sunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit; Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cum Pilatus in crucem agendum decreuisset, non deseruerunt ij qui ab initio cũ dilexerunt. Apparuit enim eis

tertia

tertia die iterum viuus, ſecundum quod diuinitus inſpirati Prophetæ, vel hæc, vel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. ſed in hodiernum diem Chriſtianorum, qui ab ipſo nominati ſunt, & nomen perſeuerat, & genus. hæc ille: in quo Iudæi ſuo gladio confodiuntur.

Carnifex, q. ex iuſſu Olympij Exarchi necē Martino primo pontifici max. in æde beatæ virginis ad præſepe parauerat, ſubita cæcitate ita obſtupuit, vt quem peteret, non potuerit internoſcere.

Petenti Leoni 3. pontifici max. diui Silueſtri templum cum ſupplicationibus, quas Chriſtani lætanias vocant: Paſcalis & Campulus in eum irruentes, oculos eruerunt, & linguam præciderunt. nudatus autē veſtibus ſacris, multoq; cruore madens, & apud ſancti Eraſmi templum cuſtoditus, ibi tandem linguam oculosq; Deo præſtante recuperauit.

Theodorico Oſtrogothorum regi cœnanti cum caput piſcis eſſet oblatum, horrendam in illo viſam Symmachi, quem cum Boetio occiderat, faciem aiunt: quæ labro inferiori mordicus apprehenſo, toruis illi oculis minitaretur. eoq; conſternatum pauore, in morbum incidiſſe. quo demum confeſſus leuitatem ſuam, quod pontificem ſanctum & cum eo præſtantiſſimos viros Romanos Symmachū & Boetium occidiſſet, paulo pòſt expirauit. nō me latet eſſe aliquos, qui Boetium Bœotum nuncupent.

Symmachi pontificis max. temporibus Arrianus quidam Olympius nomine, quod quędam turpia de ſanctiſſima trinitate euomeret, vehementi ſubito fulmine correptus eſt. Vide miraculum in capite de Sacrileg. Herodes.

Eodem tempore, cum epiſcopus quiſpiam Arrianus

nus baptizaturus dixisset, Bap izo te in nomine patris maioris, & fi ii m noris, in spiritu sancto: statim aqua quæ ad baptizandum allata fuerat, euanuit.

Orta apud Constantinopolim per Gregorium patriarcham, hæresi: missi ab Agathone pontifici maximo Ioannes Diaconus & I oannes Portuensis episcopus, illam sedarunt. Cæte ùm eadem hora incredibilis aranearum telę copia in populum cecidit.

Balthazar Nabuchodonosoris filius obsessus à Dario & Cyro in Babylone, discũbens cum suis concubinis, va'a quæ Hierosolymis fuerat prædatus, in vsum conuertit. Sed discumbente adhuc illo, manus visa est è muro exire, atque in pariete syllabas quasdam scribere, Mane Techel Phares.

Latrones quendam, quem confoderant, in Helisiei prophetæ sepulchrum mortuum iniecerant: cuius cadauer cum prophetæ corpus tetigisset, resurrexit.

Helias propheta, cum altare constituisset, & ligna superimposuisset, foueãq; prope altare, quæ aquam conciperet collocasset, coram Israhelitis idola adorantibus Deum rogat, vt aliquid signi ostendat, quo illi ad Deũ conuertantur. ignis repente de cœlo lapsus, hostias, ligna, & aquam ipsam concremauit, in cineremq; locum vertit: qui hactenus perdurat, ait Ioseph. lib. 8. Antiqui.

Arion Methymneus Musicus cũ ad Siciliam Italiamq; nauigasset, parta ingenti pecunia è Tarento, Corinthum reuert statuit, nauigiumq; Corinthiorum conduxit. Sed iam nauigans, cum nosset nautas insidiari, pecunias illis obtulit, modò mortem deprecaretur. neque tamen exorauit quicquam (nam aut volebant manus ei præcidere, aut in mare deij-

 cere)

cere) nisi vt saltem aliquantulum canere liceret. incepisse igitur Orchium cantum in puppi dicitur, atque eodem cantato prosiluisse, exceptusque à delphino Corinthum appulisse. Eò cum nefarij nautæ venissent, vocati ad Periandrum, qui Arionem occultum tenebat, ac rogati num quippiam de Arione scirent: responderunt, illum se sospitem Tarenti reliquisse. sed Arion apparens eodem quo prosiluisset habitu, eos conuictos supplicio affici curauit.

Liuiæ Drusillæ, quæ postea Augustæ matrimonij nomen accepit, cum pacta esset Cæsari, gallinam conspicui candoris, sedenti aquila ex alto abiecit in gremium illæsam. intrepideq; miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro laureum ramum, onustum suis baccis.

Æmilia virgo vestalis, extincto igne carbasum foculo imposuit, ignisq; subitò emicuit.

Marius pater nudus ab hostibus captus, in paludibus iuxta Lyris hostium (ibi enim latebat, solus à nautis exposit⁹) & Minturnas ductus, datusq; mulieri cuipiam Fanniæ custodiendus, cum ad eum damnatum morti quispiã barbarus occisurus accederet, in ingressu cubiculi ingens flamma è Marij oculis emicuit: militiq; magnam vocem ex opaco exisse dicitur, dicentem, Tu homo necare C. Marium audes?

Nauem qua vehebantur nuncij à Periandro, vt nobiles pueri castrarentur, conchis inhærentibus, plenam ventis stetisse. conchasque quæ id præstiterunt, apud Gnidiorum Venerem coli.

Tarquinius absoluto penè Capitolini Iouis templo siue vaticinio, siue aliquo monitu currum fictilem figulis Veiis conficiendum mandauit, qui illatus in

tus in fornacem coquendus, adeò vsque excreuit, vt vix potuerit deiectis parietibus efferri.

In Carthaginensi excidio, cum quispiam veste aurea Apollinem spoliasset, illius manus inter fragmenta protinus inuentæ sunt.

Cleomedes Astipalēsis, vir fortissimus, cæterum ingenito temerario, ingressus puerorũm ludū, apprehensam manu columnam, quæ tectum sustinebat, effregit, tectumque lapsum pueros interemit, cum verò ad pœnas quæreretur, in se pulchrum magnum se abiecit, & clausum intus adiectum desuper operculum adeò tenuisse dicitur, vt ne à multis quidem simul annitentibus, vi vlla auelli posset. Conscissa igitur arca neque viuum hominem neq; mortuum esse compertum asserunt.

Auiola consularis in rogo reuixit. Et quoniam subueniri non poterat, præualente flamma, viuus concrematus est. Pari etiam miraculo Cælius Tubero prætorius, è rogo relatus est: authore Messala.

Corfidium materteræ maritum, Romę funere locato, reuixisse constat, & locatorem funeris ab eo elatum. Ex Plinio: qui etiam ait, è duobus fratribus equest. is ordinis, Corfidio maiori accidisse, vt videretur expirasse, apertoq; testamento recitatum hæredem minorem funeri instituisse: interim eum qui videbatur extinctus, plaudēdo cōcinuisse mysteria: & narrasse à fratre se venisse, commendatam sibi filiam ab eo. Demonstrasse præterea, quo in loco defodisset aurum nullo conscio: & rogasse, vt iis funeribus quæ comparasset efferretur. Hoc eo narrante, fratres domestici properè annunciauēre, exanimatum illum, & aurum vti dixerat repertum.

Idem esse exemplum puto quod sequitur.

Herus Armenius cum occubuiſſet in bello, ſublatis aliis 10. dierum cadaueribus iam putreſcētibus, incorruptus integerque compertus, domum ad ſepulturam relatus eſt, impoſitus ergò pyræ duodecimo à morte die, reſurrexit, atque interim quæ vidit retulit. author Socrates apud Plat. de Rep.

Pamphilus Pheræus inter eos qui in acie ceciderant, 10. diebus ipſe iacuit: biduoq; poſtquam inde ſublatus eſt, impoſitus rogo reuixit. ex Valer. de quo neſcio quid hic ſuſpicer.

Ariſtæus Proconeſius in fullonia taberna extinctus peregrè quodam proficiſcente Crotonem, in illum incidiſſe dicitur.

Alcmene cadauer dum efferretur, è conſpectu euanuiſſe, lapidemq; in lectica iacentem apparuiſſe, proditum eſt.

Diuus Hieronymus, audiui, inquit, deum teſtor me non mentiri, quod cum quædam muliercula infantulum nutriret expoſitū, ciboſq; ſtiliaret, ac nutricis fungeretur officio, cubaretq; cum ea paruulus iam decem annorum, accidit vt plus quàm pudicitia patitur ſe mero ingurgitaret. accenſaq; libidine, obſcœnis motibus infantem ad libidinem duxit. prima ebrietas alterius noctis & cæterarum cōſuetudinem fecit: nec dum menſes duo fuerant euoluti, & ecce fœminæ intumuit vterus.

Leotychidas Ariſtonis filius, cū draco claui portæ circumuolutus eſſet, vateſq; eſſe monſtrum dicerent: Minime mihi, inquit, videtur: ſed ſi clauis draconi circumuolutus eſſet.

Cornelia Gracchorum concreto genitali orta dicitur, infauſto omine.

T. Latino de plebe, dū dormiret, viſus eſt Iupiter dicere,

dicere, nisi magnificè instaurarentur ludi (nam facti erāt olim ludi votiui bello Latino, atq; intermissi, quia ciuitas esset ad arma excitata: atq; postea instauratiui constituti sunt, qui non placuerant) periculum vrbi fore. subticuit is, ne in ora hominū pro ludibrio abiret. sed amisso intra paucos dies filio, monitus iterum per somnos, maiorem sibi cladem instare, ni rem properè consulibus nunciet: cunctantem ingēs vis morbi adorta est, debilitate subita. adhibito propinquorum consilio, re aperta visum est vt lectus in forum adduceretur. qui adductus, cum patribus omnia narrasset, miraculum subito exoritur: nam pedibus domum rediit.

Artonius quidam, seruum suum verberatum, patibuloq; constrictum, ante spectaculi commissionem per circū egit. indignatus ob id Iupiter, Annio cuidam imperauit, vt senatui nunciaret, nō placuisse sibi crudelitatis admissum. neglexisse Annius dicitur: sed filium morte repentina extinctū esse. ac post secundam denunciationem, ob eandem negligentiam in subitam corporis debilitatem solutum: ita tandem lectica in senatum delatus, rē nunciat, recuperatq; valetudinem ac curia pedibus egreditur.

Lucanis, Bruttiisq; annitentibus magnis viribus, duce Statio Statilio, vt Turinam vrbem delerent, defendenteq; Cneo Fabricio consule, nō audentib. Romanis prælium ingredi: iuuenis eximiæ magnitudinis, adhortatus Romanos, arreptis scalis, ad cōtraria castra per medios hosteis euasit, victoriaq; fuit apud Rom. nec is iuuenis postea inuētus à cōsule est.

Brennus Gallorum dux, Apollinis Delphici fano nefariū bellum intulit: sed tū ex oraculo ferunt hæc fatum esse Pythiam: Ego pro uidebo rem istam. ex

 quo

quo factum est vt viderentur virgines ferre arma contra,& niue Gallorum obrueretur exercitus. De hoc intrà.

Androdus Dacus seruus introductus ad pugnam cum leone miræ magnitudinis, sæuitiæq;, nihil ab illo damni perpessus est. Admirantibus omnibus, perductus ad Cæsarem, rē huiusmodi narrat. Cum prouinciam, inquit, Aphricam proconsulari potestate dominus meus obtineret, ego iniquis & quotidianis eius verberibus ad fugam sum coactus: & vt mihi à domino terræ illius præside tutiores latebræ forent, in solitudinem concessi. Tum sole fragrante specum ingredior, nec multo pòst cōdem venit hic eo, deb li vno & cruento pede dolorem cruciatumq; ostendens. Expaui ego primùm. sed postquam leo ingressus me videt delitescentem, mitis ad me accessit, pedemq; ostendens opem petere videbatur. Ibi ego stipitem è pede illius reuulsi, saniemq; expressi: ille mea opera leuatus, pede in manibus meis posito recubuit. trienniöq; vnà viximus: carnes quas afferebat in sole torrens. Sed vitæ ferinæ pertęsus, tridui viam permensus, à militibus captus, Romam ad dominum adductus sum: atq; expositus. Intelligo igitur, leonem beneficij gratiam referre.

Aristomenis Messenij corpus serpentibus inuentum est repletum.

In quadam Indię gente mulieres semel in vita parere, genitosq; confestim canescere inuenio.

Antonia Drusi, nunquam expuit, & Antonius consularis poëta nunquam ructauit.

Apud Ægyptios Herodoti temporibus hircus cum muliere palàm coiit.

Amasis Ægipti rex, ædificium mirabile ex saxo solido

solido ab vrbe Elephantina, cuius tectum intrinsecus fuit vnius & 20. cubitorum, longitudo quatuordecim, octo sublimitas, introrsus longitudo duodeuiginti & amplius: sublimitas quinque ad vrbem Sai attulit.

Tentyritę crocodilis inimici flumen Nilum innatant: dorsoq; equitantum modo impositi, hiantib. resupino capite ad morsum, addita in nos claua dextra, ac læua tenentes extrema in terrā agunt. voceq; etiam sola territos cogunt corpore ad sepulturam vomere. Norūt hos crocodili, & terribiles sunt contra eos fugientes, fugaces verò contra insequentes.

Aggredientes Persæ Apollinis templum Delphicum, cum ad fanum Mineruę quod est ante tēplum, venissent, fulminibus icti, exterritique sunt atque è Parnasso duo vertices abscissi, ac deuoluti multos eorum contriuere.

In fortunatis Æthiopię insulis homines, quatuor cubitorum mensuram excedentes, eorumq; ossa veluti neruos flectentes, diuisam linguam à radice habent: ex quo imitantur etiam auiū cantus, duobusq; hominibus respondendo ac disputando loquuntur: vt vna pars linguæ vni altera alteri loquatur.

Vrbanum miraculum est, quod Plin. lib. 26. scribit. Tarquinio enim Prisco regnante, ait, tradunt repentè comparuisse in foco genitale è cinere masculini sexus. Eaq; quæ insederat ibi, Tanaquilis reginæ ancillam Ocrisiam captiuā cōsurrexisse grauidam, ex qua Seruius Tullius natus est.

Epizelus Atheniensis in Marathonia pugna strenuè dimicans, luminibus captus est, nulla corporis parte saucius, ictusuè.

Scyllias Sicyoni' adeò fuit in vrinādo clar', vt cū

ad Græcos transfugiens Alphetis mare subiisset, non prius extitit quam ad Artemisium peruenit, octoginta stadiis subtermeans.

Gabienus Cæsaris classium fortissimus, captus in bello Siculo à Sexto Pompeio, iussu eius incisa ceruice & vix cohærente iacuit in littore tota die: Deinde cum aduesperasset, cum gemitu precibusque congregata multitudine, petiit vti Pompeius ad se veniret, aut aliquem ex claris mitteret. se autem ab inferis remissum, habere quod nunciaret. misit plures Pōpeius ex amicis, quibus Gabienus, inferis diis placere Pōpeij causas & parteis pias retulit. Proinde euentum futurum, quem optaret: hoc se nunciare iussum. Argumentum fore veritatis, quòd peractis mandatis protinus expiraturus esset. atq; ita euenit. ex Cicer. Tuscul. q. 5. Vbi animas ostendit immortales, cum libro 2. mortales esse dixisset.

In acie Philippensi Iulij Cæsaris imago humano habitu augustior C. Cassio visa est: quē adeò terruit, vt in fugam verterit.

Vespasiano in Alexandria agenti, è plebe Alexandrina quidam oculorum tabe notus ad genua eius aduoluitur, remedium sanitatis exposcens. Serapidis monitu precabatur, vt genas & oculorum orbes dignaretur oris excremento respergere. Alter manu æger, eodem deo auctore, vt pede ac vestigio illius calcaretur orabat. diu cunctatus Vespasianus tādem precibus satisfacit: statimque est conuersa ad vsum manus, cæco illuxit dies.

Hadrianus longi morbi tædio defatigatus, vitæque pertæsus, de morte consciscenda deliberauerat: interea superuenit mulier, quæ diceret monitam se somno, vt imperatori insinuaret, ne se occideret: quo-

quoniam esset benè valiturus. id cum neglexisset: luminibus captam esse. Iussa tamen ex altero somnio iterum Hadriano dicere, genuaq; eius amplecti: si id fecisset, recepturam esse visum: insinuauit, visumq; recepit. Venit item è Pannonia quidam cæcus natus ad eundem Hadrianum febrientem, eumq; cōtigit: quo facto, & ille occulos recepit, & hunc febris reliquit. Mirum, his tantum concessum ad miracula.

Epirota mulier cum efferretur, in funere filium peperit, Gorgiam postea nuncupatum, fortem clarumq; virum.

Augustus infans adhuc, vt scriptum extat apud C. Drusum, repositus vespere in cunas à nutricula loco plano, postea luce non comparuit: & diu quæsitus, tandem in altissima turri repertus est, iacens contra solis exortum.

Idem in suburbano auito ortus creditur, in loco ad cellæ pœnuariæ instar, quo introire nisi necessariò & casta religio est: conceptaq; veteri opinione, quasi temerè adeuntibus horror quidam obiiciatur. sed mox confirmata est. Nam cum possessor villæ nouus, seu fortè, seu tentandi causa cubitum seeò contulisset: euenit, vt post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita vi & incerta, penè semianimis cum strato simul ante fores inueniretur.

Templo ab Hercule cōstrctuo Iolao nepoti, tāta maiestas ob accolis est attributa, vt qui assuetis deficiant sacris, muti euadant, mortuisq; similes. iidē si vouerint sacrificia solita suscepto voto, statim in valetudinem priorem restituuntur. ait Diodo. libro 5.

Tuciam vestalem accusatā, quod ignem extingui passa esset, inuocasse deam ferunt, ad Tyberimque progressam permittēntibus pōtificibus, comitante

turba, hauſtam cribro nouo aquam ad forum vſque delatam, ad pontificum pedes depoſuiſſe.

Claudiam veſtalem adulterij ſuſpectam, ſimulachrum matris Ideę in vado Tyberis hærens, ad comprobãdam pudicitiã fertur cingulo duxiſſe nauem, quam multa hominum millia non poterant.

Gallus quidam prouocârat aliquem è Rom. ad certamen: prodiit M. Valerius tribunus militũ. huic coruus primo ſuper galeam, poſtea in pugna roſtro vnguibusq; hoſtis oculos petit: donec Valerius exturbatum illum obtruncat, atque hinc ei inditum nomen Coruino.

Polypum Carteię in cetariis aſſuetum, exire è mari in lacus eorum apertos, atq; ibi ſalſamenta populari, hiſtoriæ referunt: cõuertit autem in ſe cuſtodia indignationẽ aſſiduitate furti im̃odici: ſepes erãt iis obiectæ: ſed has tranſcendebat per arborem, nec deprehendi potuit niſi canũ ſagacitate. Hi redeuntem circumuaſere noctu, conciuiq; cuſtodes expauere nouitatem. Primùm omniũ magnitudine inaudita, deinde colore muriæ obliti, odore diri: quis ibi Polypum expectaſſet? aut ita cognoſceret? cum monſtro dimicare ſibi videbantur. nam & afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuſtioribus brachiis clauorum modo incuſſos. Ægreque tandem multis tridentibus confici potuit. oſtendere Lucullo caput eius, doli magnitudine, amphorarum 15. capax. branchias quas vix vtroque brachio complecti eſſet, clauarum modo toroſas, longas pedum 30. acceptabulis ſiue canaliculis vrnalibus peluium modo, dentibus reſpondentibus magnitudini: reliquiæ aſſeruatæ miraculo pependerunt, pondo ſeptingentorum.

Delphi-

Delphinus Augusto principe Lucrinum lacum inuectus, pauperis cuiusdam puerum ex Baiano Puteolos in ludum literarium itātem, cum meridiano tempore immorans appellatū eum sæpius Simonis nomine, fragmentis panis quē ob id ferebat allexisset, miro amore dilexit: adeò vt quocunq; dici tempore inclamatus à puero, quamuis occultus atque abditus, ex imo aduolaret, pastusq; è manu præberet ascensuro dorsum, pinnæ aculeos velut vagina condens receptumq; Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat. simili modo reuehēs pluribus annis, donec morbo extincto puero, subinde ad cōsuetum locum ventitans, tristis desiderio expirauit.

Marthes Ægypti rex cornicem adeò docilem obsequentemque habuit, vt cursoris vice vteretur: epistolasque deferendas dabat, monitis facile obsequenti.

Apud Iudæos Herode regnante, serpens puellam miro amore prosequens, cum illa accumbebat. sed cum puella mensem abesse decreuisset, reputās belluam amoris oblituram, vt redit, accurrit serpens, caudaq; crura cōplexus est, verberans ceu indignabundus, & desiderium conquestus.

Iuxta Ruscenonem lacus est & ager, quem alluit exiguus supra mare alueus: refertus salinis. habet & effossiles cestrias pisces. nam si quis duos aut tres foderit pedes, & in limosam aquam fuscinam demiserit, piscem eximiæ magnitudinis fixum educet.

In Mæotidis auleo pisces destituti per hyemem in glacie ligonibus effodiuntur. ex Strab. in Paphlagonia pisces esse effossiles. Eudoxus dicit ex eodem, qui alibi Theophrastum citat.

Cum leo ferus ruptis vinculis in Diadumeni in cuna-

cunabula irripuisset: morsu nutrice occisa, Diadumenum puerum linxit.

Apud indos asinos syluestres oriri, vnico in frõte cornu, è quo pocula fiant: in quibus qui potauerint, illo die nullo morbo affici, vulneratosq; non dolere: ex igne incolumes egredi. Ex Philost. in Apol. Vesanos omneis Indos, nisi singulo quoque die bibant.

In Mauritaniæ fluuio quodam hirundines esse septenûm cubitorum, quę gulã habeant perforatam per quam respirent: mustelas felibus pares. scorpiones septenarum vertebrarum, lacertasq; bicubitales.

Basilisci serpentis oculos siquis videat, illico expirat. oritur autem in Cyrenaica regione, nec excedit 12. digitos. candida in capite ceu diadema macula. sibilo omnes fugat serpenteis. celsus erectusq; incedens, necat frutices: afflatuq; etiam exurit herbas, rumpit saxa. huic tamen mustelarum vis exitio est.

Catoblepas verò animal gignitur in Aethiopia: cuius oculos qui viderint, continuò expirant.

Ceruorum carnes qui singulis diebus comedant, febribus carere produntur. Quosdam, inquit Plin. principes nos scimus fœminas, omnibus diebus matutinis carnes eas degustare solitas & longo æuo caruisse febribus. Confessa dementia, si quis è magnatibus non ceruum ad singulorum dierum pulmentaria asseruet.

Herculis templũ quod erat in foro Boario, neq; muscæ neq; canes intrabant. Muscæ metalla vitant.

Scorpionem mortuum, si quis helleboro candido linat, reuiscere aiunt Plinius 25.

Apes asseruatę per hyemem, si vere tepẽte sole, ficulneo cinere operiantur, reuiuiscere credit Columella atque etiam muscas aqua mersas.

Cor caninũ habentem fugiunt canes: non latrant habenti linguam caninam in calceamẽto, ſubditam pollici: aut caudam muſtelæ, quæ abſciſſa dimiſſa ſit.

Cuculum quo quis primùm audiat, ſi dexter pes circumſcribatur, ac veſtigium id defodiatur, non gigni pulices, vbicunque tellus illa ſpargatur (ſi credibile eſt) quidam putant.

In vermicatione iumentorum, ter circundato verendis palumbo, mirum dictu, palumbus moritur emiſſus, iumentumq́; confeſtim ſanatur.

In fortunatis Aethiopiæ inſulis animalia ſunt rotundo corpore, duob. lineis tranſuerſis: in quarum angulis, ſingulis ſingulæ ſunt aures, ſinguliq́; oculi.

Echeneis piſciculus, ruant venti licet, & ſæuiant procellæ, cogit tamen ſtare nauigia. Vnde Actiaco prælio Antonij prætoriam tenuiſſe nauim dicitur, properantis circumire & exhortari ſuos. Tenuit & C. principis ab Aſtura Antiũ remigantis. exilientes enim inuenerunt piſcem adhærentem gubernaculo, oſtenderuntq́; Caio grauiter indignanti, peculiariterq́; admiranti.

Sæpiæ tanta vis eſt atramento, vt eo addito in lucernas, Æthiopas videri, ablato priore lumine, Anaxilaus tradat.

Capras ait Varro in re Ruſt. non vt alia animalia, naribus, ſed auribus ſpiritum ducere ſolere.

In Luſitania vlteriore, ſus adeò pinguedine excreuit, vt à cute ad oſſa pedẽ & tres vncias expleuerit. In Arcadia verò tantũ creuit, vt ne ſurgere quidẽ poſſet. & in eius corpore exeſo, ſorex nidum feciſſe, mureſq́; peperiſſe. ex Varr. li. 2. rei Ruſt. Itẽ 30. porcellos peperiſſe ſuem, Æneæ fatalem, pro miraculo eſt.

Apri

Apri recenter occisi dentes adeò feruēt, vt crines si quis admouerit exurant. nam viuentis si quando irritantur, ignescunt. ex Xenoph. in Venatione.

Murium syluestriū è terra prodiens multitudo, in Italia solum patrium relinquere coëgit.

In Media adeò ingens passerum inoleuit copia, iacta semina absumentium, vt homines malo acti, in alia migrauerint loca.

Eos quos Attariotas vocant, ranæ è nubibus pro guttis aquę in terram delapsę adegerunt patriam relinquere. plura supra dicta sunt.

Serpentem, qui hominē percussit, à terra amplius non recipi: veneno defunctos non attingi ab auibus ferisq́; aiunt.

Apud Indos serpentes viperasq́; 10. cubitorū esse aiunt, testudinem fluuiatilem trium, perdicem vulture maiorem. Apud Damascum in campo Macra, Possidonius refert vidisse serpentem mortuū iugeri longitudine: crassitudine tanta, vt equites ex vtraq; parte astantes, se inuicem intueri non possent: hiatu autem tanto, vt equitem equo insidētem receperit: exuuiarum quamlibet squāmam clypeo maiorem. est etiam celebris serpens traditus viuus Ptolemæo secundo, cubitorum triginta: qui dum caperetur, hominem viuum deuorauit, aliumq́; fugientē cauda apprehendit, occiditq́;.

In Punicis bellis, ad flumē Bragadā, expugnatum serpentem balistis, 120. pedum à Regulo, scribunt.

Percussus calamo serpens, semel emoritur: si verò iterum percutiatur, confirmatur.

In Sicilia ara in medio mari sita, breuia diuidit à profundis. qua ad eam pergitur, crurum tenus peruenitur aqua, quod vltra nec explorari licet, nec attingi,

tingi, quantamq; quisq; sui partem ingurgitauerit, tantam it perditum. Ferunt quendam in hæc vltra quàm longissimè poterat iecisse lineam. eam vt recuperaret, dum merso brachio nisum adiuuat, cadauer manum factam.

In eadem Sicilia fons Diania est, cuius aqua, nisi pudicè hauserit quisquam, non miscetur cum vino. Ibidem est in Halesina regione fons, cũ siletur, quietus: si insonant tibiæ, exultabundus ad cantũ eleuat. Ibidẽ in Gelonio stagno duo sunt fontes: alterum si sterilis sumpserit, fœcũda fiet: alterũ si fœcũda, sterilis. Iuxta Nonacrim Arcadiæ Styx, epota illico necat.

In Campania Sinuessanæ aquæ, sterilitatẽ fœminarum, vt virorum insaniam abolere produntur.

Qui Sybarim bibunt, nigriores fiunt durioresq;, & crispo capillo: at qui è Crati, candidi, molliores q;, & coma exporrecta fiunt.

Inter Arcas & Raphaneas Agrippæ regni vrbes, fluuius septimo quoq; die fluit, qui interpositis sex dieb. à fonte ipso deficiens, siccũ exhibet locum, septimo die rurs' similis exorit, ob idq; Sabbatic' dict'.

In Bœotia duo sunt flumina, quorum alterum, si ouillum pecus bibat, pulli fieri coloris lanam: alterius verò haustu, quæcunque vellerum fusca sint, in candidum verti aiunt.

Arethusa fons Syracusanus, in quo reddũtur quæ iacta sunt in Alpheum. Item quæ Athenienses in Æsculapij fonte immergunt, in Phalarico redduntur.

In Asphaltite lacu Iudæ nihil imergi potest, nec in Armeniæ maioris Antissa: quemadmodum apud Pytanam lateres aquis supernatant. & ad Agrigentum lacus sunt, in quibus quæ alibi merguntur, supernatant.

In flu-

In flumine Sylari, virgulta immersa, & folia etiam lapidescunt. is fluuius montis, in quo sita est mea patria, quæ Contursium nunc dicitur, olim (vt arbitror) Vrsentini, radices lambit. ibiq; etiam aquæ sulphureæ scaturiunt, quę quà fluunt, tofum obducũt, ac quicquid comprehenderint, mira tenacitate cum tofo conglutinant, aperta singulorum annorum distinctione. quoq; inferior tofus, eo durior: superior, mollior: vt planè liceat videre aquam lapidescẽtem.

In Ciconum flumine, & in Piceno lacu Velinum, lignum deiectum, lapideo cortice obducitur: & in Furio Colchidis flumine, & in fonte meæ patriæ vicino, qui Canales dicũtur, cuius aqua prædiũ meum interſecat.

In Rubro mari oleæ virentesq; frutices enascuntur. In Gaditano Oceano, Patauinorum aquis calidis, herbæ virentes innascuntur.

In Dodone Iouis fons, cum sit gelidus, ardentes faces extinguit, extinctas accẽdit: est autẽ in Epiro. Cæterùm meridie deficit, ad mediã noctẽ exuberat.

In Illyriis suprà fontem frigidum expansæ vestes accenduntur. Iouis Hammonis fons interdiu frigidus, noctibus feruet.

Padi fons, mediis diebus æstiuis veluti interquiescens, semper aret.

In ea arce in qua Indi sapientes soli habitant, Apollonium ait Philostratus, præter cętera mira, duo vidisse dolia, alterum imbrium, alterum ventorum. inualescenteq; apud Indos siccitate, doliũ imbrium aperiunt, ex eoq; nebulæ ęmittuntur, quę totam Indiam humectant. si nimia fuerit pluuia, occlusum pluuias arcet. ventorum verò dolium id facit, quod Æolus facere perhibetur.

In Tro-

In Troglodytis, Solis fons dictus, circa meridiem dulcis, maximeq; frigidus: mox paulatim tepescens, ad noctem mediam feruore amaritudineque infestatur.

In agro Pitinate, fluuius Nouanus omnibus solstitijs torrens, bruma siccatur. In Falisco Clitũnis aqua pota candidos boues facit. In Bœotia Melas, oues nigras, Xantus ruffas: in Ponto fluuius Astaces campos irrigat, in quibus oues pastę lac nigrum producunt.

Proxenes Macedo Alexandri miles, cum prope Oxum amnem, locum regio tabernaculo foderet, fontem liquoris pinguis aperuit, qui nõ odore, non gustu, ab oleo differens erat. quodq; magis mirum est, oleam illa nusquam fert regio.

Lyncestis aqua, quæ vocatur Acidula, vini modo temulentos facit: item & in Paphlagonia, agroque Caleno. In Beroso Taurorum colle, tres fontes traduntur sine remedio, sine dolore mortiferi.

In Æthiopia stagnum est, cuius aqua epota, in insaniam vertens, cogit occulta palàm fateri.

In Andro insula, in Liberi patris templo, fontem nonis Ianuarijs semper vini sapore fluere: si auferatur è conspectu templi, aquam fieri.

In Carinensi Hispaniæ agro duo fontes iuxtà fluunt, alter omnia respuens, alter absorbens.

Colophone in Apollinis Clarij specu lacuna est, cuius potu mira redduntur oracula, bibentium breuiore vita.

Indus fluuius omnium maximus, non aqua solum agros irrigat, sed etiam conferit, magnam enim secum vim seminum, frumenti, similiumque dicitur deportare.

In Comagene, vrbe Samosata, stagnum est maltham producens, quæ aquis incéditur, nec nisi terra extingui potest. In India fons est, cuius aqua lucernæ ardeant.

Locus est in Nilo quem Phialam vocant, vbi singulis annis auream pateram argenteamq; mergentes, septem diebus, quos natales Apis habent, neminem à crocodilis attingi dicunt: octauo die, hora sexta, redire belluæ feritatem.

In agro Sulmonensi, pago Fabiano arua rigátur: sed illa aqua herbæ necantur, fruges aluntur.

In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis solus: qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagesq; in genibus soluerentur.

In Sicilia circa Messanam & Milas, hyeme in totú exiccantur fontes, æstate exundant, amnemque faciunt.

Cyzice fons erat Cupidinis dictus, ex quo potantes amorem deponere, Mutianus tradit.

Arcadia Cretæ oppido expugnata, fontes amnesque illius situs cessauerunt: rursus condita, post sex annos emersisse, vti quæq; cœpissent partes coli

Thyana aquam habet, iuraméti fidem præstantibus aspectu facilem, & gustu dulcem: periuris verò epotam, oculos eorum, pedesque ac manus invadentem.

In Cilicia apud oppidum Iusgum, riuus fluit vnus, ex quo bibentium subtiliores sensus fiunt. In Cęa insula contrà fontem esse dicunt, qui hebetes faciat.

In Troglodytis Iuba ait lacum insanum. mi. ifica vi appellatú, ter die fieri amarum, salsumque: ac deinde

inde dulcem, totiesq; etiam nocte, scatentem serpẽtibus vicenorum cubitorum.

Haud procul à Caucis, circa duos præcipuè lacus, littora ipsa obtinent, quercus maxima auiditate nascendi, suffossæq; fluctibus, aut propulsæ flatibus, vastas complexu radicum insulas secum auferunt. Itaq; libratæ stãtes nauigant, ingentium ramorum armamento, sępè territis classibus. Romani cum velut de industria fluctibus agerentur, in prospectu stantes nocte, inopesq; remedij, illi prælium nauale aduersus arbores inirent.

In India arbores tantę esse magnitudinis ait Nearchus, vt vmbræ illatæ ad quinq; iugera circuitu extendantur, ac dena hominum millia sub vna arbore possint se ab æstu solis defendere. In eaq; arundines ita crescunt, vt nauigiorũ vice vtantur: singulis nauigijs, è singulis internodijs confectis. Formicæque sunt in ea, vulpe maiores. Item sunt arbores, pro fructu lanam ferentes, ouilla meliorem.

Ægyptia ficus folijs moro assimilis poma in ramis caudiceq; producit, subnascentibus sibi inuicem septies anno pomis. Eius materia in aqua recens subsidit: cum diu subsederit, liquore leuior facta sustollitur, humoreq; ipso exiccatur.

Cutilas ad aquas opaca sylua nunquã die, sed noctu tantum visitur. In Tarquiniensi lacu, Italiæ magna duo nemora circunferuntur, nunc triquetram figuram edentia, nunc rotundam, complexu ventis impellentibus, quadratam nunquam. In Tylenulli arborum folia decidunt.

Lyciæ platanus gelidi fontis socia amœnitate itineri apposita est, domicilij modo caua, octoginta atque vnius pedum: specus tàm digna miraculo, vt Lici

nius Mutianus, nuper prouinciæ eius legatus, prodendum etiam posteris putarit, epulatum intra eum se cum duodeuiceno comite, largè ipsa toros præbente fronde. Plinius.

Pinum admirabilem, ambitu pedum 24. altitudine à radice duorum iugerum & 15. cubitorum, distátem ab Adramittio, stadijs centum. ex Strabone 13. Geographiæ.

Laricis arbor Tyberij tempore admirabilis, è qua facta est trabs centum viginti pedum, bipedali crassitudine æqualis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua fastigij altitudo.

In Venetis duo luci monstrantur, quorum alter Iunoni, alter Dianæ Ætoliæ dicatus: in his lucis feras ita mansuescere, vt cerui lupis aggregentur.

Hercinia Germaniæ sylua, adeò magna, vt nemo adierit eius initium, cum dierum 60. iter processerit. ex Cæsare in Comment. Arduennam etiam syluam in Gallia maximam esse, notum est.

Caprificus, tauros quamlibet feroces, collo eorum circumdata ita compescit, vt immobiles præstet.

Apud Gedrosios spina est tantæ magnitudinis ac soliditatis, vt circumequitantium quorundam comprehensa veste, non prius abrumpi auelliq; potuerit, quàm illos equo detraxerit.

Vallis in qua Herodion ciuitas est, à septentrione quidam locus cingitur, Babras dictus, vbi eodē nomine radix gignitur, colore flammeo, circa vesperum veluti iubar fulgurans, euellere cupientes fugit: nec prius manet, quàm quis vrinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam fuderit. quin etiamsi quis eam tunc tetigerit, mors certa est, nisi fortè il-

tè illam ipſam radicē ferat de manu pendulam. vellitur etiam cane ad eam alligato, qui abeuntem dominum ſe qui cupiens vellat, cane protinus extincto.

In Hiſpania iuxta Gerionis ſepulchrum duæ ſunt arbores, ſpecie ex pinu piceaq; commixta: nec eſſe alibi dicuntur. ex ijs ſanguis diſtillat, vt ex populo Iliaca aurum.

In Mauritania vitem naſci, cuius craſſitudinē vix duo homines complecti queant, & racemum eſſe cubitalem. Carduorum ſcapos duodenum cubitorum, craſſitudine palmorum quaternûm: item Æthiopibus heſperijs calamos eſſe, quorum ſingula genua octonos modios caperent, & ſimilem aſparagis magnitudinem habere ſcribunt.

In Lycia Epheſti montes tæda flammante tacti, flagrant adeò, vt lapides quoq; & arenæ in ipſis aquis ardeant, aliturq; ignis ille pluuijs.

Megalopolitanorum ager, frondes denſi ſupra ſe nemoris non adurit, & iuxta gelidum fontem ſemper ardet.

In Nymphæo exit à petra flamma, quæ aquis accenditur.

Ætna in tantum flagrat, vt quinquagena & centena millia paſſuum harenas flammarum globos eructet.

In Veſuuij incendio ſcribit Dion primùm & in monte & in regione finitima, & in aëre viſas Gigantum formas procurrentes: ſonitus in cauernis tonitrus modo auditos, mari fremente, cœloq; reſonante: pòſt fragore quoq; immenſo, ceu montium concidentium edita, ab eo primum exilijſſe lapides, mox ignem ac fumū erupiſſe, in quo formæ gigātum apparerent, vt reſurrexiſſe putarentur, & tubarū ſoni-

tus audiretur: postremò consternatis omnium finitimorum animis, ac quo se reciperent ambigẽtibus, absumpta oppida, homines, feræ, pisces. Puluis etiam in Africam, Syriam, Ægyptum, Romamq; vsque penetrauit.

Chimæræ Lyciæ montis ignis aqua accenditur, terra fœnoq; extinguitur. In eiusdem Lyciæ regione quem Ephestion incolę vocant, perforatum est pluribus locis solum, quod sine vllo nascentium damno ignis noxius circuit, lætaq; est regio & herbida flammis, nihil adurentibus. Seneca lib. 11. Epist.

Inter Theram & Therasiam è pelago flammæ erupêre, quatriduo omne mare ęstuans, ardensq; reddiderunt.

In Lelanto campo ex terræmotu telluris hiatu aperto, igniteus fluuius apparuit.

Ante Hierosolymæ euersionem, ignis nona noctis hora circum templum aramq; effluxisse scribitur ingenti portento.

Ara est in montis Olympi cacumine, Ioui dicata, cuius altaribus si quę exta inferuntur, non difflantur vento, nec pluuijs diluuntur: sed voluente altero anno eiusmodi vti relicta fuerint reperiuntur, literæq; in cinere scriptæ vsque ad alteram anni ceremoniam permanent.

Athos mons tantæ est altitudinis, vt in Macedoniam vmbram iaciat, non sine magno miraculo, cum Athos à Lemno sex & octoginta millibus passuum separetur.

In Lacyniæ Iunonis ara, sub dio sita, cinerem immobilem esse, perflantibus vndique procellis scribunt.

Ante Boristenem Achillis insula est, cum æde sa-

cra, quam nulla ingreditur ales: & quæ fortè aduolauerit, raptim fugam properat.

Attanatis Britanniæ insulæ, terra quocunq; iniecta sit angues necat. item terra ex Ebuso balearica. Item ex Gaulone insula nec multo secus terra ex Hybernia, sparsa inter alueos, apes relictis fauis effugiunt omnes.

In Ætholia iuxta Corsicam insulam ferrifodinæ sunt, sed in ea massa ferri compingi non potest: extra insulam compingitur. mirumq; exhausta loca rursus complere, vt de Rhodi platamonibus, deq; Pari insulæ marmoribus. ex Strab. 10.

In hortis Hesperidum, prȩter aureos frutices, metallaq; frondentia, illud magis mirum, quod solum licet inferiore loco libra depresseris, nunquam accessus freti superlabitur (circundantur enim vndique mari in anguium modo sinuato) sed in ipsis marginibus hæret vnda.

Longo ab Hierosolymis recessu tristis sinus panditur, quem de cœlo tactum testantur scripturæ, humus nigra & cinere soluta. duo oppida ibi, Sodomũ Gomerrumque, apud quȩ pomũ quod gignitur, habeat licet maturitatis specimẽ, mandi nõ potest. nam intrinsecus fuligo fauillata est, licet cute eximia cõtegatur, quæ pressa fumum excitat, & fatiscit in puluerem.

In agro Ratino quædam insulæ semper fluctuant, sicut in agro Cæcubo. Tellus illic non amplius pedali altitudine.

Tellus est apud Methonẽ in sinu Hermonico, altitudine stadiorum septẽ edita, quæ flammarum vapore facto, interdiu quidẽ propter calorẽ sulphure

reumq; ardorem inacceſſibilis exiſtit. noctu autem cum odoris ſuauitate longè luceſcens.

In quadam ara Veneris Paphiæ non impluit.

Duo ſunt montes iuxta Indum flumen, quorum alteri natura vt ferrũ omne teneat, alteri vt reſpuat: Itaq; ſi ſint claui in calceamento, veſtigia auelli in altero non poſſe, in altero ſiſti.

In Creta mons eſt Carina, vbi nec muſcæ ſunt, nec mel ibi natum vſquam attingunt.

In Narnienſi agro terræ hymbribus ſicciores fiunt. ita vt ſiccitate fiat lutum, imbre puluis.

Pantaura lapillus, lapides omnes ad ſe trahit, ſiue in aqua, ſiue in terra ſit.

In Arcadia lapis eſt, cui nomen eſt Albeſto, ferri colore. hic ſemel accenſus, extingui non poteſt.

Ad Cariſtium lapis naſcitur, quem pectunt, nent, texunt. Tyreus lapis, quamuis grandis, aquis innatat.

Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ, cautes ſtat horrenda, vno digito mobilis eadem, ſi toto corpore impellatur reſiſtens. Apud Praſios lapides effodi, thureo colore, ficu & melle dulciores.

Lapidem è Scyro inſula integrum fluctuare, eundem comminutum mergi.

In Naſſo Troadis ſarcophagus lapis eſt, in quo corpora defunctorum condita, intra 40. dies abſumuntur exceptis dentibus: eiuſdem generis ſunt ſaxa & in Lycia & in Oriente, quæ viuentibus quoque ad alligata erodunt corpora.

In Andria lapis eſt, qui combuſtus ferrum fit.

Solis menſa apud Æthiopes eſt huiuſmodi: In ſuburbanis pratum eſt omnium quadrupedum aſſa refertum carne, quam per noctem ſinguli ciuium magiſtra-

gistratus properant ponere, ad eamq; vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc ab ipsa terra reddi assiduè indigenæ aiunt.

In Crustumulo natum fœnum, ibi noxium, extra salubre est.

Recentia cadauera ad vadum labuntur, intumescentia attolluntur.

Ad primum à Contursio lapidem Mephitis est, in quam suprauolantes aues decidunt: atq; ibi à me rana passerq; iuxta extinctus, repertus est. crater viris etiam omnino inaccessus.

In Babyloniorum regione Ecbatana, naphta oritur, bituminis naturæ perquam similis, quæ admoto igni, statim ardet damnoso experimento in Stephano pusione: qui cum illa vnctus esset, assistēte in balneo Alexandro Magno, admotis flammis ita statim igne correptus est, vt periculum fecerit. vixq; illius subuentum est vitæ, cæteris membris semper posthac inualidis. Hoc esse venenum affirmant, quò vulgatam in tragœdijs coronam Medea, & pallium perunxisse traditur.

In nuce inclusam Iliada Homeri, carmē in membrana scriptum tradit Cicero. Plinius ait: Vidimus iam tantæ tenuitatis fila in retibus, vt annulū hominis cum epidromibus transirent retia, singuloq; eorum stamine centeno quinquagena filo constante. in Rhodiorum insula ostenditur in templo Mineruę thorax Amasys regis Ægyptij in quo singula fila trecentis ac sexaginta filis constant. ex eodem.

In desertis vstisq; Indiæ locis, nasci linum rarum inuentu, difficile textu propter breuitatem, viuum id vocant. cuius mappę impositæ igni nō aduruntur: sed sordibus exustis, magis splendescunt. Regum in-

de funebres tunicæ corporis fauillam ab reliquo ſeparant cinere.

In Corſica, Perſide, Mauritania, & Maſſilis faui venenati conduntur.

Si auro liqueſcenti gallinarum membra miſceantur, conſumunt illud in ſe: ita hoc venenum auri eſt.

Midæ Gordij filij in hortis ſua ſponte roſæ naſcuntur ſexagenûm foliorum, fragrantiorisq; odoris quàm cæteræ.

Albam condente Aſcanio. Deos penates translatos Lauinio, in templum inacceſſibile, quod condiderat Aſcanius, noctu clauſis portis, neq; vlla ex parte læſis parietibus aufugiſſe, Lauinijque priſcam ſedem repetiſſe tradunt.

Saliorum ſacrario exuſto, nihil præter Romuli lituum integrum repertum eſt: quod accidit Seruij Tullij & Q. Claudij ſtatuis.

Circa Syrtes in Lybia aliquãdo, præſertim quieto à ventis tempore apparent in aëre diuerſorũ animãtium formæ, quarum quædam quieſcunt, quædam mouentur: & hæ aliquando fugiunt, aliquando ſequuntur ſed omnes magnitudine eximia, ſtuporem timoremq; inſcijs præbentes. Namq; hominẽ inſequuntur, cõprehenſum frigido circundãt contactu.

In Italia Locris, lacuq; Velino, nullo non die apparere arquum dicunt.

In exercitu Xerxis, equa leporem peperit: terque vinum Xerxi fuſum, in ſanguinem conuerſum eſt.

Alexandro Magno ouis agnum tiaram capite, geminos vtrinque corymbos habentem, peperit. Et è leonibus quos ipſe educabat, quendam manſuetus aſellus calcibus exanimauit.

Midæ

Midæ Phrygiæ regi in cunis agenti, formicæ tritici grana in os attulerant: Platoni apes mella.

Galba in Tarraconensi sacrificante prouincia, intra ædem publico puero è ministris acerram tenenti, capillus repentè toto capite canuit: & puer semestris in foro Boario triumphum proclamauit.

Flaminio Fuluioq; coss. in Insubres copias habẽtibus, fluuius qui per Picenum agrum labitur cruore fluxisse visus est. Eodem Flaminio contra Annibalem pugnatura, signa conuelli non potuerunt.

Marij Syllæq; in bello hastæ quibus vexilla gestabantur ignem emiserunt: qui vix restinctus est. Tres corui pullos in viã adductos deuorarunt, reliquiasq; intra nidum retulerunt: sereno aëre tubarum sonus increpuit, acutam lugubremq; intendens vocẽ. Aurum in templis è muribus corrosum, quod sæpè accidere solitum est: quemadmodum pluere lapidibus ac sanguine, & statuas sudare.

L. Martio Scipionis reliquias militũ solanti, hortantique flamma in capite emicuit. vt Seruio Tullio dormienti in pueritia, & Ascanio apud Ilium, & Lauiniæ in Latio apud Verg.

Ciceronis vxori Terentiæ, cum post sacrificium peractum vellet libare: in cinere visa est flamma, quæ eo anno consulem futurum virum ostendit.

Octauio consule caput è simulachro Apollinis sponte decidit: atq; ita terrę affixum est, vt euelli non potuerit.

Fortunæ mulieribus simulachrum bis dixisse: Ritè me matronæ vidistis, riteq; dedicastis.

Sagunti infans ortus, quo anno deleta est ab Annibale, in vterum protinus conuersus.

C. Asinius factus est puer ex virgine. Aristontes,

tes, qui primo Arestusa dicebatur, ex muliere vir factus est: is prius nupserat, postea virilitatem barbamque prouenisse, vxoremq; duxisse aiunt. Plinius ait se vidisse in Aphrica mutatum in marem nuptiarum die L. Cossutium, ciuem Trisditanũ. In fabulis Iphis puella in marem conuersa est.

Canis locutus est, serpens latrauit, cum pulsus est regno Tarquinius.

In conuiuio ducum qui secuti sunt Polynicem in bello Thebano, aquila telum Amphiarai in sublime tulit, moxque demisit: id autem humi fixum, in laurum est conuersum.

Cyzicum vrbs in dotẽ Palladi à Ioue putatur data: & propterea Cyzicæni eam deam præ cæteris Dijs colunt. sacrificijs itaq; solẽnibus instantibus, in quibus nigram sacrificare bouem mos fuit, cum ea carerent oppugnãte vrbem Mithridate, è frumento finxere sacram: interim bos nigra è pelago ad eos accurrit, quæ ingressa ad altare constitit.

Xerxe Hellespontũ transgresso, Sardis mula mulum vtriusq; naturæ peperit.

Crœsi filius locutus est semestris in crepundijs: quo prodigio totum id concidit regnum.

In Ægypto ortus est homo binis oculis, aduersa capitis parte, sed non is cernens.

In Laodicea in Xerxis aduentu Platanus in oleam mutata est: ficus in lauro Cycici nata est ante obsidionem: palma in basi Cæsaris dictatoris, ante bella ciuilia.

Vectij Marcelli equestris ordinis oliuetum, viam publicam in agro Matrucinio transgressum est: aruis inde è contrario in locum oliueti profectis, Neronis principis tempore.

P. Cor-

P.Cornelio & T. Sempronio consſ. in Teramne lac fluxiſſe, Arimini natos pueros ingenuos ſine oculis ac naſo.in Piceno agro nec manus nec pedes habentem natum legimus.

Poſthumio cōſule in Piceno triduò lapides pluit. Apud Homerum ſanguinem pluit eius diei matutino,quo conflicturus erat exercitus.

In Lauinij ædificatione,ignē per ſe accenſum: lupumq; ore ligna ferentem in ignem, aquilamq; volitātem ignem extinxiſſe:Dein vulpem cauda madefacta ignem extinguere volentem, viciſſe autem duos ſcriptum reperitur.

Item Conſſ. C.Claudio Nerone,& M.Liuio Fruſinone, natum infantem quadrimo parem.

Conſſ.L.Veturio Philone,& Q. Cecilio Metello, in Antio meſſoribus cruenta ſpica viſa ſunt. Gætæ porcus biceps, agnusq; maſculus idemq; fœmina ortus eſt:bos in agro Rom.locutus.

Conſſ.verò Cn.Seruilio Cœpione, & Gn. Seruilio Gemino,equulus Reate cum quinq; pedibus natus eſt.

Conſſ.P.Sulpitio Gallo,& C.Aurelio Fruſinone, ortus agnus cum ſuillo capite.Sinueſſæ porcus cum capite humano.In Lucanis,in agró publico, ortus equus cum quinq; pedibus.

Conſſ.P.Lentulo, & P. Iulio in Herculis æde capillum enatum.In Brutijs equum cum quinq; pedibus ortum: pullos gallinaceos tres cum trinis pedibus lauream in puppi nauis longe enatam.

Conſſ. Q.Flaminio & Sexto Elio Pæto Sueſſæ, agnum cum duobus capitibus natum.C.Cornelio,& Q.Minutio conſſ, Aſculo agnus biceps cum quinque pedibus natus. & poſt Neronis mortem Syracuſis

pora & visu & odore fœda amouerentur. Socrates apud Plat. in Phœdone ait Critoni, ne se deploret: maledictum enim nō solum in hoc ipso delinquere, sed etiam animis nonnihil officere.

Socrates, cum moriendi tempus vrgeret, rogatus à Critone, quemadmodum sepeliri vellet: Multam verò, inquit, operam amici frustra consumsi: Critoni enim non persuasi, me hinc auolaturum, neque quicquam me relicturum. Veruntamen Crito, si me assequi volueris, aut sicubi nactus eris, vt tibi videbitur sepelito. putabat enim Socrates hominem animam esse. idem de iudicibus intelligens dicebat: Anytus & Melitus (criminatores hi erant) interficere me possunt, sed incommodo aut detrimento minime afficere.

Solon, cum lugeret filium extinctum, dicenti cuidam vt luctui parceret, quia nihil proficeret: At propter hoc, inquit, lachrymor, quia nihil proficio.

Gymnosophistas qui Sabam ad defectionem sollicitauerant, assecutus Alexander: hac lege proposuit illis dubias quæstiones, vt nisi exoluerēt, necarentur. præfecitq; vnum ex illis, ætate maturissimū, rei arbitrum. Interrogatus ergo primus, vtrum plures viuos an mortuos esse censeret: viuos, inquit: non enim amplius extare mortuos. Secundus verò rogatus, maioresnè terra belluas an mare nutriret: terram respondit, mare enim portionem eius esse. Tertius, quodnam callidissimū esset animal? quod ab homine non dignosceretur, ait. Quartus, quo consilio Sabam ad defectionē sollicitasset: se illū egregiè viuere, aut strenuè mori maluisse ait. Quintus, vtrum diem an noctem priorem extitisse putet: Diem, inquit, die vna. Sextus rogatus quonam pacto quisquam impe-

ritans

ritans contraheret beneuolentiam: ne sit terribilis, inquit. Ex reliquis tribus vnus percunctatus quomodo mortalis quispiam in deorum numerum referretur? Si humanis, inquit, maiora viribus gesserit. Alter, vitam an mortem fortiorem putet: vitam, inquit, quæ tot calamitosa patiatur. Extremus, quousque viuendum homini sit: Donec, inquit, mortem vita potiorem esse putet. Ex Plutarcho, in Alexandro. Thales rogatus, vtra fuerit prior, nox an dies, Nox, ait, vna prior die.

Scribonia Drusi Libonis amita, domum è lectica è senatu relata, consilium de morte capessente Libone, an sibi consciceret, an ab inimicis expectaret: grauiter, Quid te, inquit delectat alienum negocium agere? quia qui occidendus ab inimico mortem differt, inimici negocium agit.

Diogenes rogatus an mala esset mors: quo nam, inquit, modo? quam præsentem non sentimus? Epicharmus dicebat, Emori nolo: sed me esse mortuum nihil æstimo.

Gorgias rhetor rogatus an libenter obiret: minimè, inquit, sed ex hoc domicilio putrescente libenter abeo. Seneca in prouerb. *Bona mors est homini vitæ quæ extinguit mala.*

Galatæ adeò mortis contemptores sunt, vt ex ijs nudi aliqui pugnent: cum ex Pythagoræ sententia transcorporaturos sibi persuadeant. ob idq; multi epistolas in defunctorum pyram, tanquam post mortem lecturi, conijciunt: ait Diodorus libro 6.

Diagoræ Rhodio tres fuere filij, vnus pugil, alius pancratiastes, tertius palestrita. Is eodem die cum Olympiæ victores adolescentes, parentem amplexi, coronis suis in caput patris positis dissuauiarentur,

Kk popu-

nius Mutianus, nuper prouinciæ eius legatus, prodendum etiam posteris putarit, epulatum intra eum se cum duodeuiceno comite, largè ipsa toros præbente fronde. Plinius.

Pinum admirabilem, ambitu pedum 24. altitudine à radice duorum iugerum & 15. cubitorum, distâtem ab Adramittio, stadijs centum. ex Strabone 13. Geographiæ.

Laricis arbor Tyberij tempore admirabilis, è qua facta est trabs centum viginti pedum, bipedali crassitudine æqualis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua fastigij altitudo.

In Venetis duo luci monstrantur, quorum alter Iunoni, alter Dianæ Ætoliæ dicatus: in his lucis feras ita mansuescere, vt cerui lupis aggregentur.

Hercinia Germaniæ sylua, adeò magna, vt nemo adierit eius initium, cum dierum 60. iter processerit. ex Cæsare in Comment. Arduennam etiam syluam in Gallia maximam esse, notum est.

Caprificus, tauros quamlibet feroces, collo eorum circumdata ita compescit, vt immobiles præstet.

Apud Gedrosios spina est tantæ magnitudinis ac soliditatis, vt circumequitantium quorundam comprehensa veste, non prius abrumpi auelliq; potuerit, quàm illos equo detraxerit.

Vallis in qua Herodion ciuitas est, à septentrione quidam locus cingitur, Babras dictus, vbi eodẽ nomine radix gignitur, colore flammeo, circa vesperum veluti iubar fulgurans, euellere cupientes fugit: nec prius manet, quàm quis vrinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam fuderit. quin etiamsi quis eam tunc tetigerit, mors certa est, nisi forte il-

tè illam ipſam radicē ferat de manu pendulam. vellitur etiam cane ad eam alligato, qui abeuntem dominum ſe qui cupiens vellat, cane protinus extincto.

In Hiſpania iuxta Gerionis ſepulchrum duæ ſunt arbores, ſpecie ex pinu piceaq; commixta: nec eſſe alibi dicuntur. ex ijs ſanguis diſtillat, vt ex populo Iliaca aurum.

In Mauritania vitem naſci, cuius craſſitudinē vix duo homines complecti queant, & racemum eſſe cubitalem. Carduorum ſcapos duodenum cubitorum, craſſitudine palmorum quaternûm: item Æthiopibus heſperijs calamos eſſe, quorum ſingula genua octonos modios caperent, & ſimilem aſparagis magnitudinem habere ſcribunt.

In Lycia Epheſti montes tæda flammante tacti, flagrant adeò, vt lapides quoq; & arenæ in ipſis aquis ardeant, aliturq; ignis ille pluuijs.

Megalopolitanorum ager, frondes denſi ſupra ſe nemoris non adurit, & iuxta gelidum fontem ſemper ardet.

In Nymphæo exit à petra flamma, quæ aquis accenditur.

Ætna in tantum flagrat, vt quinquagena & centena millia paſſuum harenas flammarum globos eructet.

In Veſuuij incendio ſcribit Dion primùm & in monte & in regione finitima, & in aëre viſas Gigantum formas procurrentes: ſonitus in cauernis tonitrus modo auditos, mari fremente, cœloq; reſonante: pòſt fragore quoq; immenſo, ceu montium concidentium edita, ab eo primum exilijſſe lapides, mox ignem ac fumū erupiſſe, in quo formæ gigātum apparerent, vt reſurrexiſſe putarentur, & tubarū ſoni-

tus audiretur: postremò consternatis omnium finitimorum animis, ac quo se reciperent ambigẽtibus, absumpta oppida, homines, feræ, pisces. Puluis etiam in Africam, Syriam, Ægyptum, Romamq; vsque penetrauit.

Chimæræ Lyciæ montis ignis aqua accenditur, terra fœnoq; extinguitur. In eiusdem Lyciæ regione quem Ephestion incolę vocant, perforatum est pluribus locis solum, quod sine vllo nascentium damno ignis noxius circuit, lætaq; est regio & herbida flammis, nihil adurentibus. Seneca lib, 11. Epist.

Inter Theram & Therasiam è pelago flammæ erupêre, quatriduo omne mare ęstuans, ardensq; reddiderunt.

In Lelanto campo ex terræmotu telluris hiatu aperto, igneus fluuius apparuit.

Ante Hierosolymæ euersionem, ignis nona noctis hora circum templum aramq; effluxisse scribitur ingenti portento.

Ara est in montis Olympi cacumine, Ioui dicata, cuius altaribus si quę exta inferuntur, non difflantur vento, nec pluuijs diluuntur: sed voluente altero anno eiusmodi vti relicta fuerint reperiuntur, literæq; in cinere scriptæ vsque ad alteram anni ceremoniam permanent.

Athos mons tantæ est altitudinis, vt in Macedoniam vmbram iaciat, non sine magno miraculo, cum Athos à Lemno sex & octoginta millibus passuum separetur.

In Lacyniæ Iunonis ara, sub dio sita, cinerem immobilem esse, perflantibus vndique procellis scribunt.

Ante Boristenem Achillis insula est, cum æde sacra,

era, quam nulla ingreditur ales: & quæ fortè aduolauerit, raptim fugam properat.

Attanatis Britanniæ insulæ, terra quocunq; iniecta sit angues necat. item terra ex Ebuso balearica. Item ex Gaulone insula nec multo secus terra ex Hybernia, sparsa inter alueos, apes relictis fauis effugiunt omnes.

In Ætholia iuxta Corsicam insulam ferrifodinæ sunt, sed in ea massa ferri compingi non potest: extra insulam compingitur. mirumq; exhausta loca rursus complere, vt de Rhodi platamonibus, deq; Pari insulæ marmoribus. ex Strab. 10.

In hortis Hesperidum, prętor aureos frutices, metallaq; frondentia, illud magis mirum, quod solum licet inferiore loco libra depresseris, nunquam accessus freti superlabitur (circundantur enim vndique mari in anguium modo sinuato) sed in ipsis marginibus hæret vnda.

Longo ab Hierosolymis recessu tristis sinus panditur, quem de cœlo tactum testantur scripturæ, humus nigra & cinere soluta. duo oppida ibi, Sodomũ Gomorrumque, apud quę pomũ quod gignitur, habeat licet maturitatis specimẽ, mandi nõ potest. nam intrinsecus fuligo fauillata est, licet cute eximia cõtegatur, quæ pressa fumum excitat, & fatiscit in puluerem.

In agro Ratino quædam insulæ semper fluctuant, sicut in agro Cæcubo. Tellus illic non amplius pedali altitudine.

Tellus est apud Methonẽ in sinu Hermonico, altitudine stadiorum septẽ edita, quæ flammarum vapore facto, interdiu quidẽ propter calorẽ sulphure

reumq; ardorem inacceſſibilis exiſtit. noctu autem cum odoris ſuauitate longè luceſcens.

In quadam ara Veneris Paphiæ non impluit.

Duo ſunt montes iuxta Indum flumen, quorum alteri natura vt ferrũ omne teneat, alteri vt reſpuat: Itaq; ſi ſint claui in calceamento, veſtigia auelli in altero non poſſe, in altero ſiſti.

In Creta mons eſt Carina, vbi nec muſcæ ſunt, nec mel ibi natum vſquam attingunt.

In Narnienſi agro terræ hymbribus ſicciores fiunt, ita vt ſiccitate fiat lutum, imbre puluis.

Pantaura lapillus, lapides omnes ad ſe trahit, ſiue in aqua, ſiue in terra ſit.

In Arcadia lapis eſt, cui nomen eſt Albeſto, ferri colore. hic ſemel accenſus, extingui non poteſt.

Ad Cariſtium lapis naſcitur, quem pectunt, nent, texunt. Tyreus lapis, quamuis grandis, aquis innatat.

Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ, cautes ſtat horrenda, vno digito mobilis eadem, ſi toto corpore impellatur reſiſtens. Apud Praſios lapides effodi, thureo colore, ficu & melle dulciores.

Lapidem è Scyro inſula integrum fluctuare, eundem comminutum mergi.

In Naſſo Troadis ſarcophagus lapis eſt, in quo corpora defunctorum condita, intra 40. dies abſumuntur exceptis dentibus: eiuſdem generis ſunt ſaxa & in Lycia & in Oriente, quæ viuentibus quoque ad alligata erodunt corpora.

In Andria lapis eſt, qui combuſtus ferrum fit.

Solis menſa apud Æthiopes eſt huiuſmodi: In ſuburbanis pratum eſt omnium quadrupedum aſſa refertum carne, quam per noctem ſinguli ciuium magiſtra-

giſtratus properant ponere,ad eamq; vbi illuxit,cuilibet epulatum licet accedere. Hæc ab ipſa terra reddi aſſiduè indigenæ aiunt.

In Cruſtumulo natum fœnum,ibi noxium,extra ſalubre eſt.

Recentia cadauera ad vadum labuntur, intumeſcentia attolluntur.

Ad primum à Conturſio lapidem Mephitis eſt,in quam ſuprauolantes aues decidunt: atq; ibi à me rana paſſerq; iuxta extinctus, repertus eſt.crater viris etiam omnino inacceſſus.

In Babyloniorum regione Ecbatana, naphta oritur,bituminis naturæ perquam ſimilis,quæ admoto igni,ſtatim ardet damnoſo experimento in Stephano puſione:qui cum illa vnctus eſſet, aſſiſtēte in balneo Alexandro Magno, admotis flammis ita ſtatim igne correptus eſt, vt periculum fecerit. vixq; illius ſubuentum eſt vitæ, cæteris membris ſemper poſthac inualidis.Hoc eſſe venenum affirmant.quò vulgatam in tragœdijs coronam Medea,& pallium perunxiſſe traditur.

In nuce incluſam Iliada Homeri, carmē in membrana ſcriptum tradit Cicero.Plinius ait: Vidimus iam tantæ tenuitatis fila in retibus, vt annulū hominis cum epidromibus tranſirent retia, ſinguloq; eorum ſtamine centeno quinquagena filo conſtante. in Rhodiorum inſula oſtenditur in templo Mineruę thorax Amaſys regis Ægyptij in quo ſingula fila trecentis ac ſexaginta filis conſtant.ex eodem.

In deſertis vſtiſq; Indiæ locis, naſci linum rarum inuentu,difficile textu propter breuitatem, viuum id vocant.cuius mappę impoſitæ igni nō aduruntur: ſed ſordibus exuſtis,magis ſplendeſcunt. Regum in-

de funebres tunicæ corporis fauillam ab reliquo separant cinere.

In Corsica, Perside, Mauritania, & Massilis faui venenati conduntur.

Si auro liquescenti gallinarum membra misceantur, consumunt illud in se: ita hoc venenum auri est.

Midæ Gordij filij in hortis sua sponte rosæ nascuntur sexagenûm foliorum, fragrantiorisq; odoris quàm cæteræ.

Albam condente Ascanio. Deos penates translatos Lauinio, in templum inaccessibile, quod condiderat Ascanius, noctu clausis portis, neq; vlla ex parte læsis parietibus aufugisse, Lauinijque priscam sedem repetisse tradunt.

Saliorum sacrario exusto, nihil præter Romuli lituum integrum repertum est: quod accidit Seruij Tullij & Q. Claudij statuis.

Circa Syrtes in Lybia aliquãdo, præsertim quieto à ventis tempore apparent in aëre diuersorũ animãtium formæ, quarum quædam quiescunt, quædam mouentur: & hæ aliquando fugiunt, aliquando sequuntur sed omnes magnitudine eximia, stuporem timoremq; inscijs præbentes. Namq; hominẽ insequuntur, cõprehensum frigido circundãt contactu.

In Italia Locris, lacuq; Velino, nullo non die apparere arquum dicunt.

In exercitu Xerxis, equa leporem peperit: terque vinum Xerxi fusum, in sanguinem conuersum est.

Alexandro Magno ouis agnum tiaram capite, geminos vtrinque corymbos habentem, peperit. Et è leonibus quos ipse educabat, quendam mansuetus asellus calcibus exanimauit.

Midæ

Midæ Phrygiæ regi in cunis agenti, formicæ tritici grana in os attulerant: Platoni apes mella.

Galba in Tarraconensi sacrificante prouincia, intra ædem publico puero è ministris acerram tenenti, capillus repentè toto capite canuit: & puer semestris in foro Boario triumphum proclamauit.

Flaminio Fuluioq; coss. in Insubres copias habētibus, fluuius qui per Picenum agrum labitur cruore fluxisse visus est. Eodem Flaminio contra Annibalem pugnatura, signa conuelli non potuerunt.

Marij Syllæq; in bello hastæ quibus vexilla gestabantur ignem emiserunt: qui vix restinctus est. Tres corui pullos in viā adductos deuorarunt, reliquiasq; intra nidum retulerunt: sereno aëre tubarum sonus increpuit, acutam lugubremq; intendens vocē. Aurum in templis è muribus corrosum, quod sæpè accidere solitum est: quemadmodum pluere lapidibus ac sanguine, & statuas sudare.

L. Martio Scipionis reliquias militū solanti, hortantique flamma in capite emicuit. vt Seruio Tullio dormienti in pueritia, & Ascanio apud Ilium, & Lauiniæ in Latio apud Verg.

Ciceronis vxori Terentiæ, cum post sacrificium peractum vellet libare: in cinere visa est flamma, quæ eo anno consulem futurum virum ostendit.

Octauio consule caput è simulachro Apollinis sponte decidit: atq; ita terrę affixum est, vt euelli non potuerit.

Fortunæ mulieribus simulachrum bis dixisse: Ritè me matronæ vidistis, riteq; dedicastis.

Sagunti infans ortus, quo anno deleta est ab Annibale, in vterum protinus conuersus.

C. Asinius factus est puer ex virgine. Aristontes,

tes, qui primo Arestusa dicebatur, ex muliere vir factus est: is prius nupserat, postea virilitatem barbamq̃ue prouenisse, vxoremq; duxisse aiunt. Plinius ait se vidisse in Aphrica mutatum in marem nuptiarum die L. Cossutium, ciuem Trisditanũ. In fabulis Iphis puella in marem conuersa est.

Canis locutus est, serpens latrauit, cum pulsus est regno Tarquinius.

In conuiuio ducum qui secuti sunt Polynicem in bello Thebano, aquila telum Amphiarai in sublime tulit, moxq̃ue demisit: id autem humi fixum, in laurum est conuersum.

Cyzicum vrbs in dotẽ Palladi à Ioue putatur data: & propterea Cyzicæni eam deam præ cæteris Dijs colunt. sacrificijs itaq; solẽnibus instantibus, in quibus nigram sacrificare bouem mos fuit, cum ea carerent oppugnãte vrbem Mithridate, è frumento finxere sacram: interim bos nigra è pelago ad eos accurrit, quæ ingressa ad altare constitit.

Xerxe Hellespontũ transgresso, Sardis mula mulum vtriusq; naturæ peperit.

Crœsi filius locutus est semestris in crepundijs: quo prodigio totum id concidit regnum.

In Ægypto ortus est homo binis oculis, aduersa capitis parte, sed non is cernens.

In Laodicea in Xerxis aduentu Platanus in oleam mutata est: ficus in lauro Cycici nata est ante obsidionem: palma in basi Cæsaris dictatoris, ante bella ciuilia.

Vectij Marcelli equestris ordinis oliuetum, viam publicam in agro Matrucinio transgressum est: aruis inde è contrario in locum oliueti profectis, Neronis principis tempore.

P. Cor-

P.Cornelio & T. Sempronio conss. in Teramne lac fluxisse, Arimini natos pueros ingenuos sine oculis ac naso. in Piceno agro nec manus nec pedes habentem natum legimus.

Posthumio cõsule in Piceno triduò lapides pluit. Apud Homerum sanguinem pluit eius diei matutino, quo conflicturus erat exercitus.

In Lauinij ædificatione, ignẽ per se accensum: lupumq́; ore ligna ferentem in ignem, aquilamq́; volitãtem ignem extinxisse: Dein vulpem cauda madefacta ignem extinguere volentem, vicisse autem duos scriptum reperitur.

Item Conss. C. Claudio Nerone, & M. Liuio Frusinone, natum infantem quadrimo parem.

Conss. L. Veturio Philone, & Q. Cecilio Metello, in Antio messoribus cruenta spica visa sunt. Gætæ porcus biceps, agnusq́; masculus idemq́; fœmina ortus est: bos in agro Rom. locutus.

Conss. verò Cn. Seruilio Cœpione, & Gn. Seruilio Gemino, equulus Reate cum quinq; pedibus natus est.

Conss. P. Sulpitio Gallo, & C. Aurelio Frusinone, ortus agnus cum suillo capite. Sinuessæ porcus cum capite humano. In Lucanis, in agro publico, ortus equus cum quinq; pedibus.

Conss. P. Lentulo, & P. Iulio in Herculis æde capillum enatum. In Brutijs equum cum quinq; pedibus ortum: pullos gallinaceos tres cum trinis pedibus lauream in puppi nauis longe enatam.

Conss. Q. Flaminio & Sexto Elio Pæto Suessæ, agnum cum duobus capitibus natum. C. Cornelio, & Q. Minutio conss, Asculo agnus biceps cum quinque pedibus natus. & post Neronis mortem Syracusis

cuſis ortus eſt infans trium capitum, vnius tamen corporis.

M. Acilio, & C. Portio conſſ. lacte ſanguineq́ue pluiſſe. L. Volumnio & Seruio Sulpitio, carne, eamq́ue non computruiſſe: in Lucanis ferro, L. Paulo Marcello conſ. lana, iuxta Cariſſanum lateribus coctis.

Tertio conſulatu Marij ſpectata arma cœleſtia ab occaſu ortuq́; concurrentia.

In agro Ariminenſe locutum gallum M. Lepido, & Q. Catulo conſſ.

Sacrificantibus in Aulide Græcis, ſerpens ab imo aræ proſiluit, platanumq́; conſcendit, vbi octo paſſerculos matremq́; poſtea deuorauit: ſed is ſtatim in ſaxum conuerſus eſt. ex Hom.

Sequenti anno, quo Lucretius de Equis Volſcisq́ue triumphauit, bos locuta eſt: pluitq́; carne, quam partim à numero auium magno volitantium deuoratam, partim incidiſſe, atque per aliquot dies ita iacuiſſe nullo odore mutato, memoratur.

Veniente in Italiam Annibale, præter cætera prodigia: aquas Cærete ſanguine mixtas fluxiſſe.

Fabio Sempronioque conſſ. ad Sinueſſam bos equuleum peperit.

Q. Fabio, M. q́; Marcello conſſ. bouem in Sicilia locutum: In Maurrucinis infantem in matris vtero Io triumphum clamaſſe. Spoleti mulier virum factũ: Adriæ arã in cœlo, ſpecieſq́; hominum circum eam cum candida veſte viſas eſſe.

Eo anno quo M. Attilius & M. Accilius legati ad Ptolemæum miſſi ſunt, Tuſculi agnus cum vbere lactanti natus eſt. Anagniæ terram ante portam fulmine iactam die ac nocte ſine vllo alimento arſiſſe.

Terraci-

Terracinæ in mare haud procul à portu anguis magnitudinis miræ lasciuientium piscium more exultasse. Tarquinius porcũ cum ore humano genitum.

M. Marcello & P. Sulpitio proconss. puerum natum cum elephanti capite. paulò ante Hierosolymæ ẽuersionem in festo Azimorum bos quæ ad hostiam ducebatur, agnum in medio fani peperit.

In Capitolij ædificatione in profundis fundamẽtis à Tarquinio inuentum est caput hominis nuper occisi, ac viuo assimile. sanguinemq; è capite fluentẽ calidum adhuc. De ancili verò à cœlo Romam delapso, sunt referta omnia.

Cap. X. *De Morte.*

LACON quidam cum homines defunctos in sellis sedenteis videret: absit, inquit, vt hic sedeam, vnde seniori assurgere fas non est:

Anaxagoras, cum Lampsaci moreretur. quærentibus amicis, velletnè Clazomenas in patriam siquid accidisset afferri. Nihil necesse est, inquit. Vndiq; enim ad inferos tantundẽ viæ est. Ex Cic. Tus. Laërtius aliter. Idem decretos publicè honores contempsit. id sibi omninò postulauit vt post mortẽ pueris qui disciplinis operam darent, permitteretur feriatos ociari & ludere.

Diogenes Cynicus, cum sibi ita persuasum esset, vt crederet nullum esse post mortẽ sensum: proijci se inhumatum iussit. Tum amici volucribus ne & feris? minimè verò, inquit: sed bacillum prope me quo abigam ponitote, qui poteris. illi aiunt, non enim senties? Quid igitur mihi ferarum ait laniatus oberit nihil sentienti? concinnè igitur Seneca: *Non defunctorum causa, sed viuorum, inuenta est sepultura: vt corpora*

pora & visu & odore fœda amouerentur. Socrates apud Plat. in Phœdone ait Critoni, ne se deploret: maledictum enim nō solum in hoc ipso delinquere, sed etiam animis nonnihil officere.

Socrates, cum moriendi tempus vrgeret, rogatus à Critone, quemadmodum sepeliri vellet: Multam verò, inquit, operam amici frustra consumsi: Critoni enim non persuasi, me hinc auolaturum, neque quicquam me relicturum. Veruntamen Crito, si me assequi volueris, aut sicubi nactus eris, vt tibi videbitur sepelito. putabat enim Socrates hominem animam esse. idem de iudicibus intelligens dicebat: Anytus & Melitus (criminatores hi erant) interficere me possunt, sed incommodo aut detrimento minime afficere.

Solon, cum lugeret filium extinctum, dicenti cuidam vt luctui parceret, quia nihil proficeret: At propter hoc, inquit, lachrymor, quia nihil proficio.

Gymnosophistas qui Sabam ad defectionem sollicitauerant, assecutus Alexander: hac lege proposuit illis dubias quæstiones, vt nisi exoluerēt, necarentur. præfecitq; vnum ex illis, ætate maturissimū, rei arbitrum. Interrogatus ergo primus, vtrum plures viuos an mortuos esse censeret: viuos, inquit: non enim amplius extare mortuos. Secundus verò rogatus, maioresnè terra belluas an mare nutriret: terram respondit, mare enim portionem eius esse. Tertius, quodnam callidissimū esset animal? quod ab homine non dignosceretur, ait. Quartus, quo consilio Sabam ad defectionē sollicitasset: se illū egregiè viuere, aut strenuè mori maluisse ait. Quintus, vtrum diem an noctem priorem extitisse putet: Diem, inquit, die vna. Sextus rogatus quonam pacto quisquam impe-

ritans

ritans contraheret beneuolentiam: ne sit terribilis, inquit. Ex reliquis tribus vnus percunctatus quomodo mortalis quispiam in deorum numerum referretur? Si humanis, inquit, maiora viribus gesserit. Alter, vitam an mortem fortiorem putet: vitam, inquit, quæ tot calamitosa patiatur. Extremus, quousque viuendum homini sit: Donec, inquit, mortem vita potiorem esse putet. Ex Plutarcho, in Alexandro. Thales rogatus, vtra fuerit prior, nox an dies, Nox, ait, vna prior die.

Scribonia Drusi Libonis amita, domum lectica è senatu relata, consilium de morte capessente Libone, an sibi conscisceret, an ab inimicis expectaret: grauiter, Quid te, inquit delectat alienum negocium agere? quia qui occidendus ab inimico mortem differt, inimici negocium agit.

Diogenes rogatus an mala esset mors: quo nam, inquit, modo? quam præsentem non sentimus? Epicharmus dicebat, Emori nolo: sed me esse mortuum nihil æstimo.

Gorgias rhetor rogatus an libenter obiret: minimè, inquit, sed ex hoc domicilio putrescente libenter abeo. Seneca in prouerb. *Bona mors est homini vitæ quæ extinguit mala.*

Galatæ adeò mortis contemptores sunt, vt ex ijs nudi aliqui pugnent: cum ex Pythagoræ sententia transcorporaturos sibi persuadeant. ob idq; multi epistolas in defunctorum pyram, tanquam post mortem lecturi, conijciunt: ait Diodorus libro 6.

Diagoræ Rhodio tres fuere filij, vnus pugil, alius pancratiastes, tertius palestrita. Is eodem die cum Olympiæ victores adolescentes, parentem amplexi, coronis suis in caput patris positis dissuauiarentur,

populusq; gratulatus flores iaceret inter manus osculaq; filiorũ expirauit. Ex Gell. Cic. verò in Tusc. q. cum Rhodius Diagoras Olympionices nobilis vno die duos suos filios victores Olympiæ vidisset, accessit ad senem, & illi gratulatus: morere Diagora, inquit. Ex hoc liquet: Nil melius dari homini tempestiua morte. vt ait Plinius. Id etiam ostẽdit exemplum Cleobis & Bitonis, de quibus dictum est in cap. de Felicitate. Item Trophonij Agamedisq;, qui cum Apollini Delphis templum ædificassent, venerantes deum petierunt, mercedem non paruam quidem operis laborisq; sui: nihil certi, sed quod optimum homini. quibus Apollo se id daturũ pollicitus est, post eius diei diem tertiũ. qui vt illuxit, mortui sunt reperti. Exemplum est infrà de Alexandro.

Midas Silenum cum cepisset, atq; Baccho alumno reddidisset, pro missione id muneris assecutus est, vt quicquid attingeret, aurum fieret. vnde factum est vt breui moreretur, conuersio in aurum pane ac vino. id figmentum ostendit, mortem esse homini optimum munus. Ex Cic. Tusc.

Aulus Posth. in oratione ad milites: mori enim datum est omnibus, malisq; & bonis: pulchrè verò & gloriosè bonis solis. Hector Homericus Andromachæ vxori ait, Ne se afflictet, mortem enim effugere datum est nemini, siue ignauus sit ille, siue strenuus.

Morituros vaticinari idem Hector ostendit apud Homerum, qui ab Achille vulneratus, breui prædixit futurum vt à Paride occideretur. Calanus Indus cum in rogo incederet: O præclarum, inquit, discessum è vita, cum vt Herculi contigit, mortali corpore cremato, in lucem animus excesserit. rogantéq;

Alexan-

Alexandro, vt diceret si quid vellet: Optime, inquit. propediē te videbo. quod ita factum est, veneno extincto paucis pòst diebus Alexandro in Babylone. Theramenes venenum bibens, Critiæ inquit (propino) atq; omine falsus non est. Rhodium quendā morientem sex æquales nominasse, ac dixisse, quis primus eorum, qui secūdus, qui deinceps moriturus esset, omine subsecuto. Subit etiam morientes patriæ recordatio. vt ait Vergilius lib. 10. de Anthore.

Sternitur infelix alieno vulnere, cælumq;
Aspicit, & dulces moriens reminiscitur Argos.

Crantor in consolatione ait: Termaniū quendam Eleusinum, cum grauiter filij mortem mœreret, venisset in sicomantium. quęrentē quæ fuisset tantæ calamitatis causa, huius tabellæ treis versiculos datos.

Ignaris homines in vita mentibus errant,
Euchinous potitur fatorum munere leto:
Sic fuit vtilius finiri ipsiq; tibiq;. Ennius:
Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletu Faxit.

Agesilaus rogatus, quomodo magnam gloriam acquireret: si mortem, inquit, contempseris.

Socrates cū damnatus esset ab Atheniensib⁹, quod nouos deos induceret, constanti vultu venenū è carnificis manu accepit admotoq; iā labris poculo, vxori Xantippæ querēti quòd innocens occideretur: quid ergo, inquit, nocenti mihi? mori satius esse duxisti.

Cecilius Metellus cum munitissimo loco exercitum vellet admouere, centurioq; quidam dixisset: si decem tantum viros perdideris, locum esse capturum rogauit, an vnus è decem illis esse vellet?

Archilochus poeta cum in suis scriptis hoc carmen inseruisset. At caruisse armis quam mortem occumbere præstat: id est, melius esse abijcere arma

quam mori: venissetq; Spartam, eadem hora qua venerat, à Laconibus pulsus est.

Paulus Aemilius, deprecante Perseo ne in triumpho duceretur: in te, inquit, hoc est.

Diogenes Cynicus rogatus, num seruulum aut ancillam haberet: negauit. Dicenti, si ergo obieris, quis te ad sepulchrum efferet? Qui domo, inquit, indiget.

Idem ficos legebat, custode dicente, in hac ficu ante paucos dies homo suspensus est: Ego, inquit, illam purgabo.

Idem Xeniadi interroganti, quomodo sepeliri mallet: in faciem, inquit, roganti causam: quoniam, inquit, postmodum inferiora conuertenda sunt.

M Aemilius Lepidus, princeps senatus, antequàm expiraret filijs præcepit, vt mortuum lecto strato, sine linteis, sine purpura eum efferrent.

Apud Spartanos non licebat mortui nomen inscribere in sepulchro, nisi aut viri, aut fœminæ, qui præclarè in bello periissent.

Thraces hominum natalem cum fletu, funus verò cum hilaritate celebrant: dicunturque Thrausi gens illa. Lycij in funere muliebrem vestem induunt, vt deformitate cultus commoti, maturius mœrorem vanum deponant. Plato extrui vetat sepulchrum altius, quàm quod quinq; diebus absolui possit: nec è lapide excitari plus, nec imponi, quàm quod capiat laudem mortui incisam: nec plus quàm quatuor heroicis versibus, quos longos appellat Ennius.

Morientibus oculos operire, rursusq; in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacrum est: ita more condito, vt neq; ab homine supremùm eos specta-

ſpectari fas ſit, & cœlo non oſtendi nefas. Mortuum à flamine diali non attingi. Illud addendum ex Seruio, quòd Pythagoras Platoq; præcipuè aiunt, viuos ſuperis caros, mortuos inferis.

Ægyptij mortuos condiunt, eosq; domi ſeruant. Chelonophagi piſcibus edendos proijciunt. Nabathei etiam reges in ſterquilinijs ſepeliunt. Perſæ cera circumlitos condiunt ad diuturnitatem. Magorum mos eſt, non humare corpora ſuorum, niſi à feris antea laniata. In Hyrcania plebs publicos alit canes: optimates, domeſticos: & pro ſua quiſq; facultate parat, à quibus lanietur, eamq; optimam illi cenſent eſſe ſepulturam. Ex Cicerone in Tuſc. Parthorum, inquit Iuſtinus, ſepultura aut auium aut canum laniatus eſt, nuda demum oſſa terra obruunt. Megarenſes in ſepeliendo mortuos ad orientem conuertunt: Athenienſes verſus occidentem. Æthiopes in fluuium abijciunt, aut circumfuſo nitro domi condunt, aut in fictilibus alueolis circum templa defodiũt. Babylonij in melle, præter Thrauſos. Cœſiæ etiam natos deflent, defunctos gaudio proſequuntur, Ægyptij, vbi domeſticus aliquis moritur, omnis muliebris ſexus, familia, caput ſibi & vultum luto oblinit: deinde relicto cadauere domi, ipſe ſuccinctæ nudatis mammilſis, per vrbem vagantes, ſe plangunt: Itemq; & homines idem faciunt. Cadaueri verò incuruo ferro cerebrum per nares educunt, medicamentisq; farciunt: poſtea ilia incidentes acutiſſimo lapide Æthiopico aluum protrahunt, quam repurgatam odoribus refarciunt, atq; iterum conditum cadauer conſuunt, ſinuntq; capitis comam creſcere, barbam radentes. Apud Maſſagetas genus mortis optimum iudicatur,

vt ſenio confecti, in fruſta cædantur, & cum ouillis carnibus promiſcuè edantur. Eos qui morbo occumbunt, vt impios abijciunt, & dignos qui à feris deuorentur.

Apud Ægyptios, antequam mortuus in arcam condatur, ſi:ac in illam ligneam imaginem, volenti mortuum accuſare permittitur. ſi quis male vixiſſe comprobatur, Iudices cenſent corpus ſepulchro priuandum: qui deprehenditur iniuſte crimen obieciſſe, magna mulctatur pœna. idem dant creditori in pignus parentum defunctorum corpora. Populi quidam inſulæ Ægypti quæ Abalos dicitur vicini, ſuorum cadauera ad alteram regionem transferunt. qui verò in fluuio merſus fuerit, nec eius cadauer inuenietur, poſt cētum annos funus perſoluitur. Troglodite mortui corpus ceruicemq; Paliuris viminibus ligant, deinde cadauer in loco editiori poſitum lapidibus ridentes obruunt: impoſitoq; ſuper ſaxorum aceruum capræ cornu, abeunt. ex Diodoro.

Scythæ regum ſepulchra apud Gerros faciunt. ibi, cum rex eorum deceſſerit, aluo euulſa, thymiamate apijq; ſemine expleto, in aliam gentem transferunt: quem excipientes, aurem decidunt. crines circumtondent, brachia circumcidunt, frontem naſumq; conſauciant, ſiniſtram manum ſagittis traijciunt. quem etiam ad alias gentes deferunt, luſtratiſque omnibus deponunt apud eos qui in extremis habitant. atque in loculo aliquam è pallacis ſtrangulant & imponunt, item eum qui vina miſcebat, & coquū, & equi agaſonem, miniſtrumq;, & qui erat à nuncijs. Phialas prętereà aureas, terramq; inijciūt, vt maximū extollant tumulū. Circumacto anno quinquaginta è miniſtris nobilibus (nam ſerui regi nō miniſtrant) ſtran-

strangulant, atq; singulis equis transfixis, singulos traiectos à spina ad ceruicem stipite imponunt, atq; ijs impositis abeunt, ait Herodotus. Essedones cadauera parentũ dentibus laniant, capitum etiam ossa auro intecta in poculorum tradunt ministerium.

Apud Rom. tunc institutum est homines cremari, cum obrutos erui longinquis bellis cognouerũt. In Cornelia domo nemo ante Syllam crematus dicitur. Id tum eum voluisse, veritum talionem, eruto C. Marij cadauere, atq; in Anienem disperso. Apud Rom. primum Romæ sepeliebantur. cautum postea à Duillo consule, vt extra sepelirentur, cùm constet solos imperatores, qui legibus non cõtinentur intra sepultos, & virgines vestales. Apud Hom. cadauera cremabãtur. Persæ non vrebant, quia nefas esse deo putabant depasci cadauere hominũ. Neq; Ægyptij, quia omnia putabant consumi igne deo animato. Heraclitus, qui dicebat omnia ex igne constare, dicebat in ignem debere corpora resolui: Thales, qui ex humore dicit obruenda, vt humore resõluerẽtur.

Lugendi modum Numa ita præfiniuit: Non lugeri trimo minorem, neq; etiam natu grandiorem, plures menses quàm vixisset annos, ad decem vsq;. Et prolixiore fletu ætatem lugere nullam. vxores viri lugere non compelluntur: sponsæ enim nullus luctus est. ait Paul. lib. 3. Digest. Lugendi mos patris filijq; 10. menses erat. Fabius Maximus luctum triginta diebus compescuit.

Achilles mortuo Patroclo cinere caput, mundamq; tunicã fœdauit. Eius corpus primùm feruẽti aqua lauerũt, ac post oleo vnxerũt, impositoq; in rogũ flauas comas ibi Achilles sibi dissecuit, imposuitq; ac multas bidẽtes bouesq; excoriatas circumposuit.

Dein addidit mellis oleiq; guttas: quatuor item equos pyræ adiecit, duosq; canes, duodecimq; Troianos occisos. Postea nigro mœro fauillam extinguit. ex Hom. Apud veteres ante rogum aut captiuorum sanguis effundebatur: aut si eorum copia non fuisset, laniantes fœminæ genas suum effundebant cruorem, vt rogis illa imago restitueretur. In Hectoris funere cantores flebile carmen cecinerũt.

Helena verò in matris rogo capillos non dissecuit. Vnde à poëta dictum est: Mulier est, quæ semper fuit, pristinum ingenium seruans, pristinamque naturã. Neoptolemus in patris rogo vnà cum Phœnice comas deponit, in locoq; pernoctat.

Hominem mortuum ferijs publicis sepelire non licebat. ex Columella libro secundo: In mortuorum domib' pro signo cupressus apponebatur. Notandum, si quando cadauera necatorum fluctibus euehuntur, virorum supina, prona fluitare fœminarũ. Efferebantur olim ad tubas, ꝙ Ver. ostendit li. 10.

Perdiccas Macedoniæ rex, Argæo filio monstrauit locum quo condi vellet, ibiq; etiam succedentium in regnum ossa poni iussit: creduntq; hac superstitione extinctam in Alexandro stirpem, quia locum sepulturæ mutauerit.

Annibal Marcelli occisi corpus honorificentissimè cremauit, postea reliquias argentea in vrna positas corona aurea addita mittendas filio curauit. sed aggressi Numidæ qui ferebant vt vas coronamq; arriperent, pugnam commiserunt: atq; ita Marcelli cineres ossaq; dispersa sunt. Alexander Darij corpus regijs ornatum insignibus, ad matrem deferri iussit.

Socrates & Anaxagoras crediderunt sepulturas esse superuacuas. Verg. Facilis iactura sepulchri.

Lucan.

Lucan. *Cælo tegitur qui non habet vrnam.* Sepeliuntur inter se viuentium solæ formicæ, præter hominem.

Alexandro apud Babylonem ægrotante, amici in Serapionis fano peruigilantes sciscitati sunt, vtrum præstaret in eius fanum Alexander vt curaretur importari: tum Serapionem admonuisse, nõ oportere. Vbi enim ægrotaret manentem habiturum melius, atq; tanquã melius fuerit decessisse, mortuum paucis post diebus.

Philomenes, cum asellum ficos comedentem aspiceret, ad puerum vt asellum abigeret, inclamauit. qui cum post assumptas ficos venisset: quia nunc, inquit, tam serò venisti, da merum asino. vrbanitatemq; dicti crebris cachinnis prosequutus, seniie guttur salebris spiritus prægrauauit.

Homerum literarum principem, ait Plin. cum Ioniam in insulam nauigasset, in piscatores incidisse, qui pediculis se purgabant, rogasseq; nunquid haberent? illi verò, se perdidisse quod ceperant, responderunt: quod verò non cepissent (ad pediculos alludentes) habent, ænigmatis difficultate concussum animam exhalasse.

Attalus rex, cum T. Flaminius Thebas esset ingressus, atq; eius milites non libenter à Thebanis susciperentur hospitio, orans super ea re Thebanos, vsus dicendi potentia, senectutis vires subita vertigine correptus, aut humoris descensu percitus concidit: relatusq; ad Asiam, nauibus mortem oppetit.

Nullis euidentibus causis obiere, dum calceantur matutino duo Cæsares, prætor & prætura pop. Rom. functus, dictatoris Cæsaris pater L. Cæsar. hic Pisis exanimatus, ille Romæ. Q. Æmilius Lepidus egrediens incusso pollice limini cubiculi C. Aufidius,

cum in senatum iret, offenso pede in comitio: sed de his qui mortibus repentinis occubuerunt. apud Plin. in 7. legito.

Secundo bello Punico accepta à Romanis maxima clade ad lacum Thrasimenum, mulierũ duarum, altera sospiti filio ad ipsam portam facta obuia, in complexu eius expirauit: altera ad primum conspectum redeuntis, quem mortuum audierat exanimata est. Chilon etiam præ gaudio: Sophocles & Dionysius tyrãnus occubuere, hi tragicæ victoriæ nũcio.

Diognitus Erithreorum imperator, Polycretam Naxiam quæ in præda capta fuerat, non vt captiua, sed vt vxore vtebatur: interea cum in solenni sacrorum die mero se Milesij ingurgitassent, Polycreta rogauit Diognitum, vt sacrorum libaminum partem fratribus Naxum mitti permitteret. eo exorato, mittit plumbeam laminam placentæ insertã, in qua fratres hortabãtur, vt Milesios temulentos inuaderent venerũt illi, castrisq; hostium potiti sunt: Polycretaque, erepta est: sed dum ad patriam redit, ab omnibusque salutaretur, laudareturque, inter ipsam læticiam expirauit.

Drusus Põpeius Claudij imperatoris filius pubes, pyro per lusum in sublime iactato, & hiatu oris excepto, strangulatus est. Pindarum posuisse caput in pueri genibus, ac nunquam experrectum, tradunt.

Tirition Spartiata, potito rerum Antigono, mortem sibi consciuit. Item socij omnes Cleomenis, qui in carcerem à Ptolemæo coniecti fuerant. Philocrates C. Gracchi seruus, occiso ex iussu Graccho. M. Brutus Cęsaris occisor. Item Fimbria, desperans posse cum Sylla in gratiam redire. Spargapises Tomiris reginæ filius, quod ebrius in manum Cyri peruenerat, so-

rat, solutus ebrietate mortem sibi consciuit. ex Herod. libro primo. nam Iustinus aliter. Itē Cleanthes, Chrysippus, Democritus, Zeno. Empedocles nocte intempesta in ardētis Ætnæ specū se deiecit. Cleombrotus lecto Platonis libro de Anima, se præcipitem dedit in mare. Cato se confodit. Indi mortem voluntariam sibi asciscunt. Plancus in Parthica Crassi expeditione mortem sibi consciuit. Marcianus: Qui rei postulati, vel qui in scelere deprehensi, metu criminis imminentis mortem sibi consciuerunt, hęredem non habent: qui verò non sunt postulati, bona eorum fisco non vendicentur. ex Papiniano, libro 48. digest.

Philarchus in media pugna, cum clamore pectus rupisset, expirasse traditur. quidam verò post victoriam lætitia elatus, cum ingenti voce exclamasset, O lętum pulchrumq; diem: repentina febre correptus, diruptis venis interijt.

Homo non semper ictus fulmine extinguitur, cætera illico. homo nisi conuertatur percussus, non expirat. superne icti considunt: vigilans ictus conniuentibus oculis, dormiens patētibus reperitur. Hominē ita exanimatum cremari fas nō est: condi terra religio tradidit. Nullum animal nisi exanimatum fulmine accēditur. Vulnera fulminatorum reliquo corpore frigidiora sunt.

Mortis signa in ægro, furoris morbo risus: sapientiæ verò fimbriarum cura, & stragulæ vestis plicatura: à somno mouentium neglectum, supino assiduo cubitu, manibus expansis. Si ricinum ferenti, à pedibusq; stanti ac interroganti de morbo æger respondit: certam spem vitæ esse, moriturum nihil respondere. adduntque, vt euellatur ex aure læua canis

omnino

omninò nigri. ex Plinio. Celſus ait mortis etiam eſſe ſignum, vbi reſidere vult ab ipſo acuti morbi impetu: ſi nunquam ſomnus accedat, aut ſi ſemper vrgeat, crebro ſpirare, pus expuere, vix exſcreare, ſine volũtate lachrymare, habere humorem glutinoſum dentibus inhærentem.

In Albania, araneæ quædam cogunt ridendo mori, quædam flendo deſiderio ſuorum.

In fortunatis inſulis apud Æthiopes gemina herba eſt, ſupra quam ſi quis iacet, in ſuauem adductus ſoporem moritur.

Animas eſſe immortales ex contraria argumentatione, Socrates apud Plat. in Phædone probat. ait enim, quemadmodum ex ſomno vigilia fiat, ſomniq́ue ratione dicatur vigilia, atq; ex vita mors, & è viuente mortuus, ita è mortuo viuus, ac proinde animam eſſe viuentem immortalemq́;.

Idem Socrates eodem libro ait, cygnos morituros, ceu lætabundos, quod cum Phœbo ſacri ſint præſagiãt futura poſt mortem bona, nec eſſe verum quod præ dolore concinant. Nulla enim, ait, auis quæ aliquo afficiatur incommodo, concinit. Conſiderandũ eſt igitur, an recte Ouid. dixerit: *Sic vbi fata vocant*, &c. niſi errantem Didonem poſuerit.

Cap. XI. *De Malitia, Malis, ac Improbis.*

Dionysivs ſenior quibuſdam accuſantibus hominem, quod improbum, ciuibusq́; odioſum honoraret atq; proueheret: At volo, inquit, aliquem eſſe, quem maiori quàm me odio proſequantur.

Philippus Macedo potentibus in ciuitate opus eſſe & bonos & malos ſibi conciliare, vt bonis quidem uteretur, malis verò abuteretur, dicebat.

Spadone

Spadone quodam ſcelerato inſcribente domui ſuæ, nihil ingrediatur mali: facetè Diogenes Cynicus, Dominus autem domus: quo nam, ait, ingredietur?

Idem adoleſcentem lapides in cœlum iactantem cum deprehendiſſet, Fuge, inquit, ſcopo enim potieris.

Ariſtophanes in Pace, *οὔποτε πείσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν*, id eſt, nunquam facies cancrum rectè ambulare.

Prouerbium in malos homines, mali cõmatis eſſe. Eſt enim cõma, monetæ malæ genus. Cyrus apud Xenoph. Chryſantæ ait: Viros bonos ac præclaros putandos eſſe indubitato feliciſſimos, malos autem & famoſos omnium miſerrimos duci oportere.

Chius negociator vina optima venditabat, ipſe acido vappáue vtebatur. eius ſeruus, cum fortè aliquando fugiſſet, rogatus qua ratione dominum reliquiſſet: quia, inquit, cùm in manibus bona illi eſſent, mala conquirebat.

Cap. XII. *De Minis.*

AGATHOCLES figuli filius, Siciliæ dominus factus, cum vrbem quandam obſidione cingeret, atq; oppidani à muris conuiciarentur, dicentes, vnde ô figule ſtipendium militibus ſolues? blandè & ſubridens, ſiquando hanc cepero, inquit.

Miltiade à Lampſacenis capto. Crœſus ad eos literas miſit: perq; nuncium comminatus eſt, vt Miltiadem miſſum faciant: alioqui in mortem pini extriturum. interpretatus eſt, radicitus. Pinus enim cæſa, nunquam repullulat.

Polydorus Alcamenis filius, cum quidam aſſiduè

inimicis minitaretur: Non vides, inquit, maximam partem abs te consumi?

Diogenes Cynicus, dicente sibi quodam valde iactuoso, vno ictu caput tibi perfringam: At ego, inquit, à sinistris astans te tremere faciam.

Brutus Ciceronem taxat, quòd minas multas M. Antonio intendisset, nec quicquam profecisset.

Prouerbialiter in vanos minacesq; fulgur ex pelui dicitur aut thria. sunt enim thria ficulna folia, quæ crepitant. Galatæ minaces dicuntur à Diod. lib. 8. Idemq; detractores, opinioneq; inflati.

Cap. XIII. *De Maritis.*

Themistocles, cum ex ijs qui filiam suam vxorem petebant, diuiti probum prætulisset: Virum dicebat se malle pecuniarum indigētem, quàm pecunias viri.

Tyberius Gracchus P. filius, duobus anguibus domi comprehensis, aruspices conuocauit. à quibus didicit, si marem emisisset, vxori breui tempore esse moriendum: si fœminam, ipsi, æquius esse censuit se maturam oppetere mortem, quàm P. Africani filiam adolescentem. fœminam emisit: ipse paucis pòst diebus moritur.

M. Plaucius vir ordinis senatorij, ob mortem Horestillæ coniugis gladio incubuit quod etiam fecit & C. Plancius. ex Val. apud alios Q. legi. M. Lepidus Apuleiæ vxoris desiderio post repudium obijt.

Lysimachus Demiphoni amicus, vt illi officium præstaret, amicam domi hospitatus erat, absente ruri Dorripa coniuge. sed ea rediens amicam domi reperit. indolens: Væ miseræ, inquit, mihi. Lysimachus verò vxoris iram extimescens: Imo, inquit, mihi. Ex Plau-

Plauto in Mercatore. Saturnus cum coiret cum Phyllira amica, vxoris aduenientis præsentiam veritus, in equum se transformauit.

Idem Lysim. cum eiusdem gratia coquum in ędibus haberet, vt erat lepido coquus ingenio, Dorippā redeuntem vt conspexit: Nempe, inquit, vxor ruri est tua, quam dudum dixeras te odisse æquè atq; anguem: negans Lysimachus, vxori ait: Ita me amabit Iupiter: vxor, vt ego illud nunquam dixi. iterum coquus excipiens, etiam, ait, negas? Non te odisse aiebat vxorem verum suam.

Crassus orator obiectanti Domitio, quod murenam mortuam, quam in piscina alucrat, defleset: At tu, inquit, tribus elatis vxoribus, ne lachrymatus quidem es.

Val. Martialis in Candidum:

Prædia solus habes, & solus candide nummos.
Aurea solus habes, myrrhina solus habes.
Massica solus habes, & opimi Cæcuba solus,
Et cor solus habes, solus & ingenium:
Omnia solus habes, hoc me puto velle negare.
Vxorem sed habes candide cum populo.

Drusus Germanicus, cùm vxore tātum venerem exercuit. Aristoteles in Oecon. monet, maritos futuros castos, nec alterius appetentes, congressurosque cum vxoribus omni cum modestia & pudore, ne titillationibus actæ in venerem efferantur. Lycurgus sanxit, vt ad cōgressum vxoris vir tacitus accederet, à nemineq; videreť. ita enim auidius sese appeterēt.

Celtæ, quoniam seditiones ciuiles à mulieribus sedatæ sunt, in consilio pacis atq; belli eas adhibent: atque si qua cum socijs controuersia oriatur, ex mulierum sententia componunt.

Magi

Magi aiunt, inquit Plin. arundine transfixa ranæ natura per os, si surculus in mēstruis deligatur à marito adulterorum vxoribus tædium fieri. quæ si vera sunt, multo vtiliores vitæ æstimantur ranæ quàm leges.

Maritus apud Varcellas crimen adulterij falso detulit consuli, capitur vxor atq; adulter. is tortus, impatiens doloris fatetur: mulier constanter abnegat, quamuis mille modis excruciata esset. ense carnifex collum percutit, nullum ictum adigit: quin prolapsam fibulam ridens, puella tortorem commonefacit vt capiat. aptabat ille gladium iugulo, manumque premebat vt conderet. ad capulum gladius reflectitur, confitente tortore ferire nō posse. sed is ad quem damnatorum cura attinebat, in medium æstuantis populi euolat, precatur verti in se ferrum pro innocente, mouet misericordiam. Secundus carnifex puellæ, nouus.q; ensis apponitur: tertio vulnere prosternitur, visaq; mori est. linteo cadauer inuoluitur, paratur tumulus. & ecce adueniente nocte, pectus palpitat: iam spirat, videt, subleuatur, loquitur, in vitam redditur. Ex diuo Hieronymo. Marito adulterum domi comprehensum cum vxore datur occidere, non alibi: ait Martianus libro 48. Digest.

CAP. XIIII. *De Mœnijs.*

MOENIA vrbibus parum proficere, Theopompus ostendit. Qui dicenti cuidam, num muri vrbis, quos ostētabat, essent pulchri. minimè, inquit si mulierum sunt.

Panthyde legato in Asiam ostentantibus mœnia per Deos, ille ait, ô hospites pulchra hæc est mulierum habitatio.

Agis

Agis Archidami filius muros Corinthiorū prætericns, altos beneq; munitos, quæ nā, inquit, sunt hunc locum habitātes mulieres, Ioniæ vrbes muris carere, ait Thucydides.

Diogenes Cynicus, Mindum profectus, cum vidisset vrbem modicam, magnasq; portas, facetissimè: viri, inquit, Mindij portas claudite, ne vrbs, vestra egrediatur.

Mœnia à Thrasone inuenta, ait Plin. Romę condidit post Romulum Seruius Tullius. Celebrantur Thebana ab Amphione cōdita, Pergama à Neptuno Phœboque, Babylonica à Semiramide: & Nini vrbis à Nino condita, alta pedibus centum, adeò lata, vt tres currus simul caperentur, turres mille ac quingentæ, altitudine pedum 200. Celebrantur ab Homero, si memini, Hermonies & Gortinę vrbium mœnia. mœniorum partē vrbis triumphantes deiiciebant, vt ostenderent, viris, non mœnibus vinci, confisuramq; vrbem Imperatoris fortitudini. Cæterū omniū vrbiū antiquissima Ioppe dicit: In ea q; est saxū, vbi Andromedæ vestigia religatæ apparēt.

Agesilaus Lacedæmoniorum dux hospiti Atheniensi patriæ muros excelsos ostendenti: si mulieribus istos comparastis, rectè: si viris, turpiter, ait.

Alexander Magnus, cum petram quæ Aornos dicebatur, captu difficilem cerneret: sed eum qui custodiret, timidum: Nunc, inquit, locus ad capiendum est perfacilis.

Cap. XV. *De Militia ac bello*

PHOCION, cum militem è suis relicto ordine in hosteis prodire conspexisset, eundemq; conspecto Macedone pedē retrahere, Te, inquit, hominū

ignauiſſime, num bini iam deſerti ordinis pudet? nam quem imperator tibi decreuerat, & quem tute tibi locum deligeras, reliquiſti.

Cleomenes, cum quiſpiam daturum ſibi polliceret Gallos, q pugnãdo interirent: vrbanè, Minimè inqt, egeo iſtis, ſed iis potius q pugnãdo conficiũt.

Idem Phocion, cum ducenti copias contra Macedonas, aliqui è militibus proximũ hoſtibus eſſe tumulum quendã occupandũ, alij Macedonas equite circũueniendos, alius aliũde hoſtẽ impetẽdũ dicerẽt: ſtomachatus tandẽ, ô Hercules, inquit, vt multos hic imperatores, hodie video, at paucos milites.

Epaminõdas Thebanus, cum accepiſſet ſcutiferum multas à captiuo pecunias ſumpſiſſe: Redde, inquit, mihi quidem ſcutum, tibi verò ipſi patriq; cauponam redime, in qua reliquũ temporis viuas.

Itamus miles apud Antigonum militabat: qui corporis aduerſa laborabat valetudine. rogatus à rege palloris cauſam ægritudinem incognitam cauſatus eſt. Rex verò animi magnificẽtia ductus iubet remedia adhiberi ad eum ſanandum: reſtitutus igitur ſanitati miles, pericula contra morem vitabat. rogatus à rege mutationis cauſam, ait: ô rex, tu me minus audacẽ feciſti, quòd iis malis me vindicaſti, quibus vita à me mea contemptui habebatur.

Cneus Vatienus ſiniſtræ manus digitos ſibi præcidit, ne in bello Italico militaret: ſed ex ſenatus cõſulto bonis publicatis, ꝑpetuo carceri addictus eſt.

Laconem quendam claudum ad bella exeuntem, admirante quodam: ignoras, inquit, non fugientibus, ſed permanentibus in bello opus eſſe?

Tetricus factus in Gallia imperator, pugnans cum Victorino, ab illo victus, cũ militum ſuorũ ꝑ-

caciam

taciã ferrre nõ posset, Victorino spõte se dedit. scripserat tamen in epistola: Eripe me his inuicte malis.

C. Cassius. cum militem sine gladio decurrentem vidisset: Heus commilito, pugno benè vteris, inquit.

L. Papyrius, qui ob audaciam velocitatemque in bello Cursoris nomen accepit, cum plurimis bellis Samnites profligasset: essetq; ad corporis laborem semper promptiss. rogantibus aliquando militibus, vt sibi pro re bene gesta aliquid laboris remitteret, respondit: Ne nihil remissum dicatis; remitto, ne vtiq; dorsum mulceatis, cum ex equo descenderitis.

Pescennius Niger, militibus vinum ab eo petentibus, Nilum habetis, inquit, & vinum quæritis? Eisdemq; à Saracenis victis, dicentibusq;, vinum non accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, ille inquit: qui vos vincunt, aquam bibunt. Carthaginenses, dum militant, aquam bibunt.

Aurelianus imperator, vicario suo ita scripsit: Si vis tribunus esse, imò si vis viuere, manus militum contine: nemo pullum alienum rapiat, ouem nemo contingat, vuam nullus auferat. In India militiæ tẽpore nihil mali agricolis infertur, sed eos intactos relinquunt.

Auidius Cassius imperator ꝓhibuit milites portare, præter laridum buccellatum, & acetum. Iustinianus libro secundo Cod. repetita, ait, consuetudo mõstrauit expeditionis tẽpore buccellatum ac panem, vinum quoq; atq; acetum: sed & lardum, carnem veruecinam etiam milites nostros ita solere percipere duobus diebus buccellatũ, tertio die panem, vno die vinũ, alio die acetũ: vno die lardum, biduo carnem veruecinam. Marcellus lib. 48. Dig. Si miles, ait, artẽ ludicram fecerit, vel in seruitutem-

se venire passus est, capite puniendum Menander scripsit qui in bello arma amisit, vel alienauit: & qui vallum transcendit, aut per murum castra ingreditur: & qui profugit ad hostes, aut in acie primus fugam fecit: & qui commilitonem ense vulnerauit & qui excubias palatij deseruisset, aut manum centurioni intulit capite puniebatur: qui fossam trãsierit, aut saxo commilitonem percusserit, à militia reiiciebatur. ex Modestino & Arriano 48. Digest.

Apud Carthaginẽses milites ornatu annulorum donabantur, pro expeditionum numero, in quibus militabant. apud Macedonas lex fuit: vt qui nullum hostẽ occidisset, capistro cingeretur. Apud Scythas, qui nullum hostem occidisset, non licebat solennibus epulis pateram circummuniatam accipere. apud Iberos tot obelisci circa sepulchrũ erigebãtur, quot hostes confecisset. ex Arist. lib. 7. Polit.

Spartiatæ procedebant ad bella, ad tibiæ sonum, nec vlla erat adhortatio sine anapæstis pedibus.

Milites dicti, quia Romulus mille pugnatores elegit. Ex iis aliqui tyrones, id est militiæ initiati. Classici, qui erant in prima classe. Accensi, qui legioni completæ addebantur: Antesignani, signorum defensores, & reliqui notissimi. Exercebantur nõ modo ad palum scuta, grauemq́; armaturam ferẽtes: sed ad cursum, saltum, gradumq́; militarem. in quo 20. millia passuum conficiebant horis quinq́;, in pleno verò 24. inq́; eo gradu pondus librarum 60. portatabant. item pileos in capite è pellibus, quo minus grauis galea videretur: Ad quod allusisse puto Iuuenalẽ:

Disce ab hirsuta iaculum torquere capella.

Licet interpretes aliud, quod nõ placet sentiãt. Grauis armaturæ dicebantur principes, hastarij, triarij, ante sig-

te signani: leuis ferētarij, sagittarij, funditores, balistarij, quod illi cataphractic armatura armati thoraceq́; erant, hi verò sine armatura militum nomina in scutis scripta ferebāt: item zonas, in quibus aurei affingebantur. Milites primi apud mortaleis q mercede militarūt, Cares fuerunt, apud Romanos Celtiberi. In leuib. bellis, vna legio 10. milliū peditum, & duorum millium equitum, mixtis auxiliis, satis erat duce prætore. Contra maiora bella duplum adhibebat consul, 24. millia. Lex definiebat 10. annos ad necessitatem militare. ait Plutar. Macrobius ait, post sextum septimanatum non cogi milites. Iosephus, ait, ordinem fuisse, vt milites ad centuriones, illi ad tribunos mane salutatū conuenirent. Seruius militię tria ait esse genera: legitimum, in quo singuli iurabant non desertùros militiā nisi re peracta. Tumultuarium, in quo, quia singulos interrogare non vacabat, qui ducturus erat exercitum, ascendebat Capitolium, indeq; duo vexilla rapiebat: vnum roseum, quo pedites euocabantur: alterum cæruleum, quo equites. Et qui conuenissent, simul omnes vnà iurabant, quod genus coniuratio dicebatur. Tertiū euocatio, cum ex proximis vrbibus aut prouinciis euocabant auxilia: sed de iis lege Vegetiū ac Celsum. in capite de Exercitu, aliqua de Militia diximus.

Milites qui loco cessissent imperatores decimabant, vt pœna non esset nisi paucorum, timor verò omnium. Macrinus imperator decimauit, centesimauitq́;. Apud veteres militibus venæ soluebantur ad ignominiam, sanguisq́; mittebatur. Item tunicis interioribus solutis, fossam fodere coram exercitu cogebant, qua ignomina Lucullus suos affecit. Augustus discinctos ac tunicatos fecit per diem stare.

Titus militem, q vinctus Iudæos euaserat, ad eumque confugerat, neque occidit, neque in exercitu futurum esse permisit. Indignum iudicans militem Romanū esse, q viuus captus fuerat. Vide in Pœnis.

Aristoteles libro 2. Politicorum ait, omnes militares bellicosósq; homines, præter eos qui masculis abutunt, mulierosos esse. ac pinde fabulatos poetas, Martē Venerē adamasse. Petrus Grauina cū totius Colūnensis familiæ tū tui longe studiosissimus, vir mehercule optimus disciplinis humanis sine controuersia eminentiss. de me optime meritus, admirantib. nobis aliquādo Hispanos milites, esse mulierarios, & in reb. bellicis strenuissimos, vt est vigilāti ingenio, prōpta eruditione, & natiuo lepore eam q̃ philosophorū summus Aristoteles attulit rationē: aderat nobiscū Hieronym⁹ Britonius Tuscus, numeris & latinis literis eruditus, ingenio iuuenis accerrmo.

Cap. XVI. *De Macris.*

CÆSAR dictator admonitus, vt ab Antonio Dolabellaq; caueret: Non hos, inquit, pingues & vnctos timendos esse, sed illos pallidos & macilentos: Brutum & Cassium indicans.

Megador⁹ Plautin⁹ in Aulular. Euclionis soceri domū miserat agnū. cū dixisset ēt, Agnū misi: excipiens Euclio, agnosat scio magis curiosam nusquā vllā esse bestiā. cū verò subdidisset Megadorus, voló ex te scire q sit agn⁹ curio; q ossa, inqt Euclio, atqs pellis tot⁹ est, ita cura macret. q n. in sole exta inspicere ēt viuo licet. Is ita pellucet quasi laterna punica.

Sarment⁹, seu P. Bletus Iuniū, hominē nigrū, macrū & pandum, fibulam ferreā facetè nuncupabat.

Chærephon Tragœdiarum scriptor, assiduis noctur-

nocturnisq; lucubrationibus adeò attenuatus est, vt in prouerbium cesserit macilentiæ.

Liberorum peculiare est maciléti æ studere, quisquis verò ex iis iuuenis zonæ mensuram excedat mulctari. Sunt præterea macilentia cantati Ilophagi, atque Acridophagi Æthiopum populi. Illi ex arbore in arborem auium more prosilientes.

Cap. XVII. *De Musicis Musicaque.*

MVSICA, quam Timagenes ait omnium in literis studiorum fuisse antiquissimam, inter ingenuas erat apud veteres, præsertim Græcos disciplinas: vnde ortum prouerbiũ, indoctos à musis & gratiis abesse.

Themistocles, quod in cõuiuio musicam nescierit, habitus est indoctior. Socrates iam senior institui lyra non erubescebat. Architas atque Aristoxenus grammaticam etiam musicę subiectam putauerunt. Maricus Hyperbolus, nihil se ex musicis scire, nisi literas, confitetur. Præceptor Socratis in fidibus Conon fuit, authore Platone.

Pythagoras concitatos ad vim pudicæ domui inferendam, iuuenes iussa mutare, in spondeum modos ibicina composuit.

Martialis:

Romam vade liber, si veneris vnde requiret:
Æmilia dices de regione via.
Si quibus in terris, qua simus in vrbe, rogabit:
Corneli referas me licet esse foro.
Cur absim quæret. breuiter tu multa fatere:
Non poterat vana tedia ferre togæ.
Quando venit, dicet tu respondeto, poëta
Exierat, veniet cum citharœdus erit.

In Iasso insula mare piscosissimũ est, in qua cum citharœdus quidam artem ostentaret, audirentque eum Iassij omnes, cũ primùm tintinabulum increpuit (vendendorum piscium signum id erat) illico omnes relicto illo ad pisces confugiunt, præter vnum surdastrũ. Citharædus itaq; propius accedẽs, ô homo, inquit, gratias tibi ingenteis habeo, cùm propter musicæ studium, tum propter honorem in me præstitum. nã cæteri cũ primùm tintinabulum increpuit, omnes abierunt. Ille, quid ais, inquit, nùm tintinabulum sonuit? q cũ affirmaret: At tibi benè sit, inquit. & surgens ipse etiam digreditur.

Timotheus vt artem Alexandro ostendaret, modulari cœpit, non molle carmen aut remissum modum, sed citatiorem, vtpotè orchium Palladis. Alexandrumq; numine correptũ ad arma prosiliisse aiunt: adeò tibiæ numerus musicæque cantus illum incitarunt.

Citharædus quidam, cùm apud quempiam canceret, pollicitusq; esset is apud quem cantabat, quanto melius cantaret, tantò se plura daturum cum promissa postridie reposceret, Voluptatem tibi reddo, inquit, pro voluptate. ex Arist. lib. 9. Ethic. hunc fuisse Dionysium assero: is enim, authore Plutarcho in lib. 2. de Fortuna Alexandri, cum citharædum optimum audiret, inquit, talẽtum ei daturum spopondit. postridie sponsionem reposcenti: Hœri, inquit, cũ me delectasses, te quoq; spe volui delectare.

Antigenidas tibicen, discipulo nimis frigenti ad populum, mihi, inquit, cane & musis.

Musicen à Mercurio inuentam ait. Diod. Ioseph à Thubal, Macrob. à Pythagora: qui contemplatus cœlestem musicam, diuque inquisitione fatigatus,

casus

casus obtulit, quod contemplatio non poterat. nam fabros ferrum molienteis præteriens, ex ponderibus malleorum diuersis constare concordantiam cum inuenisset, seruatis ponderibus disparius in fidibus, musicam septem chordarum inuenit. Plin. ait Amphionem inuenisse eundem etiam citharam, alij Orpheum, alij Linum. septem chordas addidit Terphander, octauam Simonides, Timotheus nonam, Solinus ait, musicam Cretenses inuenisse. Cithara sine voce primus cecinit Thamyras, cũ cantu Amphiõ: vt alij, Linus Fistulam inuenit. Pan. tibiam obliquam Midas in Phrygia, geminas tibias Marsias, monaulum Mercurius. Celebrati apud Homerum, Phemius cum procis Penelopes, edoctus sine præceptore, & Demodochus apud Alcionũ Phæacum regem. apud Verg. Iopas Carthagine. Xanthus Atheniensis, & Epaminõdæ magister Dionysius, Damõ, Lampus: Psaltes, & Thraces Ephorus, Orpheus, Musæus, Thamiris, Eumolp', Thales Cretensis: Mimnermus, Polymnest', Simon Magnesius: Eunomus, in cuius citharam cicada aduolauit, effractęq; fidis vicem in certamine pręstitit. Stratonicus, Thamiris apud Homerum, priuatus à musis cantãdi vsu, quia eas lacessere ausus esset: puto eundem esse cum Thamyri, facili literarum lapsu. Aristonus, in Pythiis sexies victor. Ismenius, Dardanusque Trœzenus, qui instituit canere voce cũ tibiis: Chiron Achillis præceptor, Architas, Eupolis, Maricas, Phœronides: Nero imperator, qui in Olympiis musicum agonem instituit atq; in eo ter victor fuit. Celebratur à Philostrato Caninius Rhodi tibicẽ. Oblectatus musica Mithridates: Dauid rex, q Saul mœrentem demulcebat. Clarus Arion delphino celebris. Terpnus Ne

ronis præceptor. Zenophantus, quo canente Alexander manum ad arma misit: ex Seneca. Liber Pater Musicæ certamen instituit: omnesq; qui in exercitu musicis exercerentur fecit immunes, quod & posteri seruarunt. Celebris artifex in componendis cantilenis Alemanes, ex Plutarcho in Syll. Olympus item celebris, Marsiæ discipulus, quorum harmonias diuinas Plato vocat.

Plato, & ante eum Pythagorei, musicam philosophiam vocarunt, esseq; deorum opus arbitrati sunt. sic & deæ musæ, & Apollo musarum dux. Ischiadici tunc cum maximè dolent, si modulis leuibus tibicem incinat, minui dolores aiunt. Theophrastus ait, viperarum morsibus tibicinē mederi. Pindarus ait, lyra Martē vinci, bellisq; homines reuocari.

Alij damnarunt musicæ studium. Aristoteles ait, Iouem neq; canere, neq; citharam pulsare. Philippus cum accepisset Alexandrum suauiter cecinisse, Nō te pudet, inquit, quòd tàm pulchrè canere scias? Idem Phil. cum psaltem quēdam musicum vellet emendare, psaltes grauiter ait: id abs te mali ô rex dij prohibeant, vt hæc melius me ipso calleas.

Eudæmonidas Archidami filius, rogatus à quodam decantatore approbato, qualis sibi videretur, Magnus, inquit, in re parua delinitor.

Lacon quidam oblata in conuiuio lyra: Nequaquam, inquit, nugari Laconicum est.

Demaratus cum cantorem audisset: Non malè, inquit, nugari videtur. Antisthenes cuidam dicenti in conuiuio, cane, Tu mihi, inquit, tibias infla.

Diogenes Cynicus, citharœdum qui ab autorib. deserebatur, ita salutabat, Salue galle. illo autem dicente, Cur ita? Quia, canes, inquit excitas. Musicus ineptus frigidusq; Ialemus fuit. Ægy-

Ægyptij musicam non solum inutilem, sed nocuam dicunt, tanquam virorum animos effœminantem.

Linus cum Hercules eius discipulus, in concione fidibus vteretur, in eum excanduit. sed in eum indignatus Hercules in Linum plectrum impegit.

Antias cum Ismeniam optimum tibicinem inflare iussisset, cum alij laudarent atq; admirarentur, iurauit se hinnientem equũ libentius auditurum.

Alexander Macedo, cum puer lyricé edoceretur, iubente præceptore, vt certam ex fidibus pulsaret: dicente Alexandro, quid intereſt ſi hanc pulſaro: ſi vti rex, ait, paulò mox futurus, nihil intereſt: ſi verò vti artifex, multum.

Aristoteles lib. 8. Politic. ait: Musicã Lydiã mixtam fuisse, flebilem contractamq; : Doricen magis cõpositam, plurimarumque harmoniarum, atq; ad mores pertinere viriles: Phrygiam molliorem animamq; rapientem: sed de musica apud eundem eõdẽ lib. latius disputat. Indi præter cæteros mortales, cantus saltationisq; studiosi sunt. Ex Arriano.

CAP. XVIII. *De Mendacio.*

IVBIVS Curtius, cum de annis ætatis suæ (vt fit) quamplurimum mentiretur, audiens Cicero, vrbanè mendacium retorsit: ergo, inquit, cum vnà declamabamus, non eras natus.

Fabiæ Dolabellæ dicenti, triginta se annos habere: verum est, inquit Cicero: nam hoc viginti annis audio.

Laconi cum quidam dixisset, mentiris. vrbanè Lacon, Quia inquit, liberi sumus. sed alij, si quando vera non dixerint, flebunt.

Aristo-

Aristoteles rogatus, quidnã mendaces lucrarentur, respondit: vt cum vera dixerint, non illis credat.

Stratocles Atheniensis, superatis pugna nauali Atheniensibus, summa celeritate coronatus, per Ceramicum ingressus, faustum & victoriæ nuntium attulit: vnde supplicationes decretæ, epulumq; per vnamquamq; tribum constitutum. sed biduo pòst, cum verus nuncius calamitatis afferretur, vniuersus populus in Stratoclẽ exarsit. Tum ille: quid, inquit, viri Athenienses vobis, molesti intuli, si duos dies summa estis ea causa in voluptate versati?

Galba dicente quodam Victoriato, se vno in Sicilia quinque pedes longam murenam emisse, cum incredibile videretur: Nihil, inquit, mirum. nam ibi tàm longæ nascuntur, vt iis piscatores pro restibus vtantur. Quintil. 6. ex aliorum emendatione, aliter enim apud Quintiliani codices legitur.

Epaminondas Thebanus adeò veritatis studiosus fuit, vt nec ioco quidem vnquam mentiretur.

Indorum Philosophi, si ter in mendacio deprehendantur, per totam vitam illis silentium imponitur: qui vera dixerint, immunes & omni tributo exemptos esse censẽt. Ex Strabone 15. Arrianus verò ait libro octauo: Apud Indos tantum fidem verumque pellere, vt nemo vnquam ex illis in iudicium vocatus sit, quòd esset emẽtitus. Persæ pueros, vt vera dicant, in disciplinis erudiunt,

Mẽdacio famosi Cretẽses, Cilices: Darius Otani vbi expedit, ait mendacium dicere, dicatur: Nam idem optamus quiq; mendacium, quiq; veritatem dicimus: quippe cum ij qui mentiuntur, cũ persuadendo sunt quippiã lucri facturi: & q verum dicũt, vt verum dicendo, lucrum consequantur.

Cyrus

Cyrus verò apud Xenophontem lib. 2. Pædiæ Armenio suadet, ne mẽdacium dicat: Apertũ enim, inquit, mendacium, vt scis, impedimento est hominibus, maximè ad veniam consequendam. Cyrum naso adunco fuisse constat, & ob id Persæ homines naso adunco vnicè amant, & pulchros reputant.

Plato in secũdo de Republica: Verùm, ait, mendacium, si verum modo dici potest, omnes homines pariter oderunt, atq; dij. In 3. de Repub. ait, mendacium concedendum esse medicis, aliis verò minimè.

Lucianus in mendaciorum libris, Ctesiam Gnidium & Herodotum inter scriptores mendaces ponit.

Magnæ erant inter Neronem Thraseamq; inimicitiæ: sed cum aliquando à quodam in Thraseã conuicia iactarentur, vtpotè iniquo iudici in eius causa: Nero statim obstitit, atque exclamauit: vtinam me Thraseas tàm amet, quàm iudex æquus rectusq; est.

Cap. XIX. *De Meretricibus.*

ARISTIPPVS ingressus aliquando mereretricis cellulam, erubescentes quosdam, qui cum eo erant ita admonuit: Non, inquit, ingredi, sed egredi non posse turpe est.

Quidam notus homo, cum exiret fornice: Macte virtute esto, inquit, sententia diua Catonis. Nam simulac venas inflauit tetra libido, Huc æquum est iuuenes descendere, non alienas permolere vxores: ait Horatius in Sermonibus.

Idem Aristippus, arguenti cuidam, quòd meretrici cohabitaret: Dic agè, inquit, numquid differat eam domum accipere, quam multi aliquando habitauerunt, aut quam nemo?

Moses

Moses legib. sanxit, ne ex mercede mulieris fornicariæ sacrificia celebrarentur.

Diogenes Cynicus, cum scorti filium in turbas iactantem lapides cerneret: Caue, inquit, ne patrem ferias.

Aristippo dicente scorto, Ex te concepi: Non, inquit, hoc magis nosti, quàm si per spinas densissimas pergens, dicere possis, ita me pupugit.

Thais cum apud Terentium dixisset Phædriæ, omnia sibi relicta quæ haberet, à quodã hospite, quo cum Venerem habuerat: vrbanè Parmeno: Vtrumque hoc falsum est, inquit, quia neque tu vno eras contenta, neque solus dedit. nam hic quoq; bonam magnamq; partem ad te attulit.

Valerius Martialis in Gallam:

Millia viginti quondam me Galba poposcit.
Et fateor magni non erat illa nimis.
Annus abit, bis quina dabis sestertia dixit,
Poscere plus visa est quàm prius illa mihi.
Iam duo poscenti post sexum millia mensem,
Mille dabam, nummos noluit accipere.
Transierant binæ forsan, trinæ vè calendæ,
Aureolos vltro quatuor ipsa petit.
Non dedimus. centum iussit me mittere nummos:
Sed visa est nobis hac quoq; summa grauis.
Sportula nos iunxit quadrantibus arida centum,
Hanc voluit, puero diximus esse datam.
Inferius nunquid potuit descendere? fecit.
Dat gratis vltro, dat mihi Galla, nego.

Solomon, qui trecentas habuit concubinas, dicebat in prouerbiis: Fauus distillãs labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouissima autem illius amara, quasi absinthium.

Argy-

Argyrippus adolescens in Plauti Asinaria, cum à matre amicæ domo exigeretur, quòd viginti minas non daret, forteq; Argyrippi seruus Leonidas illas inuenisset, amicaq; blãdita Leonidæ diceret: Da meus ocellus, mea rosa, mi anime, mea voluptas Leonida argentum mihi, ne nos seiungas amantes. Leonidas blandiẽti meretrici ait: Dic igitur me tuũ passerculum, gallinam, cõturnicem, agnellum, hedillum, me tuum dic esse vitellum.

Eadem meretricula ab alio seruo Libano petens minas ô Libane (ait) ocelius aureus, donum decusq; amoris: Amabo faciam quòd vol s, da istuc argentum nobis. Facetè Libanus: Dic mihi te anaticulam, columbam, vel catellum: hirũdinem, monedulam, putillum, passerculum, fac proserpentem bestiam me, duplicem vt habeam linguam.

Pistoclerus nimium reluctatus ne in meretriceos laqueos incideret, penè victus, non minus facetè quàm grauiter ait: Rapidus fluuius est, nõ hac temerè transiri potest. ex Plaut. in Bacch.

Idem Pistoclerus, cum rogaretur à seruo Chrysalo, an Bacchidem inuenisset: idemq; respondisset, Samiam quidem: falsè Chrysalus ad meretricios amores alludens: Vide quæso, inquit, ne quis tractet illam intelligens: scis enim, vti confringi vas cito Samium solet. ex eodem.

Stratophanes miles in Plauti Truculẽto, Phronesium amabat meretricem. à qua cum abfuisset, illa assimulabat se ex eo esse grauidam. sed cum decimo mense is rediret, illaque subditicium puerum secum haberet, miles veniens Anestaphiũ scorti ancillam rogauit his verbis: Peperit nè obsecro Phronesium? Asta peperit puerum nimium lepidũ. Strato Ecquid

mih

mihi similis est? Festiuè Astaphium ait: Rogas? quia vbi natus est, macheram & clypeum poscebat.

Celebres meretrices: Lais illa Corinthia, ad quam tot conuentus diuitum Græciæ conueniebant. item Pitonica, ab Harpalo amata. & Flora, quæ adeò dilexit Pompeium, vt diceret, nūquam Pompeium ab illa sine morsu abscessisse. item Precia & venustate nobilissima, & apud Romanos gratiosissima, quæ Cæthegum Lucullo conciliauit. In Græcia Archidica celebris: ex Herodoto libro secūdo. Item Rhodopis genere Thrax, Æsopi fabulatoris conserua: Iadmonis Samij ancilla, in Ægyptum aducta, à Xanteo Samio, ad quæstum faciendum: redempta à Caraxo viro Mitylenæo Scamandronymi filio, Saphus poëtriæ fratre. de qua Sappho Ouidiana:

Arsit inops frater victus meretricis amore,
Mixtaq; cum turpi damna pudore tulit.

Sed hæc tantas diuitias comparauit, vt pyramidem in Ægypto fecerit laudatissimam. Cyrene meretrix, in peragēda Venere 12. figuris vsa dicitur: ob id δωδεκαμηχάνη, id est duodecim artium dicta. celebris Fecenia apud Liuium, vide in cap. de Secretis. item Phymne, aut si mauis Phryne, quæ etiam senescens iactitabat se fecem pluris vendere.

Est & celebris Cytheris à Gallo poëta dilecta, quę Volumnij liberta fuerat: sed ea contempto Gallo, Antonium in Gallias euntem est sequuta. fuit & celebris apud Athenienses, Musca appellata. de qua comicus ait, eum vsque ad cor à musca morderi.

Meretriciam artem Venus prima instituit Cypri, obidq; amoris dea, amorumq; mater dicta est.

CAP.

Cap. XX. De Morbis.

MOrborvm genera, inquit Plin. lib. 7. tam infinita est multitudo, vt Pherecydes Syrus copia serpentum ex corpore eius erumpentium expirauerit. Quibusdam perpetua febris est, vt C. Mecœnati. Eidem triennio supremo, nullo horæ momento contigit somnus. Antipater Sidonius poëta, omnibus annis vno die natali tātum corripiebatur, & eo consumptus est, satis longa senecta. Morborum genera supra trecenta, idem Plin. ait esse.

C. Sicinius trib. plebis, cum C. Octauium consulem Curionemq; produxisset, Curioq; ibi ex more multum iactasset corpore, C. Octauio collegæ, qui deuinctus erat fascijs, multisq; medicamentis propter artuum dolorē delibutus: Nunquam, ait, Octaui collegæ tuo gratias referes, qui nisi se suo more iactauisset, hodie te istic muscæ comedissent. in vtrumq; scommate inuectus.

Patronus P. Syri, cum seruum hydropicum in area iacentem vidisset, increpansq; quæsisset, quid in sole faceret? vrbanè P. Syrus respondit, aquam calefacit.

Molpadiæ Rheæ, Partheniçq; sorori, Chersonenses honores templaq; construxerunt, hæc per somnos curationē morborum docebat, multisq; desperantibus salutem præbebat, mulieres parturientes à labore vitæq; discrimine liberabat.

Phauorinus apud Gelliū quartanam febrē ait esse biduo matrem, vno die nouercā citatq; Platonē, qui scribit, qui quartanam passus conualuerit, viresque integras recuperauerit, fidelius valiturum. quod etiam Cicero 1. Epist. ad Tyronem sæpè docet.

Maluę ſucci dimidium cyathum qui ſorbeat quotidie, omnibus aiunt morbis cariturum. pane ordeaceo qui veſcantur, morbo pedũ tentari negãtur.

Heliogabalus imperator, orto inter fabulas priuatas ſermone, quot hernioſi eſſe poſſent in vrbe: iuſſit omnes notari, eosq; ad balneas ſuas exhiberi, quibus cum ſe lauit.

Homerus ait peſtilentiam à pecudibus cœptam. Cicero libro ſecundo Tuſculanarum quæſtionum ait: Græcos ſatis hoſtem aſpicere non poſſe, eoſdem verò morbos toleranter atq; humanè ferre. Cimbros in prælijs exultare, lamentari in morbo.

Capras conſtat ſemper febricitare. Quapropter, inquit Varro, in vendendo ſatis eſt dicere, illas capras hodiè rectè eſſe & bibere poſſe.

Pythagoras tradit, ſi qui morbi humano corpori acciderint, florente aproxi herba, quamuis ſanatos admonitionem eorum ſentire, quoties florere incipiat: & cicutam & frumentum & violam eiuſdem eſſe naturæ.

Aſperrimos cruciatus eſſe calculorum à ſtillicidio veſicæ, proximũ ſtomachi, tertium eorum qui in capite dolent, aui experimento iudicauere, ait Plin. Ægyptij ieiunio vomituq; morbos curant.

Mala oppreſſi valetudine apio indigere dicuntur. quoniam apij coronas in ſepulchris imponere vſurpatum eſſet: ex Plutarcho. Plin. ait, apponi menſis funeralibus.

Acridophagi omnes morbo pediculari obeunt, propinquanteq; ſenecta pediculi alati ſubnaſcũtur.

Illud eſt operæ precium addere ex Celſo, ad morborum prognoſtica. Si hyems ſicca ſeptemtrionales ventos habuit, ver autem auſtros & pluuias, ſubeunt

lippi-

lippitudines, tormina, febres, maximeq; in mollioribus corporibus: ideoq; præcipuè in mulieribus. si verò austri pluuiæq; hyemem occupauerunt, ver autem frigidum & siccum est, grauidæ quidem fœminæ, quibus tum adest partus, abortu periclitantur. Hæ vero quæ gignunt, imbecillos vixq; vitaleis edunt, Cæteros lippitudo arida, & si seniores sunt, grauedines atq; destillationes malè habent. At si prima hyeme austri ad vltimũ vèr cõtinuauerint, laterum dolores & insania febricitantium: vbi calor à primo vere orsus, æstatem quoq; similem exhibet, necesse est multum sudorem in febribus subsequi. At si sicca æstas aquilones habuit autumno verò imbres atq; austri sunt, tota hyeme quæ proximæ est, tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam & tabes, sin autem autumnus quoq; siccus, ijsdem aquilonibus perflatus, mollioribus corporibus, mulieribusq; secunda valetudo contigit: durioribus aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ. Quod verò ad ætates pertinet, pueri vere valẽt, æstate prima tutissimi sunt: senes æstate & autumni prima parte, iuuenes hyeme: inimicior senibus hyems, æstas adolescentibus.

Bastetani, vetusto Ægyptiorum ritu, in plateis ægros exponunt, vt qui eo morbi genere tentati sint, admonere eos valeant. sunt autem Bastetani in Hispania, ex Strab. lib. 4. Id apud Babylonem fieri, scribit Herod. lib. 1.

Apud Indos aliqui in ęgrotũ familiares conficiũt, ne diuturno morbo carnes corrumpãtur: negantẽq; etiam necant, epulanturque ægrotæ mulieri idem mulieres faciunt. senibus verò mactatis vescuntur.

Vatinius podagra oppressus, vt videretur vitium

d.scussisse. mille passus ambulare se gloriabatur. Cui vrbanissimè Augustus: Non miror, inquit: dies aliquando sunt longiores. Macrob, Quintilianus verò lib, 6. ait, eundem dixisse Ciceroni, duo millia passuum se posse ambulare: atq; Ciceronem ita respondisse de die longiore.

Philotimus medicus Empyoni cuidam grauiter ex iecinore laboranti, atq; exulceratum digitum ostendenti dixit, ô bone vir, haud quaquam tantum tibi super est ocij, vt de vngularum vlcere sollicitus sis.

Ion dicebat, ægrotum impatientissimam rem esse: vxorem illi fastidio esse, medicos incusare, lectulo irasci, amicis visitantibus stomachari.

CAP. XXI. *Male olere.*

SYNCERASTVS seruus apud Plauti Pœnulum, cum Milphione conseruo loquens, dicit: Sine pennis volare posse haud facilè est: meæ alæ pennas non habent. Excipiens Milpho, facete ait: Noli te ædepol deuellisse: his duobus mensibus, Volucres tibi erunt hircinæ ad alarum odorem hircinum alludens. Horat. *Sed nimis arcta premunt olida conuiuia capra.*

Martialis in Mammeiam:

Os & labra tibi lingit Mammeia catellus,
Non miror, merdas si libet esse canis.

Idem in Posthumum malè olentem:

Basia dimidio quod das mihi Posthume labro,
Laudo: licet demas hinc quoq; dimidium.
Vis dare maius adhuc & inenarrabile munus,
Hoc tibi habe totum Posthume dimidium.

Idem in Sabidium malè olentem:

Circumlata diu mensis scriblita secundis,
Vrebat nimio saua calore manus.
Sed magis ardebat Sabidigula, protinus ergo
Sufflauit buccis terq; quaterq; suis.
Illa quidem tepuit, digitosq; admittere visa est:
Sed nemo potuit tangere, merda fuit.

Idem in Thaidam:

Tam malè Thais olet, quàm non fullonis auari
Testa vetus, media sed modo fracta via.
Non ab amore recens hircus, non ora leonis,
Non detracta cani transtyberina cutis,
Pullus abortiuo nec cum putrescit ab ouo,
Amphora corrupto nec vitiata garo.
Virus vt hoc alio fallax permutet odore,
Deposita quoties balnea veste petit,
Psilothro niter, aut arida latet oblita creta,
Aut tegitur pingui terq; quaterq; faba.
Cum bene se tutam per fraudes mille putauit,
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

Philippus in eum, cuius anima malè oleret, facetè: Video me, ait, à te circumueniri.

Parthos populos ferunt anima malè olere, & à iuuenta, propter indiscretos cibos. sed sibi proceres medentur grano Assyrij mali, cuius est suauitas præcipua, in esculenta additi.

Anima leonis virus graue, vrsi pestilens.

Mulieres, ait Cicero ad Atticum, ideo bene olere, quia nihil olerent, quod Martialis æmulatus ait:

Posthume non bene olet, qui bene semper olet.

Euripides, cum obiecta esset illi oris malcolentia à Diccambicho, Archelai regis aulico, conquestus est apud regem. Datus est Diceambichus Euripidi, in quem quantum vellet sæuiret. Cæterum Dice-

ambichus in Archelaum conſpirauit, cauſamq; ei necis præbuit.

Hieron Siciliæ tyrannus, cum conuicio à quodá oris fœtor illi datus eſſet, vxorem obiurgauit, quod nihil de ea re illum monuiſſet. bona vxor: *Putabam equidem*, inquit, *omnes viros ita olere*.

Cap. XXII. *De Mutuis & ijs qui mutuo dant & accipiunt.*

SVIDAS prouerbium dicit in eos, qui ſolent mutuari. Semel rubri, deciesq; pallidi: quia dum mutuum petunt, ſemel erubeſcunt: dum verò creditorem viderint, palleſcunt, ne cogantur ad ſoluendum.

Galba, cum penulam mutuam à quopiam rogaretur, feſtiuè reſpondit: Si non pluit, non eſt opus tibi: ſi pluit, ipſe vtar.

In rebus commodatis talis diligentia præſtanda eſt, qualem quiſque diligentiſſ. paterfamilias ſuis rebus adhiberet: vt ait Paulus lib. 13. Digeſt.

Apud Indos fraudatus mutuo, aut depoſito, tergiuerſatorem cõuictum aut manu mutilat, aut oculo orbat, mortemq; deinde infert. Apud Bœotios verò in forum productum ſedere iubent, atq; corbem in ipſum conijciunt: quod maximam iudicant ignominiam.

Cap. XXIII. *De Natura & eius vi.*

NATVRAM rerum dominam Plinius vocat. Cicero de Legibus rerum omnium principem. Ouidius in Metam. Naturam Dijs potentiorem:

Sed non vult natura, potentior omnibus iſtis.

Ægyptius

Ægyptius quidam simias ad saltationem instituerat: adductæ igitur cum in conspectum essent ad saltationem personatæ, è spectatoribus quispiam faceto ingenio saltantibus simijs nuces obijcit. Illæ relicta saltatione ad nuces conuersæ sunt, proque nucibus inter se depugnarunt.

Commodus Antoninus quamuis optimos grauesque homines præceptores habuerit, à prima tamen pueritia turpis, improbus, crudelis, libidinosusque fuit: pollutus, constupratusque. Quid fœdius Nerone? Quid officiosius Annæo Seneca præceptore?

Horat. *Naturam expellas furca, tamen vsq; recurret.*

Cicero pro Aul. Licinio Archia: Etiam illud adiungo, sæpius ad laudem atq; virtutem naturam sine doctrina, quàm sine natura valuisse doctrinam.

Niceus, nobilis poëta Byzantius, adulterio Æthiopis nata matre, nil à cæteris colore differente, ipse in auum degenerauit Æthiopem.

Apes regem fessum humeris subleuant, validius fatigatum ex toto portant.. Equæ, orbum parente, pullum in grege armenti reliquæ educant.

Cap. XXIIII. *De Nouercis.*

Callimachvs in quodam epigrammate ait, puerum serta voluisse nouercæ defunctę sepulchro imponere: sed excussum lapidē prouolutumq; supra puerum corruisse atque occidisse: vt planè liqueat, mortuas nouercas etiam à priuignis timendas esse.

Hippodamia Pelopis coniunx, Atreo Thiestique filijs, cum non potuisset persuadere, atque inducere ad Chrysippum priuignum occidendum,

ipsa opus peregit, sed Pelops, dato sepulturæ filio, Hippodamiam fecit extorrem.

Constantinus Heraclij filius, à Martina nouerca veneno extinctus est: quarto imperij assumpti mẽse.

Phineus Arcadiæ rex, cum liberis nouercam induxisset, eiusq; instigatione oculos filijs eruisset, Dij in illum irati, oculorũ vsu & illum priuarunt: & Harpyias ad mensas addiderunt, à quibus ne dapes attingeret prohibitus, longo ieiunio cruciatus est. Vide in capite de Secretis, ex Apollonio.

Apuleius lib. 10. refert, nouercam quandam priuigni amore ardentem, morbum assimulasse, iussisseq; ad se iacentem in lectulum priuignum vocari. vt crimen dissimularet, filij nomine nuncupabat. Is vt in conspectum venit. vnde illa inciperet, parum pro cõperto habebat. priuignus verò nihil adhuc suspicans, ægritudinis causam sciscitatur. Illa deposito pudore illachrimans, rem aperit: obstupefactus ille, spem dedit, si fortasse interea furori illa mederetur. Suadet igitur vt salutem curet: se enim eius votis satisfacturum, cum primum pater abierit: sed illa statim marito suadet, ad lõginquas villas accedat. Quo facto ad spem promissam iuuenẽ sollicitat. Ille effectum producit. Tum illa amorem in odium vertit. Assumpto igitur dotali seruo, imperat uenenũ parari. sed poculum, dum incautè custoditur, à filio minore arreptum est. Quo epoto, confestim cadit. Maritũ illa statim euocat à villis, priuignũq; & cædis & incesti scelere arguit. Accusatur iuuenis, ad senatum res defertur: seruus contra illum adiurat omnia facinora: cõdemnatur. Sed medicus, qui pro veneno somniferam potionẽ seruo ementi dederat (noluerat enim venenũ seruo vendere) in mediũ prodit: rem

enunciat

enunciat, serui scelus aperit, eant ad mortuũ filium monet: viuum enim inuenient. Quæ cum omnia ita facta essent, cognito nouercæ seruiq́ue scelere, illa in exilium mittitur, hic cruci suffigitur.

Charondas legẽ Thurijs constituit, vt ei qui nouercam liberis induxisset, non liceret accedere ad rempublicam.

Quidam, inquit Plutarch de Tranquill. vitæ, lapidem in mordacem canem immisit: cumq́; male librasset, atque nouercam pro cane percussisset: Nec hoc, inquit, quidem modo malè.

Lauinia, Ascanij nouerca, verita post mortem Æneæ, ne quid mali à priuigno pateretur, in syluis latuit donec apud Tyrrhum pastorem puerum peperit: qui quia in syluis natus est, Æneas Syluius dictus est.

Iuno Herculi priuigno infesta, duos angues in cunis agenti immisit. Cæterum Hercules manibus serpentes comprehensos retinere inuentus est: labores verò quos postea suscipere coactus est ab Eurystheo vitrico, ex Iunonis consilio.

CAP. XXV. *De Nauigatione.*

SICVLVS quidam, cum ficos vehens, procella correptus, naufragium fecisset, ac mox sedens in littore, mare tranquillum videret, vrbanè ad mare: Noui quid velis, inquit: ficos vis.

Anacharsis interrogatus quænam foret securior nauis: Ea, inquit, quæ in portum venerit.

Lacon quidam glorianti mercatori, quòd multas naues in omnem oram maritimam dimisisset: Num sanè optabilis ista est, inquit, rudentibus apta fortuna?

Bion nauigans cum pessimis hominibus, in piratas incidit. Dicentibus verò illis: peribimus, si agnoscamur: At ego, inquit Bion, nisi agnoscamur.

Anacharsis percunctanti cuidam, vtrum plures viui essent an mortui, facetè & grauiter: Nauganteis, inquit, vtra in parte constituis?

Cicero in epist. ad Atticum: Negotium magnum, inquit, est nauigare.

P. Syrus: Improbè, ait, Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. transfertur ad eum qui secũdam ducit vxorem.

Catonem tribus de rebus pœnitudine affectum aiunt: si mulieri quippiam credidisset: si quo die nihil egisset: & si quò pedibus posset accedere, nauigaret.

Seneca: Quid mihi, ait, persuaderi non potest, cui persuasum est vt nauigarem?

Plin. lib. 18. Audax vita, sceleris plena aliquid seri, vt ventos procellasq; recipiat. Et parum esset fluctibus solis vehi. Iam verò vela nec satis esse maiora nauigij: Sed si quamuis amplitudini antennarum singulæ arbores sufficiant, super eas tamen addi velorum alia vela, præterq; alia in proris, alia in puppib. pandi, ac tot modis prouocari mortem. Horatius.

Audax omnia perpeti
Gens humana, ruit per vetitum nefas.

Iuno Vergilana dolet,

Æneam iam fidere terræ, & deseruisse rates.

Antigonus sęua tempestate iactatus, cum omneis suos in eadem naui haberet, præcepisse dicitur liberis, vt & ipsi meminissent, & posteris proderent, ne quis cum tota gente in rebus dubijs periclitari auderet.

Horatius

Horatius:

Illi robur & æs triplex.
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem.

Antipater Tarsensis moriens, cum bonorũ, quæ in vita habuerat, rationem in digitos mitteret, secundam ex Cilicia Athenas nauigationem non reticuit.

Laodamas Homericus ait: Nihil puto miserius esse aliud, quàm virum fortem ponto exagitari. Plato monet fugiẽdum esse mare, perinde ac improbitatis magistrum.

Theseus Athenas nauigare voluit, etsi nauigatio tuta esset, iterq; terrestre anceps periculosumq; potius subijt.

Charmides hospes, in Plauti Rudente, Labraci Lenoni cum persuasisset, vt puellas meretriculas in Siciliam veheret, ex illis enim facturum magnum quæstum: idq; fecisset, & ipse naufragium passus est, & puellas aliò delatas amisit. Cum verò expositus apud Charmidem quereretur, ac diceret, Mendicitatem mihi attulisti opera tua, dum tuis ausculto magnidicis mendacijs: facetè Charmides subiunxit, bonum est quòd habeas gratiam merito mihi. Quòd te ex insulso salsum feci opera mea.

Pittacus Mitilenæus roganti cuidam, quid nam esset gratificum, tempus: quid obscurum, futurorum euentum: quid fidum, terram: quid contrà infidum, mare respondit.

Callimachus dicebat, iucundissimũ esse mare de terra prospectare. quod æmulatus Horat.

Neptunum procul à terra spectare furentem, ait.

Cum piraticam nauem qua veheretur esse, acce-

pisset Aristippus, acceptum aurum numerans, quasi imprudenti elapsum querebatur, secumq; ita ait, melius est vt hæc ob Aristippum, quàm vt Aristippus propter ista pereat.

Terentius Comicus, cum è Græcia rediret, naufragio perijt, teste Donato.

Anacharsis, cum didicisset quatuor nauis esse digitos crassitudinem, tantum, inquit, morti propinqui sunt qui nauigant. Quod Iuuenalis Saty. 12 mutuatus ait:

I nunc, & ventis animum committe, dolato
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda.

Galerius à freto Siciliæ Alexandriam 7. die peruenit, Babilius 6. ambo præfectis æstate proxima. Valerius Marianus ex prætorijs senatoribus è Puteolis 9. leuissimo afflatu. C. Flaccus Vibij Crispi legatus, altero die Africam aductus est ex hostia ait Plinius.

Nauis inuentio ab Erithra rege orta perhibetur, compertis lignis colligatis, fluitantibus in mari rubro, Diod. ait, nauigandi artem à Neptuno primùm inuentam classemq; institutam, cuius præfectum à Saturno factũ esse. Seneca ait. Romanis nauem conscendere primùm Candem persuasisse.

Phæacenses celebres apud Hom. artis naualis. Apud Strab. Cretes & Phœnices apud Cicer. Rhodij.

Nauem in victoria lauró adornabant: authore Appiano.

Labeo ait in Digest. Eudemoni Nicomedi dicenti Antonio imperatori, domine imperator naufragium facientes, in Italia direpti sumus à Publicanis, Cyclades insulas habitantibus. Antonius dixit: Ego quidem

quidem mundi dominus, lex autẽ maris, lege Rhodiorum iudicetur nautica.

Si leuandæ nauis gratia iactus mercium factus est, omnium contributione sarciatur quod pro omnibus datum est, lege Rhodia cauetur, ait Papinian. libro 14. Digest.

Idomeneus Cretensium rex, quassus maris tempestatibus, cum rediret à Troiana expeditione, vouit se immolaturum quæ primo occurrissent. occurrit igitur prior filius, quem immolare voluit: quamobrem pulsus à Cretensibus, ad Salentinos venit.

Cap. XVI. *De Necessitate.*

Stilpo Megarensis loquens cum Crate, inter loquẽdum pisces emere festinauit. quem cum Crates retinere vellet, diceretque, sermonem relinquis? Minimè, inquit, sed sermonẽ habeo, & te relinquo.

Tradendum, inquit Plin. putauere memoriæ quidam, visum coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset. ita descendere pauentem expressisse tali cõgerie quæ poturo sufficeret. Seneca in prou. *Acerrima virtus est, quam vltima necessitas excutit.*

Atis Crœsi filius natura mutus, captum Susis patrem, cum Cyrus conficere vellet, vocem tum primum emisit. Parce patri meo Cyre, & te hominem esse, vel casibus disce nostris. Ex Sol. Valerius verò & Herodotus Persæ cuidam dixisse aiunt, non Cyro, quibus magis credendum est.

Vectius Messius Volscus suos bellum detrectantis increpans, quid igitur ait arma habetis? aut quid

Maluę ſucci dimidium cyathum qui ſorbeat quotidie, omnibus aiunt morbis cariturum. pane ordeaceo qui veſcantur, morbo pedũ tentari negãtur.

Heliogabalus imperator, orto inter fabulas priuatas ſermone, quot hernioſi eſſe poſſent in vrbe: iuſſit omnes notari, eoſq; ad balneas ſuas exhiberi, quibus cum ſe lauit.

Homerus ait peſtilentiam à pecudibus cœptam. Cicero libro ſecundo Tuſculanarum quæſtionum ait: Græcos ſatis hoſtem aſpicere non poſſe, eoſdem verò morbos toleranter atq; humanè ferre. Cimbros in prælijs exultare, lamentari in morbo.

Capras conſtat ſemper febricitare. Quapropter, inquit Varro, in vendendo ſatis eſt dicere, illas capras hodiè rectè eſſe & bibere poſſe.

Pythagoras tradit, ſi qui morbi humano corpori acciderint, florente aproxi herba, quamuis ſanatos admonitionem eorum ſentire, quoties florere incipiat: & cicutam & frumentum & violam eiuſdem eſſe naturæ.

Aſperrimos cruciatus eſſe calculorum à ſtillicidio veſicæ, proximũ ſtomachi, tertium eorum qui in capite dolent, aui experimento iudicauere, ait Plin. Ægyptij ieiunio vomituq; morbos curant.

Mala oppreſſi valetudine apio indigere dicuntur. quoniam apij coronas in ſepulchris imponere vſurpatum eſſet: ex Plutarcho. Plin. ait, apponi menſis funeralibus.

Acridophagi omnes morbo pediculari obeunt, propinquanteq; ſenecta pediculi alati ſubnaſcũtur.

Illud eſt operæ precium addere ex Celſo, ad morborum prognoſtica. Si hyems ſicca ſeptemtrionales ventos habuit, ver autem auſtros & pluuias, ſubeunt

lippi-

lippitudines, tormina, febres, maximeq; in mollioribus corporibus: ideoq; præcipuè in mulieribus. si verò austri pluuiæq; hyemem occupauerunt, ver autem frigidum & siccum est, grauidæ quidem fœminæ, quibus tum adest partus, abortu periclitantur. Hæ vero quæ gignunt, imbecillos vixq; vitaleis edunt, Cæteros lippitudo arida, & si seniores sunt, grauedines atq; destillationes malè habent. At si prima hyeme austri ad vltimũ ver cõtinuauerint. laterum dolores & insania febricitantium: vbi calor à primo vere orsus, æstatem quoq; similem exhibet, necesse est multum sudorem in febribus subsequi. At si sicca æstas aquilones habuit autumno verò imbres atq; austri sunt, tota hyeme quæ proxima est. tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam & tabes, sin autem autumnus quoq; siccus, ijsdem aquilonibus perflatus, mollioribus corporibus, mulieribusq; secunda valetudo contigit: durioribus aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ. Quod verò ad ætates pertinet, pueri vere valẽt, æstate prima tutissimi sunt: senes æstate & autumni prima parte, iuuenes hyeme: inimicior senibus hyems, æstas adolescentibus.

Bastetani, vetusto Ægyptiorum ritu, in plateis ægros exponunt, vt qui eo morbi genere tentati sint admonere eos valeant. sunt autem Bastetani in Hispania, ex Strab. lib. 4. Id apud Babylonem fieri, scribit Herod. lib. 1.

Apud Indos aliqui in egrotũ familiares conficiũt, ne diuturnò morbo carnes corrumpãtur: negantéq; etiam necant, epulauturque ægrotæ mulieri idem mulieres faciunt. senibus verò mactatis vescuntur.

Vatinius podagra oppressus, vt videretur vitium

discussisse. mille passus ambulare se gloriabatur. Cui vrbanissimè Augustus: Non miror, inquit: dies aliquando sunt longiores. Macrob, Quintilianus verò lib, 6. ait, eundem dixisse Ciceroni, duo millia passuum se posse ambulare: atq; Ciceronem ita respondisse de die longiore.

Philotimus medicus Empyoni cuidam grauiter ex iecinore laboranti, atq; exulceratum digitum ostendenti dixit, ô bone vir, haud quaquam tantum tibi super est ocij, vt de vngularum vlcere sollicitus sis.

Ion dicebat, ægrotum impatientissimam rem esse: vxorem illi fastidio esse, medicos incusare, lectulo irasci, amicis visitantibus stomachari.

Cap. XXI. *Male olere.*

SYNCERASTVS seruus apud Plauti Pœnulum, cum Milphione conseruo loquens, dicit: Sine pennis volare posse haud facilè est: meæ alæ pennas non habent. Excipiens Milpho, facete ait: Noli te ædepol deuellisse: his duobus mensibus, Volucres tibi erunt hircinæ ad alarum odorem hircinum alludens. Horat. *Sed nimis arcta premunt olida conuiuia capræ.*

Martialis in Mammeiam:

Os & labra tibi lingit Mammeia catellus,
Non miror, merdas si libet esse canis.

Idem in Posthumum malè olentem:

Basia dimidio quod das mihi Posthume labro,
Laudo: licet demas hinc quoq; dimidium.
Vis dare maius adhuc & inenarrabile munus,
Hoc tibi habe totum Posthume dimidium.

Idem in Sabidium malè olentem:

Circum-

Circumlata diu mensis scriblita secundis,
Vrebat nimio saeua calore manus.
Sed magis ardebat Sabidigula, protinus ergo
Sufflauit buccis terq; quaterq; suis.
Illa quidem tepuit, digitosq; admittere visa est:
Sed nemo potuit tangere, merda fuit.

Idem in Thaidam:

Tam malè Thais olet, quàm non fullonis auari
Testa vetus, media sed modo fracta via.
Non ab amore recens hircus, non ora leonis,
Non detracta cani transtyberina cutis,
Pullus obortiuo nec cum putrescit ab ouo,
Amphora corrupto nec vitiata garo.
Virus vt hoc alio fallax permutet odore,
Deposita quoties balnea veste petit,
Psilothro nitet, aut arida latet oblita creta,
Aut tegitur pingui terq; quaterq; faba.
Cum bene se tutam per fraudes mille putauit,
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

Philippus in eum, cuius anima malè oleret, facetè: Video me, ait, à te circumueniri.

Parthos populos ferunt anima malè olere, & à iuuenta, propter indiscretos cibos. sed sibi proceres medentur grano Assyrij mali, cuius est suauitas praecipua, in esculenta additi.

Anima leonis virus graue, vrsi pestilens.

Mulieres, ait Cicero ad Atticum, ideo bene olere, quia nihil olerent, quod Martialis ęmulatus ait:

Posthume non bene olet, qui bene semper olet.

Euripides, cum obiecta esset illi oris malcolentia à Diceambicho, Archelai regis aulico, conquestus est apud regem. Datus est Diceambichus Euripidi, in quem quantum vellet saeuiret. Caeterum Dice-

ambichus in Archelaum conſpirauit, cauſamq; ei necis præbuit.

Hieron Siciliæ tyrannus, cum conuicio à quodā oris fœtor illi datus eſſet, vxorem obiurgauit, quod nihil de ea re illum monuiſſet. bona vxor: *Putabam equidem*, inquit, *omnes viros ita olere.*

CAP. XXII. *De Mutuis & ijs qui mutuo dant & accipiunt.*

SVIDAS prouerbium dicit in eos, qui ſolent mutuari. Semel rubri, deciesq; pallidi: quia dum mutuum petunt, ſemel erubeſcunt: dum verò creditorem viderint, palleſcunt, ne cogantur ad ſoluendum.

Galba, cum penulam mutuam à quopiam rogaretur, feſtiuè reſpondit: Si non pluit, non eſt opus tibi: ſi pluit, ipſe vtar.

In rebus commodatis talis diligentia præſtanda eſt, qualem quiſque diligentiſſ. paterfamilias ſuis rebus adhiberet: vt ait Paulus lib. 13. Digeſt.

Apud Indos fraudatus mutuo, aut depoſito, tergiuerſatorem cõuictum aut manu mutilat, aut oculo orbat, mortemq; deinde infert. Apud Bœotios verò in forum productum ſedere iubent, atq; corbem in ipſum conijciunt: quod maximam iudicant ignominiam.

CAP. XXIII. *De Natura & eius vi.*

NATVRAM rerum dominam Plinius vocat. Cicero de Legibus rerum omnium principem. Ouidius in Metam. Naturam Dijs potentiorem:

Sed non vult natura, potentior omnibus iſtis.

Ægyptius quidam ſimias ad ſaltationem inſtituerat: adductæ igitur cum in conſpectum eſſent ad ſaltationem perſonatæ, è ſpectatoribus quiſpiam faceto ingenio ſaltantibus ſimijs nuces obijcit. Illæ relicta ſaltatione ad nuces conuerſæ ſunt, proque nucibus inter ſe depugnarunt.

Commodus Antoninus quamuis optimos grauesque homines præceptores habuerit, à prima tamen pueritia turpis, improbus, crudelis, libidinoſusque fuit: pollutus, conſtupratusque. Quid fœdius Nerone? Quid officioſius Annæo Seneca præceptore?

Horat. *Naturam expellas furca, tamen vſq; recurret.*

Cicero pro Aul. Licinio Archia: Etiam illud adiungo, ſæpius ad laudem atq; virtutem naturam ſine doctrina, quàm ſine natura valuiſſe doctrinam.

Niceus, nobilis poëta Byzantius, adulterio Æthiopis nata matre, nil à cæteris colore differente, ipſe in auum degenerauit Æthiopem.

Apes regem feſſum humeris ſubleuant, validius fatigatum ex toto portant.. Equæ, orbum parente, pullum in grege armenti reliquæ educant.

Cap. XXIIII. *De Nouercis.*

CALLIMACHVS in quodam epigrammate ait, puerum ſerta voluiſſe nouercæ defunctę ſepulchro imponere: ſed excuſſum lapidē prouolutumq; ſupra puerum corruiſſe atque occidiſſe: vt planè liqueat, mortuas nouercas etiam à priuignis timendas eſſe.

Hippodamia Pelopis coniunx, Atreo Thieſtique filijs, cum non potuiſſet perſuadere, atque inducere ad Chryſippum priuignum occidendum,

ipsa opus peregit, sed Pelops, dato sepulturæ filio, Hippodamiam fecit extorrem.

Constantinus Heraclij filius, à Martina nouerca veneno extinctus est: quarto imperij assumpti mēse.

Phineus Arcadiæ rex, cum liberis nouercam induxisset, eiusq; instigatione oculos filijs eruisset, Dij in illum irati, oculorū vsu & illum priuarunt: & Harpyias ad mensas addiderunt. à quibus ne dapes attingeret prohibitus, longo ieiunio cruciatus est. Vide in capite de Secretis, ex Apollonio.

Apuleius lib. 10. refert, nouercam quandam priuigni amore ardentem, morbum assimulasse, iussisseq; ad se iacentem in lectulum priuignum vocari. vt crimen dissimularet, filij nomine nuncupabat. Is vt in conspectum venit. vnde illa inciperet, parum pro cōperto habebat. priuignus verò nihil adhuc suspicans, ægritudinis causam sciscitatur. Illa deposito pudore illachrimans, rem aperit: obstupefactus ille, spem dedit, si fortasse interea furori illa mederetur. Suadet igitur vt salutem curet: se enim eius votis satisfacturum, cum primum pater abierit; sed illa statim marito suadet, ad lōginquas villas accedat. Quo facto ad spem promissam iuuenē sollicitat. Ille effectum producit. Tum illa amorem in odium vertit. Assumpto igitur dotali seruo, imperat uenenū parari. sed poculum, dum incautè custoditur, à filio minore arreptum est. Quo epoto, confestim cadit. Maritū illa statim euocat à villis, priuignūq; & cædis & incesti scelere arguit. Accusatur iuuenis, ad senatum res defertur: seruus contra illum adiurat omnia facinora: cōdemnatur. Sed medicus, qui pro veneno somniferam potionē seruo ementi dederat (noluerat enim venenū seruo vendere) in mediū prodit: rem

enunciat, serui scelus aperit, eant ad mortuũ filium monet: viuum enim inuenient. Quæ cum omnia ita facta essent, cognito nouercæ seruique scelere, illa in exilium mittitur, hic cruci suffigitur.

Charondas legẽ Thurijs constituit, vt ei qui nouercam liberis induxisset, non liceret accedere ad rempublicam.

Quidam, inquit Plutarch de Tranquill. vitæ, lapidem in mordacem canem immisit: cumq́; male librasset, atque nouercam pro cane percussisset: Nec hoc, inquit, quidem modo malè.

Lauinia, Ascanij nouerca, verita post mortem Æneæ, ne quid mali à priuigno pateretur, in syluis latuit donec apud Tyrrhum pastorem puerum peperit: qui quia in syluis natus est, Æneas Syluius dictus est.

Iuno Herculi priuigno infesta, duos angues in cunis agenti immisit. Cæterum Hercules manibus serpentes comprehensos retinere inuentus est: labores verò quos postea suscipere coactus est ab Eurystheo vitrico, ex Iunonis consilio.

CAP. XXV. *De Nauigatione.*

SICVLVS quidam, cum ficos vehens, procella correptus, naufragium fecisset, ac mox sedens in littore, mare tranquillum videret, vrbanè ad mare: Noui quid velis, inquit: ficos vis.

Anacharsis interrogatus quænam foret securior nauis: Ea, inquit, quæ in portum venerit.

Lacon quidam glorianti mercatori, quòd multas naues in omnem oram maritimam dimisisset: Num sanè optabilis ista est, inquit, rudentibus apta fortuna?

Bion nauigans cum pessimis hominibus, in piratas incidit. Dicentibus verò illis: peribimus, si agnoscamur: At ego, inquit Bion, nisi agnoscamur.

Anacharsis percunctanti cuidam, vtrum plures viui essent an mortui, facetè & grauiter: Nauiganteis, inquit, vtra in parte constituis?

Cicero in epist. ad Atticum: Negotium magnum, inquit, est nauigare.

P. Syrus: Improbè, ait, Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. transfertur ad eum qui secũdam ducit vxorem.

Catonem tribus de rebus pœnitudine affectum aiunt: si mulieri quippiam credidisset: si quo die nihil egisset: & si quò pedibus posset accedere, nauigaret.

Seneca: Quid mihi, ait, persuaderi non potest, cui persuasum est vt nauigarem?

Plin. lib. 18. Audax vita, sceleris plena aliquid seri, vt ventos procellasq; recipiat. Et parum esset fluctibus solis vehi. Iam verò vela nec satis esse maiora nauigij: Sed si quamuis amplitudini antennarum singulæ arbores sufficiant, super eas tamen addi velorum alia vela, præterq; alia in proris, alia in puppib. pandi, ac tot modis prouocari mortem. Horatius.

Audax omnia perpeti
Gens humana, ruit per vetitum nefas.

Iuno Vergiliana dolet,

Æneam iam fidere terra, & deseruisse rates.

Antigonus sęua tempestate iactatus, cum omneis suos in eadem naui haberet, præcepisse dicitur liberis, vt & ipsi meminissent, & posteris proderent, ne quis cum tota gente in rebus dubijs periclitari auderet.

Horatius

Horatius:

Illi robur & æs triplex.
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem.

Antipater Tarsensis moriens, cum bonorũ, quæ in vita habuerat, rationem in digitos mitteret, secundam ex Cilicia Athenas nauigationem non reticuit.

Laodamas Homericus ait: Nihil puto miserius esse aliud, quàm virum fortem ponto exagitari. Plato monet fugiẽdum esse mare, perinde ac improbitatis magistrum.

Theseus Athenas nauigare voluit, etsi nauigatio tuta esset, iterq; terrestre anceps periculosumq; potius subijt.

Charmides hospes, in Plauti Rudente, Labraci Lenoni cum persuasisset, vt puellas meretriculas in Siciliam veheret, ex illis enim facturum magnum quæstum: idq; fecisset, & ipse naufragium passus est, & puellas aliò delatas amisit. Cum verò expositus apud Charmidem quereretur, ac diceret, Mendicitatem mihi attulisti opera tua, dum tuis ausculto magnidicis mendacijs: facetè Charmides subiunxit, bonum est quòd habeas gratiam merito mihi. Quòd te ex insulso salsum feci opera mea.

Pittacus Mitilenæus roganti cuidam, quid nam esset gratificum, tempus: quid obscurum, futurorum euentum: quid fidum, terram: quid contrà infidum, mare respondit.

Callimachus dicebat, iucundissimũ esse mare de terra prospectare. quod æmulatus Horat.

Neptunum procul à terra spectare furentem, ait.

Cum piraticam nauem qua veheretur esse, accepisset

pisset Aristippus, acceptum aurum numerans, quasi imprudenti elapsum querebatur, secumq; ita ait, melius est vt hæc ob Aristippum, quàm vt Aristippus propter ista pereat.

Terentius Comicus, cum è Græcia rediret, naufragio perijt, teste Donato.

Anacharsis, cum didicisset quatuor nauis esse digitos crassitudinem, tantum, inquit, morti propinqui sunt qui nauigant. Quod Iuuenalis Saty. 12 mutuatus ait:

I nunc, & ventis animum committe, dolato
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda.

Galerius à freto Siciliæ Alexandriam 7. die peruenit, Babilius 6. ambo præfectis æstate proxima. Valerius Marianus ex prætorijs senatoribus è Puteolis 9. leuissimo afflatu. C. Flaccus Vibij Crispi legatus, altero die Africam aduectus est ex hostia ait Plinius.

Nauis inuentio ab Erithra rege orta perhibetur, compertis lignis colligatis, fluitantibus in mari rubro, Diod. ait, nauigandi artem à Neptuno primùm inuentam classemq; institutam, cuius præfectum à Saturno factũ esse. Seneca ait. Romanis nauem conscendere primùm Candem persuasisse.

Phæacenses celebres apud Hom. artis naualis. Apud Strab. Cretes & Phœnices apud Cicer. Rhodij.

Nauem in victoria lauro adornabant: authore Appiano.

Labeo ait in Digest. Eudemoni Nicomedi dicenti Antonio imperatori, domine imperator naufragium facientes, in Italia direpti sumus à Publicanis, Cyclades insulas habitantibus. Antonius dixit: Ego quidem

quidem mundi dominus, lex autē maris, lege Rhodiorum iudicetur nautica.

Si leuandæ nauis gratia iactus mercium factus est, omnium contributione sarciatur quod pro omnibus datum est, lege Rhodia cauetur, ait Papinian. libro 14. Digest.

Idomeneus Cretensium rex, quassus maris tempestatibus, cum rediret à Troiana expeditione, vouit se immolaturum quæ primo occurrissent. occurrit igitur prior filius, quem immolare voluit: quamobrem pulsus à Cretensibus, ad Salentinos venit.

Cap. XVI. *De Necessitate.*

Stilpo Megarensis loquens cum Crate, inter loquēdum pisces emere festinauit. quem cum Crates retinere vellet, diceretque, sermonem relinquis? Minimè, inquit, sed sermonē habeo, & te relinquo.

Tradendum, inquit Plin. putauere memoriæ quidam, visum coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset. ita descendere pauentem expressisse tali cōgerie quæ poturo sufficeret. Seneca in prou. *Acerrima virtus est, quam vltima necessitas excutit.*

Atis Crœsi filius natura mutus, captum Susis patrem, cum Cyrus conficere vellet, vocem tum primum emisit. Parce patri meo Cyre, & te hominem esse, vel casibus disce nostris. Ex Sol. Valerius verò & Herodotus Persæ cuidam dixisse aiunt, non Cyro, quibus magis credendum est.

Vectius Messius Volscus suos bellum detrectantes increpans, quid igitur ait arma habetis? aut

quid vltro bellum intulistis? in ocio tumultuosi, in bello segnes, ferro via facienda est: hac, qua me progressum videritis. Agite, qui visuri domos, parentes, coniuges liberos estis, ite mecũ. nõ murus, nec vallũ, sed armati armatis obstant. virtute pares: necessitate, quæ vltimum ac maximum est telum, superiores estis. Plato de Legibus: Necessitatem nec deus, vt dicitur, violabit.

Thessali, cum à Græcis rogarentur, vt Olympiacum qua iter erat facturus Xerxes, custodirent: miserunt legatos ad omnes Græcos, exposcentes copias auxiliares: aliter enim pactionem cum Persis se esse accepturos. Neq; enim dixerunt, decet nos adeò ante cæteram Græciam positos, pro vobis solos occumbere: quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem: nulla namque fortior necessitatis, quàm imbecillitatis.

Portius latro in declamatione contra Catilinam ait: Grauissimi quidem sunt morsus irritatæ necessitatis. Q. Curtius: Ignauiam quoq; necessitas acuit, & sæpè desperatio est causa spei.

Thales fortissimam omnium rerum necessitatem appellabat: eaq; omnia superari. Pheraulas apud Xenophontem, Nullum ait esse præstantiorem doctorem necessitate. Liuius lib. 9. ait, Necessitatem non vinci ab ipsis diis. Diod. primo, Necessitatem rerum magistram apellat. Liu. verò 4. ait: Etenim necessitas naturam instituit, quæ temporibus parens, se ad id quod vsui esse videtur accommodat. Necessitatem Parcarum matrem esse dicebant: vtpotè inexpugnabilium, vt est necessitas. Hor. Si figit adamantinos summis verticibus dura necessitas clauos. Pall. ait, Necessitatem feriis carere.

Vetus

Vetus est prouerbium, inquit Seneca lib. 3. epist. ad Luc. *Gladiatorem in harena capere consilium.* Æneas à Latino veniam petit: quòd quæ fecerit, necessitate coactus fecerit. Dignum est, inquit, inuitum omne venia. Veteri prouerbio iactatum est, nunquam dij cum necessitate pugnabunt. ex Plat.

Vlyssis subulcus, apud Hom. panem carnesq; Vlyssi in speciem mendici acto ferens: Hæc, ait, tibi Telemachus dat, ac iubet procos omnes rogare: viro enim egenti pudor non vtilis.

CAP. XXVII. *De Nuncijs.*

CVM obsideretur præsidium Romanum à Liguринis, hirundinem aiunt à pullis ad illud cum epistola allatam, vt lino ad pedes eius alligato, nodis significaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet. ex Plin. lib. 10. & de columbis: Quin & internuntiæ in rebus magnis fuere, & epistolas annexas earũ pedibus obsidione Mutinensi in castra consulum pertulere, D. Bruto mittente. Ab Homero Iouis nuncia fama nuncupatur, Iunonis Iris.

Cecinna Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in vrbe secũ hirundines afferens, victoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes, illito victoriæ colore.

Coruus, qui antea in Apollinis erat tutela, missus ab eo sacrificante, vt à fonte aquam puram aduehe-ret: conspecta ficorum arbore, expectauit, relicto officio, donec maturescerent fici. Itaq; ficis expletus, ad Apollinem diu properauit. Pro eo admisso Apollo voluit, vt quo tempore ficus maturescerẽt, coruus

bibere

bibere non poſſit. Ideoque illis diebus guttur habet obtuſum.

Victis à Romanis Tarquinijs Latinisque, conſpecti ſunt paulo pòſt ab exercitu venientes viri duo proceris venuſtisq; corporibus, ea quæ in prælio geſta fuerant nunciantes. creditumq; eſt fuiſſe Pollucē Caſtoremque. ac primus qui ipſis fuit in foro obuiā (equos enim multo fluentes ſudore ſiccabant) cum illa quæ de victoria nunciabantur non crederet, eos leniter arridentes illius barbam tractaſſe, exq; fuſca in fuluam conuertiſſe, ac per hunc modū aſſertioni ſuæ fidem fecit, & Ænobardi cognomentū factum. Prælium quo deleta Sybaris eſt, eo die quo geſtum erat, auditū eſt Olympiæ. Perſicam victoriā Caſtores Romanis ipſo die quo cōtigit nunciauere, ait Plin. lib.7. Plutarchus verò in Æmilio, quarta poſt præliū die, ait, profligatum eſſe Perſeum auditū eſt: exorto rumore in pop. Rom. ſedēte in ſpectaculo equeſtriū ludorum. Cicero ait, Caſtores Vatieno è præfectura Reatina redeunti obuiam factos: apud Val. Vatinio corruptè pro Vatieno legitur. Mardonius Xerxis præfectus matutino tēpore in Bœotia cōmiſſo prælio, à Græcis victus eſt: ſed meridianis horis per tot maria & tantū ſpacij tàm breui horarū momento de victoria nunciatū eſt. Eo ipſo die, quo L. Antonius, qui à Domitiano defecerat, magnumq; à Germania bellum concitauerat, à Domitiani copijs victus interemptusq; eſt, nunciatum Romæ eſt nuncio incerto. Eo die quo à Mario ad Venetiā Cimbri victi ſunt, niſi quo æde Caſtoris & Pollucis iuuenes laureati prætori literas dare. frequensq; in ſpectaculo rumor, victoriæ Cimbricæ feliciter dixit.

Perſas nunciorū celeritatē inueniſſe, Herod. libro

8. ait:

8. ait: nam ex quot diebus tota via constaret, totidem equos ac viros distinxere ad singulorum dierum iter faciendum: quos neq; vis niuium, neq; hymber, neque æstus neq; nox distineret, quin propositum sibi cursum celerrimè conficerent: quorum primus mãdata traderet secundo, secundus tertio, & deinceps.

Notandum obiter, consuesse tabellarios, qui læta nunciarent, iaculorum cuspides lauro coronare in fœlicitatis signum.

C. Pontius obsesso à Gallis Capitolio, suberibus latis se fidẽs, fluuium tranauit, perque medios hostes clam noctu per prærupta Capitolium ascendit.

Cap. XXVIII. *De Ocio.*

Scævola forensibus negocijs ministerijsq; defatigatus, alea & calculis, interdum pila ludebat. Cato minor & aleæ & potationibus indulgebat. Socrates more puerorum arundinem ascendebat: inuentusq; aliquando ab Alcibiade risus est. Merito igitur Plutarchus, condimentum laboris ocium vocat.

Amasis Ægypti rex, cum ab aurora forum ingrederetur, donec refertum esset, negocia curabat, ab eo deinde cõpotationbus studebat: interq; compotores iocabatur, morionem agens & scurram. accusantibus ergo Ægyptijs rem regi non conuenientem, respondit: arcus, si semper intenti sunt, ruptum iri: ita si homines assiduo labori, nec vlla parte ad lusum velint indulgere, fore, vt pedetẽtim aut mente capti fiant, aut membris. Ouidius:

Quod caret alterna requie, durabile non est.

Apud Scythas ociosum esse, pro honestissimo habetur.

Lælius & Scipio, conchulas Caietæ & Laurenti collegerunt.

Vatia Seruilius diues prætorius, nulla alia re quàm ocio notus, consenuit: quin ob id vnum felix habebatur. Nam quoties Asinij Galli amicitia, quoties Seiani odium, inde amore emerserat, exclamabant homines: O Vatia, solus scis viuere. Consenuit autem in villa, vt dictum est.

Domitianus inter initia principatus, quotidie secretum sibi horariū sumere solebat, nec quicquam aliud quàm muscas captare, stylóq; præacuto configere: vt cuidam interroganti, esset ne quis intus cum Cæsare? vrbanè Vibius Crispus responderit: Ne musca quidem. Muscas depellere, prouerbij loco vsurpatum est, de ocij turpis castigatione.

P. Syrus exorta super cœnam aliquando ioculari quæstione, quidnam esset molestū ocium, aliud alio opinante, perurbanè ille: Podagrici pedes, inquit.

Dionysius senior roganti cuidam an ociosus esset: Nunquam mihi hoc, inquit, eueniat. Hadrianus ante omnes enitebatur, ne quid ociosum vel emeret aliquando, vel pasceret.

Portius Cato scripsit in Originibus, non minus ocij quàm negotij rationem extare oportere. Columella lib. 12. Nam illud verum est Marci Catonis oraculum, *Nihil agendo homines malè agere discunt.*

Ouidius de Ponto:

Cernis vt ignauum corrumpat inertia corpus,
Et capiant vitium, ni moueantur, aquæ,

Celsus libro 1. Neq;, ait, ex nimio labore subitum ocium, neq; ex nimo ocio subitus labor sine graui noxa est. Galenus ait. Maximū malum esse ad sanitatis custodiam, quietem corporis. sicut maximū bonum, modera-

moderata motio. Cic. lib. 3. Tusc. Quid est enim dulcius ocio literario, ijs dico literis, quibus infinitatem rerum atq; naturæ, & in hoc ipso mundo cœlū, terras, maria cognoscimus? Seneca lib. 11. Epistolarum: *Ocium sine literis mors est, & hominis viui sepultura.*

Ennius: Ocio qui nescit vti, plus negocij habet, quàm cum est negocium in negocio. P. Scipio dicere solebat: se non minus esse solum, quàm cum solus esset: neq; minus ociosum, quàm cum ociosus esset.

Qu. Metellus identidem dicebat, nescire se illa victoria boni plus an mali Reipub. attulisset. Vide titulum de Ignauia.

Cap. XXIX. *De Ominibus.*

PVb. Scipio Africanus filiam minorem cum Tyberio Graccho in matrimonium copulasset, rediens domum, cùm vxori Æmiliæ nouā affinitatem nunciasset: indignata illa, quod se inscia id fecisset, dixit, non debuisse matre inconsulta filiam despondere: vel si Tyberio Graccho locare potuisset.

Petilius consul Letum montē Liguriæ oppugnabat, inter militum itaq; adhortationem dixit: Hodie ego Letum vtiq; capiam. sed præliando occiditur, omenq; impleuit.

Fanaticus quidam in tēmplo Syluani, tensis membris exclamauit: Tacita purpura, tacita purpura: idq; septimo. quod Tacito mortem protendit.

Cecilia Metella cùm sororis suæ filiam matrimonio collocare vellet, & ob id in sacellum capiendi de more omnis causa exissent: stante puella, Ceciliaque sedente, puellam defatigatam petisse aiunt à ma-

tertera, vt sibi concederet paulisper, vti in eius sella requiesceret. Illa cum dixisset, vere mea puella, concedo tibi meas sedes: omen res consecuta est. ipsa enim breui mortua est, virgo autem nupsit, cui Cecilia nupta fuerat.

In omnibus confirmandis sternutamentum valere censebant. Eumæus apud Homerum cum dixisset, si Vlysses in patriam rediret, statimque cum filio vim procorum expelleret: Telemachus omen sternutamento confirmauit. nam auguria Iouis fulmen, tonitrusuè, rata esse faciebat.

Facetum est quod Plutarchus in Numa refert. ait enim, Iouem Numæ iratum imperasse: oportere lustrationes capitibus fieri, cum verò Numa subdidisset. cœparum, Iouem dixisse: hominum, cum verò Numa inuertens præcepti acerbitatem, capillis dixisset: respondisse Iouem, animatis.

Alexander Macedo cum Delphos ad oraculum venisset, atq; si fortè dies nefastus esset, in quo non erat oraculo quidē fas fari: vatemq; orasset, eam reluctantem inuitamq; in templum trahebat. Ea verò importunitatis hominis impatiens, dixit: inuictus es fili: Eo omine accepto, haud alio sibi opus oraculo Alexander dixit esse.

Signifer qui dixerat, hic optime manebimus, omē dedit patribus deliberantibus Romam à Gallis dirutam deserere, Veiosq; concedere, non discedendi.

Tertia Pauli Æmilij filia, patrem à senatu redeuntem, atq; contra Persem destinatum, omine confirmauit: lachrymans enim ob catellam Persam extinctam, rogata à patre, Persa (ait) perijt.

Neq; solum, inquit Cicero, Deorum voces Pythagorei obseruant: sed etiam hominum quę vocant

omnia:quę maiores nostri quia valere censebant, idcirco omnibus rebus agēdis, quod bonum, faustum, felix, fortunatumq́; esset præfabantur: rebusq́; diuinis quæ publicè fierent, vt fauerent linguis imperabatur: inque ferijs imperandis, vt litibus & iurgijs se abstinerent.

Occentus soricis auditus, F. Max. dictaturam, C. Flaminio magistratum equitum deponendum præbuit.

Cap. XXX. *De Obedientia, & Inobedientia.*

THEOPOMPVS Laconicus, dicente quodam, Spartam ideò seruari, quod reges scirent imperare: Minimè, inquit, sed quia ciues parêre.

Auidius Cassius, cum eius iniussu multitudo auxiliaria tria Sarmatarum millia negligentius agentium in ripis Danubij confodisset, ingentiq́; præda ad eum comparata redirent, sperantibus præmia cēturionibus, quod parua manu tot hosteis fudissent: rapi omnes iussit in crucem, dicens, euenire potuisse, vt essent insidiæ, & Romani populi periret reuerentia.

P. Crassus, cui quinq; bonarum rerum maxima & præcipua essent, quòd esset ditissimus, quòd nobiliss. quòd eloquentissimus, quòd iurecōsultiss. quòd Pont. Max. cum in consulatu Asiam prouinciam obtineret, oppugnareq́; Leucas oppidū pararet: opusq́; esset firma ac procera trabe, qua arietem faceret, scripsit ad architectum molis Atheniensium, sociorum amicorumque pop. Rom. vt ex malis duobus, quos apud eos vidisset, vter maior esset, eum mittendum curaret. Tum magister architectorum comperto

quàm ob rem malum desideraret, non vti iussus erat maiorem misit: sed quem magis idoneum arieti faciendo portatuq; facilem putabat, minorem misit. Crassus eum vocari spoliari, virgisq; cædi iussit. Laudantur Spartiatæ à Xenophonte, quòd pareant magistratibus: Miles, qui mandatum ducis nõ seruauit: etiam si rem bene gessit, capite punitur: ait Modest. lib. 49. Digest.

L. Domitius in Sicilia Prætor ob latrocinia, quibus prouincia penè vastabatur, edictum pronunciauit, ne cui liceret telũ habere. Ad eum cum quidam pastor aprum miræ magnitudinis attulisset? pastorem interrogauit, qua vi bestiam confecisset: postquam reperit venabulo vsum, crucifixit. Cambysis exemplum in capite de Crudelitate.

Epaminondas Thebanus, relicto in exercitu contra Lacedæmonas filio Stesimbroto, cui iusserat ne bellũ iniret, cum ab illo pugnatũ esset, victoriaq; reportata, corona imposita, pater filio ceruicem secari iussit. Id etiã cum Manlij filius fecisset, quamuis vicisset Samnites, à patre tamẽ securi pcussus est. Plut. in Paral. Liuius aliter. vide infra in capite de parentum indul.

Periander Corinthiorũ tyrannus, duos filios cum è Melita vxore Proclisq; filia suscepisset, misissetq; aliquando illos, alterũ 22. annos natũ, alterum 18. ad visitandum Proclem maternũ auum, in digressu: Scitis, ait Procles, pueri qui matrẽ vestram occidit. confecerat enim vxorẽ Periander. cum verò rediissent, Lycophron minor natu, neq; sponte, neq; lacessitus verbum vnũ patri facere voluit. Pater illũ domo exigit, quatriduoq; fame domitũ cõmiseratus pater, ad eum accedit, docetq; melius esse patri obtemperare,

quam

quàm istæc perpeti: satiusq́; esse tyrannidē accipere atq; opes, quàm irasci cui nō liceret. Lycophron autem nihil respondit, nisi se sacrā pœnam Deo debere, quod in eius colloquiū venisset. Tum Periander illum in Corcyram relegauit, Procliq́; bellū intulit: expugnataq́; Epidauro, cepit. Interea cum iam consenesceret, mittit Corcyram accersitū Lycophronē: sed is ne respondere quidem dignatus est. Periander verò in adolescentis amorē inclinatus (nam in maiore non erat indoles) sororē mittit, quæ præmia proponeret, placatū adduceret. Sed ille sorori respondit, se Corinthum non accessurum, donec pater viueret. Tum pater caduceatorem mittit, qui dicat, se velle Corcyram accedere, atq; Lycophronē Corinthum. Id cum Lycophroni placuisset. Corcyrei, ne Periander ad se accederet, iuuenem confodiunt.

Ælianus adolescens, cum diu peregrinatus ad disciplinas concipiendas, Eretriam in patriam reuersus, à patre rogaretur, quid disciplinæ tanto temporis interstitio assecutus esset: se breui ostensurū esse pollicetur. sed verberibus à patre cæsus propter admissum, æquo animo perpessus, ait hoc edoctum, vt parentum indignationem patienter ferret.

Papyrius dictator in Q. Fabium Rutilianum magistrum equitum, quòd contra imperium eius exercitum adduxisset, secures expediri iussit: vixq́; & senatu & populo Romano intercedente, pœnas euasit.

M. Curius consul, adolescentis qui in delectu non paruerat, bona primò hastæ subiecit, ipsumq́; postea tribunos appellātem vendidit: Non enim esse opus, inquit, eo ciue, qui parēre nesciret.

Daiphernes quidam moribus incultis, vocatus à Cyro, vt alijs liberior videretur, aliquātulum moratus est:

tus eſt:ſed venienti poſtea miſit Cyrus quēdam, qui diceret, non eſſe vlterius ſibi opus Daipherne.ac deinceps non vocauit.

Saul rex, multas hoſtias Deo immolandas parauerat:ſed admonitus à Samuele propheta eſt, Deum non ſacrificijs delectari,ſed bonis,iuſtisque. Is enim contemnitur, quando inobedientiæ ſpiritus adhibet.Vnde illud emanauit : Melius eſt obedire quàm ſacrificare.Vide in capite de Religione,Achilles.

Quidam cum per niuoſas alpeis aſinū duceret, ac frenis animal non parēret,per rupes egit præcipitem beſtiam.meminit Horatius in epiſt.

Qui malè parentem in rupem detruſit aſellum.

Crates Cynicus Hipparchiæ vxori ſcribit,curæ ſibi fore.vt communem filium ciconiam pro cane remittat in ſenecta. ad ciconiæ pietatem alludens,quę parentes feſſos in ſenecta alit.

Biſalteorum rex, cum negaſſet Xerxi in Græcos eunti ſeruiturum, in edita montis Rhodopes abijt, filijsque mandauit,ne contra Græcos arma ſumerēt. at illi patris iuſſis non parētes, in militiam cum Xerxe profecti ſunt : ſed pulſo Xerxe,cum omnes domū incolumes eſſent reuerſi,omnibus (erant enim ſex) oculos pater effodit.

Muſonius verò rogatus, an in omnibus parentibus eſſet parendum:ita quidem,honeſtum iuſtumq; imperantibus,ait.

Cap. XXXI. *De Oratoria.*

AFER,Manlium Suram videns multum in agendo diſcurſantem,ſalientem,manum iactantem, togam deijcientem & reponētem, feſtiuè ludens ait: Manlium non agere,ſed ſatagere.

Antalci-

Antalcidas Spartanus rhetore Herculis laudationē lecturo, quis nempe illum vituperat? inquit. Plut. in Aph. alibi verò ait, id Antroclidam dixisse: adeò sibi sæpe varius est.

Albutius declamator, cum in quadā controuersia dixisset: Quare si calix ceciderit frangit, si spongia nō frangitur? mordaculè Cestius, ite ad illum, cras declamabit nobis, quare turdi volāt, cucurbitæ nō volant?

Idem Albutius, cum dixisset, fratrem parricidio damnatum imposuit in culeum igneum: vrbanè Cestius excipiens, quidam ait fratrem damnatum imposuit in culeum ligneum.

Catulus cuidam malo oratori dicenti, an misericordiam se mouisse putaret: magnam, inquit. neminem enim puto esse tàm durum, cui non oratio tua miseranda sit visa.

Alexander Pheræus mirum in modum in misericordiam versus, agente tragœdo, & Hecubę Polyxenaque casum enarrante, lachrymasse etiam dicitur. cæterum Tragœdus prosilijt ex theatro, atque abire cœpit, indignum reputans, qui tot ciues excarnificaret, Hecubæ infortunijs moueretur: & quia Tragœdus animum Pheræi mollire potuerit, male mulctatus penè ab Alexandro est.

Decernentibus Atheniensibus de diuinis honoribus Alexandro Magno exhibendis, Pythias orator iuuenis admodum acriter intercessit. Dicente verò quodam, in ista ætate tantis de rebus verbum facere publicè audes? respondit: Atqui is, quem vos inter Deos referre vultis, me iunior est.

Oscus nihil sine schemate dicebat. cui non inurbanus rethor cum occurrisset mane Massiliæ, sic salutauit: Poteram quidem dicere, Aue Osci.

Diodoti rhetoris mortui. cum Metellus coruum in ſepulchro lapideum ſculpi feciſſet: Iuſta, inquit Cicero, retributio eſt facta. iſtum enim volare, non orare docuit.

Teſtius Penarius in dicendo mentum intorquebat. in hunc Cęſar ita iocatus eſt: Dic ſi quid velis, ait, cum nucem fregeris. nam qui habet in ore nucē duram, in rumpendo mentum ſolet intorquere.

Curio pater orator, prætérquàm quod in cogitādo eſſet tardus, in inſtruendo diſſipatus, parumq; rerum propoſitarum meminiſſet, in vtranq; etiā partem toto corpore vacillabat in oratione. In hunc vrbanè C. Iulius iocatus eſt: Quæſiuit enim, quis loqueretur è lintre. ex Cicer de Clar. orat. Apud Quintilianum C. Iunius perperam, vt puto, legitur. exemplum vacillationis Curionianæ eſt in capite de Morbis.

Maxillus rhetor ſatis aridus homo, cum exilitatem ſuæ orationis imputaret controuerſiæ, ac diceret: Neceſſe eſt mę per ſpinoſum locū ambulantem ſuſpenſos pedes habere: ſuburbanę Portius Latro diſcipulus, non mehercule tui pedes ſpinas calcant, ſed habent.

Sabinus Clodius, cum vna die & græcè & latinè declamaſſet, quibuſdam quærentibus quòd puſillas mercedes acciperet, cum duas res diceret, Catherius ait, nunquā mercedes magnas accipere eos, qui breuia pneumata docent: Mœcenas dixit.

In eundem Clodium, rediens ab auditione Caſſius Seuerus, interrogatus quomodo dixiſſet, reſpōdit, malè vicit.

Seuerus Caſſius, cum multos accuſaſſet, atque omnes abſoluerētur, architectusq́ue fori Auguſti expecta-

pectationem diu traheret, vrbanè ad verbum absoluo alludens Augustus: Vtinã, inquit, Cassius meum forum accusasset.

Demosthenes subterraneum sibi locum ædificauerat, in quẽ singulo quoq; die descendens, gestum motumq; corporis fingebat, vocemq; exercebat. sæpeque etiam duobus tribusuè mensibus domi se con tinens non prodibat, abraso etiam capite, vt exeundi facultatem sibi ipse præriperet.

Idem rogatus, quomodo orator factus esset, plus vino impendens oleum, respondit ex Diomede.

Idem pulsus à patria ob accepti ab Harpago auri crimen, quod vrbem in Alexandri bellum impelleret: cum Megaris exularet, secutus Hyperidem Atheniensium legatum sua eloquentia Argos, Corinthum cæterasq; ciuitates Atheniensibus iunxit: ob quod factum ab exilio reuocatur, missa ab Atheniẽsibus obuiam etiam naui.

Idem, cum ineptũ ac nullius bonæ frugis ex tempore dicere ac consultare accersitus ad consulendũ esset, negauit: non enim, inquit, instructus sum.

Pericles ad perorandum à populo sæpe lacessitus, negauit: quia imparatus esse diceret.

Phocion breui oratione vtebatur, cæterùm grauissima. de eo Demosthenes surgentẽ aspiciens: Ecce, inquit, meæ orationis culter surgit.

Diogenes ad cauponam cum diuertisset, transeũtem Demosthenem inuitauit. abneganti ait: Pudet te ô Demosthenes cauponam subire? atqui dominus tuus quotidie in ea conuersatur. Scomma in rhetores fuit, qui populi serui dicuntur.

Gordianus imperator Misithei doctissimi viri duxit vxorem, quem eloquẽtiæ gratia, sua affinitate di-

gnum

gnum putauit. Isocrates vnam orationem 20. talentis vendidisse dictus est.

Eleazarus in castello Mesada à Flauio Siluio Romanorum præfecto obsessus, desperans de fuga, Iudæis qui secum erant habuit orationem, eosq; adeò accendit, vt omnes viri cum coniugibus mortem sibi consciuerint, bonaq; in vnum congesta igni consumpserint.

Hegesias Cyrenaicus philosophus, cum quę ex vita mala, quæuè ex morte bona orirentur in scholis disputaret, ita copiose, vt multi ijs auditis mortem sibi ipsi consciscerent: à Ptolemæo prohibitus est ea in scholis dicere.

Pyrrhus dicere solebat, plures vrbes imperio additas oratione Cyneæ oratoris, quàm suis armis. Euripides dicebat, omnia conficere posse orationem, quæ hostile ferrum conficere non posset. Cicero lib. 2. de natura Deorum: Iam verò domina rerum, vt vos soletis dicere, eloquentia, quàm est præclara, quàmq; diuina? Plato dicebat, oratoriam, animis hominum imperare. quod mutuatus Vergilius:

Ille regit dictis animos, & pectora mulcet, ait.

Antonius orator immissos à Mario in eum occisores, & à tribuno militum destinatos, dicendi copia adeò perfregit, vt nemo auderet rem perficere. Tardantibus illis, tribunus militum ingressus, illum adhuc orantem iugulauit, caputq; ad Marium detulit. ex Appiano Plutarchus Annium vocat tribunum.

Pisistratus tantum dicendo valuit, vt Athenienses oratione illius capti, vltrò imperium detulerint.

Pericles oratione Athenas suo arbitrio versauit. Marcum Cethegum Ennius Suadę medullam vocabat.

Cęsar

Cæsar Ligarium esse damnaturũ omninò decreuerat, in senatumq; etiã libellos cõdemnatorios attulerat. dicturo apud illum pro Ligario Cicerone, reum quidem damnari inquit, certissimum est: nihil tamẽ prohibet Ciceronem audire: sed oratoris summi tantum permouit oratio Cæsarem, vt libellos in media oratione abiecerit, mutato sæpius colore, Ligariumq; absoluit.

Græci cùm Thersitæ vaniloquentia, tum Agamemnonic oratione permoti, obsidionem soluere destinauerant. sed eos Vlysses oratione confirmauit, & continuit: nec ante incensum Ilium abscesserunt.

Apud Dyrrachium, cum Pompeius cæteriq; duces ad pugnam milites hortando parũ profecissent: Cato orationem de virtute, contemnendaq; morte, ita grauem apud illos habuit, & animos illorum ita accendit, vt summo studio pugnam deposcerent, omnesque Cæsaris cohortes in fugam vertissent, nisi Cæsaris fortuna & Pompeij infelicitas obstitisset.

Quintius consulem diffidentem à patribus, plebem oratione adeò permouit, vt depositis simultatibus, postridie bellum in Æquos sit captum.

Socrates Eutyphrona, qui patri diem dixerat, de iustitia & pietate verba faciens, ab instituto reuocauit.

Tullus oratione militum animos adeò accendit, vt arma vltrò exposcerent: postridieque Gallorum aciem ceciderint.

Cum Romani à Samnitibus cõclusi penè essent, Decius militum Rom. tribunus oratione in animos militum ita insinuauit, vt noctu castra hostium aggressi, & Samnites ceciderint, & castris potiti sint. Pari ratione Samnites vicit, accendendo militum animos,

nimos, Fabius. & Marcellus eadem ratione animos militū pridie ab Annibale profligatorū ita inflammauit, vt postridie Annibalis copiæ ab illis fusæ sint.

Deucalion mortales ob diluuij inundationem in montibus viuentes, descendereq́; ob timorem denegantes, miti oratione ad mitiorem cultū, elegantioremq́; vitam planiciei redegit. vnde datus locus fabulæ, homines reparasse iactis post terga saxis.

Amphion Thebas lyræ canore condidisse dictus est. quippe quod orationis suauitate homines rupiū incolas, ad ciuilem pellexit disciplinam.

Gorgias Leontinus Delphis auream statuam & solidam in templo sibi posuit: tantus erat docendæ oratoriæ artis quæstus. Agamemnon apud Hom. ait, difficile esse in magna concione dicere.

Caluus orator, qui diu iniquissimam cum Cicerone litem de eloquentiæ principatu habuit, vsq; eò concitatus actor fuit, vt in media oratione eius exclamarit Vatinius: Rogo vos iudices, nunquid, quia iste disertus est, ego damnandus sum?

Cato princeps Portiæ gentis, senator optimus, optimus imperator, optimus orator, causam quadragies ac quater dixit, diuersis odiorum simultatibus appetitus, semper absolutus.

M Antonius orator dicebat, ideo se nullam scribere orationem, vt si quid aliquando non opus esset ab se esse dictum, posset se negare dixisse.

Agis dicente quodam oratore, orationem rerum omnium esse potentissimā: Igitur si tu taces, inquit, nullo precio dignus es.

Nigrus quidā declamator in Gallia spinam deglutierat. Declamante verò ibi quodam, qui nuperrimè aduenerat, ne silendo cedere videretur, declamauit. Se-

uit. Secuta inflammatione, vulnus agi sibi finit: spina verò cessante, vulnus adeò incruduit. vt obierit.

Timon Atheniensis cum in concionem accessisset, factoq; silentio, & magna expectatione, vtpotè ad rem insolitam, cum hominum congressus semper (vt dictum est) fugeret, dixisse dicitur: Est mihi ô viri Athenienses post domum pusillus hortus, & in eo ficus quædam coaluit, à qua permulti iam ciues se suspenderunt. Ibi ego nunc ædificaturus sum: quam ob rem constitui publicè referre, vt si qui sunt ex vobis, qui se velint suspendere, antè id agant, quàm ficus succidatur.

Appius cum Volumnio collegæ dixisset, deberi sibi, quòd ex mutuo atq; elingui sua causa consul factus, sciret serere orationes populares, alioqui illis mensibus hiscere nesciente: quàm mallem, inquit Volumnius, tu à me strenuè facere, quàm ego à te scire loqui didicissem.

Hecateum rhetorem quodam culpãte, quòd admissus ad conuiuium, nihil dixisset: Archidamas, ignorare mihi videris, cum qui dicendi peritus sit, dicendi quoq; tempus cognoscere.

Æschines Atheniensis summus orator, cum accusationem qua fuerat vsus, Rhodi legisset: legit & defensionem Demosthenis, ob quam in illud fuerat depulsus exilium: mirantibusque, tum magis miraturos fuisse dixit, si ipsum orantem audiuissent.

Polemon Atheniensis perditæ luxuriæ, cum è cõuiuio non post occasum solis, sed post ortum surrexisset coronatus, domumque accederet: Xenocratis philosophi refertam doctorum hominum scholam ingressus est, inque ea consedit. Xenocrates omissa ca re de qua disputabat, cœpit sermonẽ facere de mo-

de modeſtia ac temperantia. Eius orationis grauitate affectus Polemon, coronam primò capiti detractam abijcit, paulo pòſt brachium intra pallium obduxit, moxq; oris conuiualis hilaritatem depoſuit: tandemq; omni luxuria ſequeſtratus, maximus philoſophus euaſit.

Theodotus tragœdus nulli, etiam vilibus hiſtrionibus, ante ſe dicere permiſit: ne magis fauerent auditores illis, quos primo audierint.

Oratoriæ campos primus Socrates cum Æſchine diſcipulo aperuit, authore Phauorino. Ariſtoteles verò & Quintilianus inuentorē oratoriæ fuiſſe Empedoclem aiunt. Cicero in Oratore ait, Rhetoricen artem inueniſſe Coracem & Cteſiam. Apud Græcos etiam negat quicquam ſcriptum de rhetoricis ante Periclē: apud Latinos primus ſcripſit M. Cato Cenſorius.

Declamationum inuentor qui fuerit, non ſatis ſe habere compertum ait Quint. nam fictas, inquit, ad imitationem fori cōſiliorumq; materias apud Græcos dicere, circa Demetrium Phalereum inſtitutum eſſe conſtat. Latinos verò dicendi præceptores extremis L. Craſſi temporibus cœpiſſe, Cicero author eſt: quorum inſignis L. Plotius maxime fuit: Qui fuerint celebres in declamationibus, apud Senecam comperies.

Oratorum tria genera comperi fuiſſe: Atticos, qui emuncti elegantesq; eſſent: Aſianos, qui turgidi ventoſique, inanes, nulliusq; erant momenti, quos M. Antonius & Hortenſius ſequuti ſunt: Rhodios, qui erant inter hos medij. De ijs diuus Hieronymus ad Ruſticum ait, vt vbertatem nitoremque Gallici ſermonis grauitas Romana condiret, quòd in diſertiſ-

ſimis

ßimis viris Græciæ legimus, qui Aſianum tumorem Attico ſiccabant ſale. Qui verò in oratoria claruerint, apud Ciceronē de Claris oratoribus & Fabium leguntur. Mulieres verò quæ celebres fuerint, hæ ſunt: Arneſia, quæ rea cauſam ſuam, L. Titio prætore & iudicium cogente, egit, cunctis ſententijs liberata. Itē Afrania Licinij Brutionis vxor, q̃ ſemper pro ſe apud prætorē verba fecit. Hortēſia, Hortēſij oratoris filia, quæ cùm ordo matronalis à triumuiris tributo oneratus eſſet, cauſam conſtanter apud illos egit. Sed de mulieribus doctrina claris, in capite de Mulieribus dictum eſt. Addendæ ſunt hæ: Phœmonoe Apollinis filia, cui carminis heroici inuentio tribuitur. Papinius libro ſecundo Syluarum: Referetque arcana pudico Phœmonoe fonte. In Italia verò Carmentis, Euandri mater, carmina docuit. Damophila Pamphili vxor, Sapphus amica, hymnos qui Dianæ Pergeæ cantabantur, compoſuit. Amalaſunta Theodorici regis filia, Græcis Latiniſque literis eruditiſſima, ab hiſtoricis celebrata. Aſpaſia Pythagoræ, vt dictum eſt, filia, magiſtra Socratis in oratoria, authore Platone. Eurydice iam grandæua, literas vt filios erudiret, didicit & profecit.

L. DOMITII BRVSONII RERVM MEMORABILIVM, HISTORIARVM, EXEMPLORVM, miraculorum, facetiarúmque.

Liber V. ad Mecœnatem.

CAP. I. *De Patientia.*

INGRATVS viderer Mecœnas, si Constantiæ sororem Patientiam, viris sapientibus satis superq; amicam, essem silentio præteriturus. Et quoniam sæpius læsam, in furorem conuerti, memoriæ prodidit Publius Syrus: faciendum fuit, vt exempla bonorum fortiumq; virorum in cõmune adducerem. quæ si qui imitabuntur, non modò non incident in illum hominum ingenio inimicum furorem: sed & meliores fortioresque, ac nõ sine immortali admiratione illustriores euadent.

Dion Alexandrinus philosophus, multis conuicijs probrisq; à quopiam lacessitus, non respondit. Cæterum vbi intra ædium suarum vestibulum venisset (nam eousq; conuiciator fuerat insectatus) nihil se turbatum ostendens: hoc tantum insinuauit, ne gry quidẽ. conuiciator animi impotentia superatus, laqueo vitam finiuit.

Augusto perquàm similis Romam venerat quidam, & ita similis, vt omnium ora in se conuerteret. produci Cæsar hominem iussit, visum interrogat: Dic, ait, adolescens, fuitnè aliquando mater tua Romæ? Excepit adolescens, Mater mea non, sed pater sæpè.

ſæpè.ex Macrob. Cæterum Valerius ait, id dictum Romano Siciliæ prætori, à Siculo quodam.

Socrates à quodam calce percuſſus, admirantibus illius patientiam, dixit: Quid ſi me aſinus calce impetiſſet, num illi diem dixiſſem?

In eundem Ariſtophanes tragœdiam ediderat, multis in illa laceſſens conuicijs: quod is patienter tulit.

Idem colapho percuſſus, nihil aliud fertur dixiſſe, quàm, moleſtum eſſe, quod neſcirent homines, quãdo cum galea prodire deberent.

Pericles à quodam per diem conuicijs maledictiſque laceratus, ſilens pertulit. Adueſperaſcente verò die, cum ſe domum reciperet, conuiciator domum vſque inſecutus eſt, maioribus conuicijs vtens. vt autem ad ianuam ventum eſt, expediri lumen iuſſit, domumq; adduci hominem. adductumque, domi ſiſtere imperat.

Lycurgus Spartanus, cum multas continentiæ leges edidiſſet, locupletes in illum facto impetu irruerunt. inter quos Alcander adoleſcens, oculum baculo eruit. Conuerſus ad populum, faciem fœdatam oſtendebat. Miſertus populus, Alcandrum vinctum illi tradiderũt, comitantes illũ magna cum indignatione domum. Lycurgus illos laudatos dimiſit: Alcandrum verò domum introductum, nulla pœna affecit, ſed miniſtrare ſibi iuſſit.

Fabius Maximus, inſimulatus à magiſtro equitũ Minutio, quod bellum cum Annibale detrectaret: pateretúrque ſocios coram diripi, atque ab eius amicis res nunciata illi eſſet, perſuadentibus vt omnia potius pericula, quàm timidi nomen ſubiret: formidoloſior, ait, nũc viderer, ſi, dum ſcõmata conuiciaq;

timerem, à meorum ratione consiliorum discederem.

Sylla dictator potitus rerum, cum in medium accessisset, atq; vnicuiq; copiam eius accusandi faceret (volebat enim deponere dictaturam) nemo est inuentus qui illi diem diceret. Adolescens verò quispiã miræ audaciæ, conuicijs palam multis cœpit lacerare, tabulam obijciens, totque cædem ciuibus illatam: nec eo contentus, insecutus est etiam illum domum vsque. quem cum æquo animo hactenus tulisset Sylla, cum iam domum peruentum est, ad suos conuersus: Hic, ait, non faciet alium deponere dictaturam. de Cæsare ominatus: quod vt præuiderat, euenit.

Augustus in villa quadam inquietas noctes patiebatur, rumpente somnum eius noctua crebro cantu. Præhendẽdam curauit noctuam. miles aucupij peritus, & spe ingentis præmij, ad Augustum pertulit. Laudato, mille nummos imperator dari iussit. ille ausus tamẽ est dicere, malo viuat, auemq̃; dimisit, patienter id ferente Augusto.

Veteranus ob diem sibi dictam periclitans, accessit in publico ad Augustum, rogauitque vt sibi adesset. Ille aduocatum ex comitatu sine mora dedit, cõmendauitque ei litigatorem, exclamauit ingenti voce veteranus: at non ego Cæsar periclitante te in bello Actiaco, vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui. detexitq; impressas cicatrices. erubuit Cæsar, venitq; ipse in aduocationem.

Timoleoni quidam Lamestius, homo petulans & ingratus, vadimonium cum vellet imponere, quod ille se lege agere diceret, & complures cõcurrissent, qui procacitatem hominis manibus coercere conarentur: Timoleon orauit omnes, ne id facerent.

Dioge-

Diogenes pinguem saliuam à Lentulo, in facie cum accepisset, nihil motus ait: affirmabo, ô Lentule, à modo falli omneis, qui negarent te os habere.

Phocion Atheniensis, semper nudo incedebat pede, nec illum nisi hyems atrox ad calceos impellebat: ita vt inter iocantes milites nullum fuisse significandi immensi frigoris certius argumentum, quàm affirmare calceatum Phocioně tunc fuisse, constaret.

Augustus Corinthiorum cum esset percupidus, essetq; rumor patrem eius argentarium fuisse, in eius statua inscriptum est: Pater argentarius, ego Corinthiarius. tulit.

Alcibiades apud Lacedæmonios, quorum virtus summa in patientia moribus ponebatur, sic duritiæ se dedit, vt parsimonię victus atq; cultus omneis Lacedæmonios vinceret.

Tertia Æmilia, Africani superioris vxor, mater Cornelię Gracchorum matris, cum sciret ex suis ancillam viro Africano in Venere sui copiam facere, ne tãtum virum deturparet, scire se dissimulauit. exemplum dubio procul in fœmina mirum. Vę tibi Africane, si vxorem meam duxisses.

M. Bibulus, milites Gabinianos, qui in Ægypto duos eius filios occiderant, missos à Cleopatra, vinctos remisit: potestatem huius vindictæ, non suam esse dicens sed senatus.

Æthiopes, illos qui vltra sinum Arabicum sunt, si quis ense percusserit, non diffugiunt, & verbera & iniurias perferentes: neq; quisquam alterius vulnere vel damno mouetur. sed sæpè filios aut vxores, sine vllo dolore interfectos aspiciunt. Deniq; omnia mala quieto animo perferunt, ad percussores tantũ prospectantes, ad singulaq; mouentes caput.

Fannij ſeruus Alexander, qui equitem occiderat, ſepties tortus, non confeſſus eſt: ſed tamen damnatus, crucifixus eſt. Fiacci ſeruus ob dominum accuſatum octies tortus, non prodidit. Pompeius in legatione interceptus à Gentio Illyricorum rege, iuſſus vt legationis conſilia aperiret, vt ſciendi ſpem regi eriperet, digitum lucernæ cremandum præbuit: Mutius manum, & puer in ſacris Alexandri. vide in cap. de Conſtantia.

Pittacus ſapiens, cum conuiuio hoſpites excepiſſet, mulier ſuperueniens menſam ob iracundiam euertit: turbatos hoſpites & ipſe ſolatus eſt, & patientiſſimo animo pertulit.

Cap. II, *De Præceptoribus.*

ANTONINVS Pius imperator Apolloniũ, quem à Chalcide acciuerat, cũ vocari iuſſiſſet, vt ad ſe ad Tyberinam domum, in qua habitabat, M. Antonium generũ adduceret: reſpondiſſetq; Apollonius, non magiſter ad diſcipulum, ſed diſcipulus ad præceptorem debet accedere: vrbanè Antonius, Facilius (ait) Apollonio è Chalcide domum venire, quàm è domo in palatium.

Protagoras, cum docuiſſet quę profiteretur, ex diſcipulorum extimatione quantum didiciſſent mercedẽ aſſequebatur. Theodorus Atheus dicere ſolebat, verba ſe dextra manu auditoribus porrigere, illos verò ſiniſtra accipere.

Tibicen quidã optimus, diſcipulos mittebat auditum ineptiſſimos tibicines, vt ex eis quo pacto canendum eſſet addiſcerent. De Timotheo tibicine exemplum lege in capite de Diſcipulis.

Apollonius

Apollonius Alabadenſis ſummus doctor, quamuis mercede doceret, tamen nõ patiebatur eos quos iudicabat non poſſe oratores euadere, operam apud ſe perdere, dimittebatque & ad artem ad quam putabat eſſe aptos, ad eam impellere atque hortari ſolebat.

Corax primus apud Syracuſas mortuo Hierone inſtituit mercede profiteri. Lyſias adoleſcens pactus cum eo, vt tum eſſet ſoluturus, cum optimè rhetoricen calleret. vbi cognita arte primùm cunctaretur, à præceptore in ius vocatur. ſed cum quæreretur qui finis eſſet litis futurus, Lyſias ait, ſi perſuaſero iudicibus nõ debere, non tradam quia vici. ſin minus, neque dabo, quia artem perſuadendi à te non ſum edoctus. Tum Corax: imò inquit, ſi perſuaſeris, dabis, quia artẽ calles: Sin minus, dabis, quia vici. Tum iudices, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id eſt, mali corui malum ouum, ſed idem feciſſe Protagoram & Euathlum diſcipulum, ait Gell. & Apuleius.

Simonides poëta octogeſimo anno carmina docuit.

Alcibiades, cum ad quempiam præceptorem acceſſiſſet vt erudiretur, rogaſſetq; num Homeri opera haberet: atq; ille dixiſſet, ſe habere Homeri librum ſatis emendatum: & tu, inquit, grammaticam doces, cum ſis aptus ad poëtam tam egregiũ emendandũ?

Diogenes Cynicus ingreſſus aliquando ſcholã, videns muſas multas ibi depicta, paucos verò diſcipulos: cũ Dijs, inqt, magiſter multos habes diſcipulos.

Strato philoſophus, cum audiſſet Menedemum plures diſcipulos quàm ſe, habere: haud magnopere mirandum eſt, ait, ſi plures ſunt qui lauári quàm vngi volunt.

Augusti præceptor in rhetorica, Apollodorus Pergamenus Apolloniæ Tyberij Rhodi Theodorus Gadareus, Homeri Prognopides. reperio etiam Phęmium Smyrnæum fuisse Homeri præceptorē. Vergilij Silon, Ciceronis Diodorus, Philo, Possidonius, Antiochus, Socratis, Prodicus.

Nullam artem sine præceptore disci, Fabius ostēdit: Cic. in Topicorum epist. ad Treb. Num ius ciuile vestrum ex liberis cognosci potest? qui quanquam plurimi sunt, doctorem tamen desiderant.

Socrates apud Platonem de Rep. Ergo, ait, non tanquam coactos pueros in disciplinis, ô vir optime, sed quasi ludētes enutrias, vt & magis ad quod quisque natura sit aptus, possis agnoscere.

Illud præterea monuerim, ne quis præceptor magnos viros discipulos audeat palam reprehendere, castigareuè. Aristomenes Ptolemæi præceptor, quoniam præsentibus legatis dormientem Ptolemæum excitasset, quassatus rex ab adulatoribus, venenum bibendum Aristomeni misit.

Cap. III. *De Proceris Pumilijsq;.*

PROCEROS homines Vespasianus vrbanè versu Homer in Iliad. insimulauit, μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Id est, longè vadens vibransq; longioris vmbræ hastam.

Proculus quidam ob egregiam corporis amplitudinem, speciemque, colosseros nuncupatus est. Is ex spectaculis à C. Caligula detractus, repente in harenam tractus est: & mox hoplomacho comparatus, bis victor, constringi sine mora iussus est, & pannis obsitus vicatim circumduci, atq; mulieribus ostendi, deinde iugulari.

Tlepo-

Tlepolemũ, qui cum nouem nauibus fortium Rhodiorum venit in Troianam expeditionem. auxilio Troianis, Hom ait fuiſſe longo latoq; corpore. Syriaci regem faciunt, procerior alijs ſit.

Arthachæes genere Achemenides, magnæ ſtaturæ in Xerxis exercitu faciendæ foſſæ præfectus: huic quatuor omnino digiti deerãt, à longitudine quinque regiorum cubitorum. Tigranes Xerxis dux, omnium Perſarum ſpecie ſtaturaq; fuit eminentiſſimus.

Memmius tantæ erat proceritatis, vt ſit illi obiectum, deſcendentem in forum caput ad fornicẽ Fabij demittere. Germani proceritate à Columella laudatiſſimi. In Eubœa & in Ægypto, ait Strabo, eſſe proceros.

Neuius Pollio pede fuit longior quàm quiſquam longiſſimus. In India multos 5. cubitorum longitudinem excedere. In agro etiam Babylonio longitudine conſpicua.

Inſula in qua Io Epaphum peperit, Ocham vocauere, eodem quo mons nomine. qui ibi exiſtunt, reliquos magnitudine ſuperant. Suerboti Æthiopum populi, longi ſunt ad pedes 12.

Artabanus Parthorum imperator, dum obſidẽ, mittit Tyberio Darium, addit munera, quibus cum Lazarum Iudæum quendam mittit ſeptem cubitorum magnitudine. Arrianus, omneis penè Aſiaticos grandes eſſe ait.

Maximinus imperator, cum octo pedum ac ſemis eſſet, calceamentum eius conſtat etiam fuiſſe maius hominis veſtigio ac menſura. vnde prouerbialiter in longos homines, inertesque, caliga Maximini dicitur.

Zeno gracili fuit corpore ac procero:& ob id clematem Ægyptiam prouerbialiter vocatum aiunt.

Darius Persarum rex,qui Longimanus dictus est, omnium pulcherrimus fuit, excepta brachiorum & vlnarum longitudine:quæ tanta erat, vt genua contingeret ait Strabo.

Augusto imperãte, Pusio & Secundilla denos pedes & amplius proceritatis habuerunt. Claudio imperatore,Gabarra nomine ex Arabia aduectus,9 fuit pedum,totidemq; vnciarum.

Porus, quo cum Alexander bellũ gessit, quatuor cubitis & palmo procerus fuisse dicitur.

Horestis ossa cubitorum septem reperta sunt.in bello Cretico ex vi amnis terra dirupta, cadauer ostendit cubitorum trigiinta trium. visum à L. Flacco legato atq; Metello.vide infrà Plinij eulogium.

Sertorius Tigranam expugnãs,cum ab incolis accepisset ibi esse Antei sepulchrum,illud perfodit,reperitq; cadauer 75.cubitorum iterumq; instaurauit sepulchrum

Gangẽ regem 10.cubitorum fuisse, Iarcas Apollonio apud Philostratum ait.

Cicero Lentulum generum exiguæ staturæ hominem,longo gladio accinctum cum aspexisset,perurbanè: Quis generum meum, inquit,ad gladium alligauit?

Idem,cum Q. Cic. fratris imaginẽ in ea prouincia in qua fuerat præfectus, clypeatam ingentibus lineamentis,vsq; ad pectus ex more pictam cerneret: frater meus, ait:dimidio maior est quàm totus (erat enim Q Cicero staturæ paruæ.)

Philippus, cum in eum adductus esset testis perpusillus,iudexq; etiã quæstor esset perpusillus: festiuè ait,

uè ait, licet rogare? Tum quæstor properans, modò breuiter, ait. Tum ille, non accusabis, perpusillum rogabo: ad iudicem alludens.

Leo Byzantius orator persuasurus populo dissidenti de concordia, vbi pusillus visus est, derisui habitus est. Quid, inquit, si vxorem meam tantillam videretis, quæ vix ad genua mea ascendit? maior risus sublatus est. At, inquit, inter nos adeò pusillos si discordiæ essent, vix oppidũ Byzantium caperet posset.

Augusto imperante, pumilio duos pedes & palmum, Scopas nomine, in delicijs neptis fuit. Molones duos Suidas scribit fuisse, multa corporis breuitate: quorum alter histrio, alter fur fuit.

In India extrema montium parte Spitamei Pygmęi narrantur ternis spitamas longitudine, & ternos dodrantes non excedentes, salubri cœlo semper vernante. Eos à gruibus infestari, Homerus tradit. Proinde insidentes arietum caprarumq; dorsis, armatos sagittis veris tempore vniuerso agmine ad mare descendere, & oua pullosq; earum alitum consumere. Ternis eam expeditionem mensibus confici, aliter futuris gregibus non resisti: casas eorum luto pennisq; & ouorum putaminibus construi: Aristoteles in cauernis viuere Pygmæos tradit. ex Plinio libro 7.

Senecio declamator grandia dicere cupiebat. seruos nolebat nisi grandes: argentea vasa nõ nisi grandia, quin calceos grandes pedeq; maiores calceabat: ficusq; nolebat, nisi mariscas: pellicemq; habebat ingentis staturæ, obq; id Senecio Grandio dictus est. Mart. in Claudiam:

Summa Palatini poteras æquare colossi,
Si fieres breuior Claudia sexquipede.

In Cre-

In Creta, inquit Plin. terræmotu rupto monte, inuentum eſt corpus ſtans 46. cubitorum, quod alij Orionis, alij Eetionis fuiſſe tradunt. In plenum igitur cuncto mortaliũ generi minorem ſtaturã indies fieri, propemodũ obſeruatur: raſoſque patrib. procериores, conſumente vbertatem ſenium exuſtione.

Cap. IIII. *De Parentum indulgentia, crudelitate, & amore erga filios.*

ANTIOCHVS Seleuci filius, cum Stratonicen nouercam deperiret, ob idque in lectulo moribundus iaceret: è tot medicis, Eraſiſtratus (vel, vt alij dicunt Leptinus mathematicus) ſolus rem animaduertit. Veniente enim ad viſitandum Stratonice, amator rubore ſuffundebatur, & ſpiritus increbeſcebat: abeunte pallebat. Vocato igitur ad ſe Seleuco patre, & ob filij atq; vnici ęgritudinẽ nimium ſe affliĉtanti, refert filium amore mulieris deperire: poſtque multum ſermonem. Eraſiſtratus precibus regis defatigatus, ad enunciandum mulierem, inquit, ô rex mea vxor eſt quam Anthiochus ardet. Tum Seleucus multis cum lachrymis illum complexus, rogat, vt filij ſaluti proſpiciat. Tum, ô rex, ait medicus, hæc facile nobis enarras: verum fortè aliter ſentires, ſi vxorem tuam ille amaret: Vtinam, inquit rex: pro filij enim ſalute omnia exponerem. Tu Eraſiſtratus: ô rex, tui filij medicus es. Tuam ardet Antiochus Stratonicen. re accepta Seleucus, Stratonicem vxorem filio copulat, filius valet.

Ciceroni, cum vellet domum in palatio emere, pecuniaq; ad præſens careret, à P. Sylla, qui tum reus erat, clàm ſeſtertium vicies mutuatus eſt. ea res, cum

Cicero-

Ciceroni esset obiecta: negauit à reo accepisse, domumq; etiam se empturum negauit: sed eam cum emisset, mendaciumq; obijceretur: inciuiles, inquit, homines estis, quod ignoratis, prudentis patrisfamilias esse quod velit emere, negare se empturum, propter emptionis competitores.

Q. Cicero, Ciceronis frater, deprehensus cum filio à percussoribus Antonij, summis precibus cœpit obtestari, vt eum antequam filiũ occiderẽt: filio è diuerso supplice, vt se prius neci traderent: percussores vtriq; concessuros affirmarunt: atque ita ambobus interceptis, signo dato, ambos eodem tempore necauerunt.

Rutilia filium in exilium secuta, eò vsque fuit amore coacta, vt mallet exilium pati, quàm desideriũ.

Euryali mater apud Vergilium libro II. in lamentis ob filium occisum habitis, ait:

Figite me si qua est pietas, in me omnia tela
Conijcite ô Rutili, me primam absumite ferro.

Mars apud Homerum, audita Ascalaphi filij morte, vtraq; manu fœmora cedens, se iturum ad castra Deorum, vlciscendi filij studio, etiam si Iouis fulmine sit impetendus, minitatur.

Amantissimus filij quidam, cum eum à periculosis amoris facib. vellet inhibere, petijt: vt priusquàm ad eam quã diligebat accederet, vulgari & quasi permissa Venere vteret: eius precibus obsecutus filius, satietate licentis concubitus ab illicito animũ compescuit. exemplum Agesilai est in cap. de Filijs.

Acherius orator, adeò filiorũ amantissimus fuit, vt non recenti modò dolori cederet, sed veteri & obliterato. cum igitur diu post amissum filium controuersiã de eo qui à sepulchris trium filiorũ abstra-

ctus

ctus fuerat, iniuriarum ageret, in fletum erupuit, miserabiliusq; dixit.

Octauius Balbus à triumuiris proscriptus, à fuga reuocatur: quòd filium audierat occidi, occisoribusque se tradidit: de C. Turanij amore in filiũ, dictum est in capite de Filijs.

Dædalion Luciferi filius, cum vehementer indoleret Chionem filiam à Diana sagittis confossam, ob idq; ex Parnassi vertice se daret præcipitem: antequã caderet, ab Apolline, qui Chionem compresserat, in accipitrem est conuersus.

Cato Censorius, filios ipse edocuit: & Paulus Æmilius miro in illos amore affectus fuit. Plato: Non noui, inquit, profectò cui rei maiorem diligentiam quis debeat adhibere, quàm vt filium optimum reddat. Papinius libro 5.

Talis Olympiaca iuuenem cum spectat harena
Qui genuit, plus ipse fecit, plus corde sublato
Caditur.

Crassus in Mariana proscriptione cum filio fugiens, cum hostes illos insequerentur, filiũ prius occidere maluit, sed ipse à percussoribus occisus est. vide in cap. de Crudelitate, in dictione Herodes, & in dictione Icetes.

Blauus in Antoniana coniuratione, filium ad mare fugere iussit, ipse ex interuallo secuturus: Nunciãte verò quodam filium interceptum, retrò rediens percussores vt se occiderent, accersit.

Dauid pugnans contra Absolon filium rebellem, ingratumque, miltes rogabat, vt in victoria filio parcerent.

Agrippinæ super Nerone Chaldæos consulenti, responsum est, fore vt Nero imperaret, sed vt matrẽ occi-

occideret tum illa: Occidat, inquit dum imperet.

Lesbocli Potamoniq; declamatoribus, iisdem diebus filij obiêre. Lesbocles scholam soluit, Potamon à filij funere ad scholam se contulit.

Celetius a Cęsare impulsus, vt vnum è filijs, qui in tribunatu plebis Cæsarem malè affecisset, abdicaret: Celerius tu mihi, inquit Cæsar, omneis filios eripies, quàm vnum nota pellam mea.

Hortẽsius orator scelestissimum filium, quamuis sæpè abdicaturum bonis adiurasset, hæredem tamen reliquit.

Fuluius Flaccus filium de parricidio deprehensum, ac à senatu sibi iudicandum traditum, reliquit hæredem.

Pater quidam cum insidias sibi à filio construi accepisset, vocato in secretum filio, gladiũ quo in eum vteretur, tradidit: victus pietate filius, abstinuit.

Pericles affinibus multis, sororeq; etiam orbatus, infractum animum semper retinuit, sed Paralo filio ex legitimis nuptijs orto orbatus, quamuis animi constantiam retinere enixissimè conaretur, non potuit: sed inuitus in lachrymas eiulatumq́ue profusus est: Dij seruent mihi Camillũ filiũ, puerũ atq; vnicũ.

Demetrius cũ graui obsidione Bœotios sæpè rebelles premeret, multiq; strenui milites caderẽt, Antigonus filius mortẽ miseratus militum Cur, inquit, pater hi viri strenuissimi, sine vlla vtilitate ad mortem manifestam compelluntur? Turbatus Demetrius, filijq; imbelliã molestè ferens: Tu, inquit, quid doles, cum tot viris interiectis à te pericula distent?

Augustus cum audisset inter pueros, quos in Syria Herodes Iudæorũ rex intra bimatũ interfici iusserat, filiũ quoq; eius occisum: Melius est, inq̃t, Herodis

rodis porcum esse, quàm filium. alludens ad Iudæorum morē, qui morbi vitandi gratia suillis carnibus ex pręceptis Mosaicis parcunt. sed & is aliter etiam filios sustulit.

Cassius filium, qui legem Agrariam tulerat, domi verberibus affectum, necari iussit.

Brutus Titum & Tyberium filios in coniuratione cum Vitelijs deprehensos compellans: Age Tite, age Tyberi, cur non accusationi respondetis? Illis silentibus, ad lictores conuersus, vestrum iam, inquit, est reliquum opus. cæteris auertentibus vultū à cædentibus lictoribus, Brutus filiorum supplicij se spectatorem præbuit.

Tyberius Drusum naturalē, Germanicumq; legitimum filium, miro insectatus odio dicitur.

Herodes cum latrones, qui in speluncas se receperāt, expugnaret, multosq; ex illis occidisset: captiuosq; multos cepisset, senex ex ijs quidam petenteis filios, vt sese hosti dederent, ex antro exeuntes, stans supra hostium speluncæ, conficit septē filios, ac mox vxorem. & cum cadauera dedisset in præceps, se quoque præcipitem dedit, multa prius in Herodem vociferatus.

Colchis expetentibus regē Mithridatem, Mithridatis filium, oborta inter patrem filiumq; de regno suspicione, filiū reuocans Mithridates, cathenis primò vinxit aureis, nec multo pôst occidit.

Lysimachus Agathoclem filium, ministra Arsince nouerca, veneno occidit: sed is amissis antea 15. varijs casibus filijs, ad postremū à Seleuco victus, occiditur. vide in c. de Obedientia Bisalteorum.

Phineus ob nouercæ preces, filios ex alia vxore susceptos occæcauit: cæterum dij ei oculos sustulerunt.

Fuluij

Fuluij senatoris filius, quia coniurasse cum Catilina putabatur, domum retractus, à patre necatur.

Manlius consul filium, qui parentis iniussu contra Genutium Latinorum præfectum pugnauerat, licet victorem, securi percuti iussit. ex Liuio. Plutarchus aliter in cap. de Obedientia dicit: sed magis Liuium sequimur in historia nostra, atq; puto Plutarchum in nostris sæpè falsum.

Macedonum legati, cum Romam questum venissent de Iunio Syllano, T. Manlij Torquati filio, quòd pretor prouinciam spoliasset, vellentq; senatus de eorum querelis vindicare, Manlius impetrauit, vti hæc cognitio sibi mandaretur. Domi igitur causa cognita, filium condemnauit, nec funeri quidem eius, cum laqueo vitam finisset, interfuit.

Philippus Macedo Demetrium filium veneno sustulit, ob Persæi alterius filij crimina. vide in cap. de Dolis Prusias.

Matres in bello Cātabrico, priusquam filij in hostium venirent potestatem, necauerunt.

Puer quidem è Cantabris, cum parentes germaniq; captiui in vincula coniecti essent, eos omneis ex iussu patris confodit. Deiotarus rex generum filiamq; iugulauit.

Patri datur ius occidendi filiam, quam in potestate habet, atque adulterum. deprehēsos siquidem domi suæ, vel generi tantum, ita tamen vt is pater non sit filiusfamilias. ex Pomponio lib. 48. Digest.

Moabitarum rex à tribus regibus obsessus, filium seniorem deo immolauit, vt deum placaret.

P. Ebutius, mortuo patre, sub matris Duroniæ tutela & vitrici T. Sempronij educatur. sed vitricus, qui bonorum rationem reddere nō posset, aut tolli

pupillum, aut obnoxiũ ſibi reddere cupiebat. commentusq́ue tandem cum Duronia vxore eſt, vt ad bacchanalia, vbi omnia corruptelarum genera fiebant, initiaretur (ita enim illam vouiſſe) Ebutius rem detulit ad Feſceniã Hiſpalã nobile ſcortũ, quæ illum ardebat: ea nè accederet admonuit, atq; meretricis ope periculũ & matris & turpitudinis euaſit. vide in capite de Secretis, de Bacchanalibus memoratu digna.

Tenedi rex quidam lege ſanxit, vt adulteri tàm vir quàm fœmina, ſecuri percuterentur, deprehenſumq; filium occidit.

M. Scaurus filio fugienti, Cimbrorum impetum cum multis Romanis conſule relicto: miſit qui diceret, ſe libentius in acie eius occiſi oſſibus occurſurum, quàm reum deformis fugæ viſurum, his acceptis, filius gladio incubuit.

Pontius Aufidianus, filiã à pædagogo ſtupratam necauit: filiam itẽ AttiliusPhiliſcus. Q. Fabius Seruilianus filium, q̃ eius pudicitiam ſuſpectam haberet.

Macheus Carthaginenſium dux, cum poſt multas victorias infeliciter in Sicilia, Sardiniaq; pugnaſſet, à Carthaginenſibus exilio damnatus, vrbem obſidione cinxit: Carthalo verò eius filius, cum è Tyro reuertens, quo miſſus fuerat, ad decimas Herculi ex præda Sicilienſi ſoluendas, prẹter caſtra iter faciens, vocatus à patre, publicè ſe prius religionis, ait, officia, quàm priuatæ pietatis executurum reſpondit: interiectis diebus ad patrẽ, purpura ornatus reuerſus eſt, non paſſus pater tàm fœdum ſpectaculum, raptum illum in vrbis conſpectu cùm ornatu cruci altiſſimæ ſuffixit.

Laodice Ariaratis Cappadociæ regis vxori, mortuo

ſuo viro, verita nè adulti filij regni adminiſtrationẽ ſibi eriperent, quinq; filios veneno ſuſtulit, vnum paruulum (nam ſex fuerant) cognatorum cuſtodia eripuit: qui poſt occiſam matrem, regno potitus eſt. vide exemplum in cap. de Crudelitate Hyberniæ.

Ptolemæus Cleopatræ frater, maximum filium à Cyrenis acceerſitum, nè Alexandrini contra eum regem facerent, occidit: quamobrem cum populus indignatus, ſtatuas imaginesque eius detraxiſſet, reputans factum ſororis cui regnum adiudicauerant ſtudio: filium etiã quem ex ea ſuſceperat, interficit, corpusq; in membra diuiſum, & in ciſta impoſitum, matri die natali eius inter epulas afferri curat. ex Iuſtino. Florus ait, Euergetem nuncupatum & in Cyprum fugiſſe, Cleopatramq; vxorem & ſororem eius fuiſſe.

Aruncij vxor, in Antoniana proſcriptione, cum accepiſſet filium mortuum, gladio incubuit: Apud Homerum. Vlyſſis mater apud inferos ait: eam non occubuiſſe, niſi ob filij curam, deſideriumq;.

Alexis poeta comicus Græcus, Athenienſes dicebat ideo oportere laudari, quòd omnium Græcorum leges cogunt parenteis ali à liberis: Athenienſium verò non omnes, niſi eos qui liberis artibus erudiſſent.

Cæſar peregrinis quibuſdã locupletibus, canum ſimiarumq; catulos gremio circumferentibus Romæ, cum eos ad id omnino deditos cognouiſſet, interrogauit: Nunquid apud illos mulieres liberos parerent? ſapiens & digna principe admonitio in eos, qui pietatem indulgentiamque, quam in filios præſtare debeant, in feras impenderent.

In inſulis Fortunatis, cœtus magnarum auiũ nu-

triunt Æthiopes ſupra eas imponũt infanteis, quos ſi volantes per aëra immoti non expaueſcant, educant. Sin verò timore ignauiaq; deficiunt, abiiciuntur.

Plato 34. de Legibus, ait: Oedipus contemptus à filiis, ea eſt illis imprecacus, quæ exaudita effectaq; à diis omnes feruntur. Amyntora quoque Phœnicio filio iratum, maledixiſſe ferunt: & Hippolito Theſeum, plurimosquè alios aliis, quibus apertiſſimum ſecundum eſt à diis preces parẽtum aduerſus filios exaudiri: Nihil non imprecatione parẽtis, nõ iniuria, pernicioſus filio. Nemo verò cum pater aut mater ab eo cõtemnitur, tunc ſolum à Deo putat orationes eorum exaudiri, ſed etiam cum honoratur.

Cap. V. *De Patriæ amore.*

CAIO Fabricio P. Cornelius homo exiſtimatus auarus & furax, ſed egregiè fortis, & bonus imperator, cum gratias ageret, quòd ſe homo inimicus conſulem fecerit, bello præſertim magno & graui: Nihil eſt quò magis gratias agas, inquit, malui enim compilare quàm venire. ex Cic. de Oratore lib. 2. Gellius ait Fabricium curaſſe, vt conſulatus deferretur P. Cornelio Rufino: quia vtilis patriæ videretur.

M. Æmilius Lepidus, creatus cenſor cum Fuluio Flacco quo cum omnes interceſſerãt illi inimicitiæ, in gratiam Reipublicæ cauſa rediit.

Cretinus Magnes, & Hermias inter ſe magnopere inſtante Mithridatico bello diſſidebant. Cretinus Hermiæ vrbem tutandam relinquere ait, ſe interea aliò conceſſurum. quòd ſi alteras vellet partes ſuſcipere,

pere, ciuitate ipse decederet. accepit conditionem Hermias, & Cretino tanquam patriæ vtiliori bellicosioriq; cessit, & cum vxore liberisq; abiit.

Salinator factus collega in consulatu cum Nerone, quamuis illius odio in exilium actus fuerit, Reipublicæ tamen causa simultates deposuit.

Stasippus Tegeates, æmulum, sed bonum virum hortantibus amicis, vt Reipublicæ submoueret, negauit: ne ipsius quispiam patriæ aduocatus accederet.

Cremutius sæpè illam Ciceronis sententiam dicebat: proprias simultates deponendas interdum, publicas verò nunquam.

Tuberonis prætoris vrbani in capite, in foro iura reddentis, sedit picus ita placidè, vt manu apprehenderetur. respõdêre vates, exitium imperio portendi, si dimitteretur: at si exanimaretur, prætori. & ille auem protinus conscerpsit, & non multò pòst prodigium impleuit.

Genutio Cippo prætori, cum paludatus porta egrederetur, in capite ceu cornua subitò emerserunt. responsum est, eum regem fore, si in vrbem reuertisset. id ne accideret, volũtarium perpetuumq; sibi indixit exilium.

Theopompus, cum quispiam diceret, à ciuibus suis philolaconem eũ appellari, id est, laconum studiosum: pulchrum, inquit, fuerit philopoliten, id est, ciuitatis amatorem vocari.

Seruilio Hala, L. q; Genutio conss. in medio foro specus factus, qui nulla terræ congerie poterat expleri. vates cecinere è responsis, dicandum eo in loco, id quo maximè populus Rom. polleret. tum M. Curtius responsum ad arma pertinere credens,

ornatus armatusq; equum conſcendit, ſeq; cũ equo in ſpecum im̃ittit, ꝓtinusq; hiatus terræ clauſus eſt.

Cum in Celeno Phrigiæ oppido terra hiaſſet, domosq; plures cum ipſis mortalibus abſorbſiſſet, exq; oraculo rem precioſam peti diceretur: Anchurus Midæ regis filius, cum nihil precioſius anima ſecum eſſe reputaret, datis patri complexibus & Cimothee æ vxori, equum aſcendit, inq; hiatum ſeſe iniecit, terramq; coiiſſe traditur.

Carthaginenſes, Cyrenenſesq;, de agri finibus diu diſceptauerant. tandem cõuenere, vt ad certam diem legati vtrinq; diſcederent, & quo in loco ſibi obuiam irent, is communis vtriuſque populi finis haberetur. Priores fuere Carthaginenſes, Phileni dicti, duo fratres (nam iter maturauere) ſumũtur pænè de Cyrenenſibus. ſed in ſimulatis Carthaginenſibus, quod ante tempus digreſſi eſſent, conturbata re, tandem Græci opitonem Carthaginenſib faciũt, vt vel illi vbi fines populo ſuo quærerent, viui obruerentur, vel eadem conditione ſeſe, quẽ in locum vellẽt ꝓceſſuros dimitterent. Phileni cõditione ꝓbata, vitã patriæ condonantes, viui ibi obruti ſunt.

Horatij Coclitis virtus in põte. & Clœliæ notantis, & trium Deciorum qui pro patria ſe deuouerũt, à nemine ignoratur.

Menœchus, vel Menecheus, edoctus à vate Tyreſia, Thebas ſaluas fore, ſi ipſe occumberet eo in loco, vbi cauerna draconisq; eſſet cubile, clàm patre, gladio, vt patriam ſaluam redderet, incubuit. Creonis hic filius fuit, & , vt ait Statius, nouiſſim' generis viperei poſcebat. meminit Cicero, & Lactant'.

Sylla cum Prænetum oppidum vi expugnaſſet, occidi omnes illius oppidi ciues iuſſit, præter vnum hoſpi-

hospitem. sed ille: Nolo, inquit, patriæ meæ occisori salutis acceptæ gratias debere. ac cũ turba ciuium se immiscuit, ibiq; occisus est.

Codrus Atheniensis, cum accepisset hostibus Peloponnensibus datum oraculũ, Athenas capi posse ni regem occiderent: pannosus viliq; cultu hostium vallum aggressus sponte pro patria morti se obtulit. ibi enim confossus est: coq; agnito, spe sublata potiundi Athenarum, Peloponnenses abierunt.

Metellus Numid. Saturnino legem Reipublicæ ærumnosam ferẽte, in exiliũ potius quàm in legem ire, vt dictum est, maluit. Timoleõ Corinthius fratrem pro patriæ salute passus est interimi.

Paulus Æmilius, victo Perse rege, à diis petiit, vt si quid ob ingentem victoriam inuidiæ dandũ esset, id suo potius quàm publico dãno solueretur: circaq; illos nobilissimi triũphi dies, duos filios extulit.

Camillus victis Veictibus, cum idem quod Paulus à diis expetisset, corruit in terram, circumactu consternatus: intraq; paucos dies in exilium agitur.

Portius Latro, in declamatione in Catilinã: Quid enim, ait, post indignus dici, quàm vitam à patria susceptam, ad illius perniciem calamitatemq; conferre? Cic. in somnio Scipionis: Omnibus qui patriã conseruauerint, adiuuerint, auxerint, certum esse in cœlo diffinitum locũ, vbi æuo sempiterno fruãtur. Vlysses apud Homerum ait regi Alcynoo, *nihil esse patria parentibusq; dulcius.* meminit Cic. in Oratore. Hector hortatur suos ad bellum, dicens, *non esse indignum pro patria mori.* ex Homero.

Horatiorum, qui cum Curiatiis Albanis decertarunt, soror Horatia, grauiter in fratrem insultans, imprecansque, quòd virum è Curiatiis vnum, cui

nupta erat, cecidisset, occisa ab illo, est. cæterum pater non modo non ægrè rem tulit: sed ne filiæ quidem corpus domũ inferri passus, nec paternis monumentis, nec funere etiam dignatus est.

Thrasybulus, cum vellet parua manu triginta Atheniensium tyrannos confodere, dicente cuidam, quantas Athanæ libertatem assecutæ gratias illi essent habituræ; dij, inquit, faciant, vt quantas ipsæ illis debeo, videar retulisse.

Themistocles ab ingrata patria factus exul, omni Græcia pulsus, ad Xerxem profugit. illiq; pollicitus est, totam Greciam illius imperio subditurum, post annum ad linguam ediscendam impetratum. extimulatus postea à Xerxe, vt fidem solueret: instituto sacrificio, pateram taurini sanguinis hausit, ne patriæ proditorem se præstaret, atque illico expirauit.

Cap. VI. *De Proditoribus.*

PRODITORVM, quibus nihil est, non hominibus tantum, sed Diis ipsis magis hostile, finis solet meritis semper respondere. Id qui non credet, exemplis sequentibus liquidò cognoscet.

Aman, cum Mardocheum accusaturus, summo mane ad Artaxerxem regem accessisset: rexq; noctu cogitasset, ob præstitam seruitutem Mardocheum muneribus dignum, iussit vt quem viderent ex amicis ante aulam nunciarent. visus Aman, vocatus atque intrò receptus. cum rex ab illo sciscitaretur, vtpotè fido amico, quemadmodum honorare deberet quendam sibi longè charissimum: Aman putans sibi illos honores deferri, Fac, Inquit, cũ equo vectum procedere, tua veste indutum, torquem aureum habentem: quẽ præcedat è tuis amicis aliquis

quis, qui dicat, Tale beneficium merebitur, quem rex honorari voluerit. Delectatus rex his monitis: Vade, ait, habens equum & torquem, require Mardocheum Iudæum: & cum iis illum indueris, antecede eum equo vectum. Parauerat fortè crucem Aman, pro Mardocheo suffigendo: cum id reginæ innotuisset, cuius auunculus erat Mardocheus, Hester nuncupatæ, ægrè rem ferebat, occasionem rei vindicandæ opperiens. Discumbens fortè rex, reginam lacessit, vt quam vellet donationem impetraret. regem poscit, Aman ad supplicium dedi. turbatus rex, è conuiuio ad hortos egreditur. Aman verò reginæ supplicans, cum supra lectum procidisset, superuenit rex, & hoc visu irritatus & ipse: Pessime, inquit, num vxori meæ vim inferre conaris? Audito ergo rex ex Sabuchade accusatore, crucem domi Aman Mardocheo parasse, iubet authorem in ipsam retorqueri, suffigique.

Altinius Arporum Apuliæ vrbis princeps, post cladem Cannēsem, statim ad Annibalem cum vrbe defecit. reparantibus bellū Romanis, transfuga cum tribus seruis ad Rom. venit, Arpos ꝓditurum pollicitus. Eam rem cum Fabius ad cōsilium retulisset: vix abfuit, quin verberatur, necareturq; Ea res non latuit Annibalē, qui & virum, ēt ipsæ dubiæ fidei, odio insectabatur, bona vendidit. Dein vocata ad se coniuge liberisque cognitoque satis quantum relictum esset auri, coniugem proditorisq; filios viuos comburi iussit.

Perfuge Romanorum, cum noctu ad Salapiam cum Annibale accessissent, latineq; locuti essent Salapiis, vt reciperentur, consulem adesse dicentes: sunt ad sexcētos penè recepti. sed re postea cognita,

demissa cataracta, portam occluserunt, Salapiniq; per fugas negligenter arma ex itinere suspensa humeris tractantes inuadunt: alij è turri saxis, pilisq; Annibalem extrudunt: perfugæ omnes ad vnum cæsi.

Sylla fugato Mario, Sulpitium reum mortis decernit. is seruo prodente cæsus est: sed seruum prius Sylla ob proditionem libertate donauit, mox præcipitauit è saxo.

Maximinus imperator, cũ vnnũquemq; ferarum more occideret, sagittarij Osdroëni in illum factionem commouent, Ticumq; quendam sibi imperatorem deligũt. qui à Macedonio nomine quodam, quo sibi præferretur, occiditur, caputq; ab occisore ad Maximinum defertur. sed Maximinus illi primò gratias egit: ac mox odio, vt proditorem, habuit, & occidit.

Pausanias Lacedæmonius, cum Argilio adolescenti literas ad Arthabanũ dedisset, Xerxis amicum, essetque adolescens de literis suspicatus, quoniam nemo ex iis qui attulerant, super ea rediisset, sigillo detracto, epistolæ dolos cognouit, quas præfectis vrbis statim tradidit. Lacedæmonij non prius Pausaniam comprehenderunt, quàm se ipsum iudicasset itaq; cum in fano Neptuni, quod violare nefas putabant, in locum subterraneum plures boni viri descendissent, auscultaturi, Argiliusq; ad Neptuni arã supplex consedisset, vt primùm venit Pausanias ad arã, cepit rogare Argilium, ne ꝓderet quippiam: ille rem pollicetur. Pausanias igitur Lacedæmonem reuertitur, sed in itinere paratis insidiis, cum de fuga desperaret, in templũ Mineruæ se recepit atq; ibi occiditur, obstructa porta ne exiret. aiũtq; matrem

Pausa-

Pausaniæ, comperta filij proditione, primum ipsam ipsam lapidem ad occludendum filium attulisse. ex Probo Æmil. Iustinus verò ait: Pausanias dux Lacedæmoniorum in Persas missus, de proditione agit cum Xerxe. Cæterum Aristides belli socius, de proditione Lacedæmonios facit certiores. Accusatus igitur Pausanias, dãnatus est. Plutarchus verò in Paral. ait: Pausanias Lacedæmoniorũ imperator, quinquaginta auri talenta vt Spartam proderet à Xerxe accepit. quod vbi deprehensum est, pater Agesilaus est insecutus filium in templum vsq; Palladis auxiliariæ, coctoque latere ita templi fores obstruxit, vt eum inedia cõsumpserit, mater insepultũ abiecerit.

Crassus, Brutus nomine, in bello Latino pacta cum Latinis mercede portas aperire pollicitus, deprehensus in Palladis auxiliarię templum confugit. eius pater Cassius occlusis foris necatum fame, insepultum abiecit.

Vitigite Romam obsidente, duo plebei de proditione cum illo pacti sunt parauerat igitur omnia Vitiges opportunè, cum alter ex illis pœnitens aperit rem Belisario. alteri capto nasus auriculæque amputatæ sunt asinoq; impositus, ad Gothorum castra mittitur.

Brennus Gallorum rex Ephesi plebeiam virginem adamauit, quæ & concubitus & patriæ proditionem pollicita est, si muliebrem mundum & manuum ornamenta traderet. parta vrbe, omnes milites in virginem aurum iaculantes, obruerunt.

Tarpeia, Tarpeij Capitolonię arcis præfecti filia, capta armillarum specie, quas Sabini in Sinistris habebant, ob illas ꝓmissas arcem ꝓdidit, Tatiũ edocens occultam viã. sed Sabini arcis potiti, quæ gere-

bant in læuis scuta (fuerat enim pactum, se daturos quicquid in sinistris haberẽt(Tarpeiæ obiicientes iniicientesq; illam suffocant: pœnamq, auaritiæ proditionisq; eodem tempore pependit. ex Plutar. sed Liuius ait, à Tatio pecunia corruptam: ac esse de armillis fabulosum.

Romilda Gisulphi ducis vxor, oppugnante Forum Iulij Cacanno Bauarorum rege, illum visum ardere adeò cœpit, vt miserit nuncios, qui pacto cum rege matrimonio, proditionem oppidi pollicerentur. Spopondit rex, & ingressus oppidum, Romildam vnica nocte in torum admisit: sed eam postea contemptam, Bauaris militibus in cõcubitum prostitutam, ad lassitudinem agitari iussit.

Diomedes ab expeditione Troiana rediens, in Libyam vi tempestatis eiectus est. vbi Lycus rex hospites immolabat, Calluce regis filia Diomedis amore capta, patrem prodidit, Diomedemq; vinculis emisit. at ille spreta Calluce nauigat: illa verò laqueo vitam finiuit.

Calphurnius Crassus in Massilios bellum gerens, vt castellum Gatecium deriperet: captus ab hostibus, Saturno immolandus destinatur Balsacia regis filia Calphurnij amore capta, patris à se proditi victorem facit: eo autem abeunte, puella ferro iugulum transegit.

Sithonius quidam, cum Arnem patriam precio prodidisset, in monedulam conuersa est.

Cymætho Pterelę filia, Cephali amore capta, qui apud Amphitryonem stipendium faciebat, patrem patriamq; hostibus. prodidit.

Scylla Nisi Megarensium regis filia, Minois regis Megaram obsidẽtis amore correpta, patrem patriamq;

triamque prodidit. nam dormienti patri, capillum purpureum, à quo & illius & patriæ salus pendebat, abscidit. sed à victore Minoe contempta, in auem cirim est conuersa.

Attilius quidã senatorij ordinis, relicta ob mulctam patria, ad Mithridatẽ, cui antè familiaris fuerat, accessit. qui cum insidias regi etiam pararet, ab eo interceptus confossusq; est.

Rimotalces Thrax ab Antonio ad Augustum transierat: solitus inter pocula transitionem sæpius exprobare, mouit Augustum, qui propinans ex accumbentibus cuidam: proditionẽ ego, inquit, amo, proditorem verò non laudo. Hunc Rhumitalcum Plutarchus in Romulo vocat. mutuatus Aurelianus idem dixit, vt est in sequenti exemplo.

Heraclemon quidam, cum Thyanã eius patriam Aureliano imperatori prodidisset, ab eo occisus est: dicente, proditorem se amare non posse.

Curio viginti septem millibus aureorum à Cæsare ad prodendam Romam corruptus est.

Darius Persarum rex cum Alexandro bellum gerebat. Ariobarzanes eius filius Alexandri misericordia commotus, patrem interimere pollicetur. comperta re, Darius indignatus, filium securi percutit.

Barzanetes princeps in Zarangris, cum Darium ab Alexandro victum ac fugientum cõfecisset, cum aliis complicibus ab Alexandro ob perfidiam occiditur.

Bessus eiusdem in Darium proditionis cõuictus, virgis cæsus, in Bactriamq; missus est, ibiq; occisus.

Ptolomæus, qui Pompeium iugulauerat, à Cæsare necatus est.

Papyrius Cursor Aquiloniam oppugnans à pul-

lario falso prohibitus est bellũ suscipere. sed vt euentum rei expectaret, pullarium in pugnam produxit: qui (mirabile dictu) primus hostili telo cecidit.

Camillo Phalerios obsidente, Græcus ludimagister, pueros Phaleriorum paulatim ad illius castra adduxit, vt illis captis, Camillus vrbe facile potiri posset. sed neq; proditio, neq; proditor magnanimo duci placuit. quin iussit homini vestiměta nephario scindi, & manib. post terga vinctis, pueros Græcum virgis ad vrbem vsq; vt proditorem cædere.

Lasthenes Olynthum Philippo cum tradidisset, à Philippi amicis proditor vocabatur. illi apud regem super ea re querenti, Macedones, inquit, natura rusticiores ac rudes sunt, scaphamq; te vocant. scomma est in verbo scapha. σκαφώρη enim vulpes dicitur.

Darius ab Alexandro victus, compedibus aureis à suis in victoris gratiã conuinctus est, ac mox a Berso confossus: sed Bersus captus paulo pòst ab Alex. in vlt.oně perfidiæ datus est Darij fratri excruciandus. ex Iustino. supra diximus ex Arriano, à Barzanete occisum. vide historicorum discrepantiam in morte Darij. Ab Arriano præterea Bessus vocatur.

Perpenna ob inuidiam laudis virtutisq; Sertorium conficit cum quibusdam aliis proditoribus, sed is à Pompeio est occisus, ob perfidiam: deq; aliis Sertorianæ necis conscijs supplicium sumptum. nec quisquam euasit præter Aufidium: qui latẽs in villa quadam inops inuisusq; consenuit.

Melanthius Vlyssis caprarius, non contentus capras hædosq; dissipasse Vlyssis: & vt ait Ouid. author edendi esse, arma etiam contra dominum sumpsit, sed capto mox nares auresq; obtruncatæ sunt, genitaliaq;

taliaque incisa canibus deuoranda data, amputatis etiam pedibus manibusq;.

Palamedes princeps ad deligendos Græcos ad Troianam expeditionem venturos cõstitutus: cum multos inuitos coegisset, & cumprimis Vlyssem, essetque in exercitu nulli secundus, inuidentes Diomedes & Vlysses aurum in puteo repertum assimulant, cum Palamede partiri velle pollicentur: remotisque arbitris, vt descenderet suadent: per funemque d orsum ponunt, despositum saxis obruunt. ex Dyćte. fabulæ tamen habent, illum lapidatum ob literas Priami simulatas, aurumq; ab illo acceptum, quod Vlysses corrupto seruo apposuerat, repertum in tentorio.

Turnus Herdonius cũ Tarquinio diffidens propter negatas filiæ nuptias, quocunque posset modo Tarquiniũ insimulabat. sed versutus ille de perdendo eo, præsertim quod ad imperium aspiraret, cogitat. subornat igitur quosdã è Turni seruis, qui arma domi occultent. quo facto Tarquinius ad iudicum conspectũ conuolans: proponit, & sibi & omnib. à Turno insidias constructas, quòd arma domi occuluisset, quibus pro tempore vti posset. Negat, vt potè inscius, Turnus, inquisitionéq; fieri facilè permittit. Repertis igitur armis, Turnum defensionem dicere parantem in barathrum deiiciunt, viuumque terra operiunt. Pari modo cõfossus Petro Antistius per Tarquinij proditionem, vt est in Calliditatè.

Philotas Parmenionis filius, conuictus proditionis crimine contra Alexandrum, à Macedonibus iaculis confossus est.

Metius Suffetius Albanorũ dux, qui auxilio Tullo Romanisque aduersus Fidenates Veientesque vene-

venerat, instructa ad pugnam acie, neq; cum Rom. permanere ausus, neq; ad hosteis transire, sensim ad montes succedit, secuturus victoris fortunam. sed victis Veientibus Fidenatibusq;, Metius descendit, Tullio congratulatur. contrà Tullius Metium benignè alloquitur. Albanis igitur castris cũ Rom. iunctis, sacrificium lustrale in posterum diem parat. vocati Albani, ne daretur effugium, à legione Rom. circũdati sunt: culpatisq; quibusdam, Metium capi iubet. quem, quia in fide anceps fuerat, duabus quadrigis alligatum, à concitatis in diuersum equis distrahi iubet. distrahitur, laceraturq;. atq; eo die Alba euertitur. Hercules Pyrrhechmen Euboeæ regem Boeotiis bellum inferentem vicit, victumque equis alligat, qui agitati discerpunt in parteis duas.

Nico & Philomenes Tarentum Annibali noctu prodiderant: sed recepto postea à Fabio Nico, conficitur. Philomenes nusquam inuentus est: vacuus enim paulo pòst, vagansq; per vrbem equus repertus est. Creditum vulgo est, in puteum ex equo precipitatum.

Dion Syracusanus ob mortem Heraclidis filij, tantum doloris sibi comparauit, qui cum ferme pubesceret ex parua tristitia puerilíq; iracundia se precipitem tecto dederat: vt vltrò iugulum cuicunque percutere volenti, polliceretur daturum. in hac igitur calamitate constituto, Calippus insidias tẽdit. eæ, cum notæ essent Dionis mulieribus, ad eas clàm venit & lachrymis proditionem primò tegit, mox postulantibus illis vt magnũ præstet iusiurandum, pollicetur. id erat huiusmodi. qui fidem præstat, in Themosphorum descendit templum, & quibusdam peractis sacrificiis, deę purpurã induit, tum arden-

tum ardētem capiens facem iurat.ijs confectis, cum fidem mulieribus fecisset, opportunitatem operiens, Dionem nihil tale timētem aggreditur, obtruncatq;.sed is à nulla Siciliæ ciuitate exceptus, Rhegū occupat:deficientibusq; stipendijs, à Leptino & Polyperconte occiditur.

Xerxes, cum in Thermopylas venisset, atq; non inueniretur aditus, Epialtes Græcus Eurydami filius tramitem ostendit, quo iter fecit, atque Græcos qui erant euertit. sed is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit, qui interemptus est Anticyræ ab Athenade viro Thrachinio:

Stratonice, vna ex Mithridatis pellicibus, siue vxoribus cui arcis curam & noticiam thesauri occulti impenderat, circumeunte adhuc Pontum Mithridate, Pompeio arcem tradidit, thesaurosq; prodidit, ea lege, vt si Pompeius filium eius Siphacem cepisset, saluum faceret. Assensit Pompeius. Vt verò Mithridates rem comperit, Siphacē occidit supra portum, matre alio ex littore inspectante necem filij. insepultum quoque abiecit: vtque mulierem torqueret, ita affecit.

Cœlius apud Albanos vir primarius, magistratusque, cum nesciret quo pacto soluere posset fœdus cum Rom. antea percussum, iubet latrocinia in agro Rom. per Albanos fieri (illo enim putabat modo irritatos reddere Rom.) id cum pro opinione euenisset, atq; ipse copias contra Rom. adduxisset, mirabile dictu, circa primam lucem in prætorio inuentus est mortuus:nullis apparentibus causis, non laquei, non veneni.

Neoptolemus, cum insidias cum Gelone & Myrtilo, Pyrrho Epirotarum regi struxisset, statuissetque

veneno illum è medio tollere, apud sororem Cadmiam hilariter de ea coniuratione locutus, auditus est à Phanerete muliere: quæ postridie ad Antigonā Pyrrhi vxorem omnia cum narrasset, vocatum ad cœnam Neoptolemum occidit.

Alexander Protarchi negociatoris filius, ab Antiocho ad Syriam occupandum missus, cum eam deuastasset, cœpit & Antiochum contemnere. sed à copijs quas in illum misit Antiochus, victus occisusque est.

Artaxerxes, cum Artabacen Medum, qui in prælio ad Cyrum defecerat, ac rursus eo mortuo rebellarat, nactus esset, non proditionis, sed tanquā ignauiæ reum, iussit nudum scortum, impositum ceruicibus, diem totum in foro circumferre.

Qu. Max. Fabius, quot transfugas Romanos nactus est, manu mutilauit, vt metum defectionis alijs incuteret. Scipio deuicta Carthagine, fugitiuos Rō. cruci affixit. Africanus posterior externos transfugas in spectaculis feris obiecit, Paulus Æmilius elephantis proterendos substrauit. Vlpianus lib. 48 Digest. Transfugæ, ait, hac pœna afficiuntur, vt viui exurantur: item & Paulus. hoc summum supplicium Calistus vocat.

Alcibiades victis Atheniensibus fugit ad Pharnabazum. qui pecunia ab Alexandro Lacedæ. principe accepta necari iussit, allato vt fidem faceret capite ad Alexandrum, reliquum cadauer insepultū iacebat. cui sola, minas crudelissimi hostis aspernata concubina, busta persoluit.

Antonius, cum contra Octauium iuxta Alexandriam strenuè pugnasset, & cum eo miles quidam strenuissimè, illum ad cœnam vocatum Cleopatra

auro

aureo thorace aureaq; galea donauit. sed is tãtis muneribus acceptis, noctu ad Cæsarem transfugit.

Agis iunior hortantibus militibus, vt proditori se committeret: Alieni, inquit, ei fidem habere non debent, qui suorum proditor fuerit.

Nicostratus Argiuorum imperator, cum ab Archidamo multis præmijs pollicitationibusq; ad proditionẽ tentaretur, respondit: Archidame, te ab Hercule genus non ducere apparet: Hercules enim circumiens malos pœna affecit. Archidamus verò eos qui sunt probi, malis afficit.

Pisistratus factiosus, Athenis, illatis sibi ipsi vulneribus, curru delatus descendit in forum, dicens, ab inimicis se illa perpessum. sed ad eũ profectus Solon: Non, inquit, ô fili Hippocratis, Homericũ Vlyssem assimulas. Eis enim ad ciues decipiendos abuteris, quibus ille seipsum cedens, hostem deceperat. De eodem in capite de Simulatione dicemus.

Philippus Alexandrum filium accusauit, quod largitionibus beneuolentiam Macedonũ aucuparetur: quod te malũ rationis, inquit, in istam spem induxit, vt eos tibi fideles putares fore, quos pecunia corrupisses?

Cillicon, cum patriam Miletũ Prienensibus prodidisset, omnibus odio habitus est sed huic carnes ementi, manumq; ad lanium extendenti, lanius detestatus manum præcedit, atq; addidit, abhinc ciuitatẽ prodes nullam. Proditionis damnatus cum aduocato exulet, lex ait. ex Quirunt.

Soranus transfuga oppugnantibus M. Petilio & C. Sulpitio. consſ. vrbem eius Soram, edocuit qua parte vrbs capi posset, eaq; capta passus est sceleratus proditor in cõspectu suo ciues occidi. Ausona, Min-

turnæ, & Vestina ciuibus prodeuntibus à Rom.captæ.Famosus Iaschenes, qui Olynthũ Philippo Macedoni tradidit. Timolaus in Thebanũ proditione, Eudicus & Simus in Thessalia. Aristratus in Sycione, Perilaus in Megara.itẽ Daochus, Cyneas, Thrasilaus, Cereida, Hieronymus, Eucampida, Nittis, Telodaus, Niciasseus, Euxitheus, Cleotimus, Aristchimus, Neo & Trasilochus, Epicares, Dinarch⁹, Phiodorus, Elixus, Theogiton, Onometa, Hipparchus: item notati Brutij, quoniam Lucani rebelles fugitiuosq; Brutios vocant, ait Strabo lib 6.item Antiphõ Thucydidis præceptor, & cum eo Archeptolemus, & Gnomacles ex Marcellino.infamis Pullus Numitor Fregellanus, apud Cic.de Finibus.

Parthi cum duce Surina Crasso essent in prælio superiores, veriti ne Romani montes noctu ascenderent, fugamq; arriperent, dolis Crassum circumueniunt. Surinas enim quosdã dimittit, qui in Rom. exercitu dicerent, haberi sermones inter Parthorum principes de componendo cum Rom. fœdere, modò Crassus velit, Surinas interim proiecto ante pedes arcu, Crassum cepit vocitare, atque secum de pace agere velle. Crasso negãti, milites Rom. conuiciantur, quod non auderet cum hoste inermi in colloquiũ venire, atq; magis magisq; vrgere. tum Crassus militum tumultum veritus, conuersus ad suos: Octaui, inquit, tuq; Petroni, cæteriq; Rom. necessitatem prospicite, meq; meorum militum vi ad hoc coactum esse mihi testes apud Deos hominesq; estote, diciteq; me non à meis ciuibus proditũ, sed hostili fraude deceptũ interijsse. atq; cum his ad Surinam accedit, comitatus Octauio. interea Parthi ex Græcis oriundi, illi obuiã Venere: salutãtesq; Grçcè, hortantur

tãtur ad colloquia. tum Crassus, si vel minimam, inquit, meæ vitę rationem duxissem, nunquã profectò me vestris manibus aut fidei credidissem. Duos deinde fratres Roscios præmittit renunciaturos, quot secum comites Surinas ducat. sed ij capti, atq; retenti à Surina sunt. aduentans igitur Surinas: Ecquid, inquit, patiar vt pedes Romanus gradiatur, ego verò equo vehar? atq; equum ab Hyrode Crasso missum, adduci iubet infrenem. sed exposcentem Crassum dari sibi equum suum, Parthi vi comprehensum equo imposuere, stimulisq; equum cœperunt agitare. Octauius verò captis frenis, quoad potuit restitit, donec à Partho occisus est. Crassus verò à quodam Pomaxarte nomine conficitur.

CAP. VII. *De Promissis.*

PROMISSA seruare, boni viri est: sunt tamen adhibendę cautiones. non enim, inquit Cicero, seruanda sunt ijs quibus promiseris, inutilia si sint: nec si plus tibi noceant, quàm illi prosint, cui promiseris.

Agesilaus, cum quispiam ad eum sæpius diceret, ὡμολόγηκας, id est, promisisti per Iouem, inquit, certè promisi, si id iustum est: sin autem iniustum, dixi, non promisi. & cum ille subdidisset, veruntamen decet reges quicquid annuerint perficere, non magis, inquit, quàm illos qui reges adeunt, petere iusta decet.

Idem, cum inducias per tres menses pactas Tisaphernes non seruasset, oratores ad eum misit, qui agerent gratias illi, quod vsus periurio Deos sibi hosteis reddidisset.

Martialis in Caium.

Si donare vocas promittere, non dare Cai:
Vincam te donis muneribusq; tuis.
Accipe Callaicis quicquid fodit Astur in aruis,
Aurea quicquid habet diuitis vnda Tagi.
Quicquid Erythræa niger inuenit Indus in alga,
Quicquid & in nidis vnica seruat auis.
Quicquid Agenoreo Tyros improba cogit aheno:
Quicquid habent omnes, accipe quomodo das.

Pompeius, cum Gallum transfugā ciuitate Rom. donasset, non sine felle Cicero, ô bellum, inquit, hominem: Gallis ciuitatem promittit alienam, qui nobis nostram non potest reddere.

Scipio minor, cum C. Lælio consulatum petenti suffragaretur, Pompeiusq; qui tibicinis filius putabatur, suffragaturū se esset pollicitus, atq; longa expectatione Scipionē frustrarēt, (sua enim curabat) indignantibus cęteris quòd delusi essent, Scipio subridens: Stultitia, inquit, est nostra, tanquam non homines simus rogaturi. Iam diu tempus terimus, tibicinē expectantes. Vulgo cęptum dici, Tibicinem expectari in mora.

Chares Atheniensis multis multa promittebat, nihil tamen præstabat, ne quidē quod acceperat ab altero. vnde Charetis promissa vana dicta. Lacones, cum nollent promissis stare, lunæ rationes causabantur, quibus ex obseruatione prohibere simulabant. vnde prouerbium, Lacones lunas. Larus auis multa plumarū copia, carnibus exiguis, pariens vociferatur. quam ob rem qui multa pollicentur verbis, re pauca exequūtur, laros parturientes vocamus.

Alcibiades apud Platonem in Symposio ait, se, quoties Socrati occurrat, verecundia affici, quia

promissa

promissa non seruauerit. atque cupere Socratem ob id è vita excedere.

Cap. VIII. *De Pœnis.*

ARtaxerxes Longimanus Xerxis filius, ducibus delinquentibus, has pœnas statuit, vt pro flagellandis corporibus detractæ flagellarentur vestes, & pro depilando capillis capite tiara deposita depilaretur.

Aurelianus imperator, cum veniens ad Thyanem vrbẽ, occlusam reperisset, iratus dixisse fertur: canem in hoc oppido non relinquam. sed tum militibus amore prædæ acrius incumbentibus, tũ Heraclemone præ timore patriã prodente, vrbs capitur. Heraclemonẽ ceu proditorẽ occidi iussit, militibus verò vrbis euersionẽ pro pollicitis exposceatibus, respondens: canes, inquit, negaui in hac vrbe me relictur ũ, canes omnes occidite.

Xerxes Seston Abidonq; ponte 7 stadiorum coniunxerat. quo vi tempestatis dirupto, indignatus iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, inq; eius pelagus compedum par dimitti, ceu ad vinciendum fretum. dicitur etiam misisse, qui stygmata Hellesponto inurerent, colaphosq; darent, ac dicerẽt barbara vesanaque verba: ô aqua, ô mare, dominus tibi hanc irrogat pœnam, quem nihil de te malè meritũ læsisti. te tamen Xerxes, velis nolis, transmittet.

Agathocles, cum apud eum Ithacenses quererentur, quod nautæ Siculi ad Ithacam appulsi, pecora aliquot abegissent: vrbanè, atqui (ait) rex vester (de Vlysse intelligebat) non ouibus modò abactis, sed etiã pastore hic excæcato recessit.

In Plauti Rudente, cum Labrax leno dixiſſet, quis viuit me mortalis miſerior? dixiſſetq́; Charmides hoſpes, ego multo tantò miſerior quàm tu Labrax: dicẽte Labrace, quî? vrbanè Charmides ſubdit: Quia ego indignus ſum, tu dignus qui ſies.

Cotys erat in Pœnis nimis aſper. accepta igitur ab hoſpite fictilia eleganter polita, omnia confregit: ne in eum qui aliqua ex illis confregiſſet, aſperius animaduerteret.

Magrij argentarij ſeruus inſimulatus T. Fannij ſeruum occidiſſe, tortus aſſeuerauit. deditus igitur ſeruus ſupplicio eſt. paruo deinde tempore interiecto, ſeruus de cuius nece fuerat inſimulatus, domum redijt.

Seruus, cui cunctæ familiæ tutelam dominus permiſerat, alterius mulierem liberam deperibat. vxor conſerua re cognita, adeò excanduit, vt rationes, horrea, cæteraq́; viri igne conſumpſerit, ſeq́ue in puteo cum infantulo ex laqueo penſilem fecerit. cæterum rem dominus ægerrimè ferens, ſeruum arripit, nudat, melleq́; oblitum arboris ficulneæ carioſo ſtipiti alligat: ibique à formicarum multitudine poſt longũ cruciatũ moritur, atq; vſq; ad oſſa expulpat.

Tyberius imperator inter reliqua cruciatus genera illud etiam reperit, vt larga meri potione per fallaciam oneratos, repentè veratris deligatis, fidicularum ſimul vrinæq́; tormento diſtenderet.

Auguſtus cohortes ſi quæ ceſſiſſent loco decimauit, ordeoq́; pauit. centuriones item ſtatione deſerta, itidem vt manipulares capitali animaduerſione puniuit: alios varijs ignominijs affecit, vt nonnunquam decempedes ceſpitemq́; portare iuberet.

Modeſtinus Iureconſultus libro 49. Digeſt. ait.

Pœna

Pœna militum est castigatio, pecuniaria mulcta, munerum interdictio, militiæ mutatio, gradus deiectio, ignominiosa missio. nam in metallum aut opus metalli non dantur, nec torquentur.

Megabates in circumeundis nauium excubiis offendit, nauem Mindiam à nemine custodiri. quam rem indignè ferens, iussit vt satellites in uĕtum nauis principem vincirent: Scylaces is dicebatur. qui per foramen, per quod remus extaret, affixus est, vt corpus intus esset, caput foris.

Mezentius Ethruscorum rex, virorum corpora cadaueribus aduersis aduersa alligabat, vt singula membra singulis accomodarentur, atq; oribus ora, vt inquit Virgilius. Idem etiam faciebat Alboinus imperator.

Scythæ mactatarum pecudum intestinis, visceribus egestis, homines inserebant, vt capitibus tãtum eminerent. quoq; diutius pœnę sufficerent, cibo potuq; infelicem spiritum prorogabant: donec intus putrefacti, laniarentur à vermibus.

Persæ damnatos ex vinculis, in regis solio collocabant, regiam vestem indutos, ac sinebant vt biberent, in deliciisq; essent cum regum pellicibus, atque per dies aliquot quæ vellent facerẽt: postea vincientes, flagellantesque suspendebant.

Draco legumlator apud Athenienses nimium tetricarum, rogatus, quamobrem iniurias plurimas ac leues alioqui, capite plectendas statuisset: se parua delicta, inquit, morte digna censere, magnis maiorem pœnã inuenire nõ posse. Celius lib, 48. Digest. Vltimum, ait, supplicium mortem solam interpretamur. Honestiores, inquit in eodem lib. Calistus, fustibus non subiici.

Auidius Cassius primus stipitem grandem octoginta pedum posuit & centum, & summo ad imum damnatos ligauit, ab imoque focũ apposuit, incensisq; aliis, alij fumi cruciatu timoreque necati sunt. Idem etiam multis desertoribus crura incidit, ac poplites dicens: maius exemplum esse viuentis miserabiliter criminosi quam occisi.

Ptolemæus nactus Cleomenem occisum, pelle nudatum iussit corpus appendi.

Leucadiis in Apollinis sacrificio mos est sontem quotannis, auertendæ deorum iræ gratia, de montis specula deicere. ei applicant pennas, auesq;, quibus leuari possit: multiq; circunstantes, nauiculis cadentem excipere nituntur, cõsternatumq; extra patrios fines emittunt superstitem.

Pausanias ceruicibus damnatorum anchoram ferream alligabat, perq; totum diem ludribrio stare iubebat. Qui per audaciam regum placita risui haberet, viginti diebus in Archiuo vinctus cyphone, id est, ferreo vinculo, nudus, melle lacteq; litus, apibus muscisq; pabulo futurus destinabatur.

Alexander Pheræus viuos homines quosdam sepeliebat, quosdamq; alios aprorum vrsorumq; coriis circundatos, telis ac canibus venaticis lacerãdos laniandosq; præbebat.

Diomedes Thrax, equis ferocibus ferinisque hospites deuorandos exponebat: sed victus ab Hercule, deuorãdus suis ipsius equis expositus est, vt Perilaus à Phalari tauro æneo inuento suo.

Artaxerxes duabus scaphis inter se congruẽtibus, hominem includebat, ita aut caput pedes duntaxat eminerent. cogebatq; hominem ad cibos, stimulis fodiens oculos. vescenti pro potu lac melq; dabatur,

quibus etiam faciem conspergebat, vt dein insidentium masculorum multitudine obtegeretur, intus vermiculi generarentur, qui paulatim corpus corroderent, miserabiliter homo enecaretur. Hoc supplicio affectus est Metrodates, quod iactarat se Cyrum occidisse, perq; decem dies vitam pertulit infelicem.

Parricidæ inclusi in folliculo lupino cum simia, gallo & serpente, in profluentem vicinum, vel in mare abiiciebantur, vt omnibus elementis vel mortui carerent, inquit Cicero. pœnaq; culei dicebatur.

Pœnam poëtæ claudo pede fingunt. Horat. *Raro antecedentem scelestum deseruit pede pœna claudo.* Plin. libro 2. Pœnasq; maleficiis aliquando seras, occupato deo in tũta mole, nunq̃ autem irritas esse. Vulcanus claudus Martem est assecutus velocissimũ, ait Hom.

Apud Basteranos, extra montium confinia, vel vel vltra flumina eiectos, saxis opprimunt. Apud Ægyptios, articulatim præacutis calamis cæsos iubebãt supra spinarum aceruos comburi, maximum inter mortales iudicantes scelus, ei mortẽ per vim inferre, à quo vitam accepissent.

Solon Rempublicam dicebat contineri præmio ac pœna, vt ait Cicero ad Brutum in Epist. Plato verò ait: Nemo prudens punit, quia peccatum est sed ne peccetur. reuocari enim præterita non possunt: ex Seneca, & Platone de Legibus.

Agesilaus in conspiratores contra Rempub. Lacedæmoniorum, sublatis legibus Lycurgi, quæ prohibebant de indemnatis sumi supplicium, animaduertit, eaq; mox restituit.

Mosaicis legibus, in furto hominis pœna erat mortis. In auro & argento dupli, in boue quintupli, in reliquis iumentis quadrupli. cui non essent ad

satis

ſatisfaciendum bona, per ſex annos dabatur ſeruus, cui ſurripuerat. Draco vtcunq; capite puniuit. Solon dupli damnauit furem. Ex duodecim tabulis fur nocturnus, aut qui ſe defendiſſet, occidebatur. Ex cæteris liber verberabatur, adducebaturq; cui factũ eſſet furtum. ſeruus verò verberatus, è ſaxo præcipitabatur. Nunc pœna in quadruplum furti concepti, & ablati in triplum, in non manifeſtis duplum. apud Ægyptios olim furta erant impunita. Item & apud Lacedæmonios. Sabinus ſcribit, qui alienam rem attractauit inuito domino, aut qui tacuerit, furto teneri.

Socrates apud Platonẽ lib.2.de philoſophia. Quin etiam ciuitates, ait, tunc optimè gubernantur, cum iniuſti dant pœnas.

Nitocris in nouo ſupplicij genere commentum, eſt in cap.de Fratribus.

Facetum illud Luciani in 2.mendaciorum, Cyniram Scinthari filium, comprehenſum cum Helena quam furatus erat, adductumq; ad Rhadamantum, vinctum eſſe à verecundis: atq; malua flagellatum, ad impios detruſum.

Cap. IX. *De Paraſitis & ſcurris.*

ERGASILVS paraſitus in Captiuis Plautinis cum nunciaturus rem lętam Egioni minitaretur, velle magnis ſe pœnis afficere eum qui obſiſtat ſuo itineri: dixiſſetq; poſt multas minas, continete vos domi, prohibete à vobis vim meam: feſtiuè Egio, Mira ædepol ſunt ni hic in ventrem ſumpſit cõfidentiam. Væ miſero illi, cuius cibo iſte factus eſt impenſior.

Idem Ergaſilus, cum ob optimum nuncium iuſſiſſet apparari ſibi porcinã, agninam, pullos gallinaceos,

ceos, pernam, obtalmiam, horæum, scombrum, erigonum, cetum, mollemque caseum: facetè Egio, Nominandi ait istorum tibi erit magis quàm edundi copia hic apud me Ergasile.

Idem, cum eidem nunciasset, filium esse saluum: illeque subdidisset, Abi in malam rem, ludis me? respondit: Ita me amabit sancta saturitas Egio, itaque suo me condecoret cognomine, vt ego vidi.

Eundem Ergasilum, cum Egio visurus filium, cellarium fecisset, domiq; reliquisset: Dij immortales, ille inquit, vt ego callos detrũcabo tergoribus: quãta pernis pestis veniet, quanta labes larido, quanta sumini absumendo quanta callo calamitas

Curculio parasitus missus in Cariam à Phedromo amante, ad pecuniam mutuam ab amico accipiendam, eam cum accepisset: rediensque lætabundus, quæreret Phedromum, Phedromusq; anteuertens dixisset, Saluum gaudeo te Curculio aduenire, tuam mihi cedo dextram: vbi sunt spes meæ? eloquere obsecro? facetè parasitus ad dapes alludens: Eloquere, ait, te obsecro, vbi sunt meæ? Plautus in Curcul.

Planusium, quam Phedromus pecunia à lenone redemerat, cum inuenta esset fortè militis soror, qui eius potiundæ gratia aduenerat, atq; in mutua salutatione dixisset Planusium, Frater mi salue, Deos volo bene vortere istam rem nobis: vrbanè Curculio parasitus respõdit, Et ego nobis omnibus, tu vt hodie adueniens cœnam des sororiã, hic nuptialẽ cras dabit. Plaut. ibidem: Parasitus, inquit, Eupolis circa Prandij patinæq; tempus amicus est. ex Plaut. in Ad.

Troxillus seruus in Plauti Persa liberam cum deperiret, cuperetq; sexcentis illam nummis redimere à Dardalo lenone, nec haberet parasitum Saturnio-

nem ro-

nem rogat, vt rei prospiceret. postridie factus ille obuiam parasito: Ecquid, inquit, meministi here, qua de re ego tecum mentionem feceram? Facetè parasitus respõdit: Memini, vt murena & conger ne calefierent. nam nimio melius appetuntur frigidæ.

Idem eidem parasito, cum dixisset, Hic leno neq; te nouit, neq; gnatam tuam: festiuè parasitus, Me vt quisquam norit, nisi ille qui præbet cibum?

Gelasinus parasitus in Plauti Sticho ait, Famem fuisse suspicior matrem mihi. Nam postquam natus sum, satur nunquam fui. quam ego matri meę refero inuitissimus. quam neq; retulit, ego refero meæ matri fami gratiam. nam illa me in aluo mẽsis gestauit decem: at ego illam in aluo gesto plus annos decem.

Idem Gelasinus, cum domum verreret Panegyris & Dinacij sororum, quę viros peregre redeuntes expectabant, nunciassetq; quidam puer aduentare viros, ferreq; secum parasitos, Gelasinus ait: Perij (inquit) miser. atq; ille ridiculosissimus, Non sine felle Gelasinus, reuerram certè hoc quod cõuerri modo.

Toxillus idem de quo suprà, cum Saturioni parasito dixisset: ô Saturio, opportunè venisti mihi. vrbanissimè parasitus ait: Mendacium edepol dicis, & haud te decet: nam esurio venio, non venio saturio.

Alexander Macedo cũ patre Philippo apud Dionem loquens: è regia, ait, ciuitate risus incontinẽtes, aut eorum authores cum dicacitate carpẽtes, expellere, siue meretrici sint, siue nõ, saltus quoq; lasciuos & meretricios in lasciuis salutationibus, decet.

Sarmentis Cæsaris scurra fuit, & Cicerrus Messius Campanus, quorum meminit Horatius libro 1. Sermonum.

Sarmenti pugnam scurræ, Messiq; Cicerri.

Iuuena-

Iuuenalis Galbam etiam scurram addit.

Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset.

Sed de scurris alibi.

Melanthius Alexandri Pheræi parasitus, rogantibus quomodo Alexander occisus esset: Transfixis, inquit lateribus. vsq; ad meum ventrem.

Cypriæ adulatrices, quæ in Syriam cum transfretassent, regum vxoribus dum vehicula vellent conscendere, inclinatæ scalarum vicem exhibebant: ob id scalares cognominatæ.

Himerius adulator, Athenis quẽdã auarissimum, tanquam liberalissimum, citò vnà cum liberis fame periturum dicebat. T. verò Petronius in Neronem, prodigum sordes obiiciebat.

Alexander Macedo Diogeni apud inferos, ait, Aristotelem fuisse adulatorem maximum. Vide titulum de Adulatoribus.

CAP. X. *De Pecuniis.*

DIONYSIVS senior, cum à Syracusanis pecunias sæpius exigeret, atq; illi quererentur inopiam, alias exigi iussit, & bis terùe id fecit. sed cum post pecuniarum exactionem ludentes illos, cauillantesq; in foro aspiceret, exactionem quiescere iussit. Nunc enim nihil, inquit, habent quando nos contemnant.

Callicratides nauarchus amicis Lysandri petentibus, vt aliquem ex inimicis concederet, accepturus quinquaginta talenta, quãuis esset pecuniarum egentissimus, noluit. Dicente verò Cleandro, à consiliis: At ego q̃dem accepissem, si tu fuissem: Et ego, inquit, si tu essem.

Dioge-

Diogenes Cynicus rogatus, cur pallens esset aurum: quia multos, inquit, habet insidiatores.

Philippus Macedo dicentibus exploratoribus, castellum quod expugnare nitebatur, esse natura munitiss. neq; adiri posse. An ita difficile accessu esset, interrogauit, vt ne asinus quidem auro onustus adire posset? Meminit Cic. in epistolis ad Atticum. Solomon: Pecuniæ, ait, obediunt omnia. Hesiodus, Aristotelesque pecuniam dicebant animam esse mortalium. Horatius:

Et genus & formam regina pecunia donat.

Et alibi:

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca.
Tantum habet & fidei.

Et alibi:

Et ducentis ad se cuncta pecuniæ.

C. Cæsar L. Luceium ex competitoribus sibi adiunxit, quòd pecunia polleret, nummosq; suos communi nomine per centurias pronunciaret. Plinius: Aquæ quoque separantur, & ipsa naturæ elementa, pecuniæ vi discreta sunt. Hi niues, illi glaciem potât, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt.

Aristippus rogatus à Dionysio, ad quid venisset? respondit: Cum sapientia egebam, ad Socratem: nûc pecuniarum egens, ad te venio. Simonides rogatus, vtrum prestaret diuitias an sapientiam possidere: nescio equidem, inquit: cæterum video sapientes diuitum ianuas frequentare.

Alcamenes Lacedæmonius, rogante aliquo, cur à Messeniis munera nũ accepisset: quia sic accepissem, inquit, cum legibus pacem facere nequirem.

T. Quintius Philopæmeni Achæorum duci multos equites & armatos habenti, pecuniis tamen indigenti,

genti, iocabundus dixit, Philopomenem & manus & crura habere, sed ventrem non habere. allusit ad pecunias quæ bellorum nerui sunt, quamuis talis esset.

Suadentibus Demadi Atheniensibus, ac iubentibus, vt deductas triremes nautis militibusque compleret, cum pecunias nullas haberent: Omnino, inquit Demades, primùm pecunijs opus est.

Anaxander Lacedæmonius Eurycratis filius, rogante quodam quamobrem Lacedæmonij pecunias in publicum non congererent: Ne qui, inquit, custodes illarum sint, corrumpantur.

Martialis in diuitem, qui nesciebat fortuna vti:

Cum cathedralitios portet tibi rheda ministros,
Et Libys in longo puluere sudet equus:
Strataq; non vnas cingant triclinia Baias.
Et Thetis vnguento palleat vncta tuo.
Callida Setini rumpant crystalla trientes;
Dormiat in pluma nec meliore Venus.
Ad nocturna iaces fastosæ limina mœchæ;
Et madet heu lachrymis ianua surda tuis.
Vrere nunc miserum cessant suspiria pectus:
Vis dicam male sit cur tibi Tucca? bene est.

Seruiliorum familia trientem habebat sacrum, cui summa cum cura magnificentiaq; sacra quotannis faciebant. quem ferunt aliâs decreuisse videri, & ex eo aut diminutionem, aut honorem familiæ significari. Ex Plinio 29. lib. verò 34. ait: Seruilia illustris in fastis trientem æreum pascit auro & argento, consumentemq; vtrunq;.

Idem ait: Vngues resecari nundinis Rom. tacenti, atq; à digito indice, multorũ pecuniæ religiosum est.

In Ithacensem insulam, cum piratarum nauis esset appulsa, Pyrrhias quidam captiuum senem commiseratus, à piratis redemit. Cæterùm senex Pyrrhiæ suasit, vt cados pice plenos emeret. Id cum fecisset, profectis piratis, cados aperit: magnam pecuniam inuenit. quamobrẽ & seni illi gratias egit, & bouem etiam immolauit.

Antiochus, cum graui tributo à Romanis premeretur, seu inopia pecuniæ compulsus, seu extimulatus auaritia, adhibito exercitu noctu Dodonæi Iouis templum aggreditur. Qua re prodita, concursu incolarum cum omni militia occiditur. Diogenes diuitum pecuniam arboribus vitibusq; quæ in præruptis inaccessibilibusq; locis enascũtur, comparabat. Earum enim fructus à coruis auibusque: sic diuitum pecunias ab adulatoribus, meretricibus, lenonibusque deuorari.

Pecuniæ nullæ sunt apud Hessenios. In tigris alueo oppidum est Babytace, ibi mortalium soli aurum in odio contrahunt. Id defodiunt, ne quo cui sit in vsu. Heroicis temporibus non fuisse pecunias, ostendit Homerus in Iliade. Vbi Græci vina permutabant ære, ferro, corijs, bobus, cęterisq; rebus captiuis. meminit Plin. Omnia, inquit Quintilianus lib. 3. Instit. quæ extra nos bona sunt, quæq; hominib. fortè obtigerunt, nõ ideo laudãtur, quòd habuerit quis ea, sed quòd ijs honestè sit vsus. nam diuitiæ, potentia & gratia, cum plurimum virium dent in vtranq; partem, certissimum faciunt morum experimentũ. aut enim meliores propter hæc, aut peiores sumus.

Traianus imperator exactiones improbans, fiscũ dicebat esse veluti lienem, cum eo excrescente reliqui artus tabescerent. Timotheus pecunias sanguinem

nem animamq; mortalibus esse dicebat: quibus qui careat, mortuus inter viuos viuit.

Augustus relata ad se magnitudine æris alieni, qua quidam eques Rom. obrutus erat, culcitram emi cubicularem in eius auctione sibi iussit. admirantibus hanc rationẽ reddidit: Habenda est ad somnũ cul. itra, qua ille, cum tantum deberet, dormire potuit.

Pecunias olim, sicut hodie, in ædificiorum fundamentis iaci solitas legimus. Pecunias coacceruare aiũt Plutonẽ inuenisse quo mihi subit suspicio, vt veteres illas fundamentorũ pecunias Plutoni consecrarent. Alij tradunt Cererẽ Iasonemq; puerũ genuisse, appellatũ Plutonẽ, qui cultũ vitæ pecuniasq; coaceruare, ac in vsu custodire primus monstrauit, cum ante cõgregandæ ac cõseruandę pecuniæ nulla fuisset cura. Herodotus libro 1. ait: Nam Lydi primi, duntaxat eorum hominũ quos scimus, numum aureum argẽteumq; ad vtendũ percusserunt, ac primi caupones institoresq; fuere. Aleæ tesserarumq; ludũ & pilæ inuenerunt. Plin ait, Romanorũ primum Seruium signasse æs: antea rudi vsos, signasseq; nota pecudũ, vn de pecunia dicta. sed Columella libro 7. ait, peculiũ & pecuniam dictã à pecore, quod nõ solum veteres possederunt, sed adhuc apud quasdã genteis vnũ hoc vsurpatur diuitiarũ genus. In aliquibus vetustissimis, porci nota signata erat Phedon Heliensis mensuras pondera & nummum cùm alium, tum argenteum signari docuit, ait Strabo libro 8. Argentum Romæ signatum quinq; annis ante primum bellum Punicum, libraq; pondus æri imminutum bello Punico primo, notaq; assis dextantarij æris fuit. Exq; altera parte Ianus geminus, ex altera rostrum nauis, in triẽte & quadrante rates. Notæ argenti fuere bigæ &

quadrigæ, inde bigati & quadrigati dicti. Liuius Drusus in tribunatu pleb. octauam partem argento miscuit, qui nunc Victoriatus dicitur, quia victoria signatus est. Aureus nummus percussus est post argentum Romæ annis 70. Numa Pompilius olim nummos scorteos ligneosq; pro congiario populo dedit. Donatus suspicatur, pecuniam qua Dido solū ab Hiarba rege Numidarum, vbi Byrsa condita est, emit, fuisse è corio bubulo: atq; ob id natus locus fabulæ de tergo taurino. Apud Athenienseis nummus noctua signabatur, cum facie Mineruæ. Apud historicos lego, nummum antiquum signatum ex altera parte Iano gemino, ex altera naui. nummus Persicus sagittarium habebat: nummus Germanorum serra erat nota. Thesei nummus cum tauro, vel Marathonio, vel de duce, vel de Agricultura intelligens, vt homines ad agriculturam alliceret. Træzenorum nummus cum tridente Neptuni. Philippeos nummos à Philippo Macedonum rege dictos, facit vt suspicer Pollio, qui ait in Flauij Claud. vita: Philippeos nostri vultus annuos centum quinquaginta. erant omninò parui. Anaxilas Rhegiensis victor in Olympicis, Rhegiensium numismatis currum insculpsit, & leporem: quòd is primus in Ithacam Siciliamq; leporem apportauit, cum antea ibi non essent. Lycurgus sublatis aureis argenteisque, Lacedæmone ferreos nummos cōstituit. Sed & conss. complures percusserunt apud Rom. vt in nummis facile est videre. L. Lucullo data est potestas signandi in Peloponneso, qui plurimum Mithridatico bello cōsumptus est. Imperatorum Rom. nummos omnium vidimus. Apud Peloponnenses nummus testudine signatus est, ob id Chelo nuncupatus. Atheniensium in nummis

fuisse

fuisse bouem, à Theseo, vt arbitror, institutum, præter noctuam. Licet aliqui dicant esse Deliorum potius. in diobolis verò illorum erat noctuæ signum, cum Iouis facie. Darici, qui aurei erant, sicut Philippei & Alexandrini dicti nō à Dario Xerxis patre, sed ab alio antiquiore, funem habebant ligno alligatum & mulas currus trahentes. Corinthiorum nummus pegasum habebat insigne. Byzantiorum ferreus, vt Spartæ. Dionysius à stanno etiam percussit. Tarentinorum in nummo Taras erat, Neptuni filius, super delphinū vectus. Mitylenæorum Sappho sculptam nummi habebant: Chij Homerum, Asi puerum delphino insidentem: Dardani Gallorum pugnam, Aspendij palæstras, Cephallenes equum, Thasij Persen, Argiui murem.

Crœsus Lydorum rex, apud Lucianum lateres aureos Apollini mittebat. Tum Solō rogabat Crœsum, num cœlicolæ auro indigeant? ostenditq́; præterea auro esse ferrum melius. ait enim, si Cyrus Lydos aggrediatur, aureos ne tu enses an ferreos militibus feceris?

Alcibiadem ob multas opes agrosq́; superbum, conspicatus amator eius Socrates, adduxit cū ad tabulam in qua orbis terrarum erat inscriptus. iussit igitur, in tabella Atticam regionem inueniret. quam cum reperisse dixisset, rogauit vt suos agros reperiret. sed dicēte illo, nullibi esse: His igitur intumescis, inquit, ô Alcibiades, qui nusquam sunt?

CAP. XI. *Prospera.*

ADVERSÆ res vt homines timidos de gradu facilè deijciunt, ita secundæ extollunt, inflant: sed cōcussi mox incōstantis fortunę ictibus deturbātur,

grauioresq; longè casus sentiunt, quàm feliciores successus. Proinde in secundis magis cauendũ, quàm in aduersis timendum, ludente sæpè vices hominum fortuna.

Philippus Macedo, cum multi successus vno sibi die nunciati essent, ô fortuna, inquit, pro tot tantisq; bonis exiguo me aliquo malo affice. Idem victis Atheniensibus, non modò nõ insultauit, sed iussit, ob rerum humanarum cõditionem, vt puer mane memoraret, Philippe homo es. de Paulo Æmilio & Camillo dictum est.

Epaminondas postridie eius diei quo Cleombrotũ vicerat, squalidus, demisso ore, tristi vultu, & turbata fronte è tabernaculo processit. Interrogantibus autem amicis nunquid aduersi sibi contigisset: nihil, inquit, verùm immoderatæ lætitiæ, qua heri quàm pareat maiore affectum me esse sentiebam, pœnas à me ipso exigere constitui.

Lucullus, cum ad Cyrenæos venisset, turbatamq; Remp tyrannidibus, in optimam formam redegisset, rogatus vt leges conscriberet, prætermisit: recordatus Platonicæ sentẽtiæ, difficillimũ esse Cyrenæos amplissima fortuna solutos legibus contineri.

Seleucus occiso Lysimacho, quem solum se ex Alexandri Magni cohorte, victorumq; victorem esse iactaret, diuinumq; nõ humanum opus egisse affirmaret: post septem menses à Ptolemæo, cuius sororem Lysimachus vxorem duxerat, insidijs circumuentus occiditur. Ouidius:

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Seneca: Cum tibi alludit vitæ prosperitas, tunc te velut in lubrico continebis. Cleones in oratione apud

pud Athenienses: Facilius est propulsare aduersa, quàm tutari secunda. ex Thucydide. Apelles sedentem fortunam pinxerat: rogatus causam, respondit: quia nunquam stet.

Asdrubal in oratione ad senatum Carthaginensem habita: Rarò, inquit, simul hominibus bonam fortunā bonamq; mentē dari. populū Rom. eo inuictū esse, quòd in secundis rebus sapere & consulere meminerit. Vergil. 10.

Nescia mens hominis fati, sortisq; futuræ.
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Alexander cum Philippo colloquens, ait: quare maximum virtutis vel vitij signum est, vel continēter prospera, vel aduersa incontinenter ferre. Seneca in Epist. *Ita melius in malis sapimus, secunda rectum auferunt.* Carneades aduersam fortunam in secunda admonebat.

Achilles apud Homerum: Sic vouerunt Dij miseris mortalibus, vt in mœrore viuendum sit. Duo enim dolia in Iouis limine sidunt plena munerum, quæ nobis danda constituunt: malorum alterum, alterum bonorum ait.

Caractacus ab Ostorio victus, ductus ad triumphum, vbi tribunali astitit: Si quanta, ait, nobilitas & fortuna mihi fuit, tāta rerum prosperarum moderatio fuisset, amicus potius in hanc vrbē, quàm captus venissem. fuit autē regulus Sylurarum in Britannia.

Euctus & Ebleus amici Persei, ad gratiam in rebus secundis soliti semper loqui, victo à Romanis Perseo, cœperunt in illum insultare, & rerum negligentiam obijcere: quousq; ira Perseus percitus, ambos pugione cōfodit. Plutarchus in libello de Tranquillitate animi ait, aduersa ꝓuisa minus lædere: exē-

plo Vlyssis, qui iuxta lachrymantem vxorem sedens, non lachrymauit: ita enim futurum præuiderat. in canis verò morte flesse dictus est. vide titulum de Felicitate.

Cap. XII. *De Peccatorum ratione.*

PECCATORVM exitum infelicẽ esse, etsi possem pluribus exemplis ostendere, quæ veterum libris continentur: Addam tantum vnum, quòd illustris M. Marcellus frater tuus, non minus humanitate & constantia quàm fide conspicuus, mihi retulit. Is enim in bello quod aduersus Gallos ad Lyrin gestum est, cum præfectus militum esset, quispiam è suis miles, cum vnam è succlis diuo Antonio dedicatis, quã uis admonitus ne committeret, in Sinuessano suburbio duobus cum comitibus rapuisset, comedissetq;, intra duas horas ignibus adeò videbatur cum comitibus vexari, vt re intellecta, cum ad illos accurrisset M. Marcellus, rogitaretq; quid mali paterentur: nihil aliud milites responderunt, quàm vt aquam afferret: rogitãtes subinde aquam, atq; intra duas horas miserabiliter animas efflasse. Scipio Africanus, quia pecuniam à Tectosagibus è Delphis ereptam attigerat, putatus est tot pertulisse infortunia.

Martem cum Venere irretitum aspicientes Dij apud Homerum, malefacta (dicebant) malè pereunt. Non videtis vt Vulcanus, quanquam claudus, Martem Deorum velocissimum irretiuit?

Agesipolis Cleombroti filius, cum quispiam ei dixisset, ipsum cum æqualibus obsidem fuisse, filios verò eorumq; vxores minime: Meritò, inquit, decet enim nostra peccata nos ferre. Lucret.

Prætcritisq; male peccata admissa remordent.

Iosephus

Iosephus: *Impoßibile est, ait, supplicium deuitare posse peccantem*

Claudius imperator, cum orantibus familiaribus dempsisset cuidam appositam notam: Litura tamen extet, inquit.

Lamachus quendã decimæ cohortis in errorem prolapsum, cum obiurgaret: atq; ille dixisset se postea nunquam id esse admissurum, atqui nõ est in bello, inquit, bis peccare.

Lacon quidam in dicentem quendam, qui pœnas dabat se inuitum peccasse: facetè plectitur (inquit) Lacon etiam inuitus. Omne peccatum est actio, inquit Seneca: omnis actio voluntaria: ergo omne peccatum est voluntarium.

Heminam puerum, cum vndosior fluctus Delphino insidentem necasset, Delphin ad terram reuexit, & veluti fateretur reatum, pœnitentiam suam morte mulctauit.

Crœsi abauus, cum esset Heraclidarum satelles, muliebri dolo inductus, dominum interemit, illiusque dignitate potitus est. nihil ad ipsum spectante, quamobrẽ Crœsus quintæ ætatis exactæ crimen luit.

Scipio Nasica, cum Paulum Æmilium ad prælium capessendum in Persen perurgeret: subridens Paulus, si qualis, ait, tu es, iuuenis forem, capessierem. cæterum multorum qui victi sunt errata docent, prohibentq; ex via contra phalangam instructam dimicare. Vnde prouerbio iactatum est, optimum esse aliena frui insania. Iuuenalis:

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.

Plato cum aliena peccata perspiceret, sumnè ego huius similis? dicere solebat.

nem rogat, vt rei prospiceret. postridie factus ille obuiam parasito: Ecquid, inquit, meministi here, qua de re ego tecum mentionem feceram? Facetè parasitus respõdit: Memini, vt murena & conger ne calefierent. nam nimio melius appetuntur frigidæ.

Idem eidem parasito, cum dixisset, Hic leno neq; te nouit, neq; gnatam tuam: festiuè parasitus, Me vt quisquam norit, nisi ille qui præbet cibum?

Gelasinus parasitus in Plauti Sticho ait, Famem fuisse suspicior matrem mihi. Nam postquam natus sum, satur nunquam fui. quam ego matri meç refero inuitissimus. quam neq; retulit, ego refero meæ matri fami gratiam. nam illa me in aluo mẽseis gestauit decem: at ego illam in aluo gesto plus annos decem.

Idem Gelasinus, cum domum verreret Panegyris & Dinacij fororum, quç viros peregre redeuntes expectabant, nunciasletq; quidam puer aduentare viros, ferreq; secum parasitos, Gelasinus ait: Perij (inquit) miser. atq; ille ridiculosissimus, Non sine felle. Gelasinus, reuerram certè hoc quod cõuerri modo.

Toxillus idem de quo suprà, cum Saturioni parasito dixisset: ô Saturio, opportunè venisti mihi. vrbanissimè parasitus ait: Mendacium ædepol dicis, & haud te decet: nam esurio venio, non venio saturio.

Alexander Macedo cũ patre Philippo apud Dionem loquens: è regia, ait, ciuitate risus incontinẽtes, aut eorum authores cum dicacitate carpẽtes, expellere, siue meretrici sint, siue nõ, saltus quoq; lasciuos & meretricios in lasciuis salutationibus, decet.

Sarmentis Cæsaris scurra fuit, & Cicerrus Messius Campanus, quorum meminit Horatius libro I. Sermonum.

Sarmenti pugnam scurræ, Messiq; Cicerri.

Iuuena-

Iuuenalis Galbam etiam scurram addit.

Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset.

Sed de scurris alibi.

Melanthius Alexandri Pheræi parasitus, rogantibus quomodo Alexander occisus esset: Transfixis, inquit lateribus. vsq; ad meum ventrem.

Cypriæ adulatrices, quæ in Syriam cum transfretassent, regum vxoribus dum vehicula vellent conscendere, inclinatæ scalarum vicem exhibebant: ob id scalares cognominatæ.

Himerius adulator, Athenis quēdā auarissimum, tanquam liberalissimum, citò vnà cum liberis fame periturum dicebat. T. verò Petronius in Neronem, prodigum sordes obiiciebat.

Alexander Macedo Diogeni apud inferos, ait, Aristotelem fuisse adulatorem maximum. Vide titulum de Adulatoribus.

CAP. X. *De Pecuniis.*

DIONYSIVS senior, cum à Syracusanis pecunias sæpius exigeret, atq; illi quererentur inopiam, alias exigi iussit, & bis terue id fecit. sed cum post pecuniarum exactionem ludentes illos, cauillantesq; in foro aspiceret, exactionem quiescere iussit. Nunc enim nihil, inquit, habent quando nos contemnant.

Callicratides nauarchus amicis Lysandri petentibus, vt aliquem ex inimicis concederet, accepturus quinquaginta talenta, quāuis esset pecuniarum egentissimus, noluit. Dicente verò Cleandro, à consiliis: At ego q. dem accepissem, si tu fuissem: Et ego, inquit, si tu essem.

Dioge-

Diogenes Cynicus rogatus, cur pallens esset aurum: quia multos, inquit, habet insidiatores.

Philippus Macedo dicentibus exploratoribus, castellum quod expugnare nitebatur, esse natura munitiss. neq; adiri posse. An ita difficile accessu esset, interrogauit, vt ne asinus quidem auro onustus adire posset? Meminit Cic. in epistolis ad Atticum. Solomon: Pecuniæ, ait, obediunt omnia. Hesiodus, Aristotelesque pecuniam dicebant animam esse mortalium. Horatius:

Et genus & formam regina pecunia donat.

Et alibi:

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Et alibi:

Et ducentis ad se cuncta pecuniæ.

C. Cæsar L. Luceium ex competitoribus sibi adiunxit, quòd pecunia polleret, nummosq́; suos communi nomine per centurias pronunciaret. Plinius: Aquæ quoque separantur, & ipsa naturæ elementa, pecuniæ vi discreta sunt. Hi niues, illi glaciem potãt, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt.

Aristippus rogatus à Dionysio, ad quid venisset? respondit: Cum sapientia egebam, ad Socratem: nũc pecuniarum egens, ad te venio. Simonides rogatus, vtrum prȩstaret diuitias an sapientiam possidere: nescio equidem, inquit: cæterum video sapientes diuitum ianuas frequentare.

Alcamenes Lacedæmonius, rogante aliquo, cur à Messeniis munera nũ accepisset: quia sic accepissem, inquit, cum legibus pacem facere nequirem.

T. Quintius Philopæmeni Achæorum duti multos equites & armatos habenti, pecuniis tamen indigenti,

genti, iocabundus dixit, Philopomenem & manus & crura habere, sed ventrem non habere. allusit ad pecunias quæ bellorum nerui sunt, quamuis talis esset.

Suadentibus Demadi Atheniensibus, ac iubentibus, vt deductas triremes nautis militibusque compleret, cum pecunias nullas haberent: Omnino, inquit Demades, primùm pecunijs opus est.

Anaxander Lacedæmonius Eurycratis filius, rogante quodam quamobrem Lacedæmonij pecunias in publicum non congererent: Ne qui, inquit, custodes illarum sint, corrumpantur.

Martialis in diuitem, qui nesciebat fortuna vti:

Cum cathedralitios portet tibi rheda ministros,
Et Libys in longo puluere sudet equus:
Strataq; non vnas cingant triclinia Baias.
Et Thetis vnguento palleat vncta tuo.
Callida Setini rumpant crystalla trientes,
Dormiat in pluma nec meliore Venus.
Ad nocturna iaces fastosæ limina mœchæ,
Et madet heu lachrymis ianua surda tuis.
Vrere nunc miserum cessant suspiria pectus:
Vis dicam male sit cur tibi Tucca? bene est.

Seruiliorum familia trientem habebat sacrum, cui summa cum cura magnificentiaq; sacra quotannis faciebant. quem ferunt aliâs decreuisse videri, & ex eo aut diminutionem, aut honorem familiæ significari. Ex Plinio 29. lib. verò 34. ait: Seruilia illustris in fastis trientem æreum pascit auro & argento, consumentemq; vtrunq;.

Idem ait: Vngues resecari nundinis Rom. tacenti, atq; à digito indice, multorũ pecuniæ religiosum est.

In Ithacensem insulam, cum piratarum nauis esset appulsa, Pyrrhias quidam captiuum senem commiseratus, à piratis redemit. Cæterùm senex Pyrrhiæ suasit, vt cados pice plenos emeret. Id cum fecisset, profectis piratis, cados aperit: magnam pecuniam inuenit. quamobrẽ & seni illi gratias egit, & bouem etiam immolauit.

Antiochus, cum graui tributo à Romanis premeretur, seu inopia pecuniæ compulsus, seu extimulatus auaritia, adhibito exercitu noctu Dodonæi Iouis templum aggreditur. Qua re prodita, concursu incolarum cum omni militia occiditur. Diogenes diuitum pecuniam arboribus vitibusq; quæ in prærupstis inaccessibilibusq; locis enascũtur, comparabat. Earum enim fructus à coruis auibusque: sic diuitum pecunias ab adulatoribus, meretricibus, lenonibusque deuorari.

Pecuniæ nullæ sunt apud Hessenios. In tigris alueo oppidum est Babytace, ibi mortalium soli aurum in odio contrahunt. Id defodiunt, ne quo cui sit in vsu. Heroicis temporibus nõn fuisse pecunias, ostendit Homerus in Iliade. Vbi Græci vina permutabant ære, ferro, corijs, bobus, cęterisq; rebus captiuis. meminit Plin. Omnia, inquit Quintilianus lib. 3. Instit. quæ extra nos bona sunt, quæq; hominib. fortè obtigerunt, nõ ideo laudãtur, quòd habuerit quis ea, sed quòd ijs honestè sit vsus. nam diuitiæ, potentia & gratia, cum plurimum virium dent in vtranq; partem, certissimum faciunt morum experimentũ. aut enim meliores propter hæc, aut peiores sumus.

Traianus imperator exactiones improbans, fiscũ dicebat esse veluti lienem, cum eo excrescente reliqui artus tabescerent. Timotheus pecunias sanguinem

nem animamq; mortalibus esse dicebat: quibus qui careat, mortuus inter viuos viuit.

Augustus relata ad se magnitudine æris alieni, qua quidam eques Rom. obrutus erat, culcitram emi cubicularem in eius auctione sibi iussit. admirantibus hanc rationē reddidit: Habenda est ad somnū cul. itra, qua ille, cum tantum deberet, dormire potuit.

Pecunias olim, sicut hodię, in ædificiorum fundamentis iaci solitas legimus. Pecunias coacervare aiūt Plutonē inuenisse quo mihi subit suspicio, vt veteres illas fundamentorū pecunias Plutoni consecrarent. Alij tradunt Cererē Iasonemq; puerū genuisse, appellatū Plutonē, qui cultū vitæ pecuniasq; coaceruare, ac in vsu custodire primus monstrauit, cum ante cōgregandæ ac cōseruandę pecuniæ nulla fuisset cura. Herodotus libro 1. ait: Nam Lydi primi, duntaxat eorum hominū quos scimus, nummum aureum argēteumq; ad vtendū percusserunt, ac primi caupones institoresq; fuere. Aleæ tesserarumq; ludū & pilæ inuenerunt. Plin. ait, Romanorū primum Seruium signasse æs: antea rudi vsos, signasseq; nota pecudū, vn de pecunia dicta. sed Columella libro 7. ait, peculiū & pecuniam dictā à pecore, quod nō solum veteres possederunt, sed adhuc apud quasdā genteis vnū hoc vsurpatur diuitiarū genus. In aliquibus vetustissimis, porci nota signata erat Phedon Heliensis mensuras pondera & nummum cùm alium, tum argenteum signari docuit, ait Strabo libro 8. Argentum Romæ signatum quinq; annis ante primum bellum Punicum, libraq; pondus æri imminutum bello Punico primo, notaq; assis dextantarij æris fuit. Exq; altera parte Ianus geminus, ex altera rostrum nauis, in triēte & quadrante rates. Notæ argenti fuere bigæ &

quadrigæ, inde bigati & quadrigati dicti. Liuius Drusus in tribunatu pleb. octauam partem argento miscuit, qui nunc Victoriatus dicitur, quia victoria signatus est. Aureus nummus percussus est post argentum Romæ annis 70. Numa Pompilius olim nummos scorteos ligneosq; pro congiario populo dedit. Donatus suspicatur, pecuniam qua Dido solũ ab Hiarba rege Numidarum, vbi Byrsa condita est, emit, fuisse è corio bubulo: atq; ob id natus locus fabulæ de tergo taurino. Apud Athenienseis nummus noctua signabatur, cum facie Mineruæ. Apud historicos lego, nummum antiquum signatum ex altera parte Iano gemino, ex altera naui. nummus Persicus sagittarium habebat: nummus Germanorum serra erat nota. Thesei nummus cum tauro, vel Marathonio, vel de duce, vel de Agricultura intelligens, vt homines ad agriculturam alliceret. Træzenorum nummus cum tridente Neptuni. Philippeos nummos à Philippo Macedonum rege dictos, facit vt suspicer Pollio, qui ait in Flauij Claud. vita: Philippeos nostri vultus annuos centum quinquaginta. erant omninò parui. Anaxilas Rhegiensis victor in Olympicis, Rhegiensium numismatis currum insculpsit, & leporem: quòd is primus in Ithacam Siciliamq; leporem apportauit, cum antea ibi non essent. Lycurgus sublatis aureis argenteisque, Lacedæmone ferreos nummos cõstituit. Sed & consſ. complures percusserunt apud Rom. vt in nummis facile est videre. L. Lucullo data est potestas signandi in Peloponneso, qui plurimum Mithridatico bello cõsumptus est. Imperatorum Rom. nummos omnium vidimus. Apud Peloponnenses nummus testudine signatus est, ob id Chelo nuncupatus. Atheniensium in nummis

fuisse

fuiſſe bouem, à Theſeo, vt arbitror, inſtitutum, præter noctuam. Licet aliqui dicant eſſe Deliorum potius. in diobolis verò illorum erat noctuæ ſignum, cum Iouis facie. Darici, qui aurei erant, ſicut Philippei & Alexandrini dicti nō à Dario Xerxis patre, ſed ab alio antiquiore, funem habebant ligno alligatum & mulas currus trahentes. Corinthiorum nummus pegaſum habebat inſigne. Byzantiorum ferreus, vt Spartæ. Dionyſius à ſtanno etiam percuſſit. Tarentinorum in nummo Taras erat, Neptuni filius, ſuper delphinū vectus. Mitylenæorum Sappho ſculptam nummi habebant: Chij Homerum, Aſi puerum delphino inſidentem: Dardani Gallorum pugnam, Aſpendij palæſtras, Cephallenes equum, Thaſij Perſen, Argiui murem.

Crœſus Lydorum rex, apud Lucianum lateres aureos Apollini mittebat. Tum Solō rogabat Crœſum, num cœlicolæ auro indigeant? oſtenditq; præterea auro eſſe ferrum melius. ait enim, ſi Cyrus Lydos aggrediatur, aureos ne tu enſes an ferreos militibus feceris?

Alcibiadem ob multas opes agroſq; ſuperbum, conſpicatus amator eius Socrates, adduxit eū ad tabulam in qua orbis terrarum erat inſcriptus. iuſſit igitur, in tabella Atticam regionem inueniret. quam cum reperiſſe dixiſſet, rogauit vt ſuos agros reperiret. ſed dicēte illo, nullibi eſſe: His igitur intumeſcis, inquit, ô Alcibiades, qui nuſquam ſunt?

CAP. XI. *Proſpera.*

ADVERSÆ res vt homines timidos de gradu facilè deijciunt, ita ſecundæ extollunt, inflant: ſed cōcuſſi mox incōſtantis fortunę ictibus deturbātur,

grauioresq; longè casus sentiunt, quàm feliciores successus. Proinde in secundis magis cauendũ, quàm in aduersis timendum, ludente sæpè vices hominum fortuna.

Philippus Macedo, cum multi successus vno sibi die nunciati essent, ô fortuna, inquit, pro tot tantisq; bonis exiguo me aliquo malo affice. Idem victis Athenienfibus, non modò nõ insultauit, sed iussit, ob rerum humanarum cõditionem, vt puer mane memoraret, Philippe homo es. de Paulo Æmilio & Camillo dictum est.

Epaminondas postridie eius diei quo Cleombrotũ vicerat, squalidus, demisso ore, tristi vultu, & turbata fronte è tabernaculo processit. Interrogantibus autem amicis nunquid aduersi sibi contigisset: nihil, inquit, verùm immoderatæ lætitiæ, qua heri quàm parerat maiore affectum me esse sentiebam, pœnas à me ipso exigere constitui.

Lucullus, cum ad Cyrenæos venisset, turbatamq; Remp tyrannidibus, in optimam formam redegisset, rogatus vt leges conscriberet, prætermisit: recordatus Platonicæ sentẽtiæ, difficillimũ esse Cyrenæos amplissima fortuna solutos legibus contineri.

Seleucus occiso Lysimacho, quem solum se ex Alexandri Magni cohorte, victorumq; victorem esse iactaret, diuinumq; nõ humanum opus egisse affirmaret: post septem menses à Ptolemæo, cuius sororem Lysimachus vxorem duxerat, insidijs circumuentus occiditur. Ouidius:

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Seneca: Cum tibi alludit vitæ prosperitas, tunc te velut in lubrico continebis. Cleones in oratione apud

pud Athenienses: Facilius est propulsare aduersa, quàm tutari secunda. ex Thucydide. Apelles sedentem fortunam pinxerat: rogatus causam, respondit: quia nunquam stet.

Asdrubal in oratione ad senatum Carthaginensem habita: Rarò, inquit, simul hominibus bonam fortunã bonamq; mentẽ dari. populũ Rom. eo inuictũ esse, quòd in secundis rebus sapere & consulere meminerit. Vergil. 10.

Nescia mens hominis fati, sortisq; futuræ.
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Alexander cum Philippo colloquens, ait: quare maximum virtutis vel vitij signum est, vel continẽter prospera, vel aduersa incontinenter ferre. Seneca in Epist. *Ita melius in malis sapimus, secunda rectum auferunt.* Carneades aduersam fortunam in secunda admonebat.

Achilles apud Homerum: Sic vouerunt Dij miseris mortalibus, vt in mœrore viuendum sit. Duo enim dolia in Iouis limine sidunt plena munerum, quæ nobis danda constituunt: malorum alterum, alterum bonorum ait.

Caractacus ab Ostorio victus, ductus ad triumphum, vbi tribunali astitit: Si quanta, ait, nobilitas & fortuna mihi fuit, tãta rerum prosperarum moderatio fuisset, amicus potius in hanc vrbẽ, quàm captus venissem. fuit autẽ regulus Sylurarum in Britannia.

Euctus & Ebleus amici Persei, ad gratiam in rebus secundis soliti semper loqui, victo à Romanis Perseo, cœperunt in illum insultare, & rerum negligentiam obijcere: quousq; ira Perseus percitus, ambos pugione cõfodit. Plutarchus in libello de Tranquillitate animi ait, aduersa ꝓpulsa minus lædere: exẽ-

Iosephus: *Impoßibile est, ait, supplicium deuitare posse peccantem*

Claudius imperator, cum orantibus familiaribus dempsisset cuidam appositam notam: Litura tamen extet, inquit.

Lamachus quendã decimæ cohortis in errorem prolapsum, cum obiurgaret: atq; ille dixisset se postea nunquam id esse admissurum, atqui nõ est in bello, inquit, bis peccare.

Lacon quidam in dicentem quendam, qui pœnas dabat se inuitum peccasse: facetè plectitur (inquit) Lacon etiam inuitus. Omne peccatum est actio, inquit Seneca: omnis actio voluntaria: ergo omne peccatum est voluntarium.

Heminam puerum, cum vndosior fluctus Delphino insidentem necasset, Delphin ad terram reuexit, & veluti fateretur reatum, pœnitentiam suam morte mulctauit.

Crœsi abauus, cum esset Heraclidarum satelles, muliebri dolo inductus, dominum interemit, illiusque dignitate potitus est. nihil ad ipsum spectante, quamobrẽ Crœsus quintæ ætatis exactæ crimen luit.

Scipio Nasica, cum Paulum Æmilium ad prælium capessendum in Persen perurgeret: subridens Paulus, si qualis, ait, tu es, iuuenis forem, capesserem. cæterum multorum qui victi sunt errata docent, prohibentq; ex via contra phalangam instructam dimicare. Vnde prouerbio iactatum est, optimum esse aliena frui insania. Iuuenalis:

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.

Plato cum aliena peccata perspiceret, sumnè ego huius similis? dicere solebat.

Minutius facti pœnitens, quod Fabiũ insimulasset, à quo postea sit adiutus, ad cõmilitones: Boni, ait, sapientisq; viri est, si errauerit, in reliquũ tempus doctorem se sibi asciscere. mitior, inquit Fabius, solet irrogari pœna verecũdiæ. Nam culpã, præsertim deprehensam, pertinaciter tueri, culpa altera est.

Agesilaus commiseratus est hostium decem millium fortunam, quos ceciderat. Compulsis multis intra Corinthum, hortantibusq; amicis vt vrbẽ oppugnaret, negauit id sibi conuenire: se eum esse dicens, qui ad officium peccantes cogeret, non qui vrbes vastaret. Seneca: *Bu peccare, inquit, eum qui peccanti obsequium accommodat.*

Alcibiades cum pugno percussisset Hipponicum nobilem, diuitemq; Atheniensem, atq; postridie domum illius venisset, vbi in conspectũ venit, deposita raptim veste, corpus nudum verberandum obtulit, rogitãs vt pro peccato meritas pœnas daret. sed Hipponicus pietate motus, non modò veniam Alcibiadi dedit sed filiam etiam matrimonio copulauit.

Chremes Terentianus, Simoni in Pamphilum excandescenti, ait: Pro peccato magno paululum supplicij satis est patri.

Demeæ Mitio fratris filium Æschinem adoptauerat. Is adolescens psaltriam indotatam duxerat. Demea cum Mitioni dixisset, num filij factũ placeret? Non, ait, si queam mutare: nunc cum nequeo, æquo animo fero.

Ita vita est hominum, quasi cum ludas tesseris
Si illud maximè quod est opus iactu, non cadit:
Illud quod cecidit fortè id arte corrigas.

ex Terent. in Adelph.

Annibal apud Liuium cum Scipione colloquens, optimum

optimum quidem ait fuerat patribus nostris, mentem datam à Dijs esse, vt & vos Italiæ & nos Africæ imperio contenti essemus. Neq; enim ne nobis quidem Sicilia atque Sardinia satis digna precia sunt, pro tot classibus, tot exercitibus, tot tamq; egregijs amissis ducibus: sed præterita magis reprehendi possunt, quàm corrigi. Epicurus dicebat: Qui peccare se nescit, corrigi non vult.

Hippocrates medicorum princeps, videtur honestissimè fecisse, quòd quosdã errores suos, ne posteri errarent, confessus est. & M. Tullius non dubitauit aliquos libros suos iam editos, alijs postea scriptis ipse damnare, sicut Catullum atq; Lucilium.

Thales interrogatus, num homo malè operans Deos latêret: Ne cogitans quidem, inquit. Seneca in Epistolis: Nocens, inquit, habuit aliquando latendi fortunam, nunquam fiduciam. Pythagoras dicebat, maiores esse conscientiæ morsus, quàm pœnarum.

Crates impossibile esse dicebat, quenquam inueniri, qui lapsus nõ sit: sed veluti in malo punico, granum quoq; aliquod putrescere.

Æsopus fabulator singulis mortalibus binas ait esse peras: alteram à pectore, in qua aliorum vitia sita essent, dependentem: alteram, in qua nostra ex humeris. Fit nescio quo modo, vt magis in alijs quàm nobis ipsis cernamus, si quid delinquitur ait Cicero. Stilphon cum obiectum esset à Metrodoro, quod filiam haberet impudicam: peccatum, inquit, meum est, an filiæ? Ægyptij cum malum quodpiam notare volebant, crocodilum pingebant.

CAP.

Cap. XIII. *De Poëtis.*

POETICAM ne quis putet rem nugatoriam inanemq; (imperiti appellant) audiat Strabonem, qui ait: Primi poëticam philosophiam quandam esse perhibuêre, posteriores solum poëtam ipsum sapiêtem esse asseruerunt. Ante omnes ipsa in medium processit, quam in rebus omnibus sequentes æmulati, metrum tantum dissoluerunt. hæc ex illis passim. Socrates apud Platon lib. 6. per ęnigmata loqui poëtas omnes fermè ait.

Philippus Macedo Alexandro filio ait: Vir præstans & generosus, meo cōsilio delectari, & animum adhibere poësi debet, non omni, sed optimæ & magnificentissimæ, qualem Homeri solum & Hesiodi scimus.

Idem Alexander in poëtas magna vtebatur liberalitate, vt cum post aliquot annos Archestratus poëta venustissimus, in multa inopia obscuritateque senesceret, quidam ad eum dixisse fertur: At si Alexandri contemporaneus fuisses, in singulos ille tibi versus Cyprum aut Phœnicem daret.

Scapheus comœdus, cum in comœdia versum flagitatorium inseruisset ardens, decem talenta dedit.

Idem Alexander ensem Homerumq; tantum capiti supponebat. atq; vterq; inter tot bella armaque strepentia, nullo non die poëmatis aliquid legebat.

Idem Alexander captis Thebis, Pindari vatis familiæ penatibusque iussit parci: iussitque inscribi, Pindari poëtæ domum ne incendite. Pompeius Theophanem Mitylenæum scriptorem rerum suarum, ciuitate donauit.

Gilippus victo Nicia, Atheniensium duce, mul-

tos è captiuis Euripidis poëtæ gratia dimisit.

Augustus hexametris versibus librum scripsit, item epigrammatum. Domitianus eminentissimus fuit in poëta, testibus Silio & Martiale: item Hadrianus. Africanus prior Q. Ennij statuam sepulchro suo imponi iussit.

Ægyptij reges Menandrum & classe & per legatos accersiuerunt.

Cratinus in Archilocho, Homerum & Hesiodũ sophistas sapientesq; vocat. Decius Brutus, templa suis victorijs constructa, Actij carminibus adornari voluit.

Apud Galatas tanti fiunt poëtæ, vt cum extructo exercitu, eductis ensibus, iactisq; etiam iaculis, appropinquauerint poëtæ, non solum amici, sed hostes etiam eorum interuentu à pugna conquiescant.

Lysander in omnibus bellis Cherilum poëtam secum habuit. Antilochus mediocria carmina de illo ediderat: Lysander pileum impleuit argento.

Dijs curæ etiam esse, ostendit exemplum Archilochi poëtæ, cuius interfectores Apollo arguit Delphis. Sophoclem tragici cothurni principem, defunctum sepelire Liber pater iussit. Obsidentibus mœnia Lacedæmonijs, Lysandro eorum rege in quiete sæpius admonito, vt pateretur humari delicias suas, requisiuit rex qui supremum diem Athenis obijsset? nec difficulter ex ijs quæ Deus significasset, intellexit, pacemque funeri dedit. Pindarum poëtam, vt ait Solinus: Castor, & Pollux è cœnaculo euocarunt: sed Simonidem pro Pindaro reponendum arbitror. Cicero de Oratore: Cum cœnaret, inquit, Cranone in Thessalia, Simonides apud Scopam, fortunatum hominem & nobilem, cecinissetque id carmen quod in

cum

eũ scripsisset, in quo multa ornãdi causa poëtarũ more in Castorem scripta & Pollucem fuissent: nimis illum sordidè Simonidi dixisse, se dimidium eius ei quod pactus esset pro illo carmine daturum, reliquũ à suis Tyndaridis, quos æquè laudasset, peteret, si ei videretur. Paulo pòst esse ferunt nunciatum Simonidi, vt prodiret, iuuenes stare ad ianuam duos quosdam, qui eum magnopere vocarent. surrexisse illum ipsum, prodijsse, vidisse neminẽ, hoc interim spacio conclaue illud, vbi epularetur Scopas concidisse. Ea ruina ipsum oppressum, cum suis interijsse. De hoc Simonide in capite de Beneficijs est etiam dictũ. Plato de Legibus: Diuinum enim, ait, poëtarum genus est Dijs agitur, & sacros concinit hymnos.

Philosophi poëticę studiosi, vt à principe illorum exordiar: Socrates, Plato, Aristoteles. Plato epigrammata, Aristoteles Xerxis transitum, Xenophanes elegias iambos, Archilaus epigrammata: Anaxagoras librum edidit, primus Homeri poëma dixit de virtute & iustitia esse compositũ. Menedemus, Timon, Epicurus, Crantor.

Iulius apud Tacitum libro secundo de poëtica ait: deinde apud illos Dijs genitos, sacrosq; reges in terris neminem causidicorum, sed Orphea & Linum & si introspicere altius velis, Apollinẽ. Testis ipse populus, qui auditis Vergilij versibus in theatro surrexit vniuersus, & fortè præsentem spectantemq; Vergilium veneratus est.

Darij regis vnguentorum scrinio capto, quod erat auro gemmisq; ac margaritis preciosum: Hercle Alexander inquit, librorũ Homeri custodiæ detur, vt preciosissimum humani animi opus quàm maximè diuiti ope seruaretur. Martius & Publi' vates, futura,

tura cecinerunt. Apud Græcos Melampus. Sed vide in cap. de Vatibus.

Archidamus Agesilai filius, Periandro medicinæ artis claro, mala tamē poëmata scribenti: quidnam, inquit, ô Periander, pro gratioso medico malus poëta vocari affectas? Mali poëtę apud Verg & Hor. Metius & Bauius, apud Iuuenalem Codrus.

Martialis in Ligurinum malum poëtam:

Occurrit tibi nemo quòd libenter,
Quod quacunq; venis, fuga est, & ingens
Circà te Ligurine solitudo,
Quid sit, scire cupis? nimis poëta es.
Hoc valde vitium est periculosum.
Non tigris, catulis ciatta raptis,
Non dipsas medio perusta sole,
Nec sic scorpius improbus timetur.
Nam tantos rogo quis ferat labores?
Et stanti legis, & legis sedenti.
Currenti legis, & legis cacanti.
In thermas fugio, sonas ad aurem.
Piscinam peto, non licet natare.
Ad cœnam propero, tenes euntem.
Ad cœnam venio, fugas sedentem.
Lassus dormio, suscitas iacentem.
Vis quantum facias mali videre?
Vir iustus, probus, innocens, timeris.

Boëtius poeta carmen in laudem Antonij ob victoriam in Philippicis partam edidit. & quia ex tempore diceret, charus Antonio factus, & in gymnasiarchæ locum constitutus est, omnes gymnasij impēsæ sibi creditæ sunt: sed is deprehensus, quod præter cætera oleum surripuisset, accusatus est. qui cum dixisset apud Antoniū, ita te ego celebraui, quemadmo dum

dum Homerus Achillẽ, Vlyssemq́ue, quare iniquum est perpeti me calumnijs agi: excipiens accusator, at Homerus, inquit, oleum, Agamemnoni nõ furabatur, nec Achilli.

Martialis in Ponticum:

Quid censes, inquis, de nostris Marce libellis,
Sic me sollicitus Pontice sæpe rogas?
Admiror. stupeo, nihil est disertius illis,
Ipse tuo cedet Regulus ingenio.
Hoc sentis, inquis, faciat tibi sic bene Cæsar:
Sic Capitolinus Iuppiter, imò tibi.

Idem in Fidentinum:

Quem recitas, meus est, ô Fidentine, libellus:
Sed malè cum recitas, incipit esse tuus.

Pacuuius Acteam tragœdiam, quam Actius ediderat, cum apud Tarentum pro sua legeret, diceretq́ue esse quæ scripserat grandia: sed dura paulum & acerbiora: Ita est, inquit Actius, vti dicis, neque sanè me pœnitet: meliora enim spero quæ deinceps scribam. Nam quod in pomis est, itidem, inquit, aiunt esse in ingenijs: quę dura & acerba nascuntur, pòst fiunt mitia & iucunda.

Sylla cum quispiam poëta malus libellum de populo subiecisset, quod epigramma in eum fecisset, tantum alternis versibus longusculum: statim ex ijs rebus, quas tunc vendebat, iussit ei præmium tribui, ea conditione, ne quid postea scriberet.

Philoxenus poëta, cum lateritios operarios, suos versus malè canentes reperisset, lateres illorum cœpit conculcare, ac dicere: Vos mea corrumpitis, ego vestra dissipabo.

Idem coniectus in latomias à Dionysio, quia tragœdiam

gœdiam iuſſus ab illo emendare, à principio vſque ad finem vna litura deleuit.

Lycambes cum filiam Nebolem Archilocho poëtę matrimonio copulaturum ſe promiſiſſet, ac tãdem denegaſſet, in illum inuectus poeta, iambica carmina inuenit, quibus adeò eſt inſecutus, vt Lycambes vitam laqueo finierit.

Euripides tragicus, cum apud Alceſtidem poëtam, eundemq; tragicum conquereretur, quod eo triduo non vltra tres verſus maximo impenſo labore producere potuiſſet: atquè ille ſe centum perfacilè ſcripſiſſe gloriaretur: Hoc autem, inquit Euripides, intereſt, quod tui in triduum tantum, mei verò in omne tempus ſufficient.

Poëtæ apud Rom. ſerius recepti ſunt: annis enim ferè poſt Romam conditam 409. Liuius fabulam dedit, anno ante natum Ennium. Homerus fuit & Heſiodus ante Romam conditam. Archilochus, regnante Romulo. Verſum heroicum Pythio oraculo debemus. De poematum origine magna quæſtio eſt. Diod. Muſas poeticen inueniſſe, permittente Ioue patre, ait.

Socrates apud Platonem in Minoe: Si modò, ait ſapitis, diligenter cauere debetis, ne poëtam infenſum habeatis. poëtæ quippe vim maximam in vtranque partem, & ad laudandũ & ad vituperandum habent.

CAP. XIIII. *De Peregrinatione.*

DVo Arcades familiares, vnà iter facientes, Megaram venerunt, alter ad cauponem diuertit, ad hoſpitem alter, qui vt cœnati quieuerunt, concubia nocte viſum eſt in ſomnis, ei qui erat in hoſpitio,

illum alterum orare, vt subueniret, quòd sibi à caupone interitus pararetur. cum primò perterritũ somnio, surrexisse. Deinde cum se collegisset, idq; visum prò nihilo habendum esse duxisset, recubuisse: tum ei dormienti, eundem illum visum esse rogare, vt quoniam sibi viuo nõ subuenisset, mortem suam ne inultam esse pateretur: se interfectum, in plaustrum à caupone esse coniectum, & suprà stercus iniectum: petere, vt mane ad portã adesset, priusquam plaustrum exiret. id cum fecisset, maneq; à bubulco quæsisset, quid esset in plaustro? illum perterritum fugisse, mortuum erutum, cauponem re patefacta pœnas dedisse.

Cum quispiam vitandorum gratia vitiorum peregrinatus esset, nihilq; profecisset, post reditum Socratem rogauit, cur ita euenerit: quoniam, inquit Socrates, eadem causa te peremit, qua expulit. Horat.

Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.

Pausanias Plistonactis filius, cum Lacedæmonios Tegeæ, vbi exulabat, laudaret, atq; quidam dixisset, cur igitur Spartæ non manebis? Quia, inquit, non apud sanos, sed vbi sunt ægroti, medici versari consueuerunt.

In Syria angues, dormientes Syros ne lacessiti quidam attingunt: alios verò aduenas exanimantes: cõtrà in Aletenio Cariæ monte à scorpionibus hospites non lædi indigenas interimi. Diomedeæ aues in Diomedæa sinus Adriatici insula, quam Tremetum vulgo hodie vocant, Græcis aduenientibus blanditæ, alios infestant.

Archita Tarentinus, dum peregrinus multa per loca literas discendi gratia peragraret, captus à piratis est, ac tyranno venditus.

Marcus quidam Syrus apud Hieronymū ait, coactum se à patre ad nuptias, monachum esse maluisse, heremumq; petijsse: ibiq; multos cum annos deguisset, tandē quia matris suorumq; cupido incesserat, inuitis socijs, ac penè retinentibus abijt. sed captus à Sarracenis, ad oues custodiendas seruus appositus, vxorē sibi traditam conseruā, pudicitia mira vsus, nūquam tetigit: amauit tamen vnicè ceu sororem. sed cum ad fugam se appararent, duobus hircis occisis, vtres secum & carnes vehunt, atq; in transitu fluuij vtribus vento plenis vsi, ad ripam incolumes euaserunt. Post tertium diem duos camelos sequētes aspexerunt, rati (id quod erat) dominum esse, in specum se abdiderunt. venit igitur dominus, & cum eo seruus: qui cum ad speluncæ ostiū progressus esset, expectante foris domino cum ense stricto, ad necemq; parato, vocitassetq; illos, ecce leo seruū aggreditur, dilaniatque: venit dominus, à feraque repellitur. ac tandem decimo die ad castra Romanorum incolumes venerunt.

CAP. XV. *De Pædicatione.*

PÆDICATIONIS inuentorem Thamyram asserunt: dissimilem Thamyræ nostri temporis viro doctiss. bonoque, eam Græci diligentissimè excoluerunt: quos etiam aliquot è Latinis imitati sunt. sed ad fugiendum, non discendū detestabile vitium, ponemus exempla.

Iulius Cæsar facetissimè vitium in Mumio taxauit, qui in campo Martio diuisoris ait nomē, vt Neoptolemus ad Troiam, es assecutus: id est, puerorum corruptoris. Diuisores dicebantur etiam curiarum magistri.

Martialis vrbanè taxat Carisianum pathicum, qui volebat videri pædico.

Multis iam Lupe posse se diebus pædicare negat Carisianus. Causam quomodo quærerent sodales, Ventrem dixit habere se solutum.

Nero sporum puerum, Augustarum ornamentis exccultum, lecticaq; vectum, & circa conuentus mercatusq; Græciæ, ac mox Romæ circa Sigillaria comitatus est, identidem exosculans: sed parem vitæ exitum habuit, nullo inuento, neque amico, mortem sibi consciscendo.

L. Quintius Flaminius, T. Quintij frater, Philippum Pœnum nobile scortum quem adamabat, Roma in Galliam secum adduxerat. Eum puerũ per lasciuiam cauillatum aiunt exprobrasse consuli, quod sub ipsum gladiatorũ spectaculum abductus Roma esset. At consul vt vino incaluit, vis tu inquit, quoniam gladiatorum spectaculum reliquisse questus es, Gallum hunc (nobilis enim illic aderat Boius) morientem aspicere? cum puer annuisset, consul statim arrepto gladio, loquenti Gallo caput percutit. Deinde fugienti fidemq; Romani populi imploranti, latus transfixit. ex Liuio. Florus Penium vocat. Valerius Antias mulierem fuisse ait: vt est in capite de Amore. Cæterum hic Flaminius à Catone censore taxatus eiectusq; est.

Hipparchus Pisistrati Atheniensium tyrãni filius, cum Armodium quendam forma præcellentem, quem Aristogon amabat, habebatque in deliciis, de stupro sollicitasset: Armodius rem ad amatorem detulit. qui cum frustra Armodium ad conspirationem sæpè sollicitasset, illius sororem à pompa sacrorum tanquam indignum religione summouit. Atque ita sollici-

ſollicitatus conſpirat, factoq; impetu tyrannum occidunt: ſed ipſi ſtatim confodiuntur.

Pauſanias Macedo primis pubertatis annis ſtuprũ per iniuriam paſſus ab Attalo, cuius ſororem Philippus duxerat, pulſa ob ſtupri ſuſpicionem Olympiade, cum ſæpè ad Philippum iniuriam detuliſſet, expoſceretq; Attalum ad pœnas, variisq; ſe fruſtrationibus luſum irriſumq; videret, Attalumq; inſuper ducatu cerneret honoratum, iras in Philippum conuertit. Ego igitur die, quo Cleopatræ Alexandri Epiri regis filiæ nuptias celebrat, occupatũ anguſtiis in tranſitu obtruncat.

Demetrius, cum puerum famoſiſſimum Democlem, qui ob venuſtatem Pulchri cognomentũ tum comparauerat neq; precibus, neque minis potuiſſet vnquam in concubitum pellicere, intrantem in balneum conſpicatus, illò accedit, vim parat. At ille iniuriam fugiens, in feruentẽ balnei aquam ſeſe iniicit, tyrannicamq; libidinem voluntaria morte vitauit.

Cornelius Gallus Prætorius, & T. Ætherius eques Rom. inter vſum puerilis veneris animam efflarunt. Pompeius Claudij gener in concubitu dilecti adoleſcentis obiit: Plinius ait, ſua tempeſtate duos equeſtris ordinis obiiſſe in eodem Pantomio mythico forma excellenti.

Alexander Macedo Philoxeno claſſis præfecto, eximia facie pueros emere volenti vociferans, æquales rogauit, quidnam olim tàm obſcœnum de ſe Philoxenus animaduertiſſet, vt hæc illi probra compararet.

Diogenes Cynicus puero oſtentanti ſibi gladium quẽ amatore acceperat, facetiſſimè: Gladius, inquit, pulcher eſt, capulus verò fœdus.

Romanorum militum præfectus quidã, cum Damonem Cheronensem adolescẽtulum immodestius arderet, renuenti vim parat. Damon illum sacrificãtem cũ sedecim complicibus adortus conficit, cumque eo omnes qui aderant Romanos. Lucullus verò copias illa ducens, audita Rom. cæde signa firmauit, re intellecta, insonti vrbi pepercit.

Antigonus, cum Demetrium ægrotantem accessisset, formosum puerum propè illius ostium offendit. ingresso deinde thalamum, manuq; venam tangente, febris inquit Demetrius, vt mihi videtur paulo antè abijt. certè, inquit Antigonus puerum enim prope ostium modò offendi.

Polemon Atheniensis philosophus ab vxore accusatus, quòd cũ pueris cõgrederetur, iudiciũ fugit.

Orpheus, cum Thracibus suasisset, vt amorem in mares, spretis mulieribus, conuerterent, à Ciconibus mulieribus impetu facto discerptus est.

C. Lucius Marij ex sorore nepos, constitutus in ordine principatus, Trebonium adolescentem, qui cum eo militabat, ardebat. diu reluctantem, tandem per ministrum noctu adolescentẽ accersit. is vt vim vidit inferri, Lucium confodit. sed accusatus apud Marium, cum constaret causæ turpitudo, & laudatus est, & ob fortitudinem corona donatus. ex Plutar. Cicero pro Milone, Lucium tribunum militum appellat, Marijq; propinquum.

Capitolinus, cum in amorem Marcelli, Marcelli collegæ filij, incidisset: repulsus à puero, non destitit, Marcellus, sed ex filij querelis rem senatui nunciat, Capitolinus inficiatur: cuius rei cum nullus testis affuisset, acciri ad se puerum, visum est patribus. eius producti, cum ruborem simul & lachrymas, & per-

petuæ

petuæ iracundiæ pudorem immixtum animaduerterent, nullo alio indicio expectato, Capitolinum mulcta pecuniaria puniendum decernunt; qua vas argenteum comparatum, Marcellus Deorum ministerio dedicauit. Vlpianus lib. 47. Digest. ait: Siquis tàm fœminam quàm masculum, siue ingenuos, siue libertinos, impudicos facere attentauerit, iniuriarum tenebitur.

Vliaci & Thebæi impudentis coitus olim in masculos studiosissimi fuêre: quod scelus tantum valuit aliquando apud Græcos, vt etiam Dijs suis masculorum concubitum applicarent.

Albinus imperator semper mulierarius, aduersæ Veneris semper ignarus & inimicus. Alcibiades amatorem quendam fustibus cecidit.

Heliogabalus imperator, per cuncta caua corporis libidinem expertus, emissarios habebat, qui bene vasatos, id est, mentulatiores exquireret. Lauacrum publicum in ædibus fecit, vt eos illo modo discerneret. diligenterq; cautũ est, vt ex tota penitus vrbe atque ex nauticis monobolos quærerẽt (sic eos appellabat viriliores) In conuiuijs exoletos maximè iuxta se ponebat: eorumq; attrectatione & tactu præcipuè gaudebat. sed is post tot scelera in latrina, ad quam confugerat, facto impetu occisus est, pœnasq; sceleris consortes pertulit.

Tiberius imperator in sacrificando ministri facie captus, acerram præferentis, cohibere furorem nequiuit. itaq; penè vix re diuina peracta, ibidẽ statim seductum constuprauit.

Commodus imperator, non contentus trecentum habere concubinas, trecentos etiã exoletos puberes habit, atque in delicijs homines verendorum

ytriuſque ſexus nomine appellatos. ſed tandem à Q. Ælio Læto & Martia concubina ſtrangulatur.

Sergius Galba imperator in mares pronior, & eos non niſi præduros exoletosq́; volebat. Ferebant in Hiſpania Eticellum, è veteribus concubinis de Neronis exitu nunciantem, non modo arctiſſimis oſculis palàm exceptũ ab eo: ſed, vt ſine mora vellereturn, ornatumq; atquè ſeductum.

Alexander cum venaretur aliquando, atquè aper qui ad eum tendebat, ab Hemolao occiſus eſſet, ita excanduit, vt adoleſcentulum ſpectantibus pueris verberari, eiq́ue adimi iuſſerit. Cæterum Hemolaus conqueſtus apud Soſtratum amatorem, in Alexandrum conſpirat. Poſtridie Epimenes Chaticli amatori rem nunciat, ac tandem ad Alexandrum res delata eſt ſumptæq́; de coniuratis pœnæ ſunt.

Q. Catullus Roſcium dilexit, in quẽ illud eſt eius: Conſtiteram exoriente aurora ſalutans, Cum ſubitò è læua Roſcius exoritur. Pace mihi liceat cœleſtes dicere veſtra, Mortalis viſus eſt pulchrior eſſe deo.

Hoſtius princeps quidam obſcænitatis vſque in ſcenam productæ, tàm virorum quàm fœminarum auidus, ſpeculaq́ue fecit in quibus imagines multo maiores viris reddebant, ita vt digitus brachij menſuram & craſſitudinem & longitudinem excederet: vt cum virum ipſe pateretur, falſa membri magnitudine tanquam vera gauderet. in omnibusq́; balneis delectum agebat, apertaq́; menſura legebat viros, ingerebatq́; etiam non in ós tãtum, ſed in oculos quoque. hunc cofoſſum à ſeruis conſtat.

Periander Ambraciæ tyrannus, cũ in potu puero quem amabat dixiſſet, Num adhuc ex illo concepiſſet. ab indignato puero inſidiis circumuentus eſt.

Ado-

Adolescens è Messena Arcadię vrbe Romam studendi gratia à patre missus, amanti Domitiano cum noluisset copiam facere, in carcerem est coniectus, vbi Apollonius Tyaneus erat. quem cum oppidò quàm tristem conspexisset, rogauit tristitiæ causam. atq; ille: imperator, inquit, me male vidit. excipiens facetè Apollonius: dic, inquit, num te cœruleis esse Domitianus putauit oculis, cum nigros habeas? aut naso obtorto, cum habeas rectum?

Cælius Plotius fœnerator, T. Veturium nexum ob graue æs sibi datum, stuprare voluit, negantē verberibus affecit: sed ipse rem ad senatū detulit, in carceremq; Plotius coniectus est.

C. Cornelius quater primipilus, cum adolescentem stuprasset, à C. Fescennio triumuiro in carcere mori coactus est. M. Lectorius tribunus militaris accusatus à Comminio trib. pleb. quod Cornicularium suum de stupro interpellasset, iudiciū fugit. sed mox mortem sibi consciuit.

Puellæ duæ in agris educatæ venustate non contemnenda, cùm sæpius inter se disceptassent vtra esset natibus præstantioribus, tandem placuit vrbano adolescenti iudicium deferre. is vtriusq; natibus inspectis, formosiores esse in grandiore natu, quam du cit vxorem, iudicauit: altera fratri copulata, atq; ibi templum Veneri cōstructum est, quæ Callipygos, id est, insignium natium dicta est.

Hyacinthus puer ab Apolline Zephyroque amatus, cum ad Apollinem inclinaret, iratus est Zephyrus. iaciente autem discum Apolline, Zephyrus nocendi occasionem nactus, discum in puerum flatu conuertit. vnde occisus in hyacinthum florem ab Apolline conuertitur.

Pausanias Argilũ puerũ adamauit, potitusq; est, sed à patre tandem occiditur, vt dictum est.

Celtæ, qui capta vrbe Græciam inuaserunt, Gallogræci postea nuncupati, quamuis venustas mulieres haberent, ad mares tamẽ erant propensiores. Infamis est apud Vergil. Cydon, amans Clytium puerum.

Famosi pædicatione Bœotij, à Xenoph. traduntur. Infames Cretenses, qui primi apud Græcos eam excoluerunt, à quo cæteri Græci sunt mutati.

Adolescentes duo, cum mutuo amore inter se cõflagare cœpissent, atq; inter sese dissuauiarentur, erepta potiundi occasione, ex ijs alter inter oscula ait: ô vtinam. tunc vrbanior ex ijs: ô vtinam, inquit, nunc.

Zanabon quidã nuper, cum muliere potiretur, nõ videbatur suis voluptatibus fecisse satis, nisi præpostero mulieris concubitu etiam potiretur. ad quem cum inuitam ac penè reluctantẽ coëgisset: tum pudore, tum dolore concita mulier, arrepto clàm cultello conuersis post terga manibus, virilia amatori præcidit. Hanc rem festiuissimus quidam hoc disticho prosecutus est:

Infelix Zanabon Veneris dum gaudia tentat,
Trunca sibi gladio mentula tota fuit.

CAP. XVI. *Par pari referre.*

MARCVS Pinarius cum legem ferret Annalem, dissuasor intercessorq; M. Seruilius, dic mihi, inquit, Pinari: num si contrà dixero, mihi maledicturus es, vt cæteris fecisti? facetè Pinarus: Vt sementem feceris, ita metes, inquit.

Nasica, cum ad poëtæ Ennij portam venisset, ei ab ostio quærenti Ennium, ancillam dixisse aiunt, domi

domi non esse. Nasica sentit illam domini iussu id dixisse: illumq́; intus esse. Paucis verò pòst diebus, cum ad Nasicã venisset Ennius, eumq́; à ianua quæreret: exclamat Nasica, se domi nõ esse. tum Ennius: Quid ego non cognosco vocem tuam? Hic Nasica, Homo es impudens. ego, cum te quærerem, ancillæ tuæ credidi te domi non esse: tu mihi non credis ipsi?

Demetrius, cum bello nauali Ptolemæum vicisset, misit ad patrem Antigonum, quendam Aristodemum Milesium, ad nuncium referendum, qui relicta in anchoris naue, scapha in portum delatus, multis quid noui afferret rogantibus, semper non sine magna Antigoni sollicitudine conticuit. ingressus regiam, porrigens Antigono dextram, alta voce inclamauit: Salue rex Antigone: Pugna nauali regem vicimus Ptolemæum, Cyprumq́ue tenemus. exhilaratus Antigonus, & tu per Iouem, inquit, salue: sic enim nos torquere voluisti Milesi. Par profectò referam pari: sero enim præmio donaberis.

Laberius Mimus in senatum à Cæsare ascitus, cum à Cicerone ad consessum non reciperetur, dicente, reciperem te nisi angustè sederemus: nimis mordaciter respondit, atqui solebas duabus sellis sedere. obijciens Ciceroni lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, nisi angustè sederemus, scomma fuit in Cæsarem, qui in senatu passim tàm multos admittebat vt 14. gradus non caperent.

Ptolemæo cœnante, cum vnà cœnaret Hircanus, Iosippi filius, missus à patre ad congratulandum Ptolemæo, ob filij natiuitatem, proijcientibus omnibus de industria conuiuis ossa ante illius pedes, Trifon scurra, Rex, inquit, omnia Hircano anteposita

tepoſita oſſa eſſe.ex his conijce,patrem eius omnem Syriam denudaſſe.Ridēte rege, & interrogante Hircanum,cur tot oſſa ante ſe haberet?reſpondit : Nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorant : homines verò carnes comedunt,oſſa iaciunt.

Philippo reſponſuro Alex.Ætolo, Phaneas violēter interfatus eſt.is Philippum orauerat , vt Græcia excederet,quia milites vaſtarent oppida. Nam non in verbis rem verti ait:aut bello vincendum, aut melioribus parendum eſſe: Apparet id quidem , inquit Philippus,etiam cæco. iocatus in oculorum valetudinem Phaneæ.

Veſpaſianus imperator orto iurgio inter ſenatorē equitemq́; Rom.pronunciauit non oportere maledici ſenatoribus,remaledici ciuile faſq́; eſſe.

Cicero,cum ad Pompeium veniſſet, eſſetq́; ab illo interrogatus , vbi nam Piſonē generū reliquiſſet: vrbaniſſimè,apud tuum ſocerum, reſpondit.

C. Marius ciuili bello foſſa circumdatus obſidebatur.Dicente illi Pompeio Silone:Magnus ſi es imperator ô Mari,deſcende in certamen. Tu igitur, inquit ſi magnus es imperator , coge me vel inuitum decernere.Plut.Apophth. vbi corruptè Pompeium pro Popedium legitur. Popedij iſtius Silonis meminit idem Plut.in Mario,& Florus.

Plato intuitus Diogenem Cynicum olera lauantem,accedens ad illum tacitè dixit : Si Dionyſio obſecutus eſſes,olera profectò non lauares.Et tu,ait ille,ſi lauares olera,Dyoniſio non eſſes obſecutus.

Tracallus dicenti Suellio,ſi hoc ita eſt, in exilium is:feſtiuè ſubdit.ſi non eſt ita,redis.

Diogenes grammaticus diſputare ſabbatis Rhodi ſolitus, Tyberium venientem vt ſe extra ordinē audiret,

diret, non admiserat: ac per seruulum suum in septimum diem distulerat. sed hunc postea Romam profectum, ante fores salutandi eius causa astãtem, nihil amplius quàm vt post septimum annum rediret, admonuit.

Midia colaphis Diogenem Cynicum cædente, ac dicẽte, tria millia tibi in mensa posita sunt: postridie Diogenes sumpto pugilum cæstu, cædens Mĩdiam, tria milia, dixit, tibi immensa posita sunt.

Xenæneti ciuibus suis fugam in bello exprobantibus, respondit: At vobiscum lepidissima capita aufugi.

Demosthenes dicenti cuidam illi, si odio me pari homines quo te insectarẽtur, suspendio me perimerem: At ego me, inquit, perimerem, si me quemadmodum te amarent.

In legibus Mosaicis, qui oculum alteri eruisset, illi & suus eruebatur, nisi pecuniã accipere vellet. item si bos bouem percusserat, & qui mortuus erat, & qui viuus, vendi iubetur, amborumbq; precium distribuebatur inter dominos.

Pœna talionis à Romanis damnata est, quia ñon posset seruari par modus in retribuendo vulnere, verbi causa, quispiam lusco oculum eruit, talio oculũ pro oculo erui iubebat. luscus querebatur, omne lumen ademptum, alteri vsum videndi, etiam relictum. Charondas ideo apud Thurios duos oculos erui iubebat illi, qui vnum oculum lusco eruisset, quia pariter ambo lumine priuarentur.

Tarquinienses, quia in foro Romanos captiuos immolassent, victi à Rom. alij in victoria cæsi. missi 349. è nobilissimis Romam, vulgus aliud trucidatũ: nec populus in eos qui missi Romam fuerant mitior

fuit,

fuit, medio in foro omnes virgis cæsi, ac securi percussi sunt.

Diogeni Cynico, cum inter cœnandum ossa quidam vt cani iactarent, ille propius accedens, mingebat vt canis.

Medorum rex, cum ad Brachmanas philosophos Indos accessisset, essetque ibi Apollonius Tyaneus, præter cætera inepta quæ rex dixerat. dixit etiam Apollonio: De me verò quisnam apud Græcos est sermo? idem, inquit Apollonius, qui apud vos de Græcis habetur. Nulla igitur, inquit rex, apud Græcos mentione sum dignus? At ego, inquit Apollonius, de te nuncium feram, vt in Olympijs te coronent.

Socrates, cum in quendam amicum vehementius esset inuectus: nonnè præstabat, inquit. Plato, ô Socrates priuatim seorsumq; te monuisse? & Soc. & tu non fecisses melius, si priuatim seorsumque monuisses?

CAP. XVII. *De Paupertate.*

SCIPIO minor, contendentibus Sergio Sulpitio & Valerio conss. vter eorum esset in Hispaniam contra Viriatum mittendus, qui de pastore venator, de venatore latro, de latrone dux exercitus factus, totam Lusitaniam occupauerat. Laborante ex ijs altero auaritia, altero paupertate, neutrum patribus censuit mittendum: quia alter nihil haberet, alteri nihil satis esset. Ariston dicebat paupertatem esse lucernam, quæ omnia mala demonstraret.

Martialis in Cheromontem.

Quid nimium laudes Cheromon Stoice mortem?
Vis animum mirer, suspiciamq; tuum?

Hanc

Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus ansa,
Et tristis nullo qui tepet igne focus.
Et teges atq; cimex, & nudi sponda grabati,
Et breuis atq; eadem nocte dieq; toga.
O quàm magnus homo es, qui fece rubentis aceti.
Et stipula, & nigro pane carere potes.
Lingonicis agedum tumeat tibi culcitra lanis,
Constringatq; tuos purpura texta toros.
Dormiat & tecum, qui cum modò Caecuba miscet,
Conuiuas roseo torserat ore puer.
O quàm tu cupias ter viuere Nestoris annos.
Et nihil ex illa perdere luce veles.
Rebus in angustis facile est contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Labrax leno amissis puellis propter inuentos patres, cum dixisset Grippo parentum illarũ seruo, vt vales? respondissetq; Grippus, quid tu medicus quæso es? facetè Labrax, imò ædepol, ait, vna litera plus sum quàm medicus. Grippus: Num, ait, mendicus es? respondit Labrax: tetigisti acu. ex Plaut.

Valerius Publicola, Meneniusq; Agrippa, & Aristides, tanta paupertate fuerunt, vt impensa publica funerari eos oportuerit. item Epaminondas, in cuius domo nihil præter veru compertum est. Pauper & Æmilius, & M. Manlius.

Caium Ælium, cum Ætolorum legati in consulatu prandentem fictilibus adijssent, missa ab ijs vasa argentea non accepisse: neq; aliud habuisse argenti ad supremum vitæ diem, quàm duo pocula, quæ L. Paulus socer ob virtutẽ deuicto Perseo rege donasset, memoriæ proditum est.

Anacreon poeta, postquam à Polycrate tyranno quinque talentorum acceperat munus, insomnes

duas

duas egit noctes, in cogitatione sollicitus. mox reddidit ea, dicens: Non tanti esse, vt tanta cura esset sollicitandus.

Martialis in Nestorem:

Nec toga, nec focus est, nec tritus cimice lectus,
Nec tibi de bibula sarta palude teges.
Nec puer aut senior, nulla est ancilla, nec infans:
Nec sera, nec clauis, nec canis atque calix.
Tu tamen affectas Nestor dici, atque videri
Pauper, & in populo quaeris habere locum.
Mentiris, vanoque tibi blandiris honore:
Non est paupertas Nestor habere nihil.

Lacon mendico petenti, at si tibi, ait, dedero, magis mendicabis. Callimachus dicebat: inopibus parua etiam dij dant.

Aristippo multas opes assecuto, cum dixisset Socrates, vnde tibi tam multa? vrbanè ille, & vnde, ait, tibi tàm pauca?

Themistocles, cum Andrum petijsset insulam cogendæ gratia pecuniæ: Duos: inquit, ad vos ô Andrij ago Deos, vim ac suasionem. at Andrij duos quoque dixerunt apud eos magnos esse Deos, Paupertatem & Impossibilitatem, à quibus prohibeantur se pecunias illi dare.

Paupertas, inquit Apuleius, prisca apud secula omnium ciuitatum conditrix, omnium artium repertrix, omnium pecorum inops, omnis gloriæ munifica, cunctis laudibus apud omnes nationes perfuncta. Eadem enim paupertas in Aristide iusta, in Platone benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta. Eadem paupertas pop. Rom. imperium à primordio fundauit, proq; eo in hodiernum dijs immortalibus & catino fictili sacrificat.

ficat. Lucan. *O vita tuta facultas*

Pauperis, angustiq; lares: ô munera nondũ intellecta Deûm.

Seneca ad Luc. Non est autem vel hoc ob vnum amanda paupertas, quod à quibus ameris ostẽdit? Idemq; de Moribus: Qui paupertatem timet, timendus est.

Erisichthon Thessalus consumptis opibus ad id inopię venit, vt sit coactus Metram filiam prostituere. Græcum est prouerbium, πτωχῷ φίλοι οὐδὲ οἱ γενῆτορες, id est inopi ne parentes quidẽ sunt amici. de hoc Erisichthone in capite de Sacrilegijs.

Tubero adcò tenui patrimonio fuit, vt sedecim viri ex Tuberonum familia omnes simul in vnis ædibus quidẽ modicis cum liberis & coniugibus habitarent. is lectos ligneos, hædinas pro stragulis pelles, & vasa fictilia habebat. Lamachus quoties ab Atheniensibus imperator creabatur, aliquantulũ pecunię ad pallium crepidasque comparandas sibi opus esse dicebat.

Vitellius adcò pauper fuit, vt exituro viaticũ defuerit. M. Portius Cato item. pauperrimus Irus apud Homerum, Codrus apud Iuuenalem, Furius apud Catullum, Leberis pauperrimus.

Pauperes verò, qui volunt diuites videri, mortui pedẽtes dicuntur: item Phaniæ ianua. Locus est Martialis in Calpetianum:

Ponuntur semper Chrysendeta Calpetiano,
Siue foris, seu cum cœnat in vrbe domi.
Sic etiam in stabulo semper, sic cœnat in agro:
Non habet ergo aliud? non habet imo suum.

Moses legibus sanxit, vt metentes manipulosque colligentes, neq; omnem messem excuterent, neque omnes manipulos colligerent: sed relinquerent, vt à

pauperibus colligerētur. Idem sanxit & in vitibus, & in oliuis.

Scipionis filiæ ex ærario dotem receperunt, & Aristidis filiæ. Eumæus apud Hom. Vlyssi ait: Non est fas hospitem contemnere, nam prope Iouem sunt omnes hospites ac pauperes, Iuuen. verò ait:

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat.
Res angusta domi.

Martialis:

Est tamen hoc vitium, sed non leue, sit licet vnum,
Quòd colit ingratas pauper amicitias.

Sophocles dicebat, nullum deteriorem inimicum paupertate: pauperem enim ad cuncta esse timidum dicebat.

Timon Echecratides Colyteus diuitijs affluens, multos habuit amicos, adulatoresque: sed ob largitionem in inopiam lapso, Gnatonides adulator, de quo ante fuerat benemeritus, laqueum obtulit. Philiades alter adulator, qui duo talenta filiæ dotem antea acceperat, petentem verberauit. Demeas orator ab eo vt se redimeret, 16. talenta acceperat. sed egenti postea, petentique, respondit: non nosse illum esse ciuem. sed cum Timon thesauros inuenisset, adulatores duo qui aurum olfecerant, venerant ad Timonem, & laudibus cœperūt extollere, quos acriter cecidit. venit etiam & Demeas orator, qui præter cætera ait se filium etiam Timonis nomine ad eius gratiā vocauisse. cum verò dixisset Timon illum vxorem non habere: ducam, inquit, & vocabo tuo de nomine filius Timonem: indignatus Timon, acrius illum cecidit. cæsus etiam & philosophus, qui venerat.

CAP. XVIII. *De Patronis & Aduocatis.*

GRANIVS cum patrono malo, qui vocem in dicendo obtuderat, suaderet vt mulsum frigidum biberet, simulac domum redisset: Perdam vocem, id si fecero, cum patronus dixisset, vrbanissimè Granius: Melius est, inquit, quàm rem.

Phocion cum à suis reprehēderetur, quòd hominem improbum in iudicio defendisset: at nemo bonus, inquit, huiusmodi patrocinio indiget.

Figulus iureconsultus, postridie eius diei quo cōsulatus repulsam acceperat, cum multi ad eum consulendi gratia venissent, omnes inconsultos dimisit, dicens: Omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

Siculus, cui prætor Scipio patronum causæ dabat hospitem suum hominē nobilem, sed admodū stultū: quęso, inquit pretor, aduersario meo da istum patronum, deinde mihi neminem dederis.

Ad defendendos reos prœmium duci proximum latrocinio est, ait Fabius. neque verò pudor obstet, quò minus susceptam, cum melior videretur, itē, cognita inter discēdum iniquitate dimittat, cum prius litigatori dixerit verū. nam etiam in hoc maximum, si æqui iudices sumus, beneficium est, vt non fallamus vana spe litigantem.

Patronum origo à Romulo est. Is enim cum patres à plebe diuisisset, ne plebs à patribus improbè afficeretur, sanciuit: vti singuli patronos eligerent, qui patrum vicē in illos gererent, & illi filiorū in patres: neutri fas erat alterū accusare, nec testimonium aduersus dicere, aut suffragium ferre. quod si secus ab illis factum fuerit, lege proditionis eos teneri

deprehensos si quis occiderit, pro pietate erat. Claudius imperator libertos, de quibus patroni quærerẽtur, in seruitutem reuocabat.

Vrbes ac nationes patronos etiam Romanos habebant: vt Syracusani Marcellorũ familiam, Puteolani Brutorum, Lacedæmonij Claudiorũ, Allobroges Fabium Sangam, Bononienses Antonios, Neapolitani Licinios. Vide titulum de Causidicis.

Cap. XIX. *De Potentia.*

PENALIS apud Aristophanem ab inferis remissus, vaticinatur monetque, non oportere ali leonem in vrbe, sed alto par esse obedire.

Canis aliquando partu grauida, locum à pastore precario in quo pareret petijt. quo obtento, iterato petijt, vt sibi in eodem loco educare catulos liceret. ad extremum, adultis catulis, fultam domestico præsidio proprietatem loqi sibi vendicauit.

Pericles dum vestem manè indueret, semper dicere solebat: attende Pericles, liberi sunt quos regis, Græci sunt atq; Athenienses.

Rufus domum ornatissimam iuxta Fuluiam Antonij vxorem possidebat. quam cum illa ab eo emere summoperè tentasset, neutiquam mulieri morem gessit: in Antoniana verò proscriptione, Rufus quamuis domum dono exhiberet, inter proscriptos tamen delatus est. occiso igitur eo, eiusq; capite ad Antonium relato, id ad se spectare negauit, sed ad vxorem deferri monuit. illa feræ vice ante domum ei contiguam iussit appendi.

Amyntas Perdicæ filius, apud Athenienses ait, quippe regis vires supra homines sunt, & manus prælongas

prælongas habent. quod mutuatus Ouid. ait:

An nescis longas regibus esse manus?

Theophrastus dicebat, idē esse periculum, furioso gladium, & iniquo potestatem tribuere.

Metiochus, cum esset Periclis Athenis tunc florētis amicus, omnia volebat amplecti, in eum igitur ita inuehebantur, Metiochus vias curat, Metiochus exercet pœnarium, Metiochus farinam tractat, Metiochus præest omnibus, Metiochus ergo lugebit. Est & meum in quempiam Metiochum distichon:

Totus, & in toto, per totum, totus, & omnis

Esse omnis dum vis, incipis esse nihil.

Tranesias Clazomenius, vir ad cætera frugi, sed qui volebat cuncta in vrbe per se curari, tacitū propterea contraxerat odiū: quod ita deprehendit, cum pueri auiculæ carduelis caput ita confregissent, vt cerebrū excuteretur: vtinā, inquit quispiā, sic caput Tranesiæ affectum esset. audijt fortè Tranesias, ac putauit odium ciuium in se concitatum, cum pueri etiam inuiderēt. itaq; collectis sarcinis, ab vrbe cum vxore comite discessit.

Cap. XX. *De Philosophia.*

Carneades adeò philosophiæ contemplationiq; obnoxius erat, vt sępè cum cibi gratia in mensa recumberet, cogitationibus inhærens, manus ad patinas porrigere obliuisceretur. sed Melissa, quam vxoris loco habebat, manum ei ad cibos aptabat.

Archimedes Syracusanus Geometra, cum Marcelli machinas, Syracusas obsidentis, diu frustratus esset, captis tandem Syracusis intentus animo, oculis in terrā defixis, formas in puluere describebat. in-

terroganti, quisnam esset? militi non respondit, sed protractis manibus in puluere: Noli, inquit, circulū obsecro disturbare. atq; ita incognitus à milite obtruncatur, non sine Marcelli mœrore.

Aristippus. Dionysio percontanti, cuius rei gratia philosophi diuitum ad limina sæpè accederent, diuites autem ad philosophorum nunquam; quòd illi sciunt, inquit, quibus indigent: isti nesciunt. Idē per indignationem dicenti cuidam, philosophos diuitū limina semper terere: Et ægrorum inquit, medici.

Idem Dionysio cur venisset rogāti: vt quæ habeo, inquit impertiar: quæ non habeo, accipiam.

Antisthenes rogatus, quid esset ex philosophia assecutus lucri: Mecum, inquit, colloqui posse.

Idem per forum obsonium calceamentiq; aliquid deferebat, admirāti cuidam: noli, inquit, mirari, mihi enim ipse fero hæc, non alijs.

Diogenes Cynicus dicente quodā, cur nihil sciens philosopharetur: Et si, inquit, philosophiam simulo, hoc ipsum philosophari est.

Idem dicenti cuidam, ad philosophiam aptus non sum: quid, inquit, viuis, si vt benè viuas, nulla tibi cura est? Idem cum venderetur, dicente, quid agere sciret, emptore; Scio, inquit, viris imperare.

Idem apricans, venienti Alexandro Magno, ac dicenti, reinè cuiusquam indigeret? respondit: à sole vt recedas. qua in re, quia regium splendorem non fecerit magni, delectatum adeò ferunt Alexandrum, vt ad amicos dixerit: Ego nisi Alexander essem, Diogenes esse vellē. Arrianus, Sinopeium, ait, fuisse Diogenem.

Solon in supremo vitæ die assidentibus amicis, & super aliqua re sermonem habentibus, cum in lecto iaceret,

iaceret, satis iam pressum caput erexisse dicitur. rogatus verò quapropter id fecisset: vt cum istud quicquid est de quo disputatis percepero, emoriar.

Thales Milesius, cum sibi obiectum esset philosophiæ studium, tanquam inutile, per astrologiam oliuarum vbertatẽ futuram præuidens antequã florerent, in Chio Miletoq; futurum prouentum, emit paruo precio: sed vendidit postea oleũ magno, magnamq; pecuniam comparauit. facileque ostendit, philosophos, si vellent, pecuniam posse cumulare. Menander ait, miseros multos fecisse eum, qui artem cibi gratia reperisset: præstabat enim mortem obire, quàm in assidua tristicia versari.

Dionysius iunior, de quo suprà, cum Platonem à se male tractatum dimittere vellet, complura inquit, de nobis Plato & grauissima certe crimina tuis denunciabis æqualibus studiorum socijs. cui subridens ille ait: Nõ posse tantam in Academia disciplinarum fieri mendicitatem & inopiam, vt vlli de te commemorare vacet.

Quidam (nam de nomine ambigitur) rogatus, quo nam philosophiæ tantæ diligentia spectaret, ad paucissimos peruenturę? satis sunt, inquit, mihi pauci, satis est vnus, satis est nullus. Epicurus cum vni ex consortibus studiorũ scriberet: Ego non multis, inquit, sed tibi soli scribo. satis enim magnũ alter alteri theatrum sumus. Philosophia, inquit Cicero, paucis est contenta iudicibus.

Anaximander Atheniensis ciuibus suasit, vt vrbe exirent: instare enim terræmotum. quod euenit, tota vrbe vastata.

Diogenes mathematico depictas in tabula stellas, quæ errantes dicuntur, ostentante ac dicente

hæ ſunt erratiles:excipiens,noli,inquit,amice,mentiri. non hæ errant, ſed hi. digito demonſtrans circunſtantes,ceu tempus in re futili terentes.

Archeſilaus Dialecticos his ſimiles eſſe dicebat, qui latrunculis ludunt,quia iucundè fallerent. Ariſton aranearũ telis magni artificij,ac nihil vtilitatis.

Pherecides Pythagoræ magiſter, cum vidiſſet hauſtam aquam de iugi puteo, terræmotum dixit inſtare.

Alexander Macedo, cùm quoſdam ſapientes nudos agere vidiſſet,illorum fortitudinem admiratus, cupiebat aliquem ex illis ſecum abducere. cæterum maximus ex ijs natu, Dandamis ſophiſtarum magiſter princepsq́ue,reſpondit, ſe neq; ad Alexandrum venturum, neque paſſurum ex diſcipulis quenquam accedere.

Apud Indos adoleſcens 14. annorum natus, ad Nypaſim fluuium deſcendit,profiteturq́; ibi ſe philoſophię operam daturum:qui ſi omni crimine turpitudineq́ue emancipatus inuenitur,admittitur.

Democritus vſu oculorum ſua ſponte ſe priuauit: quia exiſtimaret, cogitationibus cõmentationibusq́ue animi oculorum illecebras obeſſe.

Panthydas rogatus à philoſophis, quid ſibi de ſermonibus illis videretur,quos in Academia de grauibus audiſſet rebus : Quid aliud,inquit,quàm quod ſtudioſi,ſed vtiles nihil,niſi vos ipſis vtamini?

Anaxagoras cum relictis omnibus ſuis rebus, ad philoſophiam ſe cõtuliſſet. poſt longam peregrinationem patriam repetens,agros, prædiaq́ue ſitu obſita cum reperiſſet : Non eſſem ego, inquit, ſaluus, niſi iſta perijſſent.

Zeno Cityæus,cum mercator eſſet,vnoq́; naufragio

gio omnes opes amisisset, dixisse fertur: Benè mecum agis fortuna, quæ me ab ignobili improboque labore ad philosophiam compellis.

Ad Herodem virum consularem, ingenioque amœnum accessit palliatus quispiam, & crinitus, barbaque ad pubem penè promissa, ac petit pecuniam dari sibi ad panem emendum. Cum verò Herodes interrogasset, quis nam esset? obiurgatoria voce vultuque philosophum se esse dixit: mirarique ait illum petere, quod videret. video, inquit Herodes, barbam & pallium: philosophum autem non video, tum dicentibus qui aderant, illum esse solitum conuiciis incessere, nisi acciperet: Demus, inquit Herodes, non tanquam homini, sed tanquam homines Dicentibusque aliis, esse hominem malitiosum: excipiens Musonius, ἄξιος οὖν ἐστὶν ἀργυρείου: id est, dignus igitur est argento. Gell.

Philosophos Domitianus omneis Italia summouit. Claudij temporibus factum est senatusconsultum atrox, de mathematicis Italia pellendis. Pulsi Vitellij temporibus. Neoptolemus apud Ennium, philosophari ait sibi necesse esse, sed paucis: nam omnino haud placet. Callicles ap. Plat. in Gorgia, philosophiā in adolescentib. probat, in senib. vituperat.

M. Antonius tantum in philosophia studij contulit, vt quamuis ascitus esset in imperatoriā dignitatem, ad Apollonij tamen domum discendi causa veniebat.

Iudæorum philosophorum tres erant sectæ veterum: Essæorum, qui ad Deum cuncta referrent, omniaq; haberent communia: Sadducæorū, qui animas cū corporibus dicebant interire: & Pharisæorū, q omnia fato geri dicebāt, animas verò dicebāt im-

mortales.ex Ioseph.lib.18. Antiq.ait Pharisæos dicere aliqua fato geri, Essæos omnia fatis tribuere. Ipse igitur hanc controuersiam accommodet.

Thebei gloriantur philosophiam inuenisse, ait Diod. Alij à Græcis, alij à Barbaris inuentã. philosophiæ nomen Pythagoras primus imposuit. Ethica à Socrate inuenta. Pherecydes Syrus Pythagoræ præceptor, primus omnium dixit animos esse sempiternos. Themistes mulier philosopha fuit. Et seruus vnus Phædon.

Diogenes cum venderetur, humi iacebat. excitanti verò, ac surgere iubenti qui auctionabatur, noluit: Quid tandem, inquit, si piscem venderes?

Aristippus amisso prędio amœnissimo, ei qui maximè sibi condolere ostendebat: nonnè, inquit, vnicum tibi est prædiolum? mihi verò adhuc superesse agros treis, annuente illo: quin, inquit, potius ego tibi condoleo. Huc pertinet titulus de Eruditione, doctrina ac artibus.

CAP. XXI. *De Pudore ac Verecundia.*

DIODORVS sapientiæ dialecticæ professor pudore perijt, lusoria quæstione non protinus ad interrogationes Stilbonis dissoluta.

Terentius Varro post acceptam cladem Cannensem, ob suam ipsius incuriam dictaturam oblatam recipere ob pudorem renuit.

Echereus Phęacensis ait, verecundis pudentibusque Iouem fauere fulminatorem. Socrates Platonicus ait: Hospitalem Deum inter homines, qui iusti pudoris participes sunt versari.

Consynges Nicomedis Bithyniæ regis vxor, lacerata traditur à canibus, propter lasciuiorem cum

marito

marito iocum. Persis nec vomere coram alio, nec vrinam facere licet.

Maximinus, qui postea imperator fuit. Thracio genere ortus, post multa fortitudinis exempla, charus admodum fuit Seuero. sed cum aliquãdo Heliogabalus cum eo iocaretur, diceretq;: Maximine, sedecim viginti & triginta milites diceris lassasse, poteris tricies cum muliere perficere? Tum ille, vt vidit infamem principem ita exorsum, à militia discessit.

Persæ mulieres, fugientibus filijs, pudenda illis nuda ostenderunt: atq;, Vultis, dixerunt, huc repetere fugientes? eaq; re permoti pudẽtesq; reuersi, hostes fugarũt. Fuêre autẽ hę mulieres Tyrenæ. & quoniam illarum causa Persæ victoriam assecuti sunt à Cyro, sancitum est, vt quicunq; Persarũ rex Tyrum ingrederetur, singulis mulieribus singulos aureos nummos daret. Ochus, ne persolueret, nunquã eam vrbem ingressus est: vt dictum est in cap. de Auaritia. Alexander Macedo bis ingressus vrbem, nummos mulieribus exhibuit: grauidis, duplicem mercedem largitus est.

Volebat apud Diogenem Cynicũ quispiam philosophari. cui ille pernam dedit, ac persequi iussit. ille præ pudore abiecta perna, abscessit. Post aliquantulum temporis occurrens illi, risit, atq; ait: Tuam & meam amicitiam perna dissoluit.

Milesiæ virgines, cum sine vlla euidenti causa voluntariam mortem subirent, plurimæq; suspendio vitam finirent, nullo potuerunt remedio à proposito diuerti. Decreuerunt tandem Milesij, vt virgines q̃ suspensis corporibus demortuæ forent, hæ omnes nudæ cum eodẽ laqueo efferrentur præcinctæ. Post id decretũ, pudore solo deterritas abstinuisse aiunt.

Pythias

Pythias Aristotelis filia rogata, quem pulcherrimum iudicaret colorem: qui, inquit, ex pudore elicitur.

Tyberius imperator ad coërcendum sumptum, paucorum senatorum inopia sustentata, ne pluribus opem ferret, negauit se aliis subuenturum, nisi senatui iustas ætatum causas probassent. quo facto, plerosq; modestia & pudore deterruit.

Cum Romam multæ Græciæ ciuitates questum de Philippi regis Macedonum iniuriis venissent, essetquè in senatu quæstio inter Demetrium Philippi filium, missum à patre ad satisfaciendum senatui, & ciuitatum legatos, turba querelarum confusus adolescens, repentè obticuit. Tum senatus verecundia eius motus, causam illi donauit: atq; ita Demetrius patrocinio pudoris veniam patri obtinuit.

Protagoras apud Platonem ait: mortalibus, qui vt ferarum vires vitarent, vrbes condere, atq; in vnum conuenire cœperant, Iouem, Mercurium misisse cum iustitia & pudore. Rogatus verò à Mercurio, num essetvtrumq; hominibus omnibus traditurus: omnibus, inquit. omnes siquidem horum participes esse debent.

Pythagoras, cum adolescentulum sectatorem, palàm acriusq; reprehendisset, ita commouit, vt seipsum strangularit. atq; decreuerit, posthac neminem palàm reprehensurum esse.

CAP. XXII. *Paruo contenti.*

SOCRATES intuitus numerum rerum venalium, cogitabundus dicere solebat, Quàm multis ipse non egeo? Seneca in Epist. Simplici cura constant necessaria, in deliciis laboratur.

Leon

Leon Eutycratides interrogatus, quam quis vrbem incolens tutus sit: Vbi, inquit plura neq; pauciora inhabitantes possideant.

Phocion cum à Menillo oblatam pecuniam remisisset, rogatus ab illo causam, cur saltem filio sumendam non sineret, respondit: Si filius vitam moresq; composuerit, viuet ille quidem paterna hæreditate contentus. Si verò prodigus immodestusque fuerit, ne argentum hoc quidem satis est futurum.

Crates Thebanus Demetrio Phalereo vinum mittenti, remisit, dicens: vtinam & fontes panem ferrent. Epicurus dicebat, si ad naturam viues, nunquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam diues. Exiguum natura desiderat, opinio immensum.

Epaminondas à vicino inuitatus ad cœnam, conspicatus cùm obsoniorum tùm vnguentorum magnam copiam, statim egreditur. vt dictum est in cap. de Conuiuijs.

Aurelianus imperator, petenti vxori vt vnico pallio serico vti sineret: respondit, absit vt auro fila pensentur (libra enim auri tunc libra serici fuit.)

Marcus Curius, Samnitibus magnum auri pondus afferentibus, cum in olla rapa coqueret, respondit: Auro nihil tale prandium indigere.

Alcamenes Telecri filius, rogante quodam cur parcè viueret, tantas opes possidens: Quia qui multa possidet, inquit, non ex libidine, sed ex ratione viuere debet.

Didius Iulianus imperator tantæ parsimoniæ fuisse dicitur, vt per triduum porcellum, per triduum leporem diuideret: sæpè etiam oleribus leguminibusq; contentus.

Cleomenes non purpura, non lato clauo vtebatur:

batur: sed breui tunica cõtentus, omnes admittebat.

Gracchus nullam ait apud se fuisse popinã, neq; pueros eximia facie, nullam meretricem domũ admisisse. Apud Massilienses dos amplissima centum aurei erant, ad vestem quinq;, ad mundum quinq;.

Diogenes Cynicus pane, aqua, oleribus cõtentus, intra dolium inclusus degiut. Cato Censorius, neque sibi ædificationem, neque vas, nec vestimentum vllum in manibus preciosum, neq; preciosum seruum, neq; ancillã, ait fuisse: Quo vtor, vtor dicebat. Si non est, ego sum, cuique per me vti atque frui licet.

Socrates, quærente quodam amico apud eum, ac dicente, vinum Chium, purpuram melq; magno cõstare: manu prę hendens illum, in penum farinariam duxit, atq; inquit, Obolo semisextarius venditur.

Cap. XXIII. *De Pictura.*

Diogenes Cynicus, intuitus duos centauros pessimè pictos, vrbanè rogauit, vter horũ, ait, deterior est?

Parrhasius Atheniensis pictor, cùm Philippus Olynthios venderet, vnũ ex ijs senem emit, perduxitq; Athenas, atq; torsit vt ad exemplum Promethea pingeret, qui Olynthius in tormentis perijt.

Idem cum Zeuside in certamen descendit, & cum hic detulisset vuas pictas tanto successu, vt in scenam aues aduolarent: Ille detulisse linteum pictum traditur, ita veritate repræsentata, vt Zeusis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam, atq; intellecto errore, palmam concederet, ingenuo pudore, quoniam ipse aues fefellisset, Parrhasius autem se artificem.

Idem Zeusis puerum pinxit vuas ferentē, ad quas cum volarent aues, iratus operi, dixit: vuas melius pinxi, quàm puerum. nam si hoc consummassem, aues timere debuerant.

Idem Zeusis Agatharcho se laudante, quòd animalia facilè celeriterq; pingeret: damnatis celeritatem, ego verò, inquit, diu.

Apelles cùm Rhodum nauigasset, auidus Protogenis opera cognoscere, fama tantum sibi cogniti, officinam petit (aberat fortè ipse: sed tabulam magnæ amplitudinis in machinam picturę anus custodiebat) hæc Protogenem foris esse respondit. interrogauit, à quo quæsitū diceret: ab hoc, inquit Apelles: arreptoq; peniculo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reuerso Protogeni, anus rem aperit, Ferunt artificem protinus contemplatū, subtilitatem, dixisse, Apellem venisse: non enim cadere in alium tàm absolutum opus. Ipsum tunc alio colore tenuiorē lineam in ipsa illa duxisse. reuertitur & Apelles: sed vinci erubescens, tertio colore lineam superinduxit, nullum relinquēs amplius subtilitatis locū, atq; abijt. At Protogenes victum se confessus, in portum euolauit, hospitem quærens.

Idem Apelles Alexandrum fulminiferū pinxit adeò expresse, vt diceretur, duorum Alexandrorum illum Philippi nullis viribus vincibilem, & alterum Apellis nullo artificio imitabilem.

Idem Apelles à Plano regio ad cœnam Ptolemæi inuitatus, rogatus à Ptolemæo, rē ægrè ferente, ac q̃s illū inuitasset dicente, arrepto è foco carbone, imaginem in pariete delineauit: agnoscente vultum Plani rege, ex inchoato protinus.

Nealces cum præliū nauale Ægyptiorū Persarumque,

que, quod in Nilo, cuius aqua eſt mari ſimilis, factũ volebat, pingeret. argumento declarauit, quod arte non poterat. Aſellum enim in littore bibentem, & crocodilum inſidiantem pinxit.

Protogenes, quum anhelantis canis ſpumam effingere non poſſet, abſterſerat ſæpius mutaueratq; penicillum, nullo modo ſibi approbans. Poſtremo iratus arti, quod intelligeretur, ſpongiam eam impingit inuiſo loco tabulæ, ex illaq; repoſuit ablatos colores, fecitq; in pictura fortunã naturam. Quod Nealti in equo etiam dicitur eueniſſe.

Plotinus, cum puderet quòd anima eius eſſet in corpore, rogatus à pictore Amelio, vt fineret eius imaginem pingi, cum hominem animam eſſe putaret: Quaſi verò, inquit, non ſit ſatis hanc imaginem ferre, quam natura ab initio nobis circumdedit. Etiam cenſes huius imaginis diuturniorem imaginem, vt opus ſpectaculo dignũ, relinquendũ?

Pictorem quendam imperitum, nihil præter cupreſſum ſciſſe ſimulare fertur. ab eo cum naufragus quidam petiiſſet, vt naufragium eius pingeret, vultumq; exprimeret: interrogauit ille, num aliquid ex cupreſſo vellet adijci? Alius pictor, cum gallos gallinaceos perperam pinxiſſet, puero ſuo mandauit vt gallos veros quàm longiſſime poſſet à tabula procul pelleret.

Alexander Macedo edixit, ne quis ipſum alius quàm Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles ſculperet, quàm Lyſippus ære duceret.

Eidem Alexandro charus Staſicrates, qui Thraciæ montẽ Athon in hominis ſtatuam exſculpi poſſe dicebat Alexandro. Proinde ſi iuſſerit, perpetuam ac nobiliſſimã ex illo imaginẽ effingere velle, cuius

lætua

læua vrbem Miriandrum, quæ dena hominum millia caperet, amplexaretur: dextra verò labentis ad mare fluuij abundantissimos funderet latices.

Picturam in Ægypto Gyges Lydius inuenit, in Græcia Pyrrhus Dedali cognatus, vt Aristoteli placet. vt Theophrasto, Polygnotus Atheniensis. Ægyptij apud ipsos inuentam, priusquam in Græciam transiret, sex millibus annorum aiunt. Græci alij apud Sicyonem, alij apud Corinthios, omnes ab vmbra hominis linea circumducta. Linearum à Philocle Ægyptio, vel Cleante Corinthio, primi exercuere Ardices Corinthius & Thelephanes Sicyonius sine vllo etiamnũ colore. primus inuenit colores Cleophantus Corinthius. Natiui colores Minium, Armonium, Cynabaris Chrysocolla, Indicum Purpurissum, Sinopis, Rubrica, Parethonium, Mellinum, Eretria, Auripigmentum, Ocra, Cerussa, Vsta, Sandaraca, Sandyx Siricum, Attramentum, Tryginon siue elephanthium.

Claruerũt apud R. Fabius, Pacuuius poëta, Turpilius, Aterius Labeo, Q. Pedius, Arelius, Amulius, Cornelius Pinus, Actius Priscus. Externi, Aristides Thebanus, cuius tabulã Attalus ex centũ talẽtis emit. eius tabulam in qua Liberi patris imago esset, L. Mummius, Romam aduexit. Apelles clarus tum multis operibus, tum Venere Coa, & equo cui viui adhinnierunt. Aglaophon, Apollodorus Atheniensis, Androcydas, Amphion Terimachi discipulus, Asclepiodorus, Aristocles Nicomachi discipulus, Antorides, Ariston, Antidotus. Athenion, Aristolaus Pausię discipulus, filiusq; Aristoclides, Antiphilus, Androbius, Aristonides, Anaxander, Aristobolus Syrus, Archesidas, Antobolus Olympiæ mulie-

que, quod in Nilo, cuius aqua est mari similis, factũ volebat, pingeret. argumento declarauit, quod arte non poterat. Asellum enim in littore bibentem, & crocodilum insidiantem pinxit.

Protogenes, quum anhelantis canis spumam effingere non posset, absterserat sæpius mutaueratq; penicillum, nullo modo sibi approbans. Postremo iratus arti, quod intelligeretur, spongiam eam impingit inuiso loco tabulæ, ex illaq; reposuit ablatos colores, fecitq; in pictura fortunà naturam. Quod Nealti in equo etiam dicitur euenisse.

Plotinus, cum puderet quòd anima eius esset in corpore, rogatus à pictore Amelio, vt sineret eius imaginem pingi, cum hominem animam esse putaret: Quasi verò, inquit, non sit satis hanc imaginem ferre, quam natura ab initio nobis circumdedit. Etiam censes huius imaginis diuturniorem imaginem, vt opus spectaculo dignũ, relinquendũ?

Pictorem quendam imperitum, nihil præter cupressum scisse simulare fertur. ab eo cum naufragus quidam petiisset, vt naufragium eius pingeret, vultumq; exprimeret: interrogauit ille, num aliquid ex cupresso vellet adijci? Alius pictor, cum gallos gallinaceos perperam pinxisset, puero suo mandauit vt gallos veros quàm longissime posset à tabula procul pelleret.

Alexander Macedo edixit, ne quis ipsum alius quàm Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles sculperet, quàm Lysippus ære duceret.

Eidem Alexandro charus Stasicrates, qui Thraciæ montẽ Athon in hominis statuam exsculpi posse dicebat Alexandro. Proinde si iusserit, perpetuam ac nobilissimã ex illo imaginẽ effingere velle, cuius

lævа

læua vrbem Miriandrum, quæ dena hominum millia caperet, amplexaretur: dextra verò labentis ad mare fluuij abundantissimos funderet latices.

Picturam in Ægypto Gyges Lydius inuenit, in Græcia Pyrrhus Dedali cognatus, vt Aristoteli placet. vt Theophrasto, Polygnotus Atheniensis. Ægyptij apud ipsos inuentam, priusquam in Græciam transiret, sex millibus annorum aiunt. Græci alij apud Sicyonem. alij apud Corinthios, omnes ab vmbra hominis linea circumducta. Linearum à Philocle Ægyptio, vel Cleante Corinthio, primi exercuere Ardices Corinthius & Thelephanes Sicyonius sine vllo etiamnũ colore. primus inuenit colores Cleophantus Corinthius. Natiui colores Minium, Armonium, Cynabaris Chrysocolla, Indicum Purpurissum, Sinopis, Rubrica, Parethonium, Mellinum, Eretria, Auripigmentum, Ocra, Cerussa, Vsta, Sandaraca, Sandyx Siricum, Attramentum, Tryginon siue elephanthium.

Claruerũt apud R. Fabius, Pacuuius poëta, Turpilius, Aterius Labeo, Q. Pedius, Arelius, Amulius, Cornelius Pinus, Actius Priscus. Externi, Aristides Thebanus, cuius tabulã Attalus ex centũ talẽtis emit. eius tabulam in qua Liberi patris imago esset, L. Mumius, Romam aduexit. Apelles clarus tum multis operibus, tum Venere Coa, & equo cui viui adhinnierunt. Aglaophon, Apollodorus Atheniensis, Androcydas, Amphion Terimachi discipulus, Asclepiodorus, Aristocles Nicomachi discipulus, Antorides, Ariston, Antidotus. Athenion, Aristolaus Pausię discipulus, filiusq; Aristoclides, Antiphilus, Androbius, Aristonides, Anaxander, Aristobolus Syrus, Archesidas, Antobolus Olympiæ mulie-

ris discipulus, Aregontis: Bularchus, cuius picturam Cundules rex pari rependit auro. Colotes, Cymon Cleoneus, Cephisiodorus, Ctesidemus Corinthius, Ctesilochus Apellis discipulus, Clesides, Cratinus, Coribas, Carmades, Corgasus, Clcartis, Coloterus, Demophilus, Dionysius, Dionysiodorus, Diogenes. Echion, Eupompus, Euenor, Euxinidas, Euphranor, Eutychides, Eudorus, Erigones, Eutimedes Glautionis Corinthij discipulus. Higiemon, Heraclitus Macedonius, Halton, Heraclites. Iphis, Ludius elotas, Leon, Leontiscus. Myrones duo, Melanthius, Metrodorus, Mechophanes Pausiæ discipulus, Mydon, Mnasitheus, Sycionius, Mnasiedem, Nessus, Nicophanes, Nicecoras, Nicas Atheniēsis. Nicerarchus, Nicomachus, Nesseas, Nicosthenes, Oenias. Polygnotus, Phidias, Paneus frater, Pythis, Phrylus, Parrhasius, Pamphilus Apellis Melāthiiq́, præceptor. Protogenes, de quo suprà, cuius tabulas nè incenderetur, Demetrius expugnatam Rhodum non incendit: Philoxenus Nicomachi discipulus, Pyteicus, Pausias Sicyonius. q. primus lacunaria pingere inuenit. Philiscus, Phaleriō, Polemō. Serapion, Simonides, Simus, Sopylus. Tinomachus, cuius Medeam & Aiacem Cæsar dictator emit octingentis talentis. Theodorus, Theontius, Theon, Tauriscus, Timagoras, Theodorus Samius, Nicosthenis discipulus, & eiusdē preceptoris discipul⁹, Tadius, Therimachus, Timantes clarus in Iphigenia Agamemnoneq́;. Xenon Neochis discipulus. Zeuxis. Mulieres in pictura claræ, Timarte Myconis minoris filia, Irenè Cratini filia & discipula, Lala Cyzicena, Calypso, Aristarete Nearchi filia, discipulaq́;. Olympias, & apud Rom. Marcia Marci Varronis. Scripserunt de

ea re

ſtare Antigonus, Xenocrates & Apelles. Nero fingendi pingendique ſtudium habuit non mediocre. M. Antoninus philoſophus & imperator operam pingendo ſub magiſtro Diogeneto dedit. Hadrianus ac Seuerus in ea peritiſſimi.

In ſtatuis ex ære claruerunt Alcmenes Phidiæ diſcipulus, Agelades, & diſcipuli quinq; Polycleti, Argius, Aſopodorus, Ariſtides, Alexis, Athenodorus, Item Atheus, Antheneus, Agelades, Antigonus, Ariſtō, Apollodorus, Androbolus, Aſclepiodorus, Anhelas, Antimachus, Ariſtodemus. Ago. acritus, Buthyreus Lycius Myronis diſcipulus, Bedas, Briaxis, Boëtus, Batton. Callaſes, Cteſias, Cteſilaus, Canarus Sicyonius, Cercas, Chares Lyndius Lyſippi diſcipulus, qui Coloſſum Rhodi ſeptuaginta cubitorum fecit. Calamides, Critis, Chaleoſthenes, Callon, Clitorius Polycleti diſcipulus, Canathus, Cephiſiodori duo, Calliſtratus, Callixenus, Creon, Chreſſilla, Cenchramis, Cyclon, Callides, Creſilas, Cephis, Callimachus, Dinon Polycleti diſcipulus & cōdiſcipulus, Demas, Dinomedes, Demetrius, Dedalus, Diodoa..., Dynomenes, Dionyſiodor' Critiæ diſcipulus, Deledes, Daiphrō, Doryphorus, Democritus, Dahippus, Dæmō. Epatodorus, Euphranor, Eudorus, Euchiō, Euphronides, Eutychides, Eurycrates, Euphoriō Eunic', Epigenō, Eubolides, Euchir. Gorgias, Glaucides. Hecathe', Heliodor' Hircaneſiades. Iſigon', Iomenō. Lyſipp', Lacor. Leochares falſo apud Victruuiū Telochares dict'. Lyſiſtrat', Lahipp' Leōtius q prim' neruos venaſq; expreſſit. Luciſcus, Lophō. Lyſoii, Leō. Mycō. Myrō Lyci' Polycleti diſcipul'. Mētor, Menechinus, Menogenes, Menodor' Myagrus. Neſtocles, Negleas Naucides,

Naucerus, Niceratus, Nisicrates, Pyrrhus, Polycles, Phyromachus, Pythagoras Samius, Polycletus, Ageladis discipulus, Phidias clarus in Ioue Olympio, Phragmon, Perelius, Phrynon Polycleti discipulus, Patroclus, Polycles, Praxiteles clarus Venere Gnidia, amore iuuenis insigni, & equa ad quam equus hinniit, & cane ad quem viui latrarunt, & ænea vacca Syracusis quam taurus inire voluit. Pyromachus, Pyrocles, Pythias, Pracmon, Polycrates, Phœnix, Pyromachus, Pytiocritus, Protogenes, Patroclus, Polis, Possidonius, Periclimenus, Philon, Pandeus nepos Phidiæ ex sorore. Reginus ex Italia. Scopas, Sthenis, Sostratus, Syllanion nullo doctore mirabilis, Stypax, Strongilon, Stratonicus, Scymnus Critiæ discipulus, Simon, Simenus. Theromachus, Theusis, Timarchus, Tymoles, Thysicrates, Thelaphanes Phoceus, Theodorus, Timotheus, Theomnestus, Thymarchides, Thimon, Thysias, Truson. Xenocrates, Zenodorus qui colossum Neronis centum ac 10. pedum fecit.

In ferro clari Aristonides, Alcon.

In marmore primi Dipœnus & Scyllus, Malas Micciadis filius, Anthermusq; neptos, Chius & eius filij Bupalus Anthermusq;, Phidias & eius discipuli Alcamenes Agoracritusq;, Praxiteles, Brixiades, Scopas, Cephisiodorus Praxitelis filius, Briaxis, Timotheus, Locares, Mausoli celatores, Pythis, Menestratus, Socrates, alius quàm pictor Miron, Archesitas, Cleomen, Enthochius, Tauriscus Trallianus, Pappus Entichides, Philiscus, Timarchides, Dionysius, Polycles, Heliodorus, Polycarmus, Calamides, Agesander, Polydorus, Athenodorus. hi tres Rhodij Laocoonta fecere, opus omnibus pictura &

statua-

ſtatuariæ artis opera præponendum, quod hodie Romæ viſitur. Craterus, Pythodori duo, Polydectes, Hermolaus, Artemon, Aphrodiſius, Diogenes, Caryatides, Archeſilaus, Coponius, Canacus, Sauros, Brathacus, Myrmecides cuius aurigam cum agitatore cooperuit alias muſca, Callicrates.

Encauſtica, quæ igne conſtat in iis ſignis quæ cera aut ebore conficiuntur, ab Ariſtodemo aliqui putant inuentam, poſtea conſummatam à Praxitele. ſed aliquando vetuſtiores extitere Polygnotus, Archeſilaus, Lyſippus, Pamphilus Apellis præceptor: itē Pauſias Sicyonius, Phidias. In ebore, Myrmecides, vt ſuprà.

Plaſtice quæ creta cōſtat antiquior eſt quàm ſtatuaria. Dibutades Sicyonius inuenit, Corinthi, opera filiæ: quæ capta amore iuuenis, illo abeunte peregrè vmbram ex facie eius ad lucernam in pariete lineis circumſcripſit. quibus pater eius impreſſa argilla typum fecit. Aliqui dicunt Rhœcum & Theodorum. Italiæ tradidere Demaratus Euchirepus & Eugrāmus. Celeberrimus in ea Demophilus, Corgaſus, Caliſthenes. Romæ Poſſunius in tubis piſcibusq; iconicis mirus: Archeſilaus, Praſiteles, Turianus. Egypſo, primus imaginem hominis fecit Lyſiſtratus Sicyoninius.

In argento cælando Mentor, Acragas, Boëtus, Mys, Antipater, Stratonicus, Tauricus, Cyzicenus, Ariſton, Onychus, Hecatæus, Praſiteles, Poſſidonius, Epheſius, Zopyrus, Pytheas, Teucer, Leipocles, Prodorus, Pythodicus, Polygnotus.

CAP. XXIIII. *De Petitionibus.*

DIOGENES Cynicus postulabat ab Eurytio difficile quiddã. illo dicẽte, dabo, si mihi persuaseris: Equidem, inquit, si persuadere possim, suasissem vtique vt te suffocares.

Philemon, Baucisq; vxor, cũ soli ex oppido hospitio Mercurium Iouẽmq; suscepissent, anseremq; vnicum quem habebant comedendũ apposuissent, admoniti à diis sunt, vt collem ascenderent. quo facto, oppidum in lacum conuersum est, excepta illorum casa, quæ pro tẽplo postea fuit. hortantibus verò diis, vt expeterẽt si quid vellent: rogant, vt fiãt illius tẽpli perpetui sacerdotes nunq̃ mortẽ experturi. Annuerũt dij, sed eos in quercus cõmutarunt.

Socrates nihil expetendum monebat à Diis immortalibus, nisi quod bona tribuerent. Idem in petitionib. apud homines adeò erat modestus, vt cum pallio egeret, nummisq; careret, tacitè ab amicis petebat: Emerem, inquit, palliũ si nummos haberem.

Apud iudices si quis petebat plus quàm deberẽt, causa cadebat. Cicero pro Roscio; si tu, ait, amplius nummo petisti in iudicio, quàm tibi debitum est, causam perdidisti. Crassus apud Ciceronem in oratione idem etiam ait. Claudius imperator iis qui ad priuatos iudices plus petendo formula excidissent, restituit actiones. & in maiore fraude conuictos legitimam pœna supergressos ad bestias cõdemnauit.

Cyrus apud Xenophontem Cambysi ait: Noui te semper solicitum dicere, haud fas esse à diis petere victoriam equestri pugna, eos qui equitare non didicissent, neque sagittæ ignaros superare illos sagittando, qui huiusmodi peritiam callent; neque eos

qui frumenta non serunt, precari triticum pulcherrimum nasci: neque salutem petere, qui sibi in bello non cauerent.

Socrates apud Platonem libro *6.* Quare, inquit, prudens mihi videtur poëta ille qui amicis insipientibus vsus, dum eos videret & agentes & orantes quę illis minimè conducerent, cum tamen vtilia viderentur, pro omnibus sic ait: Iupiter rex optima quidem nobis & vouentibus, & non vouētibus tribue: mala autem poscentibus quoque abesse iube.

Timon Echecratides Colitteus apud Lucianum queritur, in inopiam venisse, despectumq; ab amicis, operam rusticam aliis præstare. rogatque magna audaciáq; voce Iouem, vt illa se calamitate eripiat. Iupiter iubet Mercurio vt magnos thesauros Timoni afferat. sed tum Mercurius ait: En continuò ditissimus ex inope Timon erit, quod clamauerit, fidenterq; orauerit: quod si siluisset, adhuc incuruus terram foderet, à Ioue derelictus.

CAP. XXV. *De Romanorum fortitudine.*

DE Romanis, quibus patrium est aliis imperare, quibus imperium sine fine dedit Iupiter, cum vniuersi penè Græci & Latini scriptores mira prodiderint, non visum est multa verba facere, præsertim cum tu solus sis exemplū ꝓ omnibus magnum: neque rursus omnino silentio præterire.

Pyrrhus, cum ad Canusium cum Romanis conflixisset, superiorq;, multis tamen è suis amissis, extitisset, dixisse fertur: Si alia item pugna Romanos vicerimus, omnino periimus.

Idem cum inuenisset mortuos Romanos, in dexteris tamen enses habentes: ô quàm facilè, inquit,

erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis.

Scorio dux Dacorum, cum à Barbaris impelleretur contra Rom. ciuili bello defatigatos, duos canes in popularium cõspectum dimisit, illisq; acerrimè inter se pugnantibus, lupum emisit: quem canes omissa ira pugnaq;, illicò aggrediuntur. atq; ea comparatione Barbaros ab incœpto diuertit.

Captis ad Furcas Caudinas à Samnitibus Rom. cum variæ essent inter Samnites sententiæ de illis, accitus plaustro ad exercitum Herennius Pontius: pacem, ait, cum Rom. faciendam. ea enim Romana gens est, vt victa quiescere nesciat.

Magone apud senatũ Carthaginensem nunciante cladem Cannensem Rom. illatam ab Annibale, atq; treis annulorum modios è Romanorum cæsorum digitis ereptos ostentaret: excipiens Hanno, Num post hæc Romani, ait, pacem petierint ab Annibale, aut aliqui ex illis ad eum transierint. negante Magone vtrunq; factum: monuit, mittendos legatos à Cathaginensibus ad Romanos de pace.

Mutius Porsenæ ait, facere & pati fortia Romanorum est.

M. Antonius inconsultius Parthos inuaserat, amissisq; multis, cum tandem tela in grandinis modum vrgerent Romanos, atque speciem cæsorum præbuissent elatis supra capita scutis, Parthiq; arcus inhibuissent, Rom. rursus se efferunt: miraculum visum barbaris est, vnusq; ex illis vocem emisit, Ite, & bene valete Romani, meritò vos victores fama gentium loquitur.

Notandum obiter, non licuisse Romanis artem manualem exercere. Ex Dionysio Halicar.

CAP.

Cap. XXVI. *De Religione.*

ANTONINVS Pius imperator reprehendenti cuipiam eum quod in hosteis mitis esset, atq; in coniuratos quos vicerat, ac dicenti, quid si hosteis vicisset? grauiter respondit: Non sic deos colimus, nec sic viuimus, vt illi nos vincant.

Alexander Macedo inter sacrificandum, cum vtraq; manu thura ad euaporandum assumpsisset, à Leonida increpitus est. dicebat enim Leonidas, cum ferentibus aromata terris imperaueris, copiosè tūc thura adolebis, nunc vtere parcius. victa Saba Alexander Leonidę scripsit, ad te thus myrrhamq; abunde transmisimus, vt cum deis parcus esse desinas.

Numæ cum de hostium aduentu incursioneque nunciatum esset, surrexit, dixitq; : At ego sacrifico.

Auerni Galliæ populi Cæsaris ensem in templo appenderant, ceu ab illo ereptum spolium quem Cæsar postea conspicatus, subrisit. persuadentibus amicis, vt detraheret: non permisit, quòd rem sacram existimauit.

Venator quidam in Andragathia, iuxta agrum Possidoniatem regione, solitus animalium occisorum capita ac pedes Dianæ dicata arboribus suffigere, capto ingēti apro, se ait caput solum dicaturum. quo arbori suspenso, meridianum ęstum vitans, sub arborem obdormiuit. Tum vinculo sua sponte soluto caput cadens, dormiētem venatorem peremit.

Carthaginenses Saturno hostias humanas soliti immolare, cum destitissent, atquè ab Agathocle Siculorum rege victi essent, iratum deum putātes, ducentos, vt litarent, nobilium filios immolarunt.

OeneusCalydonię rex, quòd Dianę decimas non

persoluisset, irata dea aprum immisit, agros omneis vastantem. Lycurgus Thraciæ cum in Bacchi contemptũ vites succideret, crura sibi amputauit. Pentheus sacra Bacchi contemnens, à matre Agaue, materteraq; Autonoe, pro apro laceratur. Tantalus Pelopem filium diis apposuit comedendum, ad inferos itaq; detrusus, sitim in aquis, famem inter poma cum cruciatu patitur. Lycaon in lupum cõuersus, quia obsidem Molossum Ioui ad epulas apposuit. Pirithous Lapitharum rex Deos omneis preter Martẽ, ad conuiuiũ nuptiale inuitauit. ea re Mars indignatus, furorẽ in Centauros immisit, vt nouam nuptam rapere tentarent: ingensq; commissum est prælium in ipsis sponsalibus.

Apud Ægyptios capræ hirciq; omnes venerationi sunt. item & caprarij. animalia adeò religiosè colunt, vt cum Ptolemæi tempore Romanus quidam felem occidisset, ad domum eius concursu plebis facto, neq; ab regiis ad id missis principibus, neque Romanorũ timore à pœna hominis absterreri potuerit, quamuis non sponte bestiã occidisset. Iidem, sicubi canis mortuus repertus fuerit, singuli eius domus totum corpus acta lamentatione radunt. & premente eos fame, vt plures ab humana carne non abstinuerint, animalibus sacris parsum omnino est. Sicubi vinum frumentumuè aut aliquid aliud victui necessarium inuẽtum esset vbi huiusmodi animal expirauit, non amplius illis vescebãtur. De Api dictum est in capite de Idolis. Cæterũ Herodot. lib. 2. ait, si apud illos felis moriatur in domibus, domorum habitatores cuncti sola supercilia radunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur feles mortuæ ad sacra

ecta, vbi salsæ sepeliuntur in vrbe Bumasti. Nam mures, araneos & accipitres in vrbē Butū asportant.

Augustus nunciantibus Tarraconensibus, palmam in ara eius enatam: apparet, inquit, quàm sępè accendatis, id est: sacrificetis.

Lycurgus rogatus cur tàm exigua sacrificia Diis constituisset: vt Deos, inquit, venerari nunquam desinamus.

Agesilaus non modo ex hostium templis quicquam non eripiebat, sed etiam eos qui ad aras confugissent, tutos relinquebat, dicens, absurdū esse sacrilegos putare, qui aliquid à templis furarētur: eos verò q homines auellerēt, iustos putare. Illud obiter notādum, non licuisse olim sacrum interrūpere. vnde cum ludi Circenses aliquando Romę celebrarentur Apollini, atq; nunciatū esset Hannibalem ad portam Collinam hostem ingruere, omnes raptis armis concurrerunt, præter vnm senem, quem cum saltantem in circo inuenissent: salua res est, dixerūt, saltante sene. quod & in prouerbium cessit.

L. Albinus de plebe Rom. fugiens cum vxore, filiisq; in plaustris impositis, Gallorum arma in cliuo Ianiculi, cum vestales sacra ferentes nactus esset, descendere vxorem filiosq; iussit, ac virgines sacraq; in plaustro imposuit.

Metellus pugnaturus contra Siculos Pœnosque, cum omnibus diis præterquam Vestæ sacrificasset, à dea aduersi venti in classem immissi sunt. vates cecinere, filiam immolandam Metellam. adductam miserata dea, buculam supposuit. Pari ratione ventorum Agamemnon ex responso Iphigeniam in Aulide filiam, cum mactandam apposuisset, Diana placata ceruam supposuit.

Iadam propheta, cũ Hieroboam tanquã impium à sacris prohiberet: atquè ille tamen sacrificio manum apposuisset, statim manus aruit, semperq; deinceps solutam habuit.

Tullum Hostilium ex Numæ libris eodem, quo illum, sacrificio Iouem cœlo deuocare conatum, quoniam parum ritè quædã fecisset, fulmine ictum tradunt.

Achilles Homericus à Pallade admonitus, vt Agamemnoni parceret: se obtemperaturum esse respõdit. quamuis de illo pœnas sumere statuisset. qui enim, inquit, deorum voluntati paret hunc dij ipsi præcipuè exaudiunt.

Potitiorum domus quia sacra Herculis, quæ soli ipsi celebrabãt, seruis celebrãda dederãt, omnino interiit, erantq; familiæ illorum 12. puberes ad 30. Seruius 8. Aen. ait Appium transtulisse hæc sacra in libertos, & ob id ipsum oculis caruisse: & intra annum familiam Potitiorum omnem desiisse. Fabios 300. vno die cæsos putant, quia sacrum quoddam non confecerint. Herodis domus præter paucos omnis interiit.

Dauid, cum contra Dei preceptum populum numerasset, victus pluribus prælijs à Palæstinis, tandem Hierosolymis obsessus est. Homerus ait in religionum contemptores, ferentesq; ad populum violentas leges, Iouem iratum calamitates immittere.

Romæ cautum semper fuisse, ne quis nouos deos induceret: & ob id Chaldæos Iudæosq; vrbe pulsos constat. quòd etiam apud Athenienses factum est. ex Seruio 13. Æneid.

Romanos religione celebres fuisse historiæ produnt, vnumq; sacrificium ab illis trigesies actum, in

quo

quo aut error aut ſcrupus aliquis interceſſiſſet. Minutius dictator C. Flamminium magiſterio equitum amouit, ſtridore ſoricis conſecuto. Celebratus Priamus apud Homerum, vbi Iuppiter Iunoni ait, eſſe illum ſibi cordi propter crebra in eum ſacrificia. Et Mercurius Priamo ait, Hectoris cadauer 12. die non computruiſſe, neque ab auibus appetitum, quòd deos religioſiſſimè coluerit. Cyrus à Xenophonte commẽdatur. Numa apud Romanos inuentor Camillus celebris, item Galli, item Myſi qui Capnobatæ dicũtur: item Alalcomene, Æacus, Æneas.

Meliſſeum Cretenſium regem primùm diis ſacrificaſſe tradũt. Hieronymus ſcribit Mar. Euangeliſtam pollicem ſibi amputaſſe, vt ſacerdotio reprobus efficeretur. Diuus Antonius læuam auriculam, ne fieret epiſcopus: apud omnes alios ſacerdotes erant comati, apud Ægyptios verò raſi.

Veſtales quæ à Numa ſunt inſtitutę, quatuor primò, poſtea ſex fuerunt. triginta annis innuptæ erãt: exactis iis, non prohibebãtur nubere depoſitis vittis: ſed propter exitum infelicem raró nubebant. Pœna delictorum leuiorum verbera erant. Corruptas verò, pontifices ſuper lecticas mortuorũ more impoſitas deflentibus cognatis, ad portã Collinam adductas, viuas monumento ſub terra præparato condebant, ibiq; vitam ægerrimè finiebant: ſed triginta illis annis 10. diſcere, 10. ſacra perficere, 10. vltimis edocere conſueuerant: Illarum prima Amata dicta eſt. Eligebantur autem è generoſiſſimis, intercedebant apud magiſtratus.

Poſt adorationem ſedere, augurium eſſe dicunt, quo & ratas preces, & in bonis perſeuerantiam fore ſignificatur. Adorantes autem ſe circumuertebant. vnde

vnde Camillus, victus Veiis, post illas preces circumuertens se cecidit.

Sedem apostolicam non diiudicari, tũ decretum est, cum Leo 3. oppressus esset à Pascali & Campulo, conuocato per Carolum regem concilio.

Frederico imp. vastante Christianam Remp. Gregorius Ananinus pontifex veritus illius scelestissimi crudelitatem, dedit certis diuinæ rei horis, Salue regina, campanasq; ad eucharistiæ confectionem, ac virginis iussit Marię laudes horis matutinis celebrari, Innocentius 4 pontifex Lugduni instituit, vt exituri, in publicũ cardinales pileo rubro vterẽtur. Bonifacius 8. Iubileum instituit, sed centesimo quoq; ãno celebrari. Clemẽs 6. deinceps quinquagesimo.

Celebres religione Thraces quidam, sine mulieribus vitam degentes, Ctistæ dicti. Plura suprà de Deorum cultu.

CAP. XXVIII. *De Risu & Ridiculis.*

PIRATÆ, in quos missus est Pompeius, ac intra quadragesimum diẽ assecutus, si quis è captiuis diceret se esse Romanum, simulato ingenti metu, femur percutientes, veniã ꝓcidentes à captiuo exposcebãt. lætabundo captiuo alij calceos, alij togam exhibebãt, induebãtq;. cũq; aliquanti per virum ꝓ istæc ludibria detinuissent, ad mare scalas extendebãt, ac iubebãt illũ ascẽdere, impulsuq; obruebant.

Plistarchus Leonidæ filius causidico quodam ridicula semper dicenti: non cessabis, ait, à ridiculis continuè dicendis, nè ridiculus fias: vt qui assiduè luctantur, luctatores.

Myson Cheneus mortales odio insectatus, in solitudinem se abdiderat. deprehẽsus à Lacone, ridẽs: rogatus

rogatus ab illo, cur cum solus esset, rideret: vrbanè ad mores suos respiciens, ob hoc ipsum ait, rideo.

M. Cicero consul, cum L. Murenam à Catone accusatum defenderet, variis modis Stoicos, quorum affectator erat Cato, philosophosq; illudens, multũ risum iudicibus iniecit. Et ipse quoq; Cato subridẽs: Di boni, ait, quàm ridiculum consulem habemus.

Diogenes Cynicus dicente quodã, Hi te risu persequuntur. At ego, inquit, minimè ridiculus sum.

Callidamantes seruus in Plauti Cistellaria, cum ebrius obdormisset, Philolagesq; illum excitasset: titubãs, Iam herclè, inquit, vos pro matula habebo, nisi matulam datis.

Puer quidam dum Cererem rideret, quæ famelica sitibundaq; queritans Proserpinam, polẽtam testaceam à vetula acceperat, vocaretque auidam, ab illa in silicem conuertitur.

Inter Hidaspen Acesinemque sylua est cercopithecorum abũdans. quorum multitu ĩnẽ magnam in montibus, cum Alexãdri milites hostium agmen putassent, in eos instructa phalange processerunt.

Apud Indos cercopithecos esse tradunt, qui per montium abrupta fugientes, petras contra se insequentes deuoluant.

Chrysippus asino ficus mandente, aniculæ vt vinũ afferret dixit: atq; nimio risu solutus, expirauit.

Osporcus ciuis Rom. cum in pontificatum esset assumptus, nè dignitatẽ nomine deturparet, à clero populoq; Rom. in Sergium mutatus est. Vnde consuetudo inualuit, vt pontifices Rom. nomẽ alterius præteriti pont. assumant.

Galli mutuam in se pecuniam dabant, quæ ab iis apud inferos illis redderetur.

Domi-

Domitianus Tarentinum quendam regulum, quòd sacrificans non appellasset Mineruæ filium, in carcerem coniecit.

Carthaginenses, cùm pacem petiissent, essetque difficilis collatio pecuniarum diutino bello exhaustis, tristitiaq; ac fletus in curia esset, risisse Annibalem ferunt. cuius risum cùm Asdrubal Hœdus increparet in publico fletu, cum ipse lachrymarum causa esset. Si quemadmodū oris habitus cernitur oculis, sic & animus cerni potuisset, facile, ait, vobis appareret, non læti, sed probè amentis malis cordis hūc, quem increpatis, risum esse.

Osyris Ægypti rex, risu musicaque mirificè oblectatus dicitur.

Democritus in omni fortuna semper ridebat. Heraclitus flebat. M. Crassus auus Crassi illius qui apud Parthos occubuit, quòd nunquam rideret, Agelastus vocatus est. semel tantū risisse dicitur, cum vidisset asinum asperos carduos comedentē, dixisseque, Similem habent labra lactucam. Diuus Hieronymus: Cato Censorius, inquit, in vita semel fertur risisse: ita & Lucium inuenio & L. Crassum, qui Carbonem accusauit.

Phocionem nec visum vnquam flere aiunt, nec ridere. Plato adeo modestus fuit, vt nunquam nisi modicè ridere visus fuerit. Numerianus imperator & Philippus iunior, nunquam visi ridere. Neruam Apollonius Tyaneus regnaturum affirmauit, quòd nunquam ridentem, neq; ludentem viderat. Seneca de formula honestæ vitę: Nam reprehensibilis risus est, si immodicus, si puerilitere, ffusus, si muliebriter factus, odibilem facit risus hominem.

Deioces Phraortis filius, qui ob æquitatem rex Medo-

Medorum factus est, neminem patiebatur coram se aut ridere, aut spuere.

Risum Syncrusium appellant Græci, qui hominem quatiat. Risus Sardonius imprecationis loco dicitur: constat enim, secundum Dioscoridem, Sardoniam herbam esse, quæ comesa mentem adimat, labijsq; contractis risus specimen præbeat: dicitur & Sardianus, Sardanius, Sardoicus, Sardianicusque. sed alias ob causas risus importunus Aiacinus dicitur, item Megaricus.

Gelorophyllida in Bactris & circa Boristhenem esse tradunt. Hæc si bibatur cum myrrha & vino, varias obseruari species, ridendique finem non fieri, nisi potis nucleis pineæ nucis, cum pipere & melle in vino palmeo.

Exta homini ab inferiori viscerum parte separantur membranis, quas Græci phrenas vocant. nulla est membranarum alicui caro, sed neruosa exilitas, præcipuaq; hilaritatis sedes, quod titillatu maximè intelligitur alarum quas subit, nō alibi tenuiore cute humana. ideoq; scabendi dulcedine ibi proxima: ob hoc in prælijs gladiatorumque spectaculis mortem cum risu traiecta præcordia attulerunt.

Infantium nulli præcox risus ante quadragesimū diem datur Zoroastri, eo quo natus esset die. Intemperantiam ioci cōstare ex lienis magnitudine: & eos quibus lien exemptus fuerit, omni risu carere.

Pythagoricus quidam emerat à sutore phecasia. post aliquot dies venit ad tabernā, redditurus nummos. & cum clausam pulsaret, fuit qui diceret: quid perdis operam? sutor ille quem tu quæris, combustus est. quod nobis fortasse molestum est, qui in æternum nostros amittimus: tibi minimè, qui scis fu-

turum vt renaſcatur. iocatus in Pythagoreorũ opiniones, de animarum tranſcorporatione.

Martialis Maximum Vagum ita ridet:

Æſquilijs domus eſt, domus eſt tibi colle Dianæ,
Et tua patricius culmina vicus habet.
Hinc viduæ Cybeles, illinc ſacraria Veſtæ:
Inde nouum, veterem proſpicis inde Iouem.
Dic vbi conueniam, dic qua te parte requiram?
Quiſquis vbiq; habitat Maxime, nuſquam habitat.

L. DOMITII BRVSONII LVCANI, RERVM MEMORABILIVM, HISTORIARVM, EXEMPLORVM, miraculorum, facetiarumque.

Liber VI. ad Mecœnatem.

CAP. I. *De Simulatione & Hypocriſi.*

QVIA planè pro comperto habeo Mecœnas, nihil eſſe apud te fœdius, à tuoq; ingenio alienius ſimulatione, quam Græci τὴν ὑπόκρισιν appellant: nihil eſt enim in te ficti, nihil ſimulati (vera enim virtus his adminiculis non eget) non abs re fore putaui, ſi ante oculos multorum exempla proponerem, qui cum ab illa can-

dida

dida simplicitate voluerint abesse, & deteriores, dum boni videri vellent, sunt visi, & exitus vitæ pares nacti sunt. odiosa enim non bonis viris solum omnis est simulatio: sed Dijs ipsis inimica, protinusque detestabilis. videri enim velle, qui non sis, & cum mortalibus & cum ipsa parente omnium natura bellum est gerere.

Gallus Vibius, quamuis magnæ eloquentiæ vir, dum insanos imitatur, assimulatque, ad veram insaniam lapsus est.

Getam filius in proscriptione Antonij Octauij & Lepidi triumuirorum, quos Syllæ discipulos Iuuenalis appellat, veluti moribundum, in aperto domus igni imponere visus est. deinde clàm in agro relinquit: quo in loco senex seipsum permutare studens, membranam alteri oculo apposuit. inducijs postmodum factis, membranam eripiens, oculum ex desidia deletum comperit.

Martialis de Cœlio:

Discursus varios, vagumq́; manè,
Et fastus, & aue potentiorum.
Cum perferre patiq́; iam negaret;
Cœpit fingere Cœlius podagram:
Quam dum vult nimis approbare veram,
Et sanas linit obligatq́; plantas,
Inceditq́; gradu laborioso,
(Quantum cura potest & ars doloris?)
Desit fingere Cœlius podagram.

Hadrianus imperator, veteranū quendàm militem seruili penuria sese marmoribus affricantem cum aspexisset, cōmiseratus eum, & seruis aliquot &

ſumptibus donauit. mouit exemplum reliquos veteranos, cœperuntque & ipſi complures ſub oculis imperatoris ſeſe affricare marmoribus, vt principis benignitatem & ipſi elicerent. At ille commentum ſuſpicatus, vocatis ſenibus, iuſſit vt alius alium viciſſim defricaret.

Caluiſius Sabinus, tàm nullius memoriæ cum eſſet, vt nomen Vlyſſis, Achillis aut Homeri obliuiſceretur, emit ſeruos quibus alijs Homerum, alijs Heſiodum, alij alium poëtam tenendum memoria dabat, vt per illos nomina, cum opus eſſet (nam doctus volebat videri) recordaretur. Cum verò dixiſſet centenis millibus ſingulos ſeruos ſibi conſtare, vrbanè Satellius quadratus: minoris, inquit, totidem ſcrinia emiſſes. Idemq; Satellius, cum hortaretur illum, vt luctaretur hominem ægrum, pallidum, gracilem: atque Sabinus dixiſſet. quomodo poſſum, vix viuo: vrbanius Satellius excepit. noli obſecro, inquit, dicere. non vides quàm multos ſeruos valentiſſimos habeas?

Martialis in Mamurram, qui volebat videri diues:

In ſeptis Mamurra diu, multumq; vagatus,
Hic vbi Roma ſuas aurea vexat opes:
Inſpexit molles pueros, oculiſq; comedit,
Non hos quos primæ proſtituere caſæ:
Sed quos arcanæ ſeruant tabulata cataſtæ,
Et quos non populus nec mea turba videt.
Inde ſatur menſas & opertos exuit orbes,
Expoſitumq; alte pingue popoſcit ebur.
Et teſtudineum menſus quater hexaclinum,
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo.
Conſuluit nares an olerent æra Corinthon,
Culpauit ſtatuas & Polyclete tuas.

Et tur-

Et turbata breui quæstus chrystallina vitro,
Myrrhina signauit, seposuitq́ decem.
Expendit veteres calathos, & si qua fuerunt
Pocula, Mentoria nobilitata manu.
Et virides picto gemmas numerauit in auro,
Quicquid & à ninea grandius aura sonat.
Sardonicas veros mensas quæsiuit in omnes,
Et precium magnis fecit Iaspidibus.
Vndecima lassus, cum iam descenderet hora,
Asse duos calices emit, & ipse tulit.

Psaphon quidam in Lybia honores diuinos affectans, aues sermonis humani docilis edocuit, μέγας θεὸς Ψάφων, id est, magnus Deus Psaphon. illas emissas vocem verbaq; pronunciasse per nemora, atq; alias aues eadem verba didicisse. Lybes commenti huius inscij, diuinitus id accidere fieriq́ue putantes, Psaphonem in Deorum numerum constituunt.

Eunus Syrus, simulato in Sicilia fanatico furore, dum Syriæ Deæ ceremonias iactat, ad libertatem & arma seruos quasi numinum imperio concitauit. idq́ue vt diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat, leuiter inter verba flammam inspirabat. hoc miraculo duo millia ex obuijs, mox iure belli refractis ergastulis, quadraginta amplius millibus cõtraxit exercitum. Posthumius consul, in oratione quam habuit de tollendis Bacchanalibus: Nihil, ait, in speciẽ fallacius, quàm praua religio. vbi Deorum nutus prætenditur, celerius subit animum timor.

Marcius è plebe Boiorum diuinitatem simulans, concitarat octo millia hominum in Romanos: sed captus, feris obiectus est. Glaucus apud Platonem

de Repub. extrema, ait, iniuſtitia eſt, iuſtum videri eum qui non ſit iuſtus.

L. Iunius Brutus, filius Tarquiniæ, ſororis Tarquinij Superbi, primoribus vrbis occiſis, & cum illis eius fratre, veſaniam aſſimulare, quò ſibi proſpiceret, cœpit. ductusq́; Delphos ludibriũ potius quàm comes Tarquinijs, oblatis Apollini donis, cœpit Tarquinios libido ſciſcitandi à Deo, ad vtrum eorũ Romanũ regnũ fato ſpectaret. ei, inquit vates, qui primus matri oſculum dediſſet. properantibus illis ad matrem, Brutus caſum ſimulans, telluri oſculum dedit, reſponſumq́; impleuit. pulſis enim Tarquinijs, ipſe conſul creatur.

Alcibiadem non tàm virtute, quàm nutritæ barbæ prolixitate, graui ſupercilio, tardoq́; ingreſſu authoritatẽ nactum, Phocion teſtem populo, cum parum ſibi crederetur, exhibuit, ſed is populo vt aſſentiretur, veritatẽ fraudauit. Phocion verò continuò propius accedens, illiusq́; barbam ceu mulſurus apprehendens, quàm decuerat, inquit, hanc barbã, boni viri inſignia, antequã mentireris, depoſuiſſe.

Piſiſtratus voluntarijs vulneribus domi affectus, in mediũ progreditur: aduocataq́; concione, principum crudelitatẽ cauſatur, plebiq́; credulæ, quod vellet, ſuadet. Ab ea igitur ſatellites in corporis cuſtodiã accipit, paulatimq́; tyrannidem occupauit.

Veſpaſianus in Cerulum libertum admodum diuitem, ſed qui ob ſubterfugiendum ius fiſci ingenuum ſe profitebatur, mutatoq́; nomine Lachetem vocari iuſſerat: vrbanè iocatus, ὦ λάχης λάχης ἐπὰν ἀποθάνῃς αὐθίκα ἔξῃ ἐπ' ἀρχῆ ὡς κήρυλος. id eſt, ô Laches Laches, poſtquã mortuus fueris, ſtatim vt in principio ha-

pio habeberis Alcyon: nam κήρυλος alcyon eſt, & ad nomen ceruli alluſit.

Nero imperator principatus initio animi latens vitium cum diſſimularet, Bruto præfecto inſtante, vt ſcriberet in quos & quali cauſa velit animaduerti, diſtulit: ſed inſtans impenſius ille, chartam protulit vt ſcriberet. Tum Nero: vellem, inquit, neſcire literas. ex Seneca, qui ait in prouerb. *Malus vbi bonum ſe ſimulat, tunc eſt peſſimus.*

Ouid de Remed.

Qui nimium multis. Non amo dicit, amat.

Adoleſcēte de modeſtia & parcitate importunam habēte orationem, exurgens quidam: tacebisnè, inquit, hodie, diues vt Craſſus, viuēs vt Lucul. loquens vt Cato?

Feſtiuum eſt illud Quintil. in ficta declamatione: Iuuenes qui conuiuere ſolebant conſtituerunt, vt in litore cœnarent: vnius qui cœnæ defuerat, nomē tumulo quem extruxerant, inſcripſerunt. Pater eius à peregrinatione rediens, cum in idem litus appulisſet, lecto nomine, laqueo vitam finiuit.

Megadoro diuite apud Plauti Aul. ab Euclione paupere ſciſcitante an valeret, dicenteq; vti imperaret, ſi quid opus eſſet: facetè Euclio, altera manu, ait, fert lapidem, panem oſtentat altera: Nemini credo, qui largè blandus eſt. diues pauperi, vbi manum ingerit benignè, ibi onerat aliquam zamiam. Ego iſtos noui polypos, qui vbi quicquid tetigerint tenent.

Ammianus ſatyrus, quidam ait, exceptus hoſpitio à ruſtico hyeme ſæuiente, manusq; ori admotas inſufflante, rogat quid ita faceret? Dicente illo, vt frigidas manus calido ſpiritu calefaceret: tacuit. vbi verò in pultem feruentem rurſus ille inflaret,

rogatus ait, frigido ſpiritu ſe illam frigefacere. tum Satyrus exurgens, quid audio, inquit, tunè eodem ore pariter & calidum & frigidum efflás? atq; cum ijs dictis incœnatus abiit.

Martialis in Amianum:

O quàm blandus es Amiane matri,
Quàm blanda eſt tibi mater Amiane:
Fratrem te vocat, & ſoror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?
Quare non iuuat hoc quod eſtis eſſe?
Luſum creditis hoc iocumq;? non eſt.
Matrem, quæ cupit eſſe ſe ſororem,
Nec matrem iuuat eſſe, nec ſororem.

Morpheus in omnes formas ſe conuertebat. item Vertumnus, Protheusq;.

Himereus Chiſon, cum certaret cum Alexandro curſu, ſecundus eſſe de induſtria voluit. id moleſtè iracundeq; tuliſſe Alexandrum ferunt.

CAP. II. *De Sermone & Oratione.*

QVALIS ſit futurus ſermo, Cicero in Officijs fuſiùs narrat. Illud apponendum cenſui, vt ſit ſermo, in quo Socratici maximè vigent, lenis, minimeque pertinax. Inſit in eo lepos. nec verò tanquam in poſſeſſionem ſuam venerit, excludat alios.

Sparſus declamator nimis durè dicebat, licet violenter. In eum Oſcus declamator cõtumelioſius inuectus, ait: tu potes controuerſiam intelligere, qui non intelligis te laterem lauare?

Anneus Seneca in Epiſt. 5. monet orationem fore non nimis concitatam, nec nimium tardam: ſed melius eſt tardiloquam quàm concitatam eſſe, Ciceronemq; vocat gradarium, in ea epiſtola quæ quadrageſima

dragesima est, in qua sunt multa scitu digna. monet præterea Cicero, eo debere nos vti sermone qui nobis notus est, ne vt quædam Græca verba inculcantes, iure optimo irrideamur: Alexander Maced. ceruice inclinata erat celer in loquendo. Plut. in Adul.

Apud Apuleium 9. hortulanus asini ipsius dominus, rediens ex amici domo, inuentus à milite in agro, rogatus quorsum asinum vacuũ duceret, ignarus sermonis latini non respondit. miles magis indignatus, illum deturbat. iterumq; subijciens, quò, inquit, ducis asinum istum? respondit hortulanus, repetere proximam ciuitatem, cum ab vrbe rediret. Romani cum per Agellinæ vrbis agros facerent iter, interrogarunt oppidanos, quo nomine vrbs vocaretur. illi, vtpote Græci, salutationem putantes esse, nõ interrogationem, χαῖρε, id est, salue respõderunt. vnde factum est vt Romani Chære vrbem appellatam putarent, atq; detracta aspiratione postea Cære.

Cleomenes Samiorum legatis rogantibus, vt aduersus Polycratem tyrannum bellũ gereret, ac propterea longiore vtentibus oratione: quæ, inquit, à principio dixeris, non memini, & idcirco ne media quidem intelligo, sed postrema non probo. Plut. Apophth.

Socrates dicebat, qualis cuiusque animi affectus est, talis est homo: qualis autem ipse homo esset, talem esse eius orationem: orationi autem facta simillima, factis vitam.

Themistocles cum Xerxem adijsset, essetq; ab illo inuitatus ad dicendum, ait, sermones hominum peristromatis versicoloribus persimiles esse. Etenim vt in illis cum extenduntur, ita & in ijs formas figu-

rasq; apparere:contractis autem: easdem oculi atq; corrumpi.quare tempore opus esse.

Crates Stilbonis auditor,cum vidisset adolescentem secretò ambulantẽ, interrogauit quid ille solus faceret:mecum,inquit ille,loquor.cui Crates:Caue, inquit,rogo,& diligenter attende, ne cum homine malo loquaris.

C.Cæsar in 1.de Analogia lib.monet, verbum inauditum atq; insolens fugiendum esse veluti scopulum.Gellius ait Phauorinũ dixisse adolescenti. Macrobius ad Auienum,viue,ait,moribus præteritis,vtere verbis præsentibus.Veniã concedendã mihi puto,si vt historiã recenserem, ea verba quæ apud veteres non reperiuntur,vt Cardinalis & huiusmodi apposui.

Socrates sæpè inter loquendum agente id orationis vehementia,lactare digitos solebat,& sępè crines vellere,non sine circunstantium risu.

Heracliti lib.nimium cum essent obscuri, vrbanè Socrates ad illius libros intelligendos opus esse ait, Delio natatore quopiam.

Martialis.:

Non lectore tuis opus est, sed apolline libris.

Telenicia echo,de fatua oratione dicitur:sic enim vocãt inanium vasculorum sonum, à Telenico pauperrimo. Oratio magis blanda quàm frugifera, Agathonia dicitur, ab Agathone tibicine molliore quàm deceret:Apparatam verò, & quasi tragicam, ampullas & sexquipedalia verba dicunt.

Sermonem, ait Seneca, animi esse imaginem, & Dionysius Halycar.Persius Satyra quinta:

Pulsu dignoscere cantus,

Quid solidum crepet,& pictæ tectoria linguæ.

Corrum-

Corrumpunt bonos mores confabulationes pessimæ, ait diuus Hieronymus, ex Menandro.

Adolescenti veterum verborũ cupidissimo, & plerasq; voces exoletas è communibus sermonibus expromenti, Phauorinus philosophus vrbanè ait: Curius Fabricius & Coruncanius, antiquissimi nostri, & ijs antiquiores Horatij illi trigemini, planè & dilucidè cum illis fabulati sunt: neq; Auruncorũ aut Sicanorum aut Pelasgorum, qui primi incoluisse Italiam dicuntur, sed ætatis suæ verbis locuti sunt: tu autem quasi cum matre Euandri loquaris, sermone multis annis iam desito vteris. sed antiquitatē placere ais, quòd bona, sobria, modesta sit. vtere ergò moribus præteritis, loquere verbis præsentibus.

CAP. III. *De Scriptis.*

AVGVSTVS Aiacem tragœdiam scripserat, eandemq; quòd sibi displicuisse deleuerat. rogatus ergo à L. Grauio tragœdiarum scriptore, quid faceret Aiax suus? vrbanè: In spongiam, inquit, incubuit.

Cum Labieni scripta ex senatusconsulto comburerentur, Cassius Seuerus Labieni amicissimus, facetè: Nunc, inquit, me viuũ vri oportet, quod libros illos edidici.

Archilochi poëtæ scripta, quòd parum erant pudica, Lacedæmonij exportari iusserunt.

Ante chartarũ vsum scriptitasse veteres in tabellis cæratis, quas stylo ferreo excauabant, vel ex hoc liquet: quòd stylum figere, vel stylo appetere, signãt scriptis aliquem insectari.

Antigonus senex sophistæ libellum de iusticia editum porrigenti: Stolidus es, inquit, qui cum videas me alie-

me alienas vrbes deuastantem, de iusticia sermonem audes facere.

Theocritus in scribendo immorabatur. Rogatus verò cur non aliquid scriberet: Quia, inquit, nō possum vt volo, vt autem possum, nolo.

Cap. IIII. *De Seruis, eorumq́; ingenio.*

REGIS cuiusdam libertus ad nouas diuitias nuper euectus, cum philosophos ad conuiuium congregasset, irrideretq; illorum quæstiones minutulas: ac se scire velle dixisset, cur ex nigra & alba faba pulmentum vnius coloris ederetur, quispiam ex illis, tu nobis, inquit, absolue, cur ex albis nigrisq; loris similes maculæ gignantur?

Teuropidas senex in Plauti Mustell. cum gratias Neptuno habere se diceret, quòd esset vndis ereptus, proposuissetque, nunquam deinceps se nauigaturum: Tranio illius seruus festiuè subdit, ædepol Neptune peccauisti largiter, qui occasionem hanc amisisti tàm bonam. & cum ille dixisset, triennio pòst Ægypto venio domum, credo exoptatus familiaribus: excipiens Tranio ait, Nimio pol ille potuit expectatior venire, qui te nunciaret esse mortuum.

Idem Tranio, cum Teuropidæ hero venienti persuasisset, ne domum intraret laruis occupatam mortui cuiusdam ab hospite occisi, persuasissetq; vt aufugeret, Herculemq; inuocaret, atq; fugiens dixisset, te Hercule inuoco: facetè Tranio, & ego, ait, tibi hodie vt det senex magnum malum.

Idem Teuropidas dolens filium ex bonis morib. in malos coniectum, cum rogaret Tranionem diceretq;, loquere cuiusmodi reliqui, cum hinc abibam, filium?

filium? facetè Tranio: Cum pedibus, ait, manibus, digitis, auribus, oculis, labris.

Milphio seruus apud eundem Plautũ in Pœnulo, iussus ab Agarostocle, vt Adelphiũ sibi iratam meretricẽ placaret, dixissetq́; meretrici, mea voluptas, meæ deliciæ, mea vita, mea amœnitas, meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum suauium, meum mel, meũ cor, mea colustra, meus melliculus caseus: Agarostocles indignatus, illumq́; cædẽs, dicere (ait) debebas scelefte, huius voluptas te obsecro, huius mel, huius cor, huius labellum, huius lingua, huius suauiũ, huius colustra, huius dulciculus caseus. facetè Milphio subdit ad meretricem: obsecro herculè te voluptas huius, atq; odium meũ: huius amica mammeata, mea inimica & maleuola: ocule huius, lippitudo mea: mel huius, fel meum, vt huic irata ne sis.

Sylla victor, cum inter proscriptos apposuisset etiam Sulpitiũ Ruffum, qui in tribunatu suo Syllæ impensius obstiterat: accepissetq́; Sulpitiũ à seruo proditũ: seruum manumisit, vt fides edicti extaret. Cæterum proditorem è saxo Tarpeio cum pileo illo per scelus parto præcipitari iussit. Vt dixi in capite de Proditoribus.

Seruus herum suum, quòd aurum celauisset contra edictũ, accusauit: præmissoq́; tribuno aurum indicauit. adductis ad Brutum ambobus, herus tacitus perstitit. Mater vt filiũ seruaret sequens, clamitabat à se abditum esse aurum. seruus à nemine rogatus, vt mentientem arguebat: instantiusq́; filium occuluisse asseuerabat. cum serui petulantiam Brutus indignaretur, iuuenem ex silentio, & matrem ex pietate commiseratus, illæsos dimisit, aurumq́; quod attulerant secum afferri iubet, Seruum verò tantopere

in liberos insultantem, cruci affixit. Callist. lib. 49. Digest ait: Seuerus Augustus constituit, ne serui delatores dominorum audiantur, sed vt pœna coerceantur.

Cinna per præconem edixerat, vt quotquot ad eum confugerent serui, libertate donarentur. id cum esset factũ, magnaq; copia ad eum confugisset: cœperũt ꝑ domos discursare, bona rapere, in dominosque etiã sæuire. moniti à Cinna, cum non desisterẽt, eius iussu à Galatis ad vnum cæsi sunt.

Carthaginensium obsides Setiæ custodiebantur: cum ijs vt principũ liberis magna vis seruorum erat: cum cõiurassent Setianos aggressuros ludorum mox futurorum die, serui duo ante lucem ad L. Corneliũ Lentulum prætorem venientes rem aperiunt. Delectis igitur duobus hominum millibus Setiam omnibus ignaris venit, atq; de illis sumptum est supplicium.

Aterius in Antonij proscriptione latitans, à seruo proditur: qui liber factus statim herilibus filijs bona ademit, contumelijs quoq; insectans. Illi quacunq; gradientem taciti ac flentes sequebantur. Eam rem detestatus populus, triumuiris rem detulit. Hi fortunis abundantem in proscripti filiorum seruitutem redigere.

Quot seruos, tot esse nobis hosteis, prouerbio veteri iactatum est. Plato: Nihil integrum neq; sanum habet animus seruilis, nihil oportet credere ijs hominem qui sapiat. siquidem poëta doctissim. ait: Dimidio mentis seruos à Ioue priuari.

Phœnices terræmotibus vexati, è patrio solo cedentes Tyrum cõdidêre, Persas profligarunt. sed attritis, vt fit bellis, viribus, serui in dominos cõiurant, vrbem occupant, coniuges ducunt, præter vnũ boni

ingenij,

ingenij, qui & domino pepercit, & etiam seruauit; (Stratoni nomen illi erat.) cum igitur de creando rege deliberarent, in eam sententiam venerunt, vt is crearetur, qui solem prior orientem aspexisset. seruus collocutus cum hero Stratone consiliũ reperit(?) uit, vt cum omnes orientalem partem spectarent, ipse occidentalem intueretur. visus est Strato furere. vbi verò illuxit, spectantibus alijs ortum, ipse tectorum culmina aspiciens solem prior indicauit. Non seruilis ingenij ratio visa est. Patefacta igitur re, laudato Stratonis consilio, regem Stratonem creant.

L. Crassus Cn. Carboni diem dixerat. illius seruus scrinium domini, in quo essent plura, quibus Carbo facilè opprimi posset, ad Crassum attulit. qui signatum, vt erat, scriniũ, vinctumq; ad Carbonẽ remisit.

In Antoniana proscriptione, seruus, cum inornatè villæ esset antro, percussores conspicatus, herum in antri profundum occuluit ipse herilibus sumptis vestibus, se esse dominũ assimulauit: proq; hero occubuisset, nisi conseruus indicasset.

In eadem proscriptione Restionis seruus à domino in multis benigè habitus, ob nequitiamque tandem notis ab illo barbaricis inustus, herum latitarè accipiens in palude, præstò affuit. conterrito ex occursu Restioni ait: Nunquit, ô here, me magis præsentiũ stigmatum, an priorum beneficiorũ putas reminisci? Et ijs dictis in speluncam abdito, cibaria requisiuit: suspicioneq; de spelunca oborta, appropinquantibus armatis senem præter gradientem conficit, absciditque caput. comprehendentibus verò, vt viatoris interfectorẽ, militibus: Restionem, inquit, meũ herũ occidi, qui mihi hæc stigmata inussit. ille capite adempto, ob præmij spẽ in vrbẽ detulere. ser-

uus interim excitato hero, in Siciliam cum illo enauigauit.

Appion dum in ſtabulo quieſceret, accurrentibus armatis, ſeruus veſtem eius induit, & pro hero in lecto accubans, mortem pro illo ſubijt, hero interim ſerui in morem ſibi aſſidente. ex App. libro quarto. Valerius Panopionem hunc vocat: in alterutro mẽdum eſt. Addit Valerius, annulum cõmutaſſe, quod de Vrbino dicemus.

In eadem proſcriptione Menenij domum inuadentibus armatis, ſeruus heri lecticam ingreſſus, alijs conſeruis operam nauantibus elatus, Menenij loco occiditur, ipſe interea in Siciliam fugit.

Lucretius fugiens in ſepulchro cum ſeruo latuit. pollinctoribus verò ſepulchra perſcrutantibus, ſeruus vltrò vt caperetur ſe obtulit, donec Lucretius fugeret. Vlyſſis ſubulcus apud Homerum, in domini nomine lachrymatur.

Cæſare Corfinium obſidente, Domitius, qui eo in oppido erat, medico eidemq́ue ſeruo mandat, vti venenũ diluat. cunctabatur ſeruus. actus verò à Domitio ſtimulis, medicamentum innoxium tribuit: quo conſopitus eſt Domitius, captusq; à Cæſare, ac ſeruatus.

Vrbinus in Reatino cum lateret, proditis latebris, vnus ex ſeruis annulo veſteq; eius inſignitus, in cubiculo pro domino iacuit, ictumq; excepit. Vrbinus poſtea conciliatus, monumentum ſeruo fecit, addito titulo qui tantam rem diceret.

Æſopus Demoſthenis libertus, conſcius adulterij quod cum Iulia patronus admiſerat, tortus diutiſſimè perſeuerauit: nec patronum prodidit, donec ipſe Demoſthenes faſſus eſt.

Labienum

Labienum latentem, nullo tormentorum genere compelli potuerunt, vt indicarent liberti.

Cæpio damnatus quòd in Augustum conspirasset, à seruo ad Tyberim in cista delatus, peruectusq; Hostiam in agrum Laurentem, ad villam patris nocturno itinere perductus est, atque inde Neapolim, ibiq; occultus est. seruus verò à Cẽturione exceptus, nullis tormẽtis potuit cogi, vt dominum proderet.

Asinio Pollione accerbè cogente Patauinos, vt pecunias armaq; conferrent, dominis ob hoc latentibus, præmio seruis cum libertate ꝓposito qui dominos proderẽt: constat seruorum nullum victum præmio, ad dominos prodendos.

Grumentum, cum obsidione premeretur, serui relicta domina, ad hostes transfugerũt: capto Grumento, impetum in domum fecerunt, dominamque protraxerunt vultu pœnam minitante, voceq; obuiis asserente: tandem datam esse illis copiam crudelem dominam puniendi. raptamque quasi ad suppliciũ, obsequiis plenis pietate tutati sunt. Meritò igitur nullam possessionem in vita iucundiorem seruo beneuolente reperiri, Menander dicebat.

Cluentium Pelignum à suis cohortibus comprehẽsum, nè Pompeio traderetur, seruus occidit: seq;, nè superstitem domino faceret, interemit.

C. Gracchum ex Auentino fugiẽtem. Euphorus seruus, vel, vt quidam tradunt, Philocrates, dum aliqua spes salutis erat, tutatus est, comes indiuulsus: deinde super occisum, scissis proprio vulnere visceribus, animam efflauit.

Seleuci regis seruus, cum seruiret amico eius, à quo dominus fuerat confossus, cœnantem in vltionem domini occidit.

Anaxilaus Rheginorum tyrannus, qui Messanam in Sicilia condidit: Micitho seruo moriens paruos filios commendauit. is tutelam sanctè gerens, obtinuit clementer, vt Rhegini ab eo regi finerent. Adultis deinde pueris imperiũ tradidit: ipseq; paruo viatico sumpto, in Olympiã abiit, ibiq; cõsenuit.

Seruus quidam Cassij Pindarus nomine, occiso ex iussu eius Cassio, gladio incubuit.

In Antoniana proscriptione seruus quidam herum in tumulto constituerat, ipse ad mare vt ratem conduceret descẽderat. Reuersus, cum herum percussum ostẽdisset adhuc spirantem: sustine parumper, ô here, inquit. & aggressus turmarum ducem interemit. post quem seipsum confodiens, ad herum conuersus: solamen, inquit, ô here suscepisti?

Cornutum à Mario morti destinatum, serui cum occuluissent, cadauer cuiusdam ex cæsorum multitudine collo imponentes, aureoque annulo decorantes, ficto funere illud satellitib. Marij ostendunt, tutumqued ominum præstiterunt.

M. Antonius ab Octauio victus, cum Eroti seruo imperasset, vt eum conficeret: seruus gladium tenens, quasi Antonium percussurus, ob pietatem gladium in se ipsum conuertit, spectanteq; dominó vitam efflauit.

Capta à Senonibus vrbe, sedatoq; Gallico bello, cum esset ciuitas omnibus viribus exhausta: finitimi inuadendi Romani nominis opportunitatem aucupati, præfecerunt Posthumium Liuium Fidenatiũ dictatorem: qui per mandata Romanis missa postularunt, vt si vellent reliquias vrbis manere, matresfamilias sibi & virgines dederent. Patres igitur in ancipiti cum essent deliberatione suspensi,

ancilla

ancilla nomine Tutela seu Philotis, pollicita est se cum cęteris ancillis sub dominarum nomine ad hosteis accessurã, habituq; matrũfamilias virginumq; sumpto, hostib cu.m prosequentium lachrymis ad fidem doloris traditæ sunt. quę à Liuio in castris distributæ, Velis plurimo vino prouocatis, soporeq; effusis, ex caprifico castris proxima signum Romanis dederunt, qui repentè adorti superarunt.

Serui bello Punico voluntate sua militare polliciti sunt, vnde volones dicti. Post Cannensem cladẽ octo millia seruorũ militiæ ascripti sunt, vt post cladem ad Thrasimenum libertini. Militarũt & sub Cæsare, Augustoq;. Apud Parthos maior exercitus pars ex seruis constat.

Diogenes Cynicus rogatus, cùr mancipia Andrapoda sint appellata: quia pedes, inquit, habent virorum, animum autem quem tu modo habes qui hæc interrogas.

Lacon seruus, cum vẽderetur, quodam dicente, frugi eris, si te emero: Etiam si non emeris, inquit.

Chij primi omniũ instituerũt, vt heri seruis mercenariis vterentur. Plin. ait, seruitia inuenisse Lacedæmonios omninò apud Græcos. vnde Dauorum Getarumq; e nomina seruilia apud illos plurimum abundabant. Apud Hebręos in iubileo, q erat quinquagesimo quoque anno, manumittebantur.

Donabantur in manumissione pro rude pileo, & caput radebãt: vnde serui pileati. Plautus: Dij faxint, vt hodie raso capite caluus capiam pileum. Tiberij pater frustra seruos ad pileum vocauit, ait Tranquillus: Liuius: postero die serui ad pileum vocati, & carcere vincti emissi. L. Cinna, quòd seruos ad pileum vocasset, hostes vicit. Manumittebãt, aut censu, aut

vindicta, aut testamento. vnde apud iureconsultos pileati funus domini sequebantur. in quo leguleij cespitãt. Reperio etiam pileatos dici seruos, venum ire solitos, quorum nomine venditor nihil præstaret. atq; huiusmodi vẽditionis pileum esse signum, sicut corona captiuorum, quia coronati vendebantur captiui. apud Parthos seruus nullus manumittitur. In insula Taprobane nulli sunt serui.

In Saturnalibus omni licentia seruis permittebatur, in quibus domini seruis dapes apponebant, vt matronæ in altero illorum festo mensis Martij. Ancillarum festum nonis erat Iulijs, quæ nonæ Caprotinæ dictæ sunt.

Seruorum pedes creta liniebãtur. Plinius de cretæ generibus: Est, inquit, & vilissima, qua circum præducere ad victoriæ notam, pedesque venalium trans mare aduectorum donare instituerunt maiores: talemq; Photium mimicæ scenæ conditorem, & Astrologiæ, consobrinum eius Manlium Antiochum, item Grammaticæ Taberium Erotẽ eadem naue aduectos videre proaui. Iuuenalis:

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

De receptitiis, dedititiisq; seruis, in Institutionum commenta. iis diximus.

Seruos à dominis occidi vetuit Hadrianus: eosq; seruos iussit damnari, qui per iudices digni essent, pronunciari. peccantibus olim mulcta erat, vt plaustri lignum quo temo affigitur, spectante vicinia ferens circumuageretur. quod vbi factum erat, infidus à domesticis & vicinis existimatus, furcifer vocabatur.

Vindicius seruus proditionem Vitelliorum Brutiq; filiorum de reducendis Tarquiniis, quia consuli indi-

Indicauit, donatus est libertate. vnde orta est lex vindicia, de qua apud prætores agebatur. Ea lege, vt ex Liuiuio potest intelligi, cauebatur, vt qui liber esset, non posset, per vim capi, aut vis inferri. Aduocati Verginię puellæ, ait, postulant, vt rem integram in patris aduentum differat: lege ab ipso lata vindicias det secundum libertatem, neu patiatur virginem adultā famæ prius quàm libertatis periculum adire.

Seneca lib. 6. epist: Sic ait, cum inferiore viuas, quemadmodum tecum superiorem velis viuere, quoties in mentem venit quantum tibi in seruum liceat, veniat in mentem tantundem in te domino tuo licere. Philemon dicebat, nihil esse molestius seruo, qui plus quam oporteat sapit.

CAP. V. *De Superbia, Fastu & Elatione animi.*

THARSIVS Amphias, cum ex hortulano potens esset factus, & in amicum quasi degenerē nonnulla dixisset: mox subiecit, Sed & nos ex eisdem seminibus sumus.

Chrysippus, cum in triumpho Cæsaris eburnea oppida essent translata, & post dies paucos Fabij Maximi lignea: vrbanè, eas esse thecas oppidorum Cæsaris dixit.

Demetrius Phalereus in hominem fastu turgidum dicebat, altitudinem circuncidi oportere, sensumque relinqui.

Antisthenes, cum Platonem fastuosum insimularet, forteque in pompa equum hinnientem frementemq; aspexisset, ad Platonem conuersus: Tu, inquit, iudicio meo præclarus fuisses equus.

Idem ad eundem Platonem ægrũ venerat & cum vas vbi Plato vomuerat, aspexisset, Bilem hic, inquit, video fastum non video.

Lysander Agesilao suspectus, cum ab illo deterioribus quàm par erat muneribus afficeretur, rem ægrè ferens ait: Num Agesilae benè nosti minores amicos reddere? At ille, si velint me maiores effici.

Æsopus à Chilone rogatus, quid faceret Iupiter? Excelsa, inquit, humiliat, & humilia extollit.

Artabanus dissuadens Xerxẽ ab expeditione contra Græcos, Vides vt prægandia animalia fulmine Deus feriat, ait, nec insolescere sinat, parua verò nihil lædat: vides, vt magna semper ædificia, magnasq; arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt, gaudet enim Deus eminentissima queq; deprimere.

Euphorbus Panthoi filius apud Hom. iactabundus Menelao mortem minitatur, nisi ascendat, exemplo Patrocli à se prius vulnerati: sed statim cum Menelao pugnans occiditur.

C. Caligula iratus cœlo, quòd obstreperet pantomimis quos imitabat̃ studiosius quàm sperabat, quodq́; commessatio sua fulminibus terreretur parum certis, ad pugnam Iouem vocauit.

Q. Flauius à C. Valerio reus factus proclamauit, innocentem opprimi ab ædile. cui cũ Valerius clara voce minaciterq́; respondisset, nihil sua interesse, nocens an innocens periret, modò periret: Flauius à tribunis adiutus est.

In C. Cosconium damnatum, cum Valerius Valentinus accusator quædam carmina poetico ioco recitasset, à iudicibus absolutus est.

Marcus Drusus trib. pleb. Philippum consulem, quia concionantem interpellauerat, adeò præcipitem in

tem in carcerem intrusit, vt multus sanguis è naribus funderetur. senatuiq; in cu: iam vt veniret inuitanti, respondit: Quare potius in Hostiliã curiam rostris propinquam ad me non venit?

Cn. Pompeius Hipseum nobilem sibiq; amicissimum ambitus damnatum, ac amici opem implorãtem, antèq; pedes prostratũ, egressus è balneo non subleuauit. quin contumeliosa voce proculcatum, nihil eum aliud agere, quàm quòd cõuiuium suum moraretur, respondit. Ciceronem ad se venientem postico fugit. Quando illo Magno maior tu diue Pompeij, qui nulli amicorum, in re præsertim honesta, vnquam defuisti?

Cæsar vitam Pompeio Pœno dederat deinde absoluto, agentiq; gratias, porrexit ad osculandum sinistrum pedem.

Atraphaxis herba est, quæ celeriter in altum crescit. vnde prouerbium est in ventosos, mendax atraphaxis.

Superbiæ signum esse ait, diuus Hierony. in epist. cum quis per digitorum crepitum intelligi vult.

Superbia taxatus est Lucullus, quòd in bello neq; milites comitate, neque pares beneuolentia amplecteretur, sed omnes pariter negligeret.

CAP. VI. *De Silentio & Taciturnitate.*

PYTHAGORAS eum qui idoneus ad disciplinam erat inuentus, recipi iubebat silentio indicto. silentium verò imponebatur pro extimato captu solertiæ. is autem qui tacebat, quæ dicebantur ab aliis audiebat: neque percontari si parum intellexerat neque quæ audierat fas erat commentari. sed non minus biennio quisquam

tacuit. ex Gell. Seneca in epist. ad Luc. ait, silentium fuisse quinquennale. Idem dicebat: aut tacendum, aut silentio meliora dicendum.

Zeno legatis qui à Ptolemæo aduenerant, vt de illo regi aliqua nunciarent, rogatus cur in conuiuio tacitus sederet: nunciate, inquit, regi, adiisse quendam qui sciat tacere.

Xenocrates horas rebus agendis distribuebat, & ex iis vnam silentio.

Heraclitus Ephesius rogatus à quibusdam cur taceret, vt vos loquamini, ait.

Cato iunior, cum à quibusdam de taciturnitate subtaxaretur: vt libet, inquit, dum vitam non improbent. ego verò tum demum silentium meum abrumpam, cum talia dicere valebo, quæ non sint digna taciturnitate.

Amyclæ vrbs inter Caietam Terracinamq; condita à Laconibus, Castoris Pollucisque comitibus, silentio interiit. cum enim Amyclæis subinde nunciaretur hostium aduentus, falsoq; & proinde sæpè inani terrore vrbs quateretur; cautum est, nè quis hostium nunciaret aduentum. venientibus autem verè hostibus, cum ob metum legum nemo nũciaret, de improuiso oppressa ac deleta est. Verg. 10. de Camerte: *Tacitis regnauit Amyclis.*

Epaminondas Thebanus audiendi potius quàm loquendi cupidus erat: quòd sciret, ex auditione, doctrinam, ex locutione pœnitentiam nasci. Solomon in prouerbiis: Stultus si tacebit, sapiens reputabitur. Simonidem nunquam quòd tacuisset, pœnituit: quòd locutus esset, sæpè.

Sermoni parci multis de causis salutare est. Triénio Mœcenatem Melissum accepimus silentium sibi impe-

imperauisse, à conuulsione reddito sanguine. ait Plin.

Coruus, qui antea cădidus erat, cum Apollini, in cuius erat tutela, nunciasset, Coronidem amicam esse in amplexu cum Thessalo iuuene, atque accurrens Apollo ambos confecisset: facti pœnitens, coruum è famulatu remouit, atrumq́; reddidit.

Cornix, quæ in Pallados erat patrocinio, quia Padrasos, Herse atq; Aglauros illius famulæ, cistam in qua esset occlusus Erichthonius, contra præscriptum deæ apperuissent, rem dominæ nunciasset, non modò à tutela & ipsa Palladis pulsa est, sed noctua in eius opprobrium admissa.

Careo loquax volebat ab Isocrate oratore erudiri: sed is, Duplicem mercedē mihi dari, inquit, posco: alteram vt loqui, alteram vt tacere discas.

Clytie, quòd adulterium Leucothoes cum Apolline patri nunciasset, in heliotropium conuersa est. Celmus à puero altus, à Ioue cum nūciasset Iouem esse mortalem, in adamantem conuersus est.

Apud Gallos in concionibus siquis obstrepat, minister stricto ense minitabundus silentium imperat. quod si non desierit, secundo, tertioq́; facit. Denique si perseueretur, tātum abscindit è sagulo, vt quod reliquum est reddatur inutile. ex Strab. lib. 4. Ranæ rubetæ in populum aduectæ, silentium faciunt: ait Plin.

Harpocrates, quod erat simulachrum Isidis Serapisq́;, os digito attingens, silentium imperare videbatur: proq́; Deo apud veteres silentij habitus est.

Theocritus in Antigonum regem luscum obloquutus erat. quamobrē indignatus ille, Eutropioni coquorum magistro in centuria fortè constituto,

mandat, vt Theocritum iuberet apud ſe reddere rationem. Admonenti Eutropioni: Scio, ait Theocritus, quòd me Cyclopi crudum appones. obiectans illi luſcitien, huic coquinariam. Tum Eutropion, capite mulctaberis, inquis. & rem Antigono defert. ille mittit, qui Theocritum interficeret. Vide titulos de Linguæ ratione, & Loquacitate.

CAP. VII. *De Senectute.*

ATHENIENSIS quidam ſenex cum in ſpectaculis ſenum non reciperetur ab aliquo: à Lacedæmoniis legatis, qui ſeniores cum primis venerabantur, receptus eſt. Tum Lacon: per Deos inquit, Athenienſes ſciunt quæ recta ſunt, non autem faciunt. in Olympicis, cū à nemine ſenex reciperetur, præterquam à Lacedæmoniis: mouens caput parbamq; ſenex lachrymabūdus, inquit: Heu me miſerum, vt Græci omnes nouerunt quæ recta ſunt, ſed iis ſoli vtuntur Lacedæmonij.

Quidam cum Spartam conceſſiſſet, vidiſſetque quantum honoris ſenibus ibi exhiberetur: Spartæ, inquit, ſolum ſeneſcere bonum eſt.

Antilochus Apud Homerū, victus curſu ab Aiace grādioris ætatis viro: Noſti, inquit, amice, quòd etiam mortales, dij maiores natu venerantur.

Lacon quidam rogatus, cur barbam perquàm longam aleret: vt canos, inquit, videns, nihil indignum illis faciam.

Gorgias Leontinus, ſeptimum & centeſimum agens annū, rogatus quamobrem vellet tàm diu in vita remanere: quia nihil, inquit, habeo quod ſenectutem accuſem. Bion dicebat ſenectutem non eſſe improbandam, ad quam omnes venire cupimus.

Plato

Plato in Sympos. ait: tunc mentis hominum oculos acutè cernere, cum corporis oculus deflorescit. Plautus in trinummo: *Sapiētia ætas condimentū est*, ait.

Cyrus apud Xenophontem moriens admodum senex, negat senectutem imbecilliorem factam, quàm adolescentia fuisset.

Afranius verò malā ætatem appellauit senectutem. Ait enim: mala ætas nullum habet delinimentū. Homericus phœnix Achillis comes, præceptorq; malam ætatem ēt vocat, atq; hinc mutuatus est Afranius. C. Salinator & Sp. Albinus in senectute deplorare solebant, tum quòd voluptatibus carerent, tum quòd ab iis spernerent à quib. essent coli soliti. Idem Homerus, modò morosam, modò loquacem appellat Bion item, portū omniū malorū. Terētius in Phormione, morbum appellat. quod mutuatus Ouidius: *Subeunt morbi, tristisq; senectus.* Horatius Homerum imitatus, morosam in carminibus vocat. Iuuenalis:

Vsq; adeò grauis vxori, natisq;, sibiq;,
Vt captatori moueat fastidia Cosso.

Agamemnon Homericus Nestori ait: Optime senex, odiosa senectus te iam obruit. quanto foret satius, si qualis tibi mēs, tale etiam corpus foret. Non omnia, ait Nestor, pariter Dij hominibus dare consueuerunt. Cato seni libidini dedito: quid, inquit, senectuti quæ multa habet mala, etiam dedecus infamiamque addis?

Laberius poëta in prologo: Vt hedera serpēs vires arboreas necat, ita vetustas amplexu annorū: quin sensus à senectute rapitur. Vergil. *Omnia fert ætas, animum quoq;*. Aristot. in Polit. Post annos duodequinquaginta ingenij vigorem euanescere. sed Cato

apud

apud Ciceronem ait, manẽt ingenia ſenibus, modo permaneat ſtudium & induſtria. In problematis Ariſt. ait, ſenes exacta vita ad initium pueritiæ recurrere: & hinc raritas capillorum, gingiuæ dentibus exarmatæ, balbuties eadẽ, imbecillitas cibi, iidemq; mores, atque inter eos amor. quod mutuatus planè eſt ex Plat. de regno: Prouerbio iactatum eſſe, ſenes bis pueros eſſe. Cicero inter mala ſenectutis, ait, multa videre quæ nolit. id mutuatus Iuuenalis. ait de Priamo.

Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit,
Euerſa & flammis Aſiam ferroq; cadentem.

Plin. Tot periculorum genera, tot morbi, tot motus, tot curæ, toties inuocata morte, vt nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil breuitate vitæ præſtat melius: hebeſcunt ſenſus. membra torquentur, præmoritur viſus, auditus, inceſſus, dentes etiam ac ciborum inſtrumenta.

Diogenes Cynicus rogatus, quid eſſet in vita miſerum? ſenex, ait, egens.

Antipater Demadi iam ſeniori, vrbanè dicebat: velut ex immolata victima venter ſolus & lingua ſupereſt. Caſpij, parentes ſeptuageſimum vitæ annum excedentes. incluſos fame necant.

Ioſephus Ptolemæo regi Oeniam accuſanti: veniam, inquit, quæſo præſta. non enim te latet, ſenes puerosq; eandem mentem habere. Alexis comicus, iam decrepitus, rogatus quid ageret: paulatim, inquit, morior.

Hyperborei in vitæ tædio epulati, delibutiq;, de rupe nota ſeſe præcipites in profundum mare deſtinant.

Romanis ad Alliam fluuium victis à Brenno Senonum

nonum rege, cum in vrbe soli quidam senes relinquerentur, ij in theatro sedentes, Gallos venientes expectarunt. Intacti primũ à Gallis, qui rei nouitate primò obstupefacti fuerunt: sed postquam quidam fidens animi, iuxta Papyrium Martium stetit, manuq; mansuetè extenta barbam permulsit (prius enim tanquam Deos fuerant venerati) Papyrius scipionem in capite feriẽdo contriuit: barbarus stricto gladio illum cum cæteris necauit.

P. Asellius Lucrius in Cæsaris tempora inuectus, monentibus amicis nè taceret, magnam sibi licentiam præbere respondit, senectutem & orbitatem. *Cesellio hoc adscribit Eras. libro 6. Apoph.*

Pisistrato tyranno quærenti à Solone, qua spe fretus sibi tàm audaciter obsisteret: respondisse dicitur, senectute.

M. Castricius Placentiæ magistratus, minãte Carbone quòd obsides Placentinos non dedisset, ac dicẽte se multos gladios habere: at ego, inquit, multos annos.

Sertorius nactus Afraniũ castra depopulante, facto impetu profligauit. Dein audiens Metellum aduentare, suos reuocat. At ego, inquit, puerum hũc, nisi venisset anus illa, castigatũ verberibus domum remisissem. Vnde prouerbium, *Annosa vulpes haud capitur laqueo.* Elephanti gregatim semper ingrediuntur. ducit agmen natu maximus, cogit agmen ætate proximus.

Senectam longam multi nutritu mulsi tantùm tolerauere, celebri Pollionis Romuli exemplo, quẽ centesimum annum excedentem, cum Diuus Augustus hospes interrogaret, qua nam ratione maximè vigorem illum animi corporisq; custodisset, respon-

spondit intus mulso, foris oleo. ex Plin. Qui etiam ait, ficus medicatas senibus meliorem valetudinem facere, minusq; rugarum. Senectus aquilæ, dicitur in eo senem, qui nimium bibit, ac penè luctu viuit. vt aquila rostro nimium in senecta curuato, ac ob id cibos sumere non valente.

Illud obiter apponendum: ex vetere brassicæ semine nasci rapa, & cōtra ex raparū brassicas. Varro.

Sophocles cum propter nimiam senectam, ob rei familiaris negligentiam à filiis amētiæ accusaretur: Oedipi fabulam, quam nuper scripserat, iudicibus recitauit. tantumque sapientiæ in ea ætate iam fracta specimen dedit, vt seueritatem tribunalium in fauorem theatri converteret.

Tiberius imperator dicere solebat ridiculū esse eum senem, qui supergressus annum sexagesimum, ad curationem manum medico porrigat.

CAP. VIII. *De Somno*

SOMNI species quinq; sunt: somnium, visio, oraculum, insomnium, visus. Apronino Saturnio inter subsellia dormitante monitum aiunt à Baio præconem nē prætorium virum, crebro capitis motu nutantem sibi, præteriret: nec dicendo finem fecisse, quoad tredecim gladiatores sestertium nonagies ignoranti addicerentur.

Crasso cum quidam dixisset, num tibi molestus sim, si ad te benè ante lucē venero? vrbanè Crassus, molestus non eris, inquit: sed iubebis te suscitari.

Epimenides missus à patre, vt ouē rure deferret: meridiano tempore diuertit ex itinere, atq; in spelūca, vbi se iactarat quinquaginta & septem annos perpetuo sopore acquieuit. Dein somno excitatus, quæsiuit ouē (se n. parū dormisse putabat) q̃ cū non inuenis-

inueniſſet, in agrũ reuertit. cum verò faciem rerum omniũ mutatã cerneret, agrũq́; in alterius ditionem conceſſiſſe, ſtupore attonitus, cũctabundusq́; rediit, in oppidum. Ibi cum domũ vellet ingredi, rogatus, quis nam eſſet, vix à iuniore, iam ſene, dignoſcitur.

Endymionis amore capta Luna à Ioue patre impetrauit, vt perpetuum ſomnum dormiret. Phocæ, quos Latini vitulos marinos appellant, maximè dormiunt. item glires.

Apud Indos, quoties rex dormitũ cõcedit, homines tibiis canentes accedunt, precantes vt rex bonis vtatur ſomniis, & benignè beneq́uè conſulat ſubditis.

Philippus Macedo, cũ interdiu dormiret, Græciq́; ad fores conuenientes criminarẽtur illũ: Nolite admirari, Parmenio inquit, ſi nunc Philippus dormit. nam quando vos dormiebatis, ille vigilabat. Cauillatores Scipionem ſomnolentiæ notauerunt.

Ariſtoteles in Oecon. de patrefamilias ait: Expergiſci decet dominum antequàm ſeruum, cubitumq́; ire poſterius, nec vnquam incuſtoditam eſſe domum, & ante lucem ſurgere: quod ad ſanitatẽ & curam rei familiaris, & ſtudium philoſophiæ prodeſt quam plurimum. Socrates apud Platonẽ in Repub. Labor, inquit, & ſomnus diſciplinis ſunt aduerſi.

In Apollonia oues ſunt ſoli ſacræ, quas interdum ad flumen paſtas, in antro noctu cuſtodiendas à viris electis diuitiis & genere inter populares, Apolloniatæ curãnt. Euenerat cuſtodia Euenio. cum is obdormiſſet, lupi ſexaginta ingreſſi antrũ, oues confecere. Expauidus Euenius, curabat totidem emptas ſufficere: ſed non latuit res Apolloniatas: itaq; Euenium, vt qui vigiliam obdormiſſet, viſu priuarunt.

P. Cornelius Rufus, q. conſul cũ Manio Curio fuit, dormiẽs oculorũ viſum amiſit. Eumeus

Eumeus apud Homerum Vlyssi ait: Non enim opus est ante horam dormire. multus namq; somnus tristitiam affert.

Epaminondas quempiam è vigilibus somno oppressum (vigilias enim ipse circuibat) cum offendisset, gladio transfixit. increpitus autem sæuitię: talem, inquit, eum reliqui, qualem inueni.

Æmilius in bello contra Persem, nocturnas vigilias sine armis fieri iussit, vt attentius vigilarent: & metu hostium sublata resistendi fiducia, aduersus somnum pugnarent.

Cato senior, eo milite sibi opus non esse dicebat, qui inter eundum manus, inter cōfligendum pedes agitaret: quiq; stertendo, quàm hostibus inclamitando, longius sentiretur.

Cneo ab Afidio oculis capto, prætorio eruditoque viro sæpè audiebam, cum se lucis magis quàm vtilitatis desiderio moueri diceret: somnum deniq; nobis, nisi requietem corporibus, & medicinam quandam laboris afferret, contra naturam putaremus datum. aufert enim sensus, actionemque tollit omnem, ait Cicero de Finibus.

Atilius Buta prætorius, cū de die noctem faceret atq; propinquāte penè luce cœnaret, cum eius carmina Montanus recitaret, diceretq;.

Incipit ardentes Phœbus producere flammas,
Spargere se rubicunda dies,

Varus eques Romanus exclamauit, Incipit Buta dormire. atque cum idem diceret.

Iam sua pastores stabulis armenta locarunt.
Iam dare sopitis nox pigra silentia terris.
Incipit:

Tum Varus, *Quid dicit? iam nox est? Ibo & Butā salutabo.*

Amilcar

Amilcar Carthaginensium dux, in Syracusana obsidione, inter somnium vocem audisse credidit, nunciantem vt postridie in vrbe cænaret, lętus proinde, ac diuinitus promissa victoria, exercitum pugnæ comparat, in quo orta inter Siculos Pœnosque dissensione, castra eius Syracusani subita irruptione opprimentes, ipsum intra mœnia victum protrahunt. ita spe magis quàm somno deceptus, captiuus Syracusis cœnauit.

Achilles apud Homerũ: consulendũ, ait, censeo augurẽ quẽpiã aut aruspicẽ, aut somniorũ interpretẽ: siquidẽ ipsa quoq; à Ioue ostendũtur insomnia.

Somniorum interpres apud Homerum Eurydamas. primus omnium somniorum intelligẽtiam condidit Ioseph, Iudæ filius. ex Iustino.

In Epidauro Æsculapij sacellum est, in quo incubantes, ægritudinum remedia capessunt, monitis somniorum.

Claudius somniis tantam fidem exhibuit, vt cum quispiam dixisset, per somnos vidisse eum occidi, paulo pòst raptus ipse ad pœnas fuerit.

Eadem de causa Appium Syllanum oppressum aiunt, quia somniauerat ei ab Appio vim inferri.

Lucrio puer in milite Plautino rogatus à Palestione, quid esset de Sceledro conseruo: facetè, cum vellet ostendere, ebrium illum ac dormiẽtem naso strepere: dormit, inquit, non quidem naso, nam eo magnùm clamat.

Thasios duo vini genera facere aiunt: vnum, quo somnus conciliatur: alterum, quo fugatur.

Somni Deus Mercurius putabatur. quapropter apud Homerum cubituri Phæacenses, Mercurio libabant.

Homerus somnium ferream mortem appellat: Vergilius mortis consanguineũ, & alibi Hom. fratrem mortis: Cicero & Ouidius, imaginem mortis.

Theon Tithorcus Stoicus, in somnis ambulabat. Periclis seruus in summo etiam tecto. Xenophon in venatione ait, lupos esse oculorũ acie hebetes, somno enim animal nimis est deditum: quæ res nihil ad videndum prodest. Idem Xenophon ait, leporem palbebris clausis vigilare, apertis dormire.

Gorgias Leontinus, in extremo vitę confinio deficiens, in somnum aliquem resolutus, rogatus à familiaribus quid faceret: iam inquit, somnus incipit sorori me commendare.

Cap. IX. *De Sacrilegiis.*

ALEXANDER negotiatoris Protarchi filius à Ptolemeo ad Syriã inuadẽdã, quæ rebellauerat, missus contra Ptolemæum, prælio commisso vincitur, fugitq; in Antiocham. atq; ibi cum inops pecuniarum, stipendia militibus soluere non posset, è templo Iouis solidum signum tolli iubet, facetis iocis sacrilegium circum scribens (nam victoriã commodatam sibi à Ioue dicebat) Interiectis deinde diebus cũ ipsius Iouis aureum maximi põderis simulachrũ tacitè conuelli iussisset, deprehensus concursu multitudinis in fugam versus, magna vi tempestatis oppressus, à suisq; desertus, à latronibus capitur: perductusq; ad Gryphum. obtruncatur.

Ticinius adolescens, cũ studiosè pila luderet diu, noctu verò ligna sacra effringere putaret: atq; gregales ꝙ in campũ non venisset, de illo requirerent: lepidè Terẽtius Vespa ad signorũ fractionem alludens, quòd eum brachium fregisse diceret, ait.

Diony-

Dionysius Syracusanus, fano Proserpinæ Locris spoliato, secundo vento classe vectus, ridens amicis, Videtisnè, ait, quàm bona nauigatio ab ipsis Diis immortalibus sacrilegis tribuatur?

Idē detracto Ioui Olympio magni pōderis aureo amiculo, quo eum tyrannus Hiero è manubiis Carthaginensium ornauerat, iniectoq; laneo palleo, dixit, æstate graue esse aureum amiculum, hyeme frigidum, laneum vtriq; tempori aptum.

Idem Æsculapio Epidaurio barbam dempsit, auream, quòd affirmaret, non conuenire, patrem Apollinem imberbem, ipsum verò barbatum cōspici.

Idem è fanis argenteas aureasq; mēsas, in quibus scriptum esset, bonorum deorum eas esse, sustulit: dicens, se deorum vti bonitate.

Idem victorias aureas, pateras, coronasq;, quæ simulachrorum porrectis manibus sustinebātur, tollebat: & eas non auferre dicebat. perquàm stulti esse dicens, à quibus precamur, ab iis porrigentibus nolle sumere.

Laocoon Tymbræi Apollinis sacerdos, cum coram eius numinis simulachro vxorem iniisset, à serpentibus deuoratus est.

Herodes pecuniæ auidus, ad Dauid Solomonisq; sepulchrum descendit, vt nasque inquisiuit etiam, si quid in eis argenti auri. è occuleretur. duo eius satellites flammis exusti sunt sed exterritus egreditur, proque piaculo monumentum construxit ex lapide albo.

Erisichthon Thessalus, cū luci Cereri sacri quercum abscidisset, in eam famem ob rerum inopiam deuenit, vt Metram filiam venundare sit coactus, ac tandem in propria membra morsus adigere.

Hippomenes, Atalantaq́; , cum in Cybelis sacello cõcubuissent, in leænam illa, hic in leonem conuertitur. Aiax Oileus, quia Cassandram in Palladis templo stuprasset, ab ea fulmine ictus, *turbine correptus, scopuloq́; infixus acuto est.*

Xerxes cum quatuor millia armatorum Delphis ad templum Apollinis diripiendum misisset, omnes imbribus fulminibusq́; deleti sunt.

Q. Fuluius, quòd tegulas marmoreas è templo Iunonis Laciniæ in ædem Fortunæ contulerat, desiit mente consistere, altero ex duobus filiis amisso, altero malè affecto.

Alladius Aggrippæ successor, Deos contemnens fulgurum imitationes fragoresq́ue tonitruis similes affinxit: sed imbribus fulminibusq́; domum eius impetentibus, crescenteq́; vicino lacu, cum omni domo absorptus est.

Salmoneus sub fabricato æneo ponte, cum fulmina Iouis imitaretur, ac pluuias, verum fulmẽ expertus est.

Plemminius quòd thesaurum Proserpinæ expilauerat, coniectus in carcerem, graui morbo consumptus est.

Brennus Gallorum rex cupiens Delphici Apollinis templum spoliare, auxilium Delphis ipso Apolline Diana Mineruaq́; præstantibus, omni exercitu à paucis fuso, ipse cum vulnerum dolorem ferre non posset, pugione vitam finiuit.

Sacrum sacrouè commendatum qui rapsit, parricida esto, dicit Cicero.

Sacrilegorum finem infelicem fore, Homerus indicat in Odyss. socij enim Vlyssis, cum contra religionem boues ex Iouis insula rapuissent, comedissen-

diſſentque, mox nauigantes, procellis fulmineque omnes occiduntur.

Sybarita quidam cum ſeruum in agro cæderet, confugientemq; ad aram ſeruum, amplexantemq; nihilominus concideret, ex ira deorum breui Sybaritæ à Crotoniatis euerſi ſunt.

Cœpio conſul cum aurum Toloſanum abripuiſſet, & ipſe & exercitus cæſus eſt: noto ꝓuerbio Auri Toloſani, ſicut equi Seiani.

Minei filiæ quòd ſacra Bacchi contempſiſſent, eiusq; in feſto telæ incumberent, in veſpertiliones ſunt conuerſæ.

Pyreneus, pluuio tempore Muſas ad Parnaſum tendentes rogauit, vt ad eius tecta diuerterent, donec pluuia ceſſaret. hoſpitatis vim inferre voluit: cæterum illæ in aues conuerſæ, per feneſtras euolauerunt: quas cum ſceleſtus inſequeretur, præcipitem ſe dedit: capiteque terræ illiſo, animam eructauit.

Niobe Tantali filia, quòd ſeptem filios, totidéq; filias ex Amphione marito ſuſcepiſſet, ſe potius quàm Latonam venerandã eſſe cõtendebat. Quare indignata Latona, Apollinem Dianamq; filios rogauit, vt pœnas de illa deq; omni familia ſumerent. illi itaq; filios omneis ſagittis confixerũt: Amphion præ dolore ferrũ in ſe vertet, Niobe in ſaxum verſa eſt.

Ophiuſam in Elephantine Æthiopiæ, liuidam difficilemque aſpectu eſſe aiunt. Qua pota, terrores minasque, ſerpentium obſeruari, ita vt mortem ſibi eo metu conſciſcant, ob id cogi ſacrilegos illam bibere, ait Plinius 4.

Cap. X. *De Secretis.*

CYro ab Astyage victo, nauibusq; etiam naufragio omnibus amissis, milites Milesij fugientes, à Cariis Criassę vrbis incolis misericordia motis, hospitati sunt. sed postmodum timentibus Criassiis illorum potentiam, perdere eos cogitabant. sed Cafena puella Nympheum ardens, rem prodidit: ille ad suos. vocatis igitur ad conuiuium Milesiis, Nympheus negocium dedit mulieribus, vt tela intra vestem occulerent. in media cœna Carij Milesios inuadendi dāt signum: sed illis abreptis à mulieribus telis, Carios ad vnum cædunt.

Philippidi comico poetę ac familiari, cū Lysimachus dixisset: cuius te rerum mearum participem facio? Cuiusuis, inquit Philippides, præterquàm secretarum. vt dictum est in cap. de Aulicis.

Cares ac Methrodates, qui Cyrum confecerant, iussi ab Artaxerxe, vt silentium præstarent, datis etiam præmiis (nolebat enim Artaxerxes dici, Cyrum à se occisum) cum non paruissent silentio imposito, mirabiliter à rege excruciati sunt.

Sisyphus, quia deorum secreta hominibus patefecerit, ea pœna apud inferos plectitur, vt saxum ingens ad cacumen montis vrgeat: quòd iterum elapsum statim repetat.

Augustus Gallo à manu, quòd pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit.

Phineus, quod cœlestia mysticaq; deorum mortalibus aperuit, cæcatus est.

Tarquinius, Marcum Tullium duumuirū, quòd librum secreta ciuilium sacrorum continentem, custodiæ suæ commissum, corruptus, Petronio Sa-

bino

bino describendum dedisset, culeo insutum, in mare abicij iussit. Euripides insipientis ineptique esse viri dicebat, malam fortunam omnibus aperire: sed sapientis tacere.

Cecilius Metellus, percunctante tribuno quid acturus foret. Si hanc, inquit, tunicã mihi consciam esse putarem, ipsam exutus in ignem conciicerem.

Battus cum bouem à Mercurio accepisset, pro futuro silentio quarundam boum à se abactarum, iuxtaq; occultarum: sumpta alia forma Mercurius, Batto pollicetur taurũ, si boues ostenderet. allectus aucto munere, rem indicat, qui in lapidem indicem à Mercurio commutatus est.

Cum ex Herculis æde patera aurea grauis surrepta esset, Sophocles in somnis vidit Deũ sæpè ipsum furem indicantem. cum igitur tandem in Areopagum nomen remque detulisset, comprehensus ille, tortusq;, fassus est.

Alexander Macedo, matris aliquando epistolam legenti secretam, cum Ephestion assidens, ingenua simplicitate adlegeret, illum non prohibuit: sed postea admoto annulo illius ori, quasi obstricta amici fide silenda obsignauit.

Tullius apud Dionysium, de Suffetij proditione, multis ait consciis, nè minimum quidẽ temporis taceri secreta, innatum est hominibus.

Roma in cuius Dei tutela esset, ideò constat occultatum. nè qui hostes simili modo agerent. Quod tacitum esse velis, nemini dixeris. si tibi non imperasti, quomodo ab aliis silentium speras? ait Seneca. Ouidius:

Eximia est virtus præstare silentia rebus:
At contrà grauis est culpa, tacenda loqui.

Arcana patrum consilia tot seculis nemo senatorum enunciauit, præter Q. Max Fabium de 3. Punico bello indicendo. qui Crasso, quem senatorem putabat, in itinere nunciauit, atq; à consulibus obiurgatus est.

Consum. id est, consiliorum Deum Romani appellabant, templumque illi sub tecto in Circo posuerunt: vt ostenderent, rectum debere secretumq; esse consilium.

Cor bubonis impositum mammę sinistræ mulieris dormientis, efficit vt omnia secreta mulier promat. Democritus tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaq; demissa in aqua, imponat supra cordis palpitationẽ mulieri dormienti, quęcunque interrogauerit, vera responsuram. Ex Plin.

Bacchanalia allata primò in Ethruriam à Græco ignobili sacrificulo, vate sacrorumque antistite. is enim initia primus aduexit: quæ paulatim à viris mulieribus celebrata sunt, additis religioni vini epularumq; voluptatibus ad animos alliciendos. Factum itaq; est, & vini copia, & noctis occasione, vt mixti mares fœminis omnem pudorem deponerẽt. cœptæ fieri omnis generis corruptelæ, permissa licentia voluptatum, quæ singulis gratæ essent, stupra promiscua ingenuorum fœminarumque erant: falsi testes, signa, testimonia, iudicia, ex eadem officina promebantur. item cædes intestinæ, venena, negata etiam cadaueribus sepultura. huius sceleris tabes Romam penetrauit, ac mox ex magna parte infecit. cœpta primò à mulieribus tãtum celebrari, statutis tribus tm̃ ad initiandum diebus, matronæ sacerdotes creabãtur. Pacullam deinde, Miniã, Esoponam

ponam sacerdotem omnia tanquam à diis admonitam immutasse: hæc enim prima filios initiauit, Minium & Herennium, Cerrinos, Campanos, nocturnumq; sacrum ex diurno fecisse: & ꝑ tribus in anno diebus quinos singulis mensibus destinasse. atque hinc factum, vt viri cum mulieribus initiarentur: ac nihil flagitij per noctem relinqueretur inausum. tàm virorum stupra quàm mulierum fiebant. qui minus patientes erant, pro victimis immolabantur. nam alligatos machinę ex conspectu in abditos specus abiiciebant. viros in iis, ceu fanaticos vaticinari, matronas crinibus passis baccharum habitu cum ardētibus facibus decurrere ad Tiberim, demissasq; in aquam faces, quia vinum sulphur cum calce inesset integram flāmam afferre solitas. Post biēnium institutum, nè quis 20. annis maior initiaretur. prodita sunt hæc scelera à Fescenia Hispala Posthumio consuli: qui auferenda curauit. conspirasse in sacris suprà septem millia inuenta virorum mulierumque capita. coniurationis fuisse, M. Catanium in plebe Rom. A. Faliscum, L. Opiternium, & Minium Cerrinum Campanum. factumq; senatusconsultum, nè qua aut Romæ, aut in Italia Bacchanalium vestigia extarent. ex Liuio. Vide titulum, de Silentio ac Taciturnitate.

CAP. XI. *De Spe.*

ARISOTELES rogatus, quid esset spes: vigilantis, ait, insomniū. Seneca ait, spes est vltimum aduersarum rerum solatium. repete exemplum in capite de Libertate Alexandri.

Obsecrātibus Cæsaris amicis vt præsidio corpus muniret, multisq; ad id operā suam pollicentibus,

negauit facturum : satius esse dicens semel mori, quàm assidua expectatione pendere. Seneca in epist. *Nemo enim est tàm timidus, vt malit semper pendère quàm semel cadere.* Seneca à Cæsare mutatus sine dubio est.

Martialis in Carinum:

Supremas tibi tricies in anno
Signanti tabulas Carine misi,
Hyblæis madidas thymis placentas,
Defeci, miserere iam Carine,
Signa rarius, aut semel fac illud,
Mentitur tua quod subinde tussis.
Excussi loculosq́, sacculumq́,
Crœso diuitior licet fuissem,
Iro pauperior forem Carine,
Si concham toties meam comesses.

Bias rogāti cuipiam, quid esset dulce hominibus? Spes, ait.

Martialis in Vrbicum:

Hortatur fieri quod te lupus Vrbice patrem,
Nè credas, nihil est quod minus ille velit.
Ars est captandi, quæ nolis, velle videri.
Nè facias optat, quod rogat vt facias.
Dicat prægnantem tua se Cosconia tantum,
Pallidior fiet iam pariente lupus
At tu consilio videaris vt vsus amici,
Sic morere, vt factum te pudet esse patrem.

Martialis se cōqueritur spe destitutum de Numæ hereditate:

Dum leuis arsuro struitur libitina papyro
Dum myrrham & casiam flebilis vxor emit,
Iam scrobe, iam lecto, iam pollinctore parato:
Hæredem scripsit me Numa, conualuit.

Dauid languescente puero quem ex Bethsamee suscepe-

suſceperat, à cibo ſeptem diebus abſtinuit. mortuo filio, lætior viſus eſt. rogantibus quid eſſet in cauſa: reſpondit: Dum in ſpe eſſet, illa omnia feciſſe, vt Deum placaret: filio verò extincto, vanam eſſe triſtitiam.

Herodes ad confirmandos aduerſus Arabas ſuorum animos: Fallax, inquit, ſpes eſt, quæ non ſuis viribus nititur, ſed alienis aduerſis.

Cyrus apud Xenophontem: Nihil mihi videtur ſatius, quàm ſpem iniicere hominibus.

Ouid. *Spes bona dat vires.*

Laberius eques Ro. cum in Suburbano mille iugera haberet, & à caprario quodam, qui adduxit capellas ad vrbem. 10. ſibi in dies ſingulos denarios dare audiſſet: coegit mille caprãs, ſperans ſe capturũ de prædio in dies ſingulos denarium mille. ſed tantum fefellit illum ſpes, vt breui tẽpore omnes morbo amiſerit.

Theſprion apud Lucianum hæredepita, cõqueritur coram Plutone, Critum diuitem ſeptuagenarium viuere, ſe verò 30. annorum mortuum eſſe. Cui Pluto ait: omnes qui mortem Crito optãt alicui, ante illum morituros.

Cap. XII. *De Sumptibus.*

SVMPTVS pro honeſtate cenſuq; faciendos, cum alij, tum Cicero in Officiis monet.

Carillus rogatus, cur comam Lacedæmonij geſtarent: quia ex omnibus, inquit, ornatibus hic minimè ſumptuoſus eſt.

Sumptuariam legem ad compeſcendam gulam tulit C. Orchius trib. pleb. qua conuiuarum numerus continebatur. poſt hanc fama lata eſt, quæ in faſtis

faſtis permittebat centum aſſes, reliquis aũt diebus intra tricenos alias, alias denos. Poſt hãc Didia, quæ totius Italiæ luxus comprimebat. poſt hanc Licinia, à Licinio Craſſo lata, quæ tricenos aſſes permittebat: videlicet calendis, nonis, idibus ad cœnam: cæteris diebus pondo tantum tria carnis aridæ, ſalſamentorum pondo, quod ex terra, arbore, vitæve natum omne eſſet. licet alii dicant certis diebus centenos æ is, nuptiis ducenos, cæteris diebus tricenos. Poſt hanc lex Cornelia, à Cornelio Sylla, in feſtis, feriis, ludis tricenos ſeſtertios, cęteris diebus ternos. Æmilia gens ciborũ modumq; præfiniebat. Iulia, à Iulio Cæſare lata, ei cauebatur, vt feſtis diebus bis centum nummi impenderentur: calendis, idibus, nonis, & aliis quibuſdam feſtis diebus trecenti: nuptiis verò, repotiiſque, id eſt, die illo quo apud nouum maritum cœnatur potaturque mille.

Mortuum vnguento perungere, aſiniq́ue caput nitro lauare, pro inanibus ſumptibus prouerbialiter dicitur.

CAP. XIII. *De Sapientia.*

AFRANIVS poëta Sapientiam Vſus Memoriæq́ue filiam vocauit. conſtat enim ſcientia & exercitatione. Eius verſus ſunt:

Vſus me genuit, mater me peperit Memoria:
Sophiam vocant me Graii, vos ſapientiam.

Socrates, Leonteſq; Ponticus, nullũ hominem, ſed ſolum Deum dicebant eſſe ſapientem.

Diogenes Cynicus ad ſapientiam alludens, præconi inquit: Prædica, qui ſibi dominum emere vult.

Pericle negociis intento, Anaxagoram ferunt omni cura deſtitutum, decrepita iam ætate, ſponte

mortem

mortem fame sibi consciscere decreuisse. Eo nuncio permotum Periclem, ad eum supplicem venisse, omnesque preces lachrymis adiunxisse, non illius, sed sua potius gratia, siquidem talem in Remp. socium consiliorum amitteret. Expirantem verò Anaxagoram dixisse, ô Pericle, & qui lucerna indigent, infundunt oleum.

Hanno è Pœnorum ducibus clarissimus, primus hominum leonem manu tractare ausus, ostendereque mansuefactum esse Damnatusq; illo argumento, quoniam nihil non persuasurus vir tàm artificis ingenii videbatur, & malè credi libertas ei, cui cessisset in tantum etiam feritas.

Appius Claudius nec publico nec priuato muneri defuit, quamuis cæcus. C. Drusi cæci domum cõpleri cõsultoribus solitam accepimus, cum quorum res esset sua, ipsi non videbant, cæcum adhibebant pueris nobis: inquit libro 5. Tuscul. Cicero.

Eudæmonidas audiens philosophum differentem, quòd solus sapiens esset bonus imperator: sermo quidem, ait, admirandus est: sed qui loquitur, nunquam tubæ sonitu fuit excitatus.

Aristippo postulanti à Dionysio pecuniam, cum ille diceret, dixisti, non egere sapientem: da, inquit ille, posteaque de his quæramus. & cum accepisset, videsne, ait, me non indigere?

CAP. XIIII. *De Scurris, & Histrionibus.*

PERTINAX scurras turpissimorum nominum dedecora perferenteis proscripsit ac vendidit.

Cephisiodorus ac Pantaleon scurræ discedentes è vita, seorsum liberis prodiderunt, qua domus parte aurum occuluissent: eosque decepere.

Sertius Polensis festiuus histrio, hoc sibi epitaphium poni iussit: Viatores optimi, vel aduenæ, siue bini, siue singuli inceditis, siue turmatim, quod magis erit gratia affirmate gressum: nec miremini si moramini aliquãtisper, Didasculus equidem fui, succinctus sermo dari vobis nõ potest vt iuuat vobiscum esse, ac ab ore meo pendulos detinere, vt iuuit semper. saxum hoc vos vocat, quid, inquam? vt viuus assueui prudens imprudẽs, mortuus. item vos fallo, nam non vos vocat, quod vacat ore: verum is quãuis cinis hic latet olim quomodo potuit? nũc hunc vos vocari voluit, valuitq;. Hæc olim sua voluntas volentis vos legere hoc scriptum: Vah, quid loquor? immo sculptu, quàm ægrè veritas adhuc se mecũ conciliat. nã neq; hic atramentũ vel papyrus, sed malleolo & celte literatus silex silens: Quid hic latet? quid, Ego afferri & effari gestio?

Sertius Polẽsis parasitus histrio vester festiuissimus hic cubo, hoc vnum quidem tãdem spontè dictum verum est. si quis dubitat, hanc olfaciat humum: olet temetum, & florem vini veteris, quo satur, satis viuens vixi. At si vixi vitam tàm vobis gratam quàm notam vrbi & orbi, & non minus munus à vobis impetro oportet, adestè mihi & fauete, dictoque huic vos subscribite & obsignate. siquis sibi vesicam onustam senserit, domum suam onus hoc reportet in cloacam: si verò festinus fuit citerior vel vlterior, hoc loco pro religione se euacuet. qui non paruerit, hæc mulcta illi esto, teste altero careat. Canes quoque cæsi fustibus, edictum hoc sentiant: Affuistis, fauistis, & obsignastis. Video quàm vos risum date: sitio, hui sentio dictũ volui esse. Quid hoc est, quod tàm faciliter istuc procedit veritas? profectò contagione

gione mei sitit, ipsa & mihi supparasitatur, quam vltrò potum inuocatá aduenit. Nunc si vrbani perhiberi vultis, & veritati supparasitanti & horrēti meo cineri cantaro piaculum vinarium festinato: Post valete, abite, iń rem vestram viatores optimi, his nugis truffisq; meis condonate.

Histriones omneis Ciceronis tempore Roscius antecelluit, qui nunquam discipulum potuit, quem laudaret inuenire: & quo spectante impudētes erāt, qui agerent. Ex Cicerone de Orat.

CAP. XV. *De Seueritate.*

CATO, cum pedibus in sententiam isset, vt Pompeius vnicus consul crearetur: habenti illi gratias Pompeio, respondit: Haud decere sibi gratias haberi. ob eum enim nihil se dixisse, sed ob Remp.

Idem Cato, cum cautum esset nè iudicibus laudes tribuerentur. velletq; contra legem, quam ipsemet Pompeius tulerat, laudare iudices, quod socerum Scipionem defendissent: aures manibus sibi obstruit, ac dixit, nolle laudes præter leges audire.

Eidem fauenti Lucullo cōtrá Pompeium, Pompeius Munatium misit, vt alteram è neptibus, vel filiabus, sibi alteram filio matrimonio copularet. sed Cato iussit Munatium statim abire, Pompeioque narrare, Catonem per mulieres capi non posse: sed beneuolētiam eius sibi gratam esse: & si recta faciat, amicitiam polliceri, quæ omni affinitate fidelior esset: obsides verò cōtra Rempublicam nequaquam daturum.

Alexander Seuerus imperator, cum quidam legatus vniones duos vxori eius per ipsum obtulisset, ponde-

ponderis magnitudinisque immensæ, vendi eos iussit: & non inueniens precium, ne exemplum malum à regina nasceretur, si eo vteretur, quod emi non posset, in auribus Veneris eos dicauit.

L. Cassius prætor, cum nimia in sontes vteretur seueritate, eius tribunal reorũ scopulus vocabatur.

Milites qui in clade Cannensi hostibus cedentes fugissent, in Siciliam relegati sunt. edictumque, ne in Italiam reportarentur, donec aduersus Annibalem pugnarent. Marcello verò aduentanti procubuere, militiæq; exercitationem exposcebant. miseratus ille, ad senatum scripsit: à quo post multa agitata decretum est, Romanis ad Rempublicam ignauis minimè hominibus opus esse: Marcello tamen, si eorum vti opera voluerit, liceat, modò nullam virtutis gratia coronam aut præmium assequerentur.

M. Clodium, quia turpem cum Corsis pacem fecerat, senatus ad illos remisit: sed ab hostibus non acceptum, in publica custodia necari iussit.

Pescennius Niger imperator, ob vnius gallinacei rapinam decem commanipulones, qui de illo ab vno duntaxat rapto comederant, securi percuti iussit, fecissetque, nisi ab omni exercitu propè vsque ad metum seditionis esset rogatus. iussitq; tamen, vt denorum gallinaceorum precia redderent prouinciali: addito eo, vt tota expeditione nemo ex illis focum faceret, neq; coctum cibum sumeret, sed pane frigidisq; vescerentur, appositis speculatoribus.

Alexander Seuerus, si quis de via in alicuius possessionem deflexisset, pro qualitate loci, aut fustibus subiiciebatur in conspectu eius, aut virgis, aut condemnationi, aut (si hæc omnia transiret dignitas ho-

tas hominis) grauissimis contumelijs, dicens: Visnè hoc in agro tuo fieri, quod alteri facis?

Socrati Athenis accusato, cum Lysias defensionẽ à se compositam recitasset, essetq; supplex, ac demissa: prohibuit illum recitare, & emori potius voluit, quàm à constantiæ gradu discedere.

Chares orator, cum in Phocionis supercilium inuectus, multis risum concitasset, in eum Phocion ait, hoc superciliũ nihil mœroris vspiam nobis, ô ciues, intulit: at huius salibus & facetijs luctus est sæpenumerò patriæ comparatus.

Catoni cum quispiam dixisset, camus deambulatum: atq; Cato dixisset, quid opus fuit te? vrbanè ille: imò verò inquit, quid opus fuit te?

Plato Xenocratem Calcedonium eius discipulum vultu semper tristi, seruitutemq; penè ostendenti, sæpè cõmonefaciebat, vt Gratijs sacra faceret: id est, vt comitate vteretur.

Idem Xenocrates, cum aliquaodo amœnum aliquid facetumuè protulisset, alioqui semper rigidus tristisque, admirantibus condiscipulis: quid miramini, inquit Plato, num inter carduos & vrticas lilia plerunq; ac rosas enasci cernitis? Vide titulum de Crudelitate & tyrannide.

CAP. XVI. *De Speculo.*

SOCRATES iuuenes hortabatur, vt se in speculo intuerentur, vt siquidem formosi essent, digni ea specie fierent: sin deformes, eam deformitatem eruditione tegerent.

Demosthenes semper ante speculũ, ceu ante magistrum, causam est meditatus. Alcibiades dum tibias

inflaret, conſpecta oris deformitate ad ſpeculum, tibias abiecit.

Plato ebrijs iratisq; pcipiebat, vt ſe in ſpeculo ita affectos intuerentur, vt per oris deformitatem vitia fugerent: mutuatus à præceptore Socrate, ſed ab vtroque mutuatus Seneca in libro primo Quæſtionum eſt, qui ſpecula ait inuenta eſſe, vt homo ſe noſceret, formoſus vt vitaret infamiam, deformis vt ſciret remedium eſſe virtutibus, iuuenis vt flore ætatis admoneretur illud tempus eſſe diſcendi, ſenex vt indecora canos diſponeret, & de mēte aliquid cogitaret. inuenta autē ſunt ſpecula ab Æſculapio Apollinis filio, authore Cicerone de natura Deorum.

Fiebant autem ſpecula ex argento. optima Brunduſina erant, ſtagno & ære mixtis prælata ſunt. argētea primus fecit Panteles, Magni Pompeij ætate. Fiunt & ex vitro, addito à tergo plumbo, vt imagines recipiant, reddantque. fiunt & ex chalybe.

Cap. XVII. *De Stultitia.*

PRAXILLA poëtria Sicyonia, Adonidem ab inferis reuocatum ait. interrogatumque quid apud inferos pulcherrimum reliquerit: reſpondiſſe, ſolem, cucumeres, mala. quod quoniam ineptum ſtultumque eſſet à ſole ad cucumeres deſcendiſſe, in prouerbium abijt, Stupidiorem eſſe Adonide Praxillæ.

Ageſilaus Menecrati, qui Iupiter cognominabatur, ad eumq; ſcripſerat, Menecrates regi Ageſilao felicitatem: reſcripſit rex Ageſilaus Menecrati ſanitatem.

Socrates ſe admirari dicebat, cur hi qui lapidea ſi-

gria sculperent, summa ope niterentur, vt lapis homini quàm simillimus euadat: seipsos curare negligerent, ne similes lapidibus & videantur & sint.

Thalasseglem circa Indum amnem inueniri, quæ ob id nomine alio Potamantis appellatur: hac pota, lymphari homines obseruãtibus miraculis, Plin. 24.

CAP. XVIII. *De Supplicum Ratione.*

CALCIDONIVS Xenocrates, cum aliquando passer accipitri futurus præda, in eius sinũ se recepisset, operuit, fouitque: dicens, non oportere supplicem prodere.

Gabinius à C. Memmio accusatus, cum dãnandus sine controuersia videretur, eius filius ad accusatoris pedes prostratus, ab illo truci vultu repulsus est, iacereq; eum sic prostratum accusator passus est. tàm crudele spectaculum miseratus Lælius tribunus plebis, Gabinium iussit dimitti.

Sergius Galba à Libone trib. pleb. accusatus, paruulos filios commẽdare cœpit. motaq; ad misericordiam concione, absoluitur.

L. Piso à L. Claudio Pulchro accusatus, eo tempore quo tristes de eo sentẽtiæ erant ferendæ, imber superuenit. prouolutus humi, cum iudicum pedes oscularetur, os cœno fœdauit. eo conspectũ ex misericordia concitata absolutus est.

Nausicae Alcinoi regis filia monet Vlyssem apud Homerum in Odyss. vt ad matrẽ eius eat, ad genuaq; procumbẽs manus deosculetur. Plinius lib. 11. de genibus ad hæc manus tendũt, hæc vt aras adorant. inest & in alijs partibus religio: sicut dextra osculis auersa appetitur, in fide porrigitur.

Antiquis Græciæ in supplicando mentũ attingere

mos erat. Scythę immolati bouis carnes minutim ſectas coquebant: in tergore ſtrato ſedentes, manibus in tergum reductis ſupplicabant, pro vindicta, quicunq; autem vellet opitulari, carnium portione guſtata, dextroq; pede tergori impoſito, pollicebantur auxilium.

Iliacis temporibus non ſupplicabatur thure: cedri tantum & citri fruticum combuſtorum nidore ſacrificabant. ex Plin. lib. 23.

Supplicantes oleæ ramum vittis circumplexum ferebant. Vergilius 8.

Optime Graiugenum, cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Ob eam cauſam Seruius inquit, vt inertiam imbecillitatemq; offerentis oſtenderet.

Cap. XIX. *De Sagittarijs.*

DIOGENES Cynicus vt indoctum ſagittarium taxaret, iuxta ſcopum conſedit. rogatus verò cauſam, ne me feriat, inquit.

Philoctetes apud Hom. ſagittandi peritiſſ. in funeralibus Patrocli ludis Teucer vinculum abrupit ad columbę pedes alligatum. Merion volantem columbam in aëre ſagitta aſſecutus confecit.

Vergilius id mutuatus libro 5 Mneſtheo tribuit, quæ ille Teucro: quæ verò Merioni ille tribuit, Vergil. Eurytioni Celebratur & Pandarus apud Homerum, qui cum aliquando non occidiſſet quos vulnerauerat: ſi digreſſo, inquit, hinc mihi contingat reuiſere patriam, penates, vxorē, niſi hos arcus meis manibus confringam, igniq; imponam, protinus hoſtiū aliquis caput mihi detruncet. Dictys Vlyſſem ſagittatione celebrat. Domitianus omnia huius artis miracula

racula excedit, vt dictum est in capite Artem quam quisque, & in capite de Exercitatione aliud exemplum.

Vltra Sabam, qui elephãtes occidunt, duo arcum tenent, alter neruum intendit, sagittasq; serpentium veneno tangunt. apud Hom. Vlyssis sagittæ pharmaco tinctæ erant.

Arcum sagittasq; Scythen Iouis filium, alij sagittam Persen Persei filiũ inuenisse dicunt, ait Plinius. Solinus ait de Creta: Prima manum nauibus & sagittis posuit.

Scythæ, eorũq; exules Parthi, sagittatione excellunt. Vologesus Parthorum rex Vespasiano quadraginta millia sagittariorum promisit.

Cap. XX. *De Similitudine.*

ANTIOCHO regi adeò vsq; similis fuit vnus ex æqualibus, & ipse regiæ stirpis, vt Laodice Antiochi vxor extincto eo, in lectulo perinde atq; virũ, ipsum collocauerit: Isq; admissum populum compellans, cõmendauit illi Laodicen, filiosque ex Valerio: sed Plinius libro 7. vocat hunc Arteonem, & è plebe hominem. mirum dictu quantopere à cæteris historicis Valerius dissentiat. Solinus Archenionem, & è plebe Syriaca hominem vocat.

Lentulus & Metellus adeò similes histrionibus fuerunt, Spinteri & Pamphilo, vt ille Spinter, hic Pamphilus sit cognominatus. Scipioni cuidam post Cneum, cognomen Salutio mimus dedit.

Cornelius Scipio Serapioni victimario simillimus Serapion & ipse cognominatus est.

Proconsuli Romano perquàm similis Siculus quidam fuit. Dicente verò proconsule, se admodum

mirari quòd pater eius nunquam in prouincia fuisset: At meus, inquit ille, Romam frequenter accessit. Idē euenisse Augusto, dictū est in capite de Patiētia.

Vibius ingenuæ stirpis, & Publicius libertinæ, Pompeio Magno adeò similes fuêre, vt ora omnium in se conuerterēt, quocunq; issent. Val. & Plin. apud Solinum falso pro Vibio, Iubius legitur.

Nicocles Sicyonius tyrannus, Periandro Cypseli filio. Persa Orontes Alcmæoni Amphiarei. Lacedæmonius quidam adolescens, Hectori simillimus.

Iudæus quidam cum esset perquàm similis Alexandro Herodis filio, illo extincto, fallendi spe Romam venit, cum gentili suo atq; suasore, assimulans surreptum fuisse à morte. prius tamē à Iudæis in Creta degentibus, multa acceperat dona, quasi rex putatus. omnes igitur Romæ visendi studio circumfundebantur, ingensq; multitudo conueniebat, vt sella etiam illum portarent: sed Cęsar, qui accusatum Alexandrum à patre Herode apud se benè nosset, adduci ad se, vt Pseudoalexandrū cognosceret, iubet: sed Ladus, qui hominē ad Cæsarem adduxit, remotis arbitris, suæ ipsius vitæ parci rogat. nam ita rem fateretur, authoremq; proderet. Id cum fecisset Cæsar, Pseudoalexādrum propter corporis habitudinē remigū numero inseruit, suasorē verò morti destinat.

Andriscus quidam vltimæ sortis homo, dubium seruus an mercenarius, quia similis esset Philippo Macedoni, imperiū inuasit Macedonum: sed victus tandē à Iuuentio prætore Pseudophilippus, in triūphum ductus est. Exemplum similitudinis in cap. de Calliditate, in dictione Torannius, est.

Lucius Plancus orator, ob formæ similitudinem histrioni Rubrio cognomen imposuit, rursus Curioni

rioni patri Burbuleius. itē Messalæ Menogenes, perinde histriones dicti. Suræ quidã proconsulis etiam rictum, in loquendo contractiorem, linguæ & sermonis tumultum, non imaginē modò, piscator quidam in Sicilia reddidit. Cassio oratori celebri, armētarij Mirmillonis obiecta similitudo est. De Torannij pueris Marco Antonio venditis, dictum est cap. de Calliditate.

Ariarati Cappadocum regi adeò similis fuit barbarus quidam, vt post illum à M. Antonio occisum, ad regnum aspirarit: sed is Augusto pœnas pependit.

Hibreæ oratori seruus quidam adeò similis fuit, vt germanum illius esse ab omnibus creditum sit.

Pompeij patri adeò similis fuit oculorum specie eius coquus Menogenes Strabo, vt ex eo Strabo ipse etiam fuerit nuncupatus.

Similitudo prouerbialis dicitur, lac lacti, aqua aquæ, ouum ouo, ficus ficui, farina farinæ. ex Plauto, Cicerone, Persio & cæteris. Simiam homini similem & nos esse videmus: & Ennius ait,

Simia quæ similis turpissima bestia nobis.

Cap. XXI. *De Tyrannide.*

LATO decreto Athenis, ne Demetrij epistolæ ad populũ afferrentur, cum mox Athenienses pœnitentia acti, authores decreti in exilium egissent, decreuissentq; omnia quæ à Demetrio iuberentur, sancta apud Deos, iustaq; apud homines esse, atq; vir quidam bonus, Stratoclem, qui ista decerneret, delirare dixisset, Demochares Spartiata ad tyranni potentiam alludens: deliraret, inquit, Stratocles, nisi hoc pacto deliraret.

T. Quintius contra Philippum Macedonem missus, cum in colloquium venisset, & Philippus obsides postularet, quoniã apud Romanos multi essent duces, ipse autem solus in Macedonibus, optimo scommate illius tyrannidẽ taxans Quintius: tu nempe, ait, te solum effecisti, quippè qui amicos & cognatos occiderat.

Argeus Lacon faciens aliquando iter per Siciliæ Selinuntem, cum in sepulchro quodam hoc elegiacum legisset,

Hosce Selinuntis quæcunq; tyrannida Mauors
Extinxere, ferus perdidit in foribus.

Iure perijstis, inquit, qui ardentem tyrannidẽ extinguere conati estis. nam permittendum potius fuit totam cremari.

Tricipitinus Lucretiæ pater, quia Tarquinius etiam dicebatur, ob solum Tarquiniorũ nomen exosum, Roma pulsus est.

Pompeius cum crus candida fascia alligasset, in eum tanquam regni affectatorem Fauonius inuectus: non refert, inquit, qua in parte corporis diadema sit. Olim caligis cum non vterentur, crura fascia alligabant.

Antigono occiso, occisores eius rerum potiti, omni iniuriarum genere Phrygios affecerunt. agricola verò agellum fodiens, rogatus quidnam faceret: ego suspirans, inquit, Antigonum quærito.

Dionysius senior audiens à filio vxorem nobilis Syracusani stupratam esse: iratus ait, nunquid tale ab eo factum sciret? at ille: tu inquit, patre tyranno non es natus, ego verò memini me tyranni filiũ. Is Dionysius senior, 10. millia ciuium interfecit, prodito fratre hostibus per inuidiam, matre quoq; anicula & iam

iam victa præfocata: filias tamen appellauit alteram temperantiam, alteram iustitiam. eius filius Dionysius Apollinis se filium nominauit.

Nabis Lacedæmoniorum tyrannus firmato Argis præsidio, Lacedæmonē ingressus, cum viros ipse spoliasset, ad fœminas spoliandas vxorem Argos remisit. ea nunc singulas illustres, nūc simul plures cōsanguinitate inter se iunctas, domū accersendo, blādiendoque, ac minitando, non aurū modò illis, sed tandē vestes mundumq; omnē muliebrem ademit.

Syracusanis omnibus Dionysij tyranni mortem appetentibus, sola Himera mulier matutino tempore Deos precabatur, vt incolumis sibiq; superstes esset. quòd vbi resciuit Dionysius, rogauit vetulam quid esset in causa. Tum illa: puella, ait, cum essem, grauemq; tyrannum haberemus, occidere illum cupiebam. eo mortuo, aliquanto teterior tyrannidem occupauit: ei quoq; mortem imprecata sum, ex sententia euenit. te illis longè deteriorem habemus: verita itaq;, ne te absumpto, deterrimus in locū tuum succenturiaretur, tibi salutem precor.

Timon in Alcibiadis mores malos stomachatus, redeunti à cōcione illi ait: macte virtute adolescens, authoritate tua potētiam auge. magnam enim huic Reipub. perniciem augebis.

Tiberius imperator omni sæuitia fœdissimus, audita morte quam sibi accelerauerat Carnulius: Carnulius, inquit me euasit : perinde atq; si diceret, se esse ipsa nece deteriorem.

Idem precanti cuidam pœnę maturitatem, respōdit: Nondum tecum in gratiam redij

C. Caligula Valerio Asiatico, in conuiuio & in concione voce clarissima qualis in concubitu esset,

vxor eius obiecit. Idem Chereæ tribuno militum signum petenti, Priapum misit.

Apollonius Thyaneus, cum apud Domitianum venisset accusatus à quopiam, atque ante fores cum Damide socio expectaret: videris mihi, inquit, ô Dami, arbitrari Æacum, vt in inferno dicunt, has fores custodire, mortuo enim similis appares: nō mortuo, inquit Damis, sed morituro.

Timoleon Corinthius, cum à tyrannide fratrem persuadendo abducere non potuisset, operam nauauit ijs qui illum interficerent.

Dionysij vxorē liberosq; stupratos, ac demum interemptos, ad extremumq; cinerem ex cadaueribus concrematis in mare de naui conspersum constat.

Agrigentini Phalaridis tyrannide liberati, sanciuerunt neminē vsurū esse vestibus ceruleis: quoniā illius satellites eo colore vsi essent.

Locrenses diu bello graui Leophronis Rheginorum tyranni vexati vouerunt, si forent victores, die Veneris festo virgines suas prostituerent. eo voto intermisso, cū aduersa cum Lucanis bella gererent, in concionem à Dionysio vocati sunt: ille eos hortatur, vt vxores filiasq; suas quàm possint ornatissimas mittant: ex quibus centū sorte ductæ, voto Veneris publico funguntur, religionisq; gratia vno vt essent in lupanari mēse futuræ, omnibus antè iuratis viris, ne quis vllam attaminaret. quæ res ne virginibus voto ciuitatem soluentibus fraudi esset, decretum condiderunt, ne qua virgo nuberet, priusquàm maritis illæ traderentur. probato consilio, vt superstitioni virginumq; pudori consuleret̄, certatim omnes fœminæ impensius exornatæ in templū Veneris conueniūt: sed has omnes Dionysius imissis militib. spoliat.

Cum

Cum decem ciues qui in Herodem coniurauerāt, detecta coniuratione ab illo occisi essent, qui detexerat, paulo pòst non modo occisus à quibusdam est, sed membratim dilaceratus, canibusq; dilaniandus datus.

Scurra quidam in Claudij tyrannidem alludens ait, in vno annulo bonos principes posse scribi atq; depingi.

Timocrates Dionysij tyranni sororis maritus, ad Dionysium in Italia absentem, de Dionis aduentu literas tabellario dederat. tabellarius verò cum Rheginum agrū euasisset Caulonamq; venisset, in familiarem quempiā incidit, qui nuper arietem cecidisse ferebatur: à quo suscepto carnis frusto, iter approperat. magna verò noctis parte exacta. fessus sub arborē iacuit: lupus verò secutus odorē, alligatas sacculo carnes auferens, literas vna asportauit. cæterum tabellarius tyranni metu aliò pergit.

In Ægesta Siciliæ oppido, Æmilius Censorinus delectabatur nouis tormentorū instrumētis: itaque Aruntius paterculus, equum æneum excogitauit, in quo supposito igne damnati morerentur: sed ipse primus ex tyranni iussu expertus est, vt Perillus Phalaridis æneū taurum: ab eoq; Æmilio qui sæua gerunt imperia, Æmilij nominantur, ait Plutarchus in Parallelis ex Aristide, notabili (vt arbitror) mendo Æmilij pro Manlij nā imperia Manliana apud Romanos dicebantur, à Manlio Capitolino, qui imperium affectans, cōiectus in carcerem est. sed ne qua ex plebe, quæ omnis vestē habitumq; mutarat, seditio orietur, è vinculis solutus est. nec sic quidem quieuit: sed ad deterius tendens, nulli magistratui obediens, accusatus, damnatusque, è saxo Tarpeio, vnde ipse

Gallos

Gallos deturbarat, pręcipitatus est. Obiter tamē notandū, dixisse Gellium, Posthumiana imperia dici. mirum cur à Liuio dissentiat in rebus nostris: qui libro quinto decade prima ait: Filius ab Aulo Posthumio, quòd occasione benè pugnandi captus, eius iniussu discesserit præsidio, victorem securi percussum tradunt. nec libet credere, nec licet, in varijs opinionibus: argumento est, quòd imperia Manliana, non Posthumiana, appellata sunt. nam Plutarcho, nominum Latinorū, vtpotè Græco homini, non omninò conscio, ignoscendum arbitror.

Clearchus Heracleorum tyrannus, dum seruos matronis ꝑ vim copulat, alios torquet, alios occidit, Iouis se quoq; filium mentitur: filioq; suo Ceranno, id est, fulmini vocato suadet, vt Deos nō mendacio tantū, verùm etiā nominibus illudat: tandē is quoq; cōfossus est à Chione & Leonide, Platonis discipulis.

Aristotimus cum Epirorum vrbem per tyrannidem occupasset, multos ex primoribus occidit multos in exilium egit. sed postulantibus Ætolis per legatos, vt coniuges liberosq; exulum redderet, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatē dedit, diemq; profectionis statuit. illæ verò preciosissima quæq; secum auferentes, cum ad portam quasi vno agmine profecturę cōuenissent, omnibus rebus spoliatæ in carcerem conijciuntur, occisis prius in gremijs matrum paruis infantulis, virginibusq; ad stuprum direptis sed tandem virtute Helemati senis vix in illum impellentis, occisus est. Iust. 26. Plutar. verò in lib. de Mulierib. illust. Eliensium tyrannum eum vocat, & occisum consilio Hellanici. Mendum puto esse in Iustino. Meritò igitur Chilon in epistola ad Periandrum: Felicem eum, ait, tyrannum cēseo, ceu

in sua

in ſua domo abſq; ſanguine contigerit mori. Iuuenalis: *Sine cæde & vulnere pauci*

Diſcedunt reges, & ſicca morte tyranni.

Ariſtot lib.7.Polit.admiratur, quòd apud Sicyonios Orthagoræ, filiorumq; tyrannis, ad cẽteſimum annum perdurauit.

Maſiniſſa rex, cum quinquaginta filios haberet, Mithridatum populiq; Romani amiciſſimus, parum fidei in hominum pectoribus reponens, ſalutẽ ſuam canum cuſtodia vallabat.

Alexandrum Pheræum, ſcriptum legimus, vxorem Theben admodum dilexiſſe: ad eam tamen in cubiculum veniens, barbarum ſtigmatiam ſtricto gladio iubebat anteire, præmittebatq; de ſtipatorib. ſuis qui ſcrutarentur arculas muliebres, & ne quod in veſtimentis telum occultaret, diligenter exquirerent. nec eum fefellit opinio: ab ea enim ipſe ob pellicatus ſuſpicionem interemptus eſt.

Dionyſius tyrannus cultros metuens tonſorios, candẽte carbone ſibi adurebat capillum. vide in cap. de Timore.

Commodus imperator, capillo ſemper fuit fucato, auriq; irradiamentis illuminato, comam & barbam timore tonſoris adurens. corpus tamen eius, vt vnco traheretur, atq; in Tyberim mitteretur, ſenatus populuſq; Romanus poſtulauit.

Thales philoſphus rogatus, quid difficile vnquã vidiſſet: Tyrannum, inquit, ſenem.

Nero Roma fugiens, in liberti Pharontis villam cum veniſſet, aquam ex ſubiecta lacuna potaturus hauſit: & hęc eſt, inquit, Neronis decocta (nã aquam decoquere is inuenerat)

Tyrannus Theſeus omniũ primus fuit Athenis, poſt

post hunc Phalaris Agrigenti. ante Dionysium fuere Pisistratus, Phalaris & Apollodorus: prętet dictos, Theagenes Megaris, Phidon Argis, Panetius in Leõtinis, Cypselus Corinis, Perianderq; eius filius. Item Hiero, Gelo, Aratus, Nicocles Sycionius, Busiris Ægyptius, Diomedes Thrax, Hippias Pisistrati filius: ex his Periander primus armatus circumseptus incessit item Psammetichus, Clearchus. & iam dicti Phalaris, Dionysij duo, Archelaus Macedonum tyrannus, ex Plat. 6. & Megapentes Lacydi tyrannus.

Cassius tanto suapte ingenio odio tyrannos insectabatur, vt puer adhuc cum ad eundem præceptorem cum Fausto Syllæ filio accederet, illeque inter pueros patris monarchiam laudaret, insurgens Cassius colaphum illi inflixit. quam rem volentibus procuratoribus necessarijsq; Fausti deferri, decernique iudicio: inhibuit Pompeius, puerosq; vnà coniungens erat iudicaturus. cum Cassius: Eia, inquit, Fauste aude coram hoc proferre sermonem illum, quo irritatus fui, vt os tibi iterum effringam.

Helicon Cizicenus, vnus ex Platonis æqualibus, cum solis eclipsim prædixisset, euenissetque sicuti erat effatus, à iuniore Dionysio talento donatus est. Tum Aristippus ad alios Philosophos conuersus, per iocũ ait: Ego quoq; mirabile, inquit, habeo quod pdicẽ. quibus vt proferret obsecrantibus: Prędico igitur, ait, Platonẽ atq; Dionysium breui tempore inimicos fore.

Archelaus Perdiccæ filius ex ancilla Alceti patrui, tyrannidem Macedonię per dolos nactus est. is enim patruum Alcetam accersitum ad se, quasi regnum quod Perdicas abstulerat redditurus, conuiuio vinoque grauatim, ipsum & filium illius Alexandrum

coniectos

coniectos in plaustrum, nocteque asportatos trucidauit: fratremque ex Perdica legitimo matrimonio ortum filium, in puteum præcipitem adhuc septennem dedit. Cleopatræque matri asseruit, puerum, dum anserem persequeretur, in puteum cecidisse. ex Plat. Gorgia.

Bias rogatus, quodnam esset ex animalibus perniciosissimum: syluestrium, inquit, tyrannus: domesticorum, adulator. His adde titulum de Crudelitate ac Seueritate.

Cap. XXII. *De Timore ac Metu.*

DIONYSIVS tyrannus 25. annos natus, tyrannidem occupauit Syracusarum, in qua 38. annis tyrãnus fuit. tondi à filiabus voluit nõdum adultis. post adultas, candentiũ iuglandiũ putaminibus capillos barbãq; adurebat cumq; duas haberet vxores, Aristomachen ciuẽ suam, & Doridem Locrensem, sic ad eas ventitabat, vt antea omnia essent perquisitã. Cubicularem lectum fossa lata circũdedit, quam cõiunxerat ponte ligneo, quem clausis cubiculi foribus detorquebat. idemq; communibus suggestis non se credens, concionari è turri alta solebat. fuit autem hic maior Dionysius.

Quidam vsque adeò timore concutiebatur, vt audita Herculis fortitudine atque fama, in specum se abdiderit. Deinde transeuntem fortè illac Herculem cum respexisset, timore correptus moritur.

Cassander tanto timebat Alexandrum Magnum opere, vt cum post illius mortem Græcia capta, Macedoniæ imperitaret, Delphosq; venisset, statuas ibi contem-

contemplans, Alexandri imagini occurrit. eius aspectu tanto terrore concussus perculsusq; est, vt diu mentis illa trepidatio sedari non potuerit.

Pisander quidam adeò timidus fuit, vt anxius esset ne suam ipsius animam alicubi videret, quæ cum viuum reliquisset. Dolon apud Homerum, lapsus in insidias Vlyssis Diomedisque, adeò expauit, vt dentes crepitarent, os titubaret, lingua confusos sonos ederet.

Romanos tantus terror nouæ gentis Germanicæ inuasit, vt testamenta passim scriberentur in castris.

Artemonem Fabrum adeò timidum aiunt fuisse, vt quamdiu vixerit, duo serui supra caput eius æneũ scutum tenerent, ne quid in eum desuper caderet. quòd si casu contigisset egredi, lectica tecto adoperta circumlatum ferri solitum: ob hoc Periphoretum cognominatum.

Vibius Crispus in eum qui loricatus in foro ambulabat, prætendebatq; id metu se facere: Quis tibi, ait, sic timere permisit?

Cicero de Pompeio Cæsareq; dicebat, quem fugiam habeo, quem sequar non habeo.

Augusto quispiam timidus tremensq; quippiam offerebat, modoq; manum proferebat, modò referebat. tum Augustus: Putas, inquit, te elephanto assem dare?

Molpadia Partheniaq; Rheæ sorores, Chrysothei filiæ, vini amphoram custodientes, paulo antè reperti, somno solutę sunt. interea sus domum ingressa, vini amphorã fregit: sed illæ patris iram veritæ, in mare sese præcipites dedere.

Diogenes Cynicus, dicente illi Alexandro Macedone,

done. Num me times? quid enim, inquit, es bonus an malus? dicēte illo, Bonus: quis ait, bonum timet?

C. Carbo iussu Pompeij ad supplicium ductus, flebiliter à militibus petiit, vt sibi aluum leuare ante obitum liceret, vt lucis vsu diutius frueretur, eò vsq; moram trahens, donec caput eius sordido in loco sedentis abscinderetur.

L. Quintius Cincinnatus dictator, L. Minutium cōsulatum deponere coëgit, quòd castra eius hostes obsederant.

L. Calphurnius consul, Ticium equitem praefectum in bello contra fugitiuos, quòd circumuentus arma hosti tradidisset, cum toga Laciniis abscissis amictum, discinctaq; tunica indutum, nudis pedibus tota die ad principia per omne tempus militiae adesse iussit interdictumq; conuictum hominum, balnearumq; vsu Catalina apud Salustium: Semper in praelio iis est maximum periculum, qui maximè timent, audacia pro muro habetur, ait.

Papyrius cursor Praenestinum praetorem, qui ob timorē ex subsidiis segnius suos duxerat in primam aciem deambulans ante tabernaculum vocari ad se iussit, tanquam obtrūcandum, iussit igitur lictorem securim expedire. Ad quam vocem exanimi stante Praenestino: Age dum lictor, ait, excide radicē hanc, in commodo ambulantibus futuram. perfusumque vltimi supplicij metu, mulcta dicta, dimisit.

Clitus quidam Iudaeus, Iosippi iram pertimescēs, qui ambas manus illi praecidendas iurauerat, orauit vt vnam saltem ipse praecideret. concedente Iosippo, sinistram sibi abscidit.

Timidissimi Rhegini, item Epeus quidam. Epatici solent formidare.

Cap. XXIII. *De Turpitudine, seu magis Deformitate.*

Corytheus fuit præter vecordiã adeò deformis, vt vulgo iactatũ sit, Corytheo deformior.

Galba cum esset ingenio optimus, eloquentiaque clarus, forma tamen admodum turpi, malè audiebat, cùm ab alijs, tum à M. Lælio. ait enim vrbanè, Galbæ ingenium malè habitare.

L. Lælius Lamia deformis senexque cum Crassum interpellasset, dixissetq; Crassus, audiamus pulchellum puerum: tum ille cum respondisset, non potui mihi formam fingere, ingenium potui; Crassus, audiamus ergò, inquit, disertum. ex Cicerone de Oratore. Alibi Helium legi, non Lælium.

C. Iulius, Helmio sciscitanti, crebroque instanti, qualis sibi videretur vt diceret, imaginem galli in scuto Cimbrico positam digito indicauit. Crassus orator testi idem respondit apud Plin. 35.

Mercator apud Plautum in Asinaria, cùm à Libano sciscitaretur, cuius formæ esset Saurea Atriensis quem quærebat: vrbanè Libanus, macilentis malis, rufulus, aliquãtulum ventriosus, truculentis oculis, commoda statura, tristi fronte.

Turpitudine notus Philopæmenes, de quo suprà.

Martialis in Thelesinam turpem:

Vna nocte quater possum, sed quatuor annis
Si possum peream te Thelesina semel.

Cap. XXIIII. *De Testibus.*

Cvm Silus testis in Pisonem esset productus, iniuriarum in socios illatarum accusatum, illumque

que læsisset; adessetque Crassus: potest fieri, inquit Crassus, Sile, vt is quem te audisse dicis, iratus dixerit? annuit Silus. Potest esse vt tu nō rectè intellexeris? Id quoq; toto capite annuit. Potest etiā fieri, inquit, vt omninò quod te audisse dicis, nunquam audieris?

Cum apud Athenienses quidā sanctè grauiterq; vixisset, & testimonium dixisset publicè, & vt mos est Græcorū, iurandi causa ad aras accederet, vna voce omnes, ne is iuraret, proclamasse aiunt. Cicero in oratione pro L. Cornelio Balbo. Id Xenocrati apud Athenienses remissum legimus.

Ex Iouis tabulis testis, apud Græcos dicebatur pro certo indubitabiliq;. item Atticus testis.

Testis falsus qui deprehenderetur apud Indos, extremis decurtabatur. Apud Romanos è saxo Tarpeio deturbabatur. Testimonium veritati, non amicitiæ reddes, ait Seneca.

Moses sanxit, ne vni testi crederetur, sed tribus aut vltimum duobus, quorum testimonium verum faciat vita prior. Mulierū autem testimonium propter leuitatem nequaquā recipiendū. Claudius verò testem fœminā induxit in senatum, quòd contra leges factum est: nisi maiestas esset diminuta, quod in Fuluia Catilinæ indice est factum. Paulus verò libro 22. Digest. ait, mulieres posse dicere testimoniū in iudicio. Diuus Hadrianus rescripsit Iunio Rufino proconsuli Macedoniæ, testibus se, nō testimonijs crediturum: ait Calist. lib. 22. Digest. Idē etiam ait, testē idoneū patrem filio, aut filiū patri non esse. Pompo. nullum idoneū testē in re sua. Vlpian. ait, duos testes, vbi numerus testimoniū non adijcitur, satis esse. Scæuola ait, testimoniū dicere nō cogi senes, valetudinarios,

 milites,

milites, vel quibus venire non licet. Paulus ait, in vitium non posse cogi ad testimonium aduersus socerum, generum, vitricum, priuignum, sobrinum, sobrinam sobrino, sobrinauè natum.

Cap. XXV. *De Testamentis, ac Vltimis voluntatibus.*

MILITIS cuiusdam pater accepto falso de filij morte nuncio, alijs hæredibus scriptis decessit. Peractis stipendijs adolescens domum redijt, quam patris errore clausam reperit.

Testamentorum apud veteres tria erant genera. vnum, quod calatis comitijs in concione populi fiebat: alterum, in procinctu, cum viri ad prælium cõmittendum in aciem vocabantur. tertium, per familiæ emancipationẽ cui æs & libra adhibebatur. nam in abalienatione nexus solennitas adhibebatur. Nexus verò fiebat, adhibitis non minus quinq; testibus Rom. ciuibus puberibus, & præterea alio eiusdẽ conditionis qui libram æneam teneat, qui libripens dicebatur. qui enim mancipium acciperet, æs tenens dicebat: Hunc ego hominẽ, qui mihi empt', hoc ære æneaq; libra & iure quiritũ meũ esse aio. Deinde ære percutiebat librã: idq; æris ei dabat, à quo mancipiũ accipiebat, quasi loco precij. Eadem solennitas dabatur in liberorũ emancipatione, quę in mancipatione emptioneq;, quæ per æs libramq; dicebatur. Omnis præterea hæreditas assis appellatione continebatur, sicut omnis dimensio ex assis diuisione constat fieri, vt as ipsum pro omni quantitate acciperetur. vnde Cæsar instituit hæredes C. Octauium ex dodrante, L. Pinarium & Q. Pedium ex quadrante. reliquos in ima cæra. Decium Brutum etiam in secundis hæredibus.

dibus.ex Tranquill. illud Ciceronis de Legibus non placuit prætcrire, vt cui plus legatum ſit, quàm ſine religione capere liceat: is per æs & libram hæredem teſti ſoluat, propterea quod eo loco res eſt ita ſoluta hæreditate, quaſi ea pecunia legata non eſſet.

Iuſtinianus libro 7. Tale quiddam etiam tunc apud clariſſimum Bithyniæ prouinciæ iudicem geſtum inuenimus. in teſtamento offenſus, teſtium falſitate peſſima, apertè conuictorum, & nouiſſimè cōfeſſorum: quia cum teſtamētum fieret, & fuiſſet defuncta teſtatrix, eius iam mortuæ quidam tenentes manum, ita per chartam virgam factam, & ex latere ductam traxerunt: & ſignum venerabilis crucis videri ſcripſiſſe defunctam præparauerunt.

CAP. XXVI. *De Tempore.*

PERCONCTANTI an Lampſaceni montes aliquando mare futuri eſſent, Anaxagoram reſpondiſſe aiunt: ita ſanè, niſi tempus defecerit. Thales ſapientiſſimum eſſe dicebat tempus, quod omnia inueniret.

Tempore vti, ſeruireq; ſcenæ, vtiq; foro, vt dicitur, oportet. Biblis Ouidiana, eum quem ad fratrem Caunum cum amatorijs literis miſerat, non idonea legit tempora, ait. Gothorum regem Theodoricum indulgentiſſimum fuiſſe, cum alea viciſſet: Veſpaſianum aditu facilem, cum in balneum tricliniumque acceſſiſſet.

Tempore omnia conſumi conſtat. quapropter Saturnum, qui pro tempore interpretatur, voracem famelicumq; fuiſſe aiunt: & ſub eo ortos, voraces fore, Mathematici dicunt.

Tempus edax rerum, tuq; inuidiosa vetustas,
Omnia destruitis: viciataq; dentibus aui,
Paulatim longa consumitis omnia morte: ait Ouidius.
Horatius:
Fugit retro leuis iuuenta,
Et decor, arida
Pellente lasciuos amores
Canicie, facilemq; somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis, neq; vno luna rubens nitet
Vultu.

CAP. XXVII. *De Tonsoribus.*

CVM aliquando in tonstrina sermo de Dionysio incidisset, diceretur; tyrannidē illius esse propè inexpugnabilem, tonsor (vt illorum est mos) loquax, ridés: Hæccine, inquit, loqui vos de Dionysio: in cuius iugulo ego subinde teneo nouaculam? id vbi Dionysio nunciatum est, tonsorem in crucem sustulit. Theophrastus tonstrinam, ebrietatē sine vino vocabat, qa omnia ceu ebrij effunderēt tonsores.

Festiuum Martialis epigramma in Antiochum tonsorem:

Qui nondum Stygias descendere quærit ad vmbras,
Tonsorem fugiat si sapit Antiochum.
Alba minus sæuis lacerantur brachia cultris,
Cum furit ad Phrygias enthea turba modos.
Mitior implicitas Alcon secat enterocelas,
Fractaq; fabrili andolat ossa manu.
Tondeat hic inopes cynicos, & Stoica menta,
Collaq; pulverea nudet equina iuba.
Hic miserum Scythica sub rupe Promethea radat,
Carnificem nudo pectore poscet auem.

Ad matrem fugiet Pentheus, ad Manadas Orpheus:
Antiochi tantum barbara tela nocent.
Hac quicunq; meo numerasti Stygmata mento,
In veluli picta qualia fronte sedent:
Non iracundus fecit grauis vnguibus vxor,
Antiochi ferrum est & scelerata manus.
Vnus de cunctis animalibus hircus habet cor:
Barbatus viuit, ne ferat Antiochum.

Victo à Philippo Lacedæmoniorum duce, Nicia duce Atheniensium, cum res esset Atheniensibus incognita, hospes quidã in tonstrinam in Pireũ diuertens rem aperit. Tonsor accurrẽs ad vrbẽ, Atheniensi magistratui audita nunciat. cõuocato populo atq; in medium adducto tonsore, rogatur, vnde rumorem afferret? ille cum nihil certi afferre videretur, in carcerẽ conijcitur, mox perpessurus grauiores pœnas, quod hos in vulgum rumores proferret. Repete exemplum Archelai in capite de Loquacitate.

Tonsores in Italiam ex Sicilia venerunt post Romam conditam anno 454. adducente P. Licinio Mena. ante intonsi fuêre. Tonstrix Cleopatræ Iradee nuncupata est.

Argiui victi à Lacedæmonijs, Thyreis amissis, acpillos omnes sibi totonderunt, cum antea essent criniti. legemq; condiderunt, se deuouentes, ne prius comam alerent, neuè mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. Rursus Lacedæmonij tulerunt, vt posthac essent comati, cum hactenus non fuissent.

Theseus anteriorem capitis partẽ abradebat: vnde Theseis hoc tonsuræ genus dictum: licet Abantes primi hoc tonsuræ genere sint vsi. Persæ in funere

ſe tondent, vt in Maſiſtij morte factum eſt apud Herod. apud Indos in maximo ſcelere rex tondet peccatorem, eam putans ignominiam pœnamq; atrociſſimam.

Ephori, cum primùm magiſtratũ ineunt, vt Ariſtoteles inquit, dimiſſo per vrbem præcone ciuibus præcipiunt Lacedæmonijs, vt ſinguli barbam circa mentum tondeant.

Dacæ populi ſummum capitis verticem radunt: in medio capillos creſcere ſinentes, hinc atq; illinc in orbem tondentes. Maxies dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt.

L. DOMITII BRVSONII LVCANI, RERVM MEMORABILIVM, HISTORIARVM, EXEMplorum, miraculorum, facetiarumque.

Liber VII, ad Mecœnatem.

Cap. I. *De Vitio*.

OPPVGNATIS, expugnatisque quantum arbitror ſcelerum cateruis, præſidium meum Mecœnas, ad Fœdum imperatorem, qui latitans in receſſus ſyluasq; ſe receperat, delendum acceſſimus. quapropter in vitium nomen per ſe vitandum, teterrimumque, militum Fœdorũ ducem inuehitur libri ſeptimi initium.

Dionyſius iunior regno pulſus, eadem dicebat ſe

pati

pati, quæ adolescentes. quemadmodum enim illi si peccauerint, hilari vultu fratrum consuetudine vtũtur, patris verò præ pudore fugiunt: sic illi euenisse, vt in Metropoli vitam agens, verecundia teneretur, in Leucade cum voluptate viueret.

Cum equus matrem vt saliret, cogi non posset, capite eum obuoluto auriga adductũ coëgit matrem inire. cum verò descendenti dempsisset ab oculis velamentum, indignatus equus in eum impetum fecit, mordicusq; confecit.

Eadem ex causa in Reatino agro laceratum aurigam legimus. Alium verò equum detracto oculorũ operimento, & cognito cum matre coitu, petijsse prærupta, atq; exanimatum.

Heliogabalus adeò vitij scatens fuit, vt inuisus omnibus esset, atq; post mortem cadauer tractum per circi spacia, atq; in cloacã à militibus immissum est. quæ cum non caperet, in Tyberim deiectum est per pontem Æmilium, adiecto etiam pondere ne fluitaret.

Apollonius Tyaneus, cum Tito dixisset: Ego comitẽ tibi adiungam sodalẽ meum Demetrium, qui audacia pollet vera loquendi: habet enim vim quandam cynicam, id est, caninam: itaq; canis is tibi latrabit. vrbanè Titus, ducam, ait, pedissequum canem, quem concedam non latrare tantum, sed etiam mordere, quoties iniustè aliquid me facientem animaduerterit.

Cato apud Ciceronem de Finibus: Quis æquo animo videt eum, quem impurè & flagitiosè putet viuere? Quis non sordidos, vanos, leues, futiles? Seneca in prouerb. Cum vitia prosunt, peccat qui rectè facit.

Cap. II. De Virtute.

AGesilavs Lacedæmonius rogatus, quomodo quis maximè apud homines probaretur: si dicat, inquit, optima, & faciat honestiss. Virtus eiusmodi est, vt ipsis statim rebus gestis ita afficiat homines, vt nō modo admirentur opera, verum in authorem quoq; summo studio incendantur.

Nestor Sophocleus ab Aiace iurgijs lacessitus: Non incuso, inquit, qui rectè agis, quod perperam loquaris.

Idem Agesilaus rogatus, quæ nam prius discenda forent? Ea respondit, quibus viri sunt vsuri. Augustinus ait: virtus est bona qualitas mentis, qua rectè viuitur, qua nemo malè vtitur.

Horatius:

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima
Stultitia caruisse.

Socrates apud Plat. in Phœdone ait Simmiæ: Annitendum est, vt in hac vita virtutem & prudentiam sapientiamq; consequamur: præmium namq; pulchrum, est, & spes est ingens.

Franciscus à Consulibus auunculus meus, iuris & consultissimus, & disertissimus, tantæ fuit virtutis, vt neq; in patrocinijs, neq; in magistratibus, quos mul tos gessit, potuerit vnquam ab honesto deflecti: ingratus fuissem, si illius virtutem silentio præterirem, præsertim apud te: qui præter cæteros omnes huiusmodi viros amplecteris, fouesq;.

Gorgias, cum à Socrate percontaretur, an Persarum regem putaret felicem: Nescio herculè, inquit, quantum virtutis ac disciplinæ habeat.

Themisto-

Themiſtocles Seriphio cuidam dicenti, cum non ſua, ſed patriæ gloria ſplendorem aſſecutum: Vera, inquit, herculè narras: veruntamen nec ſi ego Seriphius, ignobilis: nec tu ſi Atherienſis eſſes, clarus vnquam fuiſſes.

Demaratus Spartiata à Xerxe munus petere iuſſos, petijt vt ſibi fas eſſet tiara ſublata in capite regio more per Sardos incedere. Mitropauſtes regis patruelis apprehenſa Demarati manu: Hæc, inquit, tiara haud cerebrũ quod velatura ſit habet: nec tu Iupiter eris, etiam ſi fulmen acceperis.

Zeuxidamus, percontante quodam, cur de fortitudine leges ſine ſcriptis Spartiatæ ferrẽt, nec de ſcriptas iuuenibus præbeant legendas: quia melius, inquit, aſſueſcere fortibus eſt geſtis, quàm ſcripturis ſtudere. Cic. *Virtutis enim laus omnis in actione conſiſtit.*

Virtus ſi in adoleſcente eluceſcat, ſplendidior, ait Cicero, eſſe ſolet. Pompeius, cùm Domitium in Africa domuiſſet, negareturque illi à Sylla triumphus, quia iuuenis eſſet, nec fuiſſet conſul, ſenatorue: vrbanè Pompeius ad circunſtantes conuerſus: Syllam ait ignorare, plures orientem ſolem quàm occidentem ſpectare.

Diogenes Cynicus exprobranti cuidam quod loca immũda introiſſet: Et ſol, inquit, in ſeceſſibus abit, neq; inquinatur. Idem dicenti cuidam, turpe eſſe ꝙ in caupona biberet: & in tonſtrina tõdeor, inquit.

Scipio Aphricanus, cum in Linternum ſeceſſiſſet, prædones quoſdam illius fama permotos ſalutatum veniſſe tradunt, vt tantum virum intuerentur, dextramque illius fide, & victorijs præſtantem contingerent.

Sertorius adeò pius, cõſtans, liberalis atq; officio-

ſus erat, vt cum mos eſſet Iberis, vt qui duce ſe deuouiſſent, vnà cum illo morerentur, ob eamq; cauſam pauci admodum adeſſe cōſueuiſſent: eum verò multa hominum millia deuota ſequebantur. Et aliquando ſuperantibus hoſtibus, ſalutē ſuam Iberos neglexiſſe, vt Sertorium humeris aſportatum in tuto collocarent.

Staurobates Indorum rex Semiramidi minitans ſcripſit, ſi acie victa foret, ſe cruci ſuffixurum: illa ridens, non verbis, ſed virtute certandum, reſpondit.

Pittacus interrogatus quid eſſet optimum, quod in præſentia, inquit, occurrit benè agere. Idomeneus apud Homerum virtutem ex æmulatione dignoſci ait.

Mithridates pro Leonico bello nauali à Rhodijs capto, quippè ſalutis eius defenſore, omnes captiuos commutauit.

Agis rex cum apud Mantineam pugnare cum hoſtibus numero ſuperioribus prohiberetur: Neceſſe eſt, inquit, cum multis pugnare, qui multis vult imperare. Aulus Poſthu. ad milites ait: Bella omnia nō qui plures ſunt numero rectè conficiunt, ſed qui potius virtute ſuperiores.

Eudæmonidas cum in academia Xenocratis vidiſſet iam ſeniorem cum diſcipulis philoſophātem, audiſſetq; virtutem ab ipſo inquiri: vrbanè, quando inquit, illa vtetur?

Epaminondas, cum eſſet ſibi nunciatum, exercitum ab Athenienſibus nouis ornatum armis in ſe miſſum: quid igitur, inquit, Antigenidas gemit, cum Tellen nouas tibias habeat? hic enim malus, ille optimus erat tibicen.

Alcibiades luctans cum puero, in terram ab illo depreſſus

depressus, ignominiam vitare cupiens, mordicus manum apprehendit: dimittente verò Alcibiadem aduersario,& dicente, tanquam mulieres mordere: An,inquit ille,mulierum,non leonum potius,morsus Alcibiadis sunt?

Virtus in Luciano apud Mercurium queritur de iniurijs sibi à fortuna illatis, atq; ait: Cum pro me dicere vellet Plato.expulsus est. Ciceroni pro me dicere incipiēti,M. Antonius grauissimum colaphum in os intulit. destituor itaq; ab omnibus amicis,armatorum vim impetumq; timescentibus,atq; ita relicta,pugnis cæsa,calcibusq; sum conculcata. atq; vt vides ab ea dilacerata,adij Iouem, vt iniurias apud eum exponerem,mense toto non sum admissa. rogitanti mihi Deos exeuntes, causam dixerunt, Iouem vacare vt tempore cucurbitæ florescant,aut papilionibus alæ concinnè sint pictæ.rogatq; tandem Mercurium,vt causam suscipiat, nam sibi despectæ nudæq; latitandum esse.

Cap. III. *De Vtilitate.*

BIAS philosophus rogatus, quidnam rerum faciens delectaretur: Lucrans,inquit. Meritò,inquit Cicero in Officijs,honestas allicere, vtilitas verò rapere ad se videtur.

Pseudolus apud Plautum, cùm dixisset Ballioni, heu pudet ꝙ tibi promisit quicquā: sed ꝓmisit dare, quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit? festiuè Ballio leno subdit: Nimio id quod pudet facilius fertur,quàm quod piget.

Idem Pseudolus,cum Symiæ dixisset,ô hominem lepidum, te quoque etiam dolis atq; mendacijs Iupiter mihi seruet: vrbanè Symia respondit,imò mihi.

Lucius Cassius, ille quē pop. Romanus verissimū & sapientissimum iudicem putabat, in causis identidem quærere solebat, cui bono fuisset. sic vita hominum est, vt ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere. Cicero in Oratione pro Sexto Roscio. meminit etiam in Oratione pro Milone: itaq; illum Cassianum, &c.

Alcibiades, cum à Diomede familiari rogatus esset, vt quoniam nimiū apud Argiuos gratia valeret, currum quem Argis ad Olympicum certamen satis idoneum esse sciret, vt emeret sui causa, atq; sibi redderet cupido Olympicæ victoriæ, ab Argiuis currum emptum apud se Diomede contempto retinuit.

Athenienses in oratione apud Lacedæmonios nō esse inuidiosum dixêre, aliquē qui in summum periculum deducatur, consulere vtilitatibus suis.

CAP. IIII. *De Verberibus.*

DIOGENES Cynicus rogatus, quid vellet, vt colaphum accipiat? galeam, inquit.

Sosia verus Amphitryonis seruus, missus à domino, vt nunciaret Alcmenæ vxori, victoriam partam à viro contra Theleboas, cum Mercurium, qui & ipse Sosiæ formam sumpserat, noctu ante ædeis vidisset ad pugnam paratum, facetè: Credo, inquit, misericors est nunc propterea quod me meus herus fecit vt vigilarē: hic pugnis faciet hodie vt dormiam. Ibidemq; Merc. vbi dixisset, quod si ego illum tractim tangam, vt dormiet, respondit Sosia: seruaueris, nam continuas has treis noctes peruigilaui. Ex Plaut. Amphitr.

Pueri apud Spartanos sic verberibus excipiuntur, vt multus è visceribus sanguis exeat: nonnunquam

quam

quam etiam ad necem, quorũ non modò nemo exclamauit vnquam, ſed ne ingemuit quidem. Ex Cicerone libro 2. Tuſc. & Seneca.

M. Cælius, cum ſellam eius curulem Iſauricus cõſul fregiſſet, atq; à patre conſul verberibus cæſus diceretur: vrbanè ille ad lora quibus cæſus fuerat cõſul alludens, alteram poſuit loris intentam.

Palinurus ſeruus in Plauti Curculione, cum Phedromum amatorem ne amaret, neq; tantopere vigilaret, admonuiſſet, à domino vapulauit. cum autem ob amicæ diſceſſum Phedromus dixit, occidi: ſubdit Palinurus, ego quidem, qui vapulando & ſomno perij.

Lucrio ſeruus militis Plautini, cum à conſeruo Paleſtrione inſimularetur, quòd vinum è cella deprompſiſſet: veritusq; militis verbera dereuiſſet ſecedere: vrbanè Paleſtrioni, qui remanebat, quæſo tũ tu, ait, meam partem in fortunij, ſi diuidetur, me abſente accipito tamen.

Antemonides miles in Plauti Pœnulo, cum Lyco lenoni dixiſſet, Auſculta, nam herculè tuum iam elidam caput, niſi auſcultas, aut is in malam crucẽ ſaceatè Lycus, malam crucem ibo potius inquit.

Mercurius in Plauti Amphitryone verberans Soſiam ſeruum, cum ſæpè interrogaret quis eſſet, atq; ille, Soſia ſum Amphitryonis. Ergo inſtas magis quia vaniloquus es, ait Mercurius, vapulis: Ego ſum, non tu, Soſia. feſtiuè Soſia, Dij, inquit, ita faciant, vt tu ſis potius, atq; ego te vt verberem, cumq́ue iterum ille rogaſſet, quis tibi herus eſt? Qui nunc vocare? Quem tu voles, reſpondit, nemo niſi quem iuſſeris.

Diogenẽ pulſante aliquo, ac dicente, caue: virga cædens illum poſtea Diogenes, dicebat Caue.

Polypum

Polypum piscem diu multumq; tundi ac cædi solere, vt mitior, ad esumque fiat accommodatior, ait Zenodotus. Vnde prouerbium natum, bis septẽ plagis Polypus contusus.

Verbera subituris, semen crucæ potum ex vino duritiem quandam contra sensum inducere aiunt. ex Plin. Vide titulum de Pœna.

CAP. V. *De Ventre Obeso, siue Pinguitudine.*

VENTRE obeso, vultuque, velut quippiam conantis fuit Vespasianus. vnde quidam vrbanorum non infacetus, siquidem petenti, vt in se aliquid diceret: Dicam, inquit, cum ventrem exonerare desieris: alludens ad illum vultus conatum. id mutuatus Martialis in Phœbum, qui erat eiusmodi vultus, ait:

Vtere lactucis, aut mollibus vtere maluis,
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

In eundem alio disticho inuectus:

Dicis amore tui bellas ardere puellas,
Qui faciem sub aqua Phœbe natantis habes.

Polyeuctus Sphecius, cum longam haberet orationem de suscipiendo in Philippum bello, atq; præ pinguitudine præq; æstatis æstu sæpius aquam biberet, vrbanè Phocion: Dignam, inquit, rem viri Athenienses, vt huic de gerendo bello credatur. Quãtum enim illum in medio Marte sua galea & thorace facturum existimatis, quem ipse loquendo labor in animæ exhalandæ discrimen impulerit?

Cato maior in præpingues dicebat: quibus in rebus huiusmodi corpus ciuitati fructuosum ac accõmodum futurum, cuius inter guttur & inguem cuncta sub ventris ditione sint posita?

Epaminon-

Epaminondas Thebanus adeò corpulentis infensus erat, vt talem quempiam exercitu expulerit; dicens, vix tribus quatuorúe scutis ventrem illius tegi posse: propter quem, nè sua quidem pudenda vnquam vidisset.

Ventris obesi esse, in conuicio ignauiæ est. Diuus Hieronymus: Venter, ait, pinguis non generat tenuem sensum. Gordij verò eum regem cōstituunt, qui inter eos sit perquàm corpulentus.

Ventrem durum interpellatorem appellant, vtpotè qui sui reminisci sæpè mortales cogat.

CAP. VI. *De Voluptate.*

LYSIMACHVS superatus à Domitiano in Thracia, cum se ipsum totumquè exercitum propter sitim tradidisset, postcaquā captiuus bibit: *O Dij*, inquit, *quàm parua voluptatis causa me ipsum ex rege seruū effeci.* Arist. 2. Ethic. *Difficilius est, vt Heraclito placet, voluptati repugnare, quàm iræ.* Cicero 3. de Natura Deorum: *Præterea siquidem quod nec voluptatem sentiat, nec dolorem, id animal esse non potest.*

Syracusanus adolescens peregrè proficiscens, amicam amico commendat: is stuprum mulieri intulit. reuersus ille, amici vxorem pro iniuria violat: sed vterque Syracusis pulsus est.

Archesilaus percunctanti, cur ex aliis disciplinis ad Epicuream sectam transirent, ex Epicureis verò nullus ad cæteras se conferret: vrbanè, quia ex viris, inquit, Galli fiunt, ex Gallis verò nunquam viri.

Cibos Sabæi coquunt thuris ligno, alij myrrhæ: oppidorū vicorūq; non alio quàm ex aris fumo atq; nidore. ad hunc ergò seruandū, vrunt styracē in pellibus hircinis, suffiuntq; tecta. adcò nulla est volu-

ptas, quę non assiduitate sui fastidium pariat. Plin. 12.

Attalus Stoicus dicere solebat, malo me fortuna in castris suis, quàm in deliciis habeat.

L. Torius Lauinius ita vibebat, vt nulla tàm exquisita posset inueniri voluptas, qua non abũdaret. Hieron. in Epist. *inter illecebras voluptatum, & ferreas mentes libido domat.*

Tiberius Cæsar Asellio Sabino sestertia ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti, ficedulę & ostreę, & turdi certamen induxerat. instituitque denique nouum munus à voluptatibus, præposito equite Romano & T. Cæsonio Prisco. ex Tranquillo. in aliquibus codicibus Censorio Prisco legitur.

Elephantis quispiam voluptarius libellos composuit, in quibus varia concubitus genera variique modi voluptatum scripti continebantur. Meminit Martialis & Suetonius in Tiberio, & plerique vnde elephantidos libelli dicti.

Diodorus de Sabæis ait, singulare accidere incolis, vt longa vexati ægritudine, cum natura debilis penèq; exhausta est, vt recreari nequeat, ex asphalto hirciq; barba vapores faciant, quò malus odor boni immensique virtutem contundat. Bona enim pro modo sumpta hominibus prosunt, voluptatemque afferunt: temerè verò, inutilia redduntur.

Demaratus Corinthius, cum Alexandrum Susis in Darij solio sedentem aspexisset, præ gaudio illachrymans, magni gaudij ait expertes Græcos fuisse, qui ante obierint quàm id vidissent.

Alexander cum accepisset sororem cum honesta forma iuuene cõgredi, rem non molestè tulit, atq; concedendum esse illi quoq; regno vt fruatur. Vide titulum de Gula & Intemperantia.

CAP. VII. *De Vicinorum Ratione.*

HESIODI carmen Lacone quodam laudante, ſcilicet non peribit bos vtique niſi affuerit malus vicinus: excipiens Diogenes, Atqui, inquit, & Meſſenij periêre,& eorundem boues, in vicinia vobis conſtitutis.

Themiſtocles prædium vendens ꝓclamari iuſſit, bonum quoq; vicinum habere. inimicus etenim & inuidus, vt inquit Halcyppus. eſt vicinorum oculus.

Martialis in malum vicinum:

Hoſpes eras noſtri ſemper Matho Tiburtini:
Hoc emis, impoſui, rus tibi vendo meum,

Dorippa enim apud Plautum in Milite ait: Nunc ego verum eſſe illud verbum experior, aliquid mali eſt ꝓpter vicinum malũ. Acheos, Iberos, Albanos, Siculos, Pelaſgos, Aborigines, Arcadas, ideò profugiſſe è ſolo patrio conſtat, quia malos vicinos ferre non poterant, ait, Colum. libro primo. Proinde Cato in re ruſtica, ſi te, ait, libenter vicinitas videbit, facilius tua vẽdes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces: ſi ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt.

CAP. VIII. *De Victoria & Triumphis diuerſorum.*

CAPTA vrbe à Senonibus, diuq; obſidione oppreſſo Capitolio, pactum eſt inter Romanos Brennumque Gallorum regem, vt obſidio ea lege ſolueretur, vt Romani mille pondo auri penderent. in illa fortè auri penſitatione Brennus altera lance gladium cingulumque ferreum appoſuit. interroganti Sulpitio, Quid hoc eſſet?

Quid aliud, inquit Brennus, nisi opprobrium victis.

Eumenes Cardianus captus ab Antigono, in vinculaq; coniectus, Onomarchum custodem interrogat, quamobrem Antigonus hostem in ditione habens nec generosè soluit, vt Onomarchus: cum dixisset, non in præsentia, sed in bello esse debueras ad mortem: subiecit, & talis medius fidius per id temporis fui: ab iis percunctator, qui manum mecum conseruere, verùm præstantiori cõcurrisse iam scio: tum Onomarchus: quandoquidem præstantiorem comperisti, cur eius expectandum esse tempus non existimas.

Onomademus Chius superata se authore contraria factione, non omnes aduersarios eiiciẽdos censuit. vereri enim dicebat, nè pulsis seditiosis, inter amicos discordiæ aliquæ nascerentur.

C. Duillus, M. filius, quòd primus Pœnos classe deuicit, redibat à cœna cum tibicine.

Alexãder Macedo fugato Dario, potitus castris, balneum intrans: Eamus, inquit, in balneum, Darij sudorem pugnæ loturi. cui familiaris quidam: Minimè per Iouem, inquit, Darij sed Alexandri. Fortunas enim victi & esse & dici bona victoris oportere. In ea Darij clade victoriaq; Alexãdri, trecenta millia Persarum occisa sunt, ait Arrianus. De duabus memorabilibus cladibus in cap. de Fiducia dictũ est.

Alcibiades cum Tauream principem in choreis superasset, victoria elatus, pugno illum percussit,

Pompeius cum postero die illius diei quo à Cæsare victus, Larissam intraret, atq; vniuersus populus obuiam processisset: Ite, inquit, atque ista victori præstate.

Post Mutinensem fugam quærentibus quid ageret

ret Antonius, vrbanè quiſpiam è familiaribus, quod canis, inquit, in Ægypto: b:bit & fugit. Apud Ægyptum enim canes crocodilorum metu fugientes, è Nilo b.bunt.

P. Cornelio Aruina & C. Mario Rutilio conſſ. in ludis Rō. coronati ſunt primùm ob res benè geſtas, palmæq; tum primum tranſlato è Græcia more victoribus datæ. Liber pater primus omnium ex hedera coronam capiti impoſuit in victoria, cū antea ſolis Diis darentur. Romani primo myrtea etiam in triumphis coronabãtur, quæ poſtea ouantium fuit. in ouatione primus omnium Poſthumius vſus eſt, libertus victis Sabinis ſine cruore. nam triumphantes poſthac laurea aureauè ſunt vſi. Gramminia corona donabãtur ſoli imperatores ab exercitu. fuitq; omnium nobiliſſima: nec vnquam niſi in ſumma deſperatione dabatur, vtpote ab vniuerſo exercitu ſeruato ſeruatori. Eadem obſidionalis dicta, liberatis obſidion: exitioque totis caſtris; eratq; è viridi gramine decerpto. inde vbi obſeſſos ſeruaſſ:t aliquis. namq; ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat herbã porrigere victis. Ouantes etiam oleagina coronabantur. Apud Athenięſes etiam triumphantes, in Palladis gratiam, in Olympicis certaminibus oleaſtro coronabantur. In Iſthmiis pinea. Alexander Macedo inſtituit, vt victores è Perſa arbore coronarentur, cum comperiſſet ſatam fuiſſe à Perſeo Memphi. Romani præterea victores Marti & Palladi machinas aut naueis diſcincti cõburebãt. victos mos erat digitos tollere iubentibus victoribus, manumq; dare. In victoriis trophea ferebãtur: ea erant, cum truncus è quercu veſtiebatur armis hoſti ereptis. Æneas apud Ver. lib. 11.

Ingentem quercum decisis vndiq; ramis
Constituit tumulo, fulgentiaq; induit arma,
Mezenti ducis exuuias (tibi magne trophæum
Bellipotens) aptat roranteis sanguine cristas,
Telaq; trunca viri, & bis sex toraca petitum,
Perfossumq; locis, clypeumq; ex ære sinistræ
Subligat, atq; ensem collo suspendit eburnum.

Opima spolia dicebantur, cum dux ducem hostilem occidisset, spoliassetque ea in templum Iouis feretrij ferebantur. Primus Romulus tulit, occiso Acrone Ceninensiũ rege. Post hunc Cornelius Cossus, occiso Larte Tolumnio Etrusco. Tertius Marcellus, occiso rege Gallorum Virodomaro. Apud Plutarchum in codice Latino corruptè legitur Iunius, pro Tulũnio. ab iis trophęis cœpta est triumphorum origo.

De triumphandi verò ratione quæ legi, atq; item de triumphis quæ sparsim ab authoribus collegi, in vnum adducere libuit, nè sit opus lectori tot libros voluere. Triumphandi veterem fuisse consuetudinem, vel ex hoc licet coniectare, quòd Euander Herculem triumphalem sacrauit in foro Boario, qui per triumphos vestiri solebat habitu triumphali. Et de Æneæ trophæis dictum est. Primus tamen triumphans Romam ingressus est Tarquinius Priscus, victis Sabinis. Primus ex consulibus triũphauit Valerius, ob victoriam contra Etruscos partam, licet occisis 15. millibus hominum, atq; inuentis vno paucioribus è Romanis. Triumphaturi extra vrbem morabantur, atque in æde Bellonæ, quæ extra vrbem erat, senatum cogebant pro triumpho impetrãdo. quòd fecisse Scipionem, Manlium & Marcellum, legimus.

Trium-

Triumphus negabatur illi, qui sine magistratu rem gessisset: aut q neq; dictator, neq; consul, neq; prætor fuisset. Ea ratione Sylla triumphum Pōpeio denegabat, victo Domitio in Aphrica: sed tandē extra ordinem triumphauit, quemadmodū & Scipio. P. Cornelio Lentulo denegatus est triūphus, quāuis multa egregiè gesserit, quia non consul aut prætor, sed procōsul fuisset in Hispania. L. Manlio denegatus, q licet exercitū deportasset, tamē nō antequam succederetur ab altero, puinciam perdomitam pacatamq; reddidisset. Marcello redeunti è Sicilia, negatus, quia abesset exercitus. His data est ouatio.

Æmilij triumphus huiusmodi fuit. prima dies vix suffecit transmittendis signis, tabellis, colossis, quæ vehiculis 250. vecta sunt. Altero die arma multis curribus vecta, quæ sequebantur tria millia virorū numisma ferentium, argentea in vasis 350. singula verò vasa trium erant talentorum, quæ quatuor viri singula gestabant. Alij item ferebant crateras, calices, Phialasq;. Tertia die tubicines prima luce bellicum sonātes: post eos 120. boues, cornibus auratis, vittis sertisq; ornati, ducti ab adolescētibus ad immolandum succinctis, sequentibus pueris aureas argenteasq; patinas ferentibus ad sacrificia. post hos ibāt, qui nummos aureos ferebant in 83. vasis trium talentorum. hos sequebātur auream phialam qui ferrent, quam ex lapillis Æmilius confecerat. Post hos qui ferebant Antigonia, Seleucia, Thericlia, & Persei vasa aurea. posthæc Persei currus & arma, & diadema super arma positum. Dein modico interuallo nati regis, & cum illis alumnorum pædagogorum lachrymātium turba: erant verò duo mares, vnaq; fœminę paruuli. post hos Perse' atra veste, deq; more

patrio crepidatus. post eum amicorum familiariũq; turba mœsta. post eum 400. coronæ, quib. donatus fuerat Perseus à Græcis vrbibus. Dein Æmilius sequebatur, suprà auratũ currum purpura auro contexta indutus, & lauri ramum dextra gerẽs sequentibus militum cohortibus iocularia de more dicentibus. Scipionis verò huiusmodi sertis redimiti omnes præcinẽtibus tubis currus spoliis refertus ducebatur. Item & ligneæ turres captarum vrbium simulachra præ se ferentes, cũ scripturis & imaginib. aurũ deinceps partim rudibus massis partim notis: item coronæ, quas virtutis gratia vrbes dedissent: posthæc boues candidi & elephantes, quos sequebantur Carthaginensium Numitarumque principes bello capti. Ante imperatorẽ lictores præibant, purpureis induti vestibus cum citharædorũ & tibicinũ turbæ, quos Lydos vocabant: q. & ipsi coronis aureis redimiti erant. In horũ medio quispiam talari veste fimbriis ac armillis aureis splẽdentib. amictus, gestus vanos edebat, deuictisque hostibus insultans risus ciebat. post hunc odorum copia imperatorem circumstabat: qui curru aurato quatuor equis candidis trahebatur, coronam auream gestans, vestéq; indutus purpureã aureis intextam sideribus: altera manu eburneum sceptrũ, altera laurũ præ se ferens. ibant cũ eo pueri, virginesq;, & habenas tractantes vtrinq; iuniores cognati: post hunc qui exercitũ secuti fuerant scriptores, ministri, scutiferi vẽ: postremò exercitus in turmas diuisus: in quo milites etiam laurum in manu gestabãt, lauro etiam redimiti.

Ouid. in Eleg.

Ite triumphales circum mea tempora lauri,
Vicimus.

Ibant

Ibant verò triumphantes in capitolium, ad templum Iouis Capitolini: in quo aliquem è captiuis ducem deinde hostias immolabant, peractisq; sacris in palatium descendebant: atque ibi epulabantur epulo publico, quod ipsi tradere tenebantur. interdum è Capitolio domum descendebant: educebanturq; à senatu in Capitolium, ibiq; immolabant: victimæ erant tauri. Ouantes verò vnico equo vehebantur, atq; à plebeis vel equitibus deducebantur in Capitolium, vbi oues mactabãt: vnde ouatio dicta.

Præterea triumphaturi laurum è laureto, quod à Liuia Augusta olim cõsitum est, quo tẽpore in gremium eunti ad Veientanum aquila demiserat gallinam albam, ramum laureum rostro ferentem, decerpebant. Eandemq; laurum triumphantes eodem in loco pangebant. obseruatumq; est, sub eius obitum arborem institutam elanguisse. Nouissimo Neronis anno omnis sylua exaruit: antequã defectura in Nerone Cæsarum familia.

Vestes triumphantium, toga prætexta, & toga picta, tunica palmata, laurea, scipio eboreus, sella curulis. Ferebantur item in triumphis bella exculpta, vrbes, ipsarumq; oppugnationes, perq; singula pegmata captæ vrbis dux.

Triumphantium domorum portæ extrà aperiebantur: in publicumq; reiiciebantur: murorum aliqua pars ab illis diruebatur, vt ostenderent non esse opus ciuitati muris, eos viros habenti. Triumphantium olim corpora minio inficiebantur, atq; Camillum sic triumphasse aiunt. Triumphũ inuentum esse à Libero patre, memoriæ proditum est.

Quoties autẽ aut bella non ritè indicta, neq; cum iusto hoste gesta erant, aut hostium nomẽ humile,

 vt ser-

vt seruorum, aut piratarum, vel deditione facta citra sanguinem, ouatione donabantur: ouantesque corona myrtea vtebantur, pedibusq; vrbem ingrediebantur: vt plurimum sequentibus eos non militibus, sed vniuerso senatu. coronabantur etiam & oleaginea corona. Festus verò ait, oleagineis coronis ministri triumphantium vtebantur.

Quintius Cincinnatus Seranus primus omnium equos victos sub iugum misit, iugumq; boum equis imposuit, temonem ceu stiuam tenens velut rusticum opus, à quo fuerat abductus, imitaturus. ex Flo. & Dionys. Halic.

In victoriis literę cum lauro mittebãtur, quę laureatæ dicebantur: Liuius lib. 5. Literæ Laureatæ à Posthumio sequuntur.

Druidæ è prælio decedẽtes, ceruicibus equorum hostium capita suspendũt: eaq; delata, domum pro spectaculis postibus affigunt, ait Strabo.

Marius in Cymbrico bello ex oraculo Calphurniam filiam mactauit, victoriaq; potitus est. Erechtheus bellum contra Euinloquium pugnãs ex oraculo filiam mactauit, victoriamq; adeptus est.

Babylon vrbs adeò vasta fuit, vt captæ ab hostibus feratur partem aliquam vrbis tertia die nõdum aliquid sensisse. ex Arist. 3. Polit.

Cadmus, cum serpẽtem occidisset Marti sacrum, coactus est ipsi Deo octo annis seruire: vnde victoria Cadmea ea dicitur, in qua pari damno victus victorq; afficitur.

Lacedæmonij Athenienses que de agro Thyreatium dissentientes, conuenerunt, vt sexcentum Athenienses, totidemq; Spartani manu litem finirẽt. vtrinq; ardẽtissimè certatum est. Ex omnibus vnus

super-

superstes Athenicnsis Otriades, qui & ipse inscripta prius in scuto sanguine victoria gladio incubuit. nè fortè aufugisse videretur. prælium nauale vetustissimum omnium Corinthiorum cum Corcyrensibus fuisse, ait Thucyd.

Pugnæ quę gesta est ad Hypseũ, omnes reges terræ affuisse, ait Plutarchus in Pyrrho. Moses in legibus ait, victores rebelles occidite: alios ad tributa reddenda seruate.

Cyrus apud Xenophontem: Stultum est, ait, qui potiri volunt victoria, terga, cæcas corporis partes, quæ armis vacant & manibus, hosti tradere. Nestor apud Hom. Danaos admonet, vt nemo spe lucri immoretur in spoliando hoste: sed fugienteis hosteis insequantur, vt in ocio possint postea spoliare.

In Latinarum feriarum ludis, victor in quadrigarum certamine absinthium bibit, vt sanitas præmio daretur, ait Plinius. Achemenide herba cõiecta in hostium aciem, trepidare agmina, ac terga vertere: ex eodem.

Hermocrates ad Syracusanos: Non minoris, inquit, virtutis esse arbitror, Syracusani, parta victoria benè vti, quàm vincere. Cic. lib. 4. Rhetoricorum: Viri fortis, inquit, est, qui de victoria contendant, eos hosteis putare: qui victi sunt, eos homines iudicare.

Illud addendum, apud veteres morem fuisse, vt interẽptos duces omnis vulneraret exercitus. Verg. lib. 2. Æneid. de Hectore:

Vulneraq́ꝫ illa gerens, quæ circum plurima muros.
Accepit patrios.

Ex Homero sumptum, qui ait omnes Græcos tela iecisse in Hectorem extinctum.

Victoriam Stygis filiam aiunt fabulæ fuiſſe. & quia eius auxilio Iupiter Titanas deleuit, ob meritum ſanxit, vt nullus Deorum per Stygem iurans deieraret: ſed voluit eſſe ſacramentum inuiolabile.

Cap. IX. *De Voce, Vocalitate & Clamore.*

LEo quidam genere opibusq́; clarus magis quàm officiis adoleſcens Athenienſis, magnis importunisq́; vociferationibus in ſenatu vſus erat: quare cum in cœtum receptus eſſet, vrbanè Plato: Hoc eſt verè leonem eſſe.

Cum comitia agerentur de mittendo in Piratas Pompeio, Roſciusque non primum, ſed ſecundum ducem creandum illum eſſe diceret: ferunt plebem indignatam, ita vociferatam eſſe, vt ſuperuolās coruus oculis captus, in medium forum ceciderit.

Tãtum luctus clamorisq́; in Troia intus à Troianis, atq; extra à Græcis factum eſt in Hectoris morte, vt aues vocibus conſternatæ ex aëre ceciderint.

Tanta militum multitudo ſecutura Scipionem in Aphricam naueis cōſcendit. vt præ clamore aues ad terram ſint prolapſæ.

T. Quintius Flaminius victo Philippo Macedonibusq́;, conuocatæ Græciæ, cum per præconem edixiſſet tribuni libertatem, tãtum clamoris ob gaudium Græci extulerunt, vt corui deciderent.

Stentoris apud Homer. 5. Iliadt. antus erat vocis ſonus, quantum aliorum quinquaginta. Peſcennius Niger adeò fuit vocalis, vt in campo loquens, per mille paſſus audiretur, niſi ventus aduerſaretur. In Darij exercitu quidam omnium vocaliſſimus fuit. Is ex ripa Iſtri Hiſtiæũ Mileſiũ claſſis præfectum vocauit. Vocalis & Demetrius in funere Timoleonis,

Thra-

Thrasybulus Athenis, & Lucius, Augusto imperāte.

Infantis nascentis nulla vox auditur, antequam totus emergat vtero. Primus sermo anniculo est. semestris locutus Crœsi filius in crepundiis est: quo prodigio id concidit regnum. qui celerius fari cœperunt, tardius ingrediuntur. Choromandorū gēs syluestris sine voce est.

Noctuas decem voces habere tradit Nigidius, sexagenisq; diebus hyemis cubare.

Agrippina Claudij Cæsaris coniunx turdum habuit (quod nunquam antea) imitantem hominum sermones. Habebant & Cæsares iuuenes sturnum, lusciniasq; græco atque latino sermone dociles. ex Plinio libro decimo. Est & celebris coruus à sutore educatus, qui omnibus matutinis auolans in rostra forum versus: Tiberium, dein Germanicū & Drusum, Cæsares nominatim salutabat. hunc proximæ sutrinæ manceps, siue æmulatione, siue ob fœdatos excrementis corui calceos, occidit. sed is primò ex ea pulsus regione mox interemptus est: alitis verò funus innumeris celebratum exequiis, constratum lectum super Æthiopum duorum humeros, præcedente tibicine, & coronis omnium generum ad rogum vsq;, qui constructus dextra viæ Appiæ ad secundum lapidem in campo Rediculi appellato fuit.

Meridionales partes acutiorem vocem reddere, septentrionales grauiorem quod aiunt: ex duobus paribus calicibus probatur, vnum sonum reddentibus, ex fornace eximuntur. quod si alter ex iis in aquam immittatur, discrepare sonum. ex Vitruuio.

Gorgonis Buteonis auditor, ac postea scholæ successor, vocis fuit obtusæ, sed pugnacissimæ. in hūc Barus scurra: centū raucorū voces, inq̄t habes.

Eratosthenes festiuam de asinis fabellam recitat. ait enim: cum Iupiter bello Gigantibus inducto Deos omnes conuocasset, venisse Liberum patrem, & Satyros Silenos asinis vectos: qui cum non longè ab hostibus abessent, dicuntur aselli pertimuisse: sed adeò vociferatos, vt audita illorum voce Gigantes fuerint in fugam versi.

Cap. X. *De Verbis & Allusione.*

AGIS Archidami filius, cum legatus ex Perintho Lacedæmonem venisset, ac longa vsus oratione tandem dicẽdi finem fecisset, rogassetq; Agim, quid Perinthiis nunciaturus esset: Quid aliud, inquit, quàm te vix finem dicendi fecisse, me verò tacendi.

Samiorum legatis longa vsis oratione, Lacedæmones dixerunt: priora quidem obliti sumus, sed nec posteriora percepimus, quod priora memoria exciderũt. ex Plutar. in Vitis, sed in Apophth. aliter.

Martialis in Posthumium causidicum.

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis,
Vicini queror has abesse furto.
Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq; bellum,
Et Syllas, Mariosq; Mutiosq;
Magna voce sonas, manuq; tota:
Iam dic Posthume de tribus capellis.

E duobus architectis ad opus propositis, alter orationem comptam ornatamq; de ædificio ad populum habuit: alter, qui non ita disertus erat, Viri, inquit, Athenienses, quæ iste optimè disseruit, re equidem efficiam.

Sisenna

Sisenna cum in senatu verbis nouis vteretur, defendensq; Critilium accusatum à C. Rusio, dixisset: accusatum esse Rusium, quędam Critilij sputalitica: vrbanè Cneus Rusius exclamauit, Circumuenior iudices, nisi subuenitis. Sisenna, quid dicat nescio, metuo insidias: Sputalitica, quid hoc est? Sputa quid sit scio, litica nescio.

Siramnes Persa quibusdam admirantibus, quòd sapientibus ipsius verbis facta non responderent. Verborum equidem, inquit, ipse dominus sum, factorum autem simul cum rege Fortuna.

Egio Plautinus in captiuis, cum Tyndaro dixisset, Sartor satorq; scelerum, & messor maxume: respōdit Tyndarus, Occatorem dicere debebas prius: nam semper occant prius quàm sarriunt rustici.

Hircius declamator, cum filium à matre decem mēsibus dixisset latum esse in vtero: vrbanè Cicero, Quid, ait, aliæ in penula solent ferre?

Antigonus Aristodemo, qui è coquo natus erat, dicente consulenteque, vt sumptus muneraque diminueret: Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent.

Mercurius in Plauti Amphitryone, venienti Sosiæ pugnorum certamen subiturum esse comminatus est. ait enim: Edet pugnos quisquis homo huc venerit. Facetè Sosia ad verbū Edet alludens: Apagè, ait, non placet me hoc noctis esse, cœnaui modò.

Martialis ad verbum Credit alludens,

Plus credit nemo quàm tota Codrus in vrbe,
Cum sit tàm pauper, quomodo cæcus amat?

Idem Mercurius cum ibidem dixisset, onerandus est pugnis festiuè respondit Sosia, Lassus sum hercle è naui, vt vectus huc sum, etiam nunc nauseo, vix in-

vix incedo inanis, nè ire posse cum onere existimes.

Sosia seruus cum Amphitryoni hero nunciasset, se inuenisse domi alium Sosiam: atq; Amphitryo illum delirum existimaret, medicamẽtisvè affectum: Huic homini, ait, nescio quid est mali, mala obiectum manu, postquam à me abiit. Sosias ait: Fateor, nam sum obtusus pugnis pessume.

Idem Mercurius cum quatuor cecidisse homines heri pugnis diceret, vrbanè Sosia ad quatuor alludens: Formido, ait, male nè ego hic nomen meum commutem, & quintus fiam è Sosia.

Egio in Plauti Captiuis, cum Ergasilo parasito dixisset, nihil sentio: facetè ad verbum Sentio alludens, Non enim es, ait, in senticeto, cò non sentis.

Miles Plautinus in Curcul. cum Curculionem, à quo fuerat lusus, quæritans rogasset Cappadocem, dixissetq;: vbi nunc Curculionem inueniam? vrbanè Cappadox, In tritico, ait, facillimè vel quingẽtos curculiones pro vno saxo reperies.

Menechmus fratrem Menechmum sibi perquàm similem habebat, quem redeuntem peregrè, Cylindrus coquus putans omninò esse Menechmum: vis, ait, aduocari tibi Peniculum tuum? (erat enim Peniculus Menechmi parasitus) ille verò qui ob peregrinationem Peniculum non nouerat, ludi existimans: Eccum, ait, in nidulo saluum fero: id est, in brachis peniculum, ex Plauto.

Idem Menechmus, cum vesaniam assimularet, socerq; medicum ad curationem adhibuisset, dixitque illi magna cum cura, ego illum curatum volo: stomachatus medicus vrbanè, quin (ait) suspirabo plus sexcentum in dies, ita ego illum cum cura magna curabo tibi.

Achan-

Achantio seruus, cum Charino herili filio nunciasset, patrem vidisse in naui amicam: atq; Charinus dixisset, quomodo, quî potuit videre? respondit ille, oculis. & cum Charinus dixisset, quo pacto? festiuè Achantio, hiantibus, ait ex Plutarcho in Merc.

Idem Charinus indolens patrem deprehendisse amicam, cum rogasset Achantionem, num esse amicam suspicari visus esset: vrbanè Achantion, non, ait: sed credebat.

Calliodorus adolescens, cum Phœnicio meretrice careret, a Pseudolo seruo drachmã petit ad emendam restim qua se pensilem faceret. Facetè Pseudolus amatoris ineptiã carpens, quis igitur drachmam, ait, reddet? si dederim tibi. an tute ea causa vis sciens suspendere, vt me defraudes drachma? ex Plauto in Pseudolis.

Agarostocles adolescens, cum Milphionẽ seruum ad se vocasset, isq; respondisset, Assum apud te, eccũ: festiuè. ad verbum assum alludens Agarostocles: At ego, ait, elixus sis volo Plaut. in Pœn.

Idẽ Agarostocles amans Adelphasium, cum dixisset, cum illa nunquam limaui caput: Milphio seruus ad verbum alludens, curram ait aliquò, ad piscinam aut lacum, limum petam. rogante Agarostocle, quid opus esset? Ego dicam, inquit, vt tibi & illi caput linem. Dicente verò Agarostocle, I in malam crucem: Ibi, ait Milphio, sum equidem. ex Plaut in Pœn.

Pœnus apud Plautum in Pœn. cum Calydonem se contulisset, factusq; obuiam Agarostocli & Milphioni punicè loqueretur, me barbocca, festiuè Milphio ait: Istuc sit tibi potius, quàm mihi. & cum Milphio ab Agarostocle rogaretur, quid dixisset, misе-

ram ait Milphio prædicat buccam sibi, fortasse medicos nos esse arbitratur.

Vespasianus imperator, admonitus à Mestrio Floro consulari, ne plostrum diceret, sed plaustrum, cóticuit. Postridie verò illum eadem ratione, Flaurum pro Floro salutauit.

Apollonio Tyaneo à Domitiano in vincula coniecto, quidam à Domitiani secretis illius misertus, ad eum venit, atque, ô Dij, inquit, quis vnquam putasset Apollonium aliquando incarcerem detentũ iri? cui Apollonius: idẽ, inquit, qui me detinet: nisi enim hoc putasset, me nunquam vixisset.

Asellus cum omnes prouincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur, vrbanè Scipio: agas Asellum, ait.

Cassio iter ad Carras facere instituenti, suadentibus amicis Arabibus, vt apud eos maneret, hostium Parthorum insecutionem vitans, quoad luna scorpionem pertrãsisset, vrbanè, ego, inquit, sagittarium magis timeo.

Cleostratus dicenti cuipiam, non pudet te ebrium esse? Et te inquit, non pudet ebrium reprehendere?

Cicero 4. Verrinarum, in Verris nomen iocatus, cum illi expilationes latrociniaq; obiecisset, subdit quare appellentur sanè ista Verrea: quæ non ex nomine, sed ex manibus naturaq; tua constituta esse videantur.

Turdus inter infames inuisósq; cum esset, oppressus cum Sabino à Cretensium multitudine, quæ volebat vt Sabinus Turdusq; Romam proficiscerétur promitteretq; Turdus se accessurum, vt inde posset exire: Sabinus ad Turdi nomen ludens facto silentio,

at ego,

at ego, inquit, ad Cęsarem non sum iturus cum mattea. Mattea enim preciosa edulia dicuntur.

Fauonius Nasicam inhonestè accusauit, modestè tamen dixit, molis potius quàm Moloni operā Rhodi dedisse (audierat enim Nasica Apollonium Molonem Rhodi.)

Vlysses Homericus, lacessitus disco à Laodamante: quamuis, ait, sim multos expertus labores, nuncq; etiam ijs premar, tentabo tamē certamen: nihil enim æquè cor iramq; ciet, ac verbum, excitat.

Verba magnifica, cæterum nullius momenti, cupressi fructus appellantur: ab Horatio ampullæ, & sesquipedalia.

CAP. XI. *De Veneficijs & Venenis.*

ROMANVS eques veneficus, cum ouum in sinu gereret, tanquam ad litem salutare, à Claudio aduocatus atq; interemptus est.

Cato Censorius tribunum plebis veneficij suspectum, inque veneficos legem ferentem, hoc scommate taxauit: Nescio equidem vtrum haurire quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit.

Carneades cum accepisset Antipatrum veneno hausto defunctum, & ipse incitatus esse ostenderetur ad mortem, suis ait, Date igitur & mihi. Dicentibus illis, quid? mulsum, ait.

Lucullus amatorio poculo perijt. Lucretius amatorio etiam poculo in insaniam lapsus est.

Mithridates Ponti rex sumpto prius antidoto, venenis sese assuefaciebat, ita vt Læneus Pompeij libertus scriptum reliquerit: Mithridatem, cum frustra esset expertus venenū, gladio sibi mortē consciuisse.

Gell. Appian. verò ait, cum venenum quod in ense gestabat frustra diluisset, quia veneno assuetus nō facilè poterat mori, à Bitio Celtarum duce, quem rogauerat, occiditur. Iosephus verò ait Mithridatē veneno confectum, quod Pharnaces filius parauerat: hic Eupator dictus est, fuitq; filius Mithridatis Euergetis. nam vsque ad hunc Eupatorem, sex fuêre Mithridates. Cum hoc Eupatore varijs successibus pugnatum est à Romanis. annis quadraginta.

Puella quędam venenis paulatim enutriri cœpta, naturam fecit, vt venena perinde atq; alios cibos sumeret impunè. puellæque cor caloris expers fuisse, meatusq; adeò pertenues, vt prius digereretur venenum, quàm ad cor accederet. ex Aristotele constat.

Thessalia veneficijs famosa, Apuleio authore: qui cum ibi se vnguento veneficæ oblinisset, in asinum est conuersus.

Præstantius quidā veneno magico in caseo sumpto, tractus est caballus. Famosæ sunt mulieres Arabicæ, ad veneficia conficienda. Circe Homerico carmine clara, & Vlyssis sociorum in feras, rursusque in homines conuersione. item Medea.

Locusta apud Rom. est celeberrima, cuius venenis tum Britannicus, tum Claudius occisi sunt: illi Nerone potionem, huic vxore Agrippina in boleto ministrante. Inuenta est præterea Caligulæ arcula veneno plena: quæ mox à Claudio demersa, infecta maria reddidit cum piscium magno exitio. Claruit etiam in hoc scelere Auges, Epeorum regis filia. Famosa Cæsonia poculo amatorio in Caio viro: item Ceneníus augur, vatesque, qui Bœrebistę comes fuit in lustranda Thracia: item Damnaticus Heracleus, & Alcmon:

& Alcmon: item Publicia, quæ Posthumium consulem, & Licinia, quæ Claudium Asellum viros sustulerant.

Mulieres plures cum Romæ maritos veneficijs occiderent, in eas prodente ancilla vindicatum est: inuentæque eo scelere temeratæ centum ac sexaginta, authore Valerio. Liuius 70. ait fuisse. Vide in cap. de Mulieribus.

Veneficijs apud Persas damnatis huiusmodi pœna datur. Ampla est petra, in qua capita eorum imposita, alia petra feriunt, quòd faciem caputque perfregerint. Calistus 48. Digest. ait, venenarij capite puniendi sunt: aut si dignitatis respectu agi oportuerit, deportandi.

In India si quis perniciosum aliquid excogitauerit, & remedium non adinuenerit, morte plectitur: si verò adinuenerit, honore præmioq; à Regibus afficitur.

Moses legibus sanciuit, ne quis domi venena haberet: deprehensus, morte plectebatur.

Melam equestris ordinis reum, fama est ex procuratione à Tiberio principe accersitum, in summa desperatione succo porri, ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, confestim expirasse sine cruciatu.

Papauerum succus in pastillos tritus (opion vocant) si copiosior est, mortiferam per somnum vim habet. sic interemptus est C. Licinius Cecinnæ prætorij viri pater in Hispania, quoniam impatibilis valetudo odium vitæ fecerat.

Excantationes item fuisse temporibus heroicis, ex Homerica Odyssea intelligitur. Autolyci filios ibi sanguinem repressisse in Vlyssis vulnere, ab apro ac-

cepto. Iosephus ait, excantationes, dæmonumq; adiurationes à Solomone inuentas. Cato in re Rustica, coxendicem duabus excantationibus excantat.

Hostanes contra mala medicamenta omnia promisit auxiliari, matutinis horis suam cuique vrinam instillatam in pede. Aquifolia arbor in domo vel in villa sata, veneficia arcet, flore eius aqua glaciari, baculumq; ex ea factum in quoduis animal immissum, etiam si citra ceciderit, defectu mittentis per sese recubitu propius adlabi. Antirrhino perunctos venustiores fieri, nec vllo malo medicamento lædi posse, aut veneno, si quis in brachiali habet, arbitrantur magi. Similiter eam quam Eupleam vocant, scyllam quoq; in limine ianuę suspensam, Pythagoras malorum medicamentorum introitum pellere tradit. Aspide calcata percussus, vtrem aceti ferens, quoties deposuisset sentiebat ictum, alias illæso similis: intellectum est, ibi remedium esse, potuque succursum.

Qui lentiginem habent, ijs negari Magicæ sacrificiorum vsum aiunt: magicam verò artem à Zoroastre inuentam, sex millibus annorum ante Platonis mortem, quinq; millibus annorum (secũdum Hermippum) ante Troianum bellum Empedocles, Pythagoras, Democritus, Plato, ad hanc discendam enauigauêre. clari in ea Agonax, Apuscorus & Zaratus, Medi: Marmaridius Babylonius & Hippocas Arabs: Zarmocenidas Assyrius, Orpheus, Hostanes duo, quorum primus in Xerxis bello commentatus est in regis comitatu; secundus verò Alexandri Macedonis temporibus comitatu eius exornatus. Item Zoroaster Proconnesius. Democritus de ea volumina edidit.

CAP.

Cap. XII. *De Vestitu.*

PAVSANIAS Elcombroti filius, admirantibus quibusdam barbarorum vestium sumptum: melius esset, inquit, ipsos multifieri, quàm multifacienda possidere. Socratis pallij partem proscissam, cum Antisthenes multis spectantibus ostendisset, spectãdamq; dedisset: aspicio, inquit Socrates, per scissuram pallij tuam vanitatem. Diogenes conspicatus Lacedæmone peregrinum, se ad diem festum ambitiosissimè componentem: quid, inquit, viro bono nonnè omnis festus est dies?

Valerius Martialis ad Ruffum:

Quidam me modò Ruffe diligenter
Inspectum, velut emptor aut lanista,
Cum vultu digitoq; subnotasset,
Tunè es, tunè ait ille Martialis,
Cuius nequitias iocosq; nouit
Aurem qui modò non habet Batauam?
Subrisi modicè, leuiq; nutu
Me, quem dixerat esse, non negaui.
Cur ergò, inquit, habes malas lacernas?
Respondi, quia sum malus poëta.
Hoc ne sæpius accidat poëtæ,
Mittas Ruffe mihi bonas lacernas.

Augustus cum de Tyriæ purpuræ, quam emi iusserat, obscuritate quereretur: dicente venditore, erige altius & suspice: vrbanè, quid ergò, ait, vt me populus Rom. dicat benè cultum, in solario ambulaturus sum?

Idem Augustus veste domestica vtebatur, ab vxore, sorore, nepoteuè confecta.

Serranorũ in familia gẽtile erat, fœminas linea ve-

ste non vti, ait Varro. Massagetis arborum cortex vestis est. Apud Coraxos admissarij arietes talento emuntur ad lanificium, telarum tenuitatem exuperans. Laneæ vestes neq; in ædes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur apud Ægyptios. Vestem quæ fuerit in funere, à tineis non attingi aiunt.

Alexander Macedo inspecta Medica veste, Persicaq; reiecta Medica, tanquam ornatiorem Persicam sumpsit.

Cap. XIII. *De Vbertate ac Copia*

TRITICO nihil est fertilius, vberiusque: hoc enim natura illi tribuit, quoniam eo maxime alat hominem, vtpotè cum è modio, si sit aptū solum quale in Byzantio Africæ campo, centeni quinquageni modij reddantur. misit ex eo loco diuo Augusto procurator eius ex vno grano, vix credibile dictu, quadraginta paucis minus germina: ait Plinius.

Ciuitas Africæ, in medijs sita harenis, Syrtes petentibus Leptim quæ magna vocatur Tacape, felici super omne miraculum riguo solo, ternis ferè millibus passuum in omnem partem, fons abundat largus quidam, sed certis horarum spacijs dispensatus inter incolas, palmæ ibi prægrandi subditur olea, huic ficus, fico punica, illi vitis, sub vite seri frumentū, mox legumen, demum olus, omnia eodem anno, omniaque aliena vmbra aluntur.

Vrbi Sardianæ, Cori & Hermi & Caistri campi subiacent, camporum omnium optimi.

In Hircania vitem metretam vini ferre ficulneam ficorum modios 60. triticum delapso è culmis fructu d.-

ctu denuò renaſci, in arboribus apes operari, mellaq; de frondibus fluere, aiunt.

In Margiana vitem eſſe proditum eſt, cuius ſtipitem duorum vix hominum vlnæ complectantur. Racemum duorum cubitorum longitudinem implere. In Aria, vinum nonageſimum annum perdurare.

In India duas eſſe ſementes: alteram hybernam, æſtiuam alteram: in quibuſdam arboribus lanam naſci, ex qua ſindones texuntur. ex arundine mel oriri. In ea arbor, quæ frondes habet non minores clypeo, ramos in terram deijcit, ſæpiusq; per ſe ipſam propagatur. deflexis in terra ramis, arbores tàm magnas, vt vix à quinq; viris amplecti poſſint, ſubq; vna arbore quadringentos equites meridiari poſſe, ſponte ibi triticum naſci, & in ea cinnamomum, nardum, &c.

Babylonis regio adeò ferax traditur, vt nunquam non ferè ducena reddat: & vbi præſtans eſt bonitate, ſe vincit etiam ad tricena: milij verò ac ſeſami proceritatem arborum inſtar.

In inſulis Fortunatis oleæ, vitesque, cæteræq; arbores fructiferæ, ſponte proueniunt. Crocum gaudet pedibus atteri, vberiusq; pereundo prouenit, ideoq; iuxta ſemitas ac fontes lætiſſimum.

Fundanius apud Varronem de Italiæ vbertate ita ait: Quid in Italia vtenſile non modò non naſcitur, ſed etiam non egregium ſit? Quod far comparem Campano? quod triticum Apulo? quod vinum Falerno? quod oleum Venafro? Nónne arboribus conſita Italia eſt, vt tota pomarium videatur? Dionyſius Italiam optimam omnium totius orbis prouinciam vocat. Homerus in Iliad. Thisben vocat vrbem palumbibus abundantem, atq; item Pharim: Aleartem

herbis, Arnam vinis, Minyeum ouibus, atque etiam Hirona: Histiza vitibus, piscibus Lacedæmonem, amœnitate Artenen & Mantineam, pecoribus Orchomenon, ventis Enispen, frondibus Neriton, lapidibus Egilipa & Calidona floribus Prason & Selion, montibus Iolcon & Hytomen, salebris Pollizona, argentifodinis Alibam.

Cap. XIIII. *De Vita.*

THALES dicebat, mortem à vita nihil differre. dicente illi quopiam, tu verò cur non moreris? quia nihil, inquit differt. Euripides, vt ait Socrates apud Platonem in Gorgia: quis nouit, inquit, vtrum viuere quidē mori sit, mori autē viuer Idē Plato vitā humanā aleæ comparabat. Simonides interrogatus, quàm diu vixisset? paucis arum, respondit, licet annos multos.

Clitipho adolescens apud Terentium, cum non posset à patre Chremete extorquere decem minas, quas amicæ Bacchidi esset largiturus, ac diceret: Emori cupio. pater Chremes: prius, q̄so disce quid sit viuere, ait: vbi scies, si displicebit vita, tū hoc vtitor.

Diogenes Cynicus, cuidam dicenti, malum est viuere: *Non*, inquit, *viuere malum est, sed malè viuere.*

Alcibiades cū accepisset, se vna voce à populo Atheniensi morte damnatum, vitassetq; carcerē (nam statim vt accusatus est, è patria aufugit.) At ego, inquit, ostendam illis Alcibiadem viuere.

Iupiter apud Homerū: Neq; enim quicquam est, omnium qui supra terram spirant & versantur, homine laboriosius. Plin. lib. 2 mutuatus ait: nec miserius quicquā homine, nec superbius. Cæteris quippè animantiū sola victus cura est, in quo sponte naturæ benigni-

benignitas sufficit, vno quidem vel præferenda cunctis bonis. quòd de gloria, de pecunia, de ambitione, superq; de morte nõ cogitant. Protagoras apud Platonem fabulã recitat genesis mortalis, aitq;, Epimetheum, cui procreandorum animalium cura mandata fuerat, omnia elargitum irrationalibus, nihil quòd homini impartiret, reliquisse: & ob id nudum hominem destitutum.

Cyrus apud Xenophontem moriens filijs ait: Nullo modo filij hoc vnquam mihi persuasi, vt animus viuat, donec fuerit in corpore mortali cum verò ab hoc solutus fuerit, moriatur.

Xerxes cum exercitum lustrans, tantũ copiarum aspexisset lachrymasse dicitur. rogatusq; ab Artabano cur lachrymaret, subit mihi, ait Xerxes, horum miseratio: quorum, cum tot sint, nemo ad centesimum annũ superent. sed excipiens Artabanus: Atqui, ait, alia hoc miseriora viuẽdo patimur. nullus enim hominũ adeò felix est, neq; horum, neq; aliorum, cui nõ crebro, nedum semel, subeat animo moriendi voluntas potius, quàm viuendi.

Mecœnas debilitatẽ non recusabat, & deformitatem, nec nouissimè acutã crucem, dummodò inter hæc mala spiritus prorogaretur. ex Seneca in Epist. Socrates verò apud Platonem in Gorgia: audiui iam, inquit, à sapiente quodam, nos nunc mortuos esse, corpusq; nostrum sepulchrum esse nobis.

Olympias Alexandri mater, cum audisset filium sepulchro carere, velutique neglectum iacere, inter lamenta questa est, filium non posse potiri, quæ alij assequuntur, cum alioqui cœlum vendicare sibi putasset.

Xenophilus musicus centũ & quinquaginta annis vixit

vixit, ſine vllo corporis incommodo. Iſocrates annis 99. eius præceptor Gorgias Leontinus 107. Argantonius, qui in Gadibus regnauit, centum & viginti. Anacreon verò ait, Argantonium Tarteſſiorum regem 150. annos vixiſſe. Cyniram Cypriorum regem 160. Ægimio 200. Theopompus Epimenidem Gnoſium 155. Hellanicus in Ætolia quoſdam 200. explere: Damates ex ijs Pictoreum 300. Ephodorus Arcadum reges totidem. Cornelius Pandionem quendam in Illyrico 500. Xenophon Impetrim Plutiniorum regem octingentos, filiumq; eius ſexcentos. In Muſitani terra, quæ eſt in India, viuunt, 130. Seres 200. excedere. in Tmoli montis cacumine, quod vocant Tempſim, 150. in Atho monte, Acroton vrbem eſſe: eam qui incolunt, longæui ſunt, atq; ob id Macrobij dicti. Cirnij Indorum gens 140. item Æthiopes Macrobios, qui ſerpentibus veſcantur. Neſtor 300. M. Valerius Coruinus 100. Metellus pontifex totidem. Terentia Ciceronis 107. Clodia Ofelli 115. Luceia mima 100. annos nata, in ſcena pronunciauit. Valeria Copiola in ſcenam ducta annũ agens 104 Sammulla 100. T. Fullonius Bononienſis 150. & L. Terentius ex eadem vrbe. M. Aponius Arimini 150. Satena mulier 90. Hyperborei mille. Annorum numeroſitas in ſacris literis mira eſt. Sunt qui exiſtiment annorum alterum æſtate conſtare, alterum hyeme: alij quadriparti is temporibus, vt Arcades. quidam lunæ ſenio, vt Ægyptii Q Fabius Max. 100. Clodia Auli filia 135. Latinorum quidam rex 800, Valerius nimium differt à prædictis, in aliquibus.

Trebellius Pollio: doctiſſimi, ait, mathematicorum 120. ad uiuendum datos iudicant: addentes, Moſem ſolum Dei familiarem, 125. annos vixiſſe. cui lamentanti

mentanti quod iuuenis interiret, responsum est ab incerto numine, neminem plus esse victurum. Plin. ait, cor augeri in homine per singulos annos ad binas drachmas, ad 50. annũ: ab eo, detrahi tantundẽ. & ideò non viuere hominem vltra centesimum annum, Ægyptij existimant. Vitam natura, fato aut casu finiri, asserunt philosophi huius rei non ignarus Homerus, in Odyss ait, Iouem dicere, frustra quæri mortaleis de futura morte Ægysthi, cum sæpè homines contra fatum mortem sibi accelerent.

Seneca poeta in Tragœd.

Nemo tàm diuos habuit fauenteis,
Crastinum vt possit sibi polliceri.

Martialis:

At bene nostri computentur anni,
Et quantum tetricæ tulêre febres,
Aut languor grauis, & mali dolores
A vita meliore separentur,
Infantes sumus, & senes videmur.

Metrodorus in epistola, qua sororem consolatur, quæ filium optimæ indolis amiserat: Mortale, ait, est omnium mortalium bonum.

Annum 21. esse homini periculosum, item 42. item 63. & deinceps per eundem numerum, dicunt.

Vitæ breuis signa sunt, rari dentes, prælongi digiti, plumbeus color, pluresq; in manu incisuræ, nec perpetuæ. Contra longæ esse, incuruos humeris, & in manu vna duas incisuras longas habentes, & plures quam 32. dentes, auribus amplis. Frons ampla segnem animum significat, parua mobilem, rotunda iracundiam. supercilia quibus in rectum porriguntur, molles significat: quibus iuxta nasum flexa, austeros: quibus iuxta tempora inflexa, derisores: quibus

bus in totum demissa, maleuolos & inuidos. Oculi longi maleficos: qui carnosos à naribus habent, malitiosos. Candidi pars extenta, impudentes: mobiles, inconstantiam significāt. Auriculæ magnæ loquacitatem, stultitiamq;.

Cap. XV. *De Votis.*

ADOLESCENS quispiam delicatus, cum scalmum in littore comperisset, nauem ædificare concupiuit.

Pelasgi veteres Italiæ incolæ, rerum pro voto potiti, cum vota non persoluissent, à Dijs morbis calamitatibusq; agitati, ac Italia pulsi sunt.

Laomedon, cum certā ad sacra pecuniam Apollini Neptunoq; vouisset, instātibusq; hostibus ad murorum ædificationem collocasset, multa perpessus est infortunia.

Pythagoras, cum in Geometria quiddam non inuenisset, Musis bouem immolasse dicitur.

Galli Aristonico duce, vouerunt de nostri militis præda Marti suo torquem: Cæterum de torquibus eorum aureū trophæū Ioui Flaminius erexit. Iidem Viridomaro rege, Vulcano Romana arma promiserant: sed Marcellus occiso eorum rege, Ioui feretrio opima spolia suspendit.

Diagoras, cum in Samothraciam venisset, atq; ei amicus quidam dixisset: Tu qui Deos putas humana negligere, nonnè animaduertis, ex tot tabellis pictis, quàm multi votis vim tempestatis effugerint, in portumq; salui peruenerint. Ita fit, inquit: illi enim nusquā picti sunt, qui naufragium fecerunt, in mariq; periere.

Menedemus, dicente aliquo, maximū esse bonum

quæ

quæ quisq; cupiat frui:multo,inquit,maius est ea solum quæ decet cupere.

In Iero insula,cum nullus esset lepus, quendam à quodam aduectum,cœpit libido ceteros adolescentes conquisitos lepores alere.Itaq; breui tanta copia leporum accreuit,vt semina illorum populati sint,& fames sit subsecuta,atq; eos vix ab insula abegisse. ex Hygino.Proinde Iuuen.

Omnibus,ait,in terris quæ sunt à Gadibus vsq;
Auroram & Gangen,pauci discernere possunt,
Vera bona,atq; illis multum diuersa remota
Errorum nebula:nam quid ratione timemus,
Aut cupimus?

Darius suapte natura credulus in ijs quæ cuperet fuisse dicitur.Martialis: Credidimus, quis enim damnat sua vota libenter?

Votorum delicias ita scribit Persius:

Nunc Licini in campos,nunc Crassi mittit in ædeis,
Nunc optent generum rex & regina puellæ,
Nunc rapiant quicquid calcauerit,& rosa fiat.

Vota concipi suscipiq; dicuntur, cum animo linguaq; vouemus. Nuncupatio verò votorum dicta, cum quæ vouit imperator, in tabulis referrentur,ac præeunte Pontifice maximo nunciarentur.solebant autem vota quæ vouisset imperator aut magistratus per consſ. nuncupari in Capitolio calendis Ianuarijs.Formula voti pro bubus, est apud M. Catonem in hunc modum : Marti Syluano in sylua interdius in capita singula boum votum facito,adoris libras 3. & lardi p.4.5. vini sestarios 3.5.id in vrnas liceto conijcere : & vinum idem in vnum vas liceto conijcere. Eam rem diuinam, vel seruus liberuè licebit facere.vbi res diuina facta erit,statim ibidē consumito.

mulier

mulier ad eam rem diuinam ne adsit, neuè videat quomodo fiat. Formula autem votorum cõceptionis est apud Liuium libro 6. Decadis 4. in hunc modum, quam P Licinio pontifice maximo M. Attilius consul nuncupauit: Si duellum quod cum rege Antiocho sumi populus iussit, id ex sententia senatus populiq; Romani confectum erit, tum tibi Iupiter pop. Rom. ludos magnos dies 10. continuos faciet, donaq; ad omnia puluinaria dabuntur, de pecunia quantam senatus decreuerit. quisq; magistratus eos ludos, quando vbiq; faxit, hi ludi rectè facti, donaq; data rectè sunto.

Votis sacrisque vetuere esse eos alternis genibus poplitibus impositis. Plin. de verbenaca: sed magi vtiq; circa hanc insaniunt, hac percunctos impetrare quæ velint.

Lacedæmonij à dijs expetebant, vt pulchra cum bonis tribuerent, nec plura. Sed cum Athenienses ab illis semper vincerentur, consuluisse Hammonem dicuntur, quid esset in causa, quod cum ipsi sacra dijs facerent omnibus Græcis cumulatiora, Lacedæmonij verò hostias mutilatas offerrent, peioresq; ad ceremonias omnes essent: eos verò multas magnasque hostias, & largiores essent ad sacra, ab illis tamẽ semper vincerẽtur. respondisse vatem aiunt: Hammoni magis placere orationem Lacedæmoniorum, quam Atheniensium sacra. Socrates apud Platonem id recitat libro 6.

CAP. XVI. *De Viris.*

DIOGENES Cynicus, heus homines, cum dixisset: plurimiq; cõuenissent, baculo eos abigebat: dicens, homines, non purgamenta vocaui.

Platone

Platone diffiniente, homo est animal bipes sine pennis:laudata à multis diffinitione, nudatum pennis plumaq; gallum gallinaceũ in eius inuexit scholam Diogenes dicens hic Platonis homo est.

Alexander Macedo, cum à Iouis Hammonis antistite per adulationem illi dictum esset, esse Iouis filium:essetq; aliquando vulneratus, vt penè doloris acerbitate collaberẽt:amicis dixit, hunc planè cruorem mortalium, ac non diuorum vulnera spargunt.

Iulius Drusus Publicola, cum domum haberet, quæ vicinis omnibus vndiq; erat conspicua, exposcente ab eo fabro quinque talenta, vt eam ita collocaret, vt ab oculis vicinorum auerteret: decem, inquit, tibi dabo, si ita constitues eam, vt non à vicinis modo, sed à ciuibus vniuersis meæ vitæ rationes inspiciantur.

Menandro Bactrorum regi in expeditione extincto, cuncti populi magnificè funus exoluerunt: postremò cùm diu de reliquijs decertatũ esset, cui adiudicarentur, cõuentum est, vt singulis pro rata portione distribuerentur.

Cap. XVII. *De Vulgo.*

PHOCION Atheniensis apud populum sententiam dicens, cùm ab omnibus vno ore approbaretur, ad amicos conuersus: Num quid mali imprudens, inquit, forsitan dixi? Cicero 2. de finibus: quid turpius quàm sapientis vitam ex insipientium sermone pendere?

Appius Claudius, cum in censura haberet competitorem Scipionem, Pauli Æmilij filium populari auræ studentem, magna voce, ô Paule, inquit, Æmili, nonnè etiam apud inferos (si quis illic nostrarum

rerum sensus est)indignaris, quod filiũ tuum Mallius tonsor, & Licinius declamator, ad censuram perducunt?

Non esse vulgo res reconditas, auribusq; populi indignas pronunciandas, ex trium exemplo philosophiæ virtutisq; luminũ est cognoscere: Protagoræ videlicet, Anaxagoræ, Socratisq;. Hi enim impietatis crimine à vulgo suspecti habiti sunt, quod rerum naturam inuestigarent: Anaxagoras enim primus omnium de lunæ defectu disseruit: è Socrate veluti ex Apẽnino fontes philosophiæ emanarunt: Protagoras Athenis exul factus: Anaxagoras in vincula coniectus, vt vix à Pericle non sine maxima contentione laboreque seruari potuerit: Socrates damnatus, interijt.

Aristoteles libro 2. de locis & enthym. Sacerdos quidam, inquit, suadebat filio, ne vnquam apud populum verba faceret: nam si iniusta suaseris, inquit, Deos habebis iratos: sin iusta, homines. Filius rursus ait, imò expedit facere apud populum verba. nam si iusta dixero, Dij me amabunt: sin iniusta, homines. Democritus dicebat, vnus mihi pro populo, & populus pro vno.

Herodotus historicorum pater ostendit, melius esse in tyranni quàm in plebis ditionem peruenire. nam tyrannus siquid facit, intelligens facit. at plebi, ait suũ est, nihil intelligere. Carthaginenses Annibalem è conspectu abire iusserunt. Athenienses Theseum de illis benemerentissimũ in Scyrum egerunt. estq; pręcipitatus à Lycomede illius insulæ principe, de rupe. Ab ijsdem Atheniensibus Solon legum cõditor in exilium actus est, ætatemq; Cypri profugus egit. Iidem Miltiadem, qui 300. millia Persarũ in Marathone

rathone deuicerat, in vinculis mori coëgerunt. Iidē Aristidem, quòd nemo esset Athenis illo iustior, extorrē patriȩ fecerunt. Themistocles ob patriæ ingratitudinem, ad Xerxem, quo cum bellum gesserat, cōfugere coactus est. Iidem Phocionem, virum optimum, in eculeo imposuerunt. Ephesij Hermodorū, virum integerrimum, pepulerunt, quòd nollent de ipsis aliquem excellere.

Camillus à L. Apuleio accusatus, quòd spolia Tyrrhena prædamq; Veientanam apud se denunciasset, quamuis ex morte filij laboraret, nihil tamen iræ à multitudine in eum dimissum, rogatis ergò frustra amicis, cum opis nihil præstarent, secedere censuit. Ingratus pop. Rom. Scipioni Africano, qui exilium à patria sibi ipse indixit. Ingratus in occisores Africani posterioris, & in Nasicam, quem legationis titulo Pergamum secedere coëgit. & in Lentulo, in comprimenda Gracchana seditione Nasicæ socio, qui in Siciliа consenuit. Seruilius Hala magister equitum, qui iussu Quintij dictatoris Sp. Meliū regnum affectantem occidit, in exilium actus est.

Alcibiades dux Atheniensium, cùm bellum contra Siculos, cuius fuerat autor, malè gestum esset, in exilium actus est sed mox vrgentibus tyrannis Athenas ab exilio reuocatur, duxq; classi constituitur. qui cum Lacedæmonios mari terraq; vicisset, ita exceptus est triumpho ab Atheniensibus, vt non humanis tantū, sed diuinis etiam honoribus illustrarent, certatimq; cœlo cuperent collocare. sed deinde, cum duce eo Athenienses bellum Asiæ inferrent, atq; is prædæ incumberet, subitoq; aduentu hostium oppressus esset, omnis penè exercitus iterū in exilium agitur, suffecto Conone.

Dionem regem Syracusani dum viueret tyrannum vocitarunt: extinctum verò patriæ liberatorē, tyrannorumq; depulsorem vocabant.

Phocion, cum aliquando populum Atheniensem in concione aliquanto liberius reprehenderet, eiq; Demosthenes diceret: laniabit te, Phocion, plebs, si paululū insanierit: quin, inquit ille, te potius, si paululum resipuerit.

Idem Phocion, cum damnatus esset ab Atheniensibus, neq; funere, neq; sepulchro etiam illū dignati sunt, neq; amici, neque inimici: sed paulo pòst facti pœnitentes, statuam illi posuerunt. inuentæque reliquiæ publicis sumptibus sepulchro sunt mandatæ.

Demostheni in concione dicenti, cum obstreperent Athenienses, rem se ait breuiter illis velle narrare iucundam. facto silentio: Adolescens, inquit, æstate asinum cōduxerat, vt eo vteretur, Megara proficiscens. æstuante verò sole in meridie, asini herus conductorq; adolescens sub vmbram asini succedere decernunt. Nata controuersia est, quoniam hic diceret se plenum in asino propter conductionem ius habere, alter locasse diceret asinum, nō vmbram. atq; hæc locutus abire Demosthenes parabat: retinentibus autem Atheniensibus, rogantibusque, vt reliquam fabulæ partem perficeret: vrbanè, itanè, inquit, de vmbra asini audire cupitis, de rebus verò serijs dicenti aures præstare nolitis?

Vatinius à populo lapidatus, cum gladiatorium munus ederet, obtinuerat, vt ædiles edicerent, ne quis in harenam nisi pomum mittere vellet. fortè illis diebus Caselius cōsultus à quodam, an nux pinea pomum esset: vrbanè respondit, si in Vatinium missurus es pomum est.

Cato,

Cato, cum senatui persuasisset, vt ij qui designati essent, si nullum etiam accusatorē haberent, ipsi per se iudicium subire, rationemq; reddere cogerentur. Id magistratus petituri iniq; tulerūt, itemq; & plebs largitionibus assueta. cum veniret igitur postridie ad rostra, multitudo hominum in eam impetum fecit, illum cædens. Ab vniuerso igitur senatu destitutus, cum se recepisset in rostra, miti oratione plebem deliniuit. Cæterùm cum laudaretur à senatoribus: At ego vos, ait, P. C. minimè laudo, qui me prætorem in tanto periculo deseruistis.

Africanus, vt vulgi inuidiam vitaret, desideriumque sui compararet, ab vrbe sæpissimè secedebat, villicabaturq;.

Cap. XVIII. *De Velocitate.*

IADAS quidam ita super puluerem cursitauit, vt in harenis nulla vestigiorum reliquerit indicia. Polymnestor puer ludicro l porem consecutus est.

Philippides biduo mille trecēta quadraginta stadia ab Athenis Lacedæmonem decurrit. Antistius Lacon & Philonides Alexandri Magni cursores, ab Heli Sicyonem vsq; stadia 1200. vno die transierunt. ex Solino. Plin. 1200. stadia nouem diei horis, indeq; quamuis decliui itinere, tertia noctis hora remensus sæpius. causaque, quod eunti cum sole iter erat, eundemque remeans obuium contrario præueniebat occursu.

Puer in Italia Pompeio & Vipsano coss. octo annos natus, quinque & quadraginta millia passuum à meridie transiuit ad vesperum. ex Sol. apud Plin. 70.

Tiberius Nero tribus vehiculis festinans ad Drusum fratuem ægrotantem in Germania, nocte ac die

iter ducentorum millium passuum emensus est.

Aiax Oileus pedum velocitate ab Homero celebratur. Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, delphinus, sed ocyor volucre ac telo. In rogo Patrocli apud Hom. Aiax, Vlysses & Antilochus celebres.

Velocissimum ventorum Zephyrũ Hom. vocat. mentemq; prudentis viri omnes velocitates excedere ait: quod mutuatus Cicero in Tusc. ait, nihil esse mente celerius. Idem verò Homerus. in Odyss. Clytoneum Phæacum velocissimum ponit: in palestra Euryalum, in saltu Anchialum, in disco Elatreum, pugillatu Laodamantem.

Asael tantum pernicitatis in cursu habuit, vt non homines modò, sed equos etiam currendo superarit. Lusitani, ait Strab. insidiosi, scrutatores, veloces, agiles.

Euchidas Plateensis ex oraculo de templo Apollinis capturus ignem, Delphos è Platæis petiit, vnde vehens ignem ante solis occasum, mille stadium vno die iter emensus, Plateas reuertitur. Therothoæ Troglodit arum gentes miræ sunt velocitatis.

Orion & Iphiclus tantæ velocitatis leuitatisque, fuerunt, vt super aquas ille, hic super aristas triticeas curreret. Verg. de Cam. ait:

Cursuq; pedum prauertere ventos,
Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas:
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti,
Ferret iter, celeres neq; tingeret æquore plantas.

Apud Ægyptios accipiter velocitatis est symbolum. nam quoties velocitatem signare volunt, accipitrem signant.

Alatemnij

Alatemnij populi Libyæ, eum eligunt regem, qui pedum velocitate alios antecellat.

Theogenes cursu, lucta, pugillatu, ita celebris fuit, vt in ijs M. 200. coronas acceperit. is inuitatus ad epulum, quod de more Heroum parentalibus exhiberi solebat propositis ludis conuiuis, quamuis rudiarius, se continere nõ potuit, quin subitò exiliret, discoq; certaret.

Cap. XIX. *De Visu, Oculis atq; Aspectu.*

STRABO quidam 135. millia passuum prospexit, è Lilybetana specula exeuntes è Carthagine naues, numerumq; manifestissimè notauit. ex Plin. Hunc Valerius Lynceum vocat.

In Italia, quem lupus prior viderit, vocem amittere pro comperto est. Verg. *Lupi videre priores.* Vnde natum prouerbium, de silentio repentino ob alicuius aduentum, Lupus est in fabula.

Capræ non minus noctu cernunt, quàm interdiu: spirantq; auribus, non naribus: nec vnquam febre carent.

Aquatilium omnium fœtus inter initia visu carent. Callicrates formicas ex ebore aliaq; animalia confecit, quorum aliquæ partes cerni ab altero non possent. & Myrmecides ex ebore quadrigam, quam musca ala integeret. & nauem quam apicula item ala contegeret.

Si sanguis ex ictu exteriori suffundatur in oculis, nihil commodius est, quàm sanguine, vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis inungere, creberrimè tamen hirundinis. Vnde locus fabulæ, per parentes id herba restitui, quod per se sanescit. ex Celso 6.

Mobiles oculos qui habeant, vanos physici putãt.

Seruius lib. 8. Æneid. ait, ex vino mobiliores oculos fieri Plaut. faciles oculos habet: id eſt, mobiles vino.

Vrbana illa Luciani mendacia, inter quę eſt illud, vt ſint quædam gentes quæ habeant ventrem apertilem, in quem hyeme pueri frigentes ingrediantur. item oculos habent, quos aſſeruant pyxide, ac cum volunt videre, reſumãt: quos ſi aliquãdo amiſerint, ab aliis mutuantur.

CAP. XX. *De Diuinatione, & de Vatibus.*

TYRESIAS Thebanus angues, cum complexos occidiſſet, in fœminam conuerſus eſt. ſed cum rurſus alios angues eodem modo affectos occidiſſet, in priſtinam naturam rediit. Is verò orta inter iocos contentione inter Iouem Iunonemque, mulieres nè an viri magis delectarentur in coitu, atque vtriuſq; alterius ſexum magis oblectari dicentibus: iudex electus, tanquam vtrunq; ſexũ expertus, magis delectari mulieres planè vereq; affirmauit. Iuno ob iudicium irata, oculis illum priuauit, Iupiter vaticinio eum donauit. nota eſt fabula. Sed de mulierum triplici delectatione & Galenus, & cæteri fatentur.

Iudas Eſſeus nunquam diuinando mentitus eſt. is cum prædixiſſet in Stratonis Pyrgo, Antigonum eo die occubiturum, viſo Antigono: Nunc mihi pulchrum eſt mori, inquit, cum mendax fuerim (diſtabat enim Stratonis Pyrgus ſexcentis ſtadiis) ſollicitaque mente ſecum hoc reputabat. Paulo verò pòſt interfectus Antigonus nunciatur, in loco ſubterraneo qui Stratonis Pyrgus dicebatur.

M. Cato mirari ſe dicebat, quòd non rideret Aru-

ſpex Aruſpicem cum vidiſſet. quota enim quæq; res euenit prædicta ab iſtis? aut ſi euenerit quippiã, quid afferri poteſt, cur non caſu id euenerit?

Apollonius Tyaneus, cum ad Indorum ſapientes, qui Brachmanæ dicuntur, habens Faraotis Indiæ regis commendatitiam epiſtolam accederet, vt venit ad illos Iarcas illorum princeps, ſalutauit Apolloniũ, ſtatimq́; petijt regis literas. Admirante Apollonio ac dicente, vnde ſciret? quo magis, ait Iarcas, mireris, ſcito d. vnum in ea epiſtola deeſſe, atq; ita eſſe palàm oſtendit. Idem Apollonius, multa vaticinatus eſt apud Philoſt.

Spurina, cum prædixiſſet Cæſari, vt 30. illos dies ſibi caueret, quorum vltimus erat idus Martiæ. atque vterq́; domum Caluini veniſſet, Cæſar ait: Ecquid ſcis idus Martias iam veniſſe? & is. ecquid ſcis illas nõ præterijſſe. atq; omen nõ vanum fuit, ſubſecuta Cæſaris morte.

Hydaſpes Medorum rex, à quo fluuius nomẽ accepit, ſub interpretatione vaticinantis pueri, ad memoriam poſteris tradidit, ſublatum iri ex orbe imperium, nomenque Romanum multò ante præfatus quàm illa Troiana gens condidiſſet. Celebratur A ſcletario Mathematicus, in capite de Fato.

Anaxagoras in Olympia, cum nulla pluuiæ ſuſpicio immineret, pelliceam veſtem indutus procedit. ſubſecuta haud multo pòſt pluuia, domum omnium iudicio firmiſſimam, cum breui caſuram prædixiſſet, corruiſſe, diemque momento temporis in noctem verſum, lapidemque de cœlo in Egera fluuium caſurum.

Vates, Polydamus, & Calchas, & Percoſius apud Homerum: apud Latinos, Nauius Actius. qui, cum

illi Tarquinius per artis irrisionem dixisset, vt vaticinaretur, num cotes quædam posset nouacula scindi: posse, ait. Itaq; Tarquinius cotem dissecuit, & cum ea manus partem. Helenus Priami filius, qui Pyrrhum à nauigatione dissuasit, quoniam cæteri penè Græci occubituri essent in ponto, à quo regnum accepit.

Apud Indos philosophi siccitates, pluuias, ventos, morbosq; prædicunt. si quis falsa prædixerit, perpetui silentij pœnam subit.

Vates quos Græci τοὺς προφήτας vocant in sacris literis, Dauid, Daniel, Hieremias, Finees, Saul, Samuel Nathan, Baad, Achias, Rameus, Iadam, Sameas, Azarias, Gimon, Micheas, Hieu, Iezel, Helias, Heliseus, Ionas, Naum, Odldas, Esaias, Ezechiel Zacharias, Aggeus, Ioannes. Fœminæ verò, Holda & Delbora. Marta mulier vaticinata in C. Marium vaticinio. Manto mulier vates apud Verg. 10. quæ Mantuæ dedit nomen.

Martius multo ante cladē Cannensem prædixit: Amnē Troiugena Cannam Romane fuge. Nec te alienigenæ cogant in campo Diomedis conferre manus. Miltas Thessalus, diuinationis peritus.

Astiphilius Possidoniates, clarus in enodando Cimonis somnio: qui somnia verat, secū canem locutam voce humana.

Mopsus augur præstantissimus fuit, cui cum propositum esset ænigma à Calchante Troia redeunte, quot ficus haberet caprificus vna: atq; numerum quem Mopsus dixerat, ille inuenisset. præ pudore atque dolore illicò expirauit. Pherecides verò ait, prægnante sue oblata rogasse Calchantē, quot porcellos illa haberet: Mopsum respondisse tres, atq; in ijs vnā

fœmi-

fœminam:cum Mopſus vera locutus eſſet, Calchantem illicò efflaſſe animã. Euphorio carminibus hanc rem complexus eſt, quæ Gallus latinitate donauit.

Thraſyllus celebratus, qui cum aliquãdo nauem procul venientẽ vidiſſet: prædixit quæcunq; nunciatum veniret. meminit huius Suetonius. Celebris eſt & Caſſandra, regis Priami filia.

Helenus, qui Polycratẽ ſecutus eſt, celeberrimus. Sunt & apud Scythas, qui ex virgarum faſcibus ſalignis diuinant. Socrates apud Platonem lib. 3. Bacim Emedapum & Amphilitum vates ponit.

Ariſtander Thelmiſſeus apud Arrianum: quamuis omnes Thelmiſſei, tàm mares quàm fœminæ, vaticines fuerint, Theeneti Tolmidis vatis meminit Thucydides lib. 4. Percoſſius, in capite de Fato, celebris.

Mulier Syra celebris, quæ Alexandrum commonefecit, atq; per eam conſpirantium inſidias euaſit. Polybia, quæ filio ad bellum Troianum eunti, mortem prædixit.

Enaries, qui Androgyni à Venere ſibi traditam aiunt vaticinationem, tiliæ fronde vaticinantes. eam enim trifariam ſciſſam digitis implicant, ac reſoluũt. ex ijs ægrotante rege probatos treis iubent vocari, atq; hos aut hunc aut illũ ciuem dicunt peieraſſe per regis ſolium, quod apud Scythas maximũ eſt ſacramentum: protinusq; ad regẽ iubent adduci. quod ſi ille inficiatur, alios vates rex accerſit. ij ſi cum prioribus conueniant, reus capite mulctatur: ſi abſoluitur ab ijs atq; ab aliis ſuppliciũ, de primis vatibus ſumitur. Anius celebris, in capite de Fato.

Cleander vates apud Herod. qui ſuaſit ſeruis, vt contra Argiuos arma mouerent. Item Onomacritus ſortile-

ſortilegus, qui Xerxem impulit ad bellum in Græciam inferendum: item propheta Acerato, in templo Delphici Apollinis. item Euenius Apolloniata nobilitatus vaticinio, quòd vigiliam obdormiuiſſet occæcatus. Et eius filius Deiphonus, celebris vaticinio in exercitu Corinthiorum. Apud Homerum & Platonem Theoclymenus vates, ex genere Melampodorum, & in ſympoſio Diotima mulier fatidica. Celeberrimus noſtra memoria Lucas Gauricus in philoſophia matheſique, qui modò exitum rerum hominumq; ob cœleſtium cognitionem, ſiderum prænunciat, ſed diem quoq; in quo futura eueniunt, prædicit, in nullo penè vnquam falſus: vir præterea bonus, & mihi penè conterraneus.

Bacchis Bœotius, & Epimenides Cres, item apud Romanos Martij fratres, & apud Gallos Druidæ, apud Perſas Magi, apud Syros Chaldæi, apud Athenienſes ſacerdotes Mantes dicti. item vates Polides.

Daphni Tyreſiæ Thebani filia, cuius ex verſibus multa ſuis ſcriptis Homerus inſeruit.

Diuinatores imperio digni iudicabantur, vt Tyreſias, Amphiaraus, Trophonius, Orpheus, Muſeus, & Getarum Deus olim, & Amolxis Pythagoreus, Decineus, & apud Boſphoranos Achaicarus. apud Indos Gymnoſophiſtæ, Brachmaniq;: apud Iudæos Moſes: apud Romanos Etruriæ aruſpices.

Apud Lygureos in Thracia ex adyto Bacchi oracula reddebantur, ſed vaticinabantur plurimo mero ſumpto. apud Clarium Apollinem, aqua pota effabantur oracula.

Aureliani imperatoris mater fatalia etiam dicitur ſciſſe. Nam aliquando cum viro cum iurgaretur, vilitate illum increpans: En, dicebat, imperatoris patrem.

trem. alludens ad Aurelianum, qui quamuis ortus modicis parentibus, imperator tamen fuit.

Septem annis antequam Hierosolyma euerteretur. Iesus Anani filius plebeius, rusticusque, cum dixisset, vox ab oriente, vox ab occidente, vox à quatuor ventis, vox in Hierosolymam & templum, vox in maritos nouos, nouasque nuptas, vox in omnem hunc populum, atq; hæc per plura oppida vicosque: ductus est ad Albinum Romanum magistratum, atque vsq; ad ossa laceratus, vt aperiret, cur ista diceret. Nihil aliud nisi Veh veh, Hierosolymis dicebat: Obsidionis igitur tempore supra muros veh veh ciuitati, ac templo, populoq; magna voce inclamitans: cum verò tandem addidisset, Veh etiam mihi, lapis tormento missus illum occidit.

Chalcidensis vir quidam, qui cum Orobazo descenderat, Syllæ vultum sæpius contemplatus, ingenium motumq; corporis inspiciens: Necesse est, ait, hũc fieri magnum virum, miror q; cur omnium adhuc primus non sit.

Diuinandi artem Themim reperisse, Diodorus ait. Theangelida in Libano Syriæ, Dictæo Cretæ montibus, & Babylone & Susis Persidis nasci, qua pota Magi diuinant, traditur ex Plinio 24.

Plato in Timæo: Quod autem dementiæ humanæ Deus diuinandi vim dederit, illud argumentum esse nobis potest, quòd nemo, dum sanæ mentis est, diuinum & verum vaticinium vllum assequitur: sed cum vel somno prudentiæ vis præpedita est, vel oppressa morbo, vel diuino aliquo raptu è suo statu dimota, fieri diuinatio sole. Ac mox subdit, vaticinandi gratiam esse in iecoris sede collocatam.

CAP.

Cap. XXI. *De Vera Nobilitate.*

NOBILITATEM Plato quadrifariam diuidit. Prima eorum, qui claris, bonis, iustisq; maioribus fuerint orti. Secunda, quorum parentes principes, potentesuè fuêre. Tertia eorum, qui sint aut fama aut opinione celebres, cum ex rebus bellicis, preclaris gestis vel certaminibus coronas reportauerint Quarta ac præstantissima, quis cum per se animi ingenuitate excellit. illum enim verè dici nobilem, cui non aliena, sed sua virtus ad nobilitatem opitulatur. Arist. libro 4. Politic. præterea, ait, sunt aliæ nobiliũ differentiæ. quosdam enim genus, quosdã virtus extollit. Socrates rogatus quid esset nobilitas? animi, inquit, corporisq; temperantia.

Platonem, ait Seneca, non accepit nobilem philosophia, sed fecit. & subdit: Plato ait, neminẽ regem non ex seruis esse oriundum, neminem non seruũ ex regibus. Omnia ista varietas miscuit, & sursum deorsumq; fortuna versauit. quis est generosus? ad virtutẽ bene à natura compositus. Non facit nobilẽ atriũ plenũ fumosis imaginibus. Nemo in nostrã gloriam vixit, neq; quòd ante nos fuit, nostrum est. Marius apud Salustium ait: mihi noua nobilitas est, quã certè peperisse melius est, quàm acceptam corrupisse.

P. Decius Mus è plebe apud patres ait: En vnquã fando audistis, patricios primò esse factos, nõ de cœlo demissos, sed quia patrem ciere auumq; possent: id est, nihil vltra quàm ingenuos. Consulem iam patrem ciere possum, auumq; iam poterit filius meus. Plato ait nobilem esse, qui patrem auumq; honoratum habuerit.

Ægyptij existimant, omnes nobiles pariter esse: ordien-

ordientesq; à pueritia vitæ institutionem, eruditionemq; recensent.

Antisthenes, cum probro illi verteretur quòd nō esset è duobus liberis genitus: neq; inquit, è duobus luctatoribus, & tamen luctator sum.

Nobilitas, inquit Aristot. in Politic. apud omnes in honore habetur: quia cōsentaneum est, ex melioribus ortos esse meliores. est enim generis virtus, nobilitas. Et subdit: Nobilitas enim est antiqua, diuitiæ & virtus.

Euripides patri nobilitatem nuncianti, per Deos, inquit, pater nobilitatem mihi noli enarrare, hæc enim in pecunijs est sita, eas mihi tantum relinque, nam ex seruo statim nobilis euadam.

Glorianti cuidam, quòd magnæ esset vrbis ciuis: Noli, inquit Aristoteles, hoc attēdere: sed an dignus sis magna & illustri patria, inspice.

Anacharsis exprobrāti Attico quòd Scytha esset: Atqui mihi, inquit, probro est patria, sed patriæ tu.

Iphicrates, cum sutoris filius esse putaretur, in Harmodiū abnepotem illius prisci Harmodij, conuicia ingerentē in generis nobilitatem: meū, inquit, quidem genus à me incipit, sed tuum in te desinit.

C. Lælius, cum ei quidam malo genere natus diceret, indignum esse suis maioribus: At hercle, inquit, tu tuis dignus.

Leonidas Cleomenis frater, dicente quodam, nihilo nobis præstas, præterquàm quod rex es: Atqui, inquit, nunquam, nisi vobis melior essem, rex fuissem.

Socrates dicebat, quemadmodū patrem non ex optimo agro, sed ex arte fieri: ita nobilem non ex familia, sed virtute præstantem iudicamus.

Dionem regem Syracusani dum viueret tyrannum vocitarunt: extinctum verò patriæ liberatorē, tyrannorumq; depulsorem vocabant.

Phocion, cum aliquando populum Athenienſem in concione aliquanto liberius reprehenderet, eiq; Demoſthenes diceret: laniabit te, Phocion, plebs, ſi paululū inſanierit: quin, inquit ille, te potius, ſi paululum reſipuerit.

Idem Phocion, cum damnatus eſſet ab Athenienſibus, neq; funere, neq; ſepulchro etiam illū dignati ſunt, neq; amici, neque inimici: ſed paulo pòſt facti pœnitentes, ſtatuam illi poſuerunt. inuentæque reliquiæ publicis ſumptibus ſepulchro ſunt mandatæ.

Demóſtheni in concione dicenti, cum obſtreperent Athenienſes, rem ſe ait breuiter illis velle narrare iucundam. facto ſilentio: Adoleſcens, inquit, æſtate aſinum cōduxerat, vt eo vteretur, Megara proficiſcens. æſtuante verò ſole in meridie, aſini herus conductorq; adoleſcens ſub vmbram aſini ſuccedere decernunt. Nata controuerſia eſt, quoniam hic diceret ſe plenum in aſino propter conductionem ius habere, alter locaſſe diceret aſinum, nō vmbram. atq; hæc locutus abire Demoſthenes parabat: retinentibus autem Athenienſibus, rogantibusque, vt reliquam fabulæ partem perficeret: vrbanè, itanè, inquit, de vmbra aſini audire cupitis, de rebus verò ſerijs dicenti aures præſtare nolitis?

Vatinius à populo lapidatus, cum gladiatorium munus ederet, obtinuerat, vt ædiles edicerent, ne quis in harenam niſi pomum mittere vellet. fortè illis diebus Caſelius cōſultus à quodam, an nux pinea pomum eſſet: vrbanè reſpondit, ſi in Vatinium miſſurus es pomum eſt.

Cato,

Cato, cum ſenatui perſuaſiſſet, vt ij qui deſignati eſſent, ſi nullum etiam accuſatorẽ haberent, ipſi per ſe iudicium ſubire. rationemq; reddere cogerentur. Id magiſtratus petituri iniq; tulerũt, itemq; & plebs largitionibus aſſueta. cum veniret igitur poſtridie ad roſtra, multitudo hominum in eam impetum fecit, illum cædens. Ab vniuerſo igitur ſenatu deſtitutus, cum ſe recepiſſet in roſtra, miti oratione plebem deliniuit. Cæterùm cum laudaretur à ſenatoribus: At ego vos, ait, P. C. minimè laudo, qui me prætorem in tanto periculo deſeruiſtis.

Africanus, vt vulgi inuidiam vitaret, deſideriumque ſui compararet, ab vrbe ſæpiſſimè ſecedebat, villicabaturq;.

Cap. XVIII. *De Velocitate.*

IADAS quidam ita ſuper puluerem curſitauit, vt in harenis nulla veſtigiorum reliquerit indicia. Polymneſtor puer ludicro l[e]porem conſecutus eſt.

Philippides biduo mille trecẽta quadraginta ſtadia ab Athenis Lacedæmonem decurrit. Antiſtius Lacon & Philonides Alexandri Magni curſores, ab Heli Sicyonem vſq; ſtadia 1200. vno die tranſierunt. ex Solino. Plin. 1200. ſtadia nouem diei horis, indeq; quamuis decliui itinere, tertia noctis hora remenſus ſæpius. cauſaque, quod eunti cum ſole iter erat, eundemque remeans obuium contrario præueniebat occurſu.

Puer in Italia Pompeio & Vipſano coſſ. octo annos natus, quinque & quadraginta millia paſſuum à meridie tranſiuit ad veſperum. ex Sol. apud Plin. 70.

Tiberius Nero tribus vehiculis feſtinans ad Druſum fratuem ægrotantem in Germania, nocte ac die

iter ducentorum millium passuum emensus est.

Aiax Oileus pedum velocitate ab Homero celebratur. Velocissimus omnium animalium, non solum marinorum, delphinus, sed ocyor volucre ac telo. In rogo Patrocli apud Hom. Aiax, Vlysses & Antilochus celebres.

Velocissimum ventorum Zephyrũ Hom. vocat. mentemq; prudentis viri omnes velocitates excedere ait: quod mutuatus Cicero in Tusc. ait, nihil esse mente celerius. Idem verò Homerus. in Odyss. Clytoneum Phæacum velocissimum ponit: in palestra Euryalum, in saltu Anchialum, in disco Elatreum, pugillatu Laodamantem.

Asael tantum pernicitatis in cursu habuit, vt non homines modò, sed equos etiam currendo superarit. Lusitani, ait Strab. insidiosi, scrutatores, veloces, agiles.

Euchidas Plateensis ex oraculo de templo Apollinis capturus ignem, Delphos è Platæis petiit, vnde vehens ignem ante solis occasum, mille stadium vno die iter emensus, Plateas reuertitur. Therothoæ Trogloditarum gentes miræ sunt velocitatis.

Orion & Iphiclus tantæ velocitatis leuitatisque, fuerunt, vt super aquas ille, hic super aristas triticeas curreret. Verg. de Cam. ait:

Cursuq; pedum præuertere ventos,
Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas:
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti,
Ferret iter, celeres neq; tingeret æquore plantas.

Apud Ægyptios accipiter velocitatis est symbolum. nam quoties velocitatem signare volunt, accipitrem signant.

Alatemnij populi Libyæ, eum eligunt regem, qui pedum velocitate alios antecellat.

Theogenes cursu, lucta, pugillatu, ita celebris fuit, vt in ijs M. 200. coronas acceperit. is inuitatus ad epulum, quod de more Heroum parentalibus exhiberi solebat propositis ludis conuiuis, quamuis rudiarius, se continere nō potuit, quin subitò exiliret, discoq; certaret.

Cap. XIX. *De Visu, Oculis atq; Aspectu.*

STRABO quidam 135. millia passuum prospexit, è Lilybetana specula exeuntes è Carthagine naues, numerumq; manifestissimè notauit. ex Plin. Hunc Valerius Lynceum vocat.

In Italia, quem lupus prior viderit, vocem amittere pro comperto est. Verg. *Lupi videre priores.* Vnde natum prouerbium, de silentio repentino ob alicuius aduentum, Lupus est in fabula.

Capræ non minus noctu cernunt, quàm interdiu: spirantq; auribus, non naribus: nec vnquam febre carent.

Aquatilium omnium fœtus inter initia visu carent. Callicrates formicas ex ebore aliaq; animalia confecit, quorum aliquæ partes cerni ab altero non possent. & Myrmecides ex ebore quadrigam, quam musca ala integeret. & nauem quam apicula item ala contegeret.

Si sanguis ex ictu exteriori suffundatur in oculis, nihil commodius est, quàm sanguine, vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis inungere, creberrimè tamen hirundinis. Vnde locus fabulæ, per parentes id herba restitui, quod per se sanescit. ex Celso 6.

Mobiles oculos qui habeant, vanos physici putāt.

Seruius lib. 8. Æneid. ait, ex vino mobiliores oculos fieri Plaut. faciles oculos habet: id est, mobiles vino.

Vrbana illa Luciani mendacia, inter quę est illud, vt sint quædam gentes quæ habeant ventrem apertilem, in quem hyeme pueri frigentes ingrediantur. item oculos habent, quos asseruant pyxide, ac cum volunt videre, resumât: quos si aliquãdo amiserint, ab aliis mutuantur.

Cap. XX. *De Diuinatione, & de Vatibus.*

TYRESIAS Thebanus angues, cum complexos occidisset, in fœminam conuersus est. sed cum rursus alios angues eodem modo affectos cecidisset, in pristinam naturam rediit. Is verò orta inter iocos contentione inter Iouem Iunonemque, mulieres nè an viri magis delectarentur in coitu, atque vtriusq; alterius sexum magis oblectari dicentibus: iudex electus, tanquam vtrunq; sexũ expertus, magis delectari mulieres planè vereq; affirmauit. Iuno ob iudicium irata, oculis illum priuauit, Iupiter vaticinio eum donauit. nota est fabula. Sed de mulierum triplici delectatione & Galenus, & cæteri fatentur.

Iudas Esseus nunquam diuinando mentitus est. is cum prædixisset in Stratonis Pyrgo, Antigonum eo die occubiturum, viso Antigono: Nunc mihi pulchrum est mori, inquit, cum mendax fuerim (distabat enim Stratonis Pyrgus sexcentis stadiis) sollicitaque mente secum hoc reputabat. Paulo verò pòst interfectus Antigonus nunciatur, in loco subterraneo qui Stratonis Pyrgus dicebatur.

M. Cato mirari se dicebat, quòd non rideret Aruspex

ſpex Aruſpicem cum vidiſſet. quota enim quæq; res euenit prædicta ab iſtis? aut ſi euenerit quippiã, quid afferri poteſt, cur non caſu id euenerit?

Apollonius Tyaneus, cum ad Indorum ſapientes, qui Brachmanæ dicuntur, habens Faraotis Indiæ regis commendatitiam epiſtolam accederet, vt venit ad illos Iarcas illorum princeps, ſalutauit Apolloniũ, ſtatimq; petijt regis literas. Admirante Apollonio ac dicente, vnde ſciret? quo magis, ait Iarcas, mireris, ſcito d. vnum in ea epiſtola deeſſe, atq; ita eſſe palàm oſtendit. Idem Apollonius, multa vaticinatus eſt apud Philoſt.

Spurina, cum prædixiſſet Cæſari, vt 30. illos dies ſibi caueret, quorum vltimus erat idus Martiæ. atque vterq; domum Caluini veniſſet, Cæſar ait: Ecquid ſcis idus Martias iam veniſſe? & is. ecquid ſcis illas nõ præterijſſe. atq; omen nõ vanum fuit, ſubſecuta Cæſaris morte.

Hydaſpes Medorum rex, à quo fluuius nomẽ accepit, ſub interpretatione vaticinantis pueri, ad memoriam poſteris tradidit ſublatum iri ex orbe imperium, nomenque Romanum multò ante præfatus quàm illa Troiana gens condidiſſet. Celebratur Aſcletario Mathematicus, in capite de Fato.

Anaxagoras in Olympia, cum nulla pluuiæ ſuſpicio immineret, pelliceam veſtem indutus procedit. ſubſecuta haud multo pòſt pluuia, domum omnium iudicio firmiſſimam, cum breui caſuram prædixiſſet, corruiſſe, diemque momento temporis in noctem verſum, lapidemque de cœlo in Egera fluuium caſurum.

Vates, Polydamus, & Calchas, & Percoſius apud Homerum: apud Latinos, Nauius Actius. qui, cum

 illi

illi Tarquinius per artis irrisionem dixisset, vt vaticinaretur, num cotes quædam posset nouacula scindi: posse, ait. Itaq; Tarquinius cotem dissecuit, & cum ea manus partem. Helenus Priami filius, qui Pyrrhum à nauigatione dissuasit, quoniam cæteri penè Græci occubituri essent in ponto, à quo regnum accepit.

Apud Indos philosophi siccitates, pluuias, ventos, morbosq; prædicunt. si quis falsa prædixerit, perpetui silentij pœnam subit.

Vates quos Græci τοὺς προφήτας vocant in sacris literis, Dauid, Daniel, Hieremias, Finees, Saul, Samuel Nathan, Baad, Achias, Rameus, Iadam, Sameas, Azarias, Gimon, Micheas, Hieu, Iezel, Helias, Heliseus, Ionas, Naum, Oldas, Esaias, Ezechiel Zacharias, Aggeus, Ioannes. Fœminæ verò, Holda & Delbora. Marta mulier vaticinata in C. Marium vaticinio. Manto mulier vates apud Verg. 10. quæ Mantuæ dedit nomen.

Martius multo ante cladē Cannensem prædixit: Amnē Troiugena Cannam Romane fuge. Nec te alienigenæ cogant in campo Diomedis conferre manus. Miltas Thessalus, diuinationis peritus.

Aftiphilius Possidoniates, clarus in enodando Cimonis somnio: qui somnia verat, secū canem locutam voce humana.

Mopsus augur præstantissimus fuit, cui cum propositum esset ænigma à Calchante Troia redeunte, quot ficus haberet caprificus vna: atq; numerum quem Mopsus dixerat, ille inuenisset. præ pudore atque dolore illicò expirauit. Pherecides verò ait, prægnante sue oblata rogasse Calchantē, quot porcellos illa haberet: Mopsum respondisse tres, atq; in ijs vnā

fœminam:cum Mopſus vera locutus eſſet,Calchantem illicò efflaſſe animã.Euphorio carminibus hanc rem complexus eſt,quæ Gallus latinitate donauit.

Thraſyllus celebratus, qui cum aliquãdo nauem procul veniētē vidiſſet:prædixit quæcunq; nunciatum veniret.meminit huius Suetonius. Celebris eſt & Caſſandra,regis Priami filia.

Helenus,qui Polycratē ſecutus eſt, celeberrimus. Sunt & apud Scythas, qui ex virgarum faſcibus ſalignis diuinant. Socrates apud Platonem lib. 3. Bacim Emedapum & Amphilitum vates ponit.

Ariſtander Thelmiſſeus apud Arrianum: quamuis omnes Thelmiſſei, tàm mares quàm fœminæ, vaticines fuerint, Theeneti Tolmidis vatis meminit Thucydides lib.4.Percoſſius,in capite de Fato, celebris.

Mulier Syra celebris, quæ Alexandrum commonefecit, atq; per eam conſpirantium inſidias euaſit. Polybia, quæ filio ad bellum Troianum eunti, mortem prædixit.

Enaries,qui Androgyni à Venere ſibi traditam aiunt vaticinationem, tiliæ fronde vaticinantes. eam enim trifariam ſciſſam digitis implicant,ac reſoluũt. ex ijs ægrotante rege probatos treis iubent vocari, atq; hos aut hunc aut illũ ciuem dicunt peieraſſe per regis ſolium, quod apud Scythas maximũ eſt ſacramentum:protinuſq; ad regē iubent adduci. quod ſi ille inficiatur,alios vates rex acceſſit.ij ſi cum prioribus conueniant,reus capite mulctatur: ſi abſoluitur ab ijs atq; ab aliis ſuppliciũ, de primis vatibus ſumitur.Anius celebris,in capite de Fato.

Cleander vates apud Herod. qui ſuaſit ſeruis, vt contra Argiuos arma mouerent.Item Onomacritus ſortile-

ſortilegus, qui Xerxem impulit ad bellum in Græciam inferendum:item propheta Acerato, in templo Delphici Apollinis. item Euenius Apolloniata nobilitatus vaticinio, quòd vigiliam obdormiuiſſet occæcatus. Et eius filius Deiphonus, celebris vaticinio in exercitu Corinthiorum. Apud Homerum & Platonem Theoclymenus vates, ex genere Melampodorum, & in ſympoſio Diotima mulier fatidica. Celeberrimus noſtra memoria Lucas Gauricus in philoſophia matheſique, qui modò exitum rerum hominumq́; ob cœleſtium cognitionem, ſiderum prænunciat, ſed diem quoq; in quo futura eueniunt, prædicit, in nullo penè vnquam falſus: vir præterea bonus, & mihi penè conterraneus.

Bacchis Bœotius, & Epimenides Cres, item apud Romanos Martij fratres, & apud Gallos Druidæ, apud Perſas Magi, apud Syros Chaldæi, apud Athenienſes ſacerdotes Mantes dicti. item vates Polides.

Daphni Tyreſiæ Thebani filia, cuius ex verſibus multa ſuis ſcriptis Homerus inſeruit.

Diuinatores imperio digni iudicabantur, vt Tyreſias, Amphiaraus, Trophonius, Orpheus, Muſeus, & Getarum Deus olim, & Amolxis Pythagoreus, Decineus, & apud Boſphoranos Achaicarus. apud Indos Gymnoſophiſtæ, Brachmaniq́;: apud Iudæos Moſes: apud Romanos Etruriæ aruſpices.

Apud Lygureos in Thracia ex adyto Bacchi oracula reddebantur, ſed vaticinabantur plurimo mero ſumpto. apud Clarium Apollinem, aqua pota effabantur oracula.

Aureliani imperatoris mater fatalia etiam dicitur ſciſſe. Nam aliquando cum viro cum iurgaretur, vilitate illum increpans: En, dicebat, imperatoris patrem.

trem. alludens ad Aurelianum, qui quamuis ortus modicis parentibus, imperator tamen fuit.

Septem annis antequam Hierosolyma euerteretur. Iesus Anani filius plebeius, rusticusque, cum dixisset, vox ab oriente, vox ab occidente, vox à quatuor ventis, vox in Hierosolymam & templum, vox in maritos nouos, nouasque nuptas, vox in omnem hunc populum, atq; hæc per plura oppida vicosque: ductus est ad Albinum Romanum magistratum, atque vsq; ad ossa laceratus, vt aperiret, cur ista diceret. Nihil aliud nisi Veh veh, Hierosolymis dicebat: Obsidionis igitur tempore supra muros veh veh ciuitati, ac templo, populoq́; magna voce inclamitans: cum verò tandem addidisset, Veh etiam mihi, lapis tormento missus illum occidit.

Chalcidensis vir quidam, qui cum Orobazo descenderat, Syllæ vultum sæpius contemplatus, ingenium motumq́; corporis inspiciens: Necesse est, ait, hũc fieri magnum virum, mirorq́; cur omnium adhuc primus non sit.

Diuinandi artem Themim reperisse, Diodorus ait. Theangelida in Libano Syriæ, Dictæo Cretæ montibus, & Babylone & Susis Persidis nasci, qua pota Magi diuinarit, traditur ex Plinio 24.

Plato in Timæo: Quod autem dementiæ humanæ Deus diuinandi vim dederit, illud argumentum esse nobis potest, quòd nemo, dum sanæ mentis est, diuinum & verum vaticinium vllum assequitur: sed eum vel somno prudentiæ vis præpedita est, vel oppressa morbo, vel diuino aliquo raptu è suo statu dimota, fieri diuinatio sole. Ac mox subdit, vaticinandi gratiam esse in iecoris sede collocatam.

Cap.

ordientesq; à pueritia vitæ institutionem, eruditionemq; recensent.

Antisthenes, cum probro illi verteretur quòd nõ esset è duobus liberis genitus: neq; inquit, è duobus luctatoribus, & tamen luctator sum.

Nobilitas, inquit Aristot. in Politic. apud omnes in honore habetur: quia cõsentaneum est, ex melioribus ortos esse meliores. est enim generis virtus, nobilitas. Et subdit: Nobilitas enim est antiqua, diuitiæ & virtus.

Euripides patri nobilitatem nuncianti, per Deos, inquit, pater nobilitatem mihi noli enarrare, hæc enim in pecunijs est sita, eas mihi tantum relinque, nam ex seruo statim nobilis euadam.

Glorianti cuidam, quòd magnæ esset vrbis ciuis: Noli, inquit Aristoteles, hoc attẽdere: sed an dignus sis magna & illustri patria, inspice.

Anacharsis exprobrãti Attico quòd Scytha esset: Atqui mihi, inquit, probro est patria, sed patriæ tu.

Iphicrates, cum sutoris filius esse putaretur, in Harmodiũ abnepotem illius prisci Harmodij, conuicia ingerentẽ in generis nobilitatem: meũ, inquit, quidem genus à me incipit, sed tuum in te desinit.

C. Lælius, cum ei quidam malo genere natus diceret, indignum esse suis maioribus: At hercle, inquit, tu tuis dignus.

Leonidas Cleomenis frater, dicente quodam, nihilo nobis præstas, præterquàm quod rex es: Atqui, inquit, nunquam, nisi vobis melior essem, rex fuissem.

Socrates dicebat, quemadmodũ patrem non ex optimo agro, sed ex arte fieri: ita nobilem non ex familia, sed virtute præstantem iudicamus.

Cap. XXII. *De Vxoribus.*

MAGNA est inter philosophos magnosq; viros de ducenda vxore cõtrouersia: alijs negãtibus, nephasq; penè ducentibus: laudantibus alijs, sanctũque existimantibus. sed exempla in vtramq; partem subtexam,

Epaminondas Thebanus, vir ingentis animi, in cœlibatu vixit, cum verò à Pelopida reprehenderetur, quòd liberos non relinqueret, maleq; patriæ ab eo consuli diceret: Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui talem ex te natum relicturus sis. Pelopidæ enim filius infamis erat.

Solon, cum ad Thaletem Miletum venisset, admiratus dicitur, quod nuptias filiorumq; procreationem contempsisset: Thaletem tacuisse. Interiectis verò diebus peregrinũ subornasse, qui decimo post discessum die Athenis venisse fateretur. Hic rogatus à Solone, nunquid noui Athenis esset? edoctusq; ille à Thalete: nihil aliud, inquit, præterquam quod adolescentis cuiusdam efferebatur funus, ciuitate omni subsequente, quòd eius pater virtute & admiratione inter ciueis primum locum obtineret, quẽ tum abesse dixissent. O illum miserum, Solon ait: sciscitanti verò de nomine, respondit, excidisse memoria: sed ob iustitiam illius in omnium ore versatum. His Solon in metum coniectus est. postremo nomen peregrino subiecit, ab eoq; cõtendit, num illi Soloni nomen esset? Annuente homine: Solonem caput cædere cepisse, filium obijsse omninò ratus. Tum Thales ridens: Hęc me, inquit Solon, à nuptijs, procreandisq; liberis dehortantur, quæ te hominẽ fortissimũ & constantissimũ infringunt. remq; esse simulatã nunciat.

Charondas

Charondas in his legibus quas Thurijs tulit, scriptum reliquit, illud Philemonis comici, se non mirari qui semel mare esset ingressus, sed qui iterum: ita eum non admirari, qui vnam vxorẽ duxisse, sed qui alteram. Cicero rogatus ab Hircio, vt post Terentiæ repudium, sororem eius duceret, negauit, dicens, nõ posse se vxori & philosophiæ operam dare.

Cato Censorius admodum senex, Salonini sui villici filiam malè morigeram amans, cum vxorẽ duxisset, rogatus in campo Martio à L. Portio Nasica, nũ ex sui animi sententia vxorem haberet: Non hercle, inquit Cato, ex mei animi sententia. Scomma Nasicæ, in amorem Catonis fuit: Catonis, in puellæ mores.

Martialis in vxorem:

Omnes quas habuit Fabiane Lycoris amicas
Extulit, vxori fiat amica meæ.

Idem in Petum:

Et esse me tristem me meus vetat Petus,
Pectusq; pulsans pariter, & comam vellens,
Deflere non te vernulæ pudet mortem.
Ego coniugem extuli, & tamen viuo:
Notam, superbam, nobilem, & tamen viuo.
Quid esse nostro fortius potest Peto?
Ducenties accipit, & tamen viuit.

Idem ad Phileroтem:

Septima iam Phileros tibi conditur vxor in agro,
Plus nulli Phileros quam tibi reddit ager. Idem:
Nubere Paula cupit nobis, ego ducere Paulam
Nolo, anus est. vellem, si magis esset anus.

Iacob cum Laban minorem filiam arderet, nomine Rachel, eamq; vxorem expeteret, Laban epulas nuptiarum proposuit: nocte vero superueniente,

Iacob ignoranti Lyan alteram filiam maiorem collocauit, cui ob ebrietatem noctu permixtus est.

Ouid. in Fast.

Nubere si qua voles, quamuisq́ probabis, amabò.

Differ: habent parua commoda multa morae.

Socrates adolescenti, vtrum vxorem duceret cōsulenti, an omni connubio abstineret: quodcunq; egeris, pœnitebit, ait hinc enim solitudo, hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hæres alienus. illinc perpetua sollicitudo, querelarum contextus, dotis exprobratio, affinium graue superciliū, garrula socrus lingua, subsessio alieni matrimonij, incertus liberorum euentus.

Nuceria Hebij vxor, cum filij denegassent, ipsa priuignum occidit.

Bion rogatus an ducenda esset: Siquidem, ait, turpem duxeris pœnam habebis. si pulchram, communem. sed & Antisthenem id etiam respōdisse memoriæ proditum est.

Diogenes Cynic⁹ laudabat, q̀ ducturi essent vxores, nec ducerēt: & q̀ nauigaturi, nō nauigarēt: quiq́; accessuri ad Remp. nō accederent: & qui pueros in delicijs habituri, se continerent: & qui se componerent ad conuiuendum regibus, neq; tamen accederent.

Idem rogatus quo tempore vxor ducēda esset. iuuenibus, inquit, nondum, senibus autem nunquam.

Aureolus philosophus rogatus, num pauper an diues esset vxor ducenda: pauperē, ait, alere difficile est, diuitem verò ferre tormentum. Iuuenalis:

Semper habet lites, alienaq́ iurgia lectus,

In quo nupta iacet.

Veteri prouerbio iactatū est. *Qui nō litigat, celebs est.*

Thales

Thales vrgenti matri, vt vxorē duceret: Non est adhuc, inquit: tempestiuū. Emensa ferè ætate acrius illi instanti, iam, inquit, intempestiuum est.

Tria philosophorum genera erant apud Iudæos Pharisæorum, Saduceorum, & Essenorum. nuptias hi contemnunt, quia cauendam putant fœminarum intemperantiam, nullam earum viro fidem seruaturam existimantes.

Phoronius legumlator, moriens fratri dixit: Ad summam felicitatem nihil mihi deesset, si vxor defuisset. L. Sylla felix fuisset, inquit Hieronymus, si nō habuisset vxorem.

Vetius Falassius proscriptus, ad vxorē confugiēs: non receptus ab illa, mortem sibi consciuit.

Agrippina Claudij imperatoris vxor, venenum non quidem præsentaneum, sed quod paulatim per tabem conficeret, viro in boleto, adiutrice Locusta ministrauit: atque insuper dissimulandi gratia pennam veneno illitam, ad vomitum eliciendum illius gutturi infundebat.

Cleopatra Demetrium virum & Seleucum filiū, quòd occiso eius patre diadema sumpsisset, interemit: vt dictum est. Scipio Nasica à Cornelia vxore putatus est suffocatus: quia Gracchum illius fratrem confecisset.

Metellus ex Syllæ proscriptis, clàm capite adoperto ad posticum Bastiæ vxoris se recepit, sed non admissus ab illa, gladium in se vertit, scelestæq; vxoris portas sanguine suo respersit.

Septimij vxor in Antonij Lepidiq; proscriptione, corrupta à quodam Antonij necessario, Antonium precata est, vt virū proscriberet: quod de proscriptione vt Septimius intellexit, domestici ignarus [illegible] ris

ad fugã ſe apparabat. Illa veluti mariti cupida, fores occluſas tamdiu tenuit, quoad percuſſores venêre, eademq; die & maritus occiſus eſt, & ipſa impias celebrauit nuptias.

In eadem proſcriptione Salaſſus cum in vrbem ſe recepiſſet, quia iam ſæuitia deferbuiſſe videbatur, iuſſit vxorem ad ſe quò diuerterat venire: vxor aſſimulat ideò noctu ad ſe non ire, quia non poſſet ancillas fallere, ſed mane affuturam. Illa verò ſummo mane percuſſorẽ ad virũ conficiendũ accerſit. quod ſpeculatus infelix maritus, è tecto quod conſcenderat, ſe præcipitem dedit.

Fuluius in eadem proſcriptione à ſerua proditus eſt, quã primo pellicem, poſtea vxorẽ duxerat, ob alterius zelotypiam quæ Fuluio nupta erat.

Polynices ſuſcepturus bellum contra Eteoclem fratrem, in Amphiaraum vatem, eundemq; principem, Thebanam expeditionem, quia ibi ſe moriturũ acceperat, recuſantem, inſidias per vxoris illecebras ſtruit. nam torquẽ aureum à Venere Hermione datum magnæ taxationis, Eriphilæ illius vxori pollicetur, ſi viro ſuadeat, cogatuè ad expeditionẽ. cum igitur inter Adraſtum ipſius Eriphiles fratrẽ, Amphiaraumq; virum de regno eſſet contentio: iudicium ad illam ambo detulerunt. illa nacta occaſionem mariti prodendi, regnum Amphiarao adiudicat: ſed ea lege, vt ad Thebanam expeditionẽ proficiſcatur. Amphiaraus exiſtimans ſe ab vxore proditum, Alcmæoni filio mandat, vt ſi ipſe Thebano in bello moreretur, Eriphilem occidat. quod vtrunque ſecutum eſt.

Agrippina, cum Claudium boleto (vt dictum eſt) occidiſſet, cum conſcijs plurimum lachrymata eſt: funus-

funusq; mira impensa, ac quale Augusto collatum est, contulit. quin etiam in cœlum detulerunt Claudium. quamobrem Nero vrbanè ait, boletum cibum esse Deorum.

Amyntæ Macedonum regis vxor Eurydice, in generi amorē lapsa, pacta cum genero de viro perdendo, deq; regno adultero tradendo erat. sed filia prodidit & pellicatum, & scelerum consilia.

Lemniæ mulieres graueolentiā maritorū cum ferre nollent, Thoantis auxilio vniuersos sustulerunt.

Sampson conspectā puellam in Thamna Palestinorum vrbe ardens, vix exoratis parentibus vxorem ducit. Ea igitur ducta, cum frequenter ad parentes accederet inermis, leonem obuium suffocat. rursusque ad puellam reuertens fauos in ore leonis mortui comperit, quos defert puellæ. sed cum in nuptiarum celebritate quæstionem Thamnitis proposuisset, daturus multa munera soluturis, quæ fuit huiusmodi: qui cuncta vorat cibum genuit de semetipso suauē, licet ipse nimis sit insuauis. triduo illis frustra super ænigmate conіectantibus, ad vxorem illi accedunt, rogantque, vt à viro rem edіscat, illisq; impertiat. Ille verò diu defatigatus vxorijs precibus, lachrymisque, tandem rem aperit vxori. illa illis. venientes igitur illi septimo die quæstionem exoluturi dixerunt, neq; à leone comprehensis quicquā insuauius esse, neq; dulcius vtētibus melle. quibus Sampson: Non, ait, est quicquam muliere dolosius.

Theophrastus in libro quærit, an vir sapiens ducat vxorē? Et cum definisset, si pulchra, si benè morata, si honestis parentibus, si ipse sanus, si diues, si sapiens, inire aliquando matrimonium: statim intulit, Heu quàm rarò nuptijs vniuersa concordant.

Cleoſtrata Stalionis vxor in Plauti Caſſina, ob mariti cum ancilla concubitum, ad vicinos perturbata ſe contulerat. euocata per Chalinum ſeruum à marito, Face(ait)Chaline, me certiorem quid meus vir me velit. vrbanè Chalinus, ille ædepol ardentem te videre extra portam Metiam credo ecaſtor vellet. Cum verò illa dixiſſet: At pol ego haud credo, ſed certò ſcio: feſtiuè ſubdit Stalio, plus artificũ eſt mihi quàm rebar; Ariolum hunc habeo domi.

Arthemone Demeneti vxor in Aſinaria Plauti, cum deprehendiſſet virum cum Philenio meretrice colloquentem, paraſito dixit: illum ecaſtor miſerum habeo. feſtiuiſſimè paraſitus: Ego iſtuc ſcio, ait, ita fore illi, dum quidem cum illa nupta eris.

Idem Demenetus, cum abſente vxore dixiſſet Philenio meretrici ſciſcitanti, an fœteret vxoris anima ſuæ: Nauteã, ait, malim ſi neceſſe eſt quam illã oſcularier. Deprehenſus ab vxore cum Philenio meretrice, ac obiectante illi vxore; Fœtetne anima vxoris tuæ? Reſpondit. nõ ſine pauore, Myrrham olet. Parthi vxores non ducunt ad conuiuia.

Ælius Verus imperator, conquerenti vxori de extrancis voluptatibus, dixiſſe fertur: Patêre per alias exercere me cupiditates meas: vxor enim dignitatis eſt nomen, non voluptatis.

Cyanippi Theſſali vxor, noua nupta, ſuſpicata alterius mulieris concubitũ eſſe in cauſa, vt vir identidem ad venatum iret, pedetentim illum ſecuta, cum inter denſas arbores ſpeculatrix viri delituiſſet, à canibus, qui feram putabant, dilaniata eſt. Cyanippus adeò indoluit, vt mortem ſibi conſciuerit.

Æmilij adoleſcẽtis vxor, apud Sybarim noua nupta, idem quod Cyanippi vxor ſuſpicata, delitescens à cani-

à canibus dilaniatur; Æmiliusq; adolescens gladio incubuit.

Amyntor Helladius, Phœnicis pater, pellicem ardens, vxorem contemnebat. cæterum vxor noctesq; diesq; instabat Phœnici filio, vt cum pellice patris concumberet (putabat enim, in Phœnicis complexu senē protinus fastidituram) quo facto, Amyntor adeò in filium iratus est, vt in illum imprecatus sit filiorum orbitatem.

Lanassa Pyrrhi vxor, ei infensa, quod deditior alijs videretur vxoribus, in Corcyram abijt: Demetriumque, quem mulieribus indulgentissimum sciebat, ad nuptias vocauit.

Cephalus ab Aurora in concubitum sollicitatus, denegauit, se mutuo cum vxore pudicitiæ sacramento districtū dicens: Tum aurora. pudicitiā vxoris facilè expugnari posse ait: & periculo facto, impudicā sine cōtrouersia comperturū. sumpto igitur mercatoris habitu Cephalus, Procrim vxorem sollicitat, plurimis magnisq; muneribus expugnat. Illo sese vxori indicāte, impudicitiámq; exprobrante, Procris in syluas se recepit, vixq; à viro reuocata est. sed accedente quotidie ad venatū Cephalo, auramq; in medio æstu vocante, rusticus quispiā Procri retulit, Cephalū adamare Aurā nympham, inq; syluis illa potiri. Procris igitur fide adhibita, vt etiā in viro impudicitiæ crimen deprehēnderet, clam illū secuta, ꝓpè in syluis latitabat. sed vocante de more Cephalo Auram, cum vellet illa speculari certius, mouens se, syluas etiam mouit. Cephalus feram esse putans, sagittis petit, vxoremq; inscius occidit: illa verò moriens, orauit Cephalum ne vxorem Auram duceret.

Agis Lacedæmoniorū rex, cum in expeditionē es-

ſet profectus, Timeam illius coniugem blanditijs adulationibusq; Alcibiadis pellectam, primùm familiariter cum eo fuiſſe verſatam aiunt. Deinde impudicitia ſimul cum amore creſcente cò temeritatis proceſſit, vt cum infantē pepeciſſet, ipſum etſi foris Leotychidē, domi tamen præſentibus ancillis Alcibiadē vocitaret. ſed is tamen ab Agide regni hæreditate excluſus eſt: quia cum 10. menſibus ab vxore abeſſet filius ex ſe generari non poterat.

Aruns Tyrrhenus, vir præſtans, cum curam pueri orphani Lucumonis ſuſcepiſſet: poſtquā puer adoleuit, Aruntis vxorem ardens, aſſimulauit vitam velle viuere cum eo omnem. Diu vtriuſq; amor Aruntem latuit: ſed creſcente indies amore, in Aruntē impetū faciunt, domoq; pellunt. Sed de hac re in capite de Iniurijs plura dicta ſunt.

Galphyra Alexandri Herodis filij vxor, mortuo marito, Iobatæ Libyorum regi nubit. ſed hoc etiam mortuo, Archelao nubit. ſed illi in ſomnis Alexander viſus eſt aſtare, dicens: ô Galphyra, nempè affirmare videris vetus prouerbium: Fidem mulieribus non eſſe habēdam, tu enim virgo mihi iureiurando ſociata, ſuſceptis etiam filijs, ſecundis nuptijs tertijsque ſine pudore torum polluiſti. Verùm ego te reddam mihi meam ſtabilē. atq; intra paucos dies Galphyra occubuit.

Clytemneſtra Agamemnonis vxor, occupato in Troiana expeditione viro, in Ægiſti amorē incidit: redeuntemq; maritum cum adultero occidit. Quapropter apud Hom. Agamemnon Vlyſſem apud inferos admonet, ne vxori cōfidat. Eryphile Amphiarao viro inſidias ſtruxit, occiſa à filio Alcmçone.

Alcibiades Xantippes Socratis vxoris iurgioſiſſimæ in-

mæ insolentiam admiratus, rogauit Socratẽ, quamobrem vxorem tàm acerbam domo non exigeret? quoniam, inquit, cum illã domi talem perpetior, insuesco cæterarũ quoq; foris iniuriarum petulantiam facilius ferre. Varro in Satyra Menippea, vxoris ait vitium aut tollendum, aut ferendũ: qui tollit vitiũ, vxorem commodiorem præstat: qui fert, se meliorẽ facit. Hadrianus vxorem morosam cum haberet: dimissurus essem, dicebat, si essem priuatus.

Eadem Xantippe, cum domi conuicijs iurgijsq; Socratem omnibus incessisset, exeuntẽ domo aquis sordidis respersit. At ille: nonnè, inquit, dicebam, Xantippem tonantem quandòq; pluuiam emissurã? Solomon ait in Prouerbijs: *Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à Domino verò vxor prudens.* Diuus Hieronymus omnes maritorum calamitates enunciat in epistolis eleganter & verè. Ex Theophrasto illud vnum placuit mutuare: Pauperem, ait, alere difficile est, diuitem ferre tormentum.

Hactenus ostendi ex ijs, ducendam non esse deinceps ostendam exempla eorum, qui aut ducendam censuerint, aut dixerint.

Cato maior, maiori laude dignũ censebat, qui bonum se gereret maritum, quàm qui in ordine senatorio magnus esset: qui verò vxorẽ aut filios vei beràssent, quasi in sanctissima Deorum templa manus intulissent, impios putabat.

Cum senatus decreuisset, summã rerum omnium, quæ fuerant sub Sylla, futuram sub Pompeio: Cum istæc absens ille accepisset, circumgratulantibus amicis supercilium ille contraxit, vtpotè quod principatum abhorresceret, atq; inquit: Heu infinita certamina, quàm satius fuerat ignauum nasci, si nunquã

à militari cura desinẽdum est, atq; si hac exutus molestia cum vxore in agro degere fas non sit.

Menedemus sciscitanti cuidam, an vxor esset ducenda sapienti: Num ego tibi sapiens videor, inquit? Annuente illo: At, inquit, ego duxi.

Socrates, qui oraculo Apollinis omnium sapientissimus est iudicatus, cum vxorẽ Xantippem, mulierem morosissimam, amisisset, Myrthonem Aristidis iusti filiam authore Aristotele duxit. Alij tamen dicunt prius Myrthonem, postea Xantippem. Hic vtranque vno tempore habuisse ait, additque ambas aliquando manu Socratem mulctasse, fugentemque esse insecutus.

Metellus Numidicus in oratione ait: Si sine vxore possemus quirites esse, omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradit, vt nec cum ijs satis commodè, nec sine illis vllo modo viui posset, saluti perpetuæ potius quàm breui voluptati consulendum est.

In 2. capite legis Iuliæ fasces priori ex consf. sumẽdi potestas erat: nõ qui plures años natus esset, sed q liberos, quàm collega aut in sua potestate haberet, aut bello amisisset, sed si par vtriq; numerus liberorũ esset, maritus, aut qui in numero maritorũ est, ꝓferebatur. Plat. de Legigib. ait, is qui cælebs 35. annis vixerit, si de maximo cẽsu est, drachmis centũ mulctetur: si de secundo, 70. si de tertio, 60. si de quarto, 30.

Massilienses, apud quos leges præcipuè obseruantur, sexcentos viros in consilio instituunt. tres eligunt præsides, quibus summa potestas ascribitur: sed ex ijs nemo creatur, qui liberos non habeat, ait Strabo.

Camillus, Posthumiusque, cẽsores æra pœnę nomine

minæ eorum qui ad senectutē cœlibes peruenerint, in ærarium deferri iusserunt.

Orgilaus Cratis Famidis filiā ducturus, dum rem sacram de more facit, craterem repente ruptū animaduertit. portentum ratus, infectis nuptijs è vestigio abit. Cæterum Crates sacrificantem postea imparatumq; adortus, Orgilaum cum fratre ad præcipitium coëgit.

Genutius Cybelis sacerdos testamento hæres relictus à Surdonij liberto à Gn. Oreste prætore impetrauerat in hæreditatis possessionem mitti. cæterum Mamercus Æmilius consul testamentum rescidit, dicens: amputatis virilibus Genutium neq; virum neq; mulierem esse.

Apud Lacedæ. ex Lycurgi legibus à ludis gymnicis arcebantur cœlibes. Per hyemem verò principes iubebant eos in orbem nudos forum circuire, honore autem & obsequio seniores à iunioribus priuabātur. Vnde Dracillidæ duci probato superuenienti, nemo iuuenum à subsellio assurrexit, dicebant enim neq; tu mihi qui cederet genuisti.

Pythagoram ad inferos descendisse ferunt, ibiq; notauisse, excruciari qui vxoribus congredi nollent.

Ex cōiugio bonam famā nasci, ait Minerua Nausicaæ Alcinoi filiæ apud Hom. Apud eundem Vlysses Nausicaæ ait: Dij tibi dēt virgo quicquid optaueris, coniugiumq; ac pacem æternam: nam nihil est melius, nihil dulcius mortalibus, quàm si vir vxorq; cōcordes in cōiugio viuant. id mutuatus Aristoteles in Oeconomicis, *Nihil enim, ait. homini potest esse melius, quàm si vir & vxor pari cōcordia domū gubernent.* Homer' etiā Abios, id est minimè viuos à mulierib. disiū

ctos

ctos appellat. Vnde Prothesilai domum, quia foret absq; coniuge, semiperfectam vocat.

Deiotarus, cum ex Stratonica vxore filios vxoris quidem vitio nõ susciperet: bona coniunx viro permisit, vt alterius congressu vteretur. quin ipsa ex ancillis Electrã delegit, viroq; copulauit, ex qua filios susceptos clementissimè educauit.

Pithei vxor reuertenti ex peregrinatione marito, mensam auream apponi iussit, in qua omnia ex auro erant obsonia. Gauisus ille primo aspectu est: sed mox satiatus auri aspectu, iussit dapes inferri. quæ cũ ex auro identidẽ apponerentur, illeq; iratus se esurire diceret, neq; aurũ ad id temporis expetere: vxor. Tu nullius rei, inquit, præter hanc vnam habendæ facultatẽ præstas: omnis virorum cura occupata est in auro tuo iussu fodiendo, vt nemo agros colat, frugesq; ferat. Hac castigatione Pitheus motus, quintam ciuium partem in aurifodinis, reliquos in agros colendos destinauit.

Indorum fœminæ, cum patrio more plures eidẽ nubant, mortuo marito in certamen iudiciùmq; veniunt quæ fuerit ab eo magis amata. victrix gaudio exultans, deductaq; à necessarijs, lætum præferens vultum coniugis se flammis super inijcit, superatis in vita cum mœrore remanentibus.

Lacæna quædam virgo paupercula rogata, quam dotẽ marito allatura esset: patriam, inquit, pudicitiã. Alia rogata, num ad virum accessisset: nequaquam, inquit, sed vir ad me.

Pythagoræ mater rogata, quando mulier à viro munda sit: A suo quidẽ, ait, continuò, ab alieno verò nunquam.

Lacedæmoniæ, cũ Minias maritos corruptis carceris

ceris custodibus adijssent: cõmutatis cum viris vestibus, maritos abire passæ sunt, seq; morti exposuere.

Annia à propinquo admonita, vt alteri nuberet, esse enim ei ætatẽ integram & venustatem: Nequaquam, inquit, hoc faciam. Si enim virum inuenero qualem habui, nolo timere ne perdam: sin malum, quid necesse est non abstinere?

Portia minor, cũ celebraretur moribus quædam, quę secundò nupsisset: Pudica, inquit, matrona nunquam præterquam semel nubit.

Elisa Dido, ne Hiarbæ regi Aphrorum cogenti nuberet, viroq; extincto fidem violaret, in ardentissimum rogum se proijcit.

Camma mulier Galata nupta erat Sinato: cœpit eam ardere Sinorix, Sinati necessarius. quam cum non posset ad concubitum pellicere. Sinatũ è medio tollit, sperans facilè mulieris animũ ad concubitum pellicere. Mortuo igitur Sinato, connubium Cammæ petit. restitit paulum illa: sed mox ceu amore allecta concedit. degebat ea in templo Dianæ: inuitat igitur cõnubij die virum ad sacrificandum Deæ, quo ratum esset connubium. venit ille: libamen Camma Dianæ prima ebibit: erat autem venenum in phiala, reliquũ viro propinauit: atq; ita se de Sinorige vindicauit, mortemq́ue fecit parui, vt scelestus etiam moreretur.

Ptolemæus Philadelphus Arsinoen sororem vxorem duxerat. Sotades eum sanctum trudere aculeum in rimulam, cum pro scomma dixisset, in vincula coniectus, ibi contabuit.

Admetus Thessalorum rex grauissimo correptus morbo, cum per legatos Apollinem consuluisset: responsum

responsum est, sanitatem recuperaturū, si quispiam pro illo moreretur. negantibus cognatis, amicis, clientibus, seruis omnibus, sola Alcestis vxor pro mariti salute vitam exponere nō dubitauit: ait Phedrus apud Plat. in Symposio, & Valer. Iuuen.

Spectant subeuntem fata mariti Alcestim:

Iulia Pompeij vxor, cum vestem viri è campo relatam, cruore consperſam vidisset: territa metu, de viroq; sollicita, exanimis concidit, partuq; eiecto expirauit.

Artemisia Cariæ regina, extinctos Mausolei viri cineres ebibit. Hypsicratea Mithridatis vxor habitu virili sumpto, omnibus viri bellis periculisq; interfuit.

Dionysius senior Thestē sororē Polyxeno in matrimoniū collocarat. is procedente tempore metu perculsus, è Sicilia profugit. Tum tyrannus vocatam ad se sororem increpat, quòd fugam mariti sibi nōn prodidisset. Illa verò intrepida, Adeóne Dionysi, ait, vilis & virilitatis indiga visa tibi sum mulier, vt si cōiugis mei fugam præsciissem, eiusdē nauigationis comes & fortunæ particeps esse noluissem? An non satius mihi fuisset Polyxeni vel exulantis vxorē, quàm tuam dominantis sororem appellari?

Masinissa, cum increpitus à Scipione, Sophonisbæ vxori nuper ductæ venenum misisset (vt dictum est in cap. de Amore) Accipio, inquit illa, nuptiale munus, neq; ingratum, si nihil maius vir vxori præstare potuit. Hoc tamen nuncia, melius me morituram fuisse, si non in funere meo nupsissem.

Panthei vxor, quamuis à parentibus custodiretur, ne exulem virum sequeretur: falsis tamen custodijs noctu Tenarum primum peruenit. Inde nauigans in Ægyptum

Ægyptum, ad virum exulantem se recepit. Euadne Capnei vxor, in ardētem mariti rogum doloris impatiens se præcipitauit.

Chilonis, Leonæ filia, Cleombroti vxor, virumà Leonida proscriptum cum accepisset, multis lachrymis patrem de viro precata est: quæ cum non profecisset, quamuis à Leonida rogaretur, vt relicto viro secum degeret, abnegauit, virumq; secuta, consortem se quoq; fecit exilij.

Michol Saul filia, Dauid vxor, cum virum in angustijs circundatum à Saul satellitibus videret, per fenestram fune demisit.

Lentuli vxor Sulpitia in Antoniana proscriptione, cum accepisset, virum ad Pompeium in Siciliam aufugisse: decepta matris custodia, cum duobus seruis magno labore summaq; inopia Messanam ad virum se recepit.

Apuleij vxor, in eadē proscriptione viro cōminata est, nisi secum adducat, udituram esse.

Reginū in cloaca noctu vxor deposuit. ad quam cum interfectores non essent descendere ausi, altera nocte asinum allia ferentem in habitu rustico illi agendum tradidit: breui illa sequente interuallo, lectica vecta. è custodibus autem portarum, cum lecticam quidam perscrutaretur, conuersus Reginus custodē rogat, vt mulieribus parceret. sed ab illo cognitus est (militarat enim custos sub eo, cum Syriæ præesset) Et abeas hilarè, inquit, imperator mi: iuuat enim te hoc nomine etiam præsentem appellare.

Ancium coniunx iniecta culcitra simul inuoluit, impositumq; mercenarijs ad mare delatum, atq; vectum à in Siciliam nauigasse aiunt.

Laodamia

Laodamia occiso ad Troiam viro Protesilao, noluit superuiuere.

Valeria Messalarum soror, amisso viro Seruio rogata, cur secundas nuptias aspernaretur ac vitaret: semper enim, ait, viuere sibi Seruium maritum.

Ex Horatijs Tergeminis vnus victor occisis Curiatijs. quorum vni Horatia soror nupta erat, vt Romam venit, à sorore asperis verbis imprecationibusque exceptus affectusq; est: quæ pluris vnum virum, quàm aut salutem patriæ aut duos fratres occisos faceret.

Idem aiunt contigisse Critolao filio Rheximachi, pugnāti ꝓ Tegeatis contra Tergeminos Pheneatas.

Oenone, quę primò Paridi nupta fuerat, dein ducta Helena ab illo contempta: viso Paridis cadauere adeò consternata est, vt paulatim præ mœrore deficiente animo conciderit, vnoq; atq; eodem funere cum Alexandro sepulta sit.

Polyxena regis Priami filia, ob Achillis viri mortem in eius funere gladio incubuit.

Panthea Abradatę vxor, cum virum esset hortata, vt Cyro obsequeretur, in seruitioq; esset, ac mox vir eius in bello contra Ægyptios occubuisset, diu lachrymata questaque, quòd eius causa videretur maritus extinctus: arrepto acinace, qui gladius Persicus est, ipsam confodit, caputque in viri extincti pectus moritura collocauit.

Seruio Tullio à Tarquinio genero occiso, vxor eius, Tarquinij superioris filia, cum paucis amicorū per noctē corpus extulit, veluti vulgaris alicuius: multumq; deflens suam viriq; fortunam, diraque omnia Tarquinio ac Tulliæ filiæ quæ virum ad id sceleris impulerit imprecata, cadauer terra occuluit: domum-

domumque rediit, nocte sequenti moriens: quo genere mortis ignoratur.

Fannia Heluidij vxor bis maritum in exilium secuta: tertiò ipsa propter maritum relegata.

Cæyx Luciferi filius, cum ad cōsulendum oraculum accessisset Claron, pollicitusq; esset vxori Alcyonæ se intra bimestre rediturum, naufragio in reditu periit. vxor sollicita de viro, cum diis vota faceret: per somnos admonita est virum submersum esse. Excitata, cum summo mane lachrymans, dolensque eò vnde ille soluerat venisset, cadauer viri quod fluitabat conspicit, impulsa & amoris & doloris vi, cum inconsulto se ad virum proriperet, in auem Alcyonem conuersa, in os mariti oscula fixit, qui & ipse in eandem auem commutatus est.

Ligarium in Antoniana proscriptione vxor contegens, vnicam secreti participem ancillam admiserat. prodita deinde ab ea, viri caput qui deferebat, ꝓsequebatur exclamans: Ego hūc suscepi, par mihi & suscipientibus pœna debetur. nullo in eam succensente, ipsa ad principes de se nuncia peruenit: spernentibus iis, vt mariti cupidam, inedia vitam finiuit.

Martia Catónis filia minor, cum ab ea quæreretur, cur post amissum maritum secundò non nuberet, respondit: se non inuenire virum qui se magis vellet, quàm sua, id est, dotes & diuitias.

Qualis verò sit ducenda, Pittacus philosophus optimè ostendit. Is enim cum ab Aternete adolescēte compelleretur, vt moneret è duabus vxoribus, quas cuperet ducere, altera sibi genere opibusque pari, altera vtraque in re excellentiore, vtram duceret, baculo elato admonuit, vt à pueris in triuio su-

per ea re edoceretur. Id vt fecisset, puerorum nomine admonitus est, vt parem duceret.

Martialis:

Vxorem quare locupletem ducere nolim
Quæritis? vxori nubere nolo meæ.
Inferior matrona suo sit Prisce marito,
Sic enim fiunt fœmina virq́; pares.

Ouid. in epist.

Quàm male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam premitur magno coniuge nupta viro.

Demetrius, cum Philæ antipatri filiæ nuptias vitaret, quia esset ætate prouecta, ipseq́; illa iunior, à patre adhortationibus ad nuptias impulsus est, illud Euripedis dicente: Vbi lumen est, supra naturam nubendum est: loco præterea & tempori seruiendum.

Cecilius quòd vxorem turpem diuitemq́; duxerat, lamentans dicebat: Dum eius mortem inhio, egomet viuo mortuus inter viuos.

Chrysantas apud Xenoph. in Pædia Cyri, cum consuluisset Cyrum de vxore ducenda: Primùm, inquit Cyrus, paruam duxeris, paruus enim et ipse es. nam si magnam duxeris, vbi velis eam stantem osculari, prosilire te oportebit, anserulorum more. Rectè mones, inquit Chrysantas: ad saltum enim non sum aptus. deinde, inquit, sima vehementer sit: quoniam cum tu sis adunco naso, ad simitatem nasi succuruitas optimè accommodatur.

Vxor ætate 18. annorum ducẽda à viro 36. annos agente est, inquit Aristot. in Politic. quia cum concipiendi finis in muliere sit anno quinquagesimo, & generandi in viro sit septuagesimo, vnà desinet generatio: connubij autem tempus ait in hyeme esse de-

esse debere. Hesiodus etiã monet, vxorem puellam ducendam esse.

Cui verò sit collocanda, Themistocles philosophus ostẽdit. Is enim rogatus, cui viro filia copulanda esset: Malo, ait, hominem indigentem pecuniis, quàm pecuniam indigentem viro.

Pauli Æmilij filia Tuberonum famulo inopi nubere voluit, nec viri paupertatis puduit: sed virtutem, per quam pauper erat, admirata est. Plato de legibus, ait optabiliores esse ad nuptias pauperes, quàm diuites: illosq; sequendos, hos fugiendos.

Sp. Carbilius primus apud Rom. cũ vxore diuortium fecit, dictus antè Ruga. repudiauit autẽ, quod liberi ex ea corporis vitio non gignerentur, coss. M. Attilio & P. Valerio, authore Gell. anno vrbis conditæ 523. Valer. verò ait 150. Dionys. Halicar. ait nullum Romæ fuisse diuortium intra 520. annos, primusque Sp. Seruilius propter coniugis sterilitatem vxorem dimisit, coss. M. Pomponio & Papyrio. Plutar. in Numa, Sp. Coruinium vocat, aitque factum diuortium anno vrbis 230. sed pro Coruinio & Seruilio, Carbilium reponendum esse omnino censeo.

Iulius Cæsar in P. Clodium, vxoris eius, vt putabatur, adulterum, atq; eadem de causa pollutarum ceremoniarum reum (nam muliebrem Clodius indutus ornatũ, domi Cæsaris, vbi noctu Bonæ deæ sacra celebrarentur à solis de more mulieribus, deprehensus est) testis citatus, negauit se quicquam comperisse. Interrogatusq;, cur igitur repudiaret vxorẽ: quoniã, inquit, meos tàm suspicione quàm crimine iudico carere oportere.

Paulus Æmilius Papyriam vxorem repudiauerat.

familiaribus verò diuortium grauiter improbantibus, dicentibusq́;, Nonnè hæc modesta? nonnè formosa? nonnè facunda? porrexit ille pedem, & calceum ostendēs: Nonnè pulcher hic calceus: nonnè nouus est? inquit. sed nec quisquā vestrûm nouit, qua ex parte meum contorqueat pedem.

L. Antonius virginē, quam duxerat, nullo amicorum in consilium adhibito, repudiauit.

Sulpitius Gallus, cum cognouisset vxorem foris capite aperto versatam, repudiauit. Q. Antistius, quòd viderat vxorem secretò cū libertino loquentem: P. Sempronius Sophus vxorem, quòd eo ignorante ludis interfuisset.

Romulus sanxit, vt matrimonium minimè dissolui posset: vtq́; vxor viro hæres esset, vt patri filia. & si filij essent, vnà essent hæredes. Delinquentes verò vxores maritus cum affinibus iudicabat.

Apud Thurios, cum ex lege Charōdæ, vxor, quę cum seniore marito fecisset diuortium, iuniori nuberet, multæque exemplum sequerentur: sancitum est iterum ab illo, vt illa mulier quæ cum marito fecerit diuortium, seniori nubat. ea lege, mulierum petulantia compressa est.

Cum Philippus Macedo Olympiæ vxori, alteram vxorem Cleopatram superinduxisset, quam immaturam virginem adamauerat: ea res & Olympiæ & Alexādro filio magnam inuidiam curamq́; ingessit. Attalus verò Cleopatræ auunculus, cū in conuiuio temulentus, Macedonas esset exhortatus ad Deos rogādos, vt ad regni successionem legitimus & Philippo & Cleopatra crearetur hæres: excandescēs Alexander, ô improbum, inquit, caput: nos verò tibi nothi videmur? simulq́; in eum raptum immisit po-

culum

culum. Insurgens verò Philippus contra Alexandrum nudato ense, tùm furore, tùm vino ictus inanis concidit. Tum Alexander conuiciis adortus: Hic est, ait, ille vir, qui ex Europa in Asiam transitum instituens, & ex toro in proximum transgressurus, pronus concidit.

Vxorius fuit Pompeius magnus. Item Herodes in Mariãnem vxorem: item Feiora Herodis frater, qui iussu ab Herode, vt vxorẽ relinqueret, se malle mori respondit. Apud Hom. Meleagrum indignatum ob Althææ matris imprecationem, ob idq; nolentem pro Ætolis pugnare, sola Cleopatra vxor flexit. item Cleomenes, qui in medio victoriarum cursu ab exercitu discedens, Spartam ad coniugem euolabat. Menelaus in Troiæ excidio singulos orabat Græcos, vt Helena incolumis redderetur.

Amasis Ægypti rex vxorem duxit Laodicen Gręcam, quam cum nullo pacto valeret comprimere, quamuis alias posset: tu, inquit, mulier veneficio me læsisti, quare nunquam effugies, quin teterrima pereas morte: sed ea Veneri vouit missurã coronam Cyrenas, modò vir posset, impetrauitq;: atq; ita & sibi & viro satisfactum est.

Ariston Spartæ rex titillatus amore vxoris, Ageti formosissimæ, pactus est cum Ageto, vt vterq; ab altero pro volũtate peteret, ac non liceret sacramẽto interposito negare. Agetus nihil de vxore suspicatur, vt amicitiæ faceret satis, pollicitus iureiurando est. Ariston igitur illius vxorem petit, qui etsi tergiversaretur, ob sacramenti tamẽ ius coactus est præstare.

Solon legibus cauit, vt si vir ad rem veneream minus esset idoneus, vt eius vxor à mariti ꝑpinquis

apud Scythas. Maſſagetę in propatulo cum aliorum vxoribus coëunt. Apud Derbicas & Hyrcanos, qui fortiſſimus iudicatur, quam vult ducit. Apud Medos vxores plures habere regibus peculiare eſt, qui mos ad omnes permanat, paucioresq́; quàm ſeptem ducere non licet. Eodem modo proditum eſt, mulieres pulchrum ſibi exiſtimare, vt viros habeant quàm plurimos, pauciores quinq; calamitatem ducere. E Perſis nemo vxorem ducit, niſi prius hoſtis caput amputatum ad regem pertulerit: rex caluaria integra collocata, linguam minutatim ſecans pane permiſcet: poſtea deguſtatam ei qui attulit, & familiaribus edendam prębet. atq; ille præclarus eſt, cui plura capita ſunt allata. Apud Aſſyrios, puellas nubiles in mediam multitudinem producunt: locandasq́; per præconem ſignificant, ac primo quæ digniores ſunt collocant. ſecuto coniugio, quoties à coitu ſurgunt, mane priuſquam aliquid attingant, lauantur.

Limyrinij populi vxores habent communes, filios educant vſq; ad quinq; annos communiter, in ſexto omnes congregatos inſpiciunt: atq; ſimilitudinis filiorum parentumq́; comparatione, ſinguli ſingulis attribuuntur.

Babylonicas puellas nubiles in vnum coactas, à præcone vendi, licitariq́; pro venuſtate aiunt.

Apud Arabas conſanguineis fratribusuè vna vxor eſt, atq; eadem ſoror. qui prior ingreditur, poſito ante ianuam baculo, cum illa congreditur. Nocte verò cum grandiore pernoctat: coëunt ét cũ matribus. Regis Arabi cuiuſdam filia cum 15. fratres haberet, qui omnes miſerè ob venuſtatem eam ardebãt, & ob id alius poſt aliũ ſine pauſa ingrederetur:

defessa rem huiusmodi machinatur. Baculos facit illorum baculis persimiles,& modò hunc.modò illum ad fores apponebat:nè quisquam ex ill s ingrederetur. cum verò omnes fratres in foro essent, accedens ex iis vnus, conspecto baculo, admiratus rē, cum fratres omnes vnà reliquisset, adulterum intus esse putauit. currens ad patrem, ad eamq; adducens, re comperta, commento falsum se esse reperit.

Britāni deni duodeniuè inter se vxores habebāt communes, præsertim fratres cum fratribus, parentesq; cum liberis. ex Cæsaris comment. lib. 5.

Apud Thebanos virgo aliqua genere fo·maque clara, sacrata à Græcis, Pallas nuncupata, virgo pellicis more cum quibus vult, coit, vsq; ad naturalem corporis purgationem. post purgationem, viro datur:sed priusquam nubat, post pellicatus tempus vt mortua lugetur. ait Strab. Ex Amazonibus nullæ nubebant puellæ, priusquam aliquem hostium interemissent.

Apud Nasamonas mos est, cum quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia: & vt quisq; cum ea concubuit, donum det illi, quod secum habet domo allatum.

Isis fratri nupsit:quamobrem apud Ægyptios lege permissum est, vt frater vxorem ducat sororem.

Apud Baleares cum noua nupta omnes qui ad conuiuium nuptiarum vocabantur cōcumbebant, posterior verò vir potiebatur.

Apud Sicam in Africa, in Fano Veneris matronæ quæstum dotis corporis prostitutione comparabant.

Augylæ vxores suas primis nuptiarum noctibus adulte-

adulteriis cogunt patere, mox ad perpetuam pudicitiam legibus ſtringunt ſeueriſſimis.

Apud Talchlees Lybiæ populos, proci apud ſocerum futurum coeunt: & ex iis cui puella inter facetias quas recitat arriſerit, vxor deſtinatur.

Tapyri, ſuſceptis ex vxoribus filiis duob. tribuſuè, eas aliis concedunt ad procreandos filios.

Cypriis mos erat, virgines ante nuptias ſtatutas, dotalem pecuniam quæſtu quęſituras, ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas.

Nuptiæ primæ celebratæ ſunt à diis Cadmi & Harmoniæ, Iaſij ſororis. Apud Spartã nouæ nuptæ à pronuba crines ad cutem capitis amputabantur, viriliq́ue amictu & calceamentis inſtructa in torum ſola ſine lumine declinabat. ſponſus verò ſobrius, poſtquã in Phiditiis cœnatus eſſet, ingreſſus ſponſę cingulum ſoluens, eam ſublatam in lectum transferebat. ibiq́ue ſecum haud diu moratus abibat, cum æqualibusq́; diem trahebat. Reliquum verò noctis quod ſupererat, cum à coniugio diuerterat, cum æqualibus dormiebat.

Catheis, qui in India ſunt, proprium eſt, vt vxor & ſponſus vnà ſe alligent. Itẽ, vt vxores cum viris defunctis comburantur, hanc ob cauſam, quòd cum aliquando adoleſcentulos adamarent, à viris ſecedebant, vel eos veneno necabant. Quoties inter virum vxoremq́ue iurgij aliquid apud Rom. interceſſiſſet, in ſacellum deæ Viriplacæ, quod erat in palatio, veniebant, atque ibi locuti quæ voluerant, contẽtione depoſita concordes reuertebãtur. Conſueuerant præterea nupturæ in aliquod ſacellum ominis cauſa capiendi accedere.

Apud indos in nuptiis vnguentum adhibetur ex arboribus, quæ circa Hypasim fluuium oriuntur, collectum: quo nubentes nisi vncti fuerint, imperfectæ nuptiæ putantur.

Vxorum ducendarũ tres erant modi pud Rom. vsu, farre, & coemptione. Quę in manum per coemptionem conuenisset, hæc tantum materfamilias dicebatur, eratq; viro loco filiæ. quæ autem farre vel vsu, non erat materfamilias. Confarratio verò solis pontificibus conueniebat. Sed farracea matrimonia, ideò dicta à farre, quia cum vsus farris apud Rom. fuerit antiquiss. fertili ad id Rom. solo. vtebantur in sacris. Quin & sacris nihil religiosius confarrationis vinculo erat, nouæque nuptæ farreum præferebant. Nubenteis præterea virgines comitabatur colus compta, & fusus cum stamine: lana nubentes postes attingebant. Vtebantur item nuptæ tunica recta. adipe item, suillo præsertim & lupino postes nouæ nuptæ vngebantur, nè quid mali medicamenti inferretur: vnde vxores dictæ. Sponsæ prætereà annulus ferreus mittebatur. Spargebãtur in nuptiis nuces iuglandes: quoniam iis honor naturæ peculiaris, gemino protectis operimento puluinari, primum calicis, mox lignei putaminis: quæ causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis fœtu munito. quod est verisimilius, quàm quòd cadentes tripudium somnumuè facerent, ait Plin. Varro verò ait rationem esse, vt Iouis omine, cui iuglans sacra est, matrimoniũ celebraretur: Alij ideò spargi aiũt, vt à rapiẽtibus pueris fieret strepitus, nè puellæ virginitatẽ amittentis vox audiretur. Adhibebatur & spina alba, nuptiarum facibus auspicatissima: quoniam idem fecerint pastores qui rapuerunt Sabinas.

Item,

Item, vtebantur flammeis luteis. præcingebatur etiam noua nupta cingulo, quod vir in lecto soluebat, facto ex lana ouis: quòd sicut illa in domū sublata, coniuncta inter se sit, sic vir suus secus cinctus vinctusq; esset. Hoc Herculaneo nodo vinctum vir soluit ominis gratia, vt sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, vt fuit Herculanus, q 70. libros reliquit. Cælibari præterea hasta nubētis caput comebatur, quæ in corpore gladiatoris abiecti occisiq; stetisset: vt quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro esset. vel quia matronæ Iunonis Curetis in tutela essent, quæ à ferēda hasta ita sit nuncupata: vel quòd fortes viros genituras ominaretur, vel quod nuptiali iure imperio viri subiiceretur nubēs: qui hasta summa armorum & imperij esse. Facem item in honorem Cereris in nuptiis præ se ferebant. aquaq; noua nupta spargebatur, siue vt casta puraq; ad virum accederet, siue vt ignem atq; aquam cum viro cōmunicaret. Rapi solebat virgo ex gremio matris: aut si ea non esset, ꝓxima necessitudine, cum ad virū traderetur, quòd videlicet ea feliciter Romulo successit. Rapi etiā solebat fax qua prælucente noua nupta deducta est ab vtriusq; amicis, nè aut vxor eā sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulcro comburēdam curet: quo vtroq; mors propinqua alterutrius captari putatur. Solebat item noua nupta in pelle lanata considere, vel propter vetustum morem, quoniam antiquitus pellibus homines erant induti: vel quod testaretur, lanificij officium se præstaturam viro. Noua nupta, nouusq; maritus primum porcum immolabant. De facib. Varro ait, nuptas ideò præire, quòd antea non nisi noctu à sponsis ducebantur, quæ etiam limen

non

non tangebat, ne sacrilegio inchoarent, si limen Vestæ calcarent. In nuptiis tres pueri matrimi patrimiq; adhibebantur, vnus qui facem præferret ex spina alba, duo qui nubẽtes tenebãt. Apud Priscos, C & Ↄ id est, Caius & Caia, ꝓ dominis vsurpabãtur. Itaq; in nuptialibus sacris nouæ nuptæ ante ianuam mariti interrogatæ, quænam vocarentur, respondebant se esse Caias: dicebantq;, vbi tu Caius, & ego Caia: & vbi tu dominus, & ego domina. Nuptiis prętereà celebrandis ferias, calendas, nonas, idus religiosas, id est vitandas censuerũt. Mense item Maio vxores ducere inauspicatum erat. Talassium inuocabant in nuptiis, quia id nomen fuit signum militibus Romuli in Sabinarum raptu, quod res benè vertisset: vel quia in illa rapina, cum Puella raperetur, atque ab aliquibus nobilibus in illam impetus fieret, conclamatum est, Talassio illam deferri, iuueni quidem gratioso. atque ita parsum puellæ. vel quia Talassum, id est lanificium, Latini Græciq; vocabant.

Apud Persas nuptię initio verni æquinoctij celebrabantur, sponsus in thalamum procedebat comesto prius malo, vel cameli medulla: præter id nihil eo die.

Apud Romanos non licebat secũdò nubere, nisi peracto decimo viduitatis mense: vnde nuptiæ inter Antonium & Octauiã, quæ adhuc erat in luctu ob virum C. Marcellum mortuum, ex decreto senatus copulatæ sunt, vt scilicet Antonius propter vxorem Octauiam, Octauij sororem, in amicitia Octauij præstaret. quæ verò nubebat ante 10. menses, vaccam prægnantem ex Numæ legibus immolabat.

Scien-

Sciendum, inquit, Spartianus, à doctissimis quibusq; id memoriæ traditum, atq; ita à Carrenis nũc quoq; præcipuè haberi, vt q lunam fœminino nomine ac sexu putauerit nuncupandam, is addictus mulieribus semper inseruiat: qui verò marẽ Deum esse crediderit, is dominetur vxori.

Cicero obiurgantibus quibusdam, quòd repudiata Terentia sexagenarius Publiam duxisset: Cras, inquit, erit mulier. In Quintiliani codice corruptè Pupillam pro Publia legitur. Duxit enim Cicero, authore Plutar. Publiam, quã repudiauit, quia Tulliolæ morte visa est lætari.

Sed libet ascribere vxorum astutias in decipiendis viris, ex Apuleio: Pauperculus, inquit, fabriles operas præbendo pueris illis mercedibus vitam tenebat. Erat ei tamen vxorcula etiam satis quidem tenuis, & ipsa, veruntamen postrema lasciuia famigerabilis. sed dum quadam die matutino illò ad opus susceptum proficiscitur, statim irrepit eius hospitium temerarius adulter. ac dum veneris colluctationibus securius operantur, maritus ignarus rerum, ac nihil tum tale suspicans, improuisus hospitium repetit. iamq; clausis & obseratis foribus, vxoris laudata continentia, ianuam pulsat, sibilo etiam præsentiam suam denunciante. Tum mulier ad huiusmodi flagitia perastuta, tenacissimis amplexibus expeditum hominem dolio quod erat in angulo semiobrutum, sed aliàs vacuum, abscondit. Et patefactis ædibus, adhuc introeũtẽ maritũ aspero sermone accipit: Siccine vacuus & ociosus insinuatis manibus ambulabis mihi, nec obito consueto labore vitæ nostræ prospicies, & aliquid cibatui parabis? atque ego misera per noctem & per diem lanificio

neruos

neruos meos cõtorqueo, vt intra cellulam nostram saltem lucerna luceat. quanto me felicior Daphne vicina quæ mero & prandio matutino saucia cum suis adulteris volutatur. Sic contutans maritus, Ecquid istuc est, ait. nam licet forensi negocio officinator noster attentus ferias nobis fecerit, tamẽ hódierne cœnulę nostræ prospexi: vides istud dolium, quod semper vacuum, frustra locũ detinet tantum & re vera præter impedimentum conuersationis nostræ nihil pręstat amplius. istud ego quinq; denariis cuidam venditaui: & adest, vt dato precio secum rem suam ferat. quin itaq; percingeris, manumque mihi tantisper accommodes, vt obrutum protinus tradatur emptori. è re nata fallacia mulier temerarium tollens cachinnum: Magnum, inquit, istum virum, ac strenuum negociatorem nacta sum, qui rem quam mulier ego, & intra hospitium contecta, iamdudum septem denariis vendidi, minoris distraxit, additamento precij. lætus maritus: Ecquis est ille, ait, qui tanto præstinauit? At illa, Olim inepte, inquit, descẽdit in dolium, sedulò soliditatem eis probaturus. nec ille sermoni mulieris defuit, sed exurgens alacriter: Vis, inquit, verum scire materfamilias? Hoc tibi dolium nimis vetustũ est, & multifariã rimis hiantibus quassum. Ad maritumq, eius dissimulanter conuersus, Quin tu quicunq; es homuncio, lucernam, ait, actutum mihi expedis, vt erasis intrinsecus sordibus diligenter aptum vsui possim dignoscere, nisi nos putas ęs de malo habere. Necquicquam moratus, ac suspicatus acer & egregius ille maritus, accensa lucerna: discede, inquit, frater & ociosus assiste donec probè procuratum istud tibi præsentem. Et cum dicto nudatus ipse delato lu-

lato lumine scabiem vetustam cariosæ testæ occipit excalpere. At verò adulter bellissimus ille pusio, inclinatam dolio pronam vxorem fabri superincuruatus securè dedolabat. At illa capite in doliū demisso maritum suū astu meretricio tractabat ludicrè: hoc & illud, & rursus illud purgandum demonstrans digito suo, donec vtroq; opere pfecto, acceptis septē denariis calamitosus faber collo suo gerēs dolium, coactus est ad hospitium adulteri proferre.

Philisiterus adolescens apud eundem, Decurionis cuiusdam, quem scorpionem ob mores vulgus appellabat, vxorem deperibat. sed barbarus ille vir zelotypusq́; cum necessariam profectionem pararet, pudicitiamq́; charæ coniugis conseruare summa diligentia cuperet: seruulum suum Myrmecem fidelitate præcipua cognitum, secretò commonet: suæque dominæ custodiam omnem permittit, carcerem & perpetua vincula, mortem deniq; violentam & famem comminatus, si quisquam hominum vel in transitu digitotenus eam contigisset. idque deierans etiam confirmat per omnia diuina numina. Igitur summo pauore perculsum Myrmecem, acerrimū relinquens vxori secutorem, securam dirigit profectionem. Tunc obstinato animo vehementer anxius Myrmex, nec vsquam dominā suam progredi sinebat, & lanificio domestico districtæ inseparabilis assidebat, ac tantum necessario vespertini lauacri progressu adfixus atque conglutinatus extremas manu prehendens lacinias mira sagacitate commissæ prouinciæ fidem tuebatur. sed ardentem Philisiteri vigilantiam matronæ nobilis pulchritudo latére non potuit. atq; hæc ipsa potissimum famosa castitate & insignis tutelæ nimietate instin-

instinctus atq; inflammatus quiduis facere, quiduis pati paratus, ad expugnandam tenacem domus disciplinam totis accingitur viribus, certu q; fragilitatis fidei, & quòd pecuniæ cunctæ sint difficultatis peruiæ, auroq; soleant adamantinæ etiam perfringi fores, opportunè nactus Myrmecis solitatem, ei amorem suum aperit, & supplex eam metelam cruciatui deprecatur. Nam sibi statutam decretamque mortem proximare, ni maturius cupito potiatur. nec eum tamen quicquam in re facili formidare debere: quippè cum vespera solus fide tenebrarum contectus atque absconditus intro repere & intra momentum temporis remeare posset. His & huiusmodi suadelis validum addens aculeum, qui rigentem prorsus serui tenacitatem violéter diffinderet, porrecta enim manu sua demonstrat ei nouitate nimia candentes solidos aureos, quorum 20. quidem destinasset, ipsi verò 10. libenter offerret. Exhorruit Myrmex inauditum facinus, & occlusis auribus effugit protinus: nec auri splendor flammeus oculos ipsius exire potuit. sed quanquam procul semotus, & domum celeri gradu prouectus, videbat tamen illa decoræ monetæ lumina, & opulentam prædam iam tenebat animo, miroq; mentis salo & cogitationis dissentione misellus in diuersas sententias carpebatur ac distrahebatur. illic fides, illic lucrum, illic cruciatus: hic voluptas. ad postremum tamen formidinem mortis vicit aurum, & saltem spacio cupido formosæ pecuniæ leniebatur. sed nocturnas etiam curas inuaserat pestilens auaritia, vt quamuis herilis eum comminatió domi cohiberet, aurum tamen foras euocaret: tum deuorato pudore & dimota cunctatione, sic ad aures dominæ in auditum

perfert,

perfert, nec à genuina leuitate desciuit mulier. Sed execrando metallo pudicitiã suam protinus auctorata est. Ita gaudio perfusus, ad suæ fidei precium Myrmex non modò capere, verum etiam contingere saltem quam exitio suo viderat pecuniam cupiẽs, & magis suis laboribus perfectum desiderium Philisitero lætitia percitus nunciat, statimque præstinatum precium reposcit, & tenet nummos aureos manus Myrmecis, quæ nec æreos norat. Iamque nocte promota solum producit ad domum: probeque capite contectum amatorem strenuum infert adusque dominæ cubiculum. Commodum nouis amplexibus amori rudi litabant, commodum prima stipendia Veneri militabant noui & nudi milites, & contra omniũ opinionẽ captata noctis opportunitate improuisus maritus assistit, suæ domus ianuã iã pulsat, iã clamitat, iam saxo fores verberat, & ipsa tarditate magis magisque suspectus, dira minaĩ Myrmeci supplicia. At ille repentino malo perturbatur, & misera trepidatione ad inopiam consilij deductus, quod solum poterat nocturnas tenebras causabatur sibi obsistere, quin clauem curiosè absconditam reperiret. Interdum Philisiterus cognito strepitu raptim tunica iniectus, sed planè præ turbatione pedibus intectis procurrit cubiculo. Tum Myrmex tandem claue pessulis subiecta repandit fores, & recipit: tunc etiam fidem domini boantem dominum, eoq; properè cubiculum petente clandestino transcursu dimittit Philisiterum. quo iam ꝑ limine liberatus, securus sui clausa domo rursum se reddidit quieti. sed dum prima luce maritus procedit cubiculo, videt sub lectulo soleas incognitas. quibus indutus Philisiterus

ſiterus irrepſerat, ſuſpectusque è re nata, quæ geſta ſunt non vxori, non vlli familiarium cordolio patefacto, ſublatis his & in ſinu tantum abſconditis, iuſſo Myrmece per conſeruos vincto forum verſus detrahit: tacitos ſecum mugitus iterans, rapidum dirigit greſſum, certus ſolearum indicio veſtigium adulteri poſſe ſe perfacile indipiſci: ſed ecce per plateam dum barbarus vultu turgidus ſubductisque ſuperciliis incedit iratus, ac propè eum Myrmex vinculis obrutus: opportunè Philiſiterus occurrens, quanquam diuerſo quodam negocio deſtinatus, repentina tamen facie promotus, non eim deterritus, recolens feſtinationis ſuæ delictum, vt cætera conſequenter ſuſpicatus, ſagaciter extemplo ſumpta familiari conſtantia, dimotis ſeruis inuadit: cum ſummo clamore Myrmecem, pugnisq; malas eius clementer obtundens: At te, inquit, nequiſſimum & periurum caput, dominus iſte tuus & cuncta cœli numina, quæ deierando temerè deuocaſti, peſſimum peſſimè perdant, qui de balneis ſoleas heſterna die deſuratus es: dignus Hercules dignus, qui iſta vincula conteras, & inſuper etiã carceris tenebras perferas. Hac opportuna fallacia vigoratus iuuenis ſubductus, imò ſublatus & ad credulitatem delapſus barbarus poſtliminio domum regreſſus, vocato Myrmece ſoleas illas offerẽs, & ignouit ex animo, & vti domino redderet, cui ſurripuerat, ſuaſum eſt.

Maritus cuiuſdàm mulieris apud eundem, donec cum vicino cœnaret, adoleſcens adulter domum eius irrepit. exceptus ab eius vxore multis ſuauiis, iuſſus eſt etiam parata cœna accumbere: ſed vt primùm accurſoriam potionem & inchoatum guſtum extremis la-

mis labiis contingebat adolescens, rediens maritus aduenerat. Tūc vxor egregia diras deuotiones in eū deprecata, & crurum eius fragium abominata, exangui formidine trepidantem adulterum in aluco ligneo temerè propter iacente suppositum abscondit: intrepidumque mentita vultum percunctatur de marito, cur vtique contubernalis arctissimi relicta cœnula prçmaturus afforet? At ille, dolenti prorsus animo suspirans assiduè, Nefarium, inquit, & extremū facinus perditæ fœminę tolerare nequiens, fuga me proripui. His instincta verbis mariti vxor percunctatur, ac non cessat maritum obtundere, vt rem aperiat, donec succumbens maritus incipit: Contubernalis mei fullonis vxor, alioqui seruati pudoris vt videbatur, fœmina, occulta libidine prorupit in adulterū quēpiam: cūq; furtiuos amplexus obiret, assiduè ipso illo denique momento quo nos lauti cœnam petebamus, cum eodem illo iuuene miscebatur in Venerē: ergo nostra repentè turbata præsentia, subitario ducta consilio, eundem illum subiectum contegit viminea cauea: còque iam, vt sibi videbatur, tutissimè cœlato, mensam nobiscum secura participat. Interdum graui accerrimoquè odore sulphuris, quo laciniæ caueæ inalbatæ erant, obnubilatus intercluso spiritu diffluebat: vtque est ingenium viuacis metalli, crebras ei sternutationes commouebat. atque vt primum è regione mulieris ponè tergum eius maritus sonum sternutationis accepit, cum putaret ab ea profectum, solito sermone salutem ei fuerat imprecatus: sed reiterato sæpius ac frequentato rem reperit, & impulsa mensa protinus, remotaque cauea producit hominem, crebros an-

helitus ægrè efflantem, inflammatusque gladium efflagitans, iugulare illum gestiebat: ni respectato communi periculo, vix eum ab impetu furioso cohibuissem, asseuerans absq; noxa nostri breui illum periturum sulphuris violentia. hæc cum recenseret ille vxori, procax temerariaque mulier fullonis vxorem execrabatur, perfidam, impudicam vocitans, quæ suo pudore postposito, torique genalis calcato fœdere, larem mariti lupanari maculasset infamia: iamque perdita nuptæ dignitate, prostitutæ nomen asciuerit. addebat tales oportere viuas exuri fœminas. sed suæ sordidæ conscientia commonita, quo maturius stupratorem suum tegminis cruciatu liberaret: idētidem suadebat, maritum temperius quieti recedere. at ille, vtpotè intercepta cœna nè profugeret prorsus ieiunus, mēsam potius comiter postulabat: sed Apuleius asinus calcans, penitusque obterēs adulteri pedes, illum intolerabili dolore cōmotum, flebiliter clamantem alueo abiecto ꝓdidit, domumque omnem conturbat.

Apud eundem Psyches sorores, sororis fortunæ inuidentes, conqueruntur: at ego misera, primum patre meo seniorem maritum sortita sum: dein cucurbita caluiorem, & quouis puero pumiliorem, cunctam domum seris & cathenis obditam custodientem. Incipit alia: ego verò maritum articulari etiam morbo complicatum, curuatumque, ac per hoc rarissimè Venerem meam recolentem sustineo, plerunque detortos & duratos in lapidem digitos eius perfricans fomentis olidis, & pannis sordidis & fœtidis, cataplasmatibus manus tàm delicatas istas adurens.

Habes

HABES ſeptem Facetiarum exemplorumq́; Libros Mecœnas, tanquam primitias vigiliarum ſtudiorúmque meorum: habiturus poſthac fruges, ſi quæ maturuerint, vberiores: præſertim ſi tibi charas meas lucubrationes cognouero. charas inquam: nam tuæ dignitati magnitudiniq́; pares neq́; à me neq; à quopiam fortaſſe aliò expectabis. Vale.

FINIS.

TITVLORVM, SIVE LOCORVM COMMVNIVM L. DOMITII BRVSONII index duplex,

Prior librum, posterior folium, indicans.

A

B

Simu-

FINIS.